

A wide-angle photograph of a deep, narrow canyon with steep, dark brown rock walls. A river flows through the center, with white water rapids. A small figure of a kayaker is visible in the distance, navigating the rapids. The sky is visible at the top of the canyon.

WayScience

10th International Scientific and
Practical Internet Conference

«Modern Movement of Science»

WayScience

X Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

Редакція Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Сучасний рух науки: тези доп. X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2-3 квітня 2020 р. – Дніпро, 2020. – Т.2. – 781 с.

(Modern Movement of Science: abstracts of the 10th International Scientific and Practical Internet Conference, April 2-3, 2020. – Dnipro, 2020. – P.2. – 781 p.)

X міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» присвячена головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

ВПЛИВ ЯКОСТІ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ НА МЕРЕЖУ ОСВІТЛЕННЯ

Мелашенко Світлана Іванівна

викладач Полтавського політехнічного коледжу НТУ «ХП»,
м. Полтава, Україна

Тези присвячені дослідженню практичної задачі підвищення якості напруги та зменшенню впливу напруги на роботу освітлювальних установок.

Ключові слова: напруга; джерело світла; освітлення; світловий прилад.

Світовий попит на електроенергію зростає швидше, ніж попит на первинні енергоносії. Згідно з прогнозом Міжнародного Енергетичного Агентства (МЕА) до 2030 р. темпи зростання попиту на електроенергію випереджатимуть у 1,5–2 рази темпи зростання попиту на первинні енергоносії. Втрати електроенергії в електричних мережах та її транспортування до споживача є одним із основних показників економічності їхньої роботи [5]. Даний показник відображає проблеми технічної реконструкції електричних мереж, необхідності вдосконалення методів експлуатації та керування енергопостачанням.

Зміна напруги не повинна перевищувати $\pm 10\%$ від величини номінальної напруги. Причини коливання напруги в мережі класифікуються на добові, сезонні й технологічні зміни навантаження [1].

Відхилення напруги від нормативного значення впливає на роботу електроприймачів, в тому числі на мережу освітлення. Зменшення напруги призводить до зростання терміну нагріву в електротермічних установках, а при значних відхиленнях напруги процес взагалі не може бути завершено. Особливо чутливі до відхилення напруги такі процеси як вирощування кристалів, скляне виробництво [4].

Головні недоліки, що відстежуються в освітлювальних установках проявляються зміною сили світла, збільшенням потужності споживання та скороченням терміну слугування джерел світла. Якість освітлення впливає на продуктивність роботи та комфортне самопочуття людей. Коливання напруги тим небезпечніше, чим вони більше і частіше повторюються. Вважають, що найбільш небезпечними для зорового сприйняття є коливання з частотами в діапазоні від 1 до 10 Гц. При цьому їх величина обмежується 1% від номінальної напруги [2].

Унаслідок несиметричних струмів навантаження, що протікають по елементах системи електропостачання, на виводах електроприймачів з'являється несиметрична система напруги. Відхилення напруги в електроприймачах (ЕП) перегруженої фази можуть перевищити нормально допустимі значення, тоді як відхилення напруги в ЕП інших фаз знаходяться в нормованих межах [5]. Окрім погіршення режиму напруги в ЕП при несиметричному режимі, істотно погіршуються умови роботи як самих ЕП, так і всіх елементів мережі, знижується надійність роботи електроустаткування та системи електропостачання в цілому [2].

Результати аналізу показників якості електроенергії, котрі виконувалися у великих містах Східної і Центральної України показують: порушення по встановленому відхиленню напруги зафіксовані на 70 % об'єктах проведення вимірювань, до того ж на 34 % об'єктах зафіксовані порушення гранично допустимих значень. Порушення по частоті не зафіксовані.

Для усунення впливу низької якості електроенергії на ефективність освітлювальних систем необхідно використовувати стабілізатори-регулятори напруги з метою покращення технічних показників і економії електроенергії в електричних мережах [3]. Для стабілізації напруги в освітлювальних установках використовується автоматичне регулювання напруги. Для промислових освітлювальних електромереж розроблено і широко застосовується регулювання напруги за допомогою автоматичних або програмно керованих стабілізаторів. Такі стабілізатори призначені для

забезпечення якісного електроживлення і захисту різного устаткування від підвищеної і зниженої напруги, а також для захисту від різних перешкод, різких стрибків напруги, які можуть трапитися в мережі. Автоматичні стабілізатори напруги забезпечують повний автоматичний контроль в мережі. Такі стабілізатори працюють з високою точністю – погрішність складає всього лише 2 – 5 % [2].

Список літератури:

1. ГОСТ 13109-97р Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения.
2. Єгорова О.Ю., Довбня К.В. Дослідження впливу відхилень напруги на роботу світлодіодних джерел: Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – 2012.
3. Кирисов И.Г. Анализ влияния низкого качества электрической энергии на технические показатели промышленных потребителей Украинская инженерно-педагогическая академия. г. Харьков. – 2015.
4. Коробко В.О. «Дослідження показників якості електричної енергії». Бакалаврська дипломна робота. – Вінниця : ВНТУ. - 2017.
5. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України «НЕК «Укренерго» Науково-технічний центр електроенергетики. Зарубіжний досвід з підвищення енергетичної ефективності та впровадження нових технологій виробництва електричної енергії. - 2014.

АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Мельниченко С.Г.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ВНЗ «Херсонський державний університет»

Бабушкіна Р.О.

к. с.-г. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон, Україна

Актуальними питаннями сьогодення для України є зовнішня торгівля та її вплив на економічний розвиток країни. Зовнішньоторговельна діяльність є важливою складовою товарного обігу, зовнішньоекономічної діяльності, економічної та зовнішньої безпеки держави. Залучення вітчизняної економіки до світових глобалізаційних процесів є поштовхом для здійснення торговельних операцій на міжнародних ринках.

Дослідженням зовнішньоекономічної діяльності України присвячені праці багатьох вчених (А. Філіпенко, А. Голіков, Т. Мельник, Є. Савельєв, Ю. Макогон та ін.). Також, дослідженню економічних показників зовнішньої торгівлі України присвячено окремі періодичні видання Державної служби статистика України та Державної фіскальної служби.

Метою статті є аналіз показників експорту та імпорту України в розрізі адміністративних одиниць, тобто на регіональному рівні. Зовнішня торгівля України поділяється на: експортну – рух товарів або послуг від українського виробника до іноземних споживачів; та імпортну – рух товарів (або послуг) від іноземного виробника до українських споживачів.

Для визначення регіональних обсягів експорту та імпорту було взято дані Державної служби статистики України за 2018 рік. У 2018 загальноукраїнський показник експорту сягнув 47334987 тис. дол. США, тоді як у 2017 році він був 43264736 тис. дол. США, а у 2016 році – 36361711,2 тис. дол. США [1, 2, 3]. Аналіз результатів досліджень свідчить про значне збільшення торгівлі України на світовому ринку. Щодо регіональних обсягів експорту товарів і послуг у 2018 році (рис. 1) - найбільша їх частка припала на м. Київ, Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Миколаївську, Полтавську та Львівську область; найменша – на Чернівецьку, Луганську, Херсонську, Рівненську, Тернопільську та Хмельницьку області.

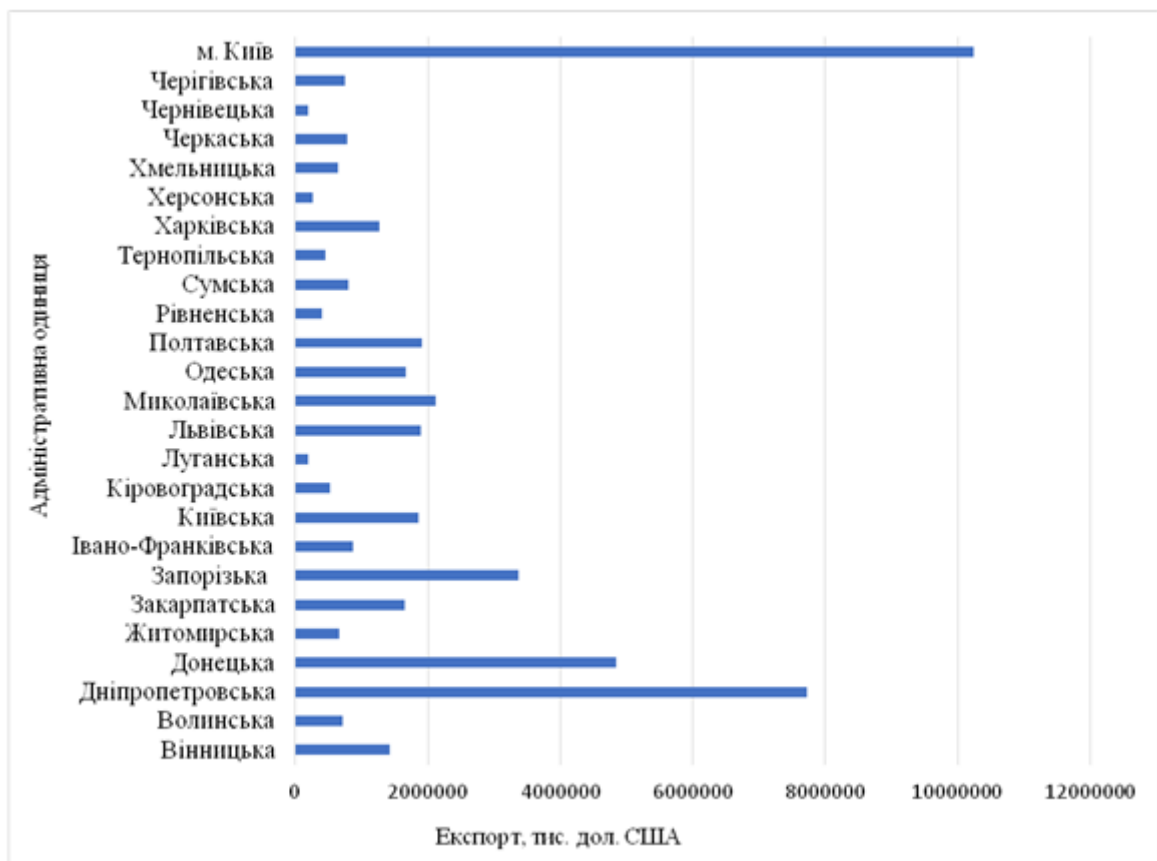


Рис 1. Регіональні обсяги експорту у 2018 році, тис. дол США

Складено автором за [2]

Стосовно імпорту товарів та послуг, то у 2018 році він сягнув 57187578 тис. дол. США, тоді як у 2017 році був – 49607173,9 тис. дол. США, а у 2016 –

39249797,2 тис. дол. США. Тобто, імпорт, як і експорт за останні три роки теж має тенденцію до збільшення [2,3].

Стосовно регіональних тенденцій імпорту товарів і послуг (рис. 2), то найбільшими споживачами в Україні є: м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Харківська, Закарпатська, Одеська та Запорізька області; найменшими споживачами імпортних товарів – Чернівецька, Черкаська, Херсонська, Рівненська, Луганська, Кіровоградська та Чернігівська області.

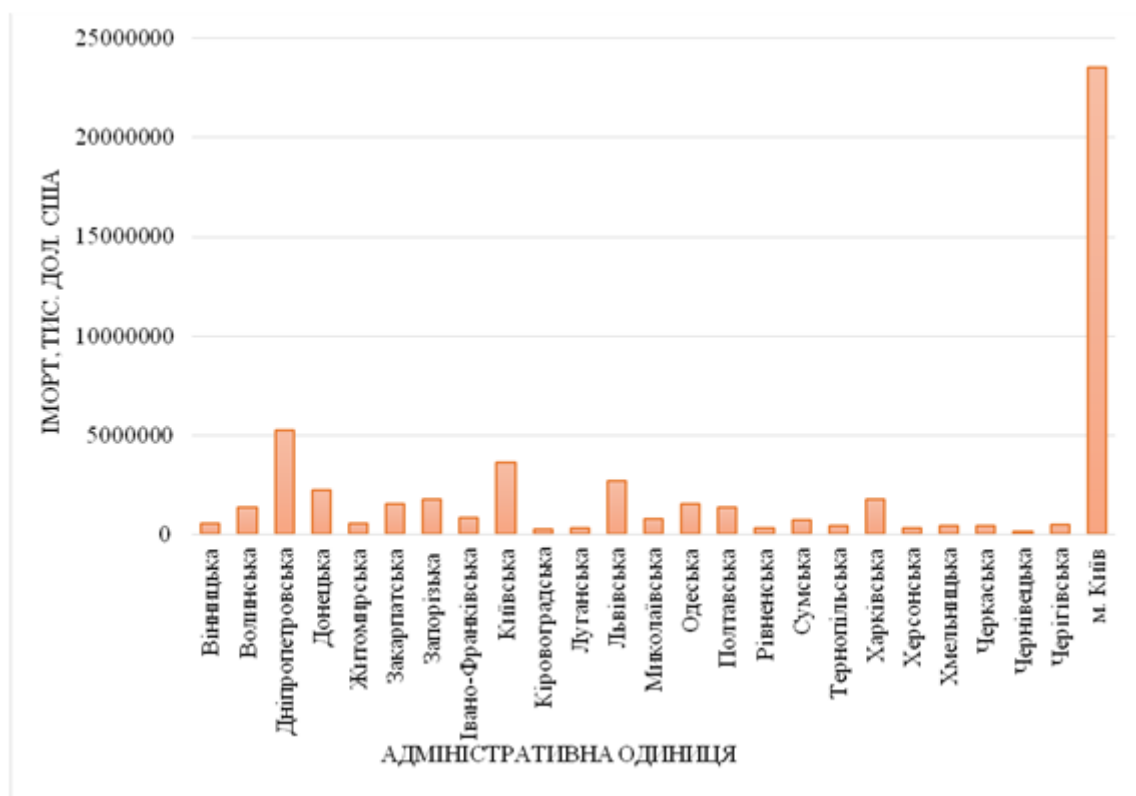


Рис. 2.Регіональні обсяги імпорту у 2018 році, тис. дол. США

Складено автором за [2]

Стосовно сальдо торговельного балансу України у 2018 році, то воно – негативне і складає -9852591 тис. дол. США.

У процесі дослідження було проведено групування областей України за сальдо торговельного балансу (таблиця 1). Дані таблиці 1 свідчать, майже половина областей України (в тому числі і місто Київ) мають негативне сальдо торговельного балансу, що говорить про перевищення імпорту над експортом.

Основними причинами, що зумовили негативний розвиток зовнішньої торгівлі України, на наш погляд, є:

- розвиток світової фінансової кризи;
- військово-політичний конфлікт на сході держави;
- несприятлива кон`юнктура світового ринку;
- посилення вимог зовнішніх ринків щодо якості товарів та послуг вітчизняного виробника;
- зміна пріоритетів України щодо партнерства у зовнішній торгівлі;
- посилення валютного контролю за імпортними операціями.

Таблиця 1

Групування адміністративних одиниць України за показниками сальдо торговельного балансу у 2018 році [2]

Адміністративні одиниці з позитивним сальдо торговельного балансу	Адміністративні одиниці з негативним сальдо торговельного балансу
Вінницька Дніпропетровська Донецька Житомирська Закарпатська Запорізька Івано-Франківська Кіровоградська Миколаївська Одеська Полтавська Рівненська Сумська Тернопільська Хмельницька Черкаська Чернівецька Чернігівська	Волинська Київська Луганська Львівська Харківська Херсонська Місто Київ

Отже, розвиток зовнішньої торгівлі України в найближчій перспективі залежить від виваженої політики уряду щодо стимулювання збільшення обсягів

власного виробництва, зниження кризових явищ, сприяння зміцненню національної валюти та подолання високого рівня безробіття.

Список літератури:

1. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7e82c6e6-e65b-44ae-8a9a-48b6851f6d47&tag=Infografika-import->.
2. Обсяг експорту-імпорту товарів за регіонами України у 2018 році [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Обсяг експорту-імпорту товарів за регіонами України у 2016 році [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua>.

Тематика: Політичні науки

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Мельничук Василь Іванович

Івано-Франківська обласна рада

аспірант кафедри політичних інститутів та процесів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У 2020 році мають відбутися фундаментальні зміни в системі місцевого самоврядування та в адміністративно-територіальному устрої країни. Тема реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на сучасному етапі є надзвичайно актуальною та, водночас проблематичною, оскільки існуюча на сьогодні система адміністративно-

територіального устрою, нездатна забезпечити ефективний розвиток територіальних громад та держави загалом.

Водночас, розвиток місцевого самоврядування, як головного елементу самоуправління громади, нерозривно пов'язаний з децентралізацією влади в Україні. Адже саме децентралізація влади з сильними інститутами місцевого самоврядування підтвердила свою доцільність та перевагу над централізованою формою державної організації у розвинутих країнах.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, була прийнята урядом у квітні 2014 року. Документ отримав високі оцінки міжнародної спільноти та повністю відповідає Європейській хартії місцевого самоврядування.

Реформа місцевого самоврядування, децентралізація містить кілька складових, головними з яких: передати максимальні повноваження та відповідні можливості на базовий рівень – громадам сіл, селищ міст; внести зміни до Конституції України в частині місцевого самоврядування та децентралізації влади; провести місцеві вибори у 2020 році на новій адміністративно – територіальній основі.

Аналізуючи шестирічний досвід впровадження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, можемо констатувати, що цей процес дійсно розпочався з прийняттям закону про добровільне об'єднання громад, законодавчо закріпленими можливостями створювати спроможні територіальні громади на основі міст обласного значення, приєднувати територіальні громади з сусідніх районів.

У процесі добровільного об'єднання громад подекуди були сформовані громади, які не можна вважати спроможними. Де об'єднання відбулося за методикою, там, не без певних проблем, отримували очікуваний добрий результат. Перші роки реформи, коли у державному фонді регіонального розвитку пріоритетом було виділення коштів новій формі місцевого самоврядування, кожна об'єднана громада, яких було півтори сотні у перший рік, понад триста у другий, отримувала 10-12 млн грн. Коли ж об'єднаних

громад стало понад тисяча – майже половина території України, постало питання відпустити у вільне плавання громади, які стали спроможними, а фінансові ресурси сконцентрувати на інших актуальних напрямках. Тут сталася проблема: коли відлучили кошти фонду, частина громад виявилася так саме неспроможною, як і до об'єднання.

Що стосується регіонального (обласного) та субрегіонального (районного) рівнів, тут реформа децентралізації, на жаль, не розпочалася. Прикро, що пройшло більше шість років, але у правовому полі не відбулося нічого такого, що дало б можливість розпочати другий етап реформи місцевого самоврядування. Минуле, а також і теперішнє, скликання Верховної Ради не внесло необхідних змін до Конституції. У поточному скликанні Президент двічі відкликав законопроект про внесення змін до Основного закону. Без змін до Конституції формування в Україні місцевого самоврядування, яке б відповідало Європейській хартії і взагалі існувало як таке, на районному та обласному рівнях не можливе. Залишається конкуренція компетенцій, поруч із обласними та районними радами функціонують районні та обласні державні адміністрації.

Незавершена реформа може мати непередбачувані наслідки для країни. Тому що одним із завдань реформи було проведення місцевих виборів у жовтні 2020 року на новій адміністративно-територіальній основі, а новообрані представницькі органи всіх рівнів самоврядування отримали б нові повноваження. У тому числі, районні та обласні ради мали б отримати право формувати власні виконавчі комітети замість районних та обласних державних адміністрацій. А за умов того, що існують об'єднані територіальні громади, територія яких охопила або більшу частину або цілі райони, до виборів мало б відбутися укрупнення районів. На жаль часу для прийняття змін до Конституції до місцевих виборів залишилося зовсім мало.

Внесення змін до Конституції України в частині місцевого самоврядування мало би ознаменувати завершення першого етапу реформи та перехід до модернізованої системи територіального управління, яка

відповідатиме вимогам та ідеям, закладеним у Європейській хартії місцевого самоврядування.

Рамкою у часі прийняття змін до Основного закону мали б стати чергові місцеві вибори 25 жовтня 2020 року.

На жаль, немає впевненості, що найближчим часом, як передбачалося, парламент прийме зміни до Конституції в частині децентралізації. Тому потрібно орієнтуватися на чинну Конституцію, яка також дає багато можливостей для розмежування повноважень за принципом субсидіарності. Але в такому варіанті отримаємо “недореформовану” країну.

Адже без змін до Конституції неможливо змінити систему влади, яка є на рівні району, області. Районні і обласні ради не зможуть мати власні виконавчі органи, потрібно змінити статус місцевих державних адміністрацій та закріпити в Конституції ряд інших положень, які забезпечать незворотність процесу та результатів децентралізації.

Для цього, крім змін до Конституції України в частині децентралізації владних повноважень, необхідно прийняти ряд важливих рішень:

- ухвалити Закон України «Про адміністративно-територіальний устрій»;
- внести зміни до виборчого законодавства, зокрема щодо забезпечення рівного і належного представництва громадян в радах;
- розробити та ухвалити у новій редакції Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- внести зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України, з урахуванням розмежування повноважень, що є необхідним для завершення бюджетної та податкової децентралізації, аби створити належну фінансову основу для здійснення повноважень органами місцевого самоврядування;
- запровадити державний нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування для забезпечення збалансованої системи децентралізованого управління в державі.

Поточний 2020 рік поширить нарешті децентралізацію на усю Україну. Чи може бути інакше? Теоретично, може, але негативний сценарій ми навіть не розглядаємо.

Внесення змін до Конституції, які б відповідали принципам Європейської хартії місцевого самоврядування та закріпили на рівні Основного закону досягнення реформи децентралізації – спільна позиція усіх представників місцевого самоврядування. Це не тільки вимога часу чи суспільний запит, це ідеологія, яка консолідує українське суспільство та здатна бути фундаментом нової української політичної нації. Внесення змін до Конституції гарантує вільний розвиток місцевої демократії.

Чергові місцеві вибори (жовтень 2020 року) повинні пройти на новій системі громад та районів. Невиконання цього завдання призведе до заморожування існуючої системи адміністративно-територіального устрою до 2025 року.

Реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади досі не дійшли логічного оформлення в Основному законі та законодавчих актах, що вже призводить до деструктивних, але в цілому очікуваних наслідків.

Доводиться констатувати недостатню координацію дій органів публічної влади щодо визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань удосконалення системи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх територіальної основи. А також недостатнє врахування позиції регіонів у процесі здійснення перетворень на місцевому рівні територіальної організації влади.

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади потребує системності – як в центрі, так і на місцях, та забезпечення відповідними конституційними, правовими, організаційними, фінансовими, інституційними ресурсами. А для цього потрібно зовсім мало – політична воля.

Тематика: Інші професійні науки
(природничі науки)

**ДОСЛІДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
БЕРЕЗИ ПОНИКЛОЇ (*BETULA PENDULA* ROTH (*BETULA VERRUCOSA*
EHRH.))**

Мильнікова Марина Дмитрівна

магістрантка I року заочної форми навчання спеціальності «Біологія і
здоров'я людини»,

Журавель Наталія Михайлівна

канд. біол. наук, доцент кафедри біології ф-ту природничо-географічної
освіти та екології Національного педагогічного ун-ту імені М.П.Драгоманова,
м. Київ, Україна

У роботі досліджувалися біологічні особливості та використання такого типового представника роду Береза (*Betula* L.) флори Київської області, як б. поникла (б. бородавчаста). Київська область, звідки родом автори публікації, лежить у межах Східно-Європейської широколистяно-лісової та лісостепової геоботанічних провінцій, які характеризуються багатим та різноманітним рослинним покривом, серед якого досить поширені представники родини Березові якщо не видовим багатством, то кількісно.

Б. поникла, або береза бородавчаста (*B. pendula*) – вид, поширений в Європі та Сибіру; зустрічається також у північній Африці. Кора від білосніжно-білої до сірувато-білої. Висота дерева зазвичай 10-15м, іноді до 30 м. Молоді пагони голі, бородавчасті (на відміну від б. пухнастої, у якої молоді пагони опушені і без бородавок) [7].

У літературних джерелах досить детально описаний хімічний склад берези. Бруньки берези містять ефірну олію (бетуленолова кислота, бетулол, бетулен), яка володіє приємним бальзамічним запахом, аскорбінову кислоту та

інші органічні і жирні кислоти, сапоніни, фруктозу, смоли, дубильні речовини, флавоноїди (похідні апигенина, кемпферола, кверцетину, міріцетину), тритерпенові спирти – фоліентріол і фоліентетрол, фітонциди. Листки містять бетулоретинову кислоту у вигляді бутилового ефіру, аскорбінову кислоту (до 2-8%), дубильні речовини (до 9%), сапоніни, нікотинову кислоту, гіперозид, ефірну олію, фітонциди, флавоноїди, кумарини, смоли, цукри, провітамін А, вітаміни РР, Е. Кора містить тритерпенові спирти (бетулін), бетуленол, глікозиди (гаультерін, бетулозід), сапоніни, дубильні речовини, суберин, ефірну олію. У березовому соці є цукри (глюкоза і фруктоза до 2-3%), білок, яблучна кислота, ароматичні та дубильні речовини, сполуки кальцію, магнію, заліза. Березові бруньки при дистиляції з водяною парою дають до 8% ефірної олії. Це жовта густа рідина з бальзамічним запахом. До складу олії входять бетулен, бетуленова кислота, нафталін, біциклічний сесквітерпеновий спирт бетулол (до 47% вільного і до 45% зв'язаного з оцтовою кислотою у вигляді ефіру) тощо. У бруньках і листках берези містяться антибіотичні речовини з сильною бактерицидною дією. До складу дьогтю входять фенол, крезолі, діоксибензоли, гваякол та інші сполуки [1, 3, 4, 6].

Експериментальні дослідження проводилися нами упродовж 2018-20 рр. у лабораторії фізіології, біохімії та екології рослин кафедри біології. Вивчалися якісний вміст алкалоїдів та дубильних речовин, цитостатична та алелопатична активності екстрактивних речовин сухої сировини б. пониклої. У даній публікації зупинимося на першому аспекті, а саме дослідженні якісного вмісту алкалоїдів і дубильних речовин у сировині об'єкту дослідження.

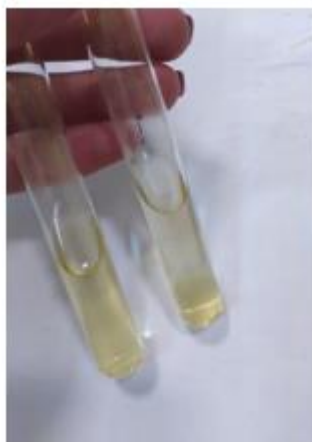
Алкалоїди – це складні гетероциклічні азотовмісними сполуки, органічні основи; у рослинах містяться у вигляді солей винної, лимонної, яблучної, мурашиної, щавлевої, оцтової, молочної, янтарної та інших кислот. Солі алкалоїдів добре розчиняються у воді (у вільному стані алкалоїди, як правило, не розчинні у воді). Більшість алкалоїдів у чистому вигляді – кристали, а деякі – рідини. За хімічною будовою алкалоїди поділяють на похідні: піридину, піролідину, хіноліну, індолу й пурину. Кількість алкалоїдів та їхній склад

неоднакові не тільки в різних видах рослин, а й у різних частинах тих самих рослин. Найбільше їх у плодах, листках та коренях рослин – від слідів до 2-3, а в корі деяких дерева навіть до 10%. В одній рослині, як правило, міститься кілька різних алкалоїдів. Крім того, вміст алкалоїдів залежить від пори року та природних умов місцевості (складу ґрунту, вологості, клімату тощо). Для багатьох алкалоїдів досі не знайдено синтетичних замінників.

Як правило, вміст алкалоїдів виміряється в сотих і десятих частках відсотка. Від алкалоїдів залежать такі дії рослини, як підвищення або зниження кров'яного тиску, порушення нервової системи або її заспокоєння, серцева діяльність і подих. Нерідко алкалоїди володіють бактерицидними й бактериостатичними властивостями. Алкалоїди використовуються для лікування внутрішніх органів, нервових захворювань. Ми виконували дослідження якісного вмісту алкалоїдів за стандартною методикою [2]. Сировиною були бруньки берези пониклої (б. бородавчастої) – аптекарський препарат та свіжозібраний охолоджений сік берези.

Характерною реакцією на алкалоїди є утворення червонувато-бурого осаду під час обробки розчином йоду в йодистому калії (так званий реактив Вагнера). У виготовлений водний екстракт (робоча концентрація 5 мг/мл, тобто 5 г сухої речовини на 100 мл води) додано декілька краплин реактиву.

Хід виконання досліду проілюстровано фото).



Результати дослідів записують до таблиці:

Назва рослини	Частина рослини	Кількість осаду		
		Багато	Середньо	Мало
Б. поникла	Бруньки			v
	Свіжозібраний сік			v

Отже, сировина досліджуваного об'єкту містить малу кількість алкалоїдів, тобто дана рослина фактично не є отруйною і її можна вживати як лікарський засіб внутрішньо.

Дубильні речовини – група досить різноманітних та складних органічних речовин ароматичного ряду з групи багатоатомних фенолів (танінові речовини або танідами), розчинних у воді, що мають гідроксильні радикали фенольного характеру. Свою назву вони одержали завдяки здатності дубити шкіру тварин, що засноване на взаємодії дубильних речовин із білком шкіри – колагеном. Природні дубильні речовини являють собою складну суміш близьких за складом сполук з молекулярною масою 500-5000.

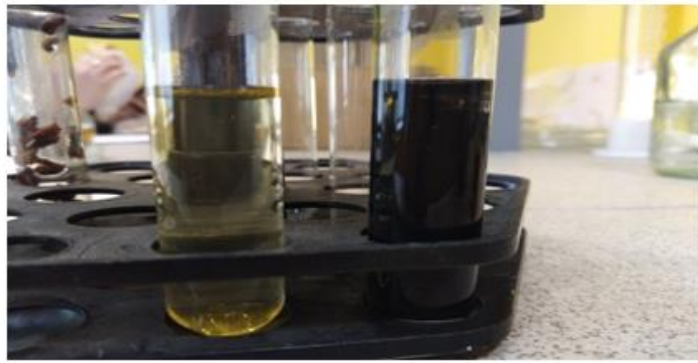
Рослини, які містять дубильні речовини, застосовуються як в'яжучі, протизапальні, протипроносні, бактерицидні і місцеві кровоспинні засоби. Їх використовують також при отруєннях алкалоїдами і солями металів, протипроменеві і протипухлинні засоби [5].

Характерною реакцією на дубильні речовини є почорніння їх при обробці слабким розчином якої-небудь солі заліза, наприклад хлорного заліза (утворення чорнил). У ході роботи сухий рослинний матеріал розміром з горошину кип'ятять у пробірці з 5-6 мл води, додавши 1-2 краплини $FeCl_3$.

Результати дослідів записують до таблиці:

Назва рослини	Частина рослини	Ступінь почорніння		
		Слабо	Середньо	Сильно
Б. поникла	Бруньки			v
	Свіжозібраний сік	v		

Виконання досліду проілюстровано фото.



З'ясовано, що суха сировина бруньок берези містить велику кількість дубильних речовин, отже літературні дані підтверджено нами емпірично.

Слід зазначити, що інтенсивність забарвлення березового соку з реагентами і на алкалоїди, і на дубильні речовини була набагато меншою, тобто кількість досліджуваних речовин у ньому набагато менша, ніж у бруньках.

Список літератури:

1. Баслинов С.Д., Шемерянкіна Т.Н., Сокольская Т.А. и др. Фенольные соединения сухого экстракта листьев березы // М-лы VII Международного симпозиума по фенольным соединениям. – М. – 2009. – С. 27-28.
2. Гудзь Ю. П. Фізіологія рослин. Методичні рекомендації. / Ю.П. Гудзь, О.С.Котелевець, С.С.Волинська, І.Ф.Афанасьєва – Київ: НПУ, 1999. – 96 с.
3. Демина Л.Н. Процессы экстракции и совершенствование оборудования для получения эфирных масел и экстрактов из биомассы березы и смородины. Автореф. диссер. на соиск. ученой степени к.т.н. – Томск, 2007. – 22 с.
4. Кузнецова М.А. Лекарственное растительное сырье и препараты –М.: Высш. шк., 1987. – С.38-39.
5. Лікарські рослини (Енциклопедичний довідник) За ред. академіка АН УРСР А. М. Гродзінського К. : «Українська Радянська Енциклопедія ім.. М. П. Бажана, 1992. – С. 309-310.
- 6 Мінарченко В.М., Тимченко І. А. Атлас лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона) – К.: Фітосоціоцентр, 2002 - С.113-114.
7. Собко В. Г., Мордатенко Л.П. Визначник рослин Київської області. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – С. 100-105.

ЛИШАЙНИКИ – ЯК ЗАСІБ ДІАГНОСТИКИ СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Михайленко Ю.О.

студентка НПУ ім. М. П. Драгоманова, член СНТ/НТСА

Журавель Н.М.

кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології НПУ ім. М. П.

Драгоманова

Впливу антропогенних чинників на навколишнє середовище, викликав проблему збереження стану рівноваги в природі та збереження екосистем. На сьогодні все більшої актуальності набуває проблематика якісної експрес-оцінки рівня забруднення компонентів довкілля.

Одним із методів такої оцінки є біоіндикація – встановлення ступеня забрудненості середовища за допомогою живих організмів (біоіндикаторів). Оцінювати якість навколишнього середовища, ступінь її сприятливості для людства необхідно, передусім, з метою: визначення стану природних ресурсів; розробки стратегії раціонального використання регіону; визначення гранично допустимих навантажень для будь-якого регіону; оцінки ефективності природоохоронних заходів; створення рекреаційних і заповідних територій. Біоіндикація є досить ефективною при оцінці екологічного стану території, оскільки живі системи дуже чутливі до змін зовнішнього середовища і мають властивість реагувати раніше, ніж ці зміни стануть очевидними. [1] Біоіндикація має ряд переваг над інструментальними методами. Вона відрізняється високою ефективністю, не потребує великих затрат і дає можливість швидко характеризувати стан середовища за тривалий проміжок часу. Сьогодні методи біоіндикації – забруднення атмосферного повітря кислотними забруднювачами, пилом, важкими металами, радіонуклідами -

неможливо уявити без використання лишайників. Значна частина їх є особливо чутливими до атмосферного забруднення, оскільки вони отримують всі неорганічні елементи, необхідні для існування, з атмосфери. Тому лишайники вже з першої половини ХХ століття використовуються для оцінки стану атмосферного повітря в містах та промислових регіонах. [1,2] Слід наголосити, що з метою індикації стану атмосферного повітря використовують лише «епіфітні» лишайники, тобто лишайники, що зростають на корі дерев. Лишайники, що зростають на мертвій деревині парканів, зламаних чи мертвих дерев, на ґрунті та на кам'янистому субстраті не використовуються для цілей ліхеноіндикації стану атмосферного повітря. В останньому випадку різний хімічний склад та вологоємність субстрату можуть «допомагати» лишайнику виживати в несприятливих умовах атмосферного забруднення. Лишайники по-різному реагують на забруднення повітря: деякі з них гинуть навіть при найменшому забрудненні; інші, навпаки, живуть лише в містах, добре пристосувались до відповідних антропогенних умов. Вивчивши цю властивість лишайників, їх можна використовувати для загальної оцінки ступеню забрудненості атмосферного повітря[2].

Один з відомих ліхенологів, Х. Трас, розділив методи ліхеноіндикації на три групи. Методи першої групи, дозволяли вивчати зміни, що відбуваються в будові і життєвих функціях лишайників під впливом забруднення. Методи другої групи засновані на описі видів лишайників, що живуть у районах з різним ступенем забруднення атмосфери. Третя група включає методи вивчення цілих лишайникових угруповань у забруднених районах і складання спеціальних карт[3].

Згідно ступеню забруднення повітря види лишайників можна розділити на *три категорії*: 1. Найчутливіші, що зникають при найменшому забрудненні; 2. Середньочутливі, що приходять на зміну загиблим чутливим видам, з якими вони не могли конкурувати, поки повітря було зовсім чистим; 3. Найвитриваліші до забруднення[4].

Під час прогулянки лісом, можна помітити лишайники, які ростуть на стовбурах дерев, – великі світло-сірі плями листових пармелій, накипні лишайники, звисаючі з гілок «бороди» уснеї, алекторії та інші. Всі вони тут живі і нерідко покривають більшу частину поверхні стовбура. У міських насадженнях навряд чи вдасться виявити лишайники, хіба що кволі фрагменти слані у тріщинах кори.

Під час вивчення ліхенофлори сучасних міст були виявлені загальні закономірності: 1. Чим більше індустріалізоване місто, тим сильніше забруднене його повітря, тим менше зустрічається в ньому видів лишайників, тим меншу площу покривають вони на стовбурах дерев та інших субстратів, і тим нижча їхня життєдіяльність. 2. При підвищенні ступеня забрудненості повітря першими зникають куцисті лишайники, за ними – листуваті й останніми – накипні [4].

Упродовж останніх десятиліть було доведено, що з компонентів забрудненого повітря на лишайники найнегативніший вплив чинить діоксид сірки (SO_2). Встановлено, що ця речовина вже в концентрації 0,08 - 0,10 мг на 1 м³ повітря починає шкідливо діяти на багато видів лишайників: у хлоропластах клітин водоростей з'являються бурі плями, починається деградація хлорофілу, плодові тіла лишайника хворіють. Концентрація SO_2 , рівна 0,5 мг/м³, згубна для всіх видів лишайників, що ростуть у природних ландшафтах. Цікаві дані були отримані також методом пересаджування деяких лишайників з природних умов у міські, при цьому в різних видів виявилася різна реакція на зміну умов: одні швидко вимирали, інші пристосовувалися навіть до отруйного середовища. Звичайно, у містах на лишайники згубно впливає не тільки двоокис сірки, але й інші забруднювачі – окис азоту, з'єднання фтору та ін. Крім того, у містах сильно змінені мікрокліматичні умови – тут «сухіше», ніж у природних ландшафтах (приблизно на 5%), тепліше (у різних містах на 1-3°C), менше світла. Лишайники надають перевагу вологим місцям, і ці умови, звичайно, роблять на них певний вплив. І все-таки перший їхній «ворог» у містах – забруднене

повітря. Тепер вже людина, яка хоч би небагато знає про лишайники (15 – 20 видів), прогулюючись, може сказати, наприклад, що на цій алеї повітря сильно забруднене, кількість двоокису сірки в повітрі перевищує $0,3 \text{ мг/м}^3$ (лишайникова «пустеля»), у цьому парку повітря забруднено помірно, кількість SO_2 коливається між $0,05$ - $0,2 \text{ мг/м}^3$ (це можна встановити по наявності на стовбурах дерев деяких витривалих, стосовно забруднювачів, лишайників – ксанторії, фісції, анаптіхії, леканори та ін.), а на цьому узліссі повітря досить чисте – кількість SO_2 менше $0,05 \text{ мг/м}^3$ (на це вказують види, що ростуть на стовбурах дерев – пармелії, алекторії тощо.)[5].

Видовий склад лишайників в різних частинах міста став настільки відмінним, що вчені в межах міста почали виділяти різні ізотоксичні зони. Існує чотири ізотоксичні ліхеноіндикаційні зони: I – дуже сильно забруднена; II – помірно забруднена; III – слабо забруднена; IV – незабруднена[6]. На Таблиці 1. наведено належність певних видів лишайників до зазначених ізотоксичних ліхеноіндикаційних зон:

Таблиця 1

Розподіл видів лишайників по різних ізотоксичних ліхеноіндикаційних зонах

Назва лишайника	Ліхеноіндикаційна зона			
	дуже сильно забруднена	помірно забруднена	слабо забруднена	незабруднена
<i>Xanthoria parietina</i>	+	+	–	–
<i>Hypogimnia physodes</i>	–	–	+	+
<i>Parmelia acetabulum</i>	–	–	+	+
<i>P. sulcata</i>	–	+	+	+
<i>Usnea hirta</i>	–	–	–	+
<i>Ramalina dilacerata</i>	–	–	–	+
<i>R. fraxinea</i>	–	–	–	+
<i>Evernia prunastri</i>	–	–	–	+
<i>E. mesomorpha</i>	–	–	–	+
<i>Lobaria pulmonaria</i>	–	–	–	+
<i>Scoliosporum chlorococcum</i>	+	+	–	–
<i>Lecanora conizaeoides</i>	+	+	+	–

Ліхеноіндикація поділяється на візуальну (за наявністю певних видів описується забруднення повітря і проводиться ліхенологічне картування місцевості) і експериментальну (у зразках лишайників експериментально визначають рівень накопичення шкідливих речовин). Важливо те, що ці два види ліхеноіндикації не суперечать один одному, і, зазвичай, їх застосовують разом: спочатку візуальну, а потім — експериментальну[7].

Висновки: Ліхеноіндикація - перспективний метод біоіндикації повітряного середовища, що здійснюється за допомогою лишайників. Метод ліхеноіндикації – це доступний, ефективний спосіб оцінки екологічного стану атмосферного повітря в містах та промислових зонах. Ліхеноіндикація не потребує спеціального обладнання, лабораторій, це – візуальні та статистичні дослідження. Біоіндикація має ряд переваг перед інструментальними методами. Вона відрізняється високою ефективністю, не потребує великих затрат і дає можливість швидко характеризувати стан середовища за тривалий проміжок часу. Перспективою подальшого дослідження є визначення індикаторних властивостей лишайників.

Список літератури:

1. Пляцук Д. Л. ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЕКСПРЕСОЦІНКИ ЯКОСТІ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ В УМОВАХ ЗМІНИ ПРОМИСЛОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ / Д. Л. Пляцук. // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2015. – С. 58–63
2. Кондратюк С. Я. Ліхеноіндикація / С. Я. 1. Кондратюк, В. Г. Мартиненко. – Київ, 2006. – 206 с. – (Код).
3. Кондратюк С. Я. Індикація стану навколишнього середовища України за допомогою лишайників / С. Я. 2. Кондратюк. – Київ: Наукова думка, 2008. – 336 с
4. Вікторов С. В. Індикаційна геоботаніка / С. В. Вікторов, Г. Л. Ремезова., 1988. – 167 с.
5. Білявський Г. О. Основи екологічних знань / Г. О. Білявський. – Київ: Либідь, 2003. – 336 с.

6. Димитрова Л. В. Ліхеноіндикація забруднення атмосферного повітря м. Києва / Л. В. 8. Димитрова. // Український біологічний журнал. – 2008.
7. Кучерявий В. П. Екологія / В. П. Кучерявий. – Львів: Світ, 2001. – 500 с.

Тематика: Педагогічні науки

**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ
ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

Міненко Г.М.

викладач

Осіпов І.В.

викладач

Толмачова І.Г.

викладач

ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

Модернізація змісту освіти потребує від викладачів закладів фахової передвищої освіти нових ідей, нестандартних підходів навчання майбутніх фахівців. Реформи в сучасній освіті є поштовхом для того, аби здобувачі освіти стали компетентними, обізнаними вчителями педагогічної справи. Відповідно до Концепції Нової української школи йдеться про десять ключових компетентностей [1, с. 13,14], якими мають володіти випускники закладів загальної середньої освіти, а отже і майбутні фахівці вже сьогодні мають прокладати підґрунтя для того, щоби такі компетентності мати. Відповідно від методологічних підходів, прийомів, форм, методів навчання залежить

результативність оволодіння студентами фаховими дисциплінами. Не варто залишати осторонь в цьому сенсі й дисципліни спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології», методика викладання яких досить складна й потребує виважених, системних підходів щодо її реалізації. Системний підхід є досить поширений серед освітянської спільноти викладачів загальнотехнічних дисциплін Лисичанського педагогічного коледжу, а отже є дієвим та результативним в напрямі навчання, виховання майбутніх учителів технологій. Отже, *метою нашої розвідки* є аналіз системного підходу навчання здобувачів освіти в умовах фахової передвищої освіти.

До терміну «системний підхід у педагогіці» зверталися науковці Т. Веденська, В. Ігнатова, А. Камалєєва, І. Легостаєв, М. Міронова, Н. Нікуліна, Т. Трушнікова та інші, говорячи про те, що означений підхід стане дієвим для вивчення певних процесів, явищ, наочно демонструє результативність будь-якої діяльності. Вважаємо, що при викладанні загальнотехнічних дисциплін такий підхід модернізує процес підготовки фахівців, актуалізує знання з тем фахових предметів, дозволяє створювати вакуум, тобто стабільний і упорядкований процес виготовлення виробів з будь-яких матеріалів; відбувається комунікація «студент-викладач», «студент-студент»; систематично, безперервно апробовуються знання на практиці.

Перш ніж дати визначення терміну «системний підхід» варто звернутися до понять «система» й «підхід». Отже, за сучасним тлумачним словником української мови дефініція «система» виступає як послідовність чого-небудь, принципи, покладені в основу певного вчення; форма, спосіб побудови якого-небудь предмета [2, с. 540]; порядок, зумовлений правильним розташуванням частин чого-небудь; сукупність одиниць, частин, що об'єднані спільними ознаками; будова, структура елементів виробу [3, с. 639]. Система, за словами І. Легостаєва, складається із об'єктів [4, с. 2]. Тож, система – це взаємозв'язок чогось або когось у певній діяльності; послідовне, поетапне планування якоїсь дії; те, без чого унеможлиблюється будь-який процес та досягнення мети, зокрема.

Поняття «підхід» трактується як наближення до кого- або чого-небудь; приступати до виконання якої-небудь справи; наближатися, переміщуватися [2, с. 429]; сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь; прийоми, застосовані з якоюсь метою [3, с. 504]. Отже, на нашу думку, системний підхід можна характеризувати як послідовне, планомірне наближення до поставленої мети; поетапна, перспективна діяльність, зумовлена цілеспрямованою, активною діяльністю суб'єкта по відношенню до об'єкта вивчення.

Варто звернутися до праць провідних науковців стосовно досліджуваної дефініції. Відтак, дослідники І. Блауберг, В. Садовський, Е. Юдін визначають загальні характеристики означеного підходу: зв'язок наукових дисциплін, спрямований на вивчення досліджуваного об'єкту, сукупність теоретичних та практичних зв'язків, які дозволяють досягти бажаного результату, організація спільних дій між учасниками-партнерами [5]. Відповідно, системний підхід передбачає одночасну реалізацію когнітивного аспекту дисциплін та практичних навичок без яких унеможлиблюється хід будь-якої діяльності. Системність, за словами М. Акмарал, А. Алмагуль, Ж. Меруерт, це одна з ключових характеристик педагогічної діяльності [6, с. 3].

Системний підхід при реалізації завдань загальнотехнічних дисциплін в Лисичанському педагогічному коледжі дозволяє вирішити низку завдань: по-перше, відбувається постійна взаємодія «викладач-майбутній фахівець»; по-друге, йде одночасне опрацювання теоретичного матеріалу з практичним його застосуванням; по-третє, майбутні фахівці оволодівають компетентностями в природничих, математичних науках і технологіях, медіа-галузі. Крім того, заслуговують уваги соціальні і громадянські компетентності, підприємливість, уміння навчатися впродовж життя. За допомогою системного підходу можливо побудувати нову модель освіти при підготовці майбутніх учителів спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології» [7].

Проблему системного підходу на методологічному рівні активно вивчає викладач загальнотехнічних дисциплін І. Осіпов В. зі студентами других та четвертих курсів. Під час навчальних занять майбутні фахівці виготовляють

різноманітні вироби з деревини, інтегруючи математичні знання, уміння й навички з технологій, що дозволяє їм конструювати об'єкти, на теоретичному рівні визначати типи моделей, їх характеристики, працювати над формою подання інформаційних моделей та виокремлювати етапи побудови виробів. Результатом такої роботи вже є певні напрацювання: шпаківні для птахів; етнографічний куточок – комплекс з альтанки, колодязя, тина, що оформлені в українських народних традиціях; виготовлені будки для собак [8]. У ході такої діяльності майбутні вчителі опановують професійно-орієнтованими дисциплінами «Технології», «Технічна творчість», «Пошуково-конструкторська діяльність» тощо, закріплюють знання на практиці, оволодівають компетентностями в природничих науках. Така діяльність є ознакою системності навчання, адже відбувається комплекс взаємопов'язаних дій, а саме, оволодіння іншими предметними галузями, формування креативності, партнерської діяльності з викладачем, критичного мислення, розвиваються уміння працювати з інформаційними джерелами, медіа-засобами. Крім того, викладач адаптує здобувачів освіти до різних педагогічних умов навчання (в навчальних майстернях, на коледжній природничій ділянці), забезпечує єдність теорії та практики, націлює студентів реагувати на виклики в освіті, прогнозувати кінцевий результат навчання, проводити рефлексію власної професійної підготовленості до викладання загальнотехнічних дисциплін в умовах нових змін та перетворень в освіті.

Єдність теорії і практики, сформована система партнерських взаємовідносин між викладачем-студентом, уміння слідкувати за новими тенденціями в освіті, підбір нестандартних технологій навчання майбутніх учителів технологій дозволила коучу, модератору І. Осіпову зацікавити студентів проявляти креативність, нестандартність мислення, здатність долучатися до командної роботи на заняттях з загальнотехнічних дисциплін. Завдяки практичним умінням, навичкам майбутніх фахівців, умінню працювати з різними природними матеріалами, інструментами для обробки деревини зумовило створення цікавого інноваційного виробу, а саме, зображення знімків,

фотовиробів на дерев'яній основі. Така технологія в освіті вивчена фрагментарно, проте, компетентності, сформовані у студентів Лисичанського педагогічного коледжу дозволяють досліджувати та апробувати на практиці нові техніки роботи з матеріалами, зокрема, з деревиною. Під час виготовлення виробу «Екопортрет» студенти заготовлюють матеріали, підбирають інструменти та фотоматеріали, працюють над дизайном продукту. Безпосередньо, така робота розвиває у студентів критичне мислення, уміння інтегрувати наукові дисципліни (природничі та загальнотехнічні) для досягнення поставленої мети; формує естетичні смаки. Структурна специфічність системного підходу в такому випадку полягає в тому, що студенти можуть проявляти свою креативність, нестандартність мислення, оперують загальними поняттями, науковою термінологією, обґрунтовують власну точку зору, знаходять нові шляхи для досягнення бажаного результату, а також визначають мотиви навчання в умовах сьогодення. Це залежатиме від поставлених проблемних завдань викладача, змісту курсу та педагогічних умов для досягнення таких задач. Особистісні якості, які формуються у студентів: вибір цінностей, рефлексивність, активність відтворення ідей, що відбувається спільно з одногрупниками та викладачем.

Отже, зміст, методи, форми, технології навчання мають співвідноситися з реформами в освіті та вимогами, якими повинен володіти сучасний фахівець педагогічного профілю. Системний підхід у навчанні дозволяє визначити позитивні сторони: по-перше, процес оволодіння професійно-орієнтованими дисциплінами розглядається як цілісна система, спрямована на усесторонній розвиток майбутніх фахівців; по-друге, у студентів формуються абсолютно нові компетентності, зокрема, уміння навчатися впродовж життя, компетентності в природничих науках та технологіях, соціальні і громадянські компетентності тощо; по-третє, відбувається адаптація студентів до змін в освіті, майбутні фахівці вчаться по-новому, інтегруючи на занятті декілька наукових дисциплін; по-четверте, студенти соціалізуються, працюють в команді та мають можливість підтримувати партнерські стосунки з викладачем-коучем; по-п'яте,

модернізують раніше здобуті знання та передбачають результати практичної діяльності. Лише нові технології навчання, єдність підходів дозволить навчити та виховати фахівця, який зможе адаптуватися до змін в ХХІ столітті.

Список літератури:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://mediaosvita.org.ua/2013/11/18/kontseptsiia-vprovadzhenia-mediaosvity-v-ukraini/> (дата звернення: 26.02.2020).
2. Яковлева А. М., Афонська Т. М. (2018). Сучасний тлумачний словник української мови. Харків: Навчальна література.
3. Коврига Л. П., Ковальова Т. В., Пономаренко В. Д., Калашник В. С. (Ред.). (2005). Тлумачний словник сучасної української мови. Харків: «Белкаркнига».
4. Легостаев И. И. (2013). Теоретические и прикладные аспекты педагогики и психологии. *Вестник Нижневартковского государственного университета*, 4, 1 – 9.
5. Садовский В. (1980). Системный подход и общая теория систем: статус, основные проблемы и перспективы развития, Москва: Наука.
6. Магауова А. С. (2014). Системный подход в педагогике. *Евразийский Союз Ученых ЕСУ*. Серія: «Педагогические науки», 1 – 4.
7. Толмачова І. Г. (2019). Методологічні підходи до розуміння сутності феномену «Медіа-компетентність майбутнього вчителя початкових класів». *Інноваційна педагогіка*, 1(13), 172 – 177.
8. Мінєнко Г. М., Осіпов І. В., Толмачова І. Г. (2020). Роль міждисциплінарного підходу під час навчання майбутніх фахівців у закладах фахової передвищої освіти. The 1st International scientific and practical conference «Eurasian scientific congress» Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain, 412 – 418.

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ РОСЛИН

Міхєєнко В.М.

к.х.н., доцент кафедри прикладної екології, хімії та охорони праці

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

email: vmmikheenko@gmail.com (orcid.org/0000-0001-7685-2507)

Останнім часом особливої актуальності набули екологічно безпечні біологічні препарати, покликані природним шляхом захистити рослини від негативного впливу стресових факторів біогенного та абіогенного походження, шкідників і збудників захворювань, поліпшити розвиток рослин. Все більшого значення та популярності у світовій практиці аграрного виробництва набувають біологічні стимулятори та регулятори росту рослин.

В останні роки розкрито поняття механізму дії багатьох відомих регуляторів росту, створені нові препарати вузьконаправленої дії, наприклад, активатори та інгібітори фітогормонів, регулятори метаболізму, фотосинтезу, транспірації та інших процесів. Застосування регуляторів росту дає змогу додатково одержати 10...25 % валового збору сільськогосподарської продукції. Підрахунки свідчать, що із впровадженням регуляторів росту на переважній більшості посівів у нашій країні можна було б щорічно отримувати додаткової продукції на шість мільярдів гривень [1].

Застосування екологічно безпечних регуляторів росту та розвитку рослин є одним із способів підвищення врожайності та якості сільськогосподарської продукції у сучасному рослинництві [2-10].

Аналіз літературних джерел показав, що в країнах Західної Європи більшість посівів зернових культур щорічно обробляють комплексом біорегуляторів росту рослин, що забезпечує підвищення їх продуктивності на

15...30 % [11]. На думку багатьох вчених, частка біологічних факторів інтенсифікації рослинництва в майбутньому становитиме 50 % приросту та якості врожаю [9].

Одним з регуляторів росту є «Циркон» – багатофункціональна речовина широкого спектру дії. Природний регулятор негормонального походження, отриманий з ехінацеї пурпурової. Його основу складає комплекс гідроксикоричних кислот (в основному *цис*-ізомери) і їх похідних, які стимулюють ростові процеси, захищають від стресів і складають систему життєзабезпечення рослин. Гідроксикоричні кислоти беруть активну участь в диханні рослин, відкриття і закриття продихів, захищаючи клітини від УФ-в випромінювання і посухи. Циркон збільшує схожість насіння, особливо некондиційних; вкорінює розсаду, черешки, однорічних і багаторічних хвойних та листяних культур. Захищає від біотичних і абіотичних стресів, запобігає опаданню зав'язей, плодів. Цей препарат знижує розвиток і поширення хвороби на різних культурах: фітофтороз картоплі і томатів, пероноспороз огірків, парші картоплі та яблуні, бактеріоз, фузаріоз, кореневі гнилі, особливо сіру гниль суниці, борошнисту росу різних сортів троянд і чорної смородини і т. і.

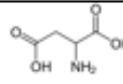
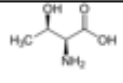
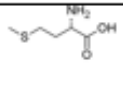
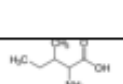
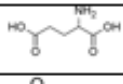
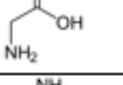
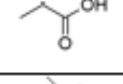
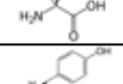
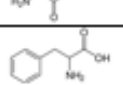
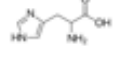
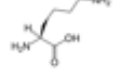
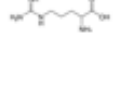
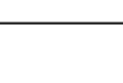
Дуже поширений препарат «Епін екстра» – штучно створений аналог природного біостимулятора рослин, адаптоген з антистресовою дією. До складу «Епіну» входить речовина, синтезована завдяки нанотехнологіям – епібрасинолід, який є рослинним гормоном виділеним з пилиці рапсу (*Brassica napus*) [12]. Він відповідає за активацію біологічних процесів в рослинах. Амінокислоти беруть участь у синтезі не лише білків, а й ферментів, нуклеїнових кислот, складних вуглеводів, жирів, фітогормонів і низки інших необхідних для рослинного організму сполук. Амінокислоти здатні підтримувати нормальне функціонування органів і систем у разі виникнення екстремального стану зовнішнього середовища (див. табл.1).

У домашніх умовах можна приготувати недорогі, ефективні та екологічно безпечні стимулятори росту рослин. Так, наприклад, листя кропиви дводомної (*Urtica dioica*) зібрані до цвітіння та висушені зброджують у воді та цим

розчином поливають рослини. Вона містить такі хімічні елементи, як К, Са, Mg, Se, P, Cu, Fe та ін.. Крім того вона містить вітамін групи К, який відіграє важливу роль у процесі фотосинтезу. Сік алое (Asphodelaceae), розведений водою можна використовувати як для попереднього замочування насіння, зерен, цибулин, черенків так і для внесення під корінь. Гриби містять усі необхідні майбутній рослині мікроелементи. Для готування живильного розчину сушені гриби заливають окропом і залишають до повного остигання.

Таблиця 1

Амінокислоти як регулятори росту рослин

	Аспарагінова кислота - стимулює проростання насіння; це вихідний матеріал для <u>треоніну</u> , метіоніну, ізолейцину, лізину та нуклеотидів; джерело органічного азоту; бере участь у формуванні заряду білкової молекули.
	<u>Треонін</u> стимулює проростання насіння; визначає гідрофільність білків; за високих температур регулює механізм захисту рослин під час стресу та роботу відкривання-закривання продохів.
	Метіонін - стимулює проростання насіння; посилює ріст коренів, регулює відкривання-закривання продохів; посилює процеси запилення та зав'язування плодів; оптимізує водообмін; регулює утворення етилену; є попередником гормонів росту.
	Ізолейцин – посилює стійкість рослин до жару, посухи та засолення (сольового стресу); підвищує життєздатність пилку; впливає на гідрофобність білків.
	Глутамінова кислота — стимулює проростання насіння; сприяє росту рослин; бере участь у синтезі хлорофілу; покращує запилення; є компонентом білка.
	Гліцин – сприяє росту тканин, синтезу хлорофілу, вітамінів, цитохромів (транспортери електронів у процесах внутріклітинного дихання, фотосинтезу, <u>фосфорилування</u> тощо), покращує смак плодів.
	Аланін – посилює холодостійкість рослинного організму; стимулює синтез хлорофілу; підвищує стійкість рослин до посухи, суховіїв; регулює відкривання-закривання продохів; оптимізує водообмін.
	Валін – попередник ауксину; підвищує стійкість рослин до посухи, суховіїв та життєздатність пилку; посилює формування насіння і смакові властивості плодів.
	Тирозин – складова білків; покращує проростання пилку; посилює стійкість рослин до жару, засолення (сольового стресу).
	Фенілаланін – впливає на гідрофобність білків та товщину стінок клітин; активізує проростання насіння та процеси запилення.
	<u>Гістидин</u> – входить до складу білків; бере участь у формуванні заряду білкової молекули; регулює відкривання-закривання <u>продохів</u> процес водообміну; впливає на дозрівання плодів.
	Лізін – стимулює проростання насіння; бере участь у синтезі хлорофілу; посилює процеси запилення і зав'язування плодів; підвищує стійкість рослин до посухи та суховіїв; бере участь у формуванні заряду білкової молекули.
	Аргінін – входить до складу білків; бере участь у формуванні заряду білкової молекули; посилює холодостійкість і розвиток кореневої системи; стимулює синтез хлорофілу, алкалоїдів та гормонів, пов'язаних із цвітінням і плодоношенням; підвищує стійкість рослин до засолення.

Так, наприклад, «Мікор-плюс» - екологічно чистий натуральний препарат, органічний регулятор. Мікор-плюс представляє собою гранульований мікоризний препарат - це спори ендомікоризних грибів (сімейства гломусових лат. *Glomerales*), поміщені в 3-5 мм гранули перліту, який служить носієм.

Картопляний сік збагачує насіння живильними речовинами. У соку картоплі насіння витримується 6-8 годин. Розчин цибулі використовується для замочування насіння. Янтарна кислота широко використовується як екологічний стимулятор росту для рослин.

Використання в практиці сільського господарства регуляторів росту рослин з різним механізмом дії є вигідним і в перспективі дає змогу забезпечити високий економічний ефект. Застосовуючи речовини, які регулюють ріст рослин варто враховувати токсикологічні оцінки діючих речовин, а також звертати увагу на надходження і трансформацію препаратів у рослинах, ґрунті та воді, їх дію на мікрофлору ґрунту, хімічні показники і біологічну цінність сільськогосподарської продукції. Використання регуляторів росту рослин природного походження може принести великий економічний та екологічний ефект.

Список літератури:

1. Анішин Л. В. Вітчизняні біологічно активні препарати просяться на поля України / Л. В. Анішин // Пропозиція. – 2004. – № 10. – С. 48.
2. Пономаренко С. П. Високі технології в сільському господарстві / С. П. Пономаренко // АгроСвіт. – 2005. – № 4. – С. 16–21.
3. Іванюк Т. В. Рістгальмуючі та фунгіцидні властивості іфонію та іфонілію як перспективних етиленпродуцентів у технології вирощування озимої пшениці / Т. В. Іванюк // Физиология и биохимия культурных растений. – 1998. – Т. 30, № 6. – С. 450–456.
4. Кур'ята В. Г. Ретарданти – модифікатори гормонального статусу рослин / В. Г. Кур'ята // Физиология рослин: про-блеми та перспективи розвитку: Ф 50 у 2т / НАН України, Ін-т фізіології рослин і генетики, Українське

товариство фізіологів рослин; голов. ред. В. В. Моргун. – К. : Логос, 2009. – С. 565–587.

5. Мельников Н. Н. Пестициды и регуляторы роста растений / Н. Н. Мельников, К. В. Новожилов, С. Р. Белан. – М. : Химия, 1995. – 575 с.

6. Моргун В. В. Проблема регуляторів росту в світі та її вирішення в Україні / В. В. Моргун, В. К. Яворська, І. В. Драгатов // Физиология и биохимия культурных растений. – 2002. – Т. 34, № 5. – С. 371–375.

7. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні / [авт. колектив : В. Л. Петрунук, В. Ф. Марієвський, В. Я. Шевчук та ін.]. – К. : Юнівест Маркетинг, 1996. – С. 94–95.

8. Регулятори росту у формуванні адаптивних реакцій рослин до посухи / [Н. Ю. Таран, Н. Б. Светлова, О. А. Оканенко та ін.] // Вісник аграрної науки. – 2004. – № 8. – С. 29–32.

9. Чернецький В. М. Агроекологічні аспекти вирощування овочів / В. М. Чернецький // Вісник аграр. наук. – Лютий, 2003. – С. 61–64.

10. Adriansen E. Residues of paclobutrazol and uniconazole in nutrient solutions from Ebb and Flood irrigation of pot plants / E. Adriansen, P. Odgaard // Scientia Horticulturae. – 1977. – V. 69. Iss. 1–2. – P. 73.

11. Швайківський Б. Я. Регулятори росту рослин — ефективний засіб підвищення продукції сільськогосподарських культур / Б. Я. Швайківський, В. І. Лопушняк, Р. Г. Киричук // Сільський господар. – 2000. – № 5–6. – С. 3–4.

12. Grove, Michael D.; Spencer, Gayland F.; Rohwedder, William K.; Mandava, Nagabhushanam; Worley, Joseph F.; Warthen, J. David; Steffens, George L.; Flippen-Anderson, Judith L.; Cook, J. Carter "Brassinolide, a plant growth-promoting steroid isolated from *Brassica napus* pollen". *Nature*. - 1979. - 281 (5728). P. 216–217.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ М. МЕТНЕРА

Могілей І.В.

КДПУ, канд. пед. н., доцент, доцент кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки

М. Метнеру належить значне місце серед найвидатніших російських музикантів першої половини ХХ століття, таких як С. Рахманінов та О. Скрябін. Видатний піаніст, педагог, композитор-гуманіст, мислитель, літератор-публіцист, М. Метнер назавжди залишив свій слід у світовій музичній культурі.

Діяльності митця присвячені праці таких відомих діячів російської музичної культури та авторитетних музичних критиків як: Г. Армін, Б. Асаф'єв, О. Гольденвейзер, О. Долінська, І. Зетель, М. Кашкін, М. Мясковський, Е. Ньюмен, Г. Прокоф'єв, С. Рахманінов, М. Шагінян, Ю. Енгель, Й. Яссер.

Композитор першої половини ХХ століття М. Метнер гідно представляв одну з провідних шкіл російського піанізму – школу В. Сафонова. У М. Метнері-композиторі завжди незримо відчувався педагог [1, с. 151]. Його книга «Повсякденна робота піаніста і композитора» (укладачі – учні М. Гурвич і Л. Лукомський) присвячена піаністичній майстерності; містить безліч цінних вказівок, зауважень, оповідає про тонкощі гри на фортепіано. За своєрідністю і глибиною більшості думок, що витримали випробування часом, ця невелика праця, яка вперше вийшла у 1963 році у видавництві «Музгіз», і сьогодні актуальна у вихованні та становленні музикантів усіх рівнів.

На особливості педагогічного кредо М. Метнера яскраве світло проливають нотатки, які педагог робив, немов би ведучи постійну розмову з самим собою. У них привертає надзвичайна широта педагогічного кругозору. Нотатки фактично увібрали в себе концентрат його поглядів [1, с. 159].

Так, педагогічній системі М. Метнера притаманна струнка логіка. Як інші корифеї вітчизняної школи, він виховував перш за все *музикантів*, а не тільки піаністів. При всій індивідуальній своєрідності його педагогіка знаходиться у річищі передових традицій московської піаністичної школи. Самобутній і значний митець, М. Метнер повинен був прийти і прийшов у своїх педагогічних пошуках до нових горизонтів. Наблизившись до діалектичного розуміння ряду закономірностей мистецтва, він зумів поширити їх також на принципи своєї педагогіки. Багато його поглядів не тільки опинились на рівні найпрогресивніших тенденцій в педагогіці того часу, але й повністю зберегли своє значення сьогодні.

Основними положеннями педагогічної системи М. Метнера у навчанні фортепіанній грі є [1; 2]:

1. У виборі репертуару полягає найважливіша передумова успішної роботи з учнями. При цьому метод педагогічної роботи, своєрідність почерку вчителя виявляються в самому процесі роботи над творами.

2. Увага та енергія учнів повинні бути звернені не на те, *що* вони грають, а *як* вони грають.

3. Вчитель має гнучко пристосовуватися до особливостей психічного складу виконавця і будови його рук, вимог інтерпретації різних творів залежно від етапів підготовки [2, с. 25].

4. Важливим є вміння прислухатися до думки учня (нехай навіть іншого, ніж у педагога-піаніста), дбайливе ставлення до індивідуальності студента.

5. Шлях до природності полягає в гармонії художнього задуму з фізичним станом виконавців. Напруга, насильство є антиподами природності [2, с. 35].

6. У піаністичних заняттях первинна роль відводиться слуху. Навіть моторні похибки у грі піаніста пов'язані з невмінням зосередити слухову увагу на головному змісті [2, с. 22].

7. Робочий прийом гри «із закритими очима» має бути підпорядкований досягненню глобальної мети – від слухової уваги в її інтенсивності до

узагальненості художнього мислення і широти виконавського дихання. [2, с. 26].

8. Шлях до досягнення фортепіанного «співу» чітко асоціюється з грою пласкими пальцями і їх максимальною близькістю до клавіатури. У поєднанні з пластичністю («п'єсне туше» та пластика) відкриваються великі можливості звукових нюансів і градацій.

9. Вміле використання кисті-«крила» надає піаністу можливості легше досягти м'якості та рівності звучання, а також передбачає гнучкість й інших «важелів» руки [2, с. 56].

10. Точність торкання клавіші (без тиску на неї) надає звукові «повітряності». Точність контакту з клавішами при грі ріано запобігає звучність від дрябкості, приблизності.

11. Розвиток художньо-виконавського мислення учнів – одна з головних задач й обов'язок педагога. Хвилі художніх образів складаються з горизонтальних ліній та їх перспективи, наростань і уходів (музичний синтаксис).

12. Важливо виконувати «вправи в контрастах», тобто раптово міняти полярні звучання (ff на pp, *enerdgico* на *dolce*). У цих проявах контрастів полягає багатоманітний арсенал та діапазон виразних засобів піаніста.

13. Не слід переоцінювати значення виконання гам та вправ. Доцільно побільше тренуватися окремими пасажами з п'єс, помічаючи в них особливе технічне завдання. Виконання гам *staccato* (*molto staccato*), навіть «*pro staccato*») заважає досягненню звукової рівності та легатності [2, с. 88].

14. У грі октав, акордовій фактурі потрібно максимально наближати пальці до клавіш. Короткі трелі також слід грати без найменшого напруження, найменшого підйому пальців, завжди вчити їх ріано [2, с. 90].

15. У грі піаністу доцільно дотримуватися принципу педальної економії (скромної, частіше скупкої педалізації, а в заняттях навіть загалом обходитися без неї). Перед концертом також корисно грати музичні твори без педалі [2, с. 91].

16. Аплікатура має бути природною й практичною, логічною й виправданою. При такій аплікатурі більш виразно звучать важливі за смислом інтонації.

17. Позитивність емоцій (почуття задоволення, смакування) сприяють успішній роботі піаніста, а задля цього необхідно не втомлювати слух одноманітним звуком; варто постійно міняти звук, туше, техніку, прийоми». [2, с. 105].

Таким чином, вищезазначені висловлювання М. Метнера свідчать про чітку систему його поглядів із багатьох важливих питань музичної педагогіки.

Піаністичні поради М. Метнера були викликані до життя його великим творчим досвідом, який диктував нагальну необхідність педагогічних узагальнень. Нині, коли сучасна педагогіка багато в чому ґрунтується на методиці від загального до часткового, досягнення професіоналізму неможливо без урахування таких педагогічних узагальнень, що відкривають перед музикантом широкі можливості творчих пошуків.

Творча проникливість М. Метнера-педагога відчутна в ряді магістральних положень його методики, що прямо перегукуються з пошуками корифеїв вітчизняного піанізму, провідних педагогів. Це проблеми звукової культури, психології виконавства й сприйняття, «володіння часом» тощо. Особливої уваги заслуговує високий моральний смисл, який полягає в педагогіці М. Метнера, адже він прагнув виховувати музикантів, для яких відданість мистецтву була справою життя.

Застосування сучасними викладачами дидактичних принципів та методів педагогічної майстерності М. Метнера в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва для середніх навчальних закладів різного типу сприятиме: розширенню їх кругозору, пізнавальної і творчої активності; вдосконаленню моральних якостей особистості студента; розвитку потреби в музично-естетичному самовихованні; формуванню педагогічної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва як ключової складової їх професійної діяльності.

Список літератури:

1. Зетель И. З. Н. К. Метнер-пианист. Творчество. Исполнительство. Педагогика: исследование / Исаак Зусманович Зетель. – Москва: Музыка, 1981. – 231 с.
2. Метнер Н. К. Повседневная работа пианиста и композитора : Страницы из записных книжек / сост. М. Гурвич, Л. Лукомский. – Москва: Музыка, 1963. – 68 с.

Тематика: Політичні науки

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В ГРУЗИИ В 1988-1989 ГГ.

Мосиашвили Александр Васильевич

асоциированный профессор, доктор истории

Телавский Государственный университет

имени Якова Гогешашвили (Грузия)

В XX в. с начала 80-х годов начался заметный кризис в Советском Союзе. Кризис был особенно очевиден в экономической сфере и углублялся. Михаил Горбачев, генеральный секретарь ЦК Коммунистической партии Советского Союза, находится в столь сложной ситуации, пытаясь стать реформатором в отличие от своих предшественников. Именно под его руководством в СССР в 1985 году началась политика «перестройки» позволили придать новый импульс укреплению национального движения в Грузии. 26 мая 1988 года отмечалось 70-летие провозглашения государственной независимости Грузии и создания демократической республики которая ознаменовалась многолюдной демонстрацией в Тбилиси. Среди политических лозунгов было требование восстановления национального суверенитета, что вскоре стало девизом национального движения. Бывшее руководство республики не могло смириться с укреплением национального движения и в то же время не смогло найти

общий язык с ними. В июле 1988 года был принят закон, запрещающий несанкционированные митинги и демонстрации. Правоохранительным органам было разрешено жестоко наказывать участников несанкционированных собраний. В таких условиях отношения между правящим режимом и обществом становились все более напряженными. Осень 1988 года была особенно бурной, отмеченной митингами, демонстрациями и голодовками. Причиной протеста стала попытка центрального правительства отменить статью в Конституции СССР, в которой говорится, что союзным республикам будет разрешено покидать Советский Союз, когда они пожелают. Внесение этих изменений было частью довольно коварного плана в советской конституции, не оставляющего Грузии шансов восстановить утраченный суверенитет мирным, законным путем. Противоречие этому вопросу существовало и в других республиках. Поэтому в то время официальная Москва предпочла пойти на уступку, но в конечном итоге не отказалась от своих планов. Недельные протесты 22-29 ноября, в которых приняли участие более 1000 голодающих, заставили Кремль отступить. После этого национально-освободительное движение в Грузии стало активным. 4 апреля 1989 года перед Домом правительства в Тбилиси началась демонстрация, которая приобрела постоянный характер. Первоначально он был против абхазского сепаратизма, но с 6 апреля он требует восстановления национальной независимости Грузии. Утром 9 апреля около 10 000 человек собрались перед Домом правительства. Десантные подразделения, специально развернутые для их разгона, осадили демонстрантов. Вместо того, чтобы разогнать митинг, военные нанесли ответный удар. После трагических событий в Тбилиси в апреле 1989 года положение грузинских призывников и солдат ухудшилось. Ситуация особенно обострилась для грузинских заключенных в тот же период. Нынешний режим, похоже, ищет другую причину спровоцировать конфликт. Уже советские тюрьмы были фактически истребителями заключенных, и в это же время психологическое давление на грузинских заключенных, пытки, унижения, физическое или моральное насилие были в значительной степени

были необоснованны. 24 июня 1989 года в регионе Квемо Картли начались провокации. Представители азербайджанского населения поселились там, начали вооруженные нападения на грузин, беспорядки в грузинских селах, толпа сжигала автомобили, дома, дороги и т. д. 15-16 июля в Абхазии происходит кровавое противостояние между абхазами и грузинами, которое заканчивается жертвами; Затем наступило время Цхинвали. Осетинские сепаратисты уже выдвигают некоторые требования на митингах, которые впоследствии превратились в кровопролитие в результате провокаций. В том же году встает вопрос о возвращении турок-месхетинцев в Грузию, которое вызвало волнения. 13 октября 1989 года также оказалось трагической грузинской реальностью, когда один из видных лидеров Грузинского национально-освободительного движения - Мераб Костава, который в дальнейшем был признан национальным героем Грузии, - погиб в автомобильной аварии. Вдобавок к вышеупомянутым событиям, советское руководство, похоже, думает о помощи США, которая должна была быть выражена в поддержку ее целей. Поэтому встреча руководителей СССР и США была запланирована на 2 декабря 1989 года. Встреча состоялась на корабле близ острова Мальта, где Михаил Горбачев и Джордж Буш (старший) фактически решили судьбу советских республик. Окончание „холодной войны” также было решено на этой встрече. Хотя содержание встречи не было официально обнародовано, ясно, что планы и намерения Соединенных Штатов не входил распад Советского Союза и независимость в него входящих республик. Благодаря этой тайной сделке судьба Грузии и грузинского национального движения была в основном решена. Через три недели, после встречи на Мальте, 1989 г. 24 декабря Верховный Совет Советского Союза принял Конституцию 1940 года. Оккупация и аннексия прибалтийских республик Литвы, Латвии и Эстонии является незаконной. Тем самым он по сути создал правовую основу для их выхода из Советского Союза. Таким образом, действующие власти сделали все возможное, чтобы предотвратить распад СССР, но все же пошли на некоторые уступки: так состоялись первые

многопартийные выборы в Грузии 28 октября 1990 года, которые привели к восстановлению независимости Грузии.

Тематика: Педагогічні науки

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЧИ ВІРУС НЕЧЕСНОСТІ У ЗВО

Москаленко О.Л.

Полтавський політехнічний коледж Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», викладач суспільних дисциплін, старший викладач

«Академічна доброчесність» — це категорія нормативна, прописана у законодавстві й міжнародному праві. Чітке визначення академічної доброчесності закріплене в Законі «Про освіту» [1]. Відповідно до статті 42 Закону: Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічна доброчесність — моральна якість, що базується на таких принципах:

- Чесність;
- Довіра;
- Справедливість;
- Повага;
- Відповідальність;
- Сміливість.

Існує декілька видів порушення академічної доброчесності:

- Академічний плагіат — це оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- Самоплагіат — оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- Фабрикація — вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- Фальсифікація — свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- Списування — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- Обман — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
- Хабарництво — надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- Необ'єктивне оцінювання — свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

З часу набрання чинності нового Закону України «Про освіту», академічна доброчесність стає невід'ємною частиною освітнього процесу, а її порушення – загрозою для кожного студента. За недотримання доброчесних принципів навчання, здобувачі освіти можуть бути притягнені до повторного проходження оцінювання курсу, чи навіть відраховані.

Та чи відомо це самим студентам? Опанувавши курс «Академічна доброчесність» на освітній платформі «EdEra», мною було проведено для груп I-II курсу ППК НТУ «ХП» заняття-тренінг «Що таке академічна доброчесність», використовуючи матеріали SAIUP [2] та опитування.

В анкетуванні взяли участь 105 учасників. Результати показали, що лише 15% опитуваних знають, що таке «академічна доброчесність», і дізналися про це поняття з Інтернету чи від викладачів. Більшість, а саме 85% студентів, зізналися, що ніколи не чули про цей термін, проте на питання «Як Ви вважаєте, що таке академічна доброчесність?» майже всі відповіли – «...дотримання певних правил». Ніхто з опитуваних не знав, що у Законі «Про освіту» є окрема стаття про академічну доброчесність. Проте на запитання «Що відноситься до видів порушення академічної доброчесності?» 88% назвали списування, а 90% опитаних зізналися, що вони списували під час навчання. Причинами називали різне: «не знали матеріал», «не було часу на підготовку», «так легше», «це й предмет їм не потрібний».

Думки опитаних про те до чого може привести недоброчесність, розділилися. Одні стверджували, що це «ні до чого не приведе і вони можуть так робити в майбутньому». Інші надавали докази того що недоброчесність може «привести до виключення з коледжу і це сприятиме неможливості побудувати гарну кар'єру».

Результати опитування дали привід звернутися до книги Дена Аріелі «Чесно про (не)чесність», в якій він досліджує границі допустимого обману та методи того як змусити людей обманювати менше, зокрема йдеться про етичні стандарти та «стимулятори чесності». Цікавим виявився той факт, що студенти обманюють (списують) менше в тих ЗВО, де є Кодекси честі, але обов'язково треба підписатися в ньому, також важливим фактором є існування курсів з етичності та академічної доброчесності. Ці результати водночас пригнічують та обнадіюють. З негативного боку, дослідження довели, що не існує довготермінового ефекту, але з позитивного – коли нам просто нагадують про етичні стандарти, ми поведимося більш гідно [3, с. 46-47]. Також дослідження Д.Аріелі показали цікавий результат: наприкінці семестру студенти виснажуються і вигорають, що впливає на втрату їх моральності, хоча це не виправдовує їхнього обману [3, с. 106].

Термін «академічно добросесність» для української освіти досить новий, але всі суб'єкти освітнього процесу повинні бути зацікавлені в провадженні цих норм і принципів. Важливим напрямком роботи мають стати різноманітні навчальні заходи з обміну досвідом українських та іноземних експертів, навчальні поїздки в університети, які мають успішний досвід провадження та контролю академічної добросесності та можуть послугувати добрим прикладом для України.

Список літератури:

1. Про освіту [Електронний ресурс]: Закон України. Відомості Верховної ради України. 2019. №2657-VIII. 2661.– Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .
2. Академічна добросесність. Онлайн-курс [Електронний ресурс] // EdEra — студія онлайн-освіти. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AmericanCouncils+AcIn101+AcIn2019/about>.
3. Аріелі Д. Чесно про (не)чесність: Ден Аріелі; переклад з англ.. Дзвінки Завалій. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. – 288с.

Тематика: Інші професійні науки

МЕХАНОХІМІЧНА АКТИВАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ

Москаленко Д.О.

аспірант

Вінницький національний технічний університет

Вступ. Стан сучасної економіки України потребує негайного впровадження ресурсозберігаючих технологій виготовлення ефективних будівельних матеріалів та виробів. Накопичені у відвалах підприємств енергетичної галузі золо-шлакові відходи є одним з різновидів таких

сировинних ресурсів для виготовлення бетонів і будівельних виробів на їх основі. Широкомасштабного використання в промисловості будматеріалів також не набули шкідливі відходи підприємств хімічної галузі, зокрема фосфогіпси, червоні шлами і стоки з високим вмістом кислот, лугів та тверді побутові відходи [1-3].

Промислові відходи та тверді побутові відходи є одними з найбільш вагомих факторів забруднення довкілля і негативного впливу фактично на всі його компоненти [3-5]. Інфільтрація сховищ, горіння териконів, пилоутворення, інші фактори, що зумовлюють міграцію токсичних речовин, призводять до забруднення підземних та поверхневих вод, погіршення стану атмосферного повітря, земельних ресурсів тощо .

Основна частина. Проблемам утворення та раціонального використання відходів, як складової ресурсозбереження та екологізації виробництва, присвячено багато наукових праць [5-7]. Однак ще недостатньо виконано досліджень по використанню промислових відходів хімічної галузі, що викликає низку проблем у сфері використання промислових та твердих побутових відходів, обумовлює необхідність подальших досліджень в цьому напрямі.

Використання золи-виносу, як заповнювача у складі формувальних розчинів є одним з перспективних шляхів ресурсозбереження. Для більш ефективного використання золи-винос в галузі будівельних матеріалів її потрібно попередньо активізувати. Комплексний метод активації компонентів вяжучого дозволяє більш ефективно використати їх потенціал.

Комплексний метод механо-хімічної активації передбачає руйнування поверхні склоподібної оболонки частинок шляхом використання кислотних залишків фосфогіпсів або її розчиненням лужним середовищем червоних шламів [8-9]. Застосування механічного перемішування золо-шламової і золо-фосфогіпсової сумішей у спеціально розробленому прохідному змішувачі сприятиме більш повній руйнації скловидних оболонок золи-винос [10].

Фосфогіпсові відходи є побічним продуктом при виробництві фосфорної кислоти екстракційним способом. За хімічним складом фосфогіпсові відходи можна віднести до гіпсової сировини, оскільки вони на 80-95% складаються з сульфату кальцію. Однак, в силу особливостей їх отримання, мають місце ряд негативних властивостей: підвищена вологість, наявність кислих залишків [11-12] та ін.

Проведені дослідження комплексного використання ЗВ, фосфогіпсів, портландцементу забезпечили отримання ресурсоефективної і екологічної технології виробництва будівельних матеріалів [12].

Складними фізико-хімічними процесами при структуроутворенні цементних систем є їх гідратація, набір пластичної міцності, тепловиділення і зміна показника рН. Найбільш інтенсивні процеси структуроутворення цементного клінкеру проходять в перші 20-60хв, що супроводжується значною зміною реологічних характеристик матеріалу в цей період .

Для стабілізації процесів структуроутворення фосфогіпсо-золоцементного в'язучого передбачається попередня гідратація такого в'язучого, перед формуванням виробів.

Також використання червоних шламів для фізико-хімічної активації ЗВ також позитивно відображається на характеристиках комплексного в'язучого і зразках готових будівельних виробів. Авторами в роботах [13-14] доведено, що додавання бокситового шламу до складу золоцементної суміші забезпечує інтенсифікацію процесів новоутворень мінерально-фазового складу в'язучого.

Висновки. Використання кислих стоків фосфогіпсу в технології комплексної механохімічної активації золи дозволяє отримувати вироби з покращеними експлуатаційними показниками. Також для активації золи-винос може використовуватись червоний бокситовий шлам, що забезпечить інтенсифікацію процесів новоутворень мінерально-фазового складу такого комплексного в'язучого.

Список літератури:

1. Лемешев М. С. Строительные изделия с использованием промышленных отходов / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Энергосбережение и инновационные технологии в топливно-энергетическом комплексе : материалы Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов, молодых ученых и специалистов. – Тюмень : ФГБОУВО “Тюменский индустриальный университет”, 2017. – С. 41-44.
2. Березюк О. В. Моделювання динаміки санітарно-бактеріологічного складу твердих побутових відходів під час літнього компостування / О. В. Березюк, С. М. Горбатюк, Л. Л. Березюк // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2013. – № 4. – С. 17-20.
3. Березюк, О. В. Регрессионная зависимость объёма биореактора от суточной массы перерабатываемых твердых бытовых отходов / О. В. Березюк, М. С. Лемешев, Л. Л. Березюк // Оралдың ғылым жаршысы (Уральский научный вестник, Казахстан). – 2014. – № 42 (121). – С. 58-62.
4. Ковальський В.П. Обґрунтування доцільності використання золошламового в'язучого для приготування сухих будівельних сумішей / В. П. Ковальський, В. П. Очеретний, М. С. Лемешев, А. В. Бондар. // Рівне: Видавництво НУВГіП, 2013. – Випуск 26. – С. 186 -193.
5. Березюк О. В. Визначення регресійної залежності необхідної площі під обладнання для компостування твердих побутових відходів від його продуктивності / О. В. Березюк, М. С. Лемешев // Инновационное развитие территорий: матер. 2-й Междунар. науч.-практ. конф. (25—27 февраля 2014 г.) ; Отв. за вып. Е. В. Белановская. — Череповец : ЧГУ, 2014. — С. 55—58.
6. Сердюк В. Р. Золоцементне в'язуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христюк // Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.
7. Лемешев М.С. Технологічні особливості формування електротехнічних властивостей електропровідних бетонів / М.С. Лемешев, О.В.

Березюк, О.В Христич // Мир науки и инноваций. – Иваново: Научный мир, 2015. – Выпуск 1 (1). Том 10. География. Геология. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 74-78.

8. Сердюк В.Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев, О.В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170.

9. Лемешев М. С. Легкі бетони отримані на основі відходів промисловості / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново: МАРКОВА АД, 2015. – № 1 (38). Том 13. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 111-114.

10. Сердюк В.Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев, О.В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170.

11. Сердюк В. Р. Об'ємна гідрофобізація важких бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

12. Лемешев М. С. Ресурсозберігаюча технологія виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів / М. С. Лемешев, О. В. Христич, С. Ю Зузяк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 1. – С. 18-23.

13. Сердюк В.Р. Комплексне в'язуче з використанням мінеральних добавок та відходів виробництва / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев, О.В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. Науково-технічний збірник. – 2009. – Випуск 33. – С. 57-62.

14. Очеретний В. П. Активація компонентів цементнозольних композицій лужними відходами глиноземного виробництва / В. П. Очеретний, В. П. Ковальський, М.П. Машницький // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2006. – № 4. – С. 5-19.

A STRATEGIC NARRATIVE: KEY POSITIONS**Mostova D.**

Postgraduate student, Department of
Parliamentarism and Political Management,
National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-5280-1924>

+380978804587

azm00177@gmail.com

To account for the fact that, public diplomacy is the component of strategic communication, we should pay attention to the strategic narrative for underlying the priority of progressive public policies. A strategic narrative centers on a leader's ability to articulate a clear and compelling vision and strategy for the future of the organization. Therefore, exists a lot of hypotheses about strategic narrative. Researchers make some definitions of it due to the context of public policy.

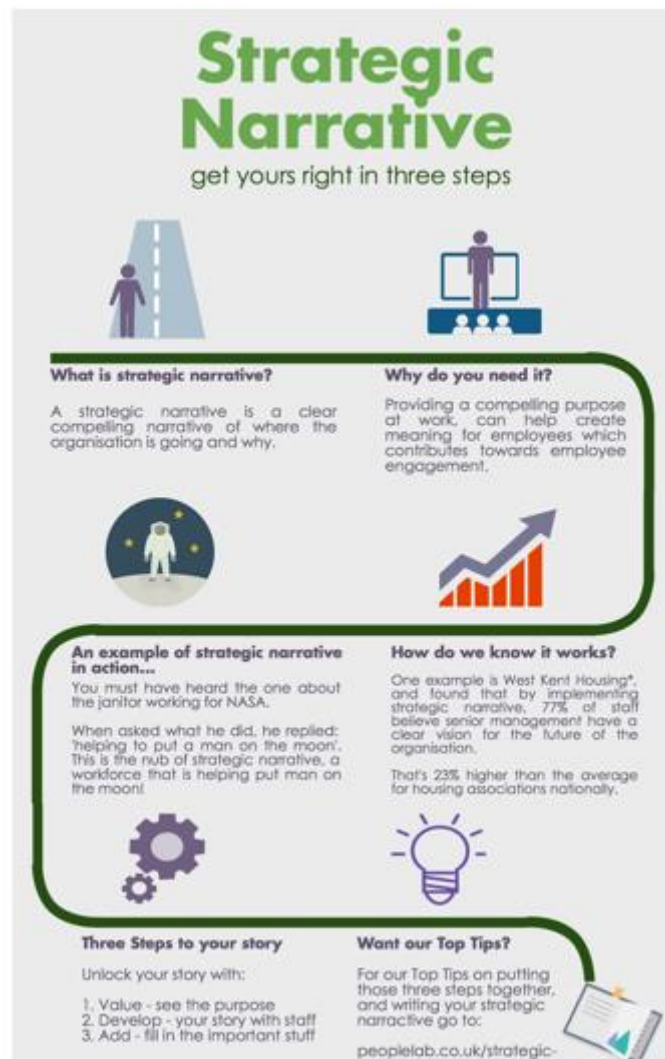
A Narrative is the structured expression of a thematic story about the rationale, intent and aims – the “why” – of an organization. It reflects the vision and strategy of the organization, and, like a script or score, guides its mission conduct – the “how” of its overall activity. Narratives describe the history, purpose and achievements of a collective entity, and they contribute in the process towards its unity and facilitate its continuous transformation. With that they are contributing an essential element to the coalition's efforts. A strategic narrative center on a leader's ability to articulate a clear and compelling vision and strategy for the future of the organization. [1, 9].

A Narrative is a social construction that coherently inter-relates a sequence of historical and current events. It is an account of a community's collective experiences

embodied in its belief system, and it represents the collective's symbolically constructed shared identity [2].

You should always consider using a strategic narrative to help communicate and engage stakeholders in any big-picture discussion. In situations when you might be asking others to uproot old habits or mentalities, this approach can ease the transition [3].

It's possible to get clued up on the basics strategic narrative taking a glance at our infographic.



p.1 Steps of the Strategic Narrative

It is essential that Narratives are approved and endorsed at the highest level to achieve permanence, either alone or as part of an Information Strategy. Strategic

narrative is an intensive process, that's why we prepared an important advice, how to crafting an effective strategic narrative:

1. Invite all stakeholder perspectives – means to refine your strategy and make it more relatable;
2. Collaborate with your team to create a first draft – means to work with your team to outline an initial draft, and seek input from other stakeholders involved in the strategy;
3. Refine your message – is about helping the group collectively make sense of the company's current state and future possibilities;
4. Measure its success – always measure and monitor progress after delivering your narrative to determine its effectiveness.

In general, for public policy is very important to make the strategic narrative compelling:

- meaningful to those hearing it;
- about something people care about;
- exciting, dramatic and inspiring;
- believable (no matter how audacious it is!) [4].

Strategic narrative is a complex and complicated phenomenon which imply some code information and background information. To summarise though:

- Strategic narrative sets out a compelling case of where the organization is going, and why;
- A strategic narrative provides employees with a compelling purpose and meaning at work, which contributes to their engagement.

In general, the strategic narrative is there to develop “a clearly expressed story about what the purpose of the organisation is, why it has the broad vision and how an individual contributes to that purpose.

References:

1. Multinational information operations experiment (01 September 2014) *White Paper Narrative Development in Coalition Operations* .Version 1.0

2. Jerome S. Bruner (1990) *Acts of Meaning*. Cambridge: Harvard University Press
3. The Strategic Narrative: A Better Way To Communicate Change URL: <https://www.forbes.com/sites/chrisncialosi/2015/05/04/the-strategic-narrative-a-better-way-to-communicate-change/#3ee0f2447787> (Accessed 02.04.20).
4. Using a strategic narrative – why it works and how to do it URL: <https://www.allthingsic.com/using-a-strategic-narrative-why-it-works-and-how-to-do-it/> (Accessed 02.04.20).

Тематика: Педагогічні науки

**МОЖЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ
НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В УКРАЇНІ**

Мудра О.В.

Чернівецький національний університет

Імені Юрія Федьковича

кандидат педагогічних наук,

асистент кафедри іноземних мов

для природничих факультетів

ORCID:0000-0002-8352-9166

o.mudra@chnu.edu.ua

Основний текст. Проаналізувавши досвід України з навчання професійного іншомовного спілкування робимо висновок, що на сьогодні, педагогічна наука не знайшла аргументованої відповіді на питання щодо готовності майбутніх фахівців будь-якої сфери до ПІМС, а також визначення комплексних умов і засобів, які забезпечують результативність дидактичних

технологій для підвищення рівня готовності студентів до використання іноземної мови як засобу міжкультурного професійного спілкування.

Спробуємо крізь призму зазначених положень висвітлити можливості використання британського позитивного досвіду підготовки до ПМС цієї країни у вітчизняній практиці.

Велика Британія – одна з країн, яка має багатий досвід підготовки до навчання ПМС. Перш за все, вважаємо за необхідне підкреслити, що, на відміну від України, у Великій Британії значний обсяг навчального навантаження (від 40 % до 50 %) відведено практичній підготовці студентів, що є цілком виправданим.

Навчання ПМС відбувається як у навчальному закладі, так і безпосередньо на робочому місці – в конкретних установах і службах, що дає можливість студентам здобувати теоретичні знання, оволодівати професійними вміннями і навичками, пов'язуючи теорію з практикою, по-справжньому усвідомлюючи цінності знання іноземної мови.

Важливою фігурою у процесі практичної підготовки майбутніх фахівців у Великій Британії є наставник-т'ютор, або педагог-наставник. Відзначимо, що така посада взагалі не передбачена в Україні під час проходження студентами мовленнєвої практики, не тільки в країні, а й за кордоном. Разом з тим, саме від професійної компетентності наставника значною мірою залежить як успіх практики в цілому, так і ступінь задоволеності практикою самих студентів.

Необхідно звернути увагу на те, що комунікативні вміння полягають у здатності вступати в контакт з клієнтом і підтримувати продуктивне спілкування з ним; інструментальні вміння передбачають володіння письмовими та усними прийомами захисту інтересів і прав клієнтів; аналітичні вміння – це здатність визначити проблему, висунути гіпотезу, розробити план дій, реалізувати його та узагальнити і оцінити результати, як зазначає британський педагог І. Ніксон (I. Nixon) [3, с. 153].

Успішність проходження студентами мовленнєвої практики значною мірою залежить від того, чи була вона належним чином підготовлена. Тому

саме їй у Великій Британії приділяють значну увагу. Дуже важливо визначити правильний обсяг навантаження для кожного студента, який відповідав би програмі практики і враховував індивідуальні можливості студентів. Тому на початку мовленнєвої практики вивчають компетентність студента в іншомовному спілкуванні, його індивідуальні нахили. Обсяг навантаження студента ні в якому випадку не повинен залежати від потреб закладу. Йдеться про недопустимість виникнення синдрому «додаткові руки», за словами В. Хакетта (W. Hackett) [4, с. 124], коли студент завантажений не відповідно до своїх потреб і вимог навчальної програми, а до потреб того закладу, або установи, де він проходить практику. Зазначимо, що в Україні такий стан речей простежують досить рідко.

На нашу думку, такий елемент британського позитивного досвіду, як професійна орієнтація навчання іншомовного спілкування, має забезпечуватися певними вимогами, а саме: відбір і подання навчального матеріалу потрібно спрямовувати на досягнення завдань, зазначених в освітньо-кваліфікаційній характеристиці для розуміння тими, хто навчається, прикладного значення цього матеріалу; навчальний матеріал має бути методологічно спрямованим на формування узагальнених умінь; у навчальній дисципліні має бути виокремлено фундаментальне ядро знань; виявлення й демонстрування множини міждисциплінарних зв'язків між центральними інформаційними вузлами допоможуть студентам усвідомити картину світу, оволодіти сучасною методологією пізнання; під час конструювання навчальних завдань необхідно формулювати їх зміст у контексті майбутньої професійної діяльності, навчати студентів формуванню розумової моделі досвідченого фахівця.

Британські педагоги переконані, що необхідно не лише формувати у студентів ґрунтовні знання, а й навчити їх самостійно здобувати та застосовувати для розв'язання реальних практичних проблем. Практична технологія навчання забезпечує успішне формування соціальних і комунікативних умінь студентів для роботи в професійних командах,

оволодіння навичками виконання різних соціальних ролей (лідера, опонента, генератора ідей, виконавця тощо).

Імпонує думка британських педагогів С. Марріота (S. Marriot), Дж. Річардса (J. Richards), Ч. Вудхеда (Ch. Woodhead) [2], які насамперед пропонують оцінювати виконані завдання за такими показниками: 1) аргументація вибору теми (в одних випадках тему дослідження може пропонувати викладач, в інших студенти самостійно обирають тематику); 2) практична значущість результатів виконаної роботи; 3) самостійність та завершеність дослідження; 4) аргументація запропонованих рішень проблеми; 5) рівень творчості, оригінальність розв'язання проблеми та запропонованих рішень.

Зазначена технологія, на нашу думку, є актуальною і для вітчизняної практики навчання ПМС. Комплекс позитивних надбань британської системи підготовки до іншомовного спілкування характеризує досвід організації індивідуальної самостійної роботи студентів. Проведене дослідження досвіду Великої Британії забезпечило можливість виділити основні умови успішності цієї практики, зокрема:

- навчання студентів методиці самостійної навчально-пізнавальної діяльності (формування умінь ефективно працювати з джерелами навчально-наукової інформації, планування бюджету часу, оволодіння рефлексивними знаннями, необхідними для самоаналізу та самоконтролю тощо);

- організація індивідуального планування навчальної роботи студентів та строгий контроль за виконанням індивідуальних планів з боку педагогічної громадськості (наставники, тьютори);

- попереднє ознайомлення студентів із структурно-логічною схемою навчальної дисципліни, надання інформації тим, хто бажає оволодіти курсом, про викладачів, час і місце консультацій, форми контролю та критерії оцінювання знань;

- розроблення навчальних посібників міждисциплінарного характеру;

- створення електронної бази, мовних центрів для ефективної самостійної роботи студентів із джерелами;
- надання студентам комплексних навчальних посібників та доступ до бібліотеки університетів, а саме мовних фондів (створення Мовних центрів при ВНЗ України);
- індивідуалізація домашніх завдань, а в умовах групової роботи – чіткий її розподіл між членами мікрогрупи;
- доступність комп'ютерних класів для забезпечення можливості студенту (чи групі студентів) самостійно упродовж робочого дня проводити дослідження, використовувати обладнання, устаткування для навчальних потреб;
- надання найбільш здібним студентам статусу «студент-консультант» та залучення їх до проведення фрагментів (15–20 хвилин) занять.

Хоча уся педагогічна технологія навчання ПІМС в Україні і підпорядкована провідним завданням (всебічний розвиток особистості студента, виявлення його здібностей і талантів, збагачення інтелектуального та творчого потенціалу), однак, на нашу думку, у цьому аспекті нашої освітньої системі імпонуватиме практика використання британських інноваційних засобів навчання, а саме робота з комп'ютером та мовленнєва практика за кордоном.

Нарешті, цінним надбанням британського досвіду є практика організації тьюторської діяльності викладачів [1], де тьютор – є помічником студента у його зростанні як конкурентоспроможного майбутнього фахівця.

Список літератури:

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти в постболонському просторі / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 5–6.
2. Access to Higher Education. – ТТА, 1996. – 13 р.
3. Nixon I. Determining Inservice Needs within specific contexts / I. Nixon // British Journal of in-service Education. – 1989. – Vol. 15. – № 3. – P. 150–155.

4. Hackett W. M. French Language and Literature / W. M. Hackett // The New Universal Library. – London : Oxford University Press, 1968–1969. – Vol. 15. – 496 p.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ІНОКУЛЯЦІЯ НАСІННЯ ТА РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ СОЇ

Мурач О.М.

Інститут сільського господарства Північного Сходу

в.о. зав. відділу рослинництва

0664415157, murach1975@ukr.net

Актуальні питання сьогодення, пов'язані з використанням різних видів бактеріальних, комплексних водорозчинних мікродобрив та регуляторів росту рослин для підвищення продуктивності сільськогосподарських культур та поліпшенні якості продукції.

Багатьма дослідниками встановлено, що інокулювання насіння сої високоефективними штамми бульбочкових бактерій сприяє посиленню фіксації атмосферного азоту, підвищенню рівня урожайності цієї культури на 10–15%, а в нових районах, де відсутні аборигенні популяції азотфіксувальних бактерій, - на 25-30%, при цьому значно збільшується вміст білка в зерні.

Констатується факт позитивного впливу інокуляції насіння бобових на процес утворення бульбочок. Комплексна інокуляція бобових рослин бульбочковими бактеріями призводить до активації одного з найважливіших етапів формування бобово-ризобіального симбіозу.

У зв'язку з широким використанням інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур роль регуляторів росту рослин різко зростає. Вони володіють широким спектром дії на рослини, а їх застосування дозволяє

спрямовано регулювати окремі етапи росту та розвитку рослин із метою мобілізації потенційних можливостей рослинного організму.

За даними деяких авторів, сумісне застосування інокуляції та РРР на посівах сої супроводжувалося значним підвищенням симбіотичної та асоціативної азотфіксації проте потребує детальнішого вивчення для забезпечення більш ефективного формування і функціонування бобово-ризобіального симбіозу і, як наслідок, отримання високого врожаю

Слід відзначити, що питання дослідження впливу передпосівної обробки насіння бактеріальними препаратами та стимуляторами росту на формування та функціонування симбіотичного апарату і урожайність є невідкладним завданням сучасних аграрних науковців. Знаючи особливості впливу тих чи інших чинників, можна розробити заходи, за яких буде створено оптимальні умови для активної азотфіксації, підвищення рівня зернової продуктивності рослин сої.

Особливо актуальним є вивчення ефективності сумісної дії мікробних препаратів і регуляторів росту рослин в умовах північно-східного Лісостепу України, де досить часто вегетація рослин відбувається за екстремальних агрокліматичних умов.

Мета досліджень - вивчити вплив мікробного препарату Ризогумін та стимулятора росту рослин Біоглобін на ефективність симбіозу бульбочкових бактерій з рослинами і продуктивність сої.

Матеріали й методи. Дослідження проводили впродовж 2016–2019 рр. у польовому стаціонарному досліді Інституту сільського господарства Північного Сходу НААН на чорноземі типовому малогумусному слабовилугуваному крупнопилувато-середньосуглинковому на лесі, орний шар якого характеризується такими основними показниками: гумусу - 4,6%, рН сольове - 5,5, сума ввібраних основ – 35,6 мг-екв., вміст рухомих форм фосфору – 19,3 мг/100 г ґрунту, обмінного калію – 8,1 мг/100 г ґрунту, вміст легкогідролізованого азоту за Корнфілдом – 14,2 мг/100 г ґрунту.

Для досліджень використовували сою сорту Сіверка, внесеного до Реєстру сортів рослин України у 2013 р. Загальна площа ділянки у досліді - 144 м² облікова площа - 68,4 м², повторність чотириразова, розміщення ділянок систематичне. Попередник - пшениця озима. Підготовку ґрунту, сівбу, догляд за посівами та збирання врожаю здійснювали згідно з зональними рекомендаціями. Норма висіву сої - 850 тис. схожих насінин на 1 га, суцільний рядковий спосіб сівби з міжряддям 15 см. Насіння сої за 14 днів до сівби обробляли протруйником Максим XL 035 FS (1 л/т), у день сівби – мікробним препаратом Ризогумін (ТУ У 24.1-00497360- 003:2007) на основі *Bradyrhizobium japonicum* M-8 та стимулятором росту (СРР) рослин Біоглобін (розробник - ТОВ "НВФ "МЕДБІОКОМ ЛТД") згідно схеми досліді за методикою використання бактеріальних препаратів і відповідними рекомендаціями.

Основні обліки та спостереження проводили за фазами розвитку рослин сої (бутонізація, цвітіння, налив зерна).

Активність симбіотичної азотфіксації визначали методом редукції ацетилену на газовому хроматографі Chrom. Облік урожайності насіння сої проводили за загальноприйнятими методами. Статистичну обробку одержаних результатів здійснювали згідно існуючих методик та використання комп'ютерної програми Statistica 6.0.

Результати дослідження кореневої системи рослин сої у варіантах з передпосівною інокуляцією *B. japonicum* (препарат Ризогумін) та без її застосування засвідчили формування функціонального симбіотичного апарату культури. Можна зробити припущення, що він частково був створений расами бульбочкових бактерій, наявними у ґрунті.

Облік бульбочок у період формування бобів показав, що їх кількість суттєво збільшилась порівняно з відбором в період бутонізації як у контрольному варіанті, так і у варіанті із застосуванням біопрепаратів.

Це дає підстави вважати, що наростання бульбочок у сої триває і в період формування бобів. Встановлено, що в усіх фазах розвитку більша кількість

бульбочок формувалася у варіантах з передпосівною бактеризацією насіння порівняно з контролем (без інокуляції). Передпосівна обробка насіння Ризогуміном у поєднанні з стимулятором росту демонструє тенденцію до підсилення нодуляційної активності порівняно з обробкою його лише стимулятором росту однак показники є меншими за відповідні значення, отримані при застосуванні інокуляції Ризогуміном.

Найвищі та найбільш стабільні показники кількості бульбочок на корені рослини сої відзначено у варіанті із застосуванням стимулятора росту рослин у фазу бутонізації + наливу зерна на фоні іноккульованого насіння. Так, їх кількість у цьому варіанті перевищувала досліджуваний показник у рослин, бактеризованих *V. japonicum* M-8 - у фазах: бутонізації - на 16,8%, цвітіння - 18,4%, бобоутворення - на 11,2%.

Схожа тенденція спостерігалась і за показником маси висушених бульбочок, яка за використання бактеризації насіння Ризогуміном була найвищою в досліді.

Така закономірність простежувалася впродовж усього вегетаційного періоду рослин у всі роки досліджень.

Встановлено, що використання разом з інокуляцією СРР не приводило до достовірного підвищення маси бульбочок порівняно з контролем, де насіння не оброблялося. В той же час спостерігалось суттєве зменшення цього показника порівняно з однією лише інокуляцією. Це вказує на пригнічуючу дію сумісного передпосівного застосування досліджуваних препаратів для обробки насіння відносно формування кількості та маси бульбочок на рослині.

Найважливішим критерієм оцінки бобово-ризобіального симбіозу є азотфіксувальна активність корневих бульбочок бобової рослини, яка змінювалась протягом вегетації, а пік її припадає на фазу цвітіння.

Дослідження функціонування симбіотичного апарату сої засвідчило, що у контрольному варіанті без передпосівної обробки насіння показники нітрогеназної активності були найнижчими в усі фази росту і розвитку рослин сої. За дії інокулянта відзначалося підвищення її впродовж вегетаційного

періоду порівняно з контролем у 2,3-2,6 рази. Інтенсивно азот фіксували і рослини, вирощені із насіння обробленого у день сівби стимулятором росту і розвитку рослин. Азотфіксувальна активність за його дії була вищою відносно рослин контрольного варіанта на 60, 92 і 129% відповідно фазам розвитку рослин сої. Виявлено, що на ділянках, де застосовували бактеріальний препарат та стимулятор росту окремо по варіантах, значення цього показника є більшим порівняно із їх комплексною взаємодією.

Натомість відмічено активне функціонування бобово-ризобіального симбіозу за умови роз'єднаного в часі використання препаратів (Ризогуміну для обробки насіння, а СРР при дворазовій обробці рослин по вегетації). У даному варіанті показники симбіотичної діяльності рослин сої сягнули найвищого значення, порівняно з іншими варіантами досліджу. Щодо показників варіанту з використанням лише Ризогуміну азотфіксувальна активність була більшою у 1,1-1,5 рази.

Слід відмітити, що погодні умови які склалися в роки проведення досліджень різнилися як за температурним режимом так і за кількістю опадів, проте особливості впливу бактеризації на перебіг процесу зберігаються.

Таким чином, формування та функціонування нодуляційного апарату активно проходить за використання для інокуляції насіння сої мікробного препарату Ризогумін, а також підсилюється при обробці посівів розчином стимулятора росту в критичні періоди розвитку рослин.

За використання інокулянта Ризогумін з наступною дворазовою обробкою рослин стимулятором росту у фази бутонізації та наливу бобів урожай рослин сої становив 2,55 т/га (зростав на 25,6% відносно контролю). Такий результат, імовірно, є наслідком активного функціонування бобово-ризобіального симбіозу в кореневій системі цих рослин, оскільки, як відомо, існує залежність між насінневою продуктивністю та ефективністю функціонування бобово-ризобіального симбіозу.

Таким чином, отримані середні (за 2016-2019 рр.) показники урожайності сої свідчать про перспективність застосування Ризогуміну для передпосівної

бактеризації насіння. Шляхом суттєвого покращення формування та функціонування симбіотичної бобово-ризобіальної системи, що виражається в зростанні кількості бульбочок, їх маси, азотфіксувальної активності і як наслідок насінневої продуктивності сої є позакоренева обробка їх стимулятором росту Біоглобін з попередньою інокуляцією рослин.

Тематика: Економічні науки

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Мушеник І.М.

кандидат економічних наук, доцент
кафедри математичних дисциплін,
інформатики і моделювання.

Подільський державний аграрно-технічний університет

Гаврилюк В.М.

кандидат економічних наук, асистент
кафедри математичних дисциплін,
інформатики і моделювання.

Подільський державний аграрно-технічний університет

Для динамічного розвитку сільськогосподарського підприємства та економіки в цілому необхідне створення інформаційної інфраструктури як на окремому підприємстві, так і в державі в цілому. Особливу роль при підвищенні рівня автоматизації та інформатизації виробничих і управлінських процесів на підприємстві відіграють інформаційні системи. Широко використовуючись під час прийняття раціональних рішень в управлінні, проведенні інженерно-технічних, економіко-статистичних, математичних розрахунків, плануванні і контролі господарської діяльності, формуванні банків

даних у галузі селекції, сучасних засобів хімізації, захисту рослин і забезпечення відповідного технічного стану складних машин і устаткування, використання вторинних матеріальних ресурсів. Інформаційні системи дозволяють мінімізувати витрати й підвищити оперативність керування підприємством у цілому.

На сьогоднішній день в світі розроблені і використовуються десятки програмних ГІС-пакетів, а на їх базі створено тисячі геоінформаційних систем. ГІС-технології знайшли широке застосування в кадастрі, в містобудуванні і муніципальному управлінні, в проектуванні, будівництві, експлуатації об'єктів; в геологічних дослідженнях; в розробці та експлуатації родовищ корисних копалин; в сільському господарстві; при вивченні погоди і складанні прогнозів; при екологічному моніторингу; в маркетингу, управлінні фінансами; в плануванні, обороні, політиці і т. д. ГІС потрібні практично скрізь, де використовується територіально розподілена інформація і є необхідність в її аналізі та оцінці [5].

Науковий та технічний прогрес дозволяє сьогодні широко застосовувати в землеробстві сучасні технології під час планування та використання агротехнологій. Сьогодні вже достатньо широко використовують бортові комп'ютерні системи, GPS-приймачі, засоби дистанційного зондування, геоінформаційні системи [1].

Системи точного землеробства набувають усе більшого застосування. Технології точного землеробства спрямовані на підвищення продуктивності, зменшення собівартості продукції та збереження навколишнього середовища.

Точне землеробство включає в себе велику кількість елементів, але всі їх можна розбити на три основні етапи:

- збір інформації про господарство, поле, культуру;
- аналіз інформації та прийняття рішень;
- виконання рішень - проведення агротехнологічних операцій. Розкриємо сутність послуг агросервісу, що мають підґрунтям використання ІТ:

Створення електронних карт полів (контурів) за допомогою GPS-приймача, спеціалізованого програмного забезпечення (ТІС). Уточнення контурів та площ полів, що дозволяє точно визначити площу, точно розраховувати витрати добрив, насіннєвого матеріалу та враховувати врожайність.

Агрохімічне обстеження з використанням мобільного комплексу (грунтовий пробовідбірник, GPS-приймач, бортовий комп'ютер та спеціалізоване програмне забезпечення).

Розробка рекомендацій щодо вибору культур та систем землеробства, сівозмін на підставі типу ґрунту та ресурсів господарства. За результатами агрохімічного обстеження створення рекомендацій та аплікаційної (технологічної) карти для внесення добрив за технологією точного землеробства диференційовано. Варто зазначити, що диференційоване внесення мінеральних добрив на сьогоднішній час є основним елементом у точному землеробстві. Завдяки цьому досягається економія біля 20 % на добривах та підвищення врожайності на 15 % та більше [3].

Система комп'ютерного моніторингу врожайності - ефективний засіб визначення зміни рівня вологості та врожайності на полях господарства. З врахуванням даних про те, яка ділянка поля приносить більший врожай, виходячи з оптимізації витрат та отримання максимального прибутку, приймається рішення про диференційну обробку поля.

Моніторинг врожайності (система картування врожайності). Моніторинг врожайності може бути визначений як вимірювання зібраної порції зернових за період часу у визначеному просторі і підведення підсумків цих вимірів у графічній формі. Принцип картування врожайності у переважній більшості сучасних комбайнів такий: під час жнив за допомогою спеціальних пристроїв (сенсорів, датчиків, бортового комп'ютера) фіксують кількість зібраного врожаю на визначеній ділянці.

Система картування врожайності - це сукупність обладнання та програмного забезпечення, за допомогою якого здійснюється облік кількості зібраної культури на кожній визначеній ділянці поля.

Під час роботи у бортовому комп'ютері фіксується час роботи, назва поля із зазначенням культури, загальна зібрана площа, кількість витраченого пального, дані про техніку, оператора, який на ній працює, та господарство, в якому відбуваються жнива. Результатом роботи є отримання кольорової карти, що відображає зміну врожайності та вологості зерна.

Карта врожайності - це різнокольорова карта, на якій кожен колір відповідає певному діапазону врожайності. Зелений - від 0,04-0,06 т/га, жовтий - 0,01-0,04, червоний - 0-0,01 т/га.

Дані врожайності повинні бути оброблені програмним забезпеченням для складання мап. Перші системи для створення карт урожайності призначалися лише для зернозбиральної техніки. Їх принцип дії можна застосовувати й для визначення врожайності всіх злакових, фруктів та овочів. Залежно від конструкції та функціональності датчик намолоту може вимірювати масу прямо або непрямо. Відмінність полягає в тому, що перший тип вимірює вагу безпосередньо, а другий - за допомогою даних, пов'язаних з масою величин (вологість, об'єм, імпульс).

Функціональним призначенням мапи врожайності є виявлення нерівномірності врожаю в межах поля; можливості цілеспрямованого дослідження причин зниження врожайності, наприклад: дефіцит поживних речовин, ущільнення ґрунту, відсутність дренажу, зараженість бур'янами; одержання об'єктивних даних для переходу до технологій точного землеробства: ідентифікація проблемних зон, практичний інструмент для прийняття агрономічних і управлінських рішень щодо різних початкових даних і варіантів обробки полів, економічної оцінки [4].

Для диференційованого внесення добрив у режимі "on-line" потрібен наступний набір обладнання і техніки:

- навігаційний пристрій, наприклад, AgGPS EZ-Guide 500, AgGPS EZ-Guide 250 або AgGPS EZ-Guide Plus;

- система, що дозволяє виробляти змінне дозування внесених добрив в реальному часі, вести облік і складати електронні карти. Однією з найпростіших і в той же час дієвих є мультисенсорна система GreenSeeker RT200;

- розкидач або оприскувач (вибір залежить від того, за допомогою якої техніки виробляється внесення добрив);

- обов'язковою умовою є наявність контролера у обробній техніці та сервоприводах заслінок, наприклад, Amatron Plus.

Оцінюючи сучасний стан розробки і використання геоінформаційних систем і технологій в Україні потрібно відзначити, що дотепер відсутній єдиний підхід до розробки інформаційних систем, що дозволяють забезпечити інформаційно-аналітичну підтримку соціально-економічного розвитку регіонів різного ієрархічного рівня, в тому числі і, можливо, в першу чергу, забезпечення територіального планування (геопланування за [2]). Значною мірою ця проблема була б знята, якби в країні була реалізована Концепція створення національної інфраструктури геопросторових даних, розробленої в Науково-дослідному інституті геодезії та картографії.

Список літератури:

1. Барановський В. А. Концептуальні аспекти еколого-географічного аналізу та оцінювання території України на основі картографічного моделювання / В. А. Барановський, П. Г. Шищенко // Вісник геодезії та картографії. — 2003. — № 2. — С. 27–31.

2. Мушеник І.М. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно – комунікаційних технологій в управлінні підприємствами/ І.М. Мушеник, О.С. Бурлаков // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал.. Зб. наук. праць. – Випуск 5-6 – Т. 69. – С. 162-166.

3. Руденко Л. Г. Геоінформаційні системи в сучасних географічних дослідженнях: застосування і проблеми розвитку в Україні / Л. Г. Руденко, В. С. Чабанюк // Україна: географічні проблеми сталого розвитку. Зб. наук. праць. – В 4-х т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Т. 1. – С. 273-287.

4. Тверезовська Н.Т. “Інформаційні технології в агрономії”/ А.В. Нелепова// Видаництво: Центр Учбової Літератури, 2013. – 282с.

5. Шипулін В. Д. Планування і управління ГІС-проектами: навч. посібник // В. Д. Шипулін, Є. І. Кучеренко – Х.: ХНАМГ, ХНУРЕ, 2009. – 158 с.

*Тематика: Інші професійні науки
(ветеринарні науки)*

**ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ МЕДУ
НАТУРАЛЬНОГО ЗА ВМІСТОМ ЗАЛИШКІВ АНТИМІКРОБНИХ
ПРЕПАРАТІВ В УКРАЇНІ ЗА ВИМОГАМИ ЄС**

Мягка К.С.

науковий співробітник

Костюк М.В.

провідний фахівець

Меженська Н.А.

к. вет. н., доцент, ст. наук. співр.

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики
та ветеринарно-санітарної експертизи Держпродспоживслужби України,

м. Київ

Семенчук О.С.

начальник Управління безпеки харчових продуктів та кормів
Департаменту безпеки харчових продуктів та ветеринарної медицини

Державна служба України з питань безпеки харчових
продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба України)

Проблема забруднення меду залишковими кількостями антимікробних препаратів надалі залишається актуальною [1].

Відповідно до Регламенту (ЄС) № 37/2010 мед повинен бути вільним від забруднення антибіотиками, в іншому випадку, він не може бути експортованим у більшості країн ЄС [2].

В країнах-членах Європейського Союзу Рішенням ЄС 3/01/081 від 4.02.2002 р. заборонено застосувати в бджільництві для лікування нітрофурану, хлорамфенікол (левоміцетин, ХАФ), фумагіллін, стероїди, гормони, а також всі незареєстровані засоби. Тільки для хлорамфеніколу й метаболітів нітрофурану встановлені максимально допустимі рівні (МДР) – 0,3 ppb і 1 ppb, відповідно.

Директивою Ради 96/23/ЄС про міри моніторингу деяких речовин та їх залишків у живих тваринах та продуктах тваринного походження передбачено, що всі треті країни, у тому числі Україна, повинні розробити свої власні національні Плани державного моніторингу для визначених груп речовин [3].

Рішенням Європейської Комісії від 29 квітня 2004 р. № 2004/432/ЄС відповідно до Директиви Ради 96/23/ЄС вперше схвалено План державного моніторингу залишкової кількості ветеринарних препаратів та забруднювачів у меді, завдяки якому українським виробникам було дозволено експорт до країн-членів ЄС меду та продуктів бджільництва [4, 3].

Сьогодні в Україні на виконання вимог статей 7 та 19 Закону України «Про Державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» з урахуванням європейських вимог, в тому числі Директиви Ради 96/23/ЄС від 29 квітня 1996 року, яка визначає заходи щодо моніторингу окремих забруднювачів та їх залишкового вмісту в живих тваринах та продуктах тваринного походження, а також з метою сприяння експорту харчових продуктів тваринного походження до країн-членів ЄС щорічно затверджується План державного моніторингу залишкової кількості ветеринарних препаратів та забруднювачів у меді (далі – План державного моніторингу) [5, 3, 6].

Планом державного моніторингу на 2020 (Додаток 10 до Наказу № 1180 від 05 грудня 2019 року) рік передбачено контроль меду на наявність залишків антимікробних препаратів групи А6 (А6¹ – хлорамфенікол; А6² – нітрофурани (АОЗ, АМОЗ, SEM, АНД); А6³ – нітроімідазоли (ронідазол, диметрїдазол, метронїдазол, іпронїдазол, іпронїдазол-ОН, метронїдазол-ОН, тернїдазол, гідроксїдиметрїдазол (НММНІ) та групи В1 (антибактеріальні субстанції В1¹ – бензилпеніцилін, амоксицилін, ампіцилін, флорфенікол; В1² – тетрациклін, хлортетрациклін, окситетрациклін, доксициклін, ністатин; В1³ – енрофлаксацін, норфлаксацін, ципрофлоксацін, флюомеквін; В1⁴ – сульфатїазол, сульфадиметоксин, сульфагуанїдін, сульфадїазін, сульфамеразін, сульфаметазін (сульфадїмедїни); В1⁵ – стрептомїцин, дїгїдрострептомїцин, спектіномїцин; В1⁶ – гентаміцин, неомїцин, лїнкомїцин; В1⁷ – еритромїцин, тилозін, колїстин; В1⁸ – цефтїофур, цефквіном, цефалексин, клоксацілін, канаміцин, апраміцин). Всього у 2020 році в Україні заплановано дослідити на наявність залишків антимікробних препаратів 397 зразків меду натурального. Слід зауважити, що при плануванні робіт із відбору зразків для виконання Плану державного моніторингу на 2020 рік включені потужності, які мають право здійснювати експорт харчової продукції, в нашому випадку меду натурального [7].

Уповноваженими лабораторіями для визначення наявності залишків антимікробних препаратів у меді, що передбачені Планом, є Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи Держпродспоживслужби України та Центральна випробувальна державна лабораторія Держпродспоживслужби в Київській області та м. Києві (Додаток 11 до Наказу № 1180 від 05 грудня 2019 року) [8].

За вимогами Директиви 2002/657/ЕС для скринінгових досліджень повинні використовуватись аналітичні методи з β – похибкою не гірше ніж 95 %, яким відповідає ELISA-тест [9].

У разі підозри про невідповідність, результат повинен отримати підтвердження. Підтверджуючий метод повинен надавати повну або додаткову

інформацію і недвозначно визначити речовину, а якщо необхідно, з'ясувати її кількість на рівні зацікавленості – метод рідинної хроматографії з тандемним мас-спектрометричним детектуванням (PX-MS/MS) [10, 11].

Закріплення вітчизняного виробника меду натурального на позиціях експортної орієнтації, конкурентоспроможності та екологічності можливе лише за умов гармонізації та імплементації вітчизняного законодавства в сфері державного контролю за дотримання харчового законодавства за вимогами ЄС.

Список літератури:

1. Food and Feed Safety Alerts (RASFF) [Electronic resource]. – Mode of access: https://ec.europa.eu/food/safety/rasff_en.

2. Commission Regulation (EU) № 37/2010 of 22 December 2009 on pharmacologically active substances and their classification regarding maximum residue limits in foodstuffs of animal origin [Electronic resource] //Official journal of the European union. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal>.

3. Council Directive 96/23/EC of 29 April 1996 on measures to monitor certain substances and residues thereof in live animals and animal products, and repealing Directives 85/358 /EEC and 86/469/ EEC and Decisions 89/187/EEC and 91/664/EEC : official journal of the European union. – 1996. – Vol. 25. – P. 10–32.

4. Рішення Комісії від 29 квітня 2004 року № 2004/432/ЄС про затвердження планів моніторингу залишків, представлених третіми країнами відповідно до Директиви Ради 96/23/ЄС : офіційний журнал Європейського Союзу. – №. 154. – С. 44–50.

5. Про Державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин [Електронний ресурс]: Закон України редакція від 13.02.2020 року. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19>.

6. Про затвердження плану державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах і неперероблених харчових продуктах тваринного походження на 2020 рік [Електронний ресурс]:

Наказ від 05.12.2019 року № 1180. – Режим доступу: http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Monitoring_Zalishkovikh_Kilkostey/82/.

7. План державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів в меді на 2020 рік [Електронний ресурс]: Додаток 10 до Наказу № 1180 від 05 грудня 2019 року. – Режим доступу: http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Monitoring_Zalishkovikh_Kilkostey/82/.

8. Перелік визначених уповноважених державних лабораторій Держпродспоживслужби для проведення досліджень, передбачених Планом державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах і неперероблених харчових продуктів тваринного походження на 2020 рік [Електронний ресурс]: Додаток 11 до Наказу № 1180 від 05 грудня 2019 року. – Режим доступу: http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Monitoring_Zalishkovikh_Kilkostey/82/.

9. Commission Decision 2002/657/EC of 12 August 2002 implementing Council Directive 96/23/EC concerning the performance of analytical methods and the interpretation of results : official journal of the European union. – 2002. – Vol. 221. – P. 8–36.

10. Council Regulation (EC) № 470/2009 of 6 May 2009 laying down Community procedures for the establishment of residue limits of pharmacologically active substances in foodstuffs of animal origin, repealing Council Regulation (EEC) № 2377/90, 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/470/oj>.

11. Council Regulation (EC) № 2377/90 of 26 June 1990: laying down a Community procedure for the establishment of maximum residue limits of veterinary medicinal products in foodstuffs of animal origin, 1990 [Electronic resource]. – Mode of access: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/files/eudralex/vol-5/reg_1990_2377/reg_1990_2377_en.pdf.

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ СФЕРОЇДНОЇ ГЕОДЕЗІЇ

Невеселий М.О.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського,
студент 4 курсу

Вища геодезія вивчає фігуру та зовнішнє гравітаційне поле Землі, методи створення систем геодезичних координат на всю поверхню Землі або на окремі її ділянки, а також способи визначення положення точок земної поверхні в тій чи іншій системі координат.

Визначення параметрів земного еліпсоїда і форми земної поверхні становить велику наукову зацікавленість та має важливе значення для практичної і інженерної геодезії, для топографії і картографії, а також для багатьох суміжних наук: астрономії, геофізики, геодинаміки тощо.

Вивчення геометрії земного еліпсоїда та методів розв'язування задач на його поверхні складає вагомий частину змісту курсів "Основи вищої геодезії" та "Вища геодезія". Ці питання, а також питання зображення поверхні еліпсоїда на площині відносяться до частини вищої геодезії, яка історично отримала назву "сфероїдна геодезія".

Аналіз літератури дозволив розглянути, що фундаментально теоретично-практичною задачею вищої геодезії є побудова земної системи геодезичних координат та єдиної моделі зовнішнього гравітаційного поля Землі. Розв'язання цієї задачі проводиться на основі теоретичних досліджень та математичної обробки результатів наземних астрономічних, геодезичних та гравіметричних вимірювань, супутникових спостережень, світлолокації місяця та великобазисних радіоінтерферометричних спостережень.

Сфероїдальна або математична геодезія є однією із найбільш важливих складових вищої геодезії.

В сфероїдальній геодезії вивчаються перш за все метода визначення взаємного положення точок, розташованих як на поверхні земного еліпсоїда так і над цією поверхнею - вихідною координатною поверхнею.

Відомо, що класичні геодезичні вимірювання проводяться на земній поверхні і зв'язані з прямовисними лініями (лініями важка), і, відповідно, з рівневою поверхнею.

Рівневою поверхнею називають поверхню, у всіх точках якої нормалі до неї збігаються з прямовисними лініями. Прямовисна лінія - ця пряма, що збігається з напрямом дії сили ваги в даній точці.

У процесі доведено, що рівневих поверхонь можна побудувати нескінченну множину. Серед них виділяють одну, яка збігається з незбуреною припливами і хвилями водною поверхнею Світового океану. Якщо цю поверхню продовжити під материками так, щоби вона всюди залишалась нормальною до напрямку прямовисних ліній, то отримаєм замкнуту поверхню, яка дістала назву поверхнею геоїда. Поверхня геоїда не може бути представлена одним рівнянням в кінцевому виді, із-за чого для розв'язування основних задач вищої геодезії вибирають допоміжну поверхню, з одного боку, просту і достатньо добре вивчену в математичному плані і, з другого боку, і можливо близьку до поверхні геоїда. Ці умови добре задовільняє належно підібраний еліпсоїд обертання. Називають такий еліпсоїд земним еліпсоїдом або земним сфероїдом.

Референц - еліпсоїд, який має визначені розміри, певним чином зорієнтований у тілі Землі і використовується як математична основа при обробці геодезичних вимірів та створенні опорної мережі окремої держави чи держав континенту. Його параметри встановлені за вимірами на території цих держав. Поверхня референт - еліпсоїду є відносною координатною поверхнею для розв'язування геодезичних задач. В Україні прийнято референт - еліпсоїд Красовського 1942 р.

Отже, в сфероїдальній геодезії вивчають геометричні методи визначення взаємного положення точок земної поверхні та навколоземного простору, в

яких за вихідну координатну поверхню прийнята поверхня земного еліпсоїда, а виміряні величини, що використовуються в цих методах, вільні від впливу відхилень прямовисних ліній. Методи вивчення фігури та зовнішнього гравітаційного поля Землі, параметри редуцій наземних астрономогеодезичних вимірювань в єдину систему відліку - головні питання вивчення в теоретичній геодезії.

*Тематика: Інші професійні науки
(природничі науки)*

ВИКОРИСТАННЯ, ІНТРОДУКЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЛОФАНТУ АНІСОВОГО (*LOPHANTHUS ANISATUS* L.(BENTH.)) В УКРАЇНІ

Невмержицька Катерина Олександрівна
студентка III курсу, спеціальності «Біологія»,
Журавель Наталія Михайлівна
канд. біол. наук, доцент кафедри біології
Національного педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова,
м. Київ

Дослідження проблеми інтродукції та особливостей вирощування Лофанту анісового в Україні є актуальним, оскільки, як з'ясувалося, ця доволі декоративна невибаглива рослина є корисною та може застосовуватися в різних галузях.

За цілющі властивості лофант анісовий здобув славу «північного женьшеню». Він використовується у різноманітних галузях. У медицині з нього виготовляють препарати для зміцнення імунної системи, лікування бронхів, респіраторно-вірусних захворювань, грибкових інфекцій. Лофант анісовий

успішно застосовують в лікуванні атеросклерозу, стенокардії, він знижує артеріальний тиск при гіпертонії. Відварами лофанту лікують головні болі, серцеві недуги, хвороби нервової системи, безсоння. Листки лофанту у свіжому і висушеному вигляді використовують для інгаляцій, лікувально-оздоровчих ванн.

Рослина має унікальну здатність гальмувати процеси старіння, виводити шкідливі речовини, що накопичуються в організмі: радіонукліди, важкі метали, шлаки. Настій лофанту використовують для поліпшення роботи травної системи: підшлункової залози, печінки, шлунково-кишкового тракту, а також сечостатевої системи (передміхурової залози), гінекологічних хвороб [4].

Зелень лофанту – важлива частина правильного харчування. Ця рослина здавна використовується для приготування різних вишуканих і екзотичних страв. Насіння її додають під час консервації і засолюванні овочів. Листки і суцвіття додають у трав'яні чаї, компоти і киселі для аромату, використовують як приправу в салатах, м'ясних і рибних стравах, випічці [4].

Препарати з лофанту анісового зміцнюють корені волосся і стимулюють його ріст, зберігають молодість шкіри, розгладжуючи зморшки, забезпечуючи шкірі гладкість і пружність. Лофант анісовий – декоративна духмяна рослина, що часто використовується на кухні і дуже прикрашає сад, тому висаджувати його бажано ближче до будинку – у квітнику, саду або на грядці із зеленню. Крім того, лофант – відмінний медонос, його дуже люблять бджоли і джмелі, тому варто посадити цю рослину для залучення на ділянку цих корисних комах [4].

Лофант анісовий (*Lophanthus anisatus* L. (Benth)) – багаторічна трав'яниста рослина 1-1,5 м заввишки. Пагони численні, стебла чотиригранні, як у більшості представників родини. Листки черешкові, серцеподібно-ланцетоподібні, рідкозубчасті, 7,5-10 см завдовжки і 4-4,5 см завширшки. Квітки синьо-бузкові, зібрані в колосоподібні тирсоїдні суцвіття 2-10 см завдовжки, розташовані на осьових і бічних пагонах. Плід – гладкий, довгасто-овальний, темно-коричневий горішок. Весняне відростання рослин починається

в кінці лютого - початку березня, бутонізація - в кінці травня, масове цвітіння триває з червня до кінця серпня [4].



Рис.1. Масове цвітіння *Lophanthus anisatus* L. (Benth)

Батьківщина цієї рослини - Північна та Центральна Америка. У дикорослому стані Лофант анісовий зростає в Середній Азії та на Далекому Сході, на заході США і Канади. Невеликі плантації лофанту з'явилися останнім часом у Молдові та в Криму [5].

Раніше інтродукційні дослідження проводилися на експериментальних ділянках ботанічного саду Житомирського Національного агроєкологічного університету упродовж 2010-2012 років, при цьому був використаний посівний матеріал з колекції пряно-ароматичних культур Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. Біохімічні дослідження здійснювали упродовж 2011-2012 років, при цьому використовували білокрітковий сорт лофанту анісового «Лелека» (*Lophanthus anisatus* cv. Leleka) другого року вегетації. Сировину збирали у період цвітіння (у першій декаді серпня), коли рослини досягали максимальної продуктивності [5].

В Україні почали успішно займатися селекцією лофанту анісового. Відомі такі сорти: Лелека, Пам'ять Капелєва, Початок/Бакта, Синій велетень. Найбільш популярними є сорти Лелека і Синій велетень [1].

З метою подальших досліджень для використання сировини лофанту власної репродукції нас зацікавили особливості вирощування і догляду за цією культурою.

Лофант анісовий вирощують за допомогою насіння. Насіння дуже дрібне, яйцеподібне, темного кольору (маса 1000 насінин - 0,3-0,4 г) [3].

Насіння наприкінці березня висівають в контейнери, наповнені родючим ґрунтом. Після появи перших сходів, їх пікірують в маленькі горщики. У відкритий ґрунт висаджують в середині травня. У рядку рослини висаджують на відстані 20см одна від одної, а ширина міжрядь повинна бути 50-70 см.

Також можна висівати насіння одразу у відкритий ґрунт. Глибина загортання насінин 2-2,5 см. Відстань між рядками 40 см. Сходи з'являються через 10-12 днів після посіву. Після появи другої пари справжніх листків сходи проріджують, залишаючи між рослинами відстань 10 см. Через два тижні проводять повторне проріджування, залишаючи рослини на відстані 20-25 см.

В перший рік вирощування рослини сягають висоти 1-1,5 м і мають 4-5 пагонів, а в наступні роки кількість пагонів та суцвіть збільшується.

На другий рік вирощування Лофант анісовий починає рости найпершим і поруч з ним жодна рослина не може конкурувати за швидкістю росту. Він активно пригнічує довкола себе усі бур'яни, тому практично не потребує догляду.

Для Лофанту анісового підходять пухкі, нейтральні, родючі ґрунти. На глинистих, кислих, болотистих чи важких ґрунтах він погано росте. Це досить посухостійка, але дуже чутлива до поливу та підживлення культура[3].

Щодо догляду за Лофантом анісовим, то навесні проводиться підживлення ґрунту під цією культурою розчином з суміші азотних добрив або використовується перегній. Для рясного цвітіння даного виду потрібно регулярно прополювати і розпушувати ґрунт та вчасно поливати. Також до початку холодів потрібно утеплювати посадки торф'яною крихтою, гілками ялини чи подрібненою корою[2].

Як висновок можна додати, що культивування Лофанту анісового останнім часом стає все більш популярним, можливо, доцільним є навіть плантаційне його вирощування, адже він може використовуватися у різних галузях: народній медицині, косметології, садівництві та агрономії як

декоративна, пряно-ароматична, і лікувальна рослина, також є гарним медоносом. Ця рослина не є дуже вибагливою, але для активного росту її потрібно дотримання певних вимог щодо вирощування та догляду.

Список літератури:

1. <https://agrarii-razom.com.ua/culture-variety>
2. http://old.geology.lnu.edu.ua/phis_geo/fourman/Cadok/PRtravy/Lofant.htm
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%BE%D1%84%D0%B0%D0%BD%D1%82_%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%83%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9
4. http://www.vashsad.ua/plants/interesting_plants/show/8837/
5. <https://www.sworld.com.ua/konfer30/673.pdf>

Тематика: Педагогічні науки

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Невмержицький О.П.

викладач загальнотехнічних дисциплін

Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я. Франка,

спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Сулковський А.В.

викладач загальнотехнічних дисциплін,

Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я. Франка,

спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Інновації досить швидко увійшли у наше повсякденне життя, що ми навіть не можемо його уявити якось по іншому. Куди б ми не пішли та де б не перебували скрізь відчуваються інновації, що оточують нас та без яких наше життя майже не можливе. В такому випадку постає питання використання інноваційних технологій під час навчання в школах. Інформація яка подана в

підручниках і посібниках, які використовуються у школах несуть у собі уже застарілу інформацію ще під час видання підручника. Але якщо використовувати дані інноваційні технології на заняттях з використанням мережі Internet та комп'ютерів ми набагато краще оптимізуємо та урізноманітнимо навчальний процес в цілому. Навіть саме використання персонального комп'ютера в навчальному процесі стає нововведенням в якого так бракувало.

В наслідок зміни певних демократичних ситуацій в країні, почалися і змінюватися в освітній системі, які стали акцентувати увагу більше на особистість дитині ніж на масовість педагогічних явищ, почали вивчати можливості її індивідуального розвитку, та умов самореалізації на різних етапах становлення особистості. Школі сьогодні бракує не лише хороших вчителів та вихователів, тому що на даний час досить мала кількість вчителів новаторів які б могли з легкістю оновити навчання та виховання учня. Для створення новітніх, альтернативних шкіл, які б мали свій неповторний образ, працювати за різними авторськими програмами потребують для цього вчителів з інноваційним мисленням, здатних з легкістю взяти на себе відповідальність як за самого учня, що постійно розвивається та удосконалюється, так і самої школи, як системи, що також не відстає від учня у своєрідному розвитку.

Учнів приваблюють різнокольорові картинки, різного роду відео кліпи до теми, яка розглядається на занятті, які містять голосовий супровід для того що б учень сфокусував свою увагу на цьому об'єкті. Учень набагато комфортніше та інтенсивніше поводить себе на нетрадиційних заняттях які досі були йому не відомими. Під час таких уроків учень відкриває себе з іншого боку, демонструючи свою уміння і навички безпосередньо на занятті.

Сама лише ідея втілення в навчальний процес інноваційних технологій передбачає досягнення поставленої мети, а саме виховати та дати знання конкурентоздатній людині, спроможній забезпечити самостійне досягнення поставлених цілей, та творчого самоутвердження у найрізноманітніших сферах життя. Але для втілення цієї ідеї потрібен час, кошти та можливість її

реалізації, тому що не кожна школа може собі це дозволити, а держава не в змозі допомогти матеріально всім.

Одним з основних предметів дослідження в останній час стала ідея втілення новітніх технологій в навчальний процес для його урізноманітнення. Теперішній її етап можна характеризувати як емпіричною спрямованістю, тобто розробка та саме проведення учителями уроків з використання інновацій так і теоретичною спрямованістю – вдосконалення та створення нових інтегрованих курсів для кращого вивчення предметів передбачених програмою.

Інноваційні технології дають можливість показати учням увесь світ з кожного його боку, подолавши дисциплінарну розрізненість учнів у різних наукових сферах.

За останні кілька років ми перестали дивуватися персональному комп'ютеру, як чомусь новому, навпаки вони ввійшли у наше життя так, що ми навіть і не уявляємо його без нього. У нашій країні, та й у цілому світі іде витіснення “ручної” розумової праці на комп'ютеризовану.

Наслідком цього є зміна на ринку праці. Зараз на майже будь яке робоче місце потрібне вміння користуватися комп'ютерними технологіями. У такому випадку вивчення освоєння цих технологій повинно відбуватися насамперед в школі, для того щоб випускник якомога швидше увійшов у ритм дорослого життя. Щоб ефектно користуватися комп'ютером не обов'язково уміти програмувати та створювати нові програми, досить уміти ладнати з уже створеними простими програмами, що дозволить вирішувати найрізноманітніші завдання.

Одною з головних рушійних сил ХХ століття стало створення та впровадження у наше життя інноваційних технологій, що допомагає навчанню, спілкуванню, та розвитку та зміцнення підростаючого покоління. На сьогоднішній день кожен новітній школяр здобуває неймовірні знання з інформаційних технологій більшість з яких використовує їх для робочих цілей, деякі для ігрових, а інші для спілкування і дослідження всього світу.

Тож роблячи висновок можна сказати що інноваційні технології у школах закладає початок для школярів у майбутньому. Саме вчитель має розвивати в учня його індивідуальність, та творчість, яка може спокійно використовувати новітні технології в будь-який момент його життя, зможе поповнювати та удосконалювати свої знання та бути конкурентоспроможним щоб досягти головну мету його життя.

Список літератури:

1. Історико-педагогічний альманах. Випуск 3. Реалізація педагогічних ідей К.Д. Ушинського в освіті сьогодення: збірн. наук. праць молодих дослідн. / за ред. О.Є. Антонової, В.В. Павленко. – Житомир ФО-П Левковець Н.М., 2015. – 226 с.
2. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с
3. Петухова Т. А. До вирішення питань технічної грамотності в контексті напряму «Технологічна освіта» / Т. А. Петухова // Наука і освіта / Т. А. Петухова., 2017
4. Мазур Д. В. Науково-технічний прогрес як основа модернізації продовольчого комплексу / Д. В. Мазур // Вісник Хмельницького національного університету / Д. В. Мазур. – Хмельницький.
5. Міжпредметні зв'язки під час вивчення основ наук [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/90503/pedagogika/mizhpredmetni_zvyazki_vivchennya_osnov_nauk.
6. Носенко Т.І. Інформаційні технології навчання: початковий посібник. – К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 184 с. Режим доступу до ресурсу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7793/1/Nosenko_ITN_IS.pdf

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Нейман М.О.

Харківський державний автомобільно-дорожній коледж, студент

Особливість реалізації молодіжної політики в Україні полягає в тому, що громадянському суспільству, що почало і продовжує формуватися на пострадянському підґрунті, необхідно враховувати особливості традицій у роботі з молоддю, які склалися історично, враховуючи європейську інтеграцію України. Молодіжна політика охоплює багато елементів і має складну структуру. Для реалізації такої політики передбачається необхідність створення спеціальних органів чи інших структур та фінансування. Молодіжна політика повинна орієнтуватися на всю молодь і на її активну участь у громадському житті. Одночасно вона має і свої особливості: організаційна роль молодіжних організацій, їхні керівні органи у здійсненні молодіжної політики, управлінсько-виконавча структура для її реалізації, система фінансування та роль її суб'єктів у розподілі коштів і здійсненні контролю за цим процесом [1, с.13].

Молодіжна політика стає результативною лише коли об'єктивно сприймається і здійснюється процес виховання молоді, формування її світогляду та національних і загальнолюдських цінностей. Молодь завжди намагається бути не пасивним елементом, а активним суб'єктом діяльності, соціальних відносин і перетворень. Саме на цьому ґрунті виникають конфлікти між поколіннями. Тому, метою молодіжної політики є: забезпечення справжньої рівності прав, обов'язків і соціальної перспективи молоді поряд з іншими соціальними групами, але не за їх рахунок; соціальний захист молодих громадян, розв'язання їхніх різноманітних соціально-політичних, економічних,

духовних проблем, а також створення належних необхідних стартових можливостей для влаштування власного життя, адаптації в суспільстві, саморозвитку і самореалізації; підтримання й стимулювання основних суспільно корисних ініціатив самої молоді, її організацій і рухів, що намагаються зробити конкретний внесок у розв'язання як суто молодіжних, так і загальних проблем [1, с.8].

Молодь є специфічною спільнотою, оскільки її сутнісні характеристики і риси перебувають у стані формування. Межі молодіжного віку окреслюються особливостями підготовки та вступу юнаків і дівчат у продуктивне життя, що фіксується у відповідних нормативно-правових актах. В них обумовлюються право і можливість молодих людей провадити самостійну професійну діяльність, створювати сім'ю, відповідати за свої вчинки. У Законі України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді" зі змінами, внесеними згідно з Законом від 23 березня 2004 року, говориться: «Молоддю вважаються громадяни віком від 14 до 35 років». Молодь – не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивних демократичних суспільних відносин. Щоб рухатись далі вона має бути готовою до відтворення і розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу. Саме це і робить її основною рушійною силою прогресивного суспільно-політичного розвитку на етапі становлення української політичної нації.

Основними завданнями молодіжної політики в Україні є:

- створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних стартових умов для соціалізації молоді;
- реалізація проблем, запитів, інтересів молоді – не шляхом пригнічення інших соціальних груп;
- координація зусиль державних органів, партій, організацій, об'єднань, рухів, соціальних інститутів щодо забезпечення умов для розвитку і самореалізації молоді;

– соціальний захист груп молоді, неспроможних самостійно розв'язувати власні проблеми або хоча б полегшити своє життя. [1, с.10].

Зарубіжна політика щодо молоді значною мірою пов'язана з ситуацією у молодіжному середовищі та завданнями, що ставить перед собою у формуванні молодіжних програм Організація Об'єднаних Націй:

– популяризувати, розробляти і проводити в життя новаторські заходи та програми для молоді у межах національних планів розвитку, особливо у галузях освіти і підготовки кадрів, зайнятості, житлового будівництва, збереження навколишнього середовища, охорони здоров'я і соціального обслуговування відповідно до досвіду, умов і пріоритетів кожної країни;

– мобілізувати необхідні людські та фінансові ресурси на здійснення молодіжних заходів і програм, і розвивати відповідну діяльність у галузі технічного співробітництва;

– сприяти зростанню активності молоді шляхом поліпшення використання і поглиблення каналів зв'язку між Організацією Об'єднаних Націй і молоддю, молодіжними організаціями на національному, регіональному і міжнародному рівнях;

– підвищувати інтерес молоді до культурних заходів своїх країн у всіх галузях діяльності й заохочувати її до участі в них.

Досвід формування та реалізації молодіжної політики в різних країнах складався по-різному, тому багато в чому він був унікальним, неповторним і навряд чи його можна дублювати. У країнах Європи молодіжна політика є неодмінною часткою державної соціальної політики. Молодь як майбутнє європейського континенту, привертає надзвичайно велику увагу Ради Європи, про що свідчить низка документів, прийнятих цією організацією та спрямованих на оптимізацію молодіжної політики в регіоні.

В умовах модернізації українського суспільства та зростаючих вимог до людського капіталу молодіжна політика повинна стати інструментом розвитку й перетворення країни. Першочерговим завданням держави у сфері підтримки підприємницьких ініціатив молоді є створення сприятливого бізнес-клімату,

сприяння започаткуванню власної справи. Методичне сприяння з боку держави молодіжним організаціям, залучення коштів місцевих бюджетів для фінансування молодіжних програм, створення нових механізмів стимулювання будівництва доступного житла для молоді, впровадження дієвої системи гарантування першого робочого місця та підтримка ініціатив молоді здатні не тільки зняти соціальну напругу в молодіжному середовищі, а й надати нову енергію розвитку суспільства. розвитку України та професійного становлення тощо.

Отже, успішне розв'язання проблем молоді можливе лише за умови об'єднання зусиль державних управлінських структур, які відповідають за розроблення та реалізацію державної молодіжної політики, науковців і, безперечно, самої молоді.

Список літератури:

1. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий. – К.: Наукова думка, 1993. – 325 с.
2. Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" у редакції Закону № 1613-III (1613-14) від 23.03.2000 із змінами від від 28.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
3. Луценко С. М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект/ С. М. Луценко //Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. - 2016. - Вип. 1. - С. 157-165.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_25
4. Соціологія : курс лекцій / В. М. Піча, О. М. Семашко, Н. Й. Черниш та ін. ; За ред. В. М. Пічі. – К. : Заповіт, 1996. – С. 221.

SOLVING THE PROBLEM OF PAAS FLEXIBILITY

Nesterko Y.P.

Language supervisor: Shchypachova D.S., English teacher

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic

Institute»

Bachelor

Key words: platform, service, computing, kubernetes, paas.

Introduction. Platform as a Service (PaaS) — this is a model for providing cloud computing in which the consumer gains access to the use of information technology platforms: operating systems, database management systems, middleware, development and testing tools hosted by a cloud provider. In this model, the entire information and technological infrastructure, including computer networks, servers, storage systems, is entirely controlled by the provider, the provider determines the set of types of platforms available to consumers and the set of controlled platform parameters, and the consumer is given the opportunity to use the platforms, create their virtual instances, install, develop, test, operate on them application software, while dynamically changing the number of computing resources consumed.

Objectives. The platform should provide a level of abstraction that takes away any problem from user so that user can create on top of the platform without taking into account specific parts of deployment. However, the end user can have difficulties. To place an application, for each service provider it is necessary to support its mechanism: add API support, take into account the specifics of the implementation used, etc. In addition, all these solutions lack a service discovery system for truly convenient and automated deployment of microservices. So the main task is to provide such a platform with portability and extensibility.

Methods. There are several cloud platforms that offers its own options to solve the problems of portability and extensibility. Each cloud platform offers its own options to achieve these goals. AWS has Auto Scaling Groups for automatic scaling, Google Cloud Platform has Autoscaler, Microsoft Azure has Scale Set, OpenStack has autoscaling API in Heat. But these solutions do not solve the problem of flexibility and the ability to host applications in different environments — in a public cloud, in a data center or on client servers. This is the main benefit and the essence of Kubernetes as a platform, a truly universal system for deploying applications that can be physically placed anywhere and in any way: on bare hardware, in public or private clouds, regardless of their developers and specific APIs. But it's great in Kubernetes not only where to run, but also what: it can be applications in different languages and under different OSs, they can be stateless and stateful.

Results. Nowadays, using Kubernetes can solve the problem of PaaS flexibility. Kubernetes' mission as a platform is to provide a basic, abstract platform as a service, while retaining the flexibility to select the specific components of this PaaS. The fact that Kubernetes is not a traditional PaaS is described in the project documentation, which explains that the authors strive to preserve the possibility of user choice in places where it is important. In particular, therefore:

1. Kubernetes does not offer any built-in services for messaging, data processing, DBMS, etc.
2. Kubernetes does not have its own store with ready-made services for a one-click deployment.
3. Kubernetes does not deploy source code or build applications. Continuous Integration (CI) processes are supported, but their implementation is left to other tools.
4. Kubernetes does not offer implementations of logging and monitoring systems.[1]

Thus, while PaaS usually focuses on providing functionality, then Kubernetes is primarily focused on universal and abstract approaches. Despite the fact that Kubernetes offers a number of functions that are traditionally inherent in PaaS:

application deployment, scaling, load balancing, journaling, etc., the platform is modular and offers users to choose specific solutions for certain tasks.

Conclusion. To sum up, Kubernetes follows the principle that standards usually strive for. This system can be used as a foundation, the very “standard library” that should be used for building PaaS and other similar solutions to reach the maximum flexibility.

References:

1. Kubernetes Documentation [Electronic Resource] - Resource Access Mode: <https://kubernetes.io/docs>.

Тематика: Інші професійні науки

**ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ НАССР ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ЗЕРНОВИХ ХЛІБЦІВ**

Новікова Н.В.

к.с.г.н., доцент, Херсонський державний аграрно - економічний
університет

Антоненко Н.М.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

На підприємствах харчової промисловості якість закладається в процесі виготовлення продукції, тому найважливішим фактором підтримки якості і одним з головних позитивних елементів в конкурентній боротьбі виробників є система менеджменту, яка діє на підприємстві. Цим обумовлено послідовне збільшення ролі системи менеджменту підприємства як незамінного чинника збільшення здатності до конкурування організації, що дає можливість досягти основних цілей: зменшення собівартості продуктів, що випускаються, при повному задоволенні споживчих вимог [1, с. 3].

Найбільш популярним вирішенням цієї проблеми для підприємств харчової галузі є впровадження системи менеджменту якості, реалізація принципів НАССР. В Україні вимоги щодо розроблення та впровадження системи управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР задекларовані ДСТУ 4161-2003 «Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги» та ДСТУ ISO 22000: 2007 «Система управління безпечністю харчових продуктів [5, с. 5]. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга».

Концепція системи НАССР (НАССР- Hazard Analysis and Critical Control Point - аналіз ризиків і критичних контрольних точок) забезпечує надійну безпеку продуктів харчування і скорочує ризик зараження хворобами, пов'язаними зі споживанням продуктів харчування [2, с. 19].

Аналіз небезпечних факторів передбачає збір і оцінку інформації про небезпеку і умови, які можуть призвести до їх виникнення. У нашій роботі здійснювали контроль всіх факторів (згідно НАССР), які з достатньою ймовірністю можуть загрожувати безпеці виробництва зернових хлібців [3, с. 129].

Кожний етап торгового і технологічного процесів були докладно розглянуті з метою одержання як можна більшої кількості даних. Роботу починали зі складання переліку небезпечних факторів (фізичних, біологічних, хімічних), що мають відношення до безпечності продукції. При встановленні небезпечних чинників враховували склад продукту, процес переробки, інструкції для споживача, безпеки, що виходять від персоналу, устаткування.

Технологічна схема організації торгового і технологічного процесів поділена на чотири етапи: придбання та приймання продукту; виробництво зернових хлібців; складування та зберігання харчових продуктів; торгівельне викладення продуктів. При аналізі небезпечних чинників враховували також імовірність їх виникнення та серйозність безпеки. Якщо для всіх етапів визначені всі виникаючі можливі небезпечні чинники, то після цього визначили дії та процедури запобігання виникнення безпеки. Діями запобігання

небезпеки є, наприклад: ефективний план миття та дезінфекції, знання працівників про харчову гігієну і їх застосування, функціонування плану із захисту від шкідників і плану обігу з відходами, стан здоров'я працівників, контроль харчових продуктів при їх прийманні, зберігання харчових продуктів при належній температурі, питна вода, що відповідає вимогам, дотримання на підприємстві правил гігієни, справність і чистота устаткування та засобів обігу з харчовими продуктами, тобто по суті дії та процедури програми попередніх умов. На наступному етапі встановлювали КТК. КТК — точка, етап або процес, в якому може бути застосований контроль, та ризики для безпечності харчового продукту, і можуть бути усунуті чи зменшені до допустимого рівня.

Наступним етапом було розроблення коригувальних дії, тобто план управління безпечністю зернових хлібців, які виготовляють. Коригувальні дії — це дії на той випадок, коли в процесі моніторингу з'ясується, що положення в контрольній точці контролю вийшло за встановлені критичні межі або граничні показники [4, с. 134]. Відхилення та коригувальні дії також слід завжди документувати, для цього в аркуші моніторингу є графа для опису коригувальної дії.

Запропоновані заходи щодо впровадження системи НАССР на підприємстві роздрібної торгівлі дозволять уникнути можливих ризиків небезпеки при реалізації та виробництві продуктів харчування, тим самим забезпечити надходження нешкідливої та якісної продукції до споживача.

Список літератури:

1. Приятного аппетита, или ХАССП в помощь [Електронний ресурс]: офіц. сайт. Режим доступу: <http://www.klubok.net/article2331.html>. Назва з екрана (дата звернення: 27.03.2020).
2. Мардар М. Р. Формування споживчих переваг до функціональних продуктів харчування на основі маркетингових досліджень. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 1. С. 19–25.
3. Мортимор С., Уоллес К. НАССР. Практические рекомендации; пер. с англ. 3-го перераб. изд. СПб.: ИД «Профессия», 2014. 520 с.

4. Система НАССР: довідник. Львів: НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2003.218 с.
5. ДСТУ ISO 22000:2005 Системи управління безпечністю харчових продуктів [Чинний від 2009-07-01]. Київ, 2010. 19 с. (Інформація та документація).

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Новікова Л.О.

Полтавський коледж нафти і газу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
викладач вищої категорії

Волинець В.М.

Полтавський коледж нафти і газу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
викладач вищої категорії

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою освіти є «... формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах...». Розглядаючи концепцію освіти як процес розвитку творчої особистості, колектив Полтавського фахового коледжу нафти і газу вважає, що пріоритетним напрямком організаційно - педагогічної діяльності є індивідуальний підхід у вихованні особистості студентів, стимулювання їхніх внутрішніх сил до саморозвитку й самовиховання. Під час роботи педагогічній колектив коледжу використовує такі педагогічні принципи:

- науковість;
- природовідповідність;
- культуровідповідність;
- пріоритет;
- гуманізація;
- демократизація;
- самостійна й активна творча особистість;
- добровільність;
- диференціація та індивідуалізація виховного процесу.

Студенти приходять до коледжу в тому віці, коли процес ціннісного самовизначення особистості ще не завершений. Формування особистості студентства у теперішній час має свої особливості і труднощі. Вони пов'язані з безупинно зростаючим потоком інформації, що значно перевищує за своїми розмірами вміст індивідуальної пам'яті. Цей потік недостатньо впорядкований та насичений фактичним матеріалом, засвоєння якого утворює деяку «мозаїчну» картину дійсності в свідомості людей. Загострення проблем сучасності становить завдання формування вміння орієнтуватися в нинішньому складному світі.

Як дати можливість розкритися природним здібностям майбутнього фахівця? Як природним чином забезпечити формування й розвиток особистості і закладеного в ній біологічного потенціалу? Безперечно, тільки творчо працюючий викладач може розбудити і розвинути обдарування студента, виховати – «зростити» талановиту особистість. Педагогічний колектив коледжу намагається допомогти молодому поколінню не тільки засвоїти необхідний багаж знань, а й виховувати у студентів почуття впевненості в собі. Для цього викладачеві необхідна:

- віра у необмежені можливості студента;
- визнання за студентом рівного права на повагу, відповідальність і обов'язок;

- турбота про кожного студента, як про власну дитину;
- здатність розуміти студента, співпереживати йому;
- заохочення, підтримка, щедра похвала.

Для успішної реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освітньому процесі мають бути створені умови для формування таких якостей особистості, як мобільність, вміння інтегруватись у динамічне суспільство, критичність мислення, вміння генерувати нові ідеї, здатність приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність, комунікативні вміння, вміння працювати в команді, вміння моделювати навчальні та виховні ситуації тощо. Вирішенню таких завдань сприяє застосування інтерактивних технологій навчання. Залучення нових ефективних методів навчання для підготовки студентів, зокрема, технічних спеціальностей, є не лише бажаним, а й необхідним. Слово «інтерактив» (пер. з англійської “inter” – взаємний, “act” – діяти) означає взаємодіяти. «Інтерактивне навчання» можна визначити як взаємодію викладача та студента в процесі спілкування та навчання з метою вирішення навчальних завдань.

Інтерактивне навчання має на меті:

- створення умов для залучення всіх студентів групи до процесу пізнання;
- надання можливості кожному студенту розуміти, що він знає і думає, та рефлексувати із цього приводу;
- вироблення життєвих цінностей;
- створення атмосфери співпраці, взаємодії;
- розвиток комунікативних якостей і здібностей;
- створення комфортних умов навчання, які б викликали в кожного студента відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, неповторності, значущості.

Використання інтеракції в навчальному процесі дозволяє організувати навчання таким чином, щоб студент навчився застосовувати здобуті знання і набуті вміння в житті, зрозумів, що вони можуть стати в нагоді в будь-якій

життєвій ситуації – як на професійному, так і на соціально-побутовому рівні, – зрозумів, що будь-яка з наук не існує сама по собі, а тісно пов'язана з життям.

«Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає студентів проявляти уяву та творчість, що досягається на основі вільного вираження думок усіх учасників і допомагає знаходити кілька рішень з конкретної теми.

Наприклад, на заняттях з предмета «Безпека життєдіяльності» (тема «Надзвичайні ситуації з викидом радіоактивних речовин») варто запропонувати студентам запитання: «Якими є дії людей при аваріях на АЕС?» та записати його на дошці. Учасники мозкового штурму, відшукуючи відповідь на поставлену проблему, висувають ідеї щодо її розв'язання. На дошці записуються всі варіанти ідей доти, доки всі присутні не вважатимуть кількість достатньою. Після цього ідеї аналізуються, групуються й узагальнюються.

Інтерактивні технології на заняттях з «Матеріалознавства» (тема «Види пластмас») є важливим складником особистісно-зорієнтованого розвивального навчання.

Ажурна пилка-прийом, що заохочує до навчання один одного, дає змогу засвоїти значну кількість інформації за обмежений час.

Студенти повинні підготуватися до роботи в різних групах:

- домашній (члени якої отримують завдання і вдома добирають інформацію про різновиди пластмас, засвоюють та обговорюють її у групі);
- експертній (утвореній в навчальній аудиторії зі студентів – представників із кожної домашньої групи, що розробляла певну тему). Завдання полягає в тому, що кожному представнику домашньої групи треба повідомити присутнім про свою тему, з членом групи обговорити всі доповіді, узагальнити їх і зробити висновок.

Широко використовуються такі форми навчання, як диспут, семінар. Розвитку мислення найбільш сприяє семінарське заняття, в ході якого формуються і закріплюються вміння виступати у ролі доповідачів та опонентів,

доводити й заперечувати, відстоювати власну точку зору. Розв'язуються й інші завдання: повторення закріплення знань, контроль.

Багаторічні пошуки ефективних форм роботи засвідчують, що самостійна робота під керівництвом викладача є логічним продовженням аудиторних занять, забезпечує індивідуальний та диференційований підхід. Як приклад – написання курсової роботи з дисципліни «Технічна механіка» або наукові дослідження з дисципліни «Технології».

Під час вивчення предметів, також ефективними інтерактивними технологіями навчання, що сприяють формуванню комунікативної компетенції студентів, є робота в парах, трійках, «карусель», «акваріум», «велике коло», «мікрофон».

Багаточисленні прийоми інтерактивного навчання забезпечують можливість їх вибору для викладача. Проте, варто підкреслити необхідність ретельної підготовки до кожного заняття, на якому використовуються інтерактивні види робіт. Адже необхідно, по-перше, чергувати їх з традиційними завданнями і, таким чином, передбачити та уникнути стомлюваності студентів, по-друге, треба, щоб інноваційні завдання допомагали створити ситуації успіху для кожного студента.

Що ж дає впровадження методів інтерактивного навчання різним суб'єктам навчального процесу? Для зв'язку «студентська група – викладач»: –

- нестандартна побудова навчального процесу, багатомірне засвоєння навчального матеріалу;
- формування мотиваційної готовності до міжособистісної взаємодії в навчальних і позанавчальних ситуаціях.

Отже, використання інтерактивних технологій вимагає детального аналізу діяльності студента та викладача, з одного боку, та ретельного планування лекції, з іншого. Вміле застосування інтерактивних прийомів у навчанні сприяє формуванню навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів студентів. Вони починають почувати себе впевнено, вільно

висловлювати свої думки і спокійно сприймати зауваження, вважати себе активними учасниками навчального процесу.

Список літератури:

1. Пометун І. О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / І. О. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / І. О. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2007. – 144 с.
3. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько// Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 28-36.

Тематика: Політичні науки

НОВІ КОНВЕРГЕНТНІ МЕДІА ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Новосельський Іван

аспірант кафедри політичних інститутів та процесів
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Ivan Novoselskyi <https://orcid.org/0000-0002-5272-0822>

Ел.пошта - i.novoselskyi@gmail.com

ivan.novoselskyi@pnu.edu.ua

Багатовимірність та складність дослідження феномену політичної комунікації взаємопов'язана з історично-обумовленими контекстами, понятійними, теоретичними і методологічними підходами, що розвивались в галузях журналістики, історії, філософії, соціології, політології, філології та психології. Важливим аспектом вивчення політичної комунікації є її роль у розвитку демократії та демократичних цінностей. Це є надзвичайно актуально у контексті українського державотворення.

Так звана цифрова революція та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вносять зміни у всі сфери життя, пов'язані з масовою чи навіть, з персональною комунікацією, власне, межа між масовою та персональною комунікацією все менш помітна. Збільшується кількість і різноманітність медіа інструментарію, ускладнюються його функціональні можливості, відзначається підвищення залучення та інтерактивності, участі користувачів у створенні та поширенні контенту, його модифікації, тощо. Дане явище може бути описане як «вибух авторства». [4]

Результати цифрової революції впливають і на формат політичних комунікацій. Завдяки мережі інтернет до комунікації залучається велика кількість людей. Мережа посприяла утворенню нових моделей і каналів політичної комунікації та взаємодії, урізноманітнила підходи до політичного діалогу влади і суспільства. Використовуючи інтернет простір та новітні інформаційні технології, як суспільство так і влада намагаються реалізувати свої політичні цілі. Взаємодія суспільства і влади через мережу інтернет та за допомогою новітніх інформаційних технологій створюють нову форму інтеракцій нові соціокультурні та політико-комунікативні практики.

Метою дослідження є уточнення та системний підхід до поняття "нові конвергентні медіа" як наукової категорії та суб'єкту політичної комунікації. Адже розвиток нових конвергентних медіа та процеси медіаконвергенції безпосередньо мають відношення до трансформації соціокультурних та політико-комунікативних практик, і відповідно до таких явищ, як медіаполітика держави, комунікація, демократія, політика, свобода, тощо.

Складність та специфіка теоретичного осмислення проблеми полягає у тому, що трансформація та зміни відбуваються з високою інтенсивністю, отож випереджають швидкість їхньої наукової рефлексії. Іншою причиною браку наукових уявлень про предмет дослідження є те, що дані процеси торкаються різних сфер життя, а відповідно і різних галузей наукових досліджень. Отож можуть бути інтерпретовані з різних точок зору. Відповідно досліджуваний феномен потребує комплексного, системного та синергетичного підходів.

З моменту масового поширення Інтернету в Україні почали відбуватися зміни в структурі вибудованих взаємозв'язків влади і суспільства. Розвиток процесуальних і інституціональних складових взаємодії держави і мережевого суспільства характеризується нелінійними і суперечливими тенденціями: двовекторність використання нових цифрових практик політичними акторами (співпраця-конкуренція), складність та неоднозначність ефектів впливу даних практик в політичному процесі (коструктивний або деструктивний ефект).

Нові конвергентні медіа виступають основою для практичної реалізації участі суспільства, часто являються опорою опозиції і протестних настроїв щодо актуальних напрямків, як зовнішньої так і внутрішньої політики. Використання нових конвергентних медіа громадянськими активістами та суспільством загалом дало поштовх до усвідомлення ролі мережі Інтернету політичними та державними акторами. Влада також використовує нові способи комунікації для адвокації актуальної державної політики, неоднозначних політичних рішень та як спосіб утримання політичної влади. За останні роки нові конвергентні медіа все більше впливають на суспільні відносини та державну (offline) політику. Це проявляється у трансформації та модернізації політичної комунікації, появою нових політичних акторів в інтернет-просторі, які мають свої політичні цілі та ставлять під сумнів суб'єктність монополії держави. Відповідно закладають фундамент для перегляду взаємозв'язків влади і суспільства.

Для наукового осмислення сучасних мас-медіа актуальним питанням є невизначеність термінології. Ще у 1988 році Каролін Марвін відзначав, що терміни “старі” (old) і нові (new) є відносними. Відштовхуючись від цього твердження Ендрю Чадвік підкреслив необхідність оновлення (renewed) термінології для аналізу сучасних засобів масової інформації і комунікації.[1]

Власне в своїх дослідженнях він схиляється до терміну “гібридні медіа” (hybrid media) та “гібридна медіасистема” (hybrid media system)[2] Проте на нашу думку термін “нові конвергентні медіа” є більш всеохоплюючим та доцільнішим для наукового осмислення феномену.

Неоднозначність термінів «медіаконвергенція», «конвергенція ЗМІ», «конвергентні медіа», «мультимедійна журналістика» на думку М. Кастельса, пов'язана з тим, що «медіареволюція відбувається на наших очах і злиття раніше роз'єднаних преси, радіо, телебачення йде різними шляхами» [5, с. 157–164]. В свою чергу Американський дослідник Г. Дженкінс розглядає конвергенцію медіа у соціокомунікативному та культурологічному аспектах, надаючи їй змісту як певної площини, де мають точки перетину старі й нові засоби комунікації і відбувається зіткнення низових і корпоративних медіа, де результати взаємодії виробника та споживача медіа важко передбачити [3].

Проте, констатованим залишається факт того, що незважаючи на різне інтерпретування термінів і понять у дослідженні феномену сучасних мас-медіа, більшість вчених підкреслює нелінійний розвиток і швидкі зміни типів політичної комунікації.

Зі зміною типів комунікацій зростає роль горизонтальних зв'язків, відбувається збільшення типів контенту, способів його поєднання та інтеграції, аж до злиття та інтеграції різних видів медіа, як традиційних, так і нових. Таке поєднання медіа описується через поняття конвергентності (від латин. *convergo*, *convergens*, *convergentis* – сходжусь, наближаюсь, той, що сходиться, сходитися до одного центру, конвергується) як процесу злиття засобів традиційних і нових засобів масової інформації та комунікації в єдиний інформаційний ресурс [4]. Мова йде про поєднання різного контенту та типу мовлення, аудіовізуального, усного, тексту, анімаційного, ігрового, мемів, мобільного, тощо, при умові можливості поширення такого контенту, як у реальному часі так із наданням запису. Дані процеси відбуваються в основному завдяки процесам дигіталізації (англ. *digitalisation*) – перетворення інформації у цифровий формат.

Результатом злиття традиційних ЗМІ є поєднання у так званих «кросмедіа» властивостей друкованої преси, телебачення, радіо у цифровому форматі. Зміст цих процесів уособлює поняття конвергентності, яку можна розглядати у кількох аспектах:

- конвергентність каналів передачі інформації (перетворення аналогового сигналу на цифровий);
- конвергенція терміналів (поєднання кількох пристроїв в єдиний багатофункціональний);
- конвергенція послуг (на базі цифрових мереж послуги надаються в один і той самий електронний спосіб);
- конвергенція ринків (з'єднання послуг, інформації, пристроїв);
- конвергенція жанрів і форм (жанри, властиві одній медіаплатформі, проникають в інші та асимілюються з ними у результаті зчленування різних медіаплатформ);
- конвергенція регулювання (внаслідок виникнення спільних ринків запроваджуються загальні регулювальні механізми)[6].

Конвергентні процеси у сучасному медіа-просторі відзначилася тим, що зазнає суттєвої трансформації природа влади – її джерелом на рівні з монополією на використання сили та адмінресурсів стають знання та інформація. Відповідно, невід'ємним інструментарієм реалізації політичних технологій стають засоби та канали розповсюдження інформації, техніки мультимедійного впливу та форми онлайн-комунікації.

В якості теоретико-методологічної бази необхідним є системний аналіз взаємодоповнюючих підходів для осмислення процесу політичної взаємодії та взаємозв'язку, комунікації політичних акторів, а також влади та суспільства. Доцільним є використання методології комунікативістики, наприклад, на розуміння комунікації як процесу досягнення консенсусу, запропонованої Ю. Хабермасом. Це дозволить виявити специфіку політичної комунікації між політичними акторами та суспільством. Для аналізу мережевих комунікаційних практик, актуальною є теорія комунікації Н. Лумана. За допомогою мережевого підходу запропонованого Т. Берцелем та Д.Ноуком допоможе зрозуміти роль держави і появи нових політичних акторів в публічній сфері в умовах сучасного інформаційного простору та нових практик політичної комунікації. Важливими також є концепції електронної демократії і інформаційного суспільства,

запропоновані Е. Тоффлером, М. Кастельсом та Л. Гросманом для аналізу змін політико-соціальної сфери під впливом нових інформаційно-комунікаційних технологій. В якості аналізу зміни тенденцій політичної комунікації в Україні важливими є праці Г. Почепцова, В. Шевченко, Л. Мудрак, Е. Огару, М. Осюхіна, Д. Проценка, Д. Тупчієнка, В. Шевченко, С. Ясиневич, А. Колодюк, В. Мільо та ін. Для кореляції наукової рефлексії нових конвергентних медіа важливим є метод компаративістики зарубіжних і вітчизняних теорій.

Емпіричною базою дослідження являються сайти органів влади, партій, популярні соціальні мережі, блоги, новинні онлайн-видання, потокове аудіо та відео, онлайн-комунікація, електронна реклама, інтернет-телефонія та мобільні комунікації, тощо. У контексті політичної комунікації нові конвергентні медіа представлені радше не як онлайн ЗМІ, а як інтегровані медіа-платформи – новий тип комунікації із передбаченою опцією потоку інформації. Мається на увазі блоги, влоги, мікроблоги, канали різного типу (телеграм чи ютуб, окремий сайт каналу), активні сторінки у соціальних мережах, як від політиків так і про політиків/політику, тощо. Політичний контент артикульований до цільової аудиторії із відкритим інформаційним повідомленням й прихованим політичним підтекстом. Така інформація часто є адресною (спрямованою на конкретну аудиторію), доступною, самовідтворюваною, однак не завжди об'єктивною, відповідальною і компетентною, що у подальшому актуалізує проблеми медіаграмотності, відповідальності, рівності та культури.

Підсумовуючи, можна зазначити, що сучасна політична комунікація знаходиться в стані модернізації та трансформації. З'являються нові політико-комунікативні практики взаємодії політичних акторів, а також влади і суспільства. Як влада так і суспільство використовує дані практики задля досягнення власних політичних інтересів. Потокове мовлення нових медіа у публічній сфері створює відчуття зворотнього зв'язку, який підсилює можливість взаємодії у процесі політичної комунікації. Подальші наукові дослідження феномену нових конвергентних медіа мають посприяти детальнішому вивченню питання впливу політичної комунікації онлайн на

офлайн-політику. А також посприяти формуванню медіаграмотності у контексті політичної культури, подолання інформаційної нерівності, підвищення медіавідповідальності, зокрема за допомогою інституціонального та правового підходів.

Список літератури:

1. Chadwick, A., Dennis, J, and Amy P. Smith (2016) Politics in the Age of Hybrid Media: Power, Systems, and Media Logics https://static1.squarespace.com/static/5b9633deda02bc25fc06dba7/t/5b9a62bfb8a045cb6ca3989a/1536844482854/Chadwick_Dennis_Smith_-_Politics_in_Age_of_Hybrid_Media_in_Bruns_et_al_Routledge%2BCompanion_to_Social_Media_and_Politics.pdf
2. Chadwick, A., The Hybrid Media System: Politics and Power Oxford University Press, 2013, 256 pp.
3. Jenkins, H. (2006). Convergence Culture. Where Old and New Media Collide. New York. NYU PRESS. 368.
4. Zelenkauskaitė A. Television-mediated conversation: Coherence in Italian iTV SMS chat [Electronic resource] / A. Zelenkauskaitė, S. Herring // Proceedings of the Forty-First Hawai'i International Conference on System Sciences (HICSS-41). – Los Alamitos, CA: IEEE Press, 2008. – Mode of access: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/hicss08.pdf>. – Title from the screen.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – Москва : Изд-во ГУ – ВШЭ, 2000. – 608 с.
6. Шевченко, В. (2017). Кросмедіа: контент, технології, перспективи. Київ. Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 9.

ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ

Оберська Надія

викладачка

ВП НУБіП України

«Бережанський агротехнічний коледж»

Роль освіти в житті людини не можна переоцінити, з яких би точок зору не розглядалося зазначене поняття. Завдяки освіті відбувається розуміння протікання всіх природних, фізичних, хімічних, біологічних та інших процесів, формується світогляд. Набуті внаслідок освіти знання підштовхують індивідів усвідомити свою особливу значущість в цьому світі і що умови їх життєтійальності залежать не тільки від об'єктивних, неминучих обставин, а, перш за все, від них самих, що людина сама визначає власну долю і є творцем свого майбутнього та, що особливо важливо, вплив людини на зазначений процес власного становлення і самовизначення може мати як позитивні, так й негативні наслідки. Визначення ролі освіти в цілому і професійної освіти зокрема у процесі формування людського капіталу — чи не найактуальніший напрям сучасних досліджень у сфері функціонування економічних систем.

Освіта ж, у свою чергу, це галузь, яка покликана задовольнити потреби суспільства у фахівцях, а споживачів своїх послуг в отриманні певної кваліфікації за відповідною професією. Тому освіта повинна вирішувати завдання відтворення пропозиції на ринку праці, формуючи освітній і професійно кваліфікаційний рівень населення, що відповідає потребам суспільно економічного розвитку. Освітній і професійний потенціал робочої сили формують основу її компетентності і конкурентоспроможності, результатом чого є готовність робітників до нових видів діяльності, адекватне реагування на зміни в навколишньому середовищі, розвинена спроможність до

особистого стилю, у тому числі й економічній діяльності та більш високий, досконалий рівень виробничої культури [Л2]. Важливість освітнього компоненту у забезпеченні конкурентоспроможності робочої сили відображається у наступному: 1. Використання висококваліфікованої робочої сили є на сьогоднішній день важливим фактором не тільки економічного зростання, а й соціального розвитку. Це, звісно, стає можливим, коли людина досягає відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, який характеризується ступенем сформованості знань, умінь, навичок та інших ознак якості людського капіталу. Це забезпечує здатність персоналу до виконання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності. 2. У сучасних умовах виникає потреба у працівниках нового типу, які володіють новітніми знаннями і технологіями. Даний тип працівників повинен бути здатним до продукування своїх ідей і втілення їх в економічній діяльності. Окрім цього, він має своєчасно реагувати на зміни обставин і приймати самостійні професійні рішення. Освоєння сучасних знань і здатність їх застосовувати визначає професійну компетентність робітників і впливає на рівень їх конкурентоспроможності.

Особливого значення сьогодні набуває підготовка висококваліфікованого конкурентоздатного фахівця, готового до здійснення ефективної професійної діяльності. Конкурентоздатний фахівець – це працівник-професіонал, який вміє досягати кращих результатів, спроможний на ринку праці запропонувати себе як товар і у якому зацікавлені роботодавці. [Л1] Саме в такому фахівцеві сьогодні є потреба як у системі професійно-технічної освіти, так і у держави. Це можливо лише у тому випадку, коли випускник здатний витримати конкуренцію на ринку праці, досягти успіху в професійній кар'єрі, тобто оволодіти конкурентоздатністю, що забезпечує його кар'єрне зростання. В умовах розширення академічних свобод, самостійності, варіативності й альтернативності змінюється стратегія підготовки фахівців: їх необхідно готувати відповідно до потреб діяльності регіону, потреб працедавців, запитів суб'єктів ринкових відносин, подолання суперечності між теорією і реальним життям. Сьогодні людина повинна психологічно готуватися до необхідності

швидко опанувати навички й виконувати різні функції, тобто бути універсальним працівником. Ринок праці визначає, що головним стає не кількість знань, що, звичайно, важливо, а здатність вирішувати проблеми, уміти виявляти себе в непередбачених ситуаціях. Отже, для конкурентоздатності молоді необхідні інструментальні знання, практичні навички й прагматичне мислення. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування конкурентоздатності інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки у вищому інженерно-педагогічному навчальному закладі дозволяє зробити такі висновки. Проблема формування особистості конкурентоздатного інженера-педагога сьогодні є найважливішою педагогічною проблемою, що потребує серйозного вивчення й вирішення[Л2]. Її актуальність обумовлена потребою суспільства, що зростає, у творчій особистості фахівця; його фундаментальною грамотністю; а також безупинно розвиваючою особистісною світоглядною якістю; недостатньою теоретичною й практичною розробленістю системи формування конкурентоздатності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

В Україні методика визначення професійно кваліфікаційних потреб у фахівцях є недосконалою, а якщо висловлюватися більш конкретно, то методик багато і серед них є непогані, але у практичному використанні немає жодної, тобто підготовка спеціалістів здійснюється поза впливом держави на зазначений процес. З цього приводу склад та рівень підготовки персоналу, а відповідно і якість людського капіталу, не відповідає вимогам навіть існуючої сфери економічної діяльності, не кажучи вже про потенційний ефективний розвиток держави і критерії конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Абсолютна більшість дослідників із питань розвитку трудового потенціалу, ринку праці, ефективності функціонування освітньої галузі, акцентують увагу на невідповідності як професійно кваліфікаційної структури, так і рівня фаховості трудового потенціалу країни зростаючим потребам економіки у висококваліфікованих кадрах. Навчання повинно відбуватися лише за тими професіями, які можуть підтримувати одна одну в сенсі спільного

використання майстерень, навчальних матеріалів, обладнання та особливо вчителів і майстрів. Заклади професійної освіти певного профілю можуть використовувати результати своєї навчальної діяльності на місцевих ринках. По-перше, така практика – це додаткове джерело залучення коштів, по-друге, – ефективний механізм для пристосування до сучасних бізнес-коливань

Наслідком неефективності існуючої системи професійної освіти в Україні є також створення умов до підготовки ними спеціалістів з низькими характеристиками отриманих знань, навичок, вмінь та іншими ознаками якості людського капіталу, необхідність покращення практичної підготовки кадрів у професійно технічних навчальних закладах. Роботодавці визначають, що рівень підготовки випускників як такий, що частково або повністю не відповідає потребам виробництва [Л4]. Викликає стурбованість, що діюча система професійно технічної освіти, яка є базовою у поповненні робітничих ресурсів, функціонує як замкнута система, що сама визначає параметри професійної підготовки і сама оцінює результати своєї діяльності, працює на основі застарілих підходів і методик навчання при відсутності належного матеріально-технічного забезпечення і бази практики. Сучасному роботодавцю вкрай важко знайти справжнього фахівця, незважаючи на значну пропозицію, адже більшість випускників — спеціалістів українських ВНЗ — мають лише стислі теоретичні знання і у них відсутні професійні навички, придатні для продуктивного практичного використання. [Л5] Тому, професійна освіта в Україні повинна бути якісною, майбутній фахівець зобов'язаний вміти постійно розвиватись та самовдосконалюватись, щоб роботодавець був впевнений у його компетентності та професіоналізмі, а вищі навчальні заклади повинні звертати увагу на аспекти професійної підготовки студентів з урахуванням умов зовнішнього середовища, зокрема вимог ринку праці.

Вирішуючи проблеми професійної освіти в умовах ринкової економіки, слід зважати й на те, що кожній людині доводиться часто міняти не тільки місце роботи, але й професію. Отже, треба позбутися психологічного стереотипу, за якого поважали працівника, котрий десятки років пропрацював

на одному місці. На жаль, утрату роботи в нас поки що більшість населення вважає трагедією, хоча в 95% випадків людина, що втратила роботу, але активно її шукає, через якийсь час влаштовується на нову, більш цікаву і більш оплачувану. Тобто разом із професійними знаннями людина має одержувати й запас міцності, якщо потрапить у скрутне становище. Щодо молоді, то в цих умовах вона має одержувати таку базову освіту, яка дозволить їй відносно легко освоювати нові професії в майбутньому.

Список літератури:

1. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Гріш нова. — К. : Т во «Знання», ТОО, 2001. — 254 с.
2. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко; під ред. Н. Г. Ничкало. — Хмельницький : Технологічний ун-т Поділля, 2002. — 334 с.
3. Козак Т. Інформаційна модель освітньої діяльності вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації / Т.Козак // Нові технології навчання : Наук.-метод. зб. / Ред. кол. : В.О. Зайчук (головний редактор), О.Я. Савченко, М.Ф. Дмитриченко та ін. — К. : НМЦ ВО, 2003. - Вип. 35. — С. 201-215.
4. Петюх В. М. Ринок праці та зайнятість / В. М. Петюх — К. : Знання Прес, 2003. — 287 с. 4. Шаульська Л. В. Формування трудового потенціалу в системі освіти: стан та перспективи / Л. В. Шаульська // Проблемы развития внешне экономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. тр. — Донецк : ДонНУ, 2007. — С. 788–794.
5. Закон України «Про професійно технічну освіту» // Законодавство України про освіту / Верховна Рада України : Офіц. вид. — К. : Парламентське вид во, 2007. — 200 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДХОДІВ

Обіход І.В.

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
канд. пед. наук, доцент кафедри німецької
філології та методики навчання німецької мови,

ID ORCID 0000-0002-5630-6565

Web of Science Researcher ID I-7875-2018

Scopus Author ID 57213193196

innaobihod@gmail.com

Діяльнісна спрямованість навчання іноземної мови відіграє важливу роль щодо лексичного аспекту спілкування та формування активного граматичного мінімуму. Згідно з принципом комунікативності у навчанні та практичної мети – навчання іншомовного спілкування – діяльнісний підхід передбачає формування здібностей висловлювати комунікативні наміри для досягнення взаєморозуміння між людьми, готовність до критичного та конструктивного діалогу. У цьому контексті реалізація діялісно-комунікативного підходу до навчання іноземної мови здійснюється за таких умов: навчальні ситуації повинні бути побудовані таким чином, щоб ті, хто навчається, мали можливість відшукувати, збирати, обробляти інформацію та знайти власні шляхи вирішення проблеми; комунікативно-мовленнєві ситуації повинні базуватись на немодифікованих, неградуированих, автентичних матеріалах, спонукати учнів до ведення дискусій та орієнтуватись на комунікативний успіх; тематика іншомовного спілкування повинна відтворювати різноманітні аспекти життєдіяльності учнів, сприяти формуванню їх ціннісних орієнтацій та

програмуванню власних мовленнєвих дій, усвідомленню дії мови на інших та необхідності розуміти та використовувати мову у позитивний і соціально відповідальний спосіб; учні повинні вміти оперувати граматичними та лексичними навичками мовлення відповідно до реальної мовленнєвої комунікації та переносити мовленнєві дії з мовленнєвих вправ у мовленнєву практику (наприклад, щось пропонувати, вміти орієнтуватись в незнайомому місті, вести дискусії з співрозмовниками на різні теми широкого діапазону та адекватно реагувати на їх дії, допомагати у вирішенні будь-яких комунікативних проблем, спрямовувати зміст спілкування, швидко знаходити необхідну інформацію в Інтернеті, відслідковувати й адаптовувати свої комунікативні дії потребам ситуації тощо) [1].

Діяльнісно орієнтовані методи навчання спонукають тих, хто навчається, до активного пошуку різноманітних способів розв'язання навчальних проблем через розкриття резервів творчого потенціалу особистості. Багаторічний досвід викладання іноземної мови доводить, що активізації навчальної діяльності сприяють, наприклад, такі прийоми і методи, як: «метод алфавіту» («ABC-Methode»), «зірка асоціацій» («Assoziationsstern»), «Fach-Wort-Schatz» («аспект-слово-результат»), «Fishbowl», «метод сендвіча» («Sandwich-Methode»), метод «Доміно» та ін. Ці методи і прийоми навчання можуть застосовуватись як при роботі з окремими учнями, так і в малих чи великих групах.

«Метод алфавіту» («ABC-Methode») передбачає роботу учня / учнів з підбором лексичних одиниць відповідно до літер алфавіту в межах конкретної теми (наприклад, частини тіла людини; сім'я, їжа, тварини; рослини тощо). Навчальними цілями застосування такого методу є тренування пам'яті; розвиток почуття позитивної самовпевненості та підсилення відчуття солідарності з іншими учасниками проекту; повторення навчального матеріалу; систематизація аргументів «за» та «проти». Застосування методу може здійснюватися у такому форматі:

- 1 крок: *Індивідуальна робота або групова робота*: до кожної літери алфавіту учасниками проекту занотовуються поняття, загальні уявлення, ідеї, думки тощо в межах обраної (вчителем або самими учнями) теми.

- 2 крок: *Робота в пленумі*: Обговорення в пленумі занотованих до кожної літери алфавіту понять, загальних уявлень, ідей, думок щодо конкретної навчальної теми. Запис результатів роботи на інформаційному плакаті, на класній дошці тощо.

- *Групова робота*: два учасника проекту порівнюють занотовані результати своєї роботи, підкреслюють дуплети (однакові поняття, загальні уявлення, ідеї, думки тощо). В кінцевому результаті учасники обирають спільне рішення щодо визначення пріоритетного списку понять, ідей тощо в межах обраної теми та підсумовують свої думки.

- *Робота в маленьких групах*: групи порівнюють занотовані на листках результати своєї роботи, підкреслюють дуплети, складають спільний список понять, ідей, думок в межах обговорюваної теми та оформлюють результати своєї роботи у вигляді настінного плакату з метою їх обговорення на пленумі.

До можливих труднощів в межах застосування «Методу алфавіту» можна віднести наступні:

1. Учасники проекту занадто довго дискутують в межах окремих понять та неправильно розподіляють навчальний час (шляхи усунення: допомога вчителя як консультанта (resource consultant) щодо правильного розподілу учасниками проекту навчального часу).

2. Учасники проекту не хочуть або не можуть обрати спільне рішення щодо визначення пріоритетного списку понять в межах обраної теми (шляхи усунення проблеми: допомога вчителя або інших учасників проекту в ролі модератора).

3. Учасникам не вистачає досвіду візуалізації та презентації навчального матеріалу (шляхи усунення проблеми: допомога вчителя або інших учасників проекту в ролі модератора з метою спільного наведення прикладів до кожної літери алфавіту).

«Метод сандвіча» («Sandwich-Method») полягає в тому, що учасники групи, порівнюючи свої результати роботи із результатами роботи вчителя, вчаться творчо трансформувати нову інформацію та використовувати її в процесі розв'язання поставленої навчальної проблеми. Окреслимо в загальних рисах особливості застосування цього методу навчання:

- *Можливості застосування*: опрацювання нового навчального матеріалу; закріплення пройденого навчального матеріалу; поділ великого за обсягом навчального матеріалу на окремі підтеми.

- *Навчальні цілі*: розвиток вміння аналізувати нову інформацію та творчо її інтегрувати у робочий процес; використання набутих знань та власного досвіду в межах навчального завдання.

- *Етапи проведення*: 1. Озвучення вчителем обраної теми / підтеми. 2. Поділ великих груп на маленькі групи (максимально 5 осіб). 3. Виконання робочих завдань: 1 крок: Робота в маленьких групах (1 фаза): учасники групи письмово записують свої судження, думки, результати роботи в межах проголошеної теми та проголошених завдань. 2 крок: Короткий реферат вчителя: загальна тема розглядається в контексті інформаційних блоків (об'єкти, факти, експериментальні дані, логічні зв'язки між елементами повідомлення, порівнювання текстової інформації з предметом тощо). 3 крок: Робота в маленьких групах (2 фаза): учасники в групі порівнюють результати своєї роботи із рефератом вчителя та продовжують удосконалювати, доповнювати, змінювати результати своєї власної роботи (порівняння з рефератом вчителя → виділення в рефераті вчителя ключових ідей → творча трансформація отриманої інформації → доповнення, уточнення власних результатів → узагальнення власних результатів роботи). 4 крок: Пленум: Загальна презентація учасниками результатів своєї роботи, обмін інформацією, підведення підсумків із врахуванням інтеграції з отриманим новим навчальним матеріалом.

- *Можливі труднощі при застосуванні методу*: 1. Учасники групи не зрозуміли навчальні завдання (шляхи усунення проблеми: вчитель ще раз чітко

і голосно озвучує навчальні завдання, які візуалізовані на навчальних плакатах як інструкція по виконанню завдань).

2. Учасники в першій фазі своєї роботи повільно виконують навчальні завдання та не встигають оформити письмово результати своєї роботи (шляхи усунення проблеми: вчитель повинен чітко пояснити учасникам в групі, що невиконання першого завдання веде за собою неможливість розв'язання поставленої навчальної проблеми в цілому, мотивуючи тим самим до самовідповідальності за власне навчання та успішного досягнення кінцевого результату).

Зазначимо також, що в контексті діяльнісно орієнтованих підходів до організації навчально-виховного процесу, у центрі якого знаходиться учень як суб'єкт навчання, пріоритетною роллю вчителя як спостерігача, радника, консультанта є підтримка учнів та сприяння всебічного розвитку особистості. Якщо учень знаходиться перед суб'єктивно нездоланною навчальною перешкодою, то її подолання досягається шляхом поетапної продуктивної роботи, а саме: відображення попереднього шляху розумових операцій і спроба самостійного пошуку помилок із формулюванням кінцевого рішення; опрацювання інформації, необхідної для усунення визначених помилок, наприклад, із словників, підручників, мережесих засобів; звернення до вчителя із проханням проведення співбесіди з метою вибору подальшої навчальної стратегії. У випадку, якщо учень / група учнів обрала хибне рішення і в процесі розв'язання поставленої проблеми не просувається вперед, вчитель може прийняти рішення щодо проведення консультаційної бесіди з метою переосмислення базової інформації. Важливо збагнути, що наявні види допомоги щодо прийняття кінцевого рішення, алгоритми вирішення практичних завдань, споріднена з понятійним апаратом теми готова інформація, довідкові посібники, формули, правила, зображені на плакатах певні навчальні етапи мають бути візуалізовані на час проведення консультаційного заходу з метою творчої трансформації наявної інформації в контексті успішного розв'язання конкретної навчальної проблеми. Саме

коректно спланована навчальна консультація сприяє формуванню механізмів самопрогнозування, саморозвитку та самореалізації особистості.

Список літератури:

1. Aufgaben, Übungen, Interaktion : Fort- und Weiterbildungsreihe des Goethe-Instituts / Hermann Funk u.a. München : Klett-Langenscheidt, 2014.184 S.

Тематика: Державне управління

CURRENT ISSUES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN CANADA

Ovchar Nataliia Petrivna

Ph.D in public administration,

Assistant of the Department of public administration and management of innovative activity of the Education and Research Institute of Continuing Education and Tourism of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kiev, Ukraine

The aim is to study specific features of the public administration in Canada, to identify problematic issues, related to the implementation of the powers of local governments of Canada.

Canada has a leading position in the world in terms of the standard of living of civil society, approaches to building its own system of public administration, the state of the country's economic system and various spheres of public administration.

The following internal factors of the country, along with geographical, historical, geopolitical, cultural features, are based on the implementation of public administration of Canada:

- federal structure of the country;
- peculiarities of the administrative and territorial structure of the country;
- features of the system of local self-government;

- multinationality of the country.

The administrative and territorial structure of Canada which is constructed taking into account the peculiarities of the federal structure of the country directly influences the organization of public administration at all levels of the public administration system.

Based on the federal system, Canada is divided into ten provinces and three territories.

The three levels of public administration in Canada (federal, provincial and municipal levels) determine the specificities of public administration in the country.

It should be noted that the legal system of Canada reflects the social theory of local self-government, the main features of which are the formal autonomy and autonomy of local self-government. According to this theory, relations between central government and local self-government are determined by the principle of “intervires” (acting within the powers conferred) [6].

It should be noted that the activity of the public service of Canada is regulated by 20 laws [8], the key of which are the following: the Access to Information Act; Law on Financial Administration; Law on civil service hire; Law on civil servants relations with employers; Law on pension provision of civil servants and others [1, p. 62].

It should be noted that the local government system in Canada is based on the specific administrative and territorial structure of the country and is determined by the administrative-territorial division of each province. Each administrative-territorial unit has its own self-government body - a council.

Provinces, in accordance with the Constitution, have the highest authority within their territories within their competence. Such territories have legislative assemblies (except for the provinces of Quebec and Nova Scotia), governing bodies in the form of local governments, which remain under the authority of the Governor-General of Canada and the Government of Canada, represented by a Commissioner appointed by the House of Commons [5, p. 103].

The field of environmental management is a good example of a well-established mechanism for implementing public management at all levels.

It should be noted that the organization of public administration in the northern territories of Canada has its own characteristics and is based on the combination of the joint management of the natural resources of the federal level authorities, territorial governments (provincial governments) and indigenous peoples. This concerns the allocation of funds, environmental management, renewable resources, oil and gas sector management, mining and mineral resources. Relations between governments at various levels, industrialists and indigenous peoples are governed by law, but to a greater extent by a system of agreements [4, p. 99].

The Cabinet of Ministers is supported in the coordination of public policy and in the direction of management of the civil service by central agencies. Special government policies and programs are developed and implemented by a large number of program departments. There is also a small group of departments providing common administrative services to other government departments [7].

Canada's public administration system is well established and has high value orientations [6, p. 25]. A characteristic feature of public administration in Canada is the sustainability of public administration principles with continuous improvement of the public administration system, the effectiveness of the civil servants' professional training system, and the continuing training of civil servants.

A characteristic feature of local government in Canada is the uniqueness of its implementation, depending on the administrative and territorial structure of the country, taking into account the specificities of the specific area. Thus, according to the Constitution of Canada, the activities of local governments are governed by the laws of the provinces. Local self-government bodies are subordinate to provincial authorities, which establish and change the boundaries of territorial units, and develop the policy frameworks within which municipalities operate [3, p. 169].

It should be noted that the provinces are the leaders of the reform of local governance.

In general, Canada's Public Authorities Interaction Mechanism provides effective coordination of the authority of the entire public administration system, as well as the ability to take local features into account. At the same time, there are a number of pressing issues related to the exercise of powers of local self-government bodies and the equality of public administration.

One of the pressing issues of public administration is the exercise of powers of local governments. It is worth noting that when delegating authority to the field, the provincial government exercises control over the delegated authority and has the power to form regional bodies. Thus, local governments are in fact under the dual control of provincial public authorities.

The composition and powers of the representative bodies of local self-government in the provinces differ, which is affected by the population of each province in connection with the payment of local taxes. This has led to the imperative nature of public administration in the provinces of Canada with a small population.

Under the Canadian Constitution, provinces have the power to regulate the activities of local governments. At the same time, a large part of the budgets of provinces and local governments are federal grants.

The substantial financial involvement of the federal government in the activities of the provincial and municipal levels effectively entitles it to participate in the political issues of local government.

In addition, the current issue is the existence of conflict situations in the country due to the inconsistency of the provisions of federal and local legislation governing the legal status of individual nationalities.

Local government issues in Canada need to be addressed in relation to the country's internal factors.

Canada is an example of a unique experience in building a public administration system in today's state. In general, there is an effective public administration system in Canada. At the same time, there remain pressing issues related to the powers of public authorities which need to be addressed in the light of internal factors of the country.

References

1. Ivanikova V.V. Civil Servant: experience of Canada: abstracts almighty. stud. online forum «Civil servant abroad: remove masks. (Zhytomyr, 06 Jun 2018). Zaporizhzhia, 2018. P. 62–64.
2. Kaminskaya N.V. Basic theories and models of local self-government in the history of political and legal thought [Electronic resource]. - Access mode: <http://westudents.com.ua/glavy/65486-3-osnovn-teor-model-mstsevogo-samovryaduvannya-v-stor-politiko-pravo-dumki.html>.
3. Kozyura I.V. The influence of leadership on the reform of the administrative and territorial system: lessons for Ukraine. State and regions. Zaporizhzhia, 2016. № 3. P. 168–174.
4. Maksimentseva N. Administrative and legal principles of the functioning of the public administration system in the field of use and protection of subsoil in Canada. Experience for Ukraine. Administrative law and process. Kyiv, 2018. № 2. P. 96–101.
5. Pavlenko V.I. Regulation of the sphere of subsoil use in the Arctic countries (USA, Canada, Norway). Arctic: ecology and economics. Moscow, 2013. № 3. P. 503–505.
6. Surai I. Derzhanovskaya S. Features of Leadership Formation in public administration in Canada. Public administration and local self-government. Kyiv, 2015. Vol. 1. P. 24–35.
7. Audrey D. Doerr Public service [Electronic resource] / Audrey D / Doerr // Public service - URL: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/public-service/> (accessed 02.04.2020).
8. Canada justice laws Website [Online]. - URL: [http:// laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts](http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts) (accessed 02.04.2020).

ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Овчаренко Н.А.

Криворізький державний педагогічний університет,
доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри методики
музичного виховання, співу та хорового диригування,
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4874-1716>,
shvager77@gmail.com

Для сучасної вищої освіти важливого значення сьогодні набуває перехід на дистанційне навчання. Особливо гостро така проблема стоїть в мистецькій освіті, оскільки, як відомо, навчання мистецтву проходить в індивідуальній практичній формі навчання. Тому, вирішення питання вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням технологій дистанційного навчання є інноваційним в організації мистецько-освітнього процесу.

Зміст вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладі вищої музично-педагогічної освіти складає навчальний матеріал дисциплін «Методика постановки голосу», «Методика викладання вокалу», «Вокальний клас». Основними завданнями вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є опанування студентами здатностями до:

- використання базових знань, умінь, навичок з постановки голосу, методики постановки голосу, методики викладання вокалу в професійній діяльності;
- опрацювання вокальних творів різних за стилем та жанром;
- сценічного виконання вокальних творів;

- оволодіння вміннями репетиційної роботи з солістами і творчими колективами;
- практичного використання вмінь формування репертуару;
- навчання співу учнів закладів середньої освіти, закладів позашкільної освіти;
- діагностування вокального і пізнавального потенціалу учнів;
- виявлення музично-художнього і творчого рівня розвитку учнів;
- вокального і особистісного розвитку учнів;
- планування навчального процесу, виконання методичної роботи;
- здійснення контрольних заходів для перевірки результатів вокально-педагогічного процесу;
- застосування під час навчального процесу у школі кращих зразків вокально-педагогічних технологій;
- розробки нових вокально-педагогічних технологій для організації вокального навчання учнів загальноосвітньої школи.

Організація вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в означених умовах потребує нових підходів щодо вибору форм та методів навчання, які базуються на поєднанні інформаційних та дистанційних технологій, з використанням комп'ютерних програм та мережі Інтернет. Дистанційно-інформаційне навчання дає змогу зручно і з урахуванням можливостей викладача й студентів та їх індивідуальних темпів навчання пройти необхідний навчальний матеріал.

Застосування дистанційних технологій для засвоєння лекційно-практичних курсів «Методики постановки голосу», «Методика викладання вокалу» створює можливість значно поглибити свої знання з вокальних дисциплін студентам очного та заочного навчання. Нами розроблено електронні бази змістових даних, які включають: навчальні посібники, методичні рекомендації, навчально-творчі завдання та списки літератури за темами, конспекти лекцій, відеомайстер-класи видатних співаків і педагогів з аналізом і рекомендаціями викладача, розспівки для всіх типів голосів; записи

виступів відомих співаків. Вокально-методичний навчальний матеріал систематизований у пов'язаних між собою вебсторінках, переміщення між якими здійснюється за допомогою гіперпосилань. Інформаційне середовище для організації роботи надає можливість обрати два формати, а саме: *тематичний* – вивчення навчального матеріалу розподілений за темами і *відео-конференції* – спілкування викладача і студентів за допомогою програм Zoom, Skype із застосуванням веб-камери. Зв'язок і контрольне оцінювання студентів є істотною частиною дистанційних технологій. З означених курсів доцільним вважаємо використання спроектованих бліц-опитувань, творчих завдань і тестів, вебсемінарів, презентацій виконання творчих завдань і вправ, які можуть дати вичерпну інформацію про рівень вокальної підготовки студентів за рахунок наявності у системі оберненого зв'язку.

Для успішного опанування студентами змістом дисципліни «Вокальний клас» в процесі індивідуальних занять важлива безпосередня реакція педагога. Тому, доречним є використання програм Viber, Messenger, Skype, які дають змогу викладачу працювати в прямому контакті зі студентами, застосовувати традиційні й інноваційні методи в розспівуванні та опануванні ними вокальним репертуаром. Робота над творами а caprella в дистанційному навчанні складнощів не викликає. Вирішення питання співу творів у супроводі можливо здійснити через запис творів концертмейстером, які майбутні вчителі музичного мистецтва можуть використовувати як фонограму мінус. Оцінювання виступів студентів доцільно проводити в програмі Zoom для прослуховування викладачами або через прослуховування записаних відеофайлів.

Таким чином, вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва із використанням технологій дистанційного навчання базується на застосуванні широкого спектру як традиційних так і нових інформаційних та комп'ютерних технологій, технічних засобів, що створюють умови і відповідають стандартам, діалоговому обміну з викладачем, при цьому процес навчання не залежить від розташування студента в просторі і часі.

ВПЛИВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ НА СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Окара О.П.

2-й рік навчання, Дніпровський національний університет імені

Олеся Гончара, м. Дніпро

Науковий керівник: Кримчак Л.Ю. канд. пед. наук, доцент

Приєднання України до Болонського процесу, яке відбулося 19 травня 2005 року у норвезькому місті Берген стало видатною подією для подальшого розвитку системи вищої освіти країни. З цією подією пов'язують інтеграцію національної системи вищої освіти у загальноєвропейський простір згідно принципів та цілей, що визначені у Болонській декларації «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19 червня 1999 р. та інших документах, підписаних задля розвитку Болонського процесу.

Відповідно прийнятим критеріям і стандартам, та з метою забезпечення сумісності й порівнянності національних систем вищої освіти, наша країна, як учасник «болонського клубу» зобов'язалася провести реформи у сфері вищої освіти. Зміст таких реформ передбачав:

- введення системи порівняльних ступенів освіти та термінів навчання;
- запровадження моделі експертного оцінювання освітніх організацій та забезпечення якості на національному рівні;
- впровадження кредитно-трансферної системи;
- вдосконалення схем та посилення академічної мобільності;
- впровадження в навчальний процес інтегрованих навчальних, дослідницьких та виховних програм та ін.

Тому, на часі постає питання щодо здобутків болонських реформ вищої освіти з опорою на національний вимір.

Болонський процес – це процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення до 2010 року європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників, підвищення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи. Для досягнення цієї мети було запропоновано прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій; увести в своїй основі двоступеневу структуру вищої освіти; увести взаємовизнаний на європейському просторі вчений ступінь доктора філософії; використати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS – European Community Course Credit Transfer System), яку ще називають системою кредитних одиниць, системою кредитних заліків, системою кредитних рівнів, системою залікових одиниць, кредитною системою взаємовизнання тощо.

На всіх етапах Болонського процесу було проголошено, що цей процес добровільний; полісуб'єктний; такий, що ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури; такий, що не нівелює національні особливості освітніх систем різних країн Європи; багатоваріантний; гнучкий; відкритий; поступовий.

Так, Наказ Міністерства освіти та науки України «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» від 13 липня 2007 р. № 612 дає можливість стверджувати, що наша країна підтримала цілі Болонського процесу, які зазначені в Болонській декларації та комюніке. Адже вона виконала власні зобов'язання відносно координації своїх дій у рамках Болонського процесу задля формування Європейського простору вищої освіти, який ґрунтується на довірі, співпраці та повазі до розмаїтості культур, мов і систем вищої освіти.

Спираючись на звіт Болонського Секретаріату, підготовленого на основі Національного звіту із запровадження Болонського процесу в системі вищої

освіти України у 2008-2010 рр. можна виділити основні досягнення в цьому аспекті:

- упровадження ступеневої системи, стандартів і рекомендацій забезпечення якості вищої освіти відповідно до вимог знаної міжнародної організації «Європейська мережа забезпечення якості»;
- набуття урядового членства в Європейському реєстрі із забезпечення якості;
- введення європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС);
- введення Додатку до диплома європейського зразка;
- здійснено розробку національної системи кваліфікацій.

Не зважаючи на ряд досягнень у сфері вищої освіти на сьогодні спостерігаються деякі тенденції, які заслуговують на об'єктивну критичну оцінку.

Так, за відсутності зваженої політики у сфері вищої освіти посилилась її комерціалізація. Разом з тим спостерігається відсутність прогнозування щодо потреб у фахівцях різних галузей економіки та прогалини у забезпеченні підготовки кадрів відповідно суспільних вимог. Найчастіше, головним показником ефективності діяльності закладів вищої освіти постає не попит на спеціалістів на ринку праці, а конкурсний прийом абітурієнтів. Спостерігається втрата освітнього потенціалу та професійно-навчальної мотивації, зниження моральних та духовних цінностей студентської молоді та ін.

Зазначене вище дає нам підстави для припущення, що важливим на сьогодні постає питання чіткого визначення пріоритетів розвитку системи вищої освіти України. Це вимагає врахування потенціалу країни відповідно до національної самоідентифікації в межах Болонського процесу, з'ясування його природи та сутності для України.

Дослідники наголошують, що інтеграційна складова має забезпечуватися за рахунок розширення автономії закладів вищої освіти у питаннях здійснення навчальної та наукової діяльності відповідно до болонських стандартів. Крім того, необхідно оптимізувати мережу закладів вищої освіти, про що говориться

в рекомендаціях парламентських слухань на тему «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», затверджених Постановою ВРУ від 21 жовтня 2010 р. № 2632-V.

Важливо знати про те, що проблеми реформування вищої освіти є предметом вивчення в Інституті законодавства ВРУ. Це простежується в таких формах його роботи, як:

- проведення наукової експертизи законопроектів з питань вищої освіти;
- моніторинг ефективності чинного законодавства та прогнозування наслідків його застосування;
- формування пропозицій щодо перспектив розвитку законодавства;
- надання науково-методологічної та освітньої допомоги народним депутатам України у здійсненні ними законотворчих повноважень, співробітництва з цих питань із парламентськими структурами тощо.

Для розв'язання зазначених вище проблем науковці рекомендують розробити стратегію реформування вітчизняної системи вищої освіти як національний план дій щодо її модернізації. Затвердження такої стратегії ВРУ після обговорення в суспільстві сприяло би створенню моделі вищої освіти в Україні. Ми ж у своїй публікації підтримуємо позицію тих, хто вважає, що модернізація національної системи вищої освіти не повинна зводитися лише до реформ в освітянській сфері. Вона має розглядатися як рушійна сила до розвитку загально-економічного та культурного аспектів нашої країни.

Отже, підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що вплив Болонського процесу на систему вищої освіти в Україні має відбуватися на засадах самоідентифікації нації в розмаїтті культур і традицій, чіткого усвідомлення ментальних особливостей нашого суспільства та економічної здатності держави. Адже на даний момент освіта в сучасній системі цінностей українського суспільства займає лише шосте місце, в той час як в європейських країнах освіта стоїть на другому місці, поступаючись в ієрархії цінностей місцем тільки власності.

**ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ
У СКЛАДНОПІДРЯДНИХ ДОДАТКОВИХ РЕЧЕННЯХ
СЕРЕДНОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Оксанич Маргарита Петрівна

викладач кафедри німецької мови та методики її викладання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені В. Винниченка

margarita.oks@rambler.ru

orcid.org/0000-0002-1322-0251

телефон: 0506982044

Згідно з даними порівняльних розвідок, в історії німецької мови спостерігається тенденція до зменшення синтаксичної поліфункціональності сполучникових засобів на позначення підрядності з одного боку, та збільшення їхньої морфологічної ускладненості, із другого. Отже, за мету ми ставимо визначити функції додаткових сполучників, займенників та прислівників, а також формально-синтаксичні характеристики складнопідрядного додаткового речення у середньовірхньонімецькій мові.

У середньовірхньонімецький період спостерігається тенденція розвитку тих рис синтаксису, які притаманні сучасній німецькій мові. У творах зазначеного періоду все частіше з'являються складні речення, зокрема складнопідрядні [3, с. 89; 12, с. 157]. До найпоширенішого типу складнопідрядних речень належали підрядні додаткові речення, що вводилися найпоширенішим сполучником середньовірхньонімецького періоду *daz* [1, с. 67; 3, с. 90; 12, с. 157; 17, с. 47-53, 61; 24, с. 64].

Дослідження пам'ятки середньовірхньонімецького періоду „Пісня про Нібелунгів” виявило 66 % вживання *daz* у підрядних додаткових реченнях із

загальної кількості (616) проаналізованих одиниць. На підтвердження вищезазначеного проаналізуємо приклад (1):

(1) *Wisen heten reht **daz** si den tumben diente (Nibelungenlied, 0031,2-0031,3). „Старі мали рацію, що вони служили хлопцям”¹*

У наведеному нами прикладі (1) сполучник *daz*, який був типовим для всіх історичних періодів існування німецької мови, вводить підрядне додаткове речення, яке вжито в постпозиції до головної частини. Проте сполучник *daz* не був єдиним сполучником, який вводив підрядні додаткові речення у зазначений період, оскільки з ним конкурував сполучник *ob*. Проаналізуємо приклад (2) :

(2) *Si versvchtez manigen ende **ob** chunde *daz* geschehn *daz* si Chriemh' mohte noch *gesehn* (Nibelungenlied, 0733,1-0733,2). „Вона спробувала дізнатися у короля, чи можливо було знову побачити Кримхільду на Рейні”*

Приклад (2) демонструє, що підрядне додаткове речення вводиться сполучником *ob* і знаходиться у постпозиції до головного речення. При цьому у головній частині речення підмет *si* та присудок *gesehn* розташовані дистантно. У підрядній частині фінітне дієслово *gesehn* займає фінальну позицію, утворюючи з підметом при цьому рамкову конструкцію. Згідно з нашим аналізом пам'ятки середньовісньонімецького періоду „Пісня про Нібелунгів” було виявлено 3,25% вживання *ob* у підрядних додаткових реченнях із загальної кількості (616) проаналізованих одиниць. Цей результат підтверджує припущення конкуренції сполучника *ob* зі сполучником *daz* у підрядних додаткових реченнях середньовісньонімецького періоду.

Історичні розвідки свідчать, що додаткові підрядні речення, які містили непряме питання, уводилися займенниками *wer* (*swer*), *waz* (*swaz*), *welch*, *weder*, а також прислівниками *wa*, *war* [12, с. 158]. Проаналізуємо приклад:

(3) *Wer ivch her habe gesendet des enhan ich niht vernomen (Nibelungenlied, 0143,2). „Тих, хто вас сюди послав, я ще не допитав”*

У наведеному прикладі (3) сполучник *wer* вводить підрядне додаткове речення, яке вжито в препозиції до головної частини. Підмет підрядного

¹ Переклад прикладів з середньовісньонімецької мови здійснений автором

речення *ivch* та присудок *habe gesendet* утворюють рамку. Присудок підрядного речення займає фінальну позицію. У „Пісні про Нібелунгів” сполучник *wer* (*swer*) у підрядних додаткових реченнях вживається у 4,6% із загальної кількості (616) проаналізованих одиниць.

Наступний приклад (4) демонструє підрядне додаткове речення у препозиції до головного, яке вводиться сполучником *waz*. Присудок *meinen* займає фінальну позицію, розташовуючись дистантно з підметом *si*.

(4) *Waz si da mite meinen daz kan ich niemen gesagen (Nibelungenlied, 1817,3). „Я не чув від жодного, що вони мали на увазі”*

Суцільне обстеження середньовісньонімецького тексту виявило 8,44% вживання сполучника *waz* (*swaz*) у підрядних додаткових реченнях.

Порядок слів у складнопідрядному середньовісньонімецькому реченні все ще залишається вільним. Присудок може займати як ініціальну так і фінальну позицію.

Незважаючи на достатньо розвинену систему складнопідрядного речення у середньовісньонімецький період, відбувався подальший розвиток системи підрядних сполучників. Проведений нами аналіз слугує підтвердженням того, що в середньовісньонімецьку епоху найпоширенішим сполучником підрядності був сполучник *daz*, який уводив більшість типів підрядних речень, однак з ним конкурував сполучник *ob* та займенники *wer* (*swer*), *waz* (*swaz*). У сучасній німецькій мові сполучник *daz* зберіг лише свою первинну функцію сполучника додаткових підрядних речень. При цьому він так і залишився основним сполучником підрядних додаткових речень, незважаючи на розвиненість та функціонування інших маркерів підрядних додаткових речень.

Проведений аналіз дозволив уточнити статус складнопідрядних додаткових речень та варіативність додаткових сполучників. Розроблені положення є перспективними для подальшого аналізу складних речень з іншими підрядними частинами в аспекті мови і мовлення.

Список літератури:

1. Адмони В.Г. Исторический синтаксис немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1963. – 335 с.
2. Адмони В.Г. К проблеме порядка слов (замыкание предложения в немецком языке). – Изв. АН СССР, отд. яз. и лит. – М.: 1949. – Т. 8, Вып. 4. – 373 с.
3. Бублик В.Н. Історія німецької мови: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
4. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV-XIII ст.): Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 327 с.
5. Гухман М. М., Семенюк Н. Н. История немецкого литературного языка. – М.: Наука, 1983. – 200 с.
6. Долинина И.Б. Системный анализ предложения (на материале английского языка). – Учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1977. – 175 с.
7. Жирмунский В. М. История немецкого языка, 5-е изд. – М.: Высшая школа, 1965. – 408 с.
8. Ившин В.Д. Синтаксис речи современного английского языка. Смысловое чтение предложения: Учебник. – Ростов н/Дону: Феникс, 2002. – 320 с.
9. Кацкова Т. А. Сложноподчиненное предложение с придаточным определительным в средневерхненемецком языке: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04/Ленинградский ордена Ленина и ордена Трудового Красного Знамени государственный университет им. А. А. Жданова. – Ленинград, 1975. – 18 с.
10. Корбозерова Н. М. Структурна інтеграція речення // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 5 / Відп.ред. Корбозерова. – К.: КДЛУ, 2001. – Вип. 5 – С. 105-107.
11. Корбозерова Н. М. Вязанкіна А. М. Динамізм структури речення // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 6 / Відп.ред. Корбозерова. – К.: КДЛУ, 2001. – Вип. 6 – С. 115-117.

12. Левицький В.В. Історія німецької мови. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 216 с.
13. Мещанинов И.И. Части речи и члены предложения. – Москва, Ленинград; Издательство АН СССР, 1945. – 321 с.
14. Москальская О.И. Проблемы системного описания синтаксиса (на материале немецкого языка). – М.: Высшая школа, 1974. – 175 с.
15. Одри Ж. Индоевропейский язык: пер. с франц. Л. В. Иванова // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXI: Новое в индоевропеистике. – М.: Прогресс, 1988. – С. 24-121.
16. Семененко Г. М. Порядок слів як засіб синтаксичного зв'язку в складнопідрядному реченні // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 5 / Відп.ред. Корбозерова. – К.: КДЛУ, 2001. – Вип. 5 – С. 159-163.
17. Строева-Сокольская Т. В. Развитие сложноподчиненного предложения в немецком языке. Л.: Ленингр. гос. ун-т, 1940. – 106 с.
18. Шубик С.А. Порядок слов в древневерхненемецком языке (Место глагола в повествовательном предложении): Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Академия наук СССР. Ленинградское отделение института языкознания. – Л., 1964. – 20 с.
19. Ярцева В. Н. Развитие сложноподчиненного предложения в английском языке. – Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1940.
20. Moskalskaja O. I. Deutsche Sprachgeschichte. – М.: Hochschule, 1977 – 237 S.
21. Paul H. Deutsche Grammatik. Halle: Niemeyer, 1954. – Band III, Teil IV. –447 S.
22. Reis H. Über althochdeutsche Wortfolge // Zeitschrift für deutsche Philologie. – 1901. – Bd. 33. – S. 220-229.
23. Ries J. Die Wortstellung in Beowulf. – Halle: Max Niemeyer, 1907. – 310 S.
24. Schildt J. Kurze Geschichte der deutschen Sprache. – В.: Volk u. Wiss., 1991. – 168 S.

АНАЛІЗ МІСЦЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ЩОДО ВІДОМИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Опенько П.В.

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-
дослідного відділу

Барабаш О.В.

Державний університет телекомунікацій, доктор технічних наук,
професор, завідувач кафедри вищої математики

Аналіз функціонування інформаційних систем показав, що відомі властивості складних технічних систем, такі як стійкість, надійність, живучість, відмовостійкість характеризують функціонування інформаційних систем при дії відмов і збоїв, але не дозволяють повною мірою описати процеси функціонування в умовах значних руйнувань, дії потоків відмов і несправностей, можливих умисних дій, а також помилках обслуговуючого персоналу і інших внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих діях.

Тому, доцільно розглянути властивість складних технічних систем – функціональну стійкість.

Під функціональною стійкістю інформаційної системи розуміється властивість системи зберігати упродовж заданого часу виконання своїх основних функцій в межах, встановлених нормативними вимогами, в умовах впливу потоків відмов, несправностей, збоїв [1, 2].

Ця властивість тісно пов'язана з властивостями стійкості, надійності, живучості і відмовостійкості. Терміни надійність, живучість і відмовостійкість визначені в [3, 4].

Надійність – властивість об'єкту зберігати в часі у встановлених межах значення усіх параметрів, які характеризують здатність виконувати потрібні функції в заданих режимах і умовах застосування, технічного обслуговування, зберігання і транспортування [3]. Заходи щодо підвищенню надійності системи зменшують кількість відмов і несправностей, покращують показники безвідмовності, збереження, довговічності і ремонтпридатності системи.

В даному випадку під відмовою розуміється порушення працездатного стану усієї системи або окремих її елементів. Під несправністю – стан об'єкту, коли він нездатний виконувати хоч б одну із заданих функцій [5].

Під живучістю розуміється властивість системи зберігати обмежену працездатність в умовах зовнішніх впливів, які призводять до відмов її складових частин. Живучість характеризує здатність системи протистояти розвитку критичних відмов за будь-яких умов експлуатації, у тому числі не передбачених документацією [4].

Під відмовостійкістю розуміється властивість системи зберігати працездатність за наявності відмов його складових частин. Відмовостійкість закладається при проектуванні об'єкту з метою недопущення критичних відмов і забезпечення безпеки. Ця властивість забезпечується при проектуванні і конструюванні системи, переважно за рахунок резервування [3].

На наш погляд, властивість функціональної стійкості розподілених складних систем доповнює множину відомих та стандартизованих властивостей для складних технічних систем таким чином [6]:

- наявністю великої кількості елементів, розподілених на значній території і сполучених безліччю перехресних зв'язків;
- неможливістю повного опису процесів функціонування інтегродиференціальними рівняннями;
- динамічно змінюваною структурою і параметрами системи, що адаптується до зовнішніх умов;

– основні елементи системи побудовані з функціональних блоків, що дозволяє автоматично реалізовувати процеси адаптації і реструктуризації з метою виконання основних функцій, покладених на систему.

Принципи реалізації функціональної стійкості систем уперше були введені в роботі [1] і полягають у виконанні наступних процедур: виявлення нештатної ситуації, пов'язаної з погіршенням якості функціонування внаслідок впливу дестабілізуючих чинників; ідентифікація нештатної ситуації; ухвалення рішення про відновлення процесу функціонування; відновлення функціонування методом перерозподілу функцій і завдань між неушкодженими елементами.

Сучасні інформаційні системи створюються для виконання завдань обробки, зберігання і відображення інформації. Забезпечення функціональної стійкості інформаційних систем є актуальним на сьогодні завданням. Можна виділити декілька напрямів по забезпеченню стійкого функціонування інформаційних систем, які включають інженерно-технічні, апаратні, програмні, організаційні, маскувальні і інші заходи. До основних заходів по забезпеченню функціональної стійкості інформаційних систем можна віднести [7]:

- забезпечення живучості, яка включає побудову інформаційних систем підприємства із захищеними елементами;
- забезпечення надійності – забезпечення технічної і інформаційної надійності, відновлення втраченої інформації і відновлення працездатності після ушкоджень і відмов;
- радіоелектронний і інформаційний захист інформаційних систем – забезпечення заводо захищеності, захист від несанкціонованого доступу до інформації, забезпечення електромагнітної сумісності і захист від електромагнітного випромінювання;
- реалізація принципів функціональної стійкості – створення функціонально стійкої інформаційної системи з апаратною, програмною і часовою надмірністю, виявлення і ідентифікація нештатних ситуацій в процесі

експлуатації, парирування нештатних ситуацій з метою безперервного функціонування системи.

Тому, якщо після порушення процесу накопичення, перетворення, обробки і передачі інформації в системі організовується відновлення цього процесу за час, істотним чином менше, ніж для збереження оперативної цінності обробленої інформації, то така система в цілому буде стійкою навіть при нестійкості її окремих елементів. Це може досягатися за рахунок використання структурної, апаратної, програмної і часової надмірності інформаційної системи підприємства. Забезпечується вона системою обчислювальної техніки, підключеними до неї технічними пристроями, наявністю обхідних і дублюючих трактів передачі (прийому) повідомлень, які дозволяють при порушенні окремих елементів системи доставляти адресатові циркулюючу в системі інформацію [8].

Таким чином, при забезпеченні стійкості інформаційної системи виникає проблема визначення раціонального співвідношення між стійкістю елементів інформаційної системи і мірою надмірності її структури. Викликано це послідовним проходженням інформації по елементах системи управління в ході усього циклу роботи.

За своїм характером заходи забезпечення стійкості інформаційної системи можна розділити на технічні і організаційні [6]. Технічні заходи закладаються в ході розробки системи управління її елементів, а організаційні – перед і при створенні інформаційної системи та в процесі її експлуатації. Технічні вимоги, пропоновані для інформаційних систем з позицій забезпечення її стійкості, іноді входять в протиріччя із заданими для її розробки характеристиками. З цієї точки зору їх можна розділити на два напрями: технічні заходи, які відповідають принципам створення інформаційним систем підприємств по основному призначенню, і технічні заходи, які суперечать їм.

Усі заходи по забезпеченню функціональної стійкості необхідно виконувати з урахуванням недостатнього фінансування, умов лавиноподібного наростання інформаційних потоків, скорочення часу на обробку інформації і

ухвалення рішень, зростання вартості втраченої або спотвореної інформації, а також подальшого ускладнення математичних моделей розрахункових завдань по обробці інформації.

Список літератури:

1. V.A. Mashkov, O.V. Barabash "Self-checking and Self-diagnosis of Module Systems on the Principle of Walking Diagnostic Kernel" Engineering Simulation. – Amsterdam: OPA, 1998. Vol. 15. pp. 43-51.

2. Саланда І. П. Система показників та критеріїв формалізації процесів забезпечення локальної функціональної стійкості розгалужених інформаційних мереж / І. П. Саланда, О. В. Барабаш, А. П. Мусієнко // Системи управління, навігації та зв'язку». – 2017. – Вип. 1 (41). – С. 122-126.

3. Мусієнко А.П. Методи пошуку оптимальних маршрутів графа структури розгалуженої інформаційної мережі за заданим критерієм оптимальності при різних обмеженнях / І.П. Саланда, О.В. Барабаш, А.П. Мусієнко // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – К.: УНДІЗ, 2016. – №2 (42). – С. 99 – 106.

4. N. Pashynska, V. Snytyuk, V. Putrenko, A. Musienko "A decision tree in a classification of fire hazard factors ", Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – Kharkov, 2016. – № 5/10(83). – P. 32–37.

5. Мусієнко А.П. Забезпечення функціональної стійкості інформаційних мереж на основі розробки методу протидії DDoS-атакам / О. В. Барабаш, Н. В. Лукова-Чуйко, А. П. Мусієнко, В. В. Собчук // Сучасні інформаційні системи. – Харків: НТУ «ХПІ», 2018. – Т 2. – № 1. – С. 56 – 64.

6. Мусієнко А.П. Аналіз застосування мереж Петрі для підтримки функціональної стійкості інформаційних систем / О.В. Барабаш, Н.В. Лукова-Чуйко, А.П. Мусієнко, О.Ю. Ільїн // Телекомунікаційні та інформаційні технології. – 2018. – № 1 (58). – С. 11 – 18.

7. Musienko A.P. Diagnostic model of wireless sensor network based on the random test of checks / A.P. Musienko, O.V. Barabash, N.V. Lukova-Chuiko,

I.P. Salanda // Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences, 2018. – VI (18), Issue 158, Budapest, Hungary, pp. 25 – 28.

8. Musienko A. Information Technology of Targeting: Optimization of Decision Making Process in a Competitive Environment / O. Barabash, G. Shevchenko, N. Dakhno, O. Neshcheret, A. Musienko // International Journal of Intelligent Systems and Applications. – Vol. 9. – № 12. – Hong Kong: MECS Publisher, 2017. – P. 1 – 9.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ ОБРОБКИ ДАНИХ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ МЕДИЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ

Оробінський Павло

здобувач кафедри інформатики

Харківського національного університету радіоелектроніки

Обробка зображень є одним з методів аналізу інформації та здобутку додаткових даних [1, 2]. Такий підхід дозволяє проводити аналіз інформації та отримувати додаткові дані як в автоматизованому режимі, так у режимі реального часу. Це є досить важливим з погляду розробки та впровадження інтелектуальних систем, де вхідна інформація може бути розглянута у вигляді різноманітних зображень.

Створення інтелектуальних систем обробки зображень набуває особливого значення у медичних дослідженнях, бо такі дослідження спрямовані на забезпечення здоров'я людини та виявленні хвороб на ранніх стадіях захворювання [2, 3]. Більш того інтелектуальні системи обробки медичних зображень дозволяють дистанційно обробляти наявну інформацію на основі вхідних (первинних) зображеннях та приймати необхідні рішення.

Важливість упровадження інтелектуальних систем для обробки зображень у медичних дослідженнях також визначається можливістю застосування тих зображень, які зроблені під мікроскопом. Це розширює межі проведення медичних досліджень, отримання інформації з джерел, які є недоступними для людського ока у звичайних умовах. Тож обробка медичних зображень, які зроблені під мікроскопом є пріоритетною вхідною інформацією для інтелектуальних систем.

Відповідно до наявної важливості застосування інтелектуальних систем для аналізу медичної інформації та виходячи із загальної ідеології дослідження зображень доречно сформулювати ключові завдання обробки даних в інтелектуальному аналізі медичних зображень.

Серед основних завдань обробки даних в інтелектуальному аналізі медичних зображень, насамперед, варто виділити процедури попередньої обробки зображень. Тобто, до таких ключових завдань варто віднести процедури покращення якості медичних зображень з метою підвищення їх візуального сприйняття та отримання більш достовірних результатів обробки при подальшому аналізі таких даних. Зокрема це можуть бути процедури фільтрації зображень та нормалізації зображень. Такі процедури передбачають:

- видалення завад, які є присутніми на медичному зображенні та заважають ідентифікувати об'єкти та зони зацікавленості на вхідному медичному зображенні,

- посилення контрасту у зонах зацікавленості на зображенні з метою упровадження методів розпізнавання окремих об'єктів на зображенні в автоматичному режимі.

У той же час варто розуміти, що медичні зображення, які зроблені під мікроскопом мають у своєму складі різноманітні за розміром об'єкти. Відтак, застосовуючи процедури попередньої обробки зображень, необхідно не лише покращити якість вхідного зображення, а й застосувати такі процедури, які дозволяють одночасно видалити завади та зберегти інформативні частини такого зображення. Розв'язок такого завдання бачиться у застосуванні

додаткової інформації для кожного медичного зображення про тих об'єктах, які є ключовими для відповідного інтелектуального аналізу. Насамперед, така додаткова інформація криється у статистичних даних щодо геометричних розмірів досліджуваних об'єктів та їх характеристиках яскравості у кожній точці відповідного зображення. Відтак враховуючи можливість уявлення медичного зображення у різних кольорових системах ми приходимо до багатофакторних моделей фільтрації та нормалізації вхідних медичних зображень.

Ще одним питанням обробки медичних зображень в інтелектуальних системах аналізу є ідентифікація окремих об'єктів на зображеннях. Складність такої ідентифікації полягає у тому, що окремі об'єкти на медичних зображеннях можуть утворювати певні угруповання, які зазвичай уявляються як один об'єкт.

На рис. 1 надано приклад таких зображень, де можна бачити як окремі об'єкти, так й їх угруповання, що візуально визначається як один об'єкт.

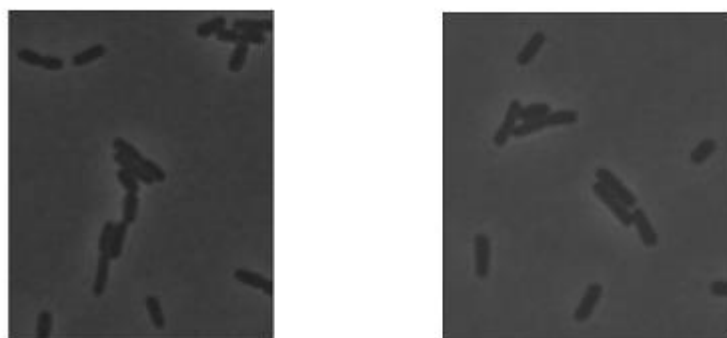


Рис. 1. Приклади медичних зображень, де окремі об'єкти утворюють угруповання, що може визначатися як один об'єкт

Тоді, в якості ще одного ключового завдання обробки даних в інтелектуальному аналізі медичних зображень слід вказати розробку процедури розбиття угруповання сукупності таких об'єктів на окремі об'єкти. Складність вирішення такої процедури полягає у визначенні точок перетину між окремими об'єктами у їх угрупованні та подальшому розмежування об'єктів за такими

точками. Якщо ми говоримо про застосування таких процедур в автоматичному режимі для реального часу, то для розв'язку таких питань необхідно вирішити питання швидкості з ідентифікації точок перетину між окремими об'єктами та подальшому розмежуванні цих об'єктів. Відтак, у даному аспекті, головним є впровадження оптимізаційних процедур пошуку відповідних точок щодо розмежування об'єктів, які досліджуються.

Отже, попри наявність класичних процедур з аналізу зображень та цілком зрозумілу складності обробки медичних зображень, які зроблені під мікроскопом необхідно виділити основні завдання з дослідження таких зображень щодо можливостей застосування в інтелектуальних системах. До ключових питань такого аналізу відносяться:

- упровадження процедур попередньої обробки медичних зображень, які враховують геометричні розміри об'єктів на зображенні, їх характеристики яскравості у кожній точці,

- застосування процедур розбиття угруповань об'єктів на окремі об'єкти, які базуються на оптимізації за кількістю операцій та часом щодо виконання таких процедур.

Список літератури:

1. Orobinskyi P., Petrenko D., Lyashenko V. Novel Approach to Computer-Aided Detection of Lung Nodules of Difficult Location with Use of Multifactorial Models and Deep Neural Networks // 2019 IEEE 15th International Conference on the Experience of Designing and Application of CAD Systems (CADSM). – IEEE, 2019. – P. 1-5.

2. Lyashenko V., Babker A., Kobylin O. The methodology of wavelet analysis as a tool for cytology preparations image processing // Cukurova Medical Journal. – 2016. – Vol. 41(3). – P. 453-463.

3. Lyashenko V., Babker A., Lyubchenko, V. Wavelet Analysis of Cytological Preparations Image in Different Color Systems // Open Access Library Journal. – 2017. – Vol. 4 – P. 1-9.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В ДОХОДАХ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Осадчук С.В.

к.держ.упр., доцент кафедри економічної та фінансової політики ОРІДУ
НАДУ при Президентіві України, 0501912167, Osadchuk1@ukr.net

Місцеві бюджети мають бути достатніми для здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень і забезпечення мешканців відповідних громад якісними публічними послугами, що передбачено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Одним з основних інструментів, за допомогою якого територіальні громади здійснюють свої функції, є бюджет. Питанням і проблемам, що стосуються формування дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування, пошуку резервів їх наповнення, розширенню бази оподаткування приділяється значна увага. Одним із суттєвих джерел доходів місцевих бюджетів є надходження за рахунок місцевих податків і зборів.

Упродовж останніх років в нашій країні були здійснені суттєві кроки щодо зміцнення ресурсної бази органів місцевого самоврядування, в тому числі за рахунок місцевих податків і зборів. Були внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства в частині місцевих податків та зборів, зокрема: ліквідовані неефективні податки, видатки на адміністрування яких були значними; введено нові податки; розширено перелік об'єктів оподаткування; змінено податкові ставки; розширено коло платників податків; окремі загальнодержавні податки віднесено до місцевих податків.

Запровадження та встановлення розміру ставок місцевих податків і зборів (в межах, визначених Податковим кодексом) є повноваженнями органів місцевого самоврядування. Саме тому органи місцевого самоврядування мають

реальні можливості впливати на обсяги надходжень місцевих податків і зборів до бюджетів рад; формування значної частини власних доходів бюджетів знаходиться у прямій залежності від ефективної організації роботи рад по запровадженню місцевих податків і зборів.

Податковим кодексом України (ст. 10) встановлено перелік місцевих податків та зборів; сільські, селищні, міські ради приймають рішення про встановлення на своїй території місцевих податків та зборів. Відповідно до Податкового кодексу до місцевих податків належать:

- податок на майно (складається із плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та транспортного податку);

- єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- збір за місця для паркування транспортних засобів;

- туристичний збір.

Обов'язковими для встановлення є єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю). Місцеві ради самостійно вирішують питання про встановлення інших місцевих податків і зборів в межах повноважень і відповідно до Податкового кодексу. Встановлення місцевих податків і зборів, не передбачених Податковим кодексом, в Україні забороняється.

Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до статей 64 та 69 Бюджетного кодексу України[1]. Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень ухвалюють рішення про встановлення місцевих податків і зборів, де зазначаються платники місцевих податків і зборів, розмір їх ставок. Рішення про встановлення місцевих податків і зборів повинне бути ухвалене та офіційно оприлюднене відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлених місцевих податків та зборів. В іншому випадку норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що

настає за плановим періодом. У випадку, якщо місцева рада своєчасно не прийняла рішення про встановлення відповідних місцевих податків і зборів, такі податки до прийняття відповідного рішення справляються, виходячи з норм Податкового кодексу із застосуванням їх мінімальних ставок.

Встановлення і скасування податків та зборів, а також пільг платникам податків здійснюються відповідно до Податкового кодексу місцевими радами у межах відповідних повноважень. Не дозволяється органам місцевого самоврядування встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів. Податкові пільги можуть встановлюватись для певної групи платників податків, залежно від виду їх діяльності та об'єкту оподаткування.

В 2018 р. надходження по місцевим податкам і зборам, за даними Міністерства фінансів України, склали 61,3 млрд. грн., з них податок на майно 31,3 млрд. грн., єдиний податок 29,8 млрд. грн., збір за паркування транспортних засобів 0,1 млрд. грн. Близько 67% єдиного податку було сплачено фізичними особами, які для ведення господарської діяльності обрали спрощену систему оподаткування. Більшу частину податку на майно становить плата за землю, так 87% податку на майно – це надходження від орендної плати (56%) та земельного податку (31%).

Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів є одним з пріоритетів, що визначається органами місцевого самоврядування.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

ПРИСТРІЙ ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ РОБОТИ БЛОКУ УПРАВЛІННЯ АВТОМАТИЧНОЮ КОРОБКОЮ ПЕРЕКЛЮЧЕННЯ ПЕРЕДАЧ ТА КЛІМАТ КОНТРОЛЮ

Острианко О.В.

Студент 4-го курсу

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Кафедра конструювання електронно-обчислювальної апаратури

ORCID: 0000-0002-5260-7459

e-mail: sasha_ostrianko@mail.ru

Вступ. На сьогоднішній день діагностувати несправність електронної системи самостійно не є можливим. Для цього необхідно звертатися до спеціалізованого автомобільного сервісу, на якому присутнє необхідне устаткування. Проте не секрет, що обслуговування автомобіля на сервісі – задоволення не з дешевих. Окрім того, для проходження обслуговування, необхідно дочекатися своєї черги, яка може звільнитися лише в наступному місяці. Така ситуація змушує відмовитися від несправного автомобіля на цей період часу.

Таким чином, метою даної роботи є створення пристрою, за допомогою якого можна діагностувати несправності в роботі електронних систем автомобіля в домашніх умовах.

Блок управління автоматичною коробкою переключення передач. Електронний блок управління автоматичної коробки передач є складним технічним пристроєм. Його головне призначення – управління робочим процесом трансмісії. Численні датчики отримують інформацію про параметри роботи трансмісії і передають дані в центральний блок керування АКПП.

Зібрана датчиками інформація про режим роботи трансмісії передається в ЕБУ (електричний блок управління). Там відбувається обробка інформації і подальше створення відповідних керуючих сигналів. [1]–[3]

Як і будь-який інший електронний прилад, блок управління АКПП може виходити з ладу. Саме тому важливо мати можливість відслідкувати несправність в роботі приладу, для подальшого ремонту.

Для цього запропоновано паралельно під'єднати пристрій для перевірки електронних систем автомобіля, який виступає у якості еталонного (справного) блоку керування АКПП, завдяки якому можна відслідкувати в який момент часу несправний блок керування відпрацьовує не так як повинен, це дозволить встановити характер поломки, що, в свою чергу, дозволить усунути її з мінімально можливими фінансовими витратами.

Структура та опис роботи приладу. Даний прилад слідкує за датчиками обертів двигуна та вихідного валу, положенням селектора коробки передач та температурою в автомобілі. Структурну схему підключення приладу зображено на рис. 1 нижче.

Прилад виконує наступні функції:

- Клімат-контролю [4]
- Спідометра
- Тахометра
- Блоку керування АКПП [5]

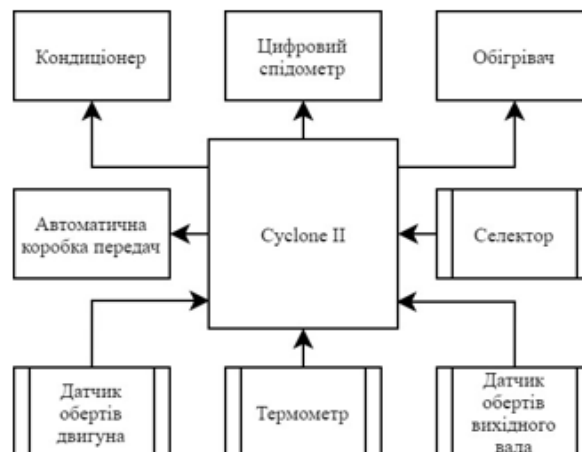


Рисунок 1 – Структурна схема підключення приладу

Симуляція роботи блоку керування АКПП. Симуляцію роботи було проведено в середовищі Modelsim – багатомовному середовищі моделювання HDL від Mentor Graphics для моделювання мов опису апаратних засобів, таких як VHDL, Verilog і SystemC, і включає вбудований відладчик мови Сі.

На рис. 2 (нижче) зображено проведене моделювання в загальному вигляді. На рисунку присутні наступні чотири сигнали:

- `i_selector` – відповідає за положення ручки селектора коробки передач автомобіля;
- `i_speed` – відповідає поточній швидкості автомобіля;
- `i_engine_speed` – відповідає поточній швидкості оборотів двигуна;
- `o_gear` – відповідає поточній передачі;

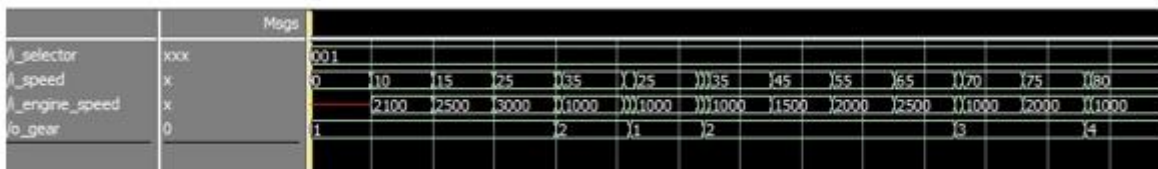


Рисунок 2 – Загальний часовий відрізок моделювання

На даному рисунку видно наступне:

1) Положення ручки селектора в продовж всього моделювання відповідає значенню 1 – це значення відповідає режиму «Drive». В даному режимі коробка передач працює автоматично, перемикаючи передачі відповідно до швидкості руху та швидкості обертів двигуна.

2) Спочатку швидкість руху та швидкість обертів двигуна поступово збільшується до значень 36 км/год та 3100 об/хв, після чого відбувається переключення передачі з першої на другу. Цей момент зображено окремо на рис. 3 нижче.

3) Далі швидкість руху та швидкість обертів зменшується до 29 км/год та 500 об/хв, після чого передача переключється вниз, тобто з другої на першу. Цей момент зображено окремо на рис. 4 нижче.

	Msgs						
i_selector	001	001					
i_speed	36	25		36		35	
i_engine_speed	3100	3000		3100		1000	
o_gear	2	1		2			

Рисунок 3 – Переключення передачі ввверх

	Msgs						
i_selector	001	001					
i_speed	29	35		29		25	
i_engine_speed	600	1000		600	500	1000	
o_gear	2	2			1		

Рисунок 4 – Переключення передачі вниз

Порогові значення швидкості обертів двигуна для тестування було взято однаковими для всіх передач – 500 об/хв у якості нижнього порогового значення та 3000 об/хв у якості верхнього порогового значення.

Також було модельовано такі режими як «Neutral», «Park» та «Reverse» (Дивитися рис. 5-7 нижче).

	Msgs						
i_selector	0	1	0	2	3		
i_speed	0	80	0		-10	0	
i_engine_speed	500	1000	500				
o_gear	0	4	0	5	6		

Рисунок 5 – Режим нейтральної передачі

	Msgs						
i_selector	2	1	0	2	3		
i_speed	0	80	0		-10	0	
i_engine_speed	500	1000	500				
o_gear	5	4	0	5	6		

Рисунок 6 – Режим паркування

	Msgs						
i_selector	3	1	0	2	3		
i_speed	-10	80	0		-10	0	
i_engine_speed	500	1000	500				
o_gear	6	4	0	5	6		

Рисунок 7 – Режим задньої передачі

Як видно з рисунків вище, на «нейтральній» ($o_gear=0$) передачі автомобіль має нульову швидкість (хоча насправді він може продовжувати свій рух, якщо до цього набрав деяку швидкість). Далі, в режимі «паркування» ($o_gear=5$) машина має нульову швидкість, і це обов'язково, адже у даному режимі блокуються колеса автомобіля. А у режимі «заднього ходу» ($o_gear=6$) швидкість автомобіля приймає негативні значення.

Можливості для вдосконалення. На даному етапі прототип містить в собі лише дві фактичні системи для тестування, а саме: блок керування АКПП (роботу якого було симульовано та розглянуто вище) та блок забезпечення комфорту і мікроклімату. Є ще досить велика кількість електронних систем якими даний прилад можна доповнити, що в свою чергу розширить сферу застосування приладу в обслуговуванні автомобіля.

Також, основним пунктом, який дозволить пришвидшити та автоматизувати пошук несправності в електронній системі – є створення автономного режиму роботи приладу, в якому він порівнює роботу системи яку тестують, з «еталонною», та записує в пам'ять лише ті відрізки часу, в яких система працює не коректно.

Дане вдосконалення дозволить зменшити роботу для людини, яка має працювати з приладом, та спостерігати не весь перебіг роботи системи, а лише моменти, в яких відбувається збій, чи некоректна робота системи.

Список літератури:

[1] “What Is a Transmission Control Module?,” Sun Devil Auto URL: <https://www.sundevilauto.com/what-is-a-transmission-control-module/>.

[2] Tsukasa Azuma, “Transmission Control Module Symptoms: Learn The Bad Ones,” 2018. URL: <https://carfromjapan.com/article/car-maintenance/transmission-control-module-symptoms/>.

[3] Andrew Markel, “Solving Automatic Transmission Electronic Control Problems,” 2017. URL: <https://www.brakeandfrontend.com/solving-automatic-transmission-electronic-control-problems/>.

[4] Michael Fernie, "How Do Climate Control And Air Conditioning Systems Actually Work?," 2016. URL: <https://www.carthrottle.com/post/how-do-climate-control-and-air-conditioning-systems-actually-work/>.

[5] "Upravlenie avtomaticheskoy korobkoy peredach [Automatic gearbox control]." URL: <http://systemsauto.ru/box/control-automatic-gearbox.html>.

Тематика: Педагогічні науки

LEARNING OBJECTIVES IN GYMNASTICS

Pavlenko Eugen

Mariupol State University

The current state of development of Ukrainian society, marked by the turbulent processes occurring in various spheres, emphasizes the need for the introduction of effective mechanisms for the formation of healthy lifestyles of the general population and creation of favorable conditions for promoting the health of citizens as "the highest social value" [1].

In this regard, the issue of developing a comprehensive program aimed at promoting healthy lifestyles of student youth, the formation of value orientations in physical education, ensuring the exercise of the individual's right to wellness motor activity. It can be emphasized that the formation of complex motor skills and the development of motor abilities of the individual must find its effective implementation through the involvement of gymnastics. This means that the system of specially selected physical exercises and scientifically substantiated methodical techniques is intended to solve a number of problems of pedagogical and health-hygienic character.

Numerous theoretical and methodological developments related to the study of gymnastics (M. Bogen, A. Brikin, O. Bubela, A. Martovsky, L. Matveev, L. Petrov, L. Petrina, A. Senitsa, etc.) focus on its role in the education of moral,

aesthetic, patriotic, professional and other qualities. The rich arsenal of gymnastic exercises opens the possibilities for successful realization of the best qualities of the individual: discipline, accuracy, perseverance in fulfilling the set goals, healthy ambition, etc. [2, p.37]. In particular, it is emphasized that overcoming the difficulties encountered during gymnastics strengthens the will, nurtures courage and determination. Adherence to the correct form of movements, striving for expressiveness and plasticity when performing gymnastic exercises in the presence of musical accompaniment is an effective means of nurturing positive aesthetic qualities. Researchers O. Bubela, L. Petrov, L. Petrin, A. Senitsa also note that due to the wide possibilities of gymnastics in solving different pedagogical and health-hygienic tasks, it is widely used in modern system of physical education [3].

Appealing to the balance of spiritual, aesthetic and physical qualities of modern man, gymnastics is represented by a system of specially developed physical exercises and scientifically substantiated methodical techniques that have a purposeful orientation, and are organized to maintain proper physical form, promote health, restore the impaired body functions. As a universal means of harmonious physical development of the individual, gymnastics effectively influences the formation of a stable motivation and the need to preserve and strengthen their own health, physical perfection, adequate use of the means and methods of physical education in forming a healthy lifestyle [11].

Gymnastics is practiced not only in sports clubs, but also in preschools, secondary schools, institutions of higher education, vocational schools, army, navy, public associations and more. The large number and variety of gymnastic exercises make it possible to create mechanisms of individual approach to solving the set tasks, selective influence on particular groups of muscles, organs and systems, development of the motor apparatus and motor abilities of the person.

It is well known that regular gymnastics classes are reflected in the harmonious development of muscles, good posture and other indicators of the external body beauty and movements of the person. Specialists rightly state that a specific feature of this sport is that it can be practiced by people of different sexes and ages: youngest

children and adolescents, adults and seniors, men and women, those with good physical fitness and beginners [7]. This is possible due to the existing variety of physical exercises - from the simplest (for toddlers, the elderly and those who have the disease) to the most complex, which are included to the program of gymnastics and which can only be used by people with excellent physical and technical training [11].

Traditionally, there are two main types of gymnastics: recreational and sports. The first involves performing exercises that should be included in the daily routine in the form of exercises in the morning gymnastics, physical culture, gymnastics in schools or at work. Also, recreational gymnastics is divided into hygienic, which aims to perform exercises to preserve and enhance human activity and rhythmic, an important condition of which is musical accompaniment. The gymnastics is divided into the following disciplines: artistic, rhythmic, team, circus, acrobatic, aesthetic and aerobic [10].

Artistic gymnastics is one of the oldest types of sports, including competitions on special apparatuses, floor exercise and vault. According to the program of the Olympic games from 1896 to the present stage, 14 sets of medals are played in the team competition (men and women), 2 in the absolute individual championship (men and women) and 10 in individual events (4 women and 6 men) in the framework of the international tournaments.

Rhythmic gymnastics is a discipline that involves performing various gymnastic and dance exercises with or without apparatus (a rope, hoop, ball, clubs, ribbons etc.). However, modern world competitions are not conducted without apparatuses. But during the group presentations two kinds of objects (e.g., hoops and balls) or single items (five goals and five pairs of clubs) can be used at the same time. The winners are determined in the all-around, individual and group exercises [8].

Team gymnastics appeared in Scandinavia, where it has been popular for the last 20 years. The first official competition was held in Finland in 1996, nowadays the competitions are held every three years. Team and sports clubs' competitions include three categories – female, male and mixed teams. The number of gymnasts in

each of them should consist of 6 to 12 people. Team gymnastics involves the performance of most dynamic types of exercises: group floor exercises, acrobatic gymnastics and base jumping. Its characteristic features are the musicality, expressive movement-educational, the optimal complexity of the exercises [11].

Circus gymnastics is divided into parterre gymnastics (involves performing exercises on implements mounted on the arena) and aerial gymnastics (exercises on equipment that hangs high above the arena). Accordingly, gymnasts who perform these exercises qualify as partner or aerial acrobats. Each type of circus gymnastics, depending on the equipment used and methods of work, includes several subtypes:

- parterre (exercises on horizontal bars, trampolines, rings of all types),
- aerial (exercises on trapezoids of all kinds, cord de parela, cord de volan, frame, air horizontal bar, belts, canvases, rings, sphere).

Acrobatic gymnastics includes three groups of exercises: acrobatic jumping, doubles and group exercises. Some sources refer to street or yard gymnastics, which in turn synthesizes a variety of styles (workout, jimbaro, parkour, free-run, Swedish gymnastics, etc.). As a rule, it is engaged in non-professional athletes, for many of whom this is a kind of favorite activity, hobby, lifestyle, a kind of means of developing and maintaining muscle tone, dexterity, flexibility of the joints. Practicing this type of gymnastics does not require a separate room, since it can be practiced in any yard and in many cases just outside [11].

Thus, the variety of theoretical and practical use of this popular sport of today gives reason to conclude that gymnastics is a system of specific exercises and methodical techniques that are used for the purpose of physical education, sports training, the acquisition of vital skills of applied, professional, and defensive also for the purpose of rehabilitation, recovery, treatment, [5]. It is on these principles that the artistic gymnastics is built, which has been gaining popularity and interest among people of different age groups.

According to another classification, which most researchers consider to be more sophisticated today, gymnastics involves the division into six main types:

- 1) educational and developmental;

- 2) health and hygiene;
- 3) sports, mass and recreational;
- 4) specialized in classification,
- 5) applied;
- 6) therapeutic.

This classification was defined by the 1968 conference, and there is every reason to consider it more scientifically and theoretically weighted, since it allowed to differentiate theoretical and methodical questions, which for each typical direction (educational, health, sports) have their peculiarities. However, for today we have a number of reasons for the emergence of new and unconventional types of gymnastic movement activity in the mass physical culture movement. Educational component of gymnastics includes the following varieties: basic; women's, athletic gymnastics, shaping, stretching [11].

Basic gymnastics is a relatively independent type of gymnastics used in the physical education of people of all ages for the purpose of general physical development and the promotion of their health. As an educational and developmental means of physical education, it became popular in the work with preschool and school-age children, pupils of secondary schools and students of institutions of higher education, servicemen, etc. As a means of physical education, basic gymnastics is accessible to all who practice it. Classes employ general, developmental and applied exercises, various jumps, exercises on gymnastic equipment, the simplest elements of rhythmic gymnastics and acrobatics. The educational and developmental value of basic gymnastics is explained by the influence of exercise on all functions of the human body: improving the performance of organs and systems, forming the correct posture, the development of aesthetic abilities, which is facilitated by musical accompaniment, clear order and strict discipline [6].

Thus, the multi-vector of theoretical and practical use of gymnastics gives grounds to conclude that this popular sport today, represented by a system of specific exercises and methodical techniques, is used for the purpose of physical education,

sports training, acquisition of the necessary skills of a person of applied, professional, defensive, and also for the purpose of recovery, and healing.

References:

1. Resolution of the CM №804-from 08.11.2017 on approval of the plan of measures for the implementation of the national strategy on health motor activity in Ukraine for the period up to 2025 "Motor activity - healthy lifestyle - healthy nation".

(Rozporyadzhennya KM #804-vid 08.11.2017 pro zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo realizaciyi nacional'noyi strategiyi z ozdorovchoyi rukhovoyi aktyvnosti v Ukrayini na period do 2025 roku «Rukhova aktyvnist` – zdorovyj sposib zhyttya – zdorova naciya».)

2. Ayuntz L. R. Gymnastics. Briefly about the basics: methodical materials for theoretical preparation of students of the Faculty of Physical Education and Sports. Zhytomyr: Issue of the ZhDU, 2008. 62 p.

(Ajuncz L. R. Gimnastyka. Korotko pro golovne: metodychni materialy do teoretchnoyi pidgotovky studentiv fakul'tetu fizychnogo vykhovannya i sportu. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU, 2008. 62 s.)

3. Ivanenko V.P, Bezkopilnyj OP Theory and methods of physical education: A textbook. Cherkasy: ANTHEY, 2005. 263 p.5, p. 14.

(Ivanenko V. P., Bezcopylnyi O. P. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia: Navchalnyi posibnyk. Cherkasy: ANTEI, 2005. 263 s.5, s. 14.)

4. National doctrine of development of physical culture and sports. K.: State Committee of Ukraine on physical culture and sports, 214 S. 2004.16

(Natsionalna doktryna rozvytku fizychnoi kultury i sportu. K.: Derzhavnyi Komitet Ukrainy z pytan fizychnoi kultury i sportu, 2004.16 s. 214)

5. Bubela O. Y. The Value and functions of gymnastics terminology: lectures for students of 1 course in the direction of preparation 6.010201 Physical education, 6.010202 Sport, 6.010203 human Health. L.: Lviv state University of physical culture, 2013. 25 sec.

(Bubela O. Iu. Znachennia ta funktsii himnastychnoi terminolohii: lektsii dlia studentiv 1 kursu napriam pidhotovky 6.010201 Fizyчне vykhovannia, 6.010202

Sport, 6.010203 Zdorov'ia liudyny. L.: Lvivskiy derzhavnyi universytet fizychnoi kultury, 2013. 25 s)

6. Bubela O. Yu., Petrina, G. L. Basic gymnastics: Textbook. / The Lviv. state instit. Fiz Kult. Lviv: Ukrainian technology, 2002. 114 p.

(Bubela O. Iu., Petryna R. L. Osnovna himnastyka: Navch.-metodychn.posibnyk. / Lvivsk. derzh. instyt. fiz. kult. Lviv: Ukrainski tekhnolohii, 2002. 114 s.)

7. Vasil'kov G. A. Gymnastics – young. Kiev: Health, 1998. 102.

(Vasyl'kov H. A. Himnastyku – yunym. Kyiv: Zdorovia, 1998. 102 s.)

8. Vozniuk T. V. Fundamentals of the theory and methodology of sport training: textbook. Vinnitsa: FLP Korzun D. Y., 2016. 236 PP.

(Vozniuk T. V. Osnovy teorii ta metodyky sportyvnoho trenuvannia: navchalnyi posibnyk. Vinnytsia: FOP Korzun D. Iu., 2016. 236 s.)

9. Garzik M. S., A. M. Vazba The introduction to the specialties of the industry "Physical education and sport". Kharkiv: "OVS", 2004. 176 p.

(Hertsyk M. S., Vatsaba O. M. Vstup do spetsialnostei haluzi «Fizyчне vykhovannia i sport». Kharkiv: «OVS», 2004. 176 s.)

10. Gymnastics: Textbook. for stud. / editor Zhuravin M. L., Menshikova N. K. Moscow: Publishing center "Academy", 2002. 448 p.

(Hymnastyka: Ucheb. dlia stud. V Ы С С H. Ped. Ucheb. zavedenyi / za red. Zhuravyna M. L., Menshykova N. K. Moskva: Yzdatelskyi tsentr «Akademyia», 2002. 448 s).

11. Eugen Pavlenko. Gymnastics as Motor Abilities Improvemen. //Advances of Science: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 23 August 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 2 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. – P.6-17.

МОЯ ПРОФЕСІЯ ТЕХНІК-ДИЗАЙНЕР

Павленко О.І.

ВСП «РК НУБіП України»,

викладач будівельних дисциплін

Формування ринкової інфраструктури України потребує підготовки кваліфікованих фахівців будівельників для державного управління та місцевого самоврядування, суб'єктів господарської діяльності, в тому числі аграрних підприємств, будівельних закладів та їх ефективного функціонування. Досягненню цієї мети сприяє створення ринку освітніх послуг у будівництві, який виконував би функції розподілу та переходу кадрів між роботодавцями інвестора; визначав критерії ефективного використання персоналу будівельників.

Будівельна справа сьогодні - одна з найнадійніших, а той, хто обере собі професію будівельника - аж ніяк не прогадає. Бо попит на таких фахівців буде завжди. Головне, - дійсно стати майстром своєї справи та не боятися нічого нового.

Так вже повелося, що ринок кадрів не стоїть на місці. На зміну одним спеціальностям приходять інші, більш сучасні та пристосовані до останніх новинок технічного прогресу, деякі спеціальності та професії взагалі залишаються в минулому. Але є професії, котрі з часом не тільки не втрачають своєї актуальності, але й здобувають все більший попит.

Нині неможливо собі уявити місто, село, селище, мегаполіс, котрі б не розвивались, не будувались, не модернізувались, не ремонтувались. Тому професія будівельника завжди у повазі та пошані.

Кваліфікованих кадрів, котрі б вміли керувати, працювати, і головне хотіли б цього, на будівельних майданчиках країни якраз і не вистачає. Не

кожен може отак просто стати і робити цю роботу якісно, як того вимагають. Не вистачає будівельникам і керівництва. Знайти нині дійсно кваліфікованого прораба, майстра, менеджера, архітектора, дизайнера - справа дуже нелегка.

Після закінчення учбового закладу студенти будівельники працюють на керівних посадах. При різкій нестачі кадрів будівельні організації та фірми проводять відбір кращих спеціалістів в учбових закладах. Людина ж, котра вже щось вміє та знає, фактично стає майстром, - показує, як правильно треба виконувати той чи інший процес, контролює, виправляє, навчає.

На часі будівельником працювати нелегко. Досить часто доводиться перетягувати важкі будівельні матеріали, працювати за будь-якої погоди, дихати пилом, шкідливими речовинами, інколи доводиться працювати цілий день на висоті, та й нещасні випадки на будівництві - не така вже велика рідкість. Одним словом, доводиться постійно знаходитися у напрузі.

До слова: інтерес до професії будівельника не зникає, особливо до спеціальності технік-дизайнер. Навпаки, він зростає. Зростає, як це не парадоксально, відповідно до росту вимог до цієї професії, а вони змінюються ледве не щодня. Взяти, до прикладу, часи перебудови: популярними були стандартні багатоповерхівки, а з приходом незалежності стандарти перед будівничими почала визначати Європа. Тоді ж з'явилася мода на двоповерхові котеджі за містом. Згодом почали будувати замість стандартних «коробок» новітні багатоповерхівки з панелей, у основі котрих - скло.

На часі інвестори замовляють забудовникам міст цілі квартали, знову ж таки, на західний зразок. Тут і вимоги на декілька порядків вищі - такі багатоповерхівки мають будуватися з екологічно чистих матеріалів, із застосуванням новітніх технологій, із індивідуальним опаленням, мати всі ступені та рівні захисту потенційного покупця такого житла і від води, і від вітру, і від сонця, і від гамірних сусідів. Плюс до всього, тепер, купуючи житло, покупець звертатиме увагу, не лише на квартиру, а й на дизайн будівлі, на наявність паркінгу, пішохідних доріжок, дитячих майданчиків тощо.

Одним словом, ледве не щодня з'являється щось нове, що треба втілювати в життя. Відтак, доводиться постійно вчитися, слідкувати за останніми тенденціями та розробками, працювати з такими матеріалами, про які ще кілька років тому взагалі ніхто не чув.

Будівельна справа сьогодні - одна з найнадійніших. Головне, - що професія будівельника-дизайнера буде приносити величезну користь, її помічатимуть, вона стане не просто частиною міста, а й його історією.

В ринкових умовах продовжує зростати попит на спеціалістів техніків-дизайнерів, особливо молодших спеціалістів.

Молодші спеціалісти техніки-дизайнери володіють знаннями та вмінням застосовувати сучасні форми ведення будівництва.

При підготовці фахівці техніків-дизайнерів одне із завдань, яке ставить перед собою коледж, є виховання спеціаліста нової інтеграції, вільного у своєму світосприйманні від догм, який розуміє особливості теперішнього і майбутнього розвитку країни.

Тематика: Економічні науки

СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Павлов Владислав Владиславович

кандидат економічних наук, доцент

докторант ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ

Результати цього дослідження слід розглядати в контексті їх важливості для стимулювання інноваційно-орієнтованого розвитку країн, що обумовлює створення певної форми стратегічної взаємодії суб'єктів економіки у процесі створення інноваційного продукту (ідеї, рішення, технології, товару, послуги) з метою задоволення постійно зростаючих суспільних потреб.

Запорукою економічного успіху країни стає здатність її громадян – елементів людського капіталу країни, до постійного навчання і набуття компетентностей, опанування нових знань, вмінь та навичок, перетворення їх на інновації [1].

Роль бізнесу як основного учасника полягає у процесах фінансування, концентрації інтелектуального та фінансового капіталу, матеріальних та нематеріальних активів, спрямовування та трансформації їх у процесі розробки, впровадження та поширення інновацій.

Не менш важливою є роль держави у формуванні засад та умов розвитку сучасних технологій та активізації інноваційної діяльності на макрорівні [2]. Держава в цьому контексті виступає не лише регулятором ринків високотехнологічної продукції, але й ініціатором та активним учасником впровадження заходів стратегічного характеру [3], які сприятимуть створенню інноваційного продукту в країні.

Розглядаючи проблеми створення умов для формування моделі інноваційної економіки України, проаналізуємо тенденції інноваційного розвитку.

Так, на рис. 1 представлено дані щодо динаміки питомої ваги українських підприємств, що займались інноваціями в період 2000-2015 рр., свідчать про те, що в середньому інноваційну активність в країні виявляло 11-18% підприємств, ця частка дещо знизилась в період 2004-2010 рр., після чого стабілізувалась на рівні 16-17% до теперішнього часу без відчутних тенденцій до зростання (зниження).

Тобто, ніяких проривних тенденцій у поширенні інноваційної активності в Україні до цього часу не прослідковується.

Забезпечити втілення ініціатив та принципів, закладених в концепції інноваційної економіки і досягнення встановлених цільових орієнтирів розвитку країни дозволить формування системи управління інноваційним розвитком країни. Подібна система являє собою відкриту систему найбільш

важливих елементів, що забезпечують цілеспрямований поступ країни на шляху інноваційного розвитку.

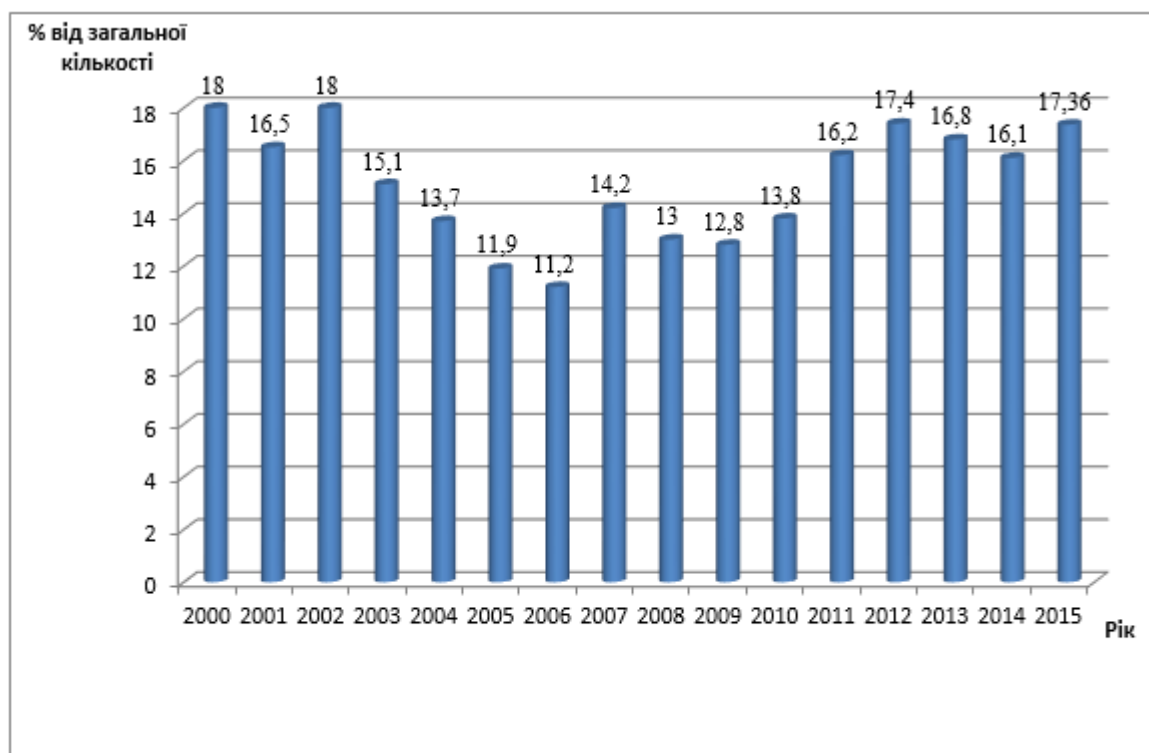


Рис. 1. Зміна питомої ваги підприємств України, що займалися інноваціями у 2000-2015 рр. [4]

Джерело: побудовано на основі даних Держкомстату України (<http://www.ukrstat.gov.ua>)

Примітки: 2014-2015 рр. – дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Доцільним інструментом узгодження цих цілей та інтересів є орієнтація на певну, конкретну модель розвитку на всіх рівнях, з ієрархічним підпорядкуванням цілей та інтересів від макро- через мезо- і до мікрорівня потребам створення, широкого впровадження та поширення інновацій, як найважливішої умови забезпечення конкурентоспроможності підприємств, галузей, економіки країни на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Список літератури:

1. Садовська Г. Ф. Міжнародний досвід інтеграції знань в інноваційній діяльності / Г. Ф. Садовська // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 2. – С. 11-13.
2. Edquist, C. and J. M. Zabala-Iturriagagoitia (2015). The Innovation Union Scoreboard is flawed: The Case of Sweden – not the innovation leader of the EU. C. W. P. N. 2015/27
3. Regione Lazio (2014), Smart Specialisation Startegy (S3) – Regione Lazio, July 2014.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua> - Держкомстат України

Тематика: Інші професійні науки

**РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКИ
ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Павлова Н.В.

асистент кафедри біомедичної інженерії,
Харківський національний університет радіоелектроніки

Діагностика емоційного стану у дитини є досить складним дослідницьким завданням сучасної психології, адже має не лише вікові обмеження, але й вимоги до способу проведення та затраченого часу на тестування, а також необхідність використання додаткових матеріалів, пристроїв або засобів [1]. Тому, виконання порівняльної характеристики різних методів діагностики емоцій за чітко визначеними критеріями, надасть змогу фахівцю обрати необхідну методику та для кожного конкретного випадку [1, 2].

Відомо, що кожна методику здатна визначити загальний емоційний стан особистості на основі певного критерію, використовуючи різний діагностичний інструментарій: аудіовізуальна взаємодія; спостереження за змінами в

поведінці (жести, міміка, рухи); колірна сенсорика; малюнки; тести-опитувальники; інтерактивні іграшки та багато ін.[3, 4].

З метою дослідження емоційного портрета школярів за допомогою різних діагностичних методів, можна виділити послідовність основних етапів, котрі будуть закладені у розробку програмного засобу (ПЗ) (рис.1) [3, 4].



Рисунок 1 – Узагальнена схема основних етапів розробки програмного засобу

Відповідно до структурної схеми у першому блоці – реєстрація анкетних даних дитини відбуватиметься лише з-за інформованої згоди батьків, тому для кожного учасника тестування формується індивідуальний код з метою збереження анонімності (якщо це необхідно) та спостереження за динамікою психоемоційного стану школяра. Далі, після встановлення контакту з дитиною, фахівець перед початком тестування повинен детально оцінити всі обставини і умови ситуації, в якій проводитиме процедуру дослідження, й обрати методику, яка максимально зможе відтворити внутрішню картину емоційних переживань.

Доцільність розробки спеціалізованого ПЗ полягає у забезпеченні автоматизації аналізу результатів тестування, впровадженні об'єктивності системи оцінювання, швидкості виконання випробування, можливості вибору необхідної методики та використання різних графічних [5] та сенсорних пристроїв зі стилусами як додаткових засобів інтерактивної взаємодії із сучасними школярами [5, 6]. Переваги розробки ПЗ можна зобразити у вигляді схеми розподілення властивостей: об'єктивність оцінки, оскільки більшість авторських тестів та опитувальників мають суб'єктивну шкалу оцінювання; актуальність розробки (мотивація); індивідуальний підхід – налаштування

сприятливої кольорової гамми тестів та яскравості екрану; безпосередня інтерактивна взаємодія психолога з дитиною за допомогою обладнання та збереження тактильного контакту; економічність проєкту полягає у зменшенні затрат та швидкості процесу діагностики, оскільки комп'ютерна програма має функції для завантаження основних верифікаційних та валідаційних методик (рис. 2) [5].



Рисунок 2 – Переваги розробки програмного засобу експрес-діагностики емоційного стану школярів

Наступним етапом досліджень є апробація розробленого програмного засобу та впровадження його в професійну практику психологічних досліджень на базі освітніх установ.

Список літератури:

1. Павлова Н. В. Создание интерактивного графического редактора для оценки психоэмоционального состояния человека / Н. В. Павлова, А. И. Бых, Э. А. Михайлова // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. 2013. – т. 2, С. 122-127
2. Павлова Н. В. Оценка влияния уровня биохимических показателей при развитии депрессивных расстройств / Н. В. Павлова, Е. Н. Галайченко, А. И. Бых // ISSN 2079.5459. - Вісник НТУ «ХПІ».- 2014. - №36 (1079). - С.25- 30.
3. Селиванова К. Г. Компьютерная система интерактивного тестирования психомоторики / К. Г. Селиванова // Полиграфические, мультимедийные и web-технологии. Т.1. Тез. Докл. 1-й Международной науч.-техн. конф. – Харьков: ХНУРЭ, 2016. – С. 81-82.
4. Кабанцева А. В. Информатизация процесса психодиагностики / А. В. Кабанцева, К. Г. Селиванова // Інформаційні системи та технології в медицині:

зб. наук. пр. II Міжн. наук.-прак. конф. (ICM-2019). – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харків. Авіа. Ін.-т», 2019. – С. 41-43.

5. Селиванова К.Г. Возможности исследования тонкой моторики рук в динамике с помощью графического планшета / К.Г. Селиванова // Сборник материалов докладов «Биотехнические, медицинские и экологические системы и комплексы», Биомедсистемы, 2012. – С. 164-166.

6. Капля М. А. Возможности применение гироскопа для оценки тремора конечностей / М. А. Капля, Д. А. Костин, М. Ю. Тымкович // XVII Міжнародна науково-технічна конференція «Фізичні процеси та поля технічних і біологічних об'єктів»: матеріали конференції. – Кременчук: КрНУ, 2018. – С. 215-216.

Тематика: Інші професійні науки

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ: ВНЕДРЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

Паливода Д.С.

Инженер I категории

Запорожского колледжа радиоэлектроники

НУ «Запорожская политехника»

Записочный А.Н.

Магистр, заведующий лабораторией

«Кластер моделирования 3D Science»

Запорожского колледжа радиоэлектроники

НУ «Запорожская политехника»

Аннотация: 2020 однозначно войдет в историю как переломный. Пандемия коронавируса и введении режима карантина заставила мировую систему образования перейти на дистанционное обучение.

В данной статье были рассмотрены различные технологии и ресурсы, используемые в дистанционном обучении на современном этапе трансформации и описаны различные модели дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, образование, дистантное образование, дистантное обучение

Постановка проблемы. В связи с переходом обучения в Украине и в мире в режим карантина, проблема использования современных технологий и ресурсов в процессе обучения является актуальной.

До последнего времени обучение как в школах, так и в университетах зачастую проходило так же, как и последние 50 лет, а то и более. Однако вспышка коронавируса по всей планете и последовавший за ней карантин перечеркнул все возможности для классического обучения. Сценариев для поведения на такой случай не у кого не было. Некоторые учебные заведения частично использовали до этого в процессе обучения различные ресурсы, но полностью перейти на дистанционное обучение всё же не был готов никто. Так же важным вопросом является то, что останется после карантина от дистанционного обучения, и как это отразится на систему образования, в частности в Украине, и в мире в целом. После окончания карантина как учащиеся, так и работники сферы образования зададутся вопросом: «Что дальше?». Ведь если такой долгий период можно прекрасно обходиться без прежней формы преподавания, а прямо на компьютере или мобильном устройстве через Интернет получать все знания, то зачем вновь возвращаться к классической форме?

Анализ последних достижений и публикаций. Сущность и необходимость дистанционного обучения стала предметом исследований и обсуждений таких ученых, как Холмберг Б., Андерсон Т., Дрон Д., Рэдфорд А.У., Хуторской А. В., Малитиков Е. М., Зайченко Т. П., Облингер Д. и другие.

Цель и задачи исследования. Рассмотреть и проанализировать современные технологии для дистанционного обучения для ответа на

актуальный вопрос: «Как проводить обучение в новых условиях и каким будет мировой тренд в системе образования после пандемии?»

Изложение основного материала. Дистанционное обучение (ДО) – это взаимодействие преподавателя и учащихся между собой на расстоянии, отражающее все присущие учебному процессу компоненты (цели, содержание, методы, организационные формы, средства обучения) и реализуемое специфическими средствами Интернет-технологий или другими средствами, предусматривающими интерактивность. [1].

Также ДО принято считать одной из форм самостоятельного обучения с помощью информационных технологий.

Термин «дистанционное обучение» (distance education) еще до конца не устоялся как в русскоязычной, так и в англоязычной педагогической литературе. Встречаются такие варианты как «дистантное образование» (distant education), «дистантное обучение» (distant learning). Некоторые зарубежные исследователи, отводя особую роль телекоммуникациям в организации дистанционного обучения, определяют его как телеобучение (teletraining). Но все же наиболее часто употребляется термин «дистанционное обучение».

Главным преимуществом для ДО является то, что обучение проводится в психологически комфортных условиях для человека. Человек может самостоятельно создать для себя те условия, которые ему нужны для эффективного усвоения материала.

Преимущества ДО:

1. Снижаются затраты на проведение обучения. Так как участникам обучения (студентам и преподавателям) не надо тратить финансы на поездку в место обучения, не требуется аренда помещения или техники для проведения занятий.
2. Уменьшается количество времени, которое тратится непосредственно на то, чтобы добраться до учебного заведения, тем самым это позволяет участникам обучения запланировать и выполнить другие задачи.

3. Самостоятельная планировка времени. Участник может выбрать время, когда ему удобно выполнить учебные задачи.

4. Повышается качество обучения. Так как используются различные формы и методы для обучения. Есть возможность воспользоваться различными ресурсами для получения знаний.

5. Студенты могут обучаться в независимости от места нахождения учебного заведения. [3].

Наряду со всеми нововведениями, связанными с внедрением спектра компьютерных технологий, возникает и ряд сопутствующих проблем. Огромный поток накопленной в Интернет-ресурсах информации, интегрированный в педагогику для дистанционного обучения, не мог пройти бесследно.

Первая проблема заключается в профессиональной подготовке преподавателей и учителей. Готовность самого преподавателя – это один из главных элементов в дистанционном обучении. Во время интегрирования компьютерных технологий в дистанционную педагогику необходимо убедиться, что преподаватели подготовлены к таким нововведениям.

Вторая проблема. Если в первой проблеме затрагивалась готовность учителей и преподавателей, то суть второй проблемы заключается в готовности учащихся. В процессе дистанционного обучения учащиеся сталкиваются с рядом преград в виде своих индивидуальных особенностей, условий обучения, умения использовать компьютерные технологии и Интернет-ресурсы. На сегодняшний день не существует дистанционных программ, которые учитывали те или иные индивидуальные особенности каждого учащегося и, скорее всего, создать такие индивидуальные программы невозможно. Поэтому необходимо разработать дистанционно-образовательную среду, которая будет направлена на адаптацию всех учащихся к дистанционному обучению и дистанционной педагогике в целом. [6].

Третья проблема заключается в ограниченном объёме возможности внедрения информационных технологий в образовательные учреждения. Такое

внедрение требует огромных ресурсов - времени и средств. Большой спектр новых учебных программ, методических рекомендаций, инструкций, пособий, примеров дистанционных уроков.

Четвёртой проблемой является отсутствие единого образовательного стандарта в дистанционном обучении.

Успешное внедрение дистанционных методов обучения в государстве невозможно без чёткой стратегии и общей стандартизации ресурсов в обучающем процессе. Общая национальная стратегия должна определять основные цели и приоритеты развития обучающего процесса в государстве с учётом всех внешних и внутренних факторов и прогнозируемых тенденций их изменений.

Так можно сделать вывод, что в сфере дистанционного обучения существует ряд актуальных проблем, которые необходимо решить для поднятия качества образовательного процесса.

Формы, с помощью которых проводится ДО:

1. Чат-занятия — учебные занятия, осуществляемые с использованием чат-технологий. Чат-занятия проводятся синхронно, то есть все участники имеют одновременный доступ к чату. В рамках многих дистанционных учебных заведений действует чат-школа, в которой с помощью чат-кабинетов организуется деятельность дистанционных педагогов и учеников.

2. Веб-занятия — дистанционные уроки, конференции, семинары, деловые игры, лабораторные работы, практикумы и другие формы учебных занятий, проводимых с помощью средств телекоммуникаций и других возможностей интернета.

3. Видеоконференция — обеспечивают двустороннюю аудио- и видеосвязь между преподавателем и студентами и довольно часто используются в программах дистанционного обучения. Главным преимуществом такой формы виртуального общения является наличие визуального контакта в режиме реального времени.

Ниже представлены платформы, с помощью которых проводятся дистанционное обучение:

1. Google Classroom. Одна из самых распространенных платформ для дистанционного обучения у нас в стране. Использовался многими учебными заведениями еще задолго до карантина. В него интегрирован Google Drive для создания и обмена задачами, Google Docs, Sheets and Slides для работы с документами, Gmail для общения и Google Calendar для расписания. Так же в него встроены Google Формы, что позволяет проводить тестирование среди учеников и определять закрепление преподаваемого материала. Платформа бесплатна, а также не имеет рекламы. Одним из недостатков является, что в открытой версии сервиса нет электронного журнала (табеля успеваемости обучаемого). Такая возможность имеется для корпоративных пользователей Google Classroom. Так же от Министерства и Комитета цифровой трансформации Украины был выпущен обучающий сериал по данной платформе с выдаваемым сертификатом после прохождения тестирования.

2. Zoom — сервис для проведения видеоконференций. Zoom обеспечивает стабильное соединение — отключения скорее редкость, чем правило, имеет быстроедействие системы и требует меньше ресурсов для использования, чем аналоги. Позволяет демонстрировать ученикам, как и экран компьютера, так и отдельные приложения. Несмотря на свои преимущества имеет так же и недостаток, в бесплатной версии время разговора в режиме групповой конференции всего лишь 40 минут.

3. Twiddla — является многофункциональной онлайн доской. Позволяет вставлять рисунки, клипарт, документы, виджеты и html-код. Рабочее пространство можно защищать паролем. Имеет так же встроенный чат с аудиосвязью.

4. Cisco Webex – платформа для проведения видеоконференций и вебинаров, включающая в себя программы Cisco Systems: Webex Meetings, Webex Teams, Training Center, Event Center, Support Center, Sales Center, MeetMeNow, PCNow, Webex AIM Pro Business Edition, Webex WebOffice,

WebEx Connect. В связи с пандемией и последующим переходом учебных заведений на дистанционное обучение, возможности бесплатной версии были существенно расширены. Так, в бесплатной версии был снят лимит онлайн трансляции (раньше он составлял 40 минут) и увеличен порог участников до 100 человек (до этого количество было ограничено до 50 человек).

5. Miro — ещё одна интерактивная онлайн доска. Одним из основных преимуществ является огромное количество подключаемых плагинов. Сервис также поддерживает интеграцию с Google Docs, Slack, Sketch, Jira, Trello, Dropbox и другими приложениями. На платформе можно планировать задачи, вести записи, проводить мозговые штурмы, создавать эскизы, строить схемы, оставлять учебный материал, как в текстовом виде, так и в видео формате или же ссылках на другие интернет страницы и прочее. Одним из недостатков является ограниченность бесплатной версии, видеоконференции возможны лишь по платной подписке.

Выводы. Развитие цивилизации — это история непрерывающегося обучения чему-то новому, а жизнь человека — это постоянный процесс познания себя, окружающего мира и своего места в нём. Сотни и даже тысячи лет образование подразумевало тесный личный контакт ученика с наставником, для чего требовались визиты преподавателей на дом или посещение школ. При наличии мотивации такая учёба давала прекрасные результаты, но была, скорее, привилегией избранных, чем правом всех. Проблему общедоступности образования решило появление дистанционного обучения.

Говоря о дистанционной форме образования, следует говорить о создании единого информационно-образовательного пространства, куда следует включить всевозможные электронные источники информации (включая сетевые): виртуальные библиотеки, базы данных, консультационные службы, электронные учебные пособия, киберклассы, пр. Когда речь идет о дистанционном обучении следует понимать наличие в системе учителя, учебника и ученика. Это взаимодействие учителя и учащихся. Отсюда следует, что главным при организации дистанционной формы обучения является

создание электронных курсов, разработка дидактических основ дистанционного обучения, подготовка педагогов-координаторов.

Не следует отождествлять дистанционную форму с заочной формой обучения, ибо здесь предусматривается постоянный контакт с преподавателем, с другими учащимися киберкласса, имитация всех видов очного обучения, но специфичными формами. Следовательно, требуются теоретические проработки, экспериментальные проверки, серьёзные научно-исследовательские работы.

Список литературы:

1. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; Под ред. Е. С. Полат // М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 416 с.-стр. 17

2. История дистанционного образования [Электронный ресурс] URL: <https://edunews.ru/onlajn/info/istorija-distancionnogo-obuchenija.html>

3. Дистанционное обучение [Электронный ресурс] URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5

4. ТОП-11 бесплатных систем дистанционного обучения для организации электронного обучения персонала [Электронный ресурс] URL: <http://hr-elearning.ru/top-besplatnykh-sistem-distancionnogo-obucheniya-personala/>

5. Как организовать дистанционное обучение. План действия для учителя [Электронный ресурс] URL: http://marinakurvits.com/kak_organizovat_distancionnoe_obuchenie/

6. Актуальные проблемы дистанционного обучения [Электронный ресурс] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-distantsionnogo-obucheniya>

**РЕІНЖИНІРИНГ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ
ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Панченко Ганна Олександрівна

Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України, к.держ.упр.,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики

Швидкий перебіг трансформаційних процесів у системі публічного управління в Україні спричинив появу нових напрямків удосконалення, серед яких важливе місце посідає реінжиніринг – сукупність методів і засобів, призначених для кардинального поліпшення основних показників діяльності органів публічної влади шляхом моделювання, аналізу та перепроєктування існуючих управлінських процесів [1, с. 15].

Актуальність теми реінжинірингу обумовлена необхідністю не усувати системні помилки в невідповідній сучасним реаліям системі організації публічного управління, а впроваджувати принципово нову модель публічного управління. Така системна трансформація – явище досить нове як для України, так і для інших країн світу. Її впровадження дозволить вирішення низки гострих проблем, типових для більшості функціонально-орієнтованих структур управління: незацікавленість у загальних результатах, складність обміну інформацією; конкуренція і конфлікти між відособленими підрозділами. У цьому контексті актуалізується проблема пошуку ефективних схем, моделей та інструментів системного управління процесами реформування, обґрунтування соціального механізму адаптації реінжинірингу до системної трансформації та модернізації системи публічного управління в цілому [2, с. 55]

Сучасна концепція реінжинірингу повинна передбачати глибоку трансформацію організації управлінського процесу у системі публічного управління для більш тісної координації діяльності її функціональних частин і підвищення їхньої гнучкості. Тракткування управління як процесу передбачає діяльність органів публічної влади, спрямовану на встановлення та забезпечення відповідних зв'язків між елементами системи публічного управління, що обумовлюють її нормальне функціонування [3, с. 188].

Об'єктом дослідження технології реінжинірингу є інтегровані процеси, що відбуваються в організаційній системі публічного управління. Причому, реінжиніринг не відбувається ні у відділах, ні у підрозділах органів публічної влади, адже саме управлінці у цих структурах переформатовують алгоритми управлінських процесів. Тобто, важливою є структурована послідовність дій з виконання певного виду управлінської діяльності на всіх етапах життєвого циклу предмета діяльності – від створення концептуальної ідеї через формулювання мети та основних завдань діяльності певного органу до реалізації та результату (надання публічних, адміністративних послуг, закінчення певної фази діяльності тощо).

Світовий і вже накопичений вітчизняний досвід використання технології реінжинірингу свідчить про те, що сучасне реформування системи публічного управління містить у собі обов'язкове здійснення попереднього етапу планування та моделювання із одночасним врахуванням різних аспектів функціонування органів публічної влади у майбутньому. Однак подальша діяльність і, тим більше, розвиток зазначеної системи неможливі без перепроектування і реорганізації створених процесів і структур.

Концепція реінжинірингу управлінських процесів спирається на системну технологію втручання, яка заснована на послідовності проведення реінжинірингових заходів.

Етапи реінжинірингу управлінських процесів:

I – діагностика поточного стану органу (організації) з метою визначення джерела проблем. На цьому етапі проводиться детальний опис управлінських

процесів. Вихідною інформацією при проведенні обстеження є:

- дані по організаційно-штатній структурі органу;
- інформація про використані технології управлінської діяльності;
- результати опитування співробітників;
- нормативно-довідкова документація.

Цей етап ще має назву зворотний або ретроспективний інжиніринг.

II – формування бажаного (з точки зору майбутнього) формату органу публічної влади. На цьому етапі визначаються вимоги до нової управлінської моделі, уточнення цілей реінжинірингу управлінських процесів, зважаючи на результати опитування керівників органу, методики стратегічного аналізу управлінської діяльності.

III – розробка нової моделі. Згідно з ідеологією реінжинірингу управлінських процесів, орган публічної влади слід піддати радикальній перебудови, тому в розроблюваній моделі повинні бути запропоновані дійсно нові методи організації роботи. Відповідно, це етап, так званого, прямого інжинірингу.

IV – впровадження нової моделі в управлінську реальність органу публічної влади. Як зазначають дослідники, це – найскладніший, і, зазвичай, повністю так і не реалізований етап реінжинірингових заходів [4].

Таким чином, реінжиніринг розглядається як управлінська концепція реформування діяльності управлінських суб'єктів, адекватна сучасним вимогам вітчизняної системи публічного управління, значна частина яких побудована за функціональним принципом, у той час як переорієнтація на потреби споживачів (маркетингова концепція розвитку), підвищення якості надання адміністративних послуг вимагає реформування лінійно-функціональної ієрархії [5].

Список літератури:

1. Ібрагімов Е. Вплив процесу реінжинірингу на структуру управління підприємства / Е. Ібрагімов // Схід. – 2005. – №4. – С. 13-19.

2. Маслянюк П. П. Побудова метамоделі діяльності на основі загальнопсихологічної теорії діяльності О. М. Леонтьєва / П. П. Маслянюк, С. Вознюк, А. С. Вознюк // Наукові вісті НТУУ «КПІ». – 2010. – № 1. – С. 54-64.
3. Менеджмент організацій: підручник / Осовська Г. В., Масловська, Л. Ц., Осовський О. А. – К.: Кондор-Видавництво, 2014. – 3 с.
4. Принципи реінжинірингу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://process.siteedit.ru/page42>
5. Сучасні концепції менеджменту / за ред. Л. І. Федулової. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

Педагогічні науки

УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Панько В.В.

доцент факультету хімії, біології і біотехнологій ДонНУ
ім. Василя Стуса, м. Вінниця

Бурлака Н.І.

кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогіки та професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
panko,valentyana@ukr.net

Освіта є пріоритетним напрямом державної політики України, стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного й духовного розвитку, гарантування національних інтересів держави, зміцнення її міжнародного авторитету й іміджу, забезпечення особистісного розвитку кожної людини відповідно до вимог інноваційного розвитку суспільства. Особливої уваги потребує управління освітою в цілому й загальноосвітніми навчальними закладами, зокрема, яке має здійснюватися на засадах

інноваційних стратегій, створення сучасних систем, освітніх проектів, посилення ролі та взаємодії суб'єктів освітнього процесу, розроблення, апробації та впровадження різних моделей громадсько-державного управління й розвитку ЗНЗ, професійної підготовки компетентних менеджерів освітньої галузі [1].

Як переконує зарубіжний досвід, запровадження автономії в школі передбачає розвиток спільного лідерства, тобто залучення до виконання владних повноважень усієї шкільної громади, створення лідерських команд. Керівник загальноосвітнього навчального закладу набуває в таких умовах ролі не лише лідера, а й менеджера та фасилітатора змін (з англ. *facilitator* – помічник), головного гаранта здійснення реформаційних процесів [4].

Для забезпечення ефективності діяльності в нових умовах управління, а саме – громадсько-державного та конструювання і запровадження організаційних механізмів із метою успішної управлінської діяльності керівникові з його командою потрібно змінювати парадигму управління.

Це означає, що має бути нова стратегія, нове управлінське мислення, організаційна культура навчального закладу, асертивна поведінка керівника, психолого-педагогічна та управлінська компетентність, загальна та управлінська культура, самоменеджмент, інноваційні освітні й управлінські технології, орієнтація не на процес управління, а на його результат.

Об'єктом управління в загальноосвітньому навчальному закладі є навчально-виховний та управлінський процес, який здійснюється в умовах громадсько-державного управління на засадах співробітництва та соціального партнерства.

Стратегія, цілі й завдання визначаються залежно від особливостей навчального закладу, специфіки ситуації, рівня розвитку організаційної та педагогічної культури, професійної компетентності, авторитету навчального закладу і його керівника тощо [5].

Школа має розвиватися як активна відкрита соціально-педагогічна система, що неможливо без реалізації соціального партнерства із середовищем

навколо школи (батьків, мікросоціуму, підприємств, культурно-освітніх та спортивних організацій, ЗМІ, депутатського корпусу, громадських організацій тощо). Завданням соціального партнерства, тобто конструювання організаційних механізмів громадсько-державного управління, є створення та розвиток інфраструктури громадянського суспільства в найближчому й більш розширеному культурно-освітньому просторі [3].

Є необхідність розвитку взаємовигідних відносин між школою та громадою, підвищення рівня відповідальності громади щодо облаштування роботи закладу, його осучаснення та конкурентоспроможності його випускників на ринку праці. [4].

Завдання керівника загальноосвітнього навчального закладу полягає у розробленні ефективних організаційних механізмів реалізації громадськодержавного управління, створенні оптимальної моделі взаємодії педагогічної спільноти, громадськості та влади в розв'язанні освітніх проблем, формуванні успішного освітньо-культурного середовища, виробленні позитивного іміджу навчального закладу, забезпеченні якості освіти та розвитку кожного учасника навчально-виховного процесу. Керівник ЗНЗ має бути і стратегом, і менеджером, і лідером.

Ключові слова: навчальний заклад, педагогічна культура, навчально-виховний процес, управлінський процес, ефективність діяльності, соціальне партнерство.

Список літератури:

1.Бондар, В. Управління розвитком конкурентоспроможності вчителя в процесі професійної підготовки / В. Бондар // Освіта і управління. – 2007.– № 3-4. – С. 44–52. – Бібліогр.: 8 назв.– укр.

2.Калініна, Л. Автоматизована система управління - школа: моделювання і технологія використання / Л. Калініна // Освіта і управління. – 2006.– № 1.– С. 61-70. – Бібліогр.: 5 назв. – укр.

3. Набо, М. Соціально-педагогічні аспекти управління сільською школою в умовах реформування освіти України / М. Набо // Освіта і управління. – 2006.

–№ 3-4.– С. 123-128. – Бібліогр.: 8 назв. – укр.

4.Паращенко, Л. Проблеми державно-громадського управління загальною середньою освітою в Україні / Л. Паращенко // Освіта і управління. – 2010.– № 4. – С. 32-40. – Бібліогр.: 21 назв.– укр.

5. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

Тематика: Педагогічні науки

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ І МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ГАЛУЗЕВОГО МАШИНОБУДУВАННЯ ЗАСОБАМИ
ЧОТИРИВИМІРНОЇ ГРАФІКИ**

Парфенюк О.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, старший викладач кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства, Україна, м. Рівне

Servisnikp@gmail.com

Технологічний прогрес у сучасному світовому виробництві детермінує значний попит на підготовку висококваліфікованих фахівців технічної галузі, майбутніх фахівців галузевого машинобудування (МФГМ) зокрема. Рецесія у вітчизняній галузі машинобудування демонструє потребу осучаснення й адаптації до світових стандартів професійної підготовки інженерів-машинобудівельників. На нашу думку одним із шляхів осучаснення такої підготовки є впровадження у навчальний процес технічних закладів вищої освіти комплексу засобів чотиривимірної графіки.

В останні роки проблемам графічної підготовки МФГМ присвячена значна кількість наукових праць О. Алексєєва, Н. Кайгородцевої, М. Козяра, М.

Коротуна, О. Ожги, О. Пузанкова, Д. Требухова, Г. Райковської, М. Романкової, В. Рукавішнікова, Н. Федотової, Н. Хапіліної, О. Хейфец та ін. Аналіз наукових доробків зазначених вчених яскраво вказує на потребу у впровадженні новітніх САПР у професійну підготовку фахівців технічної галузі. Водночас досить низька уваги приділяється засобам чотиривимірної графіки у професійному становленні МФГМ.

Результатом нашого дослідження є обґрунтування педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців галузевого машинобудування засобами чотиривимірної графіки. З метою перевірки їхньої ефективності нами був проведений ряд експериментальних заходів, які тривали протягом 2016-2019 рр.

Педагогічний експеримент проводився на базі восьми топографічно-розсіяних технічних закладів вищої освіти, які забезпечують підготовку МФГМ. Підготовка майбутніх фахівців галузевого машинобудування засобами чотиривимірної графіки досліджувалася нами у процесі вивчення навчальних дисципліни «Нарисна геометрія», «Нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка», «Інженерна графіка», «Інженерна та комп'ютерна графіка», «Основи проектування САПР», «Основи комп'ютерного проектування» та спецкурсів графічного спрямування (в залежності від змісту освітньо-професійної програми ЗВО).

З метою розподілу учасників загальної вибірки нами було проведене вхідне діагностування графічної компетентності МФГМ. Діагностування графічної компетентності здійснювалося за чотирма критеріями, а саме мотиваційним, ціннісно-орієнтаційним, знаннєвим та операційним. Диференціювання результатів проводилося на чотири рівні: низький (50-63), середній (64-77), достатній (78-89) та високий (90-100) [1]. Обробка емпіричних даних та їхній аналіз здійснювався на 5% рівні ($p=0,05$), який притаманний більшості педагогічних досліджень – рівень статистичної значущості приймається на 5% рівні ($p=0,05$) [2]. В якості методу статистично-математичної обробки емпіричних даних нами використаний критерій χ^2 - хі-

квадрат, оскільки його доцільно використовувати при «порівнянні результатів двох вибірок (вимірювання однієї й тієї самої властивості або різних властивостей членів однієї й тієї самої групи студентів)» [3].

Діагностування графічної компетентності МФГМ здійснювалося окремо за кожним із описаних критеріїв. Варто відмітити, що учасники академічних груп, які входили до загальної вибірки демонстрували приблизно однаковий рівень сформованості графічної компетентності за кожним із критеріїв, а їхній розподіл за рівнями був пропорційним (рис.1). Усереднені результати вхідного діагностування графічної (рис. 1) компетентності досить близькі, різниця між якими становить 0,46 % (у КГ – 70,23 бали, у ЕГ 69,77 бали). Результати статистично-математичної обробки емпіричних результатів дозволили констатувати наступне: різниця у рівнях сформованості графічної компетентності учасників контрольних та експериментальних груп на констатувальному етапі дослідження є не суттєвою (не значною).

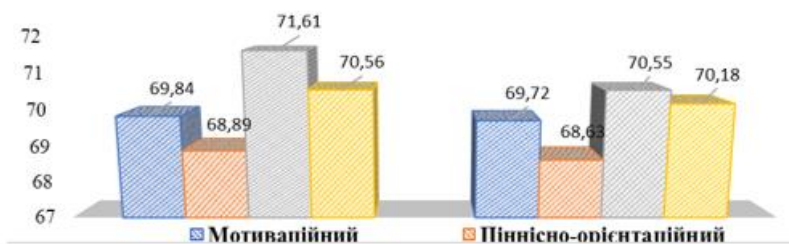


Рисунок 1 – Результати вхідного діагностування сформованості графічної компетентності за критеріями учасників загальної вибірки на констатувальному етапі експерименту

Таким чином, до експериментальної групи увійшли здобувачі вищої освіти Національного університету водного господарства та природокористування, Державного вищого навчального закладу «Криворізькій національний університет», Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу, Державного університету «Житомирська політехніка», Луцького державного технічного університету; до контрольної – Національного університету біоресурсів та природокористування України, Вінницького національного технічного університету, Подільського державного

аграрно-технічного університету, Полтавської державної аграрної академії, Одеського національного політехнічного університету.

Учасники експериментальних груп проходили підготовку відповідно до запропонованих нами педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки МФГМ засобами чотиривимірної графіки. У інтеграції брали участь 12 викладачів ЗВО, що входили до експериментальної бази дослідження. У ході впровадження наших педагогічних інновацій здійснювався постійний контроль за їх дотриманням, проводилися заходи щодо мінімізації суб'єктивних впливів, проводилися опитування учасників та спостереження за суб'єктами освітнього процесу.

За результатами впровадження педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх фахівців галузевого машинобудування засобами чотиривимірної графіки нами було здійснене контрольне діагностування рівня сформованості графічної компетентності серед учасників контрольних та експериментальних груп. Варто зазначити, що значною мірою змінилися результати учасників експериментальної групи у контексті їх підвищення. Середні результати вхідного та контрольного діагностування та окремо за кожним критерієм серед учасників КГ та ЕГ вказані у таблиці 1.

Таблиця 1

Середні показники сформованості графічної компетентності МФГМ на констатувальному та контрольному етапах експерименту серед учасників КГ та ЕГ

Критерій сформованості графічної компетентності	Контрольна група			Експериментальна група		
	ВД	КД	Різниця	ВД	КД	Різниця
Мотиваційний	69,84	69,95	+0,11	69,72	79,25	+9,53
Ціннісно-орієнтаційний	68,89	70,27	+1,38	68,63	82,22	+13,59
Знаннєвий	71,61	71,71	+0,1	70,55	83,85	+13,3
Операційний	70,56	71,09	+0,53	70,18	82,05	+11,87
Рівень сформованості графічної компетентності	70,23	70,76	+0,53	69,77	81,84	+12,07

Позитивна динаміка щодо сформованості графічної компетентності простежена в учасників обох груп, однак різниця у рівнях сформованості на

контрольному етапі у порівнянні із констатувальним у контрольній групі склала 0,53%, у експериментальній – 12,07%.

За результатами статистично-математичної обробки емпіричних даних контрольного діагностування виявлено, що суттєвої різниці у рівнях сформованості графічної компетентності учасників КГ на констатувальному та контрольному етапах дослідження не виявлено, тоді як різниця у рівнях сформованості графічної компетентності учасників ЕГ на констатувальному та контрольному етапах дослідження є значною (рис. 2).

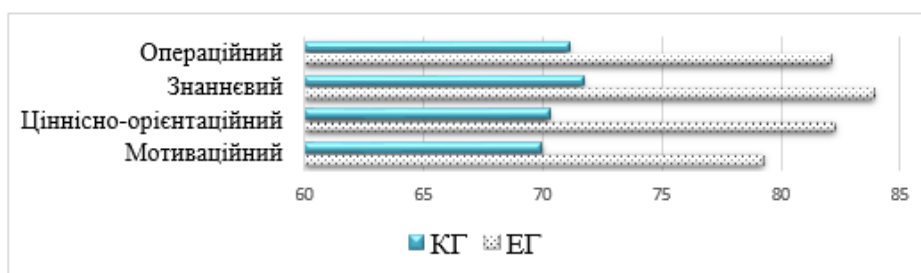


Рисунок 2 – Результати контрольного діагностування сформованості графічної компетентності учасників КГ та ЕГ

З огляду на вище задеклароване можна зробити висновок про те, що запропоновані нами педагогічні умови та структурно-функціональна модель підготовки майбутніх фахівців галузевого машинобудування засобами чотиривимірної графіки демонструють свою ефективність, про що об'єктивно свідчать емпіричні дані контрольного діагностування та результати їхньої статистично-математичної обробки.

Список літератури:

1. Парфенюк О. В., Козяр М. М. Критерії та показники рівня сформованості графічної компетентності майбутніх фахівців галузевого машинобудування. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. – 70. URL <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/70-2019/49.pdf>
2. Гласс Дж. Статистические методы в педагогике и психологии / Дж. Гласс, Дж. Стэнли. – М. : Прогресс, 1976. – 495 с.
3. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2000. – 350 с.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОЦЕСІВ ЗНОШУВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ ВУЗЛІВ ТЕРТЯ

Пасічник О.А.

Хмельницький національний університет, к.т.н., доцент

Сучасний етап розвитку людства характеризується величезними потоками інформації, які циркулюють в усіх сферах його діяльності. Важливу роль серед різноманітних видів інформації відіграє вимірювальна інформація, яка несе кількісну оцінку результатів наукових досліджень, стану технологічних процесів, характеристик виробів, параметрів навколишнього середовища, фізіологічного стану людини, тощо. Розвиток наукових досліджень загалом та трибологічних зокрема, потребує вимірювання різноманітних фізичних величин, серед яких основну частку складають вимірювання неелектричних величин, сам процес має масовий характер, а ці тенденцію будуть зберігатися й розвиватися в майбутньому [1].

Разом із тим процес створення технічних об'єктів є складним, довготривалим й багатоетапним. Одним з важливих та відповідальних етапів є етап випробувань. При створенні вузлів тертя на стадії випробувань вирішуються питання оцінки фрикційних, антифрикційних та мастильних властивостей матеріалів.

Згідно роботи [2] трибологічні випробування слід проводити у чотири етапи - фізико-механічні лабораторні випробування матеріалів, випробування матеріалів на тертя та зношування на лабораторних установках, стендові випробування вузлів тертя, натурні випробування.

З методологічної точки зору випробування є видом фізичного моделювання, точність та достовірність результатів якого визначаються

відповідністю умов моделювання реальним умовам роботи об'єкта.

На основі системного підходу в роботі [3] наведена структурна схема випробувань трибологічної системи (рис 1).



Рисунок 1. Структурна схема випробувань трибологічної системи [1]

Однією з особливостей процесу фізичного моделювання є геометрична відмінність моделі та об'єкту проектування. В роботах автора [4 - 6] запропоновано стохастичний підхід задля урахування зазначеного аспекту.

Основні положення стохастичної моделі масштабного фактора при зношуванні полягають в наступному.

Під масштабним фактором при зношуванні розуміється залежність триботехнічних характеристик від номінальної площі контакту. Основою моделі є гіпотеза про схематичну мікронеоднорідність, яка розповсюджена на всі елементи фрикційного контакту. Реальний фрикційний контакт представляється у вигляді стохастичного ансамблю елементарних площинок поверхні тертя, властивості яких відмінні за значенням і напрямком. Для різних умов контактування математичне сподівання величини зносу визначається співвідношеннями:

$$M_{1,2}(u) = u_0 \pm u_c \left(\frac{A_{a0}}{A_{a1,2}} \right)^{\frac{1}{\alpha}} \Gamma \left(1 + \frac{1}{\alpha} \right), \quad M_3(u) = u_0 + u_c \frac{A_{a2}}{Z_a} \left(-\frac{Z_{a0}}{Z_a} \right)^{\frac{1}{\alpha}} \int_0^1 Q_u^{\frac{A_{a2}}{Z_a} - 1} [\ln(1 - Q_u)]^{\frac{1}{\alpha}} dQ_u, \quad (1)$$

u_0 - величина зносу, що відповідає граничному стану; A_{ai} - номінальна площа контакту деталі ($i=1, 2$); A_{a0} - номінальна площа контакту зразка; u_c, α -

параметри стохастичної моделі масштабного фактора при зношуванні; Z_{a0} – площа "дефектної" ділянки зразка; Z_a – площа "дефектної" ділянки деталі; $\Gamma()$ – гама-функція; $Q_u = 1 - \exp\left[-\frac{Z_a}{Z_{a0}} \left(\frac{u - u_0}{u_c}\right)^\alpha\right]$.

Іншою характерною особливістю сучасності є широке запровадження інформаційних технологій у різних сферах життя людини, й у процесах дослідження та проектування різноманітних об'єктів діяльності, й, зокрема, дослідженнях процесів зношування та проектування вузлів тертя.

Загальна схема моделювання при проектуванні об'єктів з використанням фізичного та комп'ютерного моделювання наведена на рис. 2.



Рисунок 2 - Загальна схема моделювання при проектуванні об'єктів

Запровадження інформаційних технологій у визначеному аспекті може бути зведено, загалом, до таких задач:

- комп'ютерне моделювання,
- інформаційна система накопичення даних про трибологічні властивості.

З урахування наведених вище міркувань та співвідношень може бути запропонована наступна схема запровадження інформаційних технологій при дослідженнях процесів зношування та проектування вузлів тертя (рис. 3)



Список літератури:

1. Куликовский К.Л. Методы и средства измерений / К.Л. Куликовский, В.Я. Купер. – М.: Энергоатомиздат, 1986. – 448 с.
2. Крагельский И.В. Трение и износ / И.В. Крагельский. – М.: Машгиз, 1962. – 383 с.
3. Пасічник О.А. Методологічні аспекти лабораторних випробувань вузлів на тертя та зношування при розрахунково-експериментальній оцінці величини зносу // Проблемы трибологии. – 2005. - №1. – С. 80 – 83.
4. Кузьменко А.Г., Пасечник А.А. Статистическая модель масштабного фактора в износе // Тези науково-технічної конференції "Наукові основи сучасних прогресивних технологій". – Хмельницький:ТУП. – 1994. – С. 138.
5. Пасечник А.А., Кузьменко А.Г., Бабак О.П. Статистическая модель масштабного фактора в износе // Динамика, прочность и надежность транспортных машин. – Брянск: БИТМ. – 1994. – С. 125 – 130.
6. Кузьменко А.Г., Пасечник А.А. Масштабный фактор при износе стохастически неоднородных поверхностей // Проблемы сучасного машинобудування. – Хмельницький: ТУП. – 1996. – С. 71 – 73.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНОК ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Пасічник А.М.

Транспортна академія України

Медведєв Є.П.

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

Пасічник А.В.

Університет митної справи та фінансів

Однією із головних задач державного управління є проведення ефективної національної демографічної політики направленої на відтворення кількісного і якісного складу населення України. На протязі останніх десятиріч спостерігається чітка тенденція зменшення чисельності українців за рахунок спаду народжуваності та зростання смертності, а також через масовий виїзд українців за кордон у пошуках роботи. Демографічна ситуація в країні ускладнюється як економічною кризою, так і світовою конкуренцією розвинутих країн світу за трудові ресурси. У зв'язку з цим, розробка та реалізація ефективних управлінських рішень із розв'язання демографічних проблем України та вирішення задач в різних сферах діяльності держави і бізнесу має базуватись на актуальних даних про чисельність населення. Проведений аналіз наукових досліджень підтверджує важливість подальшого удосконалення методичних підходів побудови оціночних розрахунків чисельності наявного населення в Україні.

Одним із інструментів визначення чисельності населення країни є переписи, які за рекомендаціями ООН мають проводитися один раз на 10 років. В наступні роки після проведення перепису чисельність населення визначається

за результатами оцінок, які розраховуються за статистичними даними поточного обліку процесів природного та міграційного приросту (скорочення).

За результатами перепису 2001 року визначено декілька різних оцінок чисельності населення України з відносною розбіжністю близько 4,4%. Зазначимо, що найбільш достовірними можна вважати дані, які відображають аналітично-вікову структуру формування оцінки чисельності наявного населення в Україні, табл. 1 [1].

Таблиця 1

Структура і чисельність наявного населення в Україні

Структура за статтю	Чисельність населення за віковими категоріями											
	Діти (0-14)		Працездатний вік						Літні люди (65 і старші)		Всього	
			Ранній (15-24)		Основний (25-54)		Зрілий (55-64)					
	тис.	%	тис.	%	тис.	%	тис.	%	тис.	%	тис.	%
Чоловіки	4074,7	8,8	3756,5	8,1	9858,1	21,3	2291,2	6,1	2326,0	4,9	22306,6	48,2
Жінки	3875,2	8,4	1724,5	3,7	10646,4	23,0	3135,6	8,0	4632,9	6,8	24014,5	51,8
Всього	7949,9	17,2	5481,0	11,8	20504,5	44,3	5426,8	14,1	6958,9	11,7	46321,0	100,0

У відповідності з наведеними даними табл. 1, для подальших розрахунків будемо використовувати оцінку чисельності наявного населення України станом на грудень 2001 року в кількості 46321 тис. осіб.

У зв'язку з ускладненням соціально-економічної ситуації в країні з 2001 по 2019 роки наступний перепис населення не проводився. Тому проведемо апроксимаційну оцінку чисельності населення на основі моделей із використанням статистичних даних природного та міграційного приросту (скорочення) чисельності населення, а також на основі результатів президентських виборів 2019 року. Результати зміни приросту (скорочення) чисельності населення України за період з 2001 року по 2019 рік, у відповідності зі статистичними даними [2 – 5] наведені в табл. 2.

**Динаміка приросту (скорочення) чисельності
населення України у 2001 – 2019 роках**

Роки	Приріст, скорочення (-), тис. осіб			Рок и	Приріст, скорочення (-), тис. осіб		
	природни й	міграційни й	загальни й		природни й	міграційни й	загальни й
1	2	3	4	1	2	3	4
				2010	-200,55	16,13	-184,41
2001	-369,50	-152,20	-521,70	2011	-161,99	17,10	-144,90
2002	-364,22	-33,79	-398,01	2012	-142,43	61,84	-80,59
2003	-356,82	-24,21	-381,03	2013	-158,71	31,91	-126,80
2004	-334,00	-7,62	-341,62	2014	-166,41	22,59	-143,82
2005	-355,88	4,58	-351,29	2015	-183,02	14,23	-168,78
2006	-297,72	14,25	-283,48	2016	-186,59	10,62	-175,97
2007	-290,22	16,84	-273,38	2017	-210,14	12,00	-198,14
2008	-243,87	14,92	-228,95	2018	-251,79	18,59	-233,20
2009	-194,21	13,45	-180,77	2019	-272,30	21,51	-250,79
Разом					-4740,38	72,75	-4667,63
Приріст, скорочення (-), тис.		Непідконтрольні території		Донецької обл.		-50,42	
				Луганської обл.		-67,38	
Всього					-4785,43		

Аналіз наведених даних показує на переважне природне, а відповідно і загальне скорочення чисельності населення України за розглянутий період на 4785,43 тис. осіб. При цьому відмічається певне збільшення чисельності населення за рахунок міграційного приросту з найбільшим його значенням у 2012 і 2013 роках. Динаміка показників природного й механічного руху населення вказує на наявність в країні стійкої тенденції депопуляції населення,

яка негативно позначається на стані трудових ресурсів. Зменшується чисельність та економічна активність населення, зростає соціальна напруга в суспільстві.

Проведено оцінку чисельності населення за даними президентських виборів 2019. За результатами виборів переможець набрав 13 541528 голосів виборців, що складало 73,22% від загальної чисельності. Таким чином, у виборах прийняли участь 18 494302 осіб, що складало 61,37%, а відповідно загальна чисельність виборців становить 30 137714 осіб. З урахуванням частки неповнолітнього населення 18,1% [6], отримуємо оцінку чисельності наявного населення України в 35 590300 осіб.

Використовуючи чисельність наявного населення України визначену в табл. 1, а також чисельність населення АР Крим [7], непідконтрольних територій Донецької та Луганської обл. [5] та величину загального скорочення чисельності населення України за період з 2001 р. по 2019 р. отримуємо оцінку чисельності населення України станом на 1 січня 2020 р. наведену в табл. 3.

Враховуючи важливість актуальних оцінок чисельності наявного населення Кабінетом Міністрів України така оцінка була проведена за методикою [8]. Відповідні результати оцінки чисельності наявного населення України станом на грудень 2019 року, наведені в табл. 3. При цьому зазначається [8], що проведені оцінки отриманих результатів показали їх задовільну точність з оцінкою розбіжності близько 2,86%, яка вважається достатньою для прийняття ефективних управлінських рішень в різних сферах діяльності.

Порівняльний аналіз наведених даних оцінки чисельності наявного населення дозволяє визначити, що за період з 2001 по 2019 роки чисельність населення України зменшилася майже на 5 млн. осіб, а з урахуванням непідконтрольних територій Донецької і Луганської обл. та Автономної республіки Крим майже на 11 млн. осіб. Визначене скорочення чисельності населення частково підтверджується суттєвим скороченням середньорічного споживання

хліба і хлібобулочних виробів в Україні з 50 до 26 кг на людину [9], що також потребує додаткового вивчення.

Таблиця 3

**Оцінка чисельності населення України
станом на 1 січня 2020 р.**

№ п/п	Населення	Чисельність населення, (осіб)		
		за даними статистики	за даними виборів 2019 р.	за даними КМУ
1	України за переписом 2001 р.	46 321000		
2	Загальне скорочення за період 2001-2019 роки	-4 785430		
3	Всього	41 535570	41 642950	
4	Непідконтрольні території	Донецької обл.	2 272116	2 272116
5		Луганської обл.	1 442642	1 442642
6	АР Крим	2 337892	2 337892	
7	На підконтрольній території	35 482920	35 590300	37 289000
8	Із них працює за кордоном	3 200000	3 200000	3 200000
9	Постійно проживає в Україні	32 282920	32 390300	34 089000
10	Розбіжність оцінки, (%)	1,1	1,1	2,86

Зазначимо, що встановлене стрімке падіння чисельності населення становить реальну загрозу національній безпеці країни і вимагає невідкладного реагування державних інституцій.

Необхідно також зазначити, що одним з найбільш достовірних методів визначення чисельності населення країни є його перепис. Але, для проведення такого перепису в Україні належить створити необхідні умови стабільності політичної та соціально-економічної ситуації в країні.

Список літератури:

1. Розподіл населення за статтю та віком. Всеукраїнський перепис населення 2001 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/demografic_population/demografic_1/sel_21?box=2.1W&rz=1_1&k_t=00&otton=cens_db

2. Населення України за 2018 рік. Формування приросту (скорочення) чисельності населення у 1991–2018 роках: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/zb_ukr_2018.pdf .

3. Населення України. Природний рух населення у 2019 році: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/news/op_n_mov.asp .

4. Населення України. Міграційний рух населення у 2019 році: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/news/op_migr.asp .

5. Население отдельных территорий Донецкой и Луганской областей сокращается: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://donbass.live/2019/10/08/naselenye-dnr-y-lnr-sokrashhaetsya-danne-statystyky/> .

6. Стельмах Л. Статеві-віковий склад населення: узагальнене відображення природного та міграційного руху людей [Електронний ресурс]. / Л. Стельмах. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/coment/Intervu/Intervu130905.html>

7. Населення України. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

8. Саріогло В. Оцінка чисельності наявного населення України [Електронний ресурс] / В.Саріогло, Д. Дубілет, І.Вернер, К. Пацера, М. Данюк, О. Чертов, П. Полікарчук. Режим доступу: https://t.me/dmytro_dubilet/578

9. Обух В. Обсяги виробництва і споживання хліба і хлібобулочних виробів нетривалого зберігання в Україні скоротилися / Обух В. //Укрінформ, 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2852509-ukrainci-zdorova-figuru.html>

СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ТА ЗМІСТ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Паша Людмила Георгіївна

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь), аспірант

Як відомо, у теорії фінансів під фінансовим механізмом розуміється той набір інструментів, яким суб'єкт відносин впливає на об'єкт відносин. Такий підхід є досить широким. Деякі вчені-економісти визначають податковий механізм в подібному руслі: «сукупність податкових методів і інструментів (важелів), що забезпечують оподаткування в конкретний історичний період»; «сукупність організаційно-правових форм, методів та інструментів управління оподаткуванням».

У цьому визначенні на наш погляд у необґрунтовано застосовано словосполучення «організаційно-правові форми», яке вживається для класифікації юридичних осіб і не пов'язане з податками. На наш погляд, більш вагомим було б використання виразу «організаційні та правові форми».

Інші автори визначають податковий механізм через податкові відносини: «сукупність форм і методів податкових відносин держави і платників податків». З нашої точки зору, даний підхід занижує обсяг досліджуваного поняття, так як, наприклад, відносини з управління оподаткуванням, відносини з прийняття податкового законодавства, що входять до податкового механізму, не мають в якості суб'єкта платників податків.

Деякі вчені-економісти зводять податковий механізм управління податковою системою: «Практичне проведення податкової політики здійснюється через податковий механізм... Податковий механізм являє собою сукупність організаційних, правових норм і методів управління податковою системою». При цьому, на наш погляд, автор робить логічну помилку,

вказуючи податкову систему як об'єкт податкового механізму та податкової політики, а, як ми вище зазначали, це не має сенсу.

На наш погляд, структура податкового механізму виглядає наступним чином:

– характеристика системи податків і зборів (сукупність всіх видів податків і зборів; принципи оподаткування; елементи податків; способи і порядок сплати податків, облік і звітність з податків);

– регулювання податкової системи (система управління податками, планування і прогнозування податкових платежів, податковий контроль);

– податкове законодавство; інформаційне та кадрове забезпечення.

Крім того, на наш погляд, специфічною ознакою елементів податкової політики є їх повна відповідність податковому законодавству країни. Набори інструментів державної політики, що відповідають іншій галузі права, формуватимуть інші механізми (наприклад, в цілому фінансовий, а також кредитний, бюджетний). Дана ознака допомагає розмежувати елементи податкової політики, що відносяться і не відносяться до податкового механізму.

Отже, враховуючи вищесказане, можна дати таке визначення податкового механізму держави – це сукупність форм, методів і способів організації та регулювання податкових відносин, відповідна історично сформованим цілям і завданням податкової політики держави і закріплена в податковому законодавстві.

Податкова політика держави повинна бути нерозривно пов'язана із загальною економічною стратегією розвитку країни. Крім того, вона повинна враховувати історичні інтереси і цілі держави. До суб'єктів податкової політики відносяться тільки відповідні державні та територіальні органи. До об'єктів слід відносити діяльність господарюючих суб'єктів на відповідній території. Податковий механізм складається з наступних блоків: система податків і зборів, регулювання податкової системи, податкове законодавство, інформаційне та кадрове забезпечення. У той же час, ключовою відмінністю елементів податкового механізму є їх повна відповідність податковому законодавству

країни [1].

Список літератури:

1. Чернявська Л.В. Сутність і структура податкового механізму управління економікою. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. – № 2(5). – 2009. – С. 53-55.

Тематика: Сільськогосподарські науки

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ

Пелих В.Г.

Ушакова С.В.

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Україна

Модернізація регіонального розвитку та активізація процесів інтеграції сільського господарства до європейського простору є пріоритетним напрямком реалізації національних інтересів українців, зміцнення економічної системи та загальнодержавних позицій України на міжнародній арені. Прагнення отримати статус члена асоціації Європейського Союзу – це новий виклик для впровадження регіональної політики щодо розвитку сільських територій.

Співпраця нашої держави із країнами ЄС відкриє нові можливості: економічний та соціальний розвиток спрямований до європейського рівня; покращення конкурентоздатності сучасного агропромислового комплексу; збільшення обсягів експорту вітчизняної продукції. Розвиток агропромислового сектору України вимагає розвинутої ринкової економіки та максимального впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду.

Херсонська область має величезний сільськогосподарський потенціал та є одним із національних лідерів у вирощуванні овочів і баштанних культур. Станом на кінець 2018 року за обсягом виробництва овочевих культур область, як і у попередні роки, посіла лідируюче місце, зібравши 1317,0 тис. ц з максимальною по Україні врожайністю 316,2 ц з 1 га. На 1 серпня 2019 року в усіх категоріях господарств одержано 23673,9 тис.ц зерна, що на 22,1% більше, ніж у 2018 році. Крім того, Херсонщина є однією з небагатьох областей, де вирощується круп'яна культура рис.

Тваринництво розвивається повільнішими темпами. Досить значною є частка продукції, виробленої населенням, що впливає не лише на обсяг, але й на її якість.

Для вирішення цієї проблеми великі переробні підприємства, які допомагають приватним домогосподарствам у створенні кооперативів, закупаючи обладнання та оснащуючи приміщення для утримання тварин, що дає змогу виробляти безпечну та якісну сировину, яка відповідає стандартам.

За даними Головного управління статистики у Херсонській області у січні 2020 року господарствами усіх категорій в області вироблено 9,0 тис. т. м'яса в живій масі, молока – 12,8 тис. т., яєць – 77,1 млн. шт.

Отримані сільськогосподарські урожаї та продукція тваринництва повинні бути максимально збережені та якісно перероблені. Після чого постає питання продажу виробленої продукції.

Перед переробними підприємствами на сьогоднішній день гостро стоїть питання пошуку та освоєння нових ринків збуту продукції. Головною перешкодою до цього є ряд умов необхідних для експортування, що висувають зарубіжні партнери – відповідна якість та безпечність продукції, що відповідатиме європейським стандартам.

Однією з вимог є впровадження та стабільне функціонування НАССР – системи харчової безпеки, що базується на аналізі ризиків за допомогою визначення та контролю критичних точок на усіх етапах виробництва.

Перевагами впровадження системи НАССР на українських переробних підприємствах є випуск безпечної та якісної продукції, оптимізація процесів управління, усунення перешкод у торгівлі на європейських ринках, зростання довіри споживачів та зниження кількості невідповідної продукції. На сьогоднішній день впровадження стандартів – другий після накопичення капіталу чинник зростання економіки.

Отже, впровадження європейських стандартів на теренах нашої країни дозволить збільшувати об'єми виробництва, що призведе до збільшення кількості робочих місць, підвищення рівня життя населення, збільшення прибутку, максимального використання наукового та сільськогосподарського потенціалу області та країни.

Список літератури:

1. Статистичний бюлетень «Соціально-економічне становище Херсонської області за січень 2020 року» (2020). *Х.: Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Херсонській області*
2. Проєвропейська свідомість сільських громад – шлях реформування країни. За ред. Свідерська Н.В. (2018) *К.: Демократична дія*
3. Статистичний збірник «Регіони України» (2019) *К.: Державна служба статистики України, 2.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДПРАЦЮВАННЯ МАЛОПОТУЖНИХ ВУГІЛЬНИХ ПЛАСТІВ ЗАХІДНОГО ДОНБАСУ

Петльований М.В.

к.т.н., доц., доцент кафедри гірничої інженерії та освіти
petlyovanyi1986@gmail.com

Халимендик О.В.

к.т.н., доц., доцент кафедри будівництва, геотехніки і геомеханіки

Шерстюк Є.А.

асистент кафедри гідрології та інженерної геології
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

В енергетичному секторі України тепла енергетика має важливе значення, адже більше ніж 1/3 генерації енергії забезпечується спалюванням кам'яного вугілля в теплових електростанціях (ТЕС). Більшість ТЕС України для генерації енергії обладнані під марки вугілля Г (газове), що свідчить про пріоритетність цього виду вугілля для суспільства та економіки. Запаси кам'яного вугілля, що потенційно підлягають вилученню, складають більше 33 млрд т, проте 27 млрд т, або 80%, запасів вугілля сконцентровано у пластах з потужністю менше 1,0 м [1-3] (рис. 1).

Відпрацювання малопотужних вугільних пластів супроводжується суттєвими експлуатаційними витратами в процесі гірничого виробництва, внаслідок чого формуються високі показники собівартості видобутку. Тому для розробки цих пластів у світі можуть використовуватися геотехнологічні технології розробки, такі як підземна газифікація [4-6], або ці пласти відносять до неперспективних і вони не підлягають розробці.

Важливе значення в загальному вуглевидобутку країни (60%) відіграє Західний Донбас, де працюють 10 вугільних шахт компанії ПрАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» і знаходяться у приватній власності [7, 8].

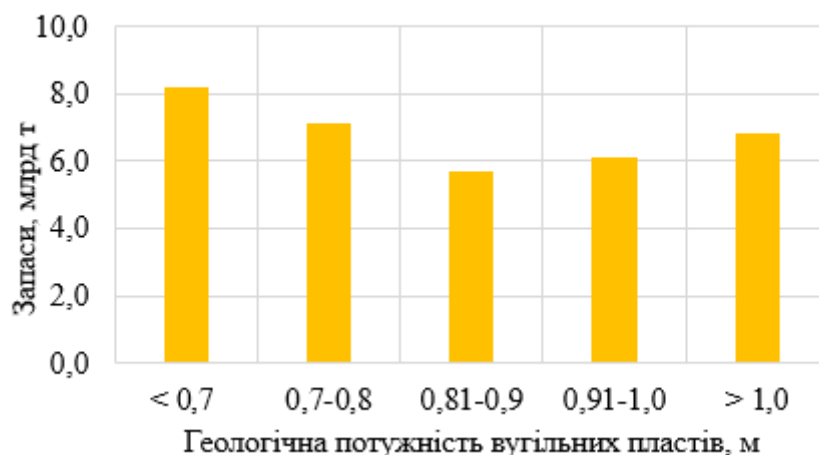


Рисунок 1 – Запаси вугілля у пластах різної потужності

Шахти Західного Донбасу за обсягом видобутку, техніко-економічними показниками та інвестиціями у виробництво значно перевищують рівень шахт державної власності. Однак, незважаючи на цей аспект відпрацювання, суттєво погіршилися геологічні умови розробки та загальні витрати на вилучення вугілля, що обумовлено малою геологічною потужністю вугільних пластів та пов'язаною із нею засміченістю пустими породами видобутого вугілля (показник зольності). Так, у 2018 році середня геологічна потужність вугільних пластів на шахтах Західного Донбасу склала 0,83 м при середній зольності 43%.

Основна причина формування зольності вугілля у процесі видобутку полягає в наступному. Більшість очисних вибоїв на шахтах ПрАТ «ДТЕК «Павлоградвугілля» оснащено вітчизняними комбайнами КД-80 і КД-90, закордонними механізованими кріпленнями OSTROJ та очисними комбайнами УКД-200-250, УКД-200-400, УКД-200-400, УКД-300, КА-200, МВ-410Е. Ці засоби механізації очисних робіт не в змозі розробляти пласти потужністю менше 1,05 м без присікання бічних порід, що зумовлено габаритами механізованих комплексів і необхідною висотою вільного проходу по лаві для

обслуговуючого персоналу. Тому різниця між виймальною та значно її меншою геологічною потужністю вугільного пласта присікається очисним комбайном і формує основну зольність видобутого вугілля, а такі фактори як обвалення несправжньої покрівлі пласта та наявність природних породних прошарків у структурі пласта підвищують цей показник [9, 10]. Так, наприклад, при рівній виймальній потужності пластів 1,05 м, величина присікання в очисних вибоях при відпрацюванні пласта С₁₀^В (ш. Західно-Донбаська, комбайн УКД 200-250) становить 0,06 м, а при відпрацюванні пласта С₁₁ (ш. Ім. Героїв Космосу, комбайн КА-200) – 0,2 м. Даний аспект сприяє перемішуванню відбитого вугілля з породою й погіршенню його якісних характеристик.

Вимушене присікання пустих порід в процесі очисних робіт формує непродуктивний рух пустих порід у технологічній схемі гірничого виробництва. Так, замість транспортування вугілля із мінімальною природною зольністю (10-15%) виникає технологічна потреба транспортувати ці породи по конвеєрній системі вугільної шахти, додатково навантажувати шахтний скіповий підйом, транспортувати цю гірничу масу на збагачувальну фабрику та після процесу збагачення доповнювати існуючі породні відвали шахт крупнокусковими відходами збагачення з цими ж додатковими витратами на транспортування.

Внаслідок підземної розробки вугільних пластів на денній поверхні утворюються накопичення відходів у вигляді відвалів пустих порід [11, 12], які утворені здебільшого пустими породами від проведення гірничих виробок. При розробці вугільних пластів малої геологічної потужності виникає потреба виконання циклу збагачення, внаслідок чого породні відвали шахт поповнюються окремо крупнокусковими відходами збагачення. На шахтах Західного Донбасу це доповнення складає 4,0-4,5 млн т порід на рік. Накопичення пустих порід займають цінні земельні площі сільськогосподарського призначення, призводять до забруднення навколишнього природного середовища і вимагають від власника сплати екологічного податку за складування кожної 1 т відходів [13]. При розробці

рудних родовищ застосовуються технології із закладкою [14, 15], де успішно утилізуються породи, а при розробці вугільних родовищ дані технології потребують вдосконалення [16].

Таким чином, проблемні аспекти розробки пластів піднімають актуальне питання про кардинальний перегляд традиційних технологій та існуючих підходів до видобутку вугілля й створення нових, що мають більш високий рівень економічної і екологічної ефективності.

Проблемні аспекти, що зазначаються в роботі, отримані в рамках виконання науково-дослідної роботи № 0120U101099.

Список літератури:

1. *Ukraine coal*. (2013). Industry report. Kyiv: Baker Tilly, 12 p.
2. *Мінеральні ресурси України*. (2018). Київ: Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України», 270 с.
3. Бузило, В.И., Кошка, А.Г., Сердюк, В.П., Сулаев, В.И., & Яворский, А.В. (2012). *Технология селективной отработки тонких угольных пластов*. Днепропетровск: Национальный горный университет, 138 с.
4. Xie, J., Xin, L., Hu, X., Cheng, W., Liu, W., & Wang, Z. (2020). Technical application of safety and cleaner production technology by underground coal gasification in China. *Journal of Cleaner Production*, (250), 119487. <https://doi:10.1016/j.jclepro.2019.119487>
5. Саїк, П.Б., Лозинський, В.Г., Петльований, М.В., Сай, К.С., & Стрижаков, Є.М. (2018). Сучасний підхід до освоєння енергетичних ресурсів залишених та некондиційних запасів вугілля. *Збірник наукових праць Національного гірничого університету*, (54), 152-168.
6. Timoshuk, V., Tishkov, V., Inkin, O., & Sherstiuk, E. (2012). Influence of coal layers gasification on bearing rocks. *Geomechanical Processes during Underground Mining*, 109-113. <https://doi:10.1201/b13157-19>
7. Barabash, M., & Cherednichenko, Y.Y. (2015). Transformation SHC “Pavlogradvugillia” in the world class coal-mining company – PJSC “DTEK

Pavlogradvugillia”. *Mining of Mineral Deposits*, 9(1), 15-23. <https://doi:10.15407/mining09.01.015>

8. Григорьев, А.Е., Халимендик, А.В., & Сторчак, Г.Г. (2013). Анализ состояния горных выработок шахт Западного Донбасса. В *Матеріалах міжнародної конференції «Форум гірників – 2013»*, (с. 286-290), №2. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет.

9. Snihur, V., Malashkevych, D., & Vvedenska, T. (2016). Tendencies of coal industry development in Ukraine. *Mining of Mineral Deposits*, 10(2), 1-8. <https://doi:10.15407/mining10.02.001>

10. Hrinov, V., & Khorolskyi, A. (2018). Improving the process of coal extraction based on the parameter optimization of mining equipment. *E3S Web of Conferences*, (60), 00017. <https://doi:10.1051/e3sconf/20186000017>

11. Петлёванный, М.В., & Гайдай, А.А. (2017). Аналіз накопичення і систематизація породних відвалів вугільних шахт, перспективи їх розробки. *Геотехнічна механіка*, (136), 147-158.

12. Петлёванный, М.В., & Лашенкова, Я.А. (2015). Экологические и технологические аспекты оставления шахтных пород в подземном пространстве. В *Матеріалах науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Наукова весна»*, (с. 21-22). Дніпропетровськ: Національний гірничий університет.

13. Кузьменко, А.М., Петлёванный, М.В., & Усатый, В.Ю. (2010). Влияние тонкоизмельченных фракций шлака на прочностные свойства твердеющей закладки. В *Матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції «Школа підземної розробки»* (с. 383-386). Дніпропетровськ: Національний гірничий університет.

14. Kuzmenko, O., & Petlovanyi, M. (2015). Substantiation the expediency of fine gridding of cementing material during backfill works. *Mining of Mineral Deposits*, 9(2), 183-190. <https://doi.org/10.15407/mining09.02.183>

15. Gorova, A., Pavlychenko, A., Kulyna, S., & Shkremetko, O. (2012). Ecological problems of post-industrial mining areas. *Geomechanical Processes during Underground Mining*, 35-40. <https://doi:10.1201/b13157-7>

16. Byzylo, V., Koshka, O., Poymanov, S., & Malashkevych, D. (2015). Resource-saving technology of selective mining with gob backfilling. *New Developments in Mining Engineering 2015*, 485-491. <https://doi:10.1201/b19901-84>

Тематика: Юридичні науки

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ

Петровська Ірина Ігорівна

к.ю.н, доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
<https://orcid.org/0000-0002-8025-9340>

Серед відносин предмету адміністративно-правового регулювання виділяють групу спеціальних правових режимів. Розрізняють різні види таких режимів. За сферою діяльності вільні економічні зони варто віднести до спеціальних економічних режимів (як групи адміністративно-правових режимів), підвидом яких і буде режим функціонування вільних економічних зон.

Для характеристики правових засад їх функціонування варто звернутись до теорії адміністративного права щодо характеристики адміністративно-правових режимів загалом. Отож, адміністративно-правовий режим - це сукупність адміністративно-правових засобів регулювання відносин, які підбираються для оптимального вирішення поточної проблеми/проблем з

допомогою засобів та методів діяльності суб'єктів публічного адміністрування залежно від ситуації, що склалась у суспільстві.

Серед елементів адміністративно-правового режиму виділяють наявність: спеціальних методів та засобів виникнення і регулювання відносин; заходів адміністративного примусу чи заохочення, які використовуються для конкретних відносин (проте ґрунтуються на загальних засадах адміністративного права); наявність спеціального законодавства та особливостей здійснення контролю у відповідній сфері відносин, особливості притягнення до юридичної відповідальності за порушення законодавства. Варто визначити і мету встановлення адміністративно-правових режимів: вирішення специфічних проблем за допомогою методів публічного управління.

Аналіз вітчизняних нормативно-правових актів щодо функціонування спеціальних (вільних) економічних зон (надалі – СЕЗ) дає можливість виділити основний з них, що регулює ці відносини: Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» (надалі – Закон) [1]. Законодавчо, така зона є частиною території України, де діє та встановлено спеціальний правовий режим економічної діяльності, наявні особливості застосування законодавства України (ст.1 Закону). Метою створення СЕЗ є, формування сприятливого інвестиційного клімату та залучення іноземних інвестицій, використання й впровадження нових технологій, методів господарювання; активізація підприємницької діяльності, зокрема для нарощування постачання товарів, робіт і послуг на внутрішній ринок, їх експорту, створення та насичення ринку високоякісною продукцією, загалом, прискорення економічного і соціального розвитку України.

СЕЗ є видом пільгового адміністративно-правового режиму, оскільки на його території впроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, та інші умови («підрежими») економічної діяльності фізичних та юридичних осіб. Саме дані пільги є спокусливим чинником для суб'єктів господарювання СЕЗ.

Загалом, СЕЗ створюються в Україні Верховною Радою за ініціативою Президента, Кабінету Міністрів чи місцевої ради та місцевої державної

адміністрації. Зона вважається створеною, коли вступив у дію відповідний закон, прийнятий Верховною Радою України про цю СЕЗ, в ньому визначаються й умови ліквідації такої зони. Наприклад, згідно Закону України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» [2], вона створюється на період до 1 січня 2020 року в адміністративно-територіальних межах Яворівського району Львівської області.

Організація публічного адміністрування у СЕЗ має свої особливості й визначається у спеціальному законі про створення конкретної СЕЗ. Серед суб'єктів управління має бути наявний орган господарського розвитку й управління (ОГРУ), який забезпечує її функціонування. Виключна компетенція ОГРУ стосується визначення перспектив розвитку СЕЗ, будівництва інфраструктурних об'єктів та комунікаційних мереж/зв'язків на її території, організація міжнародних торгів, упорядкування ринку та використання землі, природних ресурсів на території СЕЗ; здійснення надання адміністративних послуг (зокрема дозвільних) тощо.

Отже, правові засади функціонування (створення, діяльності й ліквідації) спеціальних економічних зон в Україні визначаються Законом, прийнятим Верховною Радою. Режим СЕЗ є видом пільгового правового режиму, який існує для економічного та соціального розвитку відповідної території, тобто загалом є позитивним явищем економіки України.

Список літератури:

1. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12/ed19921013>

2. Про спеціальну економічну зону «Яворів»: Закон України від 15.01.1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-14>

МЕДІАОСВІТА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Петрук Д.С.

Козацький ліцей Новокаховської міської ради,
асистент вчителя

Коткова В.В.

Херсонський державний університет,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

Медіаосвіта невідривно пов'язана з повсякденною діяльністю, актуальною для дитини. Грамотно організований процес медіаосвіти має великий потенціал можливостей для інтелектуального розвитку дитини, сприяє підвищенню інтересу до навчання, його ефективності, розвиває дитину гармонійно, саме тому робота з інформацією та медіа стає головним змістом у сьогоденній педагогічній роботі з дітьми дошкільного віку.

Важливе значення здійснення медіаосвітнього процесу в дошкільних освітніх установах наголошують сучасні дослідники (Л. Баженова, О. Бондаренко, О. Федоров, В. Челишева та інші).

У вітчизняних наукових дослідженнях у галузі педагогіки та психології вивчення питання медіаосвіти як спеціального напрямку найбільш значущими є роботи Б.Потятиника, Н.Горб, учених Інституту екології масової інформації Львівського національного університету імені Івана Франка. Розроблення Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, а також її схвалення постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року (протокол № 1-7/6-150) свідчить, що медіаосвіта є важливою складовою модернізації української освіти. У даному документі визначено, що «дошкільна медіаосвіта є принципово інтегрованою і спрямована на

збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища (у тому числі від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жахів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіа продукцію» [1].

Дітям дошкільного віку важко сприймати значний потік інформації, а тим паче – фільтрувати та критично оцінювати її. Ми погоджуємося з А. Немирич, що «навчання медіаграмотності дошкільників має стати пріоритетним напрямом в освітній політиці будь-якої держави. Відповідно педагоги мають готувати дітей до освоєння світу і сьогодні «найважливіший складник цього опанування – вміння грамотно працювати з інформацією» [3, с.4].

Медіа – телебачення, комп'ютерні технології, численні друковані видання стали вірними супутниками кожної сучасної людини. Вони є комплексним засобом освоєння навколишнього світу, відіграють величезну роль у вихованні, освіті, культурному розвитку не тільки дітей, але й дорослих. Усе своє життя кожна людина отримує певні знання: на заняттях у навчальних закладах, з книжок, із засобів масової інформації, в ході спілкування з іншими людьми, у процесі виробничої діяльності, під час повсякденної життєдіяльності. Процес здобуття знань стає набагато більш плідним і ефективним, коли він не є спонтанним, а відбувається цілеспрямовано, має певну кінцеву мету, здійснюється відповідно до певної програми.

Гармонійно організований процес медіаосвіти в ЗДО має величезний потенціал можливостей для інтелектуального і особистісного розвитку дошкільників, сприяє підвищенню інтересу до навчання, його ефективності, всебічного розвитку дітей; об'єднує всіх учасників освітнього процесу, забезпечує загальнокультурне зростання, навчання грамотності в широкому розумінні. «Медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації покликана формувати

культуру комунікації, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей» [4].

Робота з інформацією і медіа стає головним змістом в освітній роботі в ЗДО. Медіаосвіта охоплює усіх учасників навчально-виховного процесу. Розпочинається він зі створення медіаосвітнього середовища дошкільного навчального закладу, яке включає в себе: медіаосвітні ресурси; психолого-педагогічні умови; сучасні технології навчання; програмно-методичне забезпечення; особистісно-орієнтована взаємодія суб'єктів освітнього процесу один з одним та з медіаосвітніми ресурсами.

У ЗДО використовуються медіаосвітні ресурси, під якими сьогодні розуміються й елементарні інформаційні об'єкти (фотографії, відеофрагменти, звукозапис, текстові документи, анімації, інтерактивні моделі, завдання в тестовій формі тощо), й комбінації таких об'єктів, й інноваційні конструктивні середовища, які підтримують творчу індивідуальну і колективну навчально-пізнавальну діяльність дітей.

Сучасний освітній процес, що протікає в умовах інформатизації та масової комунікації всіх сфер суспільного життя, вимагає суттєвого розширення арсеналу засобів навчання. На заняттях вихователі і музичні керівники використовують технічні медіазасоби, які можуть передавати зміст предметів і виконувати їх роль. Об'єкти, які не доступні через їхню дорожнечу або особливості, можна продемонструвати дітям в ілюстраціях чи діаграмах, звукових документах або фільмах. Найбільший інтерес викликають творчо-пошукові та ігрові самостійні завдання. Дошкільнят дуже захоплює створення власних медіатекстів на задані або вільні теми. Веселі конкурси та ігри, вікторини, спільні творчі справи, змагання, придумування забавних історій, складання віршів або пісень, розігрування невеликих костюмованих сценок, створення саморобок та малюнків, самостійна художня діяльність – ці заняття викликають жвавий інтерес у дітей.

У ЗДО набувають поширення ігри-імпровізації, театралізовані, рольові,

сюжетно-рольові та інші ігрові види діяльності з використанням медіаматеріалу [3]. Для підвищення інтересу дошкільників до виконання завдань, у допомозі в процесі створення власних медіатекстів на заняттях організовується рольова гра, в якій діти мають можливість «перевтілитись» у персонаж, пережити взаємини одних і тих же персонажів в різних ситуаціях.

Презентації для дітей, комп'ютерні ігри, що використовуються в ЗДО носять розвиваючий характер. За їх допомогою можна у цікавій формі оволодівати абеткою, осягнути тайни лічби, познайомитися з іншими країнами й континентами, вивчити іноземну мову тощо. Ілюстрування розповіді вихователя мультимедійною презентацією на занятті не тільки осучаснює освітньо-виховний процес, але й забезпечує його якісною й відповідною наочністю. З дітьми проводяться: бесіди, дидактичні ігри та ігрові вправи, спрямовані на знайомство з комп'ютерною технікою. Важливо добирати такі форми роботи з медіаматеріалами, які сприяють формуванню естетичного смаку, образного мислення, розумінню медіатекстів тощо.

Виготовлення коміксів – цікавий вид медіаосвітньої діяльності, що може бути організована в ЗДО. Комікси перетворюються на ефективну навчальну методичку, за умови зацікавлення дітей у їх створенні. В такому випадку вони стають зручною формою комунікації та відкривають якісно новий підхід до роботи з інформацією. У коміксах діти вчаться передавати головне повідомлення без слів (емоції, рухи тіла, наміри людини). Малювання коміксів дозволяє розвивати в дітей просторові уявлення, абстрактне та логічне мислення. На початку, переглядаючи комікси, дітям запропонуйте визначити, яким чином картинки відображають події. Цікавою для дітей, успішною і результативною є робота щодо показу пантоміми зображених подій. Таким чином дитина, «занурюючись» у комікс, може відчути і зрозуміти події, емоції, характери персонажів тощо. Візуальне сприйняття при цьому змінюється і в подальшому дитина самостійно може створювати власні комікси [2, с.10].

Малювання коміксів має позитивний вплив на дитину через те, що під час їх виготовлення створюється: атмосфера самодіяльності і творчості; можливість

реалізувати свої потреби в художньо-творчій діяльності; наочність результатів своєї діяльності; загальна захопленість і доброзичливість Залучення дітей до різних медіа розкриває широке поле для розв'язання освітніх і виховних завдань.

Отже, медіа – невичерпне джерело для всебічного розвитку дитини. Як ми бачимо, медіа стають комплексним засобом освоєння дитиною навколишнього світу, а медіаосвіта – основою формування нового типу культури особистості. Медіазаняття вигідно відрізняються від традиційних атмосферою самодіяльності й творчості, наочною результатів виконуваної діяльності, можливістю реалізовувати творчі потреби, загальною захопленістю і доброзичливістю.

Список літератури:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/doc/files/news/433/43366/Programa.doc>

2. Малюємо комікси щодо сталого розвитку: навчально-методичний посібник / Есб'юрен Йорсатер, Мэрилін Мелманн, Лідія Пшеніцина, Ірина Семко, Іван Тікота. Українська версія: Ігор Сущенко, Олена Пометун [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pedrada.com.ua/mcfr/Pedrada/comix.pdf> – Назва з екрану. – Мова: укр. – Дата звернення: 12.01.2016

3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр вільної преси, 2012. — 346 с.

4. Шабунова А.О. Вплив медіаосвіти на формування особистості в умовах інформаційного суспільства. – Режим доступу http://novyn.kpi.ua/2009-2/31_Sabunova.pdf – Назва з екрану. – Мова: укр. – Дата звернення: 02.02.2016

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТИСТИКИ ЛОР ЗАХВОРЮВАНЬ МАРІУПОЛЬЦІВ В РІЗНІ ПОРИ РОКУ

Пефті Ю.С.

Донецький національний медичний університет

м.Маріуполь, Україна

кафедра медичної фізики та інформаційних технологій

Науковий керівник: Вотякова М.О.

старший викладач

Маріуполь є промисловим мегаполісом з певними невирішеними проблемами стану довкілля і це, ймовірно, є причиною того, що значна кількість населення хоча б раз на рік звертається до ЛОР лікаря з гострим або хронічним отитом, невритом слухового проходу, гострим синуситом, ГРВІ, тонзилітом, абсцесом, ларингітом тощо. Виявлення динаміки таких звернень сприяє прогнозуванню напрямів та розробці заходів, спрямованих на вирішення проблем здоров'я мешканців [1, 2].

В ході роботи ми дослідити, на прикладі результатів роботи Міської лікарні №1 м. Маріуполя, динаміку ЛОР захворювань; встановити сезонні закономірності захворюваності ЛОР органів.

Захворювання ЛОР – патологічний процес, який включає в себе ненормальне анатомічне функціонування носу, вух, горла; і зачасто призводить по часткової втрати працездатності.

В ході роботи було проведено статистику поширеності і активізації наступних захворювань: гострий отит, ларингіт, синусит.

Гострий отит – гостре запалення середнього вуха. Причиною найчастіше стають бактерії (стрептококи, стафілококи) або респіраторні віруси (гриб,

парагриб, кір), які потрапляють до середнього вуха через прохід Євстахієвої труби на основі посланої дії імунної системи. Гострий отит, в залежності від ускладнення та індивідуальних характеристик має 3-5 стадій перебіг. В процесі пасивного втручання в перебіг захворювання можливі ускладнення, які проявляються у вигляді: хронічного середнього отиту, мастоїдиту, сепсису, абсцесу, менінгіту, невралгії лицьових нервів. Згідно з опрацьованою статистикою, можна сказати наступне: гострий отит - залежить від сезонів пори року; бо кількість захворювань у «лояльні» місяці року в половину менше, аніж у ті місяці, коли температура має нестабільні ривки в температурі. Наприклад: січень/лютий – 17 і 16 звернень відповідно; квітень/червень – 29 і 22 звернення відповідно. При своєчасному компетентному наданні медичної допомоги прогноз є сприятливим, зниження слуху не спостерігається.

Ларингіт – запалення слизових оболонок гортані, часто супроводжується застудою. Причиною виникнення є пошкодження слизової оболонки гортані і верхнього відділу трахеї, а також: віруси, бактерії, гельмінти (сінгамоз), алергія. При перебігу ларингіту пацієнти скаржаться на набряк ротової порожнини та медіальної сторони надгортаннику, хрипоту; лоскотання в горлі, що спричинює постійне бажання кашляти; швидку стомлюваність голосу. Згідно з опрацьованою статистикою, пацієнтів хворих на ларингіт, можна сказати наступне: ларингіт - залежить від по року; зустрічається частіше на стику місяців. Наприклад у 2019 році це лютий/березень – 9 та 12 випадків відповідно, червень/липень – 8 та 7 випадків відповідно. З приводу інших місяців з більш-менш однаковою температурою повітря частота звернень доходила до 6. При цьому своєчасне лікування включає в себе обмеження голосового режиму, лужно-масляні інгаляції, антигістамінні препарати; дієта, яка обмежує вживання гострої, солоної, сильно гарячої або холодної їжі.

Синусит – запалення слизової оболонки навколо носових повітряних пазух. Найбільш поширені: фронтит – локалізація в лобній пазусі; гайморит – у верхньощелепній кістці; етмоїдит – у решітчастих пазухах. Основними причинами синуситу є респіраторні інфекції, а також індивідуальні особливості

анатомічної будови носу. При періоді активізації захворювання (7-8 день від зараження) пацієнт спостерігає помітне збільшення виділень з носа, консистенція, яких буде в'язкою та більш сформованою; кашель, який спричинений потраплянням виділень з носа; слабкість; підвищення температури. Згідно з опрацьованою статистикою, пацієнтів хворих на синусит, можна сказати наступне: синусит - не значно, але залежить від пори року; найменша кількість звертань спостерігається в основному в літні місяці, оскільки у населення є безпосередній контакт з морем. Наприклад: січень/лютий – 72 та 77 випадків відповідно; липень/серпень – 26 та 31 випадків відповідно. При цьому в умовах хірургічного лікування створюється умови для відтоку ексудатиту з пазухи; в умовах терапевтичного лікування рекомендовані антибактеріальні, проти набрякові, протизапальні та муколітичні медичні препарати.

Таким чином аналіз та реалізація в дослідженні, статистики ЛОР захворювань мариупольців в різні пори року дозволяє зробити наступні висновки. Наукова робота підтверджує те, що у період зміни вологості повітря Найбільш сильно переживають зміни з дихальними шляхами, і для яких весна і танення снігу є самим небезпечним періодом. Досить часто підвищена вологість протікає зі зміною погоди, що, зрозуміло, позначається на здоров'ї людини. Особливо часто такі зміни супроводжуються підвищеним ризиком застуд і переохолоджень. Також підвищена вологість може загострити існуючі запальні процеси нирок і суглобів. В період різких перепадів температур і підвищеної вологості краще звести до мінімуму перебування на свіжому повітрі.

В ході наукової роботи було доведено, що ЛОР захворювання залежать від пори року і найчастіше прослідковується на стику блоків місяців. Найменша кількість звертань зустрічаються в другому місяці кожної пори, бо саме в цей час, організм певним чином пристосувався до температури повітря. Проведене дослідження продемонструвало актуальність подальших пошуків новітньої інформації та порівняння її з вже існуючою.

Список літератури:

1. Заболотний Д. І., Лайко А. А., Косаковський А. Л., Мостова Т. С. Клінічна анатомія, фізіологія та методи обстеження ЛОР-органів: Навч. посібник. К.: Логос, 2004. 240 с.
2. Лайко А. А., Заболотний Д. І., Синяченко В. В., Шух Л. А. Довідник із захворювань верхніх дихальних шляхів у дітей: Навч. посібник для лікарів-інтернів. К.: Логос, 2005. 176 с.

Тематика: Педагогічні науки

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Пильтяй О.М.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
кандидат історичних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики технологічної освіти
та комп'ютерної графіки

У період стрімкого розвитку інформаційного суспільства необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття та обробки великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами і технологією роботи з нею. Однак, нові умови роботи породжують залежність інформованості однієї людини від інформації, набутої іншими людьми. Тому недостатньо вміти самостійно освоювати, накопичувати інформацію. Людина має мати певний рівень соціальної культури поводження з інформацією. Для відображення цього факту запроваджено термін “інформаційна культура”. Інтерес до проблем інформаційної культури викликаний переходом до нового типу економіки, яка ґрунтується на знаннях та до нового типу управління знаннями [1, с.16].

Тож, одним із основних завдань освіти на сучасному етапі є підготовка молодого покоління до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння новітніми засобами та технологіями роботи, формування інформаційної культури. Процька С.М. зазначає [2, с.129], що актуальність формування інформаційної культури та грамотності студентів пов'язана з розширенням впливу на молодь засобів масової комунікації, відтак це зумовлює необхідність особистісно-орієнтованого підходу до розвитку критичного мислення студентів, становлення захисного механізму до значного впливу засобів масової комунікації, які, з одного боку, спричиняють відчутне зростання інтелектуального і культурного потенціалу особистості, а з іншого — пропагують насильство та агресивність [2, с.129].

Термін "інформаційна культура" в вітчизняних публікаціях вперше з'явився в 1970-х рр. Ініціаторами розвитку і популяризації відповідної концепції стали працівники бібліотек. Одними з перших робіт, в яких використовувався цей термін, були статті бібліографів К. М. Войханской і Б. А. Смирнової.

Інформаційна культура в широкому сенсі - це сукупність принципів і механізмів, що забезпечують взаємодію етнічних і національних культур, їх з'єднання в загальний досвід людства; у вузькому сенсі слова - це оптимальні способи поводження з інформацією та подання її споживачу для вирішення теоретичних і практичних завдань; механізми вдосконалення технічних засобів виробництва, зберігання і передачі інформації; розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації [3].

Узагальнюючи визначення різних науковців Процька С.М. зазначає, що інформаційна культура — це систематизована сукупність знань, умінь, навичок, направлених на задоволення інформаційних потреб, які виникають під час навчальної, наукової, пізнавальної та інших видів діяльності.

Досягнення мети формування інформаційної культури здійснюється у процесі вирішення наступних завдань: вивчення різноманітних джерел

інформації; опанування способів аналітико-синтетичної переробки навчальної інформації, прийомів і засобів самостійного ведення пошуку інформації відповідно до завдань, які виникають під час навчання; вивчення і застосування можливостей новітніх інформаційних технологій тощо. Найбільший обсяг знань, пов'язаних зі сферою інформаційної культури, припадає на вивчення різноманітних джерел інформації, а найбільший обсяг умінь — на опанування способів аналітико-синтетичної переробки інформації [2, с.130].

Останніми роками дедалі частіше науковці говорять про те, що на нашій планеті вже сформується глобальне інформаційне суспільство. Як аргументи наводять дані про зростаючі масштаби розвитку процесів інформатизації, про підвищення ролі інформаційного сектора економіки, про стрімке удосконалення мереж і засобів інформаційних комунікацій, а також про вплив цих процесів на життя людей у новому інформаційному середовищі [4, с.9].

Виникнувши в сфері бібліотечної та книжкової справи, концепція інформаційної культури в міру свого розвитку вбирала в себе знання з цілого ряду наук: теорії інформації, кібернетики, інформатики, семіотики, документалістики, філософії, логіки, культурології, лінгвістики та ін. [3].

В епоху інформатизації суспільства інформаційна культура являє собою готовність до освоєння нового способу життя на базі використання інформації, побудова нової (інформаційної) картини світу і визначення свого місця в ньому. Як частина загальної культури особистості інформаційна культура повинна засвоїти етику і естетику, ергономіку і питання інформаційної безпеки (як в сенсі захисту інформації, так і в сенсі захисту людської психіки) [3].

Необхідність формування інформаційної культури студентів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу у закладах освіти всіх типів і рівнів, формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і наукових комунікацій [2, с.131].

Великого значення для формування інформаційної культури набувають нові інформаційно-комунікаційні технології (далі ІКТ), які визначаються як

сукупність методів і засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передавання й подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості. До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання належать: інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення (текстові та графічні редактори, програми підготовки презентацій, електронні таблиці тощо), електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання), телеконференції [5, с. 19].

Процька С.М. вважає, що організаційно-педагогічними умовами формування інформаційної культури майбутнього вчителя є такі [2, с.131]:

- цілісність, неперервність і системність розвитку інформаційної культури студента;
- побудова змісту і структури навчально-виховного процесу відповідно до завдань і основних компонентів інформаційної культури;
- організація у ВНЗ інформаційного середовища, що стимулює до творчої інформаційної діяльності;
- формування позитивної мотивації студентів до інформаційної діяльності;
- залучення студентів до інтенсивної інформаційної діяльності, створення професійно значущих інформаційних продуктів у процесі вивчення різних дисциплін.

Ознакою інформаційної культури є не тільки отримання найрізноманітнішої і різноякісної інформації, а й уміння вибрати з величезного масиву наявної інформації найбільш важливу і потрібну.

Інформаційна культура пов'язана з соціальною природою людини. Вона є продуктом його різноманітних творчих здібностей і проявляється в таких аспектах [3]:

- в конкретних навичках по використанню технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж);

- в здатності використовувати у своїй діяльності інформаційні технології;
- в умінні витягати інформацію з різних джерел: як з періодичної преси, так і з електронних комунікацій, представляти її в зрозумілому вигляді і вміти її ефективно використовувати;
- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- в умінні працювати з різною інформацією;
- в знанні особливостей інформаційних потоків у своїй галузі діяльності.

Саме в процесі інформаційної діяльності люди вдосконалюють культуру поводження з інформацією, методи її отримання, обробки, зберігання і своєчасної видачі [3].

Отже, в умовах інформаційного суспільства інформаційна культура студента виступає одним із основних факторів для всебічного розвитку особистості, формуючи при цьому умови для підготовки студента до самостійної продуктивної діяльності та є важливим чинником у навчально-виховному процесі.

Список літератури:

1. Блистів О .М., Галаз Л. В. Взаємозв'язок інформаційної культури та якості навчального процесу. С. 15-21. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2641/visnyk2015-15-21.pdf>
2. Процька С.М. Формування інформаційної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів С.129-131. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2335/1/S_Procka_konf_GI.pdf
3. https://stud.com.ua/62396/menedzhment/informatsiyna_kultura
4. Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів: Наук.-метод. рек. / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; Упоряд. А.І. Рубан. К., 2005. – 117 с.
5. <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2641/visnyk2015-15-21.pdf>

ВЫЗОВЫ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ ИНСТИТУТА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Пивнева Л.Н.

(Харьков)

Глобализация трактуется как социальный, политический, экономический, культурный процесс, который характеризуется финансовой, технологической, культурной интеграцией и взаимозависимостью в мировой системе. Она отождествляется с сознанием того, что мир является единым неделимым пространством, которому одновременно присущи и ассимиляция, и дезинтеграция. Ее также связывают с доминированием в экономике. В. Сахс (1992) отмечает, что в век глобализации само понятие образование имплицитно имеет значение подготовки к участию в глобальной экономике, не зависимо от того, понимают ли это те, кто обучает и сами студенты. [2, р.2] Кроме того, глобализацию обозначают как процесс, в котором страны все более интегрируются, главным образом через движение товаров, капиталов, трудовых ресурсов и идей. [1, р. 22]

Глобализация повлияла на институт высшего образование в мире, поставив задачу интернационализации как развития международного сотрудничества в сфере образования и науки. Она выдвинула на первое место проблему выживания университетов и колледжей в связи с ухудшением финансирования учебных заведений в мире.

Глобализация высшего образования в XX- начале XXI века привела к изменениям института высшего образования в связи с его социальным расширением и массовым характером. В системах высшего образования не только увеличилось количество университетов и колледжей различных форм собственности, но и произошло разделение студенческого контингента

молодежи на выходцев из обеспеченных слоев, среднего класса и бедных слоев населения. Продлились также сроки обучения в связи с появлением идей непрерывного образования, переквалификаций, и т.д. Создание глобальных сетей, рост исследовательского потенциала вузовских комплексов, массовость высшего образования повысили его роль в социуме.

Глобализация высшего образования способствовала радикальным изменениям в процессе преподавания в университетах и колледжах конца XX-начала XXI века. Наиболее очевидные перемены коснулись следующих направлений:

1. внедрения информационных технологий, которые предоставили высшему образованию широкий доступ к миру знаний;
2. разработки новых современных курсов педагогами высшей школы, их распространение через Интернет и дистанционное обучение;
3. создания универсальных цифровых библиотек, которые имеют не только книги, журналы, но и видео, аудио материалы и т.д.

Глобализация высшего образования нашла свое отражение в формировании приоритетов в преподавании тех дисциплин, которые стали считаться важными, с которыми население стало связывать более радужные перспективы будущего трудоустройства выпускников вузов. Произошло расширение профессиональной составляющей - возникли новые специальности, стало больше преподаваться наиболее востребованных населением специализаций (компьютерные науки, экономика, иностранные языки и т.д.) в непрофильных учебных заведениях. Высшие учебные заведения в мире стали пересматривать направления и тематику развития научных исследований, которые в перспективе смогли бы дать какой-либо коммерческий результат.

Так как мир становится единой «мировой деревней», то необходим единый подход к подготовке будущих специалистов, которым предстоит жить в глобализованном обществе..

На рубеже последних столетий формируется рынок образовательных услуг, в котором ведущие государства мира получают прибыль от обучения молодежи из развивающихся стран. Глобализация высшего образования означает также возможность получения диплома путем пересечения национальных границ. Около 1, 8 млн. студентов [3, р. 207] делают это ежегодно, либо переезжая из одной страны в другую для учебы, либо получают зарубежное образование дома дистанционно, либо обучаются в университетах, которые созданы с привлечением иностранного капитала. Украина также начала расширять сектор предоставляемых образовательных услуг для зарубежных студентов. При этом их обучение ведется преимущественно на английском языке. По данным 2010 года в Украине обучались студенты из 152 стран мира. [4]

В эпоху глобализации усиливается роль высшего образования как агента социальной мобильности. С ним связывают возможность будущего трудоустройства, которое принесет доход либо в своей стране, либо за рубежом. При этом глобализация понимается также и как возможность свободной миграции в мире. Новые иммигранты ставят новые задачи перед высшей школой, в числе которых - возможность адаптации, сохранение своих культур, аккумуляция знания, потребность в нострификации и транспортировке полученного высшего образования из одной страны в другую и т.д.

Долговременный (по некоторым оценкам) экономический кризис, обусловленный пандемией, охватил локализованный мир в 20- х гг. XXI столетия,. Его проявлением стал коронавирус. Новым этапом глобализации стала борьба с коронавирусом, которая вызвала беспрецедентные меры и финансовые затраты на его преодоление. Борьба с коронавирусом обострила некоторые проблемы высшего образования, которые необходимо решать в глобальном масштабе. В их числе усиление внимания к дистанционному обучению, преодоление неконтролируемой глобальной мобильности студентов в сфере высшего образования, сокращение финансирования и усиление

рыночных механизмов в высшем образовании, повышение значения он-лайн публикаций и увеличение доли телеконференций в процессах международных обменов академии и т.д. .

Смогут ли ответить новым вызовам глобализации трансформационные процессы института высшего образования? Это покажут ближайшие реформы, направленные на преодоление негативных тенденций в сфере образования. Ведь после преодоления пандемии как очередного этапа развития глобализации процессы в высшем образовании вряд ли будут протекать как прежде.

Список литературы:

1. Creating Knowledge, Strengthening Nations. The Changing Roles of Higher Education/ Ed. by G.A. Jones, P.L. McCarney, M.L. Skolnik –University of Toronto Press, Incorporated. -2005.-258p.;

2. Global Issues in Education. Pedagogy, Policy, Practice and the Minority experience//Ed. by Greg A.Wiggan and Charles D. Hutchison.- Publ. by Rowman and Littlefield education. United Kingdom- 2009.-339p.;

3. Public-Private Dynamics in Higher Education/ ed. by Jurgen Enders, Ben Jongbloed. –Majuskel Medienproduktion, Wetzlar.-2007.-243p.;

4. Интервью Министра образования и науки Украины Дмитрия Табачника ИА "Интерфакс-Украина", 16 мая 2013 г. // http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=246337750&cat_id=244313435.

СОНЦЕВИК БУДЯКОВИЙ (*VANESSA CARDUI* L.) НЕБЕЗПЕЧНИЙ ФІТОФАГ КОНОПЕЛЬ ПОСІВНИХ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Півторайко В.В.

аспірант Сумського Національного Аграрного Університету, e-mail:
pivtoraiko@gmail.com

Кабанець В.В.

к. с.-г. н., ст. науковий співробітник Інституту сільського господарства
Північного Сходу НААН, e-mail: v.kabanets1987@gmail.com

Однією з найбільш значимих причин не отримання стабільно високих врожаїв конопель посівних є шкідлива ентомофауна, яка залишається не досить вивченою у північно-східному Лісостепу України. Поряд із глобальними кліматичними змінами, спрощенням технологій вирощування сільськогосподарських рослин, розширенням посівних площ монокультури, що спричинює формування в агроценозах своєрідних резервацій шкідливого ентомокомплексу та поступового наростання видового різноманіття комах-фітофагів серед яких, більшість є поліфагами, які за сприятливих погоднокліматичних чинників здатні завдавати економічно відчутних втрат посівам. До того ж, їх інтенсивність розповсюдження та шкідливість з роками набуває все більшого масштабу, а поведінку часто важко спрогнозувати.

Сонцевик будяковий (*Vanessa cardui* Linnaeus, 1758) – один з найпоширеніших метеликів на всіх континентах Світу, крім Антарктиди та Південної Америки (Varshney and Smetacek, 2015; Markku, 2018).

Вид належить до групи комах, котрим характерні далекі сезонні переміщення (міграції), які мають епізодичний характер. Місцями масового розмноження фітофага є пустельні околиці Північної Африки, Близького Сходу

і Центральної Азії, звідки щороку він мігрує на північ через континентальну Європу досягаючи Британії та Ірландії (Kuczkowski, 2009). Також є дані, про те, що міграції комахи можуть частково викликатися проливними дощами в місцях їх появи, де опади контролюють зростання кормових рослин.

Поліфаг, у роки масового розмноження може завдавати шкоди понад 300 видам рослин. Гусениці живляться рослинами складноцвітих, включаючи *Cirsium*, *Carduus*, *Centaurea*, *Arctium*, *Onopordum*, і *Artemisia*, із сільськогосподарських культурних рослин пошкоджують соняшник, сою, бавовник, рицину, коноплі, буряк, зернобобові, овочеві, баштанні та інші культури (Злотин, 1991; Білявський, 2010).

При перельотах метелики цього виду рухаються групами зі швидкістю близько 45 км/год і можуть долати до 500 км у день, використовуючи попутні потоки теплого повітря. При цій постійній швидкості шлях в 4000 км від Центральної Європи до Центральної Африки займає всього 4 дні (Stefanescu *et al.*, 2007). За період життя загальна довжина їх польоту складає від 5000 до 12000 км. Окремі зграї шкідника часто сприймають за зграї птахів, оскільки вони можуть бути досить великими (Dobronosov, 2019).

Групою вчених радарної ентомології британського центру сільськогосподарських досліджень Rothamsted Research у 2012 році було встановлено, що молоде покоління *V. Cardui* L. робить осінню міграцію до первинного місця появи своїх батьків, при цьому їх перельоти сягають понад 14500 км з тропічної Африки до Північного полярного кола. Вчені з'ясували, що ці міграції відбуваються на великій висоті, тому їх не часто вдається побачити не озброєним оком (<https://www.birdguides.com> 2012).

Відомо, що випадки міграційної активності виду фікувались протягом XIX-XX століття по всьому світу (Williams, 1930), з яких на той період було зареєстровано 57 випадків масових спалахів чисельності метелика в Європі та 10 на території України та Росії (Фокин, 2010). Ю.В. Білявський (2010) зазначає, що спалахи розмноження виду в Європі спостерігалися у 1973 р., 1996 р., 2001 р. та 2005 р. У 1996 році багато мільйонів метеликів з'явилися у

Великобританії. У 2005 році спостерігали максимальний спалах їх чисельності в історії, що у полі зору складало близько 3 особин в секунду.

В Україні метелик поширений повсюдно, відноситься до номінативного підвиду, мігрант. За повідомленнями Ю.В. Білявського (2010) спалахи чисельності шкідника реєструвалися в 2007 та 2009 роках у Полтавській області, і були пов'язані з наявністю комплексної дії сприятливих факторів (максимальна температура повітря, сума опадів, вологість повітря та днів з максимальною температурою вище + 29-30°C). Також зазначається про заселення й інших областей України, зокрема Вінницької, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької Чернівецької та Івано-Франківської (40-68 % рослин), при цьому максимальне заселення рослин комахою зареєстроване у Рівненській області, де в окремих вогнищах пошкоджувалось 45-80 % рослин з чисельністю 9-16 екз./м² (Білявський, 2010).

За даними Т. Гук (2009) у кінці червня – на початку липня 2009 року у Київській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій, Житомирській та Львівській областях спостерігалось значне підвищення чисельності *V. cardui* L. Щільність гусениць на посівах сої, кукурудзи, соняшнику та інших культур становила 2-8 і більше екземплярів на рослину. Пошкодження культурних рослин були відчутними і складали 18-69%.

З останніх відомих випадків масовий літ метеликів по усьому світу спостерігали у 2019 році. Високу численість реєстрували у Центральній Азії, а саме в Узбекистані та Таджикистані, де останній спалах спостерігався 5-6 років тому. Також є дані про те, що значну кількість цих комах бачили у Південній Каліфорнії. Учені стверджують, що такого масового льоту не спостерігали з 2005 року, коли над регіоном було помічено близько мільярда особин. Одні з наймасовіших міграцій цього виду було зафіксовано і в Ізраїлі. Найбільша щільність метеликів спостерігалася у прибережних районах центральної та північної частини країни, а також в пустелі Арава. За підрахунками вчених через Ізраїль у сторону Кіпру, Туреччини та південних районів Європи пролетіло від 700 млн до 1 млрд метеликів *V. Cardui* L. (Dobronosov 2019).

В Україні ж остання помітна хвиля міграції метеликів була відзначена на початку другої декади квітня 2019 року. Починаючи з середини травня чисельність шкідника почала стрімко зростати, і впродовж літа можна було спостерігати сотні екземплярів фітофага по усій території держави.

Дослідження проводили упродовж 2019 року на посівах конопель посівних сотру Глесія в умовах Інституту сільського господарства Північного Сходу Національної академії аграрних наук України (Сумська обл., Сумський р-н, с. Сад), що знаходиться у Лівобережному Лісостепу, за загальноприйнятою методикою (Омелюта, 1986). Загальна площа посіву становила 20 га.

Під час проведення обліків та спостережень встановлено, що початок льоту метеликів-мігрантів на околицях дослідних ділянок за відповідних погодно-кліматичних умов відбувався на початку II декади травня. Цей період характеризувався середньодовою температурою + 18,5 °С, відносною вологістю повітря –75 %, сумою ефективних температур – на рівні 85,5°С та ГТК 0,2 (табл. 1). Спочатку імаго переважно концентрувалися на квітучій дикорослій бур'янистій рослинності та інших нектароносах, де проходило їх додаткове живлення пилком квітів. Фенологічний календар розвитку сонцевика будякового наведено на рисунку 1.

Так, заселення посівів конопель сонцеиком відбувалося у фазу 5-6 пар справжніх листків (друга половина II декади травня), метелики концентрувалися в крайових смугах поля (20-30 м від краю поля), а їх чисельність становила від 1 до 5 особин на 10 кроків. Пік льоту імаго припав на другу половину III декади травня, коли рослини конопель перебували у фазі 6-8 пар справжніх листків. Цей період відзначався теплою сухою погодою з середньодовою температурою 20,7 °С, відносною вологістю повітря 72 % та незначною кількістю опадів – на рівні 1,4 мм, СЕТ була у межах 128,2, а ГТК – 0,4. За цих умов більшість метеликів формували численні осередки ближче до середини ділянки; їх чисельність коливалась від 3 до 16 екземплярів на 10 кроків. У цей же період спостерігали і активну яйцекладку. Імаго відкладали по одному світло-зеленому яйцю на верхню сторону листків рослин конопель

упродовж усього світлового дня. Щільність яєць у середньому коливалась від 0,4 до 31,6 екз/рослину, що свідчило про високу плодючість фітофага. У вечірні години метелики зосереджувались на вершинах крон дерев прилеглих лісосмуг. У темноті, як самці так і самиці летіли на джерела штучного світла.

Таблиця 1

**Умови поширення *Vanessa cardui* L. в агроценозі конопель посівних
(ІСГПС НААН, 2019 р.)**

Місяць	Декада	Середньо- добова t, °C	Відносна вологість повітря, %	∑ опадів, мм	СЕТ	ГТК
Травень	I	14,5	79	34,1	48,4	7,0
	II	18,5	75	1,4	85,5	0,2
	III	20,7	72	5,2	128,2	0,4
	сер. / ∑	17,9	75	40,7	262,1	1,5
Червень	I	24,1	90	12,5	140,6	0,9
	II	26,1	87	0	160,7	0,0
	III	23,4	87	4,3	134,3	0,3
	сер. / ∑	24,5	88	16,8	435,6	0,4
Липень	I	20,2	91	3,5	101,8	0,3
	II	19,5	92	49,9	94,8	5,2
	III	23,3	90	4,9	156,3	0,3
	сер. / ∑	21,0	91	58,3	352,9	1,6
Всього		21,1	84,6	115,8	351,9	1,1

Подальші фенологічні спостереження та обліки показали, що за середньодобової температури повітря 20,7-24,1 °C і відносної вологості повітря 72-90 %, вже через 7 днів відмічали початкове, ще через 1 день масове відродження гусениць перших віків, які активно живилися листками, а їх чисельність була у межах 2-16 екз/рослину, в окремих місцях – до 30 екз/рослину. Рівень пошкодження посіву гусеницями фітофага становив 45-55 %. Протягом подальших 14-15 днів за середньодобової температури 24,1-26,1 °C та відносної вологості повітря 87-90 % спостерігали розвиток гусениць фітофага, який супроводжувався активним їх живленням, линькою, переходом віків та закінчувався стадією лялькування, яка тривала у межах 6-7 діб.

Найбільше пошкодження рослин конопель спричиняли гусениці старших віків, які сильно скелетували листя скріплюючи та обплітаючи його павутиною. Слід зазначити, що верхівки рослин та їх точки росту залишались не ушкодженими. За таких погодніх умов повний цикл розвитку фітофага від яйцекладки до імаго склав 27-30 днів. На посівах конопель посівних спостерігали розвиток лише одного покоління сонцевика будякового.

Квітень			Травень			Червень			Липень			Серпень		
I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
				+	+	+	+							
					•	•	•	•						
						—	—	—	—					
							0	0	0	0				
								+	+	+	+	+	+	+

Умовні позначення: * + – імаго; • – яйце; — – личинка; 0 –

лялечка

Рисунок 1. Фенологічний календар розвитку сонцевика будякового (*Vanessa cardui* L.) в агробіоценозі конопель посівних (ІСГПС НААН, 2019 р.)

Отже, проведені у 2019 році дослідження дали змогу встановити особливості зселення та розвитку сонцевика будякового (*Vanessa cardui* L.) в агробіоценозі конопель посівних у Лівобережному Лісостепу України та розширити існуючу інформаційну базу даних щодо особливостей його біології. Відмічено значний ступінь пошкоженості посіву на рівні 45-55 %, а чисельність гусениць сягала до 30 екз/рослину. Повний цикл розвитку покоління фітофага в умовах 2019 року складав 27-30 днів.

**ВИБІРКОВИЙ БЛОК «ЦИФРОВЕ ВРЯДУВАННЯ»
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 281
«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Пігарєв Ю.Б.

Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри електронного урядування та інформаційних систем, 050-490-46-51, pigarev51@gmail.com

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» здобувачі вищої освіти мають право на «вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти» [1]. Інститут має певний досвід у запровадженні вибіркової компоненти у вигляді набору вибірових блоків освітньої програми зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для здобувачів другого рівня вищої освіти.

З 2016-2017 навчального року до освітньої програми зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для здобувачів другого рівня вищої освіти було включено вибіровий блок «Електронне урядування» до якого входили наступні дисципліни:

1. Концептуальні засади, архітектура та інфраструктура цифрового урядування;
2. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади;
3. Відкриті та великі дані в публічному управлінні;
4. Електронна взаємодія органів публічного управління;

5. Електронне урядування на регіональному та місцевому рівнях.

Враховуючи вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на сфери публічного управління та адміністрування, було прийнято рішення додати до кожного вибіркового блоку освітньої програми дисципліну «Цифрові технології в публічному управлінні».

Складові вибіркового блоку «Електронне урядування» сформовані на основі методології світового банку з оцінки структури електронного урядування [4]. На рис. 1 наведено модель структури електронного урядування та формування на її основі дисциплін вибіркового блоку «Електронне урядування».

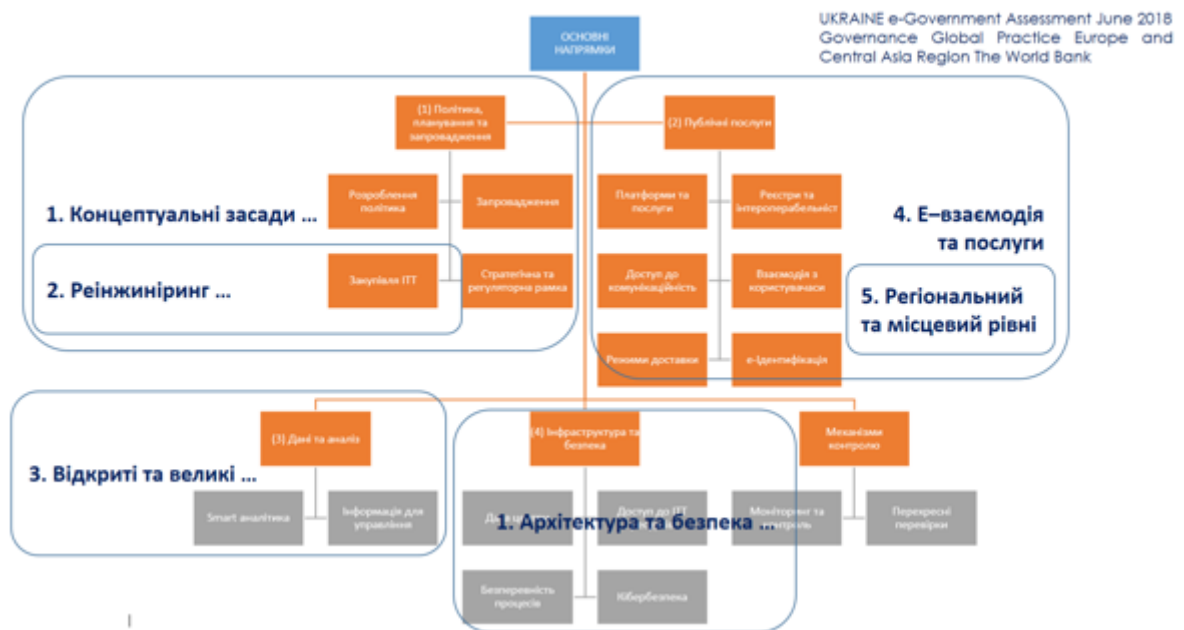


Рис. 1. Модель структури електронного урядування за версією світового банку та формування дисциплін вибіркового блоку «Електронне урядування»

Згідно структури освітньої програми, її компоненти, у тому числі вибіркові блоки та їх вибіркові дисципліни, мають зосередитися на забезпеченні програмних компетентностей спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». На рис. 2 наведена мапа програмних компетентностей вибіркового блоку «Електронне урядування» спеціальності

281 «Публічне управління та адміністрування» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрового розвитку» від 30 січня 2019 року № 56, котра визначила принципи реалізації органами виконавчої влади державної політики цифрового розвитку, які забезпечуються органами виконавчої влади в процесі підготовки проектів нових нормативно-правових актів або внесення змін до нормативно-правових актів і реалізації владних повноважень шляхом застосування цифрових технологій, розглядається як точка «цифрового» неповернення у сфері електронного урядування та переходу до цифровізації сфери публічного управління [2].



Рис. 2. Мапа програмних компетентностей вибіркового блоку «Електронне урядування»

Формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації покладено на Міністерство цифрових трансформації України. В рамках Верховної Ради України 29 серпня 2019 року створено Комітет з питань цифрової трансформації.

Нещодавно прийнято рішення про введення посади заступника керівника з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO - Chief Digital Transformation Officer) у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також утворення підрозділів з питань цифрового розвитку,

цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади [3]. Можна констатувати о початку переходу від електронного урядування до цифрового врядування через відповідні етапи оцифрування, цифровізацію та цифрову трансформацію.

Суттєві зміни, які мають місце у сфері застосування цифрових технологій в публічному управлінні, привели до необхідності внесення змін у відповідний вибірковий блок освітньої програми. На рис. 3 наведена схема перетворення вибіркового блоку «Електронне урядування» на вибірковий блок «Цифрове врядування» освітньої програми зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для здобувачів другого рівня вищої освіти.

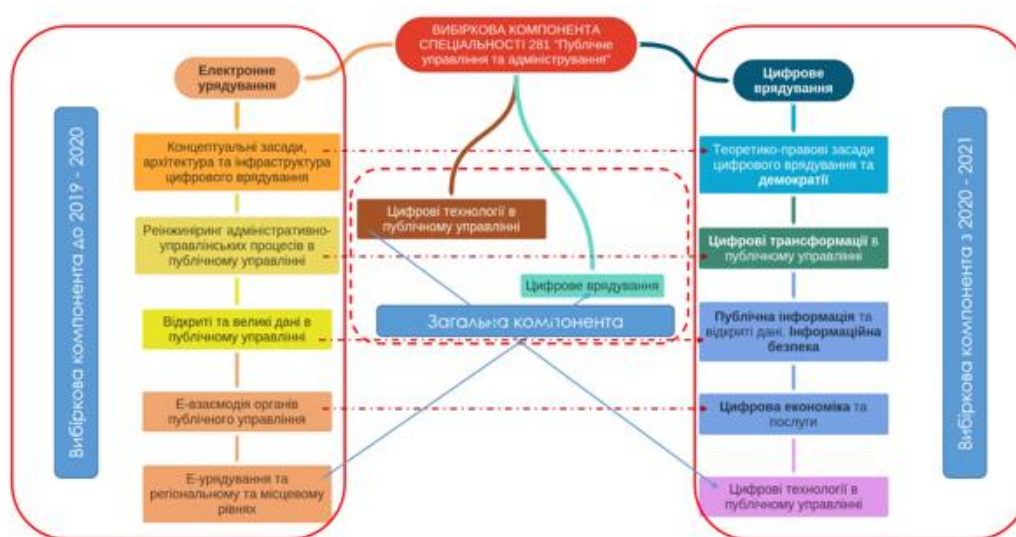


Рис. 3. Схема перетворення вибіркового блоку «Електронне урядування» на вибірковий блок «Цифрове врядування» освітньої програми

Досвід викладання дисципліни «Цифрові технології в публічному управлінні» в якості вибіркової дисципліни для всіх вибірових блоків показав, що не всі слухачі мають можливість її опанувати у повному обсязі. Тому було прийнято рішення ввести її тільки до складу вибіркового блоку «Цифрове врядування», а для всіх вибірових блоків освітньої програми запропоновано дисципліну

«Е-урядування на регіональному та місцевому рівнях» з метою опанування усіма слухачами досвід використання цифрових технологій. На рис. 4 наведені навчальні блоки для короткострокових тематичних семінарів з підвищення

кваліфікації публічних службовців Одещини з питань цифрового врядування.



Рис. 4. Навчальні блоки для короткострокових тематичних семінарів з підвищення кваліфікації публічних службовців

Список літератури:

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII із змінами / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Деякі питання цифрового розвитку [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 року № 56. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF>.

3. Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 року № 194. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-diyalnosti-pidrozdiliv-z-pitan-cifrovogo-rozvitku-194030320>

4. Ukraine – e-Government Assessment (English) [Electronic resource]: from 2018/12/13 / World Bank official site. – Mode of access: <http://documents.worldbank.org/curated/en/379971544700498182/Ukraine-e-Government-Assessment>

ДЕРИВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ МОВИ

Пігур М.В.

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови
і методики її навчання

У сучасній лінгвістиці рівноправними залишаються два підходи до вивчення мови – синхронний і діяхронний. Їх чітко розмежував ще Ф. де Соссюр. Але такий підхід не є достатнім для адекватного відображення мовної дійсності. І тому виділяють два нових аспекти вивчення мови – статику і динаміку. Статичний аспект мови був у центрі уваги багатьох лінгвістів минулого. Про мову у динаміці говорив ще В. Гумбольдт. Але синхронія і діяхронія у взаємозв'язку знайшла своє відображення лише у працях лінгвістів нашого часу.

Великим досягненням мовознавства став структурний напрям у дослідженнях, основоположником якого вважається Ф. де Соссюр. Європейські структуралісти зосереджували свою увагу на розкритті системних відношень між мовними одиницями і підтвердили цю теорією рівневої будови мови.

Мова функціонує у формі мовлення. Дихотомію мови і мовлення, як відомо, вперше обґрунтував Ф. де Соссюр. Термін, до якого почали зараз так наполегливо звертатись, – мовленнєва діяльність – також належить йому. [6, с.37].

Одним з основних понять динаміки мови є поняття деривації. Воно тісно пов'язано з поняттям похідності, яке лежить в основі динамічної системи мови. Первісно термін «деривація» застосовували лише у словотворенні для означення афіксального чи безафіксного способів творення слів [1, с. 60].

Подібне тлумачення словотвору і деривації маємо в енциклопедії «Українська мова». Проте український мовознавець Л. Невідомська услід за польським лінгвістом Є. Куриловичем подає таке розуміння деривації: «Сукупність відмінних, проте взаємопов'язаних і нерідко взаємозумовлених психолінгвальних процесів, спрямованих на перетворення мовної семантики та плану її формально-структурного вираження з метою породження у мовленнєвій діяльності на базі одних (вихідних) лінгвовеличин інших (похідних) номінативних і предикативно-комунікативних лінгвоодиниць» [3, с. 26-40]. Як бачимо, лінгвіст під терміном «деривація» розуміє динамічний (породжувальний) аспект мовної системи загалом і виділяє такі види деривації в системі мови: синтаксичну, формодеривацію, словотвірну, транспозиційну, семантичну та семантико-аналітичну.

Словотвір відображає динаміку та функціонування мови. Словотвірний аналіз похідного слова базується на системному характері мови. «Система мови – це єдине ціле, де кожен елемент виявляє себе лише у взаємозв'язках з іншими елементами та явищами» [1, с. 256]. Враховуючи рівневу організацію мови, можемо стверджувати, що словотвірна система мови є підсистемою чи мікросистемою загальної мовної системи, яка в загальноприйнятому розумінні розглядається як система систем.

Якщо вдається до синтезу поглядів учених на словотвір і деривацію, то можна зробити такі висновки: 1) необхідно розрізнити словотвір діахронічний і синхронічний; 2) неможливо провести чітку межу між синхронічним і діахронічним словотворенням, оскільки «опис того, що є, повинен бути описом того, як це стало» [3, с. 7].

Існує лише одне питання, в якому збігаються думки всіх учених – дослідників словотвору: словотвір має вивчати стосунки похідності або мотивації. Розбіжності та заперечення стосуються того, як мисляться ці відношення. Отже, основною одиницею словотворення є похідне слово. Воно є тим кінцевим результатом, заради якого і відбувається процес словотвірної деривації. Тому центральним поняттям деривації (в загальному розумінні) є

поняття похідності. Похідне є трансформацією твірного. Ця форма кодує ті семантико-граматичні особливості, які визначають функціонування похідного в мові. У зв'язку з тим, аналіз похідних повинен бути визнаний компонентом вчення про граматичні особливості слова. Словотвірну похідність визначаємо як структурно-семантичний і структурно-граматичний зв'язок між твірним і похідним.

Тому зазначаємо, що універсальність принципу функціональної деривації в системі мови спонукає останнім часом окремих лінгвістів (С. Адліванкін, В. Грещук, В. Горпинич, К. Городенська, Л. Мурзін, Л. Сахарний, Л. Невідомська та ін.) шукати загальні підходи до словотвірних дериваційних процесів. Так, Л. Сахарний вважає, що нове (похідне) слово співвідноситься із синонімічним йому словосполученням і завжди може бути інтерпретоване за допомогою словосполучення. Тому утворення нового слова більш природно розглядати як явище синтаксичного, а не морфемного плану (тобто як перетворення деякого словосполучення в слово) і описувати це явище в синтаксисі (сам процес словотворення – в поняттях актуального синтаксису). [5, с. 27].

Ідея синонімічних відношень між похідним словом і словосполученням та іншими синтаксичними одиницями не нова. Про це писав ще Ф. Буслаєв. Але у мовознавстві дослідження такого роду проводилися лише на окремих групах слів, у яких зв'язок з відповідними словосполученнями проявляється найбільш чітко. Це окремі праці П. Соболевої, І. Торопцева, М. Докуліла, І. Теплової [Соболева 1964; Торопцев 1970; Dokulil 1966].

Підтвердженням таких зв'язків, насамперед, є складні слова. Особливістю композитних дериватів є те, що вони безпосередньо є синонімами до відповідних їм словосполучень чи інших синтагм. У зв'язку з тим, процес утворення будь-якого слова, і складного зокрема, поділяють на два етапи:

1) утворення складного найменування (в результаті розгортання): не тільки словосполучення, а й більш розгорнутої форми: *той, хто має чорні крила* –;

2) власне «універбізація» – створення слова-універба, тобто створення в процесі комунікації певної лексеми як одного із варіантів можливого: – *чорнокрилий*. Процес універбізації не характеризується умовою зберігання тотожності змісту під час трансформації мовних одиниць. Ще В. Гумбольдт писав про те, що неможливим є такий шлях розвитку мови: спочатку люди називають словами предмети, а вже потім приходить поєднання слів. В дійсності не мова будується із слів, а навпаки, слова виникають із мови. «Виявлення структури слова структурою контексту ... є синтаксичним аспектом аналізу мотивації», – пише Ю. Гінзбург.

Оскільки, словотворення – це процес комунікативний (виникає з потреби спілкування і проходить у процесі спілкування), то в ньому чітко прослідковуємо тенденцію до економії. Тому замість словосполучення чи більш широкої синтаксичної конструкції використовуємо в мовленні більш компактну структуру – складне слово.

Складне слово є результатом компресії. Зміст компресованого найменування не є тотожним мотивуючій одиниці. Тут мова йде лише про синонімію найменувань на різних рівнях: одиниця синтаксичного рівня синонімічна до одиниці словотвірного рівня: *чорні брови – та, що з чорними бровами – чорноброва*: «В реальних процесах мовленнєвої діяльності завдання універбізації розв'язується здебільшого як правило, як часткове завдання поряд з формуванням більш розгорнутого найменування, яке і виступає як контекст до універба», — зазначає Л. Сахарний. [5, с. 28].

Проблема взаємодії складного слова і словосполучення чи речення є актуальною не тільки в українському мовознавстві. При розв'язанні цього питання виходять зі спільних і відмінних рис між словосполученням і складним словом. Лінгвіст О. Смирницький виділяв одну найважливішу відмінність складного слова від словосполучення – цілісну оформленість слова.

Особливістю складних слів є те, що в них наявний внутрішній синтаксис – специфічний порядок розташування їх елементів, їх зв'язок, а також зовнішній синтаксис – співвіднесеність з еквівалентними синтаксичними

конструкціями. Складні слова потребують пояснення їх творення на основі синтаксичної мотиваційної бази. Тому у складних чи складених словах основи синтаксично координуються: *хліб-сіль*, або синтаксично підпорядковуються: *чорнокрилий – той, що з чорними крильми*.

Внутрішній синтаксис складних слів, за твердженням Н. Клименко, свідчить, що вони здебільшого побудовані за словотворчими моделями з препозицією пояснювального члена. [3, с. 40-45]. Якраз це створює передумови для подальшої декомпозиції складних слів і перетворення їх на морфологічно прості одиниці, в яких залишаються та основа, яка відповідає пояснювальному члену композитного утворення: *чужоземець → чужак*. Причину декомпозиції аналітичних найменувань Л. М. Невідомська вбачає у «послабленні» предикації, її згортанні, що зумовлено потребами номінації: *наливка, виготовлена з груш → грушева наливка → грушівка* [4, с. 37].

Таким чином, викладені вище міркування дають нам підстави стверджувати, що поняття деривації має першочергове значення для вироблення системних уявлень про мову як рівневу організацію. Словотвірна деривація перебуває в координаційних зв'язках з одиницями усіх мовних рівнів і, насамперед, із синтаксисом.

Список літератури:

1. Ганич Д. І., І. С. Олійник. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 359 с.
2. Грещук В., Бачкур Р., Джочка І., Пославська Н. Нариси з основоцентричної дериватології / за ред. В. Грещука. Івано-франківськ: Місто НВ, 2007. 348 с.
3. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. Київ: Наукова думка, 1984. 251 с.
4. Невідомська Л. М. Деривація та її основні види // Українознавчі студії. Науково-теоретичний журнал Інституту українознавства при Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника. 1999. № 1. С. 26-39.
5. Сахарный Л. В. Структура слова-универба и контекст //

Словообразовательные и семантико-синтаксические процессы в языке. Пермь: Изд-во Перм. гос. ун-та, 1977. 156 с.

б. Соссюр Фердинанд де. Заметки по общей лингвистике. Москва: Прогресс, 1990. 274 с.

Тематика: Соціологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Піонтківська С.І.

курсантка

Чорна Т.М.

к.т.н., доцент

Університет Державної фіскальної служби України

Право споживачів-громадян на придбання товарів належної якості в незалежній Україні стало одним з основних конституційних прав громадянина [1, с.24]. Кожна особа нашої держави практично щоденно виступає в ролі споживача, одержувача товарів, робіт та послуг, та потенційно може стати жертвою обману з боку суб'єктів господарювання. Тому у сучасних умовах побудови економіки України першочерговим питанням є правове регулювання соціальних відносин, захист споживачів як основних учасників ринкових відносин, а також притягнення до різних видів юридичної відповідальності недобросовісних підприємців.

Для сучасного товарного ринку України характерними є наступні основні проблеми [3, с.87]: вільний та безперешкодний вхід на ринок товарів будь-якого підприємця, виробника та продавців (як вітчизняних, так закордонних); неузгодженість діяльності органів державного контролю та не інформованість споживача про результати їх діяльності; неповне нормативне забезпечення

сфери захисту прав споживачів; відсутність доступної, необхідної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію або продавця; реалізація товару, строк придатності якого минув.

За даними Держпродспоживслужби у 2019 році перевірено понад 2 тис. суб'єктів господарювання щодо належного дотримання ними вимог законодавства про захист прав споживачів в сфері торгівлі, ресторанного господарства та надання послуг (робіт) [1, с.20]. У 2019 році за результатами перевірок до адміністративної відповідальності притягнуто 895 осіб шляхом накладання адміністративних санкцій на суму 126,76 тис. грн, з яких у добровільному порядку сплачено 111 тис. грн., про це було зазначено на сайті Департаменту захисту споживачів. Також, було зазначено, що до відповідальності, передбаченої ст. 23 Закону України «Про захист прав споживачів», притягнуто 381 суб'єкт господарювання із накладанням адміністративно-господарських санкцій на суму понад 3468 тис. грн., з яких добровільно сплачено 262,9 тис. грн. Видано 915 приписів про припинення порушень прав споживачів.

Вищезазначені дані свідчать про нагальну необхідність розроблення та проведення заходів, спрямованих на покращення ситуації на споживчому ринку, забезпечення законодавчого захисту прав споживачів, удосконалення та покращення процедури застосування кримінальної, адміністративної, цивільно-правової відповідальності недобросовісних підприємців.

Загальний перелік порушень прав споживачів наведений у Законі України «Про захист прав споживачів». Крім того, слід зазначити, що питання порушення прав споживачів окреслені також іншими нормативно-правовими актами, Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження правил побутового обслуговування населення» тощо.

Найбільша увага аспектам юридичної відповідальності за порушення прав споживачів приділена у Законі України «Про захист прав споживачів» [2,

с.4], яким передбачено застосування адміністративної, кримінальної, цивільно-правової відповідальності, а також відповідальності суб'єктів господарювання за порушення законодавства про захист прав споживачів у вигляді фінансових санкцій.

Особливе місце займає адміністративна відповідальність, оскільки найчастіше застосовується до осіб, що порушують права споживачів [3, с.30]. Підставою для притягнення до відповідальності є порушення Закону України «Про захист прав споживачів» суб'єктами господарювання сфери торговельного та інших видів обслуговування, у тому числі ресторанного бізнесу, за такі види правопорушень: порушення правил торгівлі і надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг, громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю; порушення порядку проведення розрахунків із споживачами; обмані покупця чи замовника; відмова у наданні громадянам-споживачам необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товари (роботи, послуги), їх кількість, якість, асортимент, а також про їх виробника (виконавця, продавця), у навчанні безпечного та правильного їх використання, а так само обмеження прав громадян-споживачів на перевірку якості, комплектності, ваги та ціни придбаних товарів; відмова громадянину - споживачу в реалізації його права в разі придбання ним товару неналежної якості.

Однак, найбільший перелік порушень, що тягнуть за собою адміністративну відповідальність містить Кодекс України «Про адміністративні правопорушення». У ньому міститься 28 статей, що передбачають відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів і з них 17 статей визначають відповідальність суб'єктів торгової діяльності за порушення прав споживачів. Глава 12 кодексу присвячена саме за порушення у сфері торгівлі, громадського харчування, послуг, фінансової та підприємницької діяльності.

Факт застосування адміністративної санкції до правопорушника є безперечно, дієвим способом, але на практиці він є малоефективним. Суми

штрафів, що передбачені за порушення правил торгівлі чи надання послуг, коливаються від 1 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тоді як прибутки, що отримують недоброякісні особи є в сотні разів вищими. Тому, внаслідок неефективних дій законодавця правопорушники користуються вигідним положенням.

Розглядаючи кримінальну відповідальність, слід зазначити, що такий вид покарання є більш жорсткішим та дієвим. Так, стаття 225 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за обман покупців або замовників, а саме за умисне обмірювання, обважування, обраховування чи інший обман покупців або замовників під час реалізації товарів або надання послуг; стаття 226 передбачає відповідальність фальсифікацію засобів вимірювання, а саме виготовлення або перероблення з метою використання чи збуту, а також збут фальсифікованих вимірювальних приладів чи інструментів; стаття 227 передбачає відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції, а саме випуск на товарний ринок або інша реалізація споживачам недоброякісної, тобто такої, що не відповідає встановленим стандартам, нормам, правилам і технічним умовам, або некомплектної продукції та товарів; стаття 229 Кримінального кодексу передбачає відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару - незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти. Отже, аналізуючи вищезазначене, можна зазначити, що норми кримінального кодексу мають дієвий наслідковий характер, що мають на меті виправлення злочинців, та недопущення і запобігання нових злочинів та вчення рецидивів.

Цивільна відповідальність настає у разі порушення ст. 711 Цивільного кодексу України за шкоду, завдану товаром неналежної якості, статті 8,10,14,16 Закону України «Про захист прав споживачів», в разі придбання товару неналежної якості, у разі порушення умов договору про виконання робіт

(надання послуг), права споживача на безпеку продукції, товарів, майнова відповідальність за шкоду, завдану дефектною продукцією неналежної якості.

Унікальністю є його принцип вини, тобто настання відповідальності лише за наявності заподіяння шкоди, а саме збиток, заподіяний майну внаслідок його ушкодження, знищення, псування, або шкода, заподіяна особі – внаслідок втрати заробітку через каліцтво, або інше ушкодження здоров'я або смерть годувальника. Вона настає якщо причиною шкоди є протиправна поведінка, та є наслідком недоліків продукції (товарів, робіт та послуг). В такому разі відповідальність несе виробник або виконавець, майно відшкодовується в повному обсязі – в натурі або шляхом компенсації збитків. Збитками згідно ст. 22 Цивільного кодексу України є: втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, а також доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушено.

Так, основним способом захисту порушеного права громадянина – споживача є відшкодування шкоди, яке було заподіяно продукцією неналежної якості. В разі порушення цивільних прав, невиконання або неналежне виконання договірною зобов'язання тягне для особи, що заподіяла шкоду, певні не вигідні майнові та інші правові наслідки, санкції, що полягають в стягненні завданих потерпілому збитків; стягнення з порушника штрафних санкцій; присудження обов'язку виконати зобов'язання в натурі; вилучення майна у порушника на користь потерпілого для покриття збитків та застосування до порушника інших засобів, спрямованих на відновлення попереднього майнового стану.

Таким чином, система захисту прав споживачів є важливою складовою частиною захисту прав людини. В державах з розвинутою економікою споживач здійснює керівну функцію на споживчому ринку, а це можливо лише за активної життєвої позиції кожного громадянина країни та державної підтримки. Аналіз особливостей різних видів юридичної відповідальності за

порушення прав споживачів, свідчить, основоположним інструментом захисту прав споживачів є саме цивільно-правова відповідальність, оскільки охоплює набагато ширшу сферу відносин та передбачає не лише покарання правопорушника, але й відшкодування збитків та моральної шкоди споживачу.

Список літератури:

1. Верхола Ю.В. Правові гарантії забезпечення належної якості продукції. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. №1. С. 85-88.
2. Закон України «Про захист прав споживачів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення 31.03.2020).
3. Менів Л.Д. Правове регулювання юридичної відповідальності за порушення прав споживачів: перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №2. С. 73-76

Тематика: Педагогічні науки

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Пісна Т.М.

(аспірантка, КДПУ, м. Кривий Ріг, Україна)

В умовах стрімких соціально-економічних перетворень, переосмислення суспільних цінностей, оновлення системи вищої освіти, її гуманістичної спрямованості підвищуються вимоги до професійно-педагогічної компетентності викладача закладу фахової освіти.

Проблема професійно-педагогічної компетентності викладача в психолого-педагогічній літературі не є новою. Питання професійної підготовки викладачів, теоретичні та методичні засади формування професіоналізму, професійної культури, професійної майстерності, професійної компетентності викладачів закладу фахової освіти постійно привертають увагу багатьох

науковців. Серед професійно важливих якостей педагога виділяють також індивідуальний стиль педагогічної діяльності.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності, одна з найважливіших характеристик, що проявляється в межах професійної діяльності в комбінуванні новітніх та класичних підходів у навчанні. Це сукупність неповторних стійких способів діяльності та спілкування, що характеризують індивідуальну манеру виконання педагогічної діяльності [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що індивідуальний стиль діяльності був об'єктом наукових досліджень у працях зарубіжних та вітчизняних психологів і педагогів: А. Адлера, З. Вяткіної, С. Гончаренка, Л. Дорфмана, І. Зимньої, І. Зязюна, Є. Ільїна, І. Ісаєва, Є. Клімова, Л. Макарової, А. Маркової, В. Мерліна, Н. Ніконової, І. Підласого, Ю. Самаріна, В. Сластьоніна, Б. Теплова.

Формування індивідуального стилю можливе за умов наявності свободи його дій, вибору, самовираження. Викладач обирає той індивідуальний стиль педагогічної діяльності, який максимально відповідає його індивідуальним особливостям. «Оптимальний індивідуальний стиль – це такий тип професійної поведінки, який дозволяє максимально повно використати сильні особистісні та професійні сторони викладача, по можливості компенсуючи слабкі сторони його темпераменту, характеру, здібностей і особистості в цілому» [2].

Механізмом, який забезпечує становлення індивідуального стилю діяльності викладача є особистісно-діяльнісна саморегуляція, яка спонукає до самовдосконалення в процесі професійного саморозвитку та самоосвіти.

Сучасний викладач – це професіонал, який орієнтується в наукових досягненнях, інноваціях психолого-педагогічної науки, володіє різними технологіями навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти, здатний до саморозвитку, самовдосконалення, самомоделювання та самопроектування в різних сферах життєдіяльності, в тому числі в професійній. У зв'язку з цим існує постійна неослабна увага науковців до підвищення рівня професіоналізму

викладачів у процесі професійної підготовки, які виховують активну, самостійну творчу особистість.

До окремих аспектів окресленої проблеми у своїх наукових дослідженнях зверталися такі відомі педагоги та психологи як О. Бодальов, М. Лещенко, Т. Люріна, Л. Савенкова, В. Семиченко, М. Солдатенко, Л. Хоружа та ін.

Сьогодні викладач закладу фахової освіти має надзвичайні потенційні можливості впливати на формування особистості, світогляду, настроїв і моралі підростаючого покоління, але реалізація цих можливостей, в кожному окремому випадку, залежить від особистих якостей викладача та його професійно-педагогічної компетентності. Значну роль, також відіграють його талант, любов до дітей, бажання працювати. Окрім цього, соціальний статус викладача, його престиж залежить від тієї системи суспільних відносин, у якій живе і працює викладач. Це добре розуміли в усі часи [1].

Основними шляхами підвищення професійної компетентності викладачів фахової освіти є формування гнучкої системи безперервної освіти викладача.

Сьогодні в закладах фахової освіти викладачі намагаються створити сприятливе інноваційне середовище, що передбачає акцентування уваги викладачів на саморозвиток та самовдосконалення, що має вираження в розробці електронних завдань, посібників; створенні комплектів дидактичних матеріалів з предметів та дисциплін, які викладаються; публікації статей, удосконалення навчально-методичних матеріалів, корегуванні інструкцій до лабораторних та практичних робіт; розробка авторських програм в складі творчих груп, вивчення передового досвіду колег, проведенні відкритих занять та майстер-класів, створенні особистої методичної веб-сторінки.

Також підвищенню рівня професійної компетентності викладачів закладів освіти сприяє і спільна робота з провідними фахівцями виробничих підприємств з питань впровадження дуальної освіти, а саме: адаптація навчальних програм до вимог виробництва з урахуванням в них реконструкції підприємства, впровадження нових технологічних процесів та сучасного обладнання; перегляд навчальних програм циклу професійно-практичної

підготовки разом з експертами підприємств з метою відповідності професійним стандартам; удосконалення, сумісно з фахівцями підприємства, навчальних планів та програм професійно-технічного навчання студентів щодо робітничих професій та вирішення багато інших проблем сучасного навчання.

Також з метою самовдосконалення та розкриття власного творчого потенціалу викладачі закладів освіти створюють бази даних щодо передового педагогічного досвіду з кращих занять, цікавих прийомів, знахідок, застосування продуктивних педагогічних технологій, що відображають роботу викладача, висвітлення його успіхів та досягнень оформлюється творче портфоліо, узагальнюється досвід роботи.

Створення певних педагогічних умов сприяють розвитку творчого потенціалу викладача. Тому, що сьогодні в період формування нової української школи саме творчість є необхідною складовою діяльності викладача. Без неї неможливий педагогічний процес. Творчість - необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічну талановитість викладача.

Висновок: Професійно-педагогічна компетентність та умови, що стимулюють професійне зростання викладача, дають можливість більш цілісно вивчити процес удосконалення професійно-педагогічної майстерності викладача, розглянути освітню ситуацію в різних аспектах та ракурсах, визначити цілі та завдання, відповідно до яких має відбуватися процес підготовки викладача, а самому ж викладачу - визначити власний рівень професійної компетентності, створити індивідуальну траєкторію професійного зростання, спрогнозувати програму саморозвитку та самореалізації, оскільки професійно-педагогічна компетентність - це результат творчої професійної діяльності, це найвищий рівень професійної майстерності, інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності сучасного викладача. Конкретного здобувача освіти виховує конкретний викладач. Якість знань вихованців

залежить від якості професійної підготовки та майстерності кожного викладача.

Список літератури:

1. Люріна Т.І. Професійна підготовка вчителя у контексті сучасних вимог до розвитку особистості / Т. І. Люріна // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. - 2011. - Вип. 13. - С. 226-230.
2. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності / О.Г.Марченко – Харків.: Вид. група «Основа», 2009. – 112 с.
3. Сорокина Г. В. Формирование индивидуального стиля профессиональной деятельности будущего учителя: дисс. на соискание научн. степени канд. пед. наук. / Сорокина Г. В. – Волгоград, 2004. – 188 с.
4. Столяренко Л. Д. Педагогическая психология. Серия „Высшее образование”. – 3-е изд. перераб. и доп. / Л. Д. Столяренко. – Ростов н/Д: „Феникс”, 2004. – 544 с.

Тематика: Державне управління

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ В ХОДІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Плакса В.І.

аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

В умовах триваючої в Україні судової реформи спостерігаємо зміни не лише об'єкта реформування, але і порядку правового регулювання взаємовідносин органів державної влади, структури і компетенцій окремих органів державної влади у сфері судоустрою, судочинства та суддівського врядування.

02.06.2016 року парламентом прийнято Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 року № 1401-VIII [1], яким внесено зміни до Конституції України та викладено у новій редакції її статті 124-129, 130, 131, 147–148, 149, 151, 153.

Вказані зміни отримували позитивні відгуки міжнародних партнерів України та були результатом спільної праці та широкого обговорення всіх «причетних» суб'єктів.

Так, 24 липня 2015 року Венеціанською комісією опубліковано Проміжний висновок щодо проекту змін до Конституції України в частині правосуддя (CDL-PI(2015)016), а на 104-му пленарному засіданні (м. Венеція, 23–24 жовтня 2015 року) було схвалено висновок щодо проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України в частині правосуддя» [2].

Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанська комісія) відзначалося, що згідно з проектом закону повноваження Президента «утворювати суди у визначеному законом порядку» вилучено зі статті 106 Конституції України, а до пункту 2 статті 125 додано нове речення: «Суд утворюється і ліквідується на підставі та у порядку, визначених законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України за пропозицією Вищої ради правосуддя», у зв'язку з чим вказано, що роль Президента України, здається, буде обмежено, що є схвальним..., проте для полегшення практичної реалізації цього процесу було би краще, якби Президент направляв пропозиції до Верховної Ради України не «за пропозицією» Вищої ради правосуддя, а «після консультації» з нею. Під час ухвалення закону це зауваження законодавцем було враховано.

Крім того, у Проміжному висновку Венеціанської комісії схвалювалася зміна в системі призначення суддів України: суддів більше не обиратиме Верховна Рада України, а призначатиме Президент України за поданням Вищої ради правосуддя на конкурсних засадах, оскільки «вона знаменує закінчення можливості Верховної Ради України впливати на судову систему, що становила загрозу для незалежності суддів і судової влади як такої», одночасно вказано,

що Президент України все ще відіграє церемоніальну роль. У зв'язку з цим було звернено увагу, що закон повинен буде регламентувати можливі затримки чи «глухі кути» у призначенні суддів Президентом України [2, п. 14], проте і на цей час законом не врегульовано питання, пов'язані із затримкою Президентом України у призначенні кандидатів, поданих Вищою радою правосуддя, на посади суддів.

Вказана реформа породила безліч процесів, пов'язаних як із формуванням/утворенням у 2016–2019 роках нових судів (Верховний Суд, Вищий антикорупційний суд, Вищий суд з питань інтелектуальної власності), так і з утворенням нових органів у системі судоустрою. Так, в Україні утворено новий конституційний орган державної влади та суддівського врядування – Вищу раду правосуддя, суб'єктами формування якого є: з'їзд суддів України, Президент України, Верховна Рада України, з'їзд адвокатів України, всеукраїнська конференція прокурорів, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ; Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою (стаття 131 Конституції України). При цьому Вища рада правосуддя отримала повноваження надавати обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів.

Щодо членів Вищої ради правосуддя Венеціанською комісією позитивно схвалено, що більшу частину її складу становитимуть судді, а те, що суб'єктами формування цього органу будуть Президент України та Верховна Рада України охарактеризовано як обставину, що додасть Вищій раді правосуддя «елемент відповідальності перед суспільством» [2, п. 17].

У подальшому спостерігаємо деструктивні дії Президента України та Верховної Ради України під час впровадження судової реформи у 2019 році (ініціювання Проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування реєстраційний № 1008 [3], прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів

суддівського врядування» від 16.10.2019 року № 193-ІХ [4]), яким вже надано оцінку органом конституційної юрисдикції у рішенні від 11.03.2020 року № 4-р/2020 [5].

У цьому контексті особливої уваги заслуговує окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В.В. стосовно вказаного рішення від 11.03.2020 року № 4-р/2020 [6], у якій вказано, що поділ влади не має сенсу, якщо одна гілка влади може свавільно втручатися в діяльність іншої, намагаючись отримати контроль над нею та що якби ця судова реформа отримала очікуваний ініціаторами результат, зокрема дострокове припинення повноважень половини суддів Верховного Суду, це завдало би сильного удару відчуттю незалежності суддів як Верховного Суду, так і інших судів, а також висловлено припущення, що в Україні після цього ще років п'ятдесят було би неможливо надати суддям суб'єктивного відчуття незалежності...

Крім того, ми поділяємо позицію судді Лемака В.В., який звернув увагу, що мета статті 125 Конституції України є очевидною – надати посилений конституційний захист судовій владі від необґрунтованих організаційних втручань.

Поряд з цим, на цей час законодавство не має відповідей на питання, яким чином у подальшому буде втілюватись судова реформа, як буде врегульовано, зокрема найгостріше питання – відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, повноваження членів якої припинено відповідно до Закону № 193-ІХ, що призвело до зупинення виконання її конституційних функцій та створило істотні перешкоди для функціонування ефективного судочинства.

Отже, можемо підсумувати, що стихійна законотворча діяльність, до якої сьогодні вдаються Президент та Верховна Рада України під час прийняття рішень щодо інституційних змін в судовій гілці влади, на наше переконання, обумовлена відсутністю чіткого механізму реалізації взаємних прав та зобов'язань між усіма гілками влади, яких відповідні зміни стосуються.

Вважаємо, що вказана проблема підлягає вирішенню виходячи з того, що першочерговим є усунення обставин, які призвели до можливості її створення, а саме – запровадження збалансованого та ефективного механізму взаємодії органів влади, які відповідно до визначених Основним Законом компетенцій тією чи іншою мірою уповноважені на певну «роль» під час прийняття рішень з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів. Очевидно, що за нинішніх умов лише внесення змін до законодавства дозволить створити правове підґрунтя для досягнення задекларованих цілей судової реформи, оскільки створить нормативні підстави для виваженої і конструктивної співпраці відповідних органів влади. Крім того, ці запобіжники зменшать кількість зловживань та забезпечать дієвість задекларованої у Конституції України системи стримувань і противаг.

Натомість, за умов подальшої відсутності відповідних механізмів, враховуючи ситуацію, яка склалася у судовій системі, основною характеризуючою якої є нестача суддівських кадрів та, у зв'язку з цим, зупинка роботи окремих судів і надмірне навантаження суддів, що унеможлиблює розгляд судових справ упродовж строків, визначених законодавством, найближчим часом призведе до її загострення, а у подальшому може спричинити негативні наслідки для нашої Держави у зв'язку із можливим прийняттям Європейським судом з прав людини рішень у справах проти України через незабезпечення права на справедливий суд в аспекті забезпечення права на розгляд справ впродовж розумного строку.

Список літератури:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19> (дата звернення: 27.03.2020).

2. Щодо проекту змін до Конституції України в частині правосуддя : Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія), прийнятий на 104 пленарному засіданні (м. Венеція, 23–24 жовтня

2015 року). URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/visnovok%2026.pdf> (дата звернення: 27.03.2020).

3. Проекту Закону про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування : проект Закону України від 29.08.2019 р. № 1008. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66251 (дата звернення: 27.03.2020).

4. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування : Закон України від 16.10.2019 р. № 193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20> (дата звернення: 27.03.2020).

5. Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2020 р. № 4-р/2020. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/3050> (дата звернення: 27.03.2020).

6. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В.В. стосовно рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII від 11.03.2020 р. № 4-р/2020. URL: http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p_2020_4.pdf (дата звернення: 27.03.2020).

QATAR CRISIS IN THE MIDST OF PROXY WARS IN THE REGION**Poble Dmytro**

Assistant professor,

Department of International Relations,

Faculty of International Relations, Political Science and Sociology,

Odessa I. I. Mechnikov National University

e-mail: dmitrypoble@ukr.net

mobile: +380980534393

The primary purpose of the synopsis is to outline the triggering factors for the Qatar diplomatic crisis and its escalation, to review both diplomatic and economic aspects of the crisis in the background of unfolding proxy wars, starting from the “Arab spring” in 2011, followed by Libyan, Yemeni, Syrian and Ukrainian armed conflicts where domestic proxies are activated by external actors, therefore supporting their reduced and camouflaged regular armed forces and private military companies.

Abstract

Qatar, one of the most prosperous Persian Gulf mini-monarchies, faced in the mid of 2017 a serious diplomatic crisis imposed by its wealthy neighbors i.e. Saudi Arabia, United Arab Emirates, Bahrain and Egypt. For almost three years the boycott of Qatar by the Arab quartet seems to continue its dominating role in the political and economic agenda of the country. New challenges arising from the impact of COVID-19, weak oil prices and global volatility seem to affect Doha’s plans to accelerate economic diversification and minimize the regional implications of the Qatar crisis. The proxy warfare scenario which has been activated since the events of Arab Spring has engaged regional and world powers in the unfolding conflicts in the region and its

peripheral areas. The Qatar's geopolitical preference for Iran and Turkey, media superiority not in the Arab world only, the highest world rate for GPD per capita (2017), cautious backing of opposition in Libyan and Syrian surroundings – all these realities sure irritate Doha's close neighbors, especially the Saudi Arabia and the United Arab Emirates. Cold War norms are hardly to be applied in a globalized multipolar world. While, in the relatively recent past Washington and Moscow once set the rules of the game today “a complex mesh of partnerships among states, corporations, mercenaries, and militias is changing the way wars are fought and won” [1].

Key words: diplomatic crisis, boycott, global volatility, economic diversification, proxy warfare, regional and world powers, geopolitical preference, GPD per capita, multipolar world, mercenaries and militias.

Qatar diplomatic crisis with 4 Arab countries went on in early June 2017, when Kuwait as a mediator passed over 13 demands of Saudi Arabia, the United Arab Emirates, Bahrain, and Egypt to Doha Authorities. The demands were hardly to accept because as referring the Associated Press dossier “Qatar was to cut off diplomatic and military ties with Iran, declare Muslim Brotherhood, Islamic state, Al Qaeda, and Lebanon's Hezbollah as “terrorist organizations”, close Al-Jazeera and its branches, and finish Turkey military presence and cooperation on its territory. With no reply from Qatar in the assigned term the blocking quartet modified the mentioned demands to six still insisting on closing Al-Jazeera and affiliate stations and considering the Muslim brotherhood extremist and terrorist organization while Qatar supports the movement considering it as a political force. It is necessary to note that prior to the event, Saudi Arabia, Doha's chief opponent, hosted First Middle East President Trump visit and the new US President met 55 Arab and Muslim leaders in May 2017. “After hosting dozens of Arab and Muslim leaders for President Trump's summit, Saudi Arabia and the United Arab Emirates (UAE) evidently expected a rapid victory over Qatar and widespread regional support” [2]. However the situation had proved to be much more complicated than they thought at that moment. The

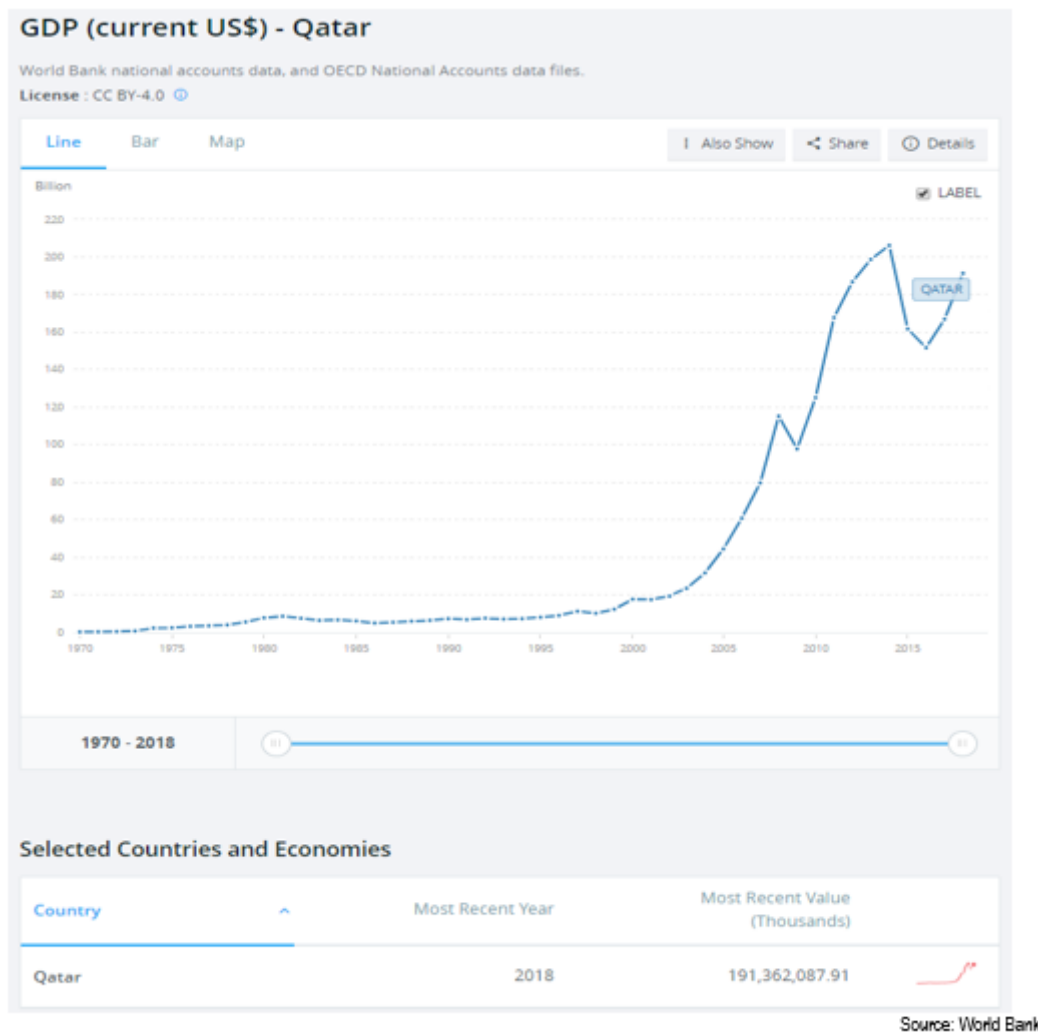
Saudi-UAE effort to demonstrate their hegemony over the Gulf Cooperation Council (GCC) and the Arab countries in the Middle East area indicated instead the continuing divisions throughout the regional order. The boycott of Qatar launched by the Arab quartet seems to have been overestimated and could harm one of the wealthiest mini-monarchies of the world neither politically or economically. Besides the presence of a key US military base in Qatar certainly may consider as a serious deterrent for any possible military solution because the US military command showed no interest in UAE proposal to move US air base from the Qatar territory. As far as the demand to close Al-Jazeera was concerned so it had met with worldwide condemnation as a violation of media freedom.

Nevertheless, the boycott did its negative impact on the country and persuaded the Qatar authorities to rely in certain circumstances on the aid from Iran and Turkey. “In the initial weeks after the blockade was announced, Qatar’s imports dropped nearly 40 percent from the same time a year earlier” [3]. The land, air and sea blockade imposed on the tiny emirate with 2.6 mln population by Saudi Arabia, United Arab Emirates, Bahrain and Egypt had as its goal to break the Qatari economy and force Sheikh Tamim bin Hamad Al Thani to give in to a list of demands formulated by the Saudis in their campaign towards regional domination. The Qatari emir has refused to comply with any of the demands and stayed defiant against the pressure from the Saudi royal family and their Arab affiliates. As the result the boycott disrupted Qatar’s imports and caused a significant outflow of billions of dollars from Qatari banks by depositors from the four states. Trying to resolve the crises “Qatar, the world’s top exporter of liquefied natural gas, developed new trade routes and deployed tens of billions of dollars from its massive sovereign wealth fund to protect its banks” [4]. The emirate’s authorities started to prop up the Qatari banks with state money, assist local companies to develop domestic production of several goods, including food products. According to the International Monetary Fund reports and the World Bank data “Qatar banking system had recovered from initial outflows and the economy was growing i.e. the gross domestic product reaching

\$191.362 billion as compared with \$166.929 billion in 2017” (See the Diagram 1 below) [5].

Diagram 1

GDP (current US\$) – Qatar from 1970 to 2018 in the chart:



Qatar has long been criticized human rights activists for its foreign labor policy; they even called for a boycott of the 2022 World Cup to be hosted in Qatar because of high number of employed worker deaths. However the situation changed radically in 2018 while Human Rights Watch made special mention of Qatar in world report 2018 which was entitled “Qatar: Year of Crisis Spurred Rights Reforms”, thus stimulating new legislative reforms to improve labor standards for migrant workers. Moreover, according to the International Monetary Fund Economic outlook (October

-2019) and the World Bank data Qatar was considered the richest country of the world as its GDP in terms of purchasing power parity (PPP) per capita constituted around Int. \$132,886 in 2019 (See Table 2 and Table 3 below) [6].

List of Countries by GDP (PPP) per capita

Table 2

International Monetary Fund (IMF)							
Rank ↕	Country/Economy ↕	GDP (PPP) per capita (Int. \$)		times to world ↕	change		Continent ↕
		2018 ↕	2019 ↕		Int. \$ ↕	Rank ↕	
1	Qatar	129,638.4	132,886.4	7.08	3,248.0	0	Asia
2	Macao SAR	115,913.1	114,363.0	6.09	-1,550.1	0	Asia
3	Luxembourg	106,371.8	108,950.7	5.80	2,578.9	0	Europe
4	Singapore	101,386.8	103,181.2	5.49	1,794.3	0	Asia
5	Ireland	79,617.1	83,399.3	4.44	3,782.2	0	Europe
6	Brunei Darussalam	78,350.3	80,383.6	4.28	2,033.3	0	Asia
7	Norway	74,357.1	76,684.5	4.08	2,327.4	0	Europe
8	United Arab Emirates	69,222.5	69,434.8	3.70	212.3	0	Asia
9	Kuwait	66,652.4	66,386.7	3.54	-265.7	0	Asia
10	Switzerland	65,009.8	66,196.1	3.53	1,186.3	0	Europe

Source: International Monetary Fund (IMF)

List of Countries by GDP (PPP) per capita

Table 3

World bank			
Rank ↕	Country/Economy ↕	GDP (PPP) per capita	
		(millions of Int. \$) ↕	Year ↕
1	Qatar	126,598	2018
2	Macao SAR, China	122,435	2018
3	Luxembourg	111,103	2018
4	Singapore	101,353	2018
5	Ireland	83,203	2018
6	Brunei Darussalam	80,778	2018
7	United Arab Emirates	74,943	2018
8	Kuwait	73,705	2018
9	Cayman Islands	72,608	2017
10	Switzerland	68,096	2018

Source: World Bank

The ongoing struggle between Qatar and Saudi Arabia monarchies for regional influence was the keystone of the Qatar-Saudi Arabia proxy conflict. Their relationship strained evidently after the events of the Arab Spring while Doha was supporting the revolutionary wave and Riyadh opposing it. Qatar had faced previously some difficulties with other Arab leaders due to its broadcasts Al-Jazeera,

and warm relations with neighboring Iran and even former support of the Muslim Brotherhood.

Qatari Emir Hamad bin Khalifa al-Thani believed since he took power in 1995, that Qatar could guarantee security only if transformed itself from an appendage of Saudi Arabia into its rival. Qatar has occupied a position of international significance due to its possession of the world's largest reserves of liquefied natural gas (LNG). A growing reputation as a "non-stop mediator" became a "key component for an independent and innovative regional policy of Qatar" [7] to carve for itself a niche in regional diplomacy before 2011. The following examples of Qatari mediation may be reviewed, notably Yemen (2008–2010), Lebanon, Darfur (2008–2010), Sudan contra Chad (2009), Djibouti and Eritrea (2010). Qatar's constitution (2003) defined mediation as a prominent feature in article 7 of Qatari foreign policy to be "based on the principle of strengthening international peace and security by means of encouraging peaceful resolution of international disputes".

New challenges arising from the impact of COVID-19, weak oil prices and global volatility seem to affect Doha's plans to accelerate economic diversification and minimize the regional implications of the Qatar crises. The proxy warfare scenario which has been activated since the events of Arab Spring has engaged regional and world powers in the unfolding conflicts in the region and its peripheral areas. Two US scientists, Candace Rondeaux and David Sterman, completed a fundamental research work "Twenty-First Century Proxy Warfare: Confronting Strategic Innovation in a Multipolar World" in the frame of International Security project organized by New America Foundation and Arizona University. They outlined a number of proxy conflicts in the Greater Middle East and its periphery as the first part of the mentioned project. Their study "highlights research gaps and reconceptualizes proxy warfare as a strategy that relies on third-party armed forces that lie outside the constitutional order of rival states engaged overtly or covertly in armed conflict" [8].

The researchers focused their report on proxy warfare in a region they have defined as the “Greater Middle East and its periphery” comprising littoral zones bordering the Eastern Mediterranean, the Persian Gulf, and the Black Sea, where the countries constitute so-called “arc of instability”. The region has long been a place for miscellaneous conflicts and competition between the great powers due to its proximity to trading routs and maritime communication. (See the Map 4 below) [9]

Locations of Major Proxy Wars in the Greater Middle East and its Periphery

Map 4



Source: Mapbox

Many researchers and analytics all over the world think that proxy warfare may shape the 21st-century military conflicts for the foreseeable future. The proliferation of proxy wars in the Middle East gained alarming prominence since 2011. The Barack Obama administration after US misadventure in Iraq tried to avoid large-scale troop deployment and to pursue its strategic goals with the assistance of local partners. “As states collapsed and civil wars overtook Yemen, Libya, and Syria, the US worked with militias and other non-state actors who were positioned to serve as foot soldiers in the war against terrorism...” [10].

Cold War norms are hardly to be applied in a globalized multipolar world. While, in the relatively recent past Washington and Moscow once set the rules of the

game today “a complex mesh of partnerships among states, corporations, mercenaries, and militias is changing the way wars are fought and won” [11].

Daniel L. Byman from US Brookings institution indicates the triggering factors behind any proxy war as a situation “when a major power instigates or plays a major role in supporting and directing a party to a conflict but does only a small portion of the actual fighting itself” [12]. The proxy war, unlike traditional warfare, mitigates the losses and state’s own military expenses but it eases the military burden on contributing countries and alliances. So did the USA in cooperation with Afghan and Iraqi governments, Iran with Houthi rebels in Yemen and Syria. Iranian support for Syria involves relatively few regular forces but many Shiite militants from Pakistan, Iraq, Afghanistan, and Lebanon are helping direct the Assad’s regime. Proxy warfare also offers for the officials a way to refute the engagement in fighting on foreign territory. One of the most evident examples of this way is embodied in Russia’s relationship with the separatists in the Donetsk Basin of Ukraine. “The existence of the Russian-leaning separatists, the funding and materiel backing of its army, and its pseudo-political status are all Russian creations” [13] and many facts prove that Russian commands and commanding officers are leading the separatist armies. Russia uses proxies in Ukraine and claims not to be involved “despite funding an array of groups opposed to the government of Kyiv, aiming and supporting them with its own forces” [14]. Ukrainian politician and scientist Volodymyr Horbulin introduced a concept of World Hybrid War (WHB), as “a new global international confrontation, which arises in an environment of recent geopolitical establishment, a struggle for the dominance and mastery that is conducted by a force of the states, their coalitions, and non-state actors” [15].

Conclusions

The continuing Qatar crisis seems to become a frozen conflict within the Sunni monarchies in the Persian Gulf dispersing geopolitical preference in the region. It’s an outgrowth of proxy wars that have been spreading in the region since the Arab Spring. The Gulf States (much like regional and world powers) have supported local militants of different ideologies and background trying to get effective allies in the

area. The concept of proxy wars seems to become the most dominant in the 21st century in interregional confrontation.

References:

1. Rondeaux, Candace, and David Sterman, “Twenty-first century proxy warfare: confronting strategic innovation in a multipolar world”, *New America: International security* (February 20, 2019), available at: {<https://www.newamerica.org/international-security/reports/twenty-first-century-proxy-warfare-confronting-strategic-innovation-multipolar-world>} accessed: March 30, 2020
2. Lynch, Marc. “Three big lessons from the Qatar crises”, *The Washington Post: Analysis* (July 14, 2017), available at: {<https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/07/14/three-big-lessons-of-the-qatar-crisis>} accessed March 30, 2020
3. Griffing, Alexander. “Saudi Arabia vs. Qatar: How MBS's Blockade Not Only Failed to Achieve Its Goals but Backfired”, *Haaretz: World News* (June 03, 2018), available at: {<https://www.haaretz.com/world-news/.premium-saudi-arabia-vs-qatar-how-mbs-s-blockade-actually-backfired-1.6134512>} accessed April 01, 2020
4. Bayomy, Yara and Steve Holland. “Trump's back-to-back visitors unlikely to solve Gulf dispute”, *Reuters: World News* (March 16, 2018), available at: {<https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-gulf/trumps-back-to-back-visitors-unlikely-to-solve-gulf-dispute-idUSKCN1GS2U4>} accessed April 1, 2020
5. “GDP (current US\$) - Qatar”, *World Bank national accounts data and OECD National Accounts data files* (February 02, 2020), available at: {<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=QA> } accessed April 01, 2020
6. “List of Countries by GDP (PPP) per capita”, *Statistics Times* (January 22, 2020), available at: { <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp-capita-ppp.php> } accessed April 01, 2020
7. Ulrichsen, Kristian Coates. “Qatar and the Arab Spring. Policy Drivers and Regional implications”, *Carnegie Endowment for International Peace* (September

2014): p. 6, available at: https://carnegieendowment.org/files/qatar_arab_spring.pdf accessed April 02, 2020

8. Rondeaux, Candace and David Sterman. “Twenty-First Century Proxy Warfare: Confronting Strategic Innovation in a Multipolar World”, New America Foundation (February 20, 2019) available at: <https://www.newamerica.org/international-security/reports/twenty-first-century-proxy-warfare-confronting-strategic-innovation-multipolar-world/> accessed April 02, 2020

9. Rondeaux, Candace and David Sterman. “Twenty-First Century Proxy Warfare: Confronting Strategic Innovation in a Multipolar World”, New America Foundation (February 20, 2019) available at: <https://www.newamerica.org/international-security/reports/twenty-first-century-proxy-warfare-confronting-strategic-innovation-multipolar-world/> accessed April 02, 2020

10. Stark, Alexandra, and Ahram Ariel. “How the United States Can Escape the Middle East’s Proxy Wars”, Foreign Policy Research Institute: Geopolitics (October 22, 2019), available at: <https://www.fpri.org/article/2019/10/how-the-united-states-can-escape-the-middle-east-s-proxy-war> accessed: April 02, 2020

11. Rondeaux, Candace, and David Sterman, “Twenty-first century proxy warfare: confronting strategic innovation in a multipolar world”, New America: International security (February 20, 2019), available at: <https://www.newamerica.org/international-security/reports/twenty-first-century-proxy-warfare-confronting-strategic-innovation-multipolar-world> accessed: March 30, 2020

12. Byman, L.Daniel. “Why engage in proxy war? A state’s perspective,” Brookings, Order from Chaos, (May 21, 2018), available at: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/05/21/why-engage-in-proxy-war-a-states-perspective> accessed April 02, 2020

13. Fox, Amos. “In Pursuit of a General Theory of Proxy Warfare,” The Institute of Land Warfare at the Association with the U.S.Army: Paper 123,

(February 2019) p. 6, available at: {<https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/LWP-123-In-Pursuit-of-a-General-Theory-of-Proxy-Warfare.pdf>} accessed April 02, 2020

14. Byman, L.Daniel. “Why engage in proxy war? A state’s perspective,” Brookings, Order from Chaos, (May 21, 2018), available at: {<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/05/21/why-engage-in-proxy-war-a-states-perspective>} accessed April 02, 2020

15. Горбулін, Володимир, “Світова гібридна війна: український фронт”, Національний інститут стратегічних досліджень України. К: НІДС - 2017), available at: {<http://resource.history.org.ua/item/0013707>} accessed April 02, 2020

Тематика: Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Погорела Юлія Віталіївна

Київський Університет імені Бориса Грінченка

Педагогічний інститут

Науковий керівник: Ващенко О.М.

к.п.н., доцент

Провідне місце у проблемі здоров'язбереження молодого покоління займає, перш за все, вчитель, який володіє сучасними педагогічними знаннями та постійно взаємодіє з учнями, їхніми батьками, медичними працівниками, шкільними психологами, планує й організовує свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я педагогічного процесу. Особливого значення у цьому процесі набуває початкова ланка освіти, оскільки саме цей період вікового розвитку дитини має виключне значення як для

формування функціональних резервів здоров'я особистості, засвоєння знань щодо формування здорового способу життя [1].

Мета статті полягає у висвітленні результатів узагальненого аналізу підходів до визначення педагогічних умов створення здоров'язбережувального середовища початкової школи, а також розгляд особливостей діяльності вчителя початкової школи щодо здоров'язбереження учнів на основі застосування ними здоров'язбережувальних технологій як в освітньому процесі, так і у позанавчальній виховній діяльності.

Здоров'язбережувальне середовище учитель покликаний створити вже з перших днів навчання дитини, враховуючи вікові особливості першокласника, стан здоров'я, наявний рівень здоров'язбережувальної культури .

Учитель має працювати таким чином, щоб навчання дітей у школі не шкодило здоров'ю школярів. Для цього педагог повинен мати важливі професійні якості, що дозволяють генерувати плідні педагогічні ідеї і забезпечують позитивні педагогічні результати. Серед цих якостей визначають: високий рівень професійно-етичної та комунікативної культури; знання щодо формування і функціонування психічних процесів, станів і властивостей особистості дитини; здатності пізнання інших людей і самопізнання, творчого вдосконалення людини; основ здоров'я, здорового способу життя; володіння знаннями основ проектування і моделювання здоров'язбережувальних технологій; уміння прогнозувати результати власної діяльності, а також здатність до вироблення індивідуального стилю означеної педагогічної діяльності. Усі ці якості тісно пов'язані між собою, а також впливають на ефективність використання засобів, методів і прийомів здоров'язбережувальних технологій безпосередньо в освітньому процесі початкової школи [4].

Дослідники у галузі здоров'язбереження стверджують, що саме педагог може зробити для здоров'я сучасного учня більше, ніж лікар. Однак, він не повинен виконувати обов'язки медичного працівника. Здоров'язбереження не обмежується уявленням про зміцнення лише тілесного здоров'я учнів. Важливе значення також надається збереженню психічного, духовного та соціального

здоров'я дітей. Це вимагає створення у навчальному закладі особливої комфортної атмосфери, яка б відкрила кожній дитині позитивний простір для особистісного зростання в інтелектуальній, духовній та соціальній сферах. На досягнення цієї мети мають бути спрямовані зусилля адміністрації, вчителів, батьків, медичної та психологічної служб – тобто всіх учасників освітнього процесу.

Головна особливість здійснення здоров'язбережувального навчання і виховання у початковій школі полягає в системному підході до розв'язання проблеми здоров'я дитини. Для збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів освітній процес і освітнє середовище доцільно організовувати таким чином, щоб сприяти розвитку особистості дитини в єдності різних форм її існування: фізичній, психічній, духовній, соціальній.

Науковці визначають, що основними напрямками здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи є:

1. Створення здоров'язбережувальної інфраструктури, яка передбачає комплекс умов для розвитку дитини та збереження її здоров'я.
2. Раціонально організований навчальний процес.
3. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи.
4. Профілактика і динамічне спостереження за станом здоров'я учнів.
5. Просвітницько-виховна робота.
6. Просвітництво батьків щодо збереження здоров'я дітей [1; 3; 5].

Дослідженнями доведено, що педагогічні помилки вчителів або недоцільні педагогічні технології негативно впливають на дитячу психіку у вигляді невротичних порушень, що викликає в учнів низький рівень пізнавальної активності та мотивації навчальної діяльності, нестійкість емоційної сфери, високий рівень тривожності, несформованість навичок спілкування.

Таким чином, до найважливіших особливостей здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкової школи відносимо необхідність оволодіння ним комплексом здоров'язбережувальних технологій, за допомогою яких у

молодшого школяра формується підґрунтя умінь та навичок збереження життя та зміцнення здоров'я, оволодіння необхідними знаннями, навичками та життєвими компетенціями відповідно до усіх сфер здоров'я. Зазначимо, що вчитель, який впроваджує здоров'язбережувальні технології, індивідуально не в змозі змінити ситуацію покращення здоров'я учнів всієї школи. До цієї діяльності бажано залучити весь колектив навчального закладу, що дозволить реалізувати оздоровчу функцію освіти. Тобто мова йде про реальне усвідомлення кожним вчителем початкової школи того, що освітній процес перетвориться у здоров'язбережувальний за умови сприяння кожним вчителем створенню нешкідливих для здоров'я молодших школярів учнів умов навчання, здорового психологічного клімату та стимулюватиме учнів берегти та зміцнювати своє здоров'я на всіх етапах навчально-пізнавальної діяльності.

Список літератури:

1. Ващенко О. Формування здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу: теоретичний аспект / О. Ващенко, Т. Бережна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – К.: Інститут проблем виховання НАПН України, 2016. – Вип. 20. – Кн. 1. – С. 77-90.
2. Ващенко О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи / О. Ващенко, С. Свириденко // Початкова освіта. – 2005. – № 46. – С. 2-4.
3. Доля Т.М. До питання феномену здоров'язбережувального середовища початкової школи / Т. М. Доля // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. праць / ред. кол.: І.П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь: Вид-во «Мелітополь», 2012. – Вип. 9. – С. 238-244.
4. Омельченко О.В. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук:

спеціальність – 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2008. – 20 с.

5. Сливка Л. Організація здоров'язберігаючого середовища молодшого школяра: теоретичні й практичні аспекти / Лариса Сливка // Гірська школа українських Карпат. – 2014. – № 11. – С. 44-47.

Тематика: Економічні науки

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пономаренко Ярослав

студент 1 курсу магістратури СНАУ, ПТБ-1901м

Пізняк Тетяна Іванівна

доцент, канд. економ. наук СНАУ

Анотація: Публікація присвячується дослідженню ефективності підприємницької діяльності, а також оцінки.

Ключові слова: ефективність підприємницької діяльності, ефект, результат підприємницької діяльності, критерій ефективності, оцінка ефективності підприємницької діяльності.

У наш час суспільство не проявляє байдужість стосовно витрат на досягнення певного успіху. Фундаментом розвитку та прогресу є ефективність виробництва. Під цим терміном мається на увазі результативність певної діяльності. Для знаходження ефективності треба порівняти очікувану цінність отриманого в майбутньому, з очікуваною цінністю того, що буде загублено. На будь-якому підприємстві однією з основних форм ефективності його діяльності являється максимізація прибутку підприємства. Результативна та ефективна діяльність підприємства створюється завдяки успішній реалізації стратегії щодо розвитку підприємства. Для того, щоб бути успішною в прибутковому аспекті

протягом тривалого часу та досягти певних цілей діяльність підприємства має бути як результативною, так і ефективною. Відомий американський вчений П. Друкер [1] сказав, що результативність - це наслідок виникнення потрібних речей, а ефективність – наслідок правильно створених речей. Обидва висловлювання є однаково важливими. Ефективність підприємницької діяльності являє собою певний взаємозв'язок величини отриманого результату та кількості інвестованих або витрачених ресурсів, які були використані під час виробництва. Підвищення ефективності досягається через використання мінімуму ресурсів, які потребуються для здійснення результатів або через використання тієї ж самої кількості ресурсів або більшого випуску при витраті меншої кількості ресурсів для здійснення більших результатів.

Для того, щоб повністю розкрити сутність ефективності підприємницької діяльності треба розмежувати та визначити такі категорії:

- результат підприємницької діяльності;
- ефект;
- ефективність підприємницької діяльності;
- критерій ефективності.

Результат підприємницької діяльності визначається її особливостями. Він характеризує його наслідки в таких сферах діяльності як операційна, фінансова, інвестиційна, соціальна, екологічна, науково-технічна та інші. Результат кожної з цих сфер діяльності має свою функцію, наприклад: визначення виготовленої та реалізованої продукції з урахуванням браку (операційний результат), визначення отриманої плати за оренду, отриманих процентів та дивідендів (фінансовий результат), дохід від прав за створені об'єкти інтелектуальної власності (науково-технічний результат).

Ефектом є категорія, яка показує за певний період часу різницю у перевищенні результатів діяльності над витратами, які були пов'язані зі здійсненням цієї діяльності. В економіці він являє собою корисний результат економічної діяльності, який є різницею між грошовими доходами від такої діяльності та грошовими витратами на її здійснення. Ефект може існувати як

додатня величина, так і від'ємна. Він може бути як виробничим (може проявляти себе у формі сільськогосподарської продукції й характеризувати доцільність проведення заходу), так і економічним (проявляється в економії ресурсів, праці, отримання прибутку). Також він може бути соціальним і відображати стан умов праці та побуту працівників.

Ефективність підприємницької діяльності – це така категорія, яка заключається у відповідності між результатами і витратами підприємства та цілями діяльності, а також інтересами власників. У свою чергу, саме поняття «ефективність» означає процес, в якому порівнюються отримані результати та діяльність із величиною ресурсів, що були витрачені [2, с.292].

Так як підприємство - це відкрита система, що діє в рамках певної національної економіки, то проблема ефективності підприємницької діяльності може розглядатися з різних сторін. Існує декілька різновидів ефективності як економічної категорії, наприклад:

- Економічна ефективність вказує на відповідність між витратами і результатами діяльності підприємства та цілями, а також інтересами його учасників у грошовій формі;

- Соціальна ефективність вказує на відповідність між витратами і соціальними результатами підприємницької діяльності та цілями і соціальними інтересами суспільства;

- Екологічна ефективність вказує на відповідність між витратами й екологічними результатами та інтересами держави і суспільства.

При оцінці економічної ефективності підприємницької діяльності треба також врахувати і ефективність для власників (учасників) підприємства. Як відомо, оцінка ефективності здійснюється за певний період. При оцінці ефективності роботи підприємства, наприклад, за минулий рік, треба підсумувати підприємницьку діяльність в минулому та оцінити ці показники. Проте це не гарантія того, що показники ефективної діяльності підприємства за минулий період відобразяться і на майбутнє. Показники можуть дати лише певний прогноз, на основі якого будуть розроблені шляхи і способи високих

результатів у майбутньому. Тому під час оцінки ефективності треба чітко усвідомлювати, що сама процедура має за мету підбиття підсумків за минулий період. Тим самим показники минулих періодів та їх оцінки можуть використовуватися для проектування показників на майбутній період з урахуванням сучасних тенденцій та прогнозів щодо зміни внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на діяльність підприємства.

Критерієм ефективності є категорія, задача якої - вказувати на підставі щодо оцінки ефективності діяльності підприємства. Підвищення ефективності - це життєво важлива функція, особливо, якщо виникла ресурсодефіцитна економічна ситуація. Оцінка рівня ефективності потребує фінансових і нефінансових визначників ефективності. Визначення ефективності являє собою кількісну оцінку її рівня, яка має за мету встановлення зростання ефективності. Суть підвищення ефективності заключається у досягненні найвищого результату за одиницю витрат. Саме здійснення оцінки ефективності підприємницької діяльності відбувається з використанням деяких кількісних характеристик, що показують відповідність між результатами і витратами підприємства та цілями його діяльності. Також використовуються і деякі якісні характеристики. Найважливіше значення у зростанні економічної ефективності не лише діяльності, а й виробництва заключається у раціональному використанні виробничого потенціалу, а також у режимі економії затрат і ресурсів [4, с.384]. Згідно з інтересами та цілями діяльності, підприємства формують певну систему по прямим показникам, яка існує для оцінки рівня ефективності та для оцінки відповідності своїм цілям і, в тому числі, інтересам. Прямий показник оцінки рівня ефективності - це показник при співвідношенні між результатами і витратами, де витрати включають різні ресурси, які використовуються у діяльності певного підприємства.

Прямий показник ефективності = Результати : Витрати

Отже, після розглядання сутності ефективності підприємницької діяльності можна встановити, що на її результативність діє вплив низки позитивних і негативних факторів. До позитивних можна віднести ті фактори,

які позитивно впливають на показники підприємницької діяльності та покращують їх, а до негативних – навпаки. Щоб підвищити ефективність діяльності підприємства треба задіяти сукупність конкретних заходів як в технічного, організаційного, так і соціально-економічного напрямку діяльності, адже лише в такому разі, тільки за допомогою цих напрямків діяльності можливо досягнути значного поліпшення якості та конкурентоспроможності тієї продукції, яку виробляє підприємство, а також дійти до підвищення економії ресурсів. Підвищення економічної ефективності підприємницької діяльності суттєво залежить від стратегії розвитку самого підприємства, а також зовнішніх чинників та факторів впливу.

Список літератури:

1. Пітер Ф. Друкер "Ефективний керівник"// пер. з англ. під ред. О. Чернявської, - 2012. [Електронний ресурс] - <https://www.rulit.me/books/effektivnyj-rukovoditel-read-408854-1.html>
2. Андрійчук В.Г. " Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз"// монографія. Київ: КНЕУ, - 2005. с. 292
3. Калієва О.М., Разумова М.С., Дергунова М.І., Говорова М.С. "Поняття економічної ефективності комерційної діяльності"// Інноваційна економіка: матеріали Міжнар. науч. конф. Казань: Бук, - 2014. с. 99–103.
4. Макміллан Р. Экономикс. Москва: ПРИОР, - 1998. с. 384

ПРАГМАТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Пристаї Галина Василівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
порівняльної педагогіки і методики викладання іноземних мов

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0003-0356-6635>

e-mail: hprystai@gmail.com

Результати професійної підготовки вчителя-філолога – це оволодіння системою загальних і професійно-орієнтованих компетентностей. До загальних компетенцій зараховуємо здатність працювати самостійно, брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу, вміння самостійно аналізувати й засвоювати знання тощо [1, с. 281]. У науковій педагогічній літературі параметри професійно-орієнтованої компетентності варіюються, проте вчені сходяться на думці, що професійна компетентність учителя – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності; вона охоплює комунікативну, інформаційну, предметну, продуктивну, психологічну, соціальну, моральну та ін. компетентності [2].

Комунікативна компетентність учителя іноземної мови – багатогранна єдність субкомпетенцій, серед яких граматична, соціально-лінгвістична, дискурсивна й стратегічна (Д. Хаймз); граматична, соціолінгвістична, дискурсивна та стратегічна (М. Кеналь, М. Свейн); лінгвістична, соціолінгвістична, дискурсивна, стратегічна, соціокультурна, соціальна (Ян Ван Ек); мовну, дискурсивну, розмовну, прагматичну, соціально-лінгвістичну, стратегічну й мислительну (Л. Бахман).

Автори Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти виокремлюють прагматичну компетенцію серед мовленнєвих компетенцій та пов'язують її з знаннями користувачів про принципи, за якими повідомлення організуються, структуруються, укладаються та використовуються задля здійснення комунікативної функції (описати, прокоментувати, аргументувати чи спростувати), узгоджуються згідно з інтерактивними та трансактивними схемами [4, с. 101]. Іншими словами, прагматична компетентність – це здатність мовця вступити в мовленнєвий акт (попросити, запитати, повідомити про щось) згідно з певною комунікативною ситуацією, тобто знати правила користування мовою поряд з належними лексичними та граматичними знаннями. Дослідник Дж. Томас доводить, що прагматика стає «сенсом у взаємодії» (*meaning in interaction*) оскільки використання мови – динамічний процес між доповідачем, отримувачем повідомлення та контекстом [5, с. 22].

Для вчителя іноземної мови важливо уміти розпізнавати, аналізувати та доступно пояснити необхідну навчальну інформацію, володіючи основами риторичних знань і вмінь; чітко формулювати завдання та вимоги до їхнього виконання; адекватно реагувати на обставини, які виходять за межі навчальної ситуації; навчитися мотивувати учнів та відчувати емоційний стан класу. Для формування прагматичної компетенції вчителю іноземної мови необхідно функціонально використовувати лінгвістичні ресурси в продуктивних і рецептивних видах мовлення – усних і письмових, вести спілкування з учнями логічно й послідовно. Скажімо, з метою розвитку комунікативних навичок учнів учителю слід ретельно продумати, організувати, підтримувати й контролювати бесіду на ту чи ту тему.

Дослідник Р. Елліс виділяє три етапи формування прагматичної компетенції: етап обміну інформацією (з використанням опори, підказок та жестів) → міжмовно-орієнтований етап (використання іноземної мови поряд із вживанням слів-кальок і типових висловів, властивих рідній мові) → міжкультурно-орієнтований етап (розуміння важливих і різнопланових міжнародних соціокультурних проблем, знання про правила й норми поведінки,

формули мовленнєвого етикету, вирази народної мудрості тощо й вміння адекватно використовувати їх у міжкультурній комунікації, залишаючись носієм іншої культури). Прагматична компетенція засвідчує здатність учителя іноземної мови визначати особливості вживання лексичних одиниць, граматичних структур, фонетичних особливостей, які притаманні певним професійним, національним або регіональним групам; диференціювати реєстри мовлення, які використовуються для позначення семантичних відмінностей між різними варіантами мови при вживанні її у різних контекстах.

Список літератури:

1. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Равен Дж. [пер. с англ.]. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.
2. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя [Електронний ресурс] / В. Пелагейченко // Освіта.ua – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/school/method/9170/>.
3. Bachman Lyle F. The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency / Bachman Lyle F., Palmer Adrian S. // TESOL Quarterly. – 1982. – Vol. 16. – September. – № 3. – P. 449–465.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання : [наук. ред. укр. вид. д.пед.н., проф. С. Ю. Ніколаєва]. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.
5. Thomas J. Meaning in Interaction. An Introduction to Pragmatics / J. Thomas. – Longman, 1995. – 430 p.
6. Ellis R. Second Language Acquisition / Ellis R. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – 147 p.

ДОПІНГ – ЗАБОРОНЕНА ПЕРЕМОГА

Прокопенко А.П.

студентка 2 курсу

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Чайченко Н.Л.

доц. кафедри фізичної культури

Київський національний торговельно-економічний університет

Допінг – речовини, зокрема фармакологічні, що при введенні в організм сприяють активізації його роботи і росту, стимуляції фізичної і нервової діяльності тощо. Допінги – психоактивні, ендокринні та ін. речовини чи методи, що здатні штучно підвищувати працездатність і нівелювати відчуття втоми, у зв'язку з чим були внесені до переліку заборонених для використання спортсменами. Допінг застосовують у медицині, але найвідомішим і найскандальнішим є вживання допінгу в спорті, адже як у професійному, так і аматорському спорті воно суворо заборонене[1].

Класифікація засобів допінгу в спорті:

1. Стимулятори - засоби, які діють на мозок, тимчасово стимулюючи як фізичну, так і психічну діяльність організму, сприяють концентрації на час, знижують відчуття втомлюваності.

2. Наркотичні анальгетики - різновид сильнодіючих знеболюючих засобів (морфін, метадон, петидин, героїн, декстраморамід, декстрапропоксіфен, пентазоцин тощо); мають численні побічні ефекти (звикання, втрата рівноваги і концентрації, захворювання шлунково-кишкового тракту); виявляються в організмі протягом трьох місяців після вживання.

3. Анаболічні стероїди - природні або штучні препарати, дія яких аналогічна до чоловічого гормону тестостерону, тобто викликають агресію, посилюють відчуття змагальності і жаги до перемоги.

4. Діуретики - препарати, які виводять із організму рідину, вживаються для швидкої втрати ваги або для виведення з організму інших допінгових засобів; до побічних ефектів слід занести можливе обезводнення організму і ураження нирок.

5. Пептидні гормони та їх аналоги – речовини, що продукує сам організм для контролю певних функцій, зокрема збільшення росту, збільшення кількості кров'яних тілець, зменшення відчуття болю тощо та їхні штучні аналоги, які стимулюють нарощення м'язової маси, дозволяють швидко поновлюватись після тренувань і змагань (гормони росту, еритропоетин, кортикотрофін); вживання гормонів росту призводить часто до порушення нормального росту, еритропоетин здатен викликати сгустіння крові, яке може спричинити серцево-судинні захворювання; виявлення в організмі штучно введених гормонів у ході звичайних аналізів є затрудненим[2].

Для прикладу негативного вживання допінгу можна назвати таких спортсменів: Перемога Бена Джонсона з бігу на 100 метрів на Олімпійських іграх 1988 року в Сеулі стала одним з найбільш вражаючих і основоположних моментів в історії спорту. Той забіг, в якому він переміг чинного чемпіона Карла Льюїса і побив світовий рекорд, набув характеру справжньої спортивної драми. Проте, не пройшло й трьох днів, і світ дізнався, як атлет досяг перемоги: канадець приймав заборонений стероїд станозолол. Тайсон Гей (2015, Пекін) У 2013 році було виявлено, що аналіз Тайсона був позитивний. Гей визнав наявність забороненого препарату, але заявив, що в цьому винна «третья сторона», яку відмовився назвати. Ось кілька прикладів раптових смертей, причиною яких, як було доведено, був прийом допінгу: На Олімпійських іграх у Хельсінкі загинув 25-літній велосипедист, що прийняв з кавою 15 таблеток фенаміну і 8 таблеток фенілізопропаміна, що є допінгом. У 1960 році на Олімпійських іграх у Римі в команді велосипедистів Данії в гонці на 110

кілометрів на 66-му кілометрі помер спортсмен Йежен Кнут Йенсен, а два його товариші по команді Боанстон і Йоргансен знепритомніли, але залишилися живі. Боксер напівсередньої ваги Белло помер у 1963 році від отруєння героїном. У 1967 році на одному із гірських етапів багатоденної гонки “Тур де Франс” загинув велогонщик-професіонал Тоні Сімеон. У 1968 році на велокросі гине відомий гонщик Верб Мартін. Він помер через дві години після того, як виграв гонку. На європейській першості по боксу в тому ж році помер боксер середньої ваги з ФРН Ельце. Усього в 1968 році на різних змаганнях боксерів у ФРН загинуло ще два спортсмени – Белло і Еспарсо. Влітку 1986 року в результаті зловживання кокаїном гине талановитий американський баскетболіст Лео Байес. У 1987 році в результаті вживання допінгу помирає професійний футболіст Дон Роджерс[3].

Україна приєдналась до всіх міжнародних документів, спрямованих на боротьбу із допінгом – так, в 2001 році було Антидопінгову конвенцію Ради Європи, а в 2004 році й Додатковий протокол. В 2006 році Україна однією з перших країн ратифікувала Міжнародну конвенцію про боротьбу із допінгом у спорті ЮНЕСКО. Для імплементації зазначених міжнародних документів Україною в 2001 році було прийнято Закон «Про антидопінговий контроль у спорті», наслідком якого в 2002 році було створення Національного антидопінгового центру (НАДЦ). Основним завданням НАДЦ є профілактика, запобігання застосуванню і розповсюдженню допінгу в спорті, засобами досягнення чого є проведення освітніх заходів, робота з засобами масової інформації, проведення тестувань спортсменів, і, найголовніше, імплементація нормативних документів ВАДА, а саме Всесвітнього антидопінгового Кодексу, Забороненого списку та інших міжнародних стандартів[4].

Список літератури:

1. Скрипніков А.М., Напреєнко О.К., Сонник Г.Т./ Наркологія. Навчальний посібник – Тернопіль ТДМУ, 2008. – 306 с.
2. URL:<https://nadc.org.ua/pro-nas/borotba-z-dopingom/>.

3.URL:https://www.bbc.com/russian/international/2015/11/151110_athletics_doping_scandals_list.

4. URL:<https://gdz4you.com/prezentaciyi/biologiya/doping-i-jogo-vplyv-na-organizm-22239/>.

Тематика: Педагогічні науки

НОРМАТИВНА БАЗА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Прокопчук Марія Миколаївна

канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки
Інституту державного управління у сфері цивільного
Захисту Україна

Нормативною базою методичного супроводу дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» для навчання магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» визначено низку стратегічних документів, серед яких: Закон України «Про освіту» [5]; Закон України «Про вищу освіту»[6]; Державний стандарт базової та повної середньої освіти [1]; Програма з англійської мови для професійного спілкування [3].

У статті I першого розділу Законом України «Про освіту» чітко окреслено термінологічне поле таких понять, як *індивідуальна освітня траєкторія, компетентність, результати навчання, універсальний дизайн у сфері освіти*.

Стаття 5 Закону наголошує, що державна політика у сфері освіти формується і реалізується на основі наукових досліджень, міжнародних зобов'язань, вітчизняного та іноземного досвіду з урахуванням прогнозів, статистичних даних та індикаторів розвитку з метою задоволення потреб людини та суспільства.

Стаття 10 Закону визначає, що другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій [5]. Таким чином, для планування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії студент має формувати і вдосконалювати професійні навички та уміння засобом іноземної мови за допомогою відповідного навчального матеріалу. Його зміст має розкривати специфічні поняття, що відносяться до домену професійної діяльності слухачів.

Провідним документом, яким послуговуються сьогодні викладачі на факультетському рівні університетів для написання робочих програм різних спеціалізацій нефілологічного напрямку є Програма з англійської мови для професійного спілкування (АМПС) [3].

Загальною метою цієї програми є формування у слухачів професійної іншомовної комунікативної компетентності, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ.

Методична цінність вищезазначеної програми АМПС полягає в тому, що вона:

- побудована на основі принципів інтернаціоналізму, плюрилінгвізму, демократії, рівноправності та інновацій, що дозволяє забезпечити стандартизовану базу для розробки університетських курсів і планів у відповідності до професійних потреб студентів та очікувань суспільства;
- посилити привабливість і конкурентоздатність вищої освіти в Україні шляхом надання прозорості та гнучкої системи викладання мов;
- враховує увесь спектр мовної і міжкультурної компетентності та відповідного навчального досвіду слухачів;
- є відкритою для подальшого вдосконалення по мірі накопичення досвіду її застосування;
- має практичне спрямування, оскільки надає пропозиції щодо набуття слухачами професійної і комунікативної компетентності шляхом

інтеграції мовленнєвих умінь та мовних знань у рамках тематичного і ситуативного контексту відповідно до академічної та професійної сфер слухачів;

- носить гнучкий характер і може використовуватись для різних спеціальностей та спеціалізацій професійної підготовки слухачів, в тому числі і державних службовців, які здобувають другий (магістерський) рівень вищої освіти;
- містить рекомендації щодо оцінки та чіткий опис професійних мовних компетентностей, що можуть визнаватися та використовуватися як в Україні, так і в Європі;
- надає викладачам інструменти для розробки змістовних дескрипторів, які слугують надійним критерієм оцінки;
- дозволяє створювати навчальні плани різних рівнів складності;
- розробляти навчальні модулі у відповідності до вимог кредитно-модульної системи, яку було запроваджено у вищій освіті як передумову для приєднання України до Болонського процесу;
- створює ресурсну базу для розробників навчальних матеріалів та екзаменаторів, оскільки цілі загального характеру конкретизовано для рівнів володіння мовою B1, B2 та C1 згідно із Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання) [2];
- може розглядатись як педагогічний та організаційний інструмент, який враховує сучасні тенденції викладання мов і культур і надає студентам можливість розвивати мовну компетентність і стратегії, які необхідні для ефективної участі в процесі навчання і в тих ситуаціях професійного спілкування, в яких вони можуть опинитись.

Таким чином, АМПС слід розглядати як засіб формування спеціалізованих навичок та вдосконалення професійних умінь, які створюють підґрунтя для розв'язання державно-управлінських, політико-правових, соціально-економічних питань засобом іноземної мови.

Іншомовну професійну компетентність необхідно розглядати з точки зору

багатокомпонентного, ієрархічно організованого і багаторівневого феномену, основі якого складають професійні знання, уміння та навички.

Список літератури:

1. Державний стандарт базової та повної середньої освіти: Закон України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: (<https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#n9>) (дата звернення: 14.10.2019).

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. К., 2003. 273 с.

3. Програма з англійської мови для професійного спілкування / кол. авторів : Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.

4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 9.09.2019).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 9.09.2019).

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ

Проць Іванна Миколаївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна

Півень Софія Генадіївна

здобувач вищої освіти,

юридичний факультет, освітній ступінь «Бакалавр»

Львівський державний університет внутрішніх справ м. Львів, Україна

З кожним роком правопорушення у податковій сфері зростають і у зв'язку з цим, схеми приховування доходів стають одними із найпоширеніших. Серед актуальних загроз виділяють: економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення. Однією з причин виникнення такої загрози є високий рівень тіньової економіки в країні. Надходження податків до бюджету на сьогодні є досить важливим, оскільки за останні роки спостерігається зростання бюджетного дефіциту. Тому виникають податкові правопорушення, де держава недоотримує кошти, необхідні їй для виплат зарплат та соціальних допомог.

Своєчасна та повна сплата обов'язкових платежів має велике значення для розвитку будь-якої держави, адже це сприяє як зміцненню фінансового стану країни, так і покращенню соціальної захищеності її громадян. Ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів передбачає притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності, адже становить передусім проблему наповнення бюджетів нашої держави [1, с. 428]. Податок виступає головною властивістю кожної держави. І тому, Конституція

України зазначає, що кожен зобов'язаний сплачувати податки, усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом. Невиконання даного обов'язку тягне за собою встановлену законом відповідальність [2]. Окрім цього Податковий кодекс України встановлює, що податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених Податковим кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [3].

Загалом сучасні податкові правопорушення характеризуються такими ознаками:

- вони здійснюються у більшості випадків у процесі професійної господарської діяльності з використанням комп'ютерних технологій та електронних засобів зв'язку;

- маскуються різноманітними прийомами та засобами приховування порушень під виглядом «невдалої» підприємницької діяльності;

- здійснюються особами, які мають вищу освіту, добре підготовлені в економічному та організаційному планах, значна частина з них пройшла підвищення кваліфікації за кордоном, раніше конфліктів з правоохоронними органами не мала;

- завдають значної економічної шкоди інтересам держави, більшості юридичних і фізичних осіб [1, с. 428-429].

Адміністративна відповідальність є засобом адміністративного впливу на порушників податкового законодавства із застосуванням адміністративно-правових норм. Підставою для адміністративної відповідальності за порушення податкового законодавства є наявність складу адміністративного правопорушення – винної або необережної дії чи бездіяльності, що посягає на захищені законом суспільні відносини, за яку законодавством передбачена

адміністративна відповідальність. Особливостями адміністративних стягнень є:

–застосування до фізичних осіб та посадовців, винних у податкових правопорушеннях;

–адміністративні санкції не тягнуть за собою судимості;

–застосування у відношенні до найменш значних податкових правопорушень (проступків), які за своїм характером відповідно до закону не тягнуть кримінальної відповідальності;

–відсутність тяжких правових наслідків [4, с. 45].

Отже, слід зазначити, що з кожним роком удосконалюються способи скоєння податкових правопорушень. Тому, необхідно посилити адміністративну відповідальність за правопорушення у податковій сфері, створити більш потужні контрольні органи, які здійснюватимуть свою діяльність виключно в межах законодавства. Крім того, потрібно проаналізувати нормативно-правові акти, у податковій сфері стосовно платників податків. Також слід залучати фахівців, спеціальні знання яких допоможуть розібратися в сучасних податкових злочинних схемах для виявлення податкових правопорушень.

Список літератури:

1. Попова С. М. Додержання податкового законодавства як необхідна умова фінансового розвитку держави. 2018 р. С. 425-434. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16262/1/Popova_Krainyk_Popova_425-434

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n2350>

4. Мудрак А. Ю. Значення та види юридичної відповідальності в галузі оподаткування. *Управління розвитком*, № 2 (165), 2014 р. С. 44-46. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Uproz_2014_2_21

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПОДАТКОВОЇ ТАЄМНИЦІ

Проць Іванна Миколаївна

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна

Ярема Оксана Григорівна

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна

Закріплення правового режиму податкової таємниці стало б значущою подією на шляху до вдосконалення правового регулювання у сфері захисту прав платників податків. Однак говорити про бездоганність в повній мірі правозастосування даних положень не доводиться, необхідно відзначити і наявність недоліків в нормативному регулюванні інституту податкової таємниці. Крім прогалин і колізій нормативного регулювання, деякі науковці справедливо відзначають такі недоліки правового регулювання, як: відсутність точного формулювання основних понять даного інституту (що таке податкова таємниця, адже у ПК України відсутнє дане визначення, що кореспондує собою зберігання, отримання, поширення, розголошення, використання, втрата податкової таємниці і т. ін.); відсутність регламентації процедури охорони інформації; недосконалість механізму відповідальності за порушення правового режиму податкової таємниці, її неправомірне розголошення, втрату носіїв відомостей, що становлять таємницю, або неправомірне використання відомостей і ін. [1, с. 123]. Податкову таємницю

становлять будь-які відомості отримані компетентними органами про платника податків. Такі відомості можуть бути представлені на матеріальних носіях (паперовий носій, магнітний диск, флеш-пам'ять) або в електронному вигляді (електронний документ, хмарний масив даних) в формі схеми, малюнка, креслення, відео- і фотоматеріалів і т. ін.

Режим податкової таємниці поширюється на всі відомості про платника податків незалежно від того, яким чином вони збережені або зафіксовані. Зміст податкової таємниці можуть становити не тільки відомості про платника податків, що безпосередньо пов'язані з оподаткуванням, а й особиста, сімейна, комерційна таємниця, персональні дані та інші відомості. Податкова таємниця є інститутом галузі публічного права, тому представляється очевидним, що складові її відносини, в тому числі по її збереженню, є загальнообов'язковими.

Першою ознакою податкової таємниці може служити суб'єктний склад одержувачів відомостей. Друга ознака - отримання цих відомостей спеціальними органами від певних власників інформації - платників податків (платників страхових внесків, банків, податкових агентів, платників зборів, свідків, експертів і перекладачів).

Третя ознака податкової таємниці впливає зі змісту інформації, отриманої податковими чи іншими органами від суб'єктів податкових правовідносин: дана інформація повинна бути значущою для оподаткування.

Четверту ознаку можливо визначити так само - за критерієм змісту відомостей: останні не повинні бути включені в вичерпний перелік відомостей, які не є податковою таємницею.

Наслідки розголошення відомостей складають п'яту ознаку: за розголошення відомостей, що становлять податкову таємницю, законом передбачена відповідальність.

Шостий ознака - режим зберігання відомостей і доступу до них: носії відомостей, що становлять податкову таємницю, мають спеціальний режим зберігання і доступу, відмінний від загального, крім того, встановлюються спеціальні правила діловодства.

Говорячи про податкову таємницю в тому широкому сенсі, який вкладає в це поняття законодавець, ми маємо на увазі не одне єдине правило поведінки, а цілий набір таких правил, що регулюють правовідносини, пов'язані з податковою таємницею. У зв'язку з цим можна з упевненістю стверджувати, що, кажучи про податкову таємницю, ми маємо на увазі не окрему норму, а повноцінний правовий інститут податкового права.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сформулювати наукове визначення поняття податкової таємниці як сукупності взаємопов'язаних правових норм, що регламентують особливий режим доступу до податкової інформації про платника податків та про інших учасників податкових правовідносин, отриманої податковими та іншими уповноваженими органами у зв'язку з виконанням своїх повноважень, і її зберігання, за порушення якого передбачена юридична відповідальність.

З даного визначення податкової таємниці випливає висновок про комплексність регульованих правовідносин. Відомості, що становлять податкову таємницю, породжують різні правовідносини: по її збиранню, одержанню, зберіганню, розповсюдженню, захисті, а також по відповідальності за неправомірне розголошення та використання [2, с. 48]. При цьому суспільні відносини, що регулюються самостійним правовим інститутом, повинні відігравати суттєву роль в громадських правовідносинах, бути суспільно значущими і важливими.

Список літератури:

1. Колодязна М. А. Фінансово-правове регулювання відносин у сфері податкової таємниці: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2011. 320 с.
2. Костенко М. Ю. Податкова таємниця: наук.-практ. посібник. К., 2001. 282 с.

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ІСТОРИЧНОМУ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВІ

Радченко Н.М.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

к.і.н., доцент кафедри історії України

та зарубіжних країн

Злам епох, перехідний етап, закінчення і початок чогось нового, закінчення ХІХ і початок ХХ ст. Дуже складно відразу не провести паралель із іншим більш сучасним зламом – закінченням ХХ і початком ХХІ ст. Аналогія стає все відчутнішою, коли розумієш, що змінилися не лише цифри відліку часу. Подібність впливає перш за все із характеру змін, які переживало суспільство. І якщо Україна у складі Російської імперії рухалася від напівфеодальної економіки до капіталістичної, то сучасна Україна уже понад 25 років намагається перейти від радянської соціалістичної системи до розвинутої ринкової економіки. Одним із основних об'єктів реформування у обидві епохи стала кредитно-фінансова система, що являє собою три взаємопов'язані ланки: центральний банк, комерційні банки та спеціалізовані кредитно-фінансові інститути [1]. Надто схожими були процеси, які відбувалися у кредитно-фінансовій системі ХІХ ст., на зміни в українській економіці 1990-х рр. Реформування несло із собою й інші спільні явища, здебільшого пов'язані зі спробами швидкого збагачення та «запамороченням» голови від відкритих можливостей. І у минулому, і у сучасності спостерігаємо такі явища, як активна участь банків у біржовій грі, так звані «біржові лихоманки» та спекуляції, створення «кишенькових» банків, обтяження банківського портфеля акціями підприємств [2]. Безперечно, що ніколи не було абсолютної схожості процесів. Кредитно-фінансова система Російської імперії

містила чимало обмежень діяльності за релігійною ознакою. Та й загалом державна політика була більш активною, а іноді не виключала й методів прямого втручання до сфери кредитування. Існувала більш широка мережа державних кредитних установ.

Увага свого часу до історії економічних відносин радянської історичної науки споводувала втрату інтересу до економічної складової життя суспільства вже за сучасної України. Цьому сприяло відкриття можливостей дослідження раніше заборонених тем, перегляд найбільш одіозних та ідеологічно заангажованих у минулому подій та процесів. Тож сухі дані економічної статистики, фінансові баланси і відсотки за договорами, не витримували конкуренції з іншими більш яскравими і насиченими подіями сторінками української історії.

Водночас, переосмислення саме змісту економічних відносин, досвіду функціонування цієї системи є важливими для Української держави, економічні реформи якої вже більше двадцяти років не можуть привести до побудови стабільної економіки, справити позитивний вплив на економічний процес задля підвищення його ефективності.

Тезу «про вкрай важкий стан української економіки» можна віднести до кожного року існування незалежної держави. Результатом відсутності зрівноваженої та обдуманого стратегії економічних перетворень, починаючи з 1990-х років, стало наростання негативних тенденцій у соціальній сфері. Падіння добробуту населення, «тінізація» економіки, вивіз капіталу закордон – це лише деякі з проявів негативних явищ і тенденцій, які характеризують українську економіку. Недалекоглядні дії та прорахунки в економічній політиці не дають можливості вийти нарешті із наявного перманентного перехідного стану. І при цьому серед нечисельних досягнень на економічному ґрунті провідні вчені України відзначають становлення національної кредитно-фінансової системи. Однак здобуток затьмарюється фактами високих ставок за кредитами для населення та наявністю одного з найвищих рівнів «проблемних» кредитів в Європі. Однією з причин такого явища є неправильна кредитна

політика банків, низький рівень відповідальності боржників та недосконале законодавство у кредитно-фінансовій сфері. У цьому випадку звернення до історичного досвіду другої половини XIX–початку XX ст. може стати підґрунтям до вирішення проблем кредитно-фінансової галузі сьогодні.

Історичний огляд еволюції вітчизняної кредитно-фінансової справи свідчить про її довгий шлях становлення й розвитку, впродовж якого відбувалося формування основних засад діяльності, структури і методів роботи. Відчутне зростання економіки Наддніпрянської України у другій половині XIX ст.–початку XX ст. знаходить своє вираження у числовому відношенні. Станом на початок 50-х рр. в Україні діяли 1953 ярмарок, на кінець XIX ст. їх вже було 4250, на перші роки XX ст. – 5600. За 1895-1904 рр. вартість товарів зросла з 143 млн руб. до 260 млн. руб. У 1870 р. в Україні функціонувала одна біржа, у 1904 – вже 6 [3, с. 357]. Стрімкий розвиток економіки потребував вільних грошей, а відтак зростало значення кредитно-банківської діяльності. Ці фактори і сприяли швидкому розвитку системи. Іншим аспектом на середину XIX ст. була заборгованість Державного банку приватним вкладникам значної суми – близько 900 млн руб. [3, с. 358]. Проблеми скрутного становища єдиного центрального банку Російської імперії, який вочевидь вже не міг задовільнити зростаючий попит країни у кредитних коштах, а також необхідність створення приватних установ постали перед урядом.

З XVIII ст. до першої половини XIX ст. кредитні операції здійснювалися виключно державними банками, такими як Державний комерційний банк, Державний позичковий банк, Дворянський банк. Реформи 1861 р. дали початок формуванню нової кредитно-фінансової системи країни, що в свою чергу зумовило трансформацію існуючої до того часу банківської мережі, у якій зникає державна монополія і поряд із державними починають виникати недержавні банки. Створюються нові комерційні громадські банки з численними відділеннями, конторами, агентствами. Засновуються установи небанківського кредитування, так звані установи дрібного кредитування та ломбарди.

У 1850-ті рр. в Україні функціонують Київська та Одеська контори Комерційного державного банку. У 1860 р. започатковуються перші контори Державного банку у Києві, Харкові, Одесі, відділення у Полтаві. У 1863 р. відкривається Севастопольський громадський банк. У 1864 р. починає працювати Земський банк Херсонської губернії, діяльність якого за уставом поширювалася на Херсонську, Катеринославську, Таврійську та Бессарабську губернії. Акціонерні російські комерційні банки в Україні мали розгалужену мережу. Наприклад, із 56 філій Петербурзького міжнародного комерційного банку в Україні існувало – 35, Азово-Донського комерційного – 23, Російського для зовнішньої торгівлі банку – 17. У 1869 р. створено перше кредитне товариство у Гадячі на Полтавщині. Через чотири десятки років мережа кредитних товариств України налічувала 2 661 організацію, якою користувалося майже 2 млн населення.

Структуру кредитно-фінансової системи Росії, а відтак і Наддніпрянської України, до 1917 р. складали дві групи: першу групу становив Державний банк; другу складали акціонерні комерційні банки, іпотечні банки (земельні), кредитні кооперації, у тому числі банкірські контори, товариства взаємного кредиту, міські громадські банки, ощадно-позичкові товариства, ощадні каси, банкірські будинки, земські каси, ломбарди. Ці заклади являли собою важливий сектор кредитно-фінансової системи, орієнтований на як на задоволення потреб держави, так і на обслуговування широких верств населення, від крупної торгово-промислової клієнтури до окремої селянської родини.

Отже, питання економічного розвитку Наддніпрянської України другої половині ХІХ–початку ХХ ст. займають важливе місце у сучасній історичній науці. У рамках цього напрямку зберігається актуальність вивчення джерел історії українських фінансів, невід'ємною частиною яких є історія кредитних установ, банків, товариств дрібного кредиту, ощадно-позичкових кас, ломбардів.

Список літератури:

1. Экономическая теория : [учебник для вузов / В. С. Артамонов, А. И. Попов, С. А. Иванов и др.] ; под ред. В. С. Артамонова, С. А. Иванова. – [2-е изд.]. – Санкт-Петербург [и др.] : Питер, 2010. – 528 с. : ил. – Режим доступа : http://storage.piter.com/upload/contents/978549807641/978549807641_p.pdf.
2. Терещенко Г. М. Государственное регулирование системы России во второй половине XIX–начале XX веков : автореф. дис... к.э.н. : 08.00.03 [Электронный ресурс] / Г. М. Терещенко. – Режим доступа: <http://economy-lib.com/gosudarstvennoe-regulirovanie-kreditnoy-sistemy-rossii-vo-vtoroy-polovine-xix-nachale-xx-vekov#ixzz5XZ5CKdw5>.
3. Мошенский С. З. Эволюция векселя / С. З. Мошенский. – К.-Ровно : «Планета друк», 2005. – 446 с.

Тематика: Економічні науки

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ - НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Радченко Н.Г.

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного
кандидат економічних наук, доцент

Економічне зростання України неможливе без ефективного конкурентоспроможного фінансового сектору, який забезпечує акумулювання, розподіл та обіг фінансових ресурсів в економічній системі. Реформування фінансового сектору упродовж 2016-2020 років мало позитивний результат: очищення банківської системи, підвищення фінансової стійкості та прозорості банків, відновлення кредитування, тощо.

Але, незважаючи на це, проблема формування ресурсної бази банків залишається актуальною. Значний обсяг вільних коштів все ще перебуває у готівковій формі, переважно у населення. Така ситуація пояснюється низьким рівнем довіри населення до банків; відсутністю повної інформації про банківські продукти, послуги та їх реальну вартість; небажанням приймати нововведення та сучасні технології під час розрахунків, тощо. Отже, проблема фінансової інклюзії на сьогодні є вкрай актуальною та потребує вирішення.

За визначенням OECD/INFE [1], Фінансова інклюзія (Financial inclusion) – це процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів та послуг, поширення їхнього використання серед усіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту так і економічної та соціальної інклюзії.

З метою підвищення фінансової інклюзії населення України, у 2016 році НБУ запровадив проект «Cashless economy», метою якого було збільшення обсягу безготівкових розрахунків через розвиток альтернативних каналів та інструментів оплати, впровадження безготівкової оплати у транспорті, переведення пенсій та соціальних виплат у безготівкову форму, впровадження Bank ID, ISO 20022 (IBAN) та ін.

Реалізація проекту «Cashless economy» мала позитивний ефект - рівень готівки в економіці у 2019 році порівняно з 2014 роком зменшився з 17,8% до 9,2% від ВВП. Частка безготівкових операцій у загальному обсязі операцій із використанням платіжних карток збільшилася з 25,0% у 2014 році до 49,7% на кінець вересня 2019 року [2].

На сьогодні, фінансова інклюзія залишається одним із основних напрямів «Стратегії розвитку фінансового сектору 2025» [2] та дієвим елементом «Стратегії розвитку FinTech 2025» [3]. Таким чином, на найближчі роки, НБУ заплановано:

1. Підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами за допомогою стимулювання розвитку платіжної інфраструктури,

особливо у сільській місцевості та на віддалених територіях; зменшення ліміту розрахунків готівкою; створення умов для розвитку віддалених каналів продажу фінансових послуг, тощо.

2. Посилення захисту прав споживачів фінансових послуг через регулювання ринкової поведінки учасників фінансового сектору та забезпечення прозорості інформації щодо фінансових послуг та продуктів.

3. Підвищення рівня фінансової грамотності населення шляхом проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій на рівні Національного банку України, Міністерства освіти і науки України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Національної комісії з цінних паперів та фондових ринків.

Ефективність запланованих заходів можна оцінити за допомогою індикаторів фінансової інклюзії, представлених у таблиці 1.

Таблиця 1

Індикатори фінансової інклюзії [2]

Індикатори фінансової інклюзії	Поточне значення	Цільове значення
1. Кількість відкритих базових рахунків/ кількість дорослого населення	63%	80%
2. Співвідношення готівки (M0) до ВВП	9,2%	≤ 7,5%
3. Співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загальної кількості транзакцій	81,9%	≥ 85%
4. Співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загального обсягу транзакцій	49,7%	65%
5. Індекс розкриття інформації, включаючи наявність низки вимог до розкриття інформації	2,0%	5,0%
6. Рівень довіри населення до фінансової системи	10%	60%
7. Індекс рівня фінансової грамотності населення	11,6%	12,5%

Виходячи з даних таблиці 1, можна зазначити, що в результаті реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору у 2025 році варто очікувати: зростання кількості відкритих базових рахунків на 17%; зменшення готівки до рівня 7,5% ВВП; збільшення безготівкових карткових операцій по відношенню до кількості та обсягу транзакцій до 85% та 65%, відповідно. Посилення заходів захисту споживачів фінансових послуг за прогнозом підвищить рівень довіри до фінансової системи з боку споживачів на 50%.

Індекс рівня фінансової грамотності населення України, розрахований Організацією економічного співробітництва та розвитку у 2018 році, має найнижче значення – 11,6% серед 30 країн світу, які приймали участь у дослідженні. Цей показник враховує бали за наявність фінансових знань, розуміння фінансових стратегій і ставлення до процесів, пов'язаних з фінансами [4].

Інформаційно-просвітницька кампанія з фінансових питань, запланована НБУ, матиме позитивний вплив на рівень фінансової грамотності населення – прогнозний рівень відповідного індексу очікується на рівні 12,5%.

Одночасно з підвищенням рівня фінансової інклюзії варто очікувати й позитивних змін на фінансовому ринку:

- активізація використання фінансових продуктів і послуг на основі зваженого свідомого вибору;
- мобілізація заощаджень населення та формування додаткових фінансових ресурсів, що дозволить зменшити вартість позикового капіталу та, відповідно, його доступність для фізичних осіб та інших суб'єктів господарювання;
- підвищення особистого добробуту населення внаслідок більш ефективного використання фінансових продуктів та послуг.

Список літератури:

1. Financial Inclusion As defined by RBI. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/48303408.pdf>

2. «Стратегія розвитку фінансового сектору 2025» URL: <https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>

3. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025>

4. Українці на останньому місці в індексі фінансової грамотності – міжнародне дослідження. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/ukraintsi-na-ostannomu-mistsi-v-indeksi-finansovoi-hramotnosti-mizhnarodne-doslidzhennia-193689.html>

Тематика: Психологічні науки

АРТ-МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Разводова Т.О.

КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків

Пелих М.С.

Куп'янський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №10 комбінованого типу Куп'янської міської ради Харківської області

Анотація: Одним з поширених в психологічній корекції дітей дошкільного віку є арт-метод. Однак застосування його технік на практиці часто відбувається без урахування вікових можливостей реагування дитячої психіки. Тому дана стаття присвячена питанням використання арт-методів корекції емоційних станів у дітей дошкільного віку. Виявлено, що інтегроване використання таких арт-методів, сприяє нормалізації емоційного стану даної категорії дітей, нейтралізації тривожності, методом психологічної корекції

дитячих страхів. Обґрунтовано необхідність впровадження зазначених арт-практик в план професійної підготовки педагогів і психологів. Причини емоційних порушень у дошкільників і метод корекції, який з кожним роком набирає обертів в роботі практичних психологів закладів дошкільної освіти. Арт-практики є одними з ефективних методів роботи з ослабленим психологічним здоров'ям дітей дошкільного віку.

Ключові слова: арт-методи; емоції; корекція; дошкільний вік.

Поміж всіх проблем людства в сучасному світі, особливе місце займає психічне і фізичне здоров'я дітей дошкільного віку. Численні підходи до вирішення цієї проблеми найчастіше ґрунтуються на вивченні внутрішньо сімейної атмосфери, соціального оточення, відносин дитини з близькими дорослими, а також сприйнятливості дітей до захворювань та інших зовнішніх факторів.

Емоційна сфера людини є дуже складною регуляторною системою. Порушення, що виникли в даній сфері, порушують взаємодію особистості з навколишнім світом і підштовхують до виникнення психологічних розладів. І виникнення проблем такого виду, криється в дитячому віці. [4, с. 6]

Такі порушення мають прояв у вигляді нестійкого настрою. Є прояви особливостей характеру у вигляді дратівливої, поведінки, і так само в формі соціально неприйнятних станів у вигляді агресії, страхів або фобій.

Корекція і діагностика емоційних порушень і розвитку дітей дошкільного віку з вище зазначеними симптомами мають важливе значення для майбутнього здоров'я дошкільника.

Актуальність даної тематики полягає в тому, що арт-методи останнім часом все частіше використовуються в якості профілактики та корекції негативних емоційних станів дошкільнят.

Тому метою даної статті є розглянути можливість і ефективність арт-методів, які використовуються в корекції емоційних станів.

Завданням статті є аналіз літератури з проблемою, що стосується основних емоційних станів дітей.

Так само слід розкрити поняття емоційної сфери в дошкільному віці, визначити закономірність і виявити можливе використання арт-методів, як засобу корекції порушень емоційних станів дитини дошкільного віку.

Арт-методи відносяться до психологічного впливу мистецтвом, і застосовуються у психологічній роботі, як метод пошуку гармонізації та розвитку психіки дитини. У роботі з дітьми арт-методи, засновані на тому, що внутрішній стан відбивається в продуктах творчості, що позбавляє дошкільника від зайвої напруги і внутрішнього конфлікту.

Одним з основних арт-методів є ізо-метод, тобто вираження власних почуттів і емоцій за допомогою різних образотворчих засобів. Діти грають з фарбами, олівцями, крейдою, за допомогою яких можна створити образ. При цьому дитина, непомітно для себе, може наважитися на дії, яких зазвичай побоюється.

Вивченням впливу арт-методів на емоційний і моральний розвиток особистості займалися багато психотерапевтів, такі як А.І. Аржанова, І.П. Воропаєва, В.Г. Нечаєва, Р.В. Овчарова, Н.Е. Фаас. [2, с. 321]

Справжній стан системи нашої освіти, в основному дошкільної, не дає нам ефективно вирішити задачу по збереженню психічного здоров'я дітей, тому воно вимагає наукової розробки і нових підходів до вирішення цієї проблеми.

Дошкільний вік - найважливіший етап життя дитини. Це період, коли закладаються основні механізми особистості, виникає перша модель світу, з'являються уявлення про навколишнє середовище, виникає розуміння про свої можливості і відносини з оточуючими..

У дитини відбувається усвідомлення власного «Я», своєї активності, діяльності, вона починає об'єктивно оцінювати себе, вчиться передбачати свої результати і контролювати виконання. З'являється можливість підпорядкувати свої спонукання цілям. Таким чином слід зауважити, що емоційне життя дошкільника ускладнюється, дитина збагачується емоціями і у неї формуються вищі почуття. [1, с. 9]

Емоції дитини швидко з'являються і так само швидко зникають, тому що вона ще не вміє ними управляти. Завдяки розвитку емоційної сфери, в тому числі за допомогою арт-методів, почуття у дошкільника стають раціональними. Це виникає на тому етапі, коли дитиною засвоюються норми моралі і у неї виходить співвідносити з ними свої вчинки. [3, с. 45-46]

Всі емоційні процеси, є важливими регуляторами психіки і життєдіяльності людини, вони виконують різні функції в житті. Завдяки психіці, людина відображає навколишній світ, орієнтується і діє в ньому.

Емоції - це відображення потреб людини, на скільки вони задоволені. При задоволенні наших потреб зовнішніми обставинами, людина починає відчувати позитивні емоції. При виникненні негативних емоцій, між потребами і можливостями для їх реалізації виникає якийсь дисбаланс.

Дж. Ньюмарк на підставі проведених робіт і досліджень, виділив основні потреби. Це потреби в повазі, в чуттєвому зв'язку з іншими людьми і потреби у власній безпеці. Задоволення яких спонукає до досягнення емоційного благополуччя, при якому формується здорова дитина. [3, с. 247]

Тому можна сміливо заявити, що емоції які ми відчуваємо в певний момент нашого життя, безпосередньо впливають на стан нашого психічного благополуччя.

Емоція це процес діяльності, який оцінює інформацію, що надходить в мозок, інформацію про зовнішній і внутрішній світ людини. Оцінює дійсність, і дає оцінку організму, перетворюючи все на мову переживань. Складно навчитися регулювати свої емоції, їх важко викликати за своїм бажанням. [1]

При використанні арт-методів у корекційній роботі з дошкільниками слід врахувати компоненти емоційного процесу:

- 1) перший - це емоційне збудження, що визначає мобілізаційні зрушення в організмі;
- 2) другий компонент - знак емоції: позитивна емоція виникає тоді, коли подія оцінюється як позитивна, негативна - коли вона оцінюється як негативна;
- 3) третій компонент - ступінь контролю емоції.

Арт-методи дозволяють працювати з кожним із трьох компонентів на рівні їх розвитку. Коригують вже сформовані емоційні процеси і спонукають до правильного формування та розвитку. [3, с. 201]

Таким чином, арт є один з найбільш цікавих і творчих методів роботи з дітьми, що використовує можливості мистецтва для досягнення позитивних змін в емоційному, інтелектуальному і особистісному розвитку людини.

Використання арт-методів в роботі з дітьми в дошкільному закладі дозволяє отримати наступні результати: полегшує процес спілкування для замкнених, нерішучих дітей; дає можливість невербального контакту; створює позитивні умови для здійснення довільності і здатності до саморегуляції; надає додатковий вплив на усвідомлення дитиною своїх почуттів і емоційних переживань, створює передумови для регуляції емоційних станів і реакцій; істотно підвищує особистісну цінність, сприяє формування позитивної «Я - концепції» і підвищенню впевненості.

У процесі навчання у дітей формуються позитивні емоції, співпереживання, прийняття оточуючих людей, доброта, знімається напруга, занепокоєння і тривога.

Як підсумок можна виділити те, що арт-методи, які набирають більших обертів у корекційній роботі з дітьми дошкільного віку є інноваційною технологією, що дозволяє через систему методів творчості розвиватися і допомагати дітям нарівні з іншими методами психологічної роботи. Таким чином, можна стверджувати, що корекція з включенням арт-методів гуманним способом підтримує особистість дитини дошкільного віку і сприяє розвитку її самопізнання.

Список літератури:

1. Афонькина Ю.А. Диагностика эмоционального интеллекта у дошкольников [Текст] / Ю.А. Афонькина // Детский сад: теория и практика.- 2014. - № 4. - с. 7–10

2. Георгиевская Д.А. Использование арт-терапевтических техник в работе с детьми дошкольного возраста [Электронный ресурс] / Д.А. Георгиевская // Молодой ученый. - 2016. - №7. - с. 320-322

3. Джукенова Г.Д. Возможности арт-терапии в коррекции эмоционального состояния личности дошкольника – 2014. - №28. – с. 43-48

4. Общая психология. Учебное пособие. Т. Ножкина, Н. Прусова, И. Пивоварова. Литрес, 2018.

5. Психология и педагогика: Учебное пособие Авторы: А. А. Реан, Н. В. Бордовская, С. И. Розум. Питер, 2010 - 432 с.

Тематика: Педагогічні науки

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Раковець О.Ю.

Раковець С.В.

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради

В авторській моделі соціально-психологічної структури особистості соціальна поведінка репрезентується соціально-психологічним досвідом, соціальними орієнтаціями та соціальною позицією, соціально-психологічною компетентністю, статусно-рольовими параметрами. На даний момент актуалізується значення цих складових, адже вони вказують на специфіку зв'язку індивіда з соціальним середовищем, опосередкованим його зовнішньою і внутрішньою активністю. Дослідження цих характеристик сприяє виявленню дій і вчинків індивіда, механізмів взаємозв'язку людини і суспільства. Поведінку конкретної особистості можна уявити як систему взаємопов'язаних

дій і вчинків індивіда, які здійснюються для реалізації певних функцій та вимагають зв'язку людини із соціумом [3, с.132].

Аналіз робіт з проблематики соціальної поведінки людини показує, що дослідження поведінкових стратегій для сучасної психологічної науки не є чимось новим і унікальним. Так, в зарубіжній психології до середини 80-их років минулого століття комплексне вивчення стратегій поведінки проводилося в рамках соціальної психології, де стратегії розглядалися в контексті міжособистісної взаємодії в ситуаціях конфлікту. Десятиліттям пізніше з'явилися дослідження, в яких стратегії трактувалися в якості способів поведінки, які застосовуються індивідами, щоб справитися з взаємовідносинами людина-середовище [1, с.96]. Зросла кількість робіт, присвячених вивченню копінг-стратегій, тобто безупинно мінливих когнітивних і поведінкових спроб впоратися зі специфічними зовнішніми і / або внутрішніми вимогами, які оцінюються індивідом як надмірні або ті, які перевищують власні його ресурси.

Слід зазначити окремі спроби аналізу темпераментальних особливостей і характерологічних рис особистості в зв'язку зі стратегіями поведінки, так були виділені загальні поведінкові патерни, обумовлені наборами психічних властивостей, що характеризують різні типи стратегій в конфліктних ситуаціях [2, с.3].

Значно узагальнюючи сучасні дослідження, присвячені вивченню різних стратегічних поведінкових особливостей, можна констатувати, що на рубежі ХХ-ХХІ століть проблема вивчення стратегій все сильніше стала привертати увагу дослідників, що працюють в різних галузях психологічної науки - загальна, соціальна, диференційна, психологія особистості, а також таких областей наукового знання, як психофізіологія, біологія, генетика та ін.

Такий міждисциплінарний і міжгалузевий підхід до вивчення даної проблематики забезпечує можливість для формування найбільш повного уявлення про дані поведінкових особливостей, їх детермінант і сприяє впорядкованому опису поведінки людини в цілому.

Актуальність дослідження стратегій соціальної поведінки обумовлена також, з одного боку, наявністю потужної методологічної бази, представленої у працях таких видатних вітчизняних психологів, як Б.М. Теплов, В.Д. Небиліцин, В.М. Русалов, які зробили величезний внесок у вивчення біологічних основ індивідуальної поведінки людини, а, з іншого, - недостатньо розробленою системою теоретичних уявлень про внутрішні детермінанти соціальної поведінки [6, с. 172].

Поведінка людини залежить від внутрішніх (біологічних і психологічних властивостей) та зовнішніх (особливостей середовища) факторів. Згідно з сучасними дослідженнями, було припущено, що стратегії соціальної поведінки взаємопов'язані з індивідуально-психологічними властивостями особистості, інтелектуальними здібностями і біометричними параметрами організму, а також такими параметрами середовища, як соціальний статус, рівень освіти і сімейний стан індивіда.

Відмінності у стратегіях соціальної поведінки чоловіків і жінок у відносно стабільних умовах середовища характеризуються високим ступенем стійкості і неохильності тимчасовому чиннику.

Встановлено, що тип поведінкових стратегій змінюється в міру дорослішання людини. Так, з віком індивід починає віддавати перевагу стратегіям активного вибору свого оточення, виклику бажаних реакцій в оточуючих, прагне до управління і контролю ситуації [4, с. 167].

На думку деяких авторів, соціальна поведінка - це комплекс дій і реакцій соціальних суб'єктів у процесі реалізації своєї діяльнісної сутності, їх іманентна активність у взаємодії з іншими суб'єктами з соціальним середовищем, з суспільством в цілому, сутнісною характеристикою якої є раціональність в постановці цілей і у визначенні методів дії; соціальна поведінка являє собою єдність мотиваційного, операційного та результативного аспектів, розглядаючи під кутом зору різного ступеня поєднання в кожному з них осмислених і несвідомих компонентів.

Соціальна поведінка є самоорганізуючою системою, що володіє як природними, біологічними, несвідомими чинниками, так і такими факторами, як символічність (тобто наявність таких механізмів регуляції, як мова, цінності і т.п.), нормативність (тобто залежність індивідуальних дій від соціальних норм), автономність (тобто наявність вольового моменту, нежорстко пов'язаного з умовами навколишнього середовища і вольовими установками інших учасників соціального процесу) [5, с. 38].

Залежно від розвиненості внутрішніх компонентів соціальної поведінки можна виділити різні його типи: діяльність виключно у власних інтересах соціального суб'єкта (егоїзм) або діяльність з урахуванням потреб соціального оточення аж до прояву альтруїзму; діяльність, підпорядкована задоволенню безпосередніх, миттєвих, часто помилково зрозумілих потреб або діяльність, що виходить із перспективних, довгострокових цілей, що поєднує власну вигоду з інтересами інших; діяльність, підпорядкована певним соціальним нормам або ж діяльність, що включає насильницькі дії заради досягнення особистих інтересів (агресія); діяльність, орієнтована на соціальні характеристики іншого індивіда, або діяльність, орієнтована на біологічні, фізіологічні характеристики іншого учасника соціального процесу.

Список літератури:

1. Дуткевич Т.В. Загальна психологія: (Конспект лекцій): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Кам'янець-Подільський держ. педагогічний ун-т. Кафедра психології. – Кам'янець-Подільський, 2002. 96с.
2. Мачуська І. Міжособистісне спілкування підлітків / І. Мачуська // Шкільний світ. – 2007. – Трав. (№ 17). С. 1 – 11.
3. Орбан-Лембрик Л. Б. Комунікативний простір міжособистісних відносин // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – Вип. 4. – Івано-Франківськ, 2003. С. 130 –136.
4. Рукавишников А. А. Диагностика межличностных отношений / Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М., 2002. С.167-171.

5. Туріщева Л.В. Вікові аспекти виховання школяра. // Виховна робота в школі, 2006.–№ 8 – С.36-41.

6. Шулигіна Р.А. Комунікативна культура особистості: стан проблеми, перспективи, розвиток // Сучасні літературознавчі студії: Дитина і світ: проблеми культурного діалогу. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2005. – № 2. – С. 167-173.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Рекун Н.М.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму,
Національний університет фізичного виховання і спорту України
ORCID iD 0000-0003-2863-7241

Пошуки шляхів підвищення якості професійної підготовки фахівців актуалізують такий аспект проблеми як педагогічна взаємодія на рівні спілкування викладачів зі студентами, з одного боку, та на рівні співпраці викладачів, з іншого. Метою нашого дослідження є аналіз низки теоретичних положень щодо форм спільної роботи викладачів та узагальнення практичного досвіду на прикладі іншомовної підготовки фахівців з туризму.

Важливість вивчення проблеми співпраці викладачів зумовлюється тим, що різноманітні форми співпраці з колегами через обмін ідеями, досвідом та ресурсами шляхом надання зворотного зв'язку мають позитивний вплив на рефлексію навчальної діяльності та взаємну психологічну підтримку. Більше того, згідно з останніми дослідженнями, існує зв'язок між співпрацею викладачів та досягненнями студентів [4, с. 35].

Говорячи про форми педагогічної співпраці викладачів в умовах сучасного освітнього простору, слід наголосити на таких поняттях як *колегіальність, кооперація, колаборація, командне викладання*.

Поняття *колегіальність*, що є запозиченням із психології управління, у широкому розумінні означає участь певних груп людей, колективів в одній із форм управлінської діяльності, найчастіше в дорадчій або в дорадчо-інформативній. В нашому випадку мова йде про викладачів спеціалізованих кафедр та предметних секцій в їхніх межах. У вузькому розумінні – це вироблення і прийняття управлінського рішення групою осіб або груповим методом. Як соціально-психологічне явище колегіальність є груповим обговоренням проблеми з метою вироблення єдиного рішення, оцінок, установок, єдиного способу дій. Характерними ознаками такої групової співпраці є полілогова форма вироблення рішення, підвищена інтенсивність мисленнєвих терапій учасників обговорення, широка можливість контраргументації. З точки зору педагогічної взаємодії викладачів колегіальність можна описати як спільне навчання, обговорення власної практичної діяльності та навчальних досягнень студентів.

Найбільше дискусій в психолого-педагогічній літературі виникає щодо відмінностей між співпрацею у формі колаборації та кооперації. *Кооперація* розглядається як дія, коли два чи більше викладачів дають згоду на покращення своєї індивідуальної практики шляхом спільної роботи. А співпраця як *колаборація* означає обмін зобов'язаннями та залучення викладачів до прийняття рішень щодо спільної викладацької практики. Тому колаборація передбачає спільні цінності, прийняття рішень щодо викладацької практики та взаємодію між викладачами, що відповідно сприяє успішності студентів та професійному розвитку персоналу [4, с. 35].

Кооперація як метод педагогічної взаємодії викладачів ґрунтується на співробітництві учасників групи. При такому підході успіх спільної роботи досягається лише за умови ефективної взаємодії учасників між собою. При використанні методів кооперативної діяльності учасники зіштовхуються з

необхідністю вербалізації своїх думок і аргументації своїх висловлювань, вчать дивитися на поставлену проблему з іншої точки зору та працювати з думками, які часто розходяться зі своїми власними.

Стратегія *колаборації* є поширеною моделлю партнерства. Така форма співпраці вимагає, по-перше, розподілу завдань між учасниками робочої групи, де кожен відповідає за окрему частину висвітлення проблеми, по-друге, подальшого поєднання результатів для досягнення поставленої мети. При такому підході спостерігається акцентуалізація не на індивідуальному завершенні завдання, а на динаміці розвитку співпраці у рамках колаборативної групи.

Узагальнюючи досвід педагогічної співпраці на прикладі іншомовної підготовки фахівців з туризму, маємо передусім акцентувати увагу на особливостях діяльності викладачів, які працюють саме з цією категорією студентів. Не викликає сумніву той факт, що робота викладача *іноземної мови для спеціальних цілей (ESP)*, зокрема в контексті іноземної мови для сфери туризму, виходить за межі безпосередньо викладання. Викладання курсів ESP передбачає, що викладач використовує не лише традиційний спектр педагогічних ролей, отже, не випадково в методиці ESP вживається термін «практик, провідний фахівець». Ключові ролі ESP фахівця зумовлюються його ключовими функціями саме в контексті ESP. Наприклад, для реалізації функції розробки курсів, оцінки та подальшого відбору/адаптації/створення власних матеріалів на основі потреб тих, хто навчається, викладач виступає в ролі розробника курсу та укладача матеріалів [1, с. 14-15].

Усе частіше саме в методиці ESP зустрічаємо термін *колаборант*, в контексті якого описуються форми співпраці з колегами-фахівцями певної галузі, для якої створюється курс ESP. На першому рівні співпраці викладач ESP отримує необхідну інформацію від колег-предметників. На наступному рівні відбувається інтеграція реального змісту спецдисциплін у зміст ESP, при цьому викладач ESP може проводити мовну підготовку студентів перед конкретним проектом зі спецдисципліни або презентації. Нарешті,

колаборацією найвищого рівня визнається *командне викладання* [1, с. 16; 3, с. 32-33], яке знаходить широке застосування саме в практиці викладання курсів ESP та уможливорює створення безлічі креативних моделей педагогічної співпраці.

Таким чином, у процесі іншомовної підготовки фахівців з туризму процедура відбору предметного змісту передбачає його додаткове узгодження зі змістом низки дисциплін зі спеціальності майбутніх фахівців. Отже, на цьому етапі рекомендують тісну співпрацю викладачів ESP та кафедр спецдисциплін. Аналіз у такому випадку проводиться щодо мовного матеріалу підручників зі спеціальності, а також практичних навичок функціонування спеціаліста певної галузі у його професійному середовищі. Рівень співпраці з колегами-фахівцями не обмежується лише консультаціями останніх щодо предметного змісту, а пропонує моделі командного викладання інструкторів ESP та фахівців спецдисциплін [2, с. 3-5; 3, с. 30] та розглядається нами як група обов'язкових методичних вмінь викладачів ESP.

Слід зауважити також, що практика іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризму доводить необхідність поступової зміни традиційних підходів до викладання спецдисциплін майбутнім фахівцям. Так, надзвичайно ефективною виявляється практика залучення до викладання різних категорій провайдерів освітніх послуг, а саме, фахівців, які викладають навчальні дисципліни з туризму; потенційних роботодавців, так званих зовнішніх стейкхолдерів, туристичних експертів із туристичних установ, у тому числі випускників кафедри; студентів, що мають досвід професійної діяльності, які пройшли закордонне стажування на підприємствах туристичної галузі. Відповідно в умовах оновленого освітнього простору проблема пошуку та застосування оптимальних форм педагогічної співпраці викладачів або тих, хто виконує цю функцію, набуватиме все більшої актуальності.

Отже, викладачі, працюючи разом, демонструють довіру, відкритість, підтримку та допомогу у повсякденній діяльності, що вважається основними ознаками *культури спільної роботи*. Культура співпраці з'являється в

результаті аналізу навчальної практики у повсякденній діяльності та організаційних заходах, під час обміну думками та досвідом. Спільна діяльність виступає провідним елементом професійного розвитку. Викладачі просувають спільну культуру, яка позитивно впливає на навчання та викладання [4, с. 41-42]. Окреслені вище форми педагогічної співпраці викладачів, а саме колегіальність, кооперація, колаборація, командне викладання, а також створені на їх основі варіативні моделі педагогічної взаємодії, мають сприяти формуванню культури співпраці учасників цього процесу, врешті решт, створенню педагогічної спільноти, яка розділяє спільні переконання та принципи.

Список літератури:

1. Dudley-Evans T., St John M. J. *Developments in English for specific purposes. A multi-disciplinary approach.* Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 301 p.
2. Horn B., Stoller F., Robinson M. S. *Interdisciplinary collaboration: Two heads are better than one.* *English Teaching Forum*, 2008. Volume 46. Number 2. P. 2-13.
3. Salas S. *Shall We Dance? Team Teaching as Supervision in the English Language Classroom.* *English Teaching Forum*, 2005. Volume 43. Number 4. P. 30-33.
4. Shakenova L. *The Theoretical Framework of Teacher Collaboration.* *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 2017. Volume 20. № 2. P. 34-48. DOI: 10.5782/2223-2621.2017.20.2.34

EXPLOITATION OF NEURAL NETWORKS IN AUTOMATION PROCESS**Ремінна Анастасія Андріївна**

студент

КПІ ім. Ігоря Сікорського, ТЕФ, ТО-91мп

Considering new features in planning of automation systems, should be noted that there is a strong interest of new type structures - artificial neural networks. Artificial neural networks - are computing systems, which studying by example, without any necessary for special programming for a specific task. The development of artificial neural networks is inspired by biology, although communication is often not essential, artificial neural systems continue to compared with the brain. Artificial neural network, consists of connected nodes, which called artificial neurons. Through this connection can send a signal from one neuron to another, those signals connected between the neurons are a real number, and the output of each artificial neuron is calculated by a nonlinear function of the sum of its inputs.

The neural network has two phases of life : period of study and period of operation of the network. When network are studying all the information is provided, which is needed to accomplish a typical task. Receiving this information, network study, and then, when it performs the task correctly, the network goes into the "work" phase. In this phase, the network will continue to operate, as long as there is enough information to solve the problem. As soon as the tasks arrived, which the network is unable to complete, "work" phase is stops. For the next correct operation of the system it is necessary to upgrade, considering new information that has emerged. Training opportunity - one of the main advantages of neural networks before traditional algorithms, because working on a neural network system "studying" and for traditional algorithms, you need take time to rewrite the system program. Technically, the studying of a neural network in finding the coupling coefficients

between neurons. In the process of studying neural network are able for detecting complex relationships between input and output data, which are often don't able to direct mathematical descriptions. The main problems that the neural network solves are the classification of images, categorization / clustering, approximation of functions, prediction / forecast, optimization and management.

Today, neural networks are used, when creating diagnostic software and hardware, and also a automatic quality control tools. Such systems are one of the components of production, their presence is very important, even with a minimum level of automation. There are many approaches to using an artificial neural network in an automated control system (ACS). In particular, using an artificial neural network, allows you to solve a problem to control of a nonlinear object by creating an adaptive (ACS) with a studying neurocontroller. Compared to traditional, in ACS with a neural network there are no constraints on the linearity of the system, they are effective in noise and after training provide real-time management.

Тематика: Сільськогосподарські науки

НАЙБІЛЬШ АКТИВНІ ШКІДНИКИ НА СОЄВИХ ПОЛЯХ В УКРАЇНІ

Рибальченко А.М.

асистент кафедри селекції, насінництва і генетики

Полтавська державна аграрна академія

stryzhak.am@gmail.com

Розширення площ вирощування спричиняє дедалі більше насичення ґрунту шкідливими для сої патогенами, а отже, й потребу створювати стійкі проти хвороб і шкідників сорти [1].

Соя, на відміну від інших зернобобових культур, не має жодного спеціалізованого шкідника. Проте рослини сої пошкоджуються на всіх етапах

органогенезу багатьма видами шкідників. В Україні шкідлива фауна агроценозів сої представлена 114 видами, серед яких поліфаги становлять 86%, олігофаги – 14%. Найбільш вразливі вони у фази сходів, закладання генеративних органів та наливу – досягання зерна. Істотної шкоди в окремі роки завдають ґрунтові шкідники, бульбочкові довгоносики, акацієва вогнівка, клопи, листогризучі гусениці метеликів, павутинні кліщі.

У сприятливі для розвитку шкідників роки урожайність сої може знизитися на 90%. Місцями первинного масового розмноження шкідників, звідки вони переходять на посіви сої, є багаторічні бобові трави (люцерна, еспарцет). Фітофаги пошкоджують сою впродовж усього періоду вегетації. З розширенням посівних площ під соєю чисельність і шкідливість деяких видів зростатиме [2].

Кожен шкідник здійснює свій вплив на культуру: пошкоджує певні частини рослини, діє у різні фази та має не однаковий відсоток шкодочинності. Насіння, що проростає в ґрунті та сходи, наприклад, можуть пошкоджуватися личинками паросткових мух, дротяниками, личинками пластинчастовусих жуків, гусінню підгризаючих совок. Сильно пошкоджене насіння швидко загниває і гине. Посіви зріджуються, продуктивність пошкоджених рослин знижується. Пошкодження сприяють проникненню та розвитку в рослинах грибних та бактеріальних хвороб. Сім'ядолі та перша пара справжніх листків можуть пошкоджуватись різноманітними видами листогризучих шкідників: сірим буряковим та бульбочковим довгоносиком, личинками зеленого коника та саранових [3].

Різні види гусені з родини совок, вогнівок, листовійок пошкоджують трійчасті листки культури. Найбільш розповсюджений на листочках сої шкідник – гусінь совки-гамми. Найуразливіші фази – період формування генеративних органів та наливання зерна. У деякі роки дуже небезпечною є гусінь другого та третього покоління акацієвої вогнівки, яка пошкоджує зерно сої. Перше покоління шкідника розвивається на жовтій та білій акації.

У кінці цвітіння сої – на початку наливу бобів, тобто в кінці липня та на початку серпня, метелики літнього покоління відкладають яйця на соєві боби та інші бобові культури. Гусінь проникає всередину бобів, де й живе протягом місяця, частково або повністю виїдаючи насіння. Чисельність вогнівки та її шкідливість збільшується в посушливі роки. Більшому заселенню бобів сприяє близькість посівів сої до лісосмуг жовтої та білої акації.

Значної шкоди завдають клопи-сліпняки, які за теплої погоди дуже рухливі і часто літають між рослинами. Як правило вони концентруються на верхівках рослин, де висмоктують соки з молодих стебел, бутонів і зав'язей. Під час похмурої і холодної погоди сліпняки люцернові звичайні нерухомо сидять під листками кормових рослин. Личинки та імаго знищують сходи зернобобових або ушкоджують їх точки росту, пригнічують приріст молодих пагонів і квітконосів, знищують листкові і квіткові бруньки, пошкоджують молоді, ще не затверділі боби і насіння. Щодо чисельності кліщів на сої, то вона зростає до серпня, а з вересня, внаслідок погіршення погодних умов, знижується. Внаслідок обпадання пошкодженого листа рослини не одержують достатньої кількості поживних речовин для утворення генеративних органів, у результаті чого на сої спостерігається обпадання та недорозвиненість квіток і бобів. Підвищена шкідливість відмічається у жаркі посушливі роки, оскільки за таких умов збільшується кількість генерацій шкідника. Шкідливість залежить від стану рослин і сорту, а також ступеня і періоду зараження кліщем [4,5].

Лучний метелик типовий багатодільний шкідник, його гусениці можуть пошкоджувати рослини з 35 родин. Гусениці у розвитку мають п'ять віків. Закінчивши живлення, гусениці заглиблюються в ґрунт та заляльковуються. Лучний метелик може перелітати на дуже великі відстані, чим утрудняє прогнозування його чисельності. Є небезпечним шкідником, так як пошкоджує широкий спектр сільськогосподарських культур, має високу плодючість, адаптивність і шкідливість [6].

Пошкодження бобів та насіння сої здійснюють гусениці бавовникової або люцернової совки. При пошкодженні спостерігається прогризання ступок бобів

в місці знаходження насіння або з краю. Боби та насіння сої пошкоджує також гусінь другого та третього покоління бобової (акацієвої) вогнівки.

Бобова, або акацієва вогнівка в Україні є повсюдно, завдає значної шкоди гороху, сої та іншим зернобобовим, крім квасолі та нуту. Гусениці прогризають у стулках бобів вхідні отвори, проникають всередину, де живляться насінням, вигризаючи в ньому неправильної форми заглиблення. Можуть переповзати з одного бобу в інший. Більшому заселенню бобів сприяє близькість посадок жовтої і білої акації до посівів сої. На бобову (акацієву) вогнівку сорти оцінюють в умовах провокаційного або природного фону. Для аналізу на селекційних ділянках перед збиранням відбирають пробу з 100-500 бобів, боби розлущують і підраховують кількість пошкоджених бобів та кількість пошкодженого насіння, вираховують відсоток пошкодження. Для обліків чисельності шкідників та їх розосередження на досліджуваній території проводять маршрутні обстеження, а саме окомірно встановлюють чисельність шкідників не менш як на 10% площ. Чисельність вогнівки і її шкідливість збільшується в посушливі роки [7].

У комплексі агротехнічних заходів з вирощування сої велике значення мають правильно організовані заходи захисту від шкідників та хвороб, які завдають шкоди бобовим культурам у всі фази розвитку рослин. На сої ідентифіковано найбільшу кількість генів, які контролюють стійкість до різноманітних шкідників [8].

Програма створення комплексно-стійких сортів сої включає в себе виявлення основних шкідників регіону, особливостей їх біології та поведінки, механізмів стійкості, пошук джерел стійкості зі світової колекції та місцевих сортів, вивчення типів успадкування стійкості, схему схрещування. Селекція сої на стійкість до шкідників обумовлена вивченням колекції, виділенням та залученням у генотип кращих сортів та донорів стійкості.

Список літератури:

1. Стрижак А.М. Сучасний стан та перспективи розвитку виробництва насіння сої в Україні. Таврійський науковий вісник, 2018. Випуск 99. С. 141-147.
2. Ідентифікація ознак зернобобових культур (горох, соя): навчальний посібник // В.В. Кириченко, Л. Н. Кобизєва, В.П. Петренкова, В.К. Рябчун, О.М. Безугла, Т.Ю. Маркова. За ред. академіка УААН В.В. Кириченка. Харків: ІР ім. В.Я. Юр'єва УААН, 2009. 172 с.
3. Агробиологические особенности возделывания сои в Украине / Адамень Ф. Ф., Вергунов В. А., Лазер П. Н., Вергунова И. Н. Киев : Аграрна наука, 2006. 456 с.
4. Ткачова С. В. Захист посівів сої від шкідників. Агробізнес сьогодні. 2012. № 12(235). С. 28.
5. Хвороби та шкідники сої / В. П. Петренкова, І. М. Черняєва, Т. Ю. Маркова, Т. В. Сокол / УААН, ІР ім. В. Я. Юр'єва. Харків, 2005. 40 с.
6. Методичні рекомендації з обліку чисельності шкідників і розповсюдженості хвороб у посівах зернобобових культур / Т. В. Сокол, В. П. Петренкова, І. Ю. Боровська, І. М. Ниска. Харків, 2015. 68 с.
7. Основи селекції польових культур на стійкість до шкідливих організмів : навчальний посібник. За ред. В. В. Кириченка та В. В. Петренкової / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. Харків, 2012. 320 с.
8. Чекалин Н. М. Генетические основы селекции зернобобовых культур на устойчивость к патогенам. Полтава : «Інтерграфіка», 2003. 186 с.

ПЛАН ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «СУМСЬКА БІОЛОГІЧНА ФАБРИКА»

Рибіна О.І.

Сумський державний університет, кандидат економічних наук, асистент

Лазоренко В.Є.

Сумський державний університет, студентка 1 курсу магістратури

В умовах становлення ринкової економіки майбутнє комерційних підприємств ветеринарного спрямування за маркетингом і менеджментом. Маркетинг ветеринарної справи розглядають як певну систему господарювання в умовах ринкової економіки, яка включає сучасні форми вирішення виробничо-ринкових проблем і наукові методи організації управління ветеринарної діяльністю, тобто менеджмент. Вивчення і освоєння підприємцями законів управління, тобто законів керівництва людьми і виробництвом ветеринарного підприємства, які дозволяють виконувати поставлені завдання найбільш раціональним, гуманним і економічним шляхом, є завданням не з легких і потребує досить серйозних витрат часу, знань і умінь, необхідних для організації і управління інтелектуальними, фінансовими, сировинними, матеріальними та іншими ресурсами ветеринарного підприємства з метою підвищення його ефективності та збільшення прибутку.

В Україні головними підприємствами ветеринарного спрямування з біологічної продукції є Біотестлаб (м. Київ), Херсонська біологічна фабрика (м. Херсон) та Сумська біологічна фабрика (м. Суми). Сумська біологічна фабрика виготовляє імунобіологічні, лікувальні і діагностичні препарати для потреб ветеринарної медицини; має широку мережу збуту, яка охоплює всю територію України, а також співпрацює з іноземними контрагентами. Здійснює діяльність на промисловій комерційній основі з метою:

- одержання прибутку;
- максимального забезпечення народного господарства сучасними діагностичними, лікувально-профілактичними препаратами, біологічними ветеринарними лікарськими засобами захисту рослин;
- забезпечення захисту життя і здоров'я громадян;
- впровадження передових методів наукових розробок прогресивних технологій виробництва;
- формування робочої мережі обслуговування власників сільськогосподарських і інших тварин, виробництва і реалізації всіх видів сільськогосподарської продукції;
- організація і виконання комерційної, посередницької і зовнішньоекономічної діяльності у відповідності з діючим законодавством України.

Аналіз рівня організації маркетингового менеджменту ДП «Сумська біофабрика» свідчить про наявність проблем. Розглянемо етапи, які необхідно терміново реалізувати на підприємстві, щоб усунути конфлікти сторін та створити сильні позиції менеджменту.

1. Дослідити суперечки та невдоволеність працюючого персоналу.

Маркетинговий відділ ДП «Сумської біофабрики» відноситься до фінансово-маркетингового відділу. Начальник служби маркетингу підпорядковується директору та головному бухгалтеру, що безпосередньо управляє службою маркетингу. Таким чином, часто відбуваються суперечки, оскільки бухгалтерський відділ делегує повноваження, що не пов'язані з маркетингом.

Вирішити цю проблему можна шляхом реформування маркетингового та бухгалтерського відділів. Створення на підприємстві окремого центру маркетингу забезпечить більш орієнтовану діяльність на просування продукції на ринку. У такому разі маркетинговий відділ отримає більше можливостей реалізації креативних ідей.

2. Удосконалити організаційну структуру (перетворити підрозділи та їх повноваження).

Вирішення проблеми можливе шляхом розділу фінансового та маркетингових підрозділів. Як наслідок – зміни у Колективному договорі.

3. Удосконалити за участі керівництва маркетингового відділу корпоративну філософію компанії.

Необхідні зміни в корпоративній культурі, що будуть вирізняти підприємство серед інших, засвідчувати його унікальність. Одним із шляхів формування філософії – фокус - групові дослідження серед фахівців.

4. Організувати курси підвищення кваліфікації не тільки для представників виробничого підрозділу, а й функціональних служб.

5. Розширити номенклатуру продукції.

Орієнтуючись на попит, маркетингологи разом із головним технологом мають знаходити рішення щодо виготовлення вакцин. Рушійним апаратом в даному пункті є запити клієнтів, на які й орієнтується маркетингова служба. Головний технолог, на основі аналізу запитів, має надавати пропозиції щодо виготовлення, погоджуючи з директором та Державним науково-контрольним інститутом біотехнології і штамів вироблення вакцини та використання відповідного обладнання.

6. Застосувати стратегічний підхід до управління.

Необхідність розроблення нової стратегії для ДП «Сумська біофабрика» на основі SWOT-аналізу та побудова стратегічного дерева цілей.

Таким чином, усунення викладених проблем у впровадженні маркетингового менеджменту на підприємстві дозволить підвищити його ефективність, послужить запорукою успішної його діяльності. Процес впровадження і позиціонування маркетингової служби/центру ДП «Сумської біологічної фабрики» має носити системний характер, дії керівництва підприємства в рамках даного процесу, а також застосовувані інструменти необхідно засновувати на доктринах сучасного менеджменту.

МАРКЕРЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОККЛЮЗИИ ВЕН СЕТЧАТКИ ПОСЛЕ КАРДИОХИРУРГИЧЕСКИХ ВМЕШАТЕЛЬСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО КРОВООБРАЩЕНИЯ

Рыков С.А.

Венедиктова О.А

Национальная медицинская академия последипломного образования
имени П. Л. Шупика, г. Киев, Украина

Ключевые слова: окклюзия вен сетчатки, искусственное кровообращение, IL-6, IL-8, VE-кадгерин.

Острое воспаление и эндотелиальная дисфункция (ЭДФ) являются патологическими процессами, которые возникают после кардиохирургических операций с использованием искусственного кровообращения (ИК) и могут влиять на развитие окклюзии вен сетчатки (ОВС), однако связь сывороточных маркеров с развитием ОВС не определена.

Цель исследования – определить связь маркеров воспаления (IL-6 и IL-8) и эндотелиальной дисфункции (VE-C) как возможных факторов возникновения окклюзии вен сетчатки после кардиохирургических вмешательств с использованием ИК.

Материалы и методы. Было обследовано 174 пациента (233 глаза) после различных кардиохирургических вмешательств с использованием искусственного кровообращения. Пациенты были разделены на три группы. В основную группу вошли 126 пациентов (137 глаз), у которых была диагностирована окклюзия центральной вены сетчатки (ЦВС) или ее ветвей после операции с ИК. В качестве группы сравнения привлечены данные

обследования 43 пациентов (86 глаз), которые в течение 180 дней наблюдения не имели окклюзии сосудов сетчатки. В качестве контроля привлечены данные обследования 5 пациентов (10 глаз), которые осматривались до кардиохирургических операций с использованием ИК. Забор крови выполняли до оперативного вмешательства. В течение 180 дней после операции у этих пациентов окклюзии сосудов сетчатки не наблюдалось.

Пациентов осматривал офтальмолог через 7, 30, 60, 90 и 180 суток после кардиохирургического вмешательства. Всем больным проводили такие исследования: визометрия, тонометрия, статическая периметрия Humphrey, биомикроскопия, офтальмоскопия, спектральная оптическая когерентная томография (ОКТ), ОКТ-ангиография.

Содержание IL-6, IL-8 и VE-C в сыворотке крови определяли иммуноферментным методом, использовали наборы реактивов Bender Medsystems (Австрия). Лабораторные исследования проведены на базе НИИ экспериментальной и клинической медицины Национального медицинского университета имени А. А. Богомольца (директор – д-р мед. наук, проф. Натрус Л. В.).

Результаты. После операций с ИК увеличено содержание в крови IL-6 и VE-C в 1,1–1,2 раза ($p < 0,05$) в сравнении с уровнем до операции. При наличии окклюзии вен сетчатки содержание этих маркеров было увеличено более значительно (в 1,7–2,6 раза; $p < 0,001$). Содержание IL-8 существенно не отличалось от контроля в обеих группах. По срокам возникновения окклюзии содержание IL-6 оставался увеличенным постоянно, а без окклюзии – только на 2-е и 7-е сутки. Уровень IL-8 был выше при возникновении окклюзии в срок до 30 суток, а уровень VE-C существенно (в 2,0–2,2 раза; $p < 0,001$) превышал контроль на поздних сроках (после 30 суток).

Выводы

1. Проведение математического анализа позволило распределить маркеры по их значимости по срокам возникновения окклюзии: IL-6 имел значение на всех сроках, IL-8 – с 2-х до 60-х суток, а VE-C – с 30-х суток.

2. При сроках 30 и 60 суток все маркеры имели значение, что отражало первичное повреждающее влияние воспаления и присоединения на этих сроках эндотелиальной дисфункции и обуславливало необходимость различных диагностических и лечебных подходов к ведению таких больных.

Тематика: Інші професійні науки

БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ: СТАТИСТИЧНІ ДАНІ

Риндюк І.І.

ад'юнкт кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ, Україна, місто Київ
097-610-57-62 innarindyuk6101@gmail.com

Науковий керівник: Варивода В.І.
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ Україна, місто Київ

Щорічно у світі в дорожньо-транспортних пригодах (далі – ДТП) гине понад півмільйона людей, ще п'ять мільйонів отримують травми чи каліцтва. На жаль, Україна вносить до світової статистики досить вагому частку, яка значно перевищує аналогічні показники інших країн [2, с. 407]. Щороку в Україні зростає аварійність, щодня на автошляхах відбуваються смертельні аварії. За даними Департаменту патрульної поліції України, за півроку 2017 року зареєстровано 76 000 ДТП, в яких загинуло 1337 чоловік (за аналогічний період 2016 р. – 72 208 ДТП і 1417 загинуло). За день на українських дорогах гине більше людей, ніж за день під час військових дій в антитерористичній операції на сході України, – в середньому 8 осіб. Найбільше аварій в Київській, Дніпропетровській, Львівській, Одеській та Харківській областях[3, с.1].

Велика кількість дорожньо-транспортних пригод та постраждалих від них також впливає на економіку та сферу охорони здоров'я України. За розрахунками експертів Світового банку, соціально-економічні втрати України від дорожньо-транспортного травматизму оцінюються в 4,5 млрд. доларів США на рік, що становить приблизно 3,4 відсотка валового внутрішнього продукту, включаючи матеріальні витрати, пов'язані з пошкодженням майна та зниженням продуктивності праці, та людські втрати через серйозні травми або смерть унаслідок дорожньо-транспортних пригод.

Процеси, пов'язані з дорожнім рухом, явища, що його супроводжують, та їх наслідки, зокрема, шкода, яку несе суспільство від ДТП, займають важливе місце в суспільному житті та потребують глибокого наукового дослідження.

Україна є однією з найбільш небезпечних країн для учасників дорожнього руху. За роки незалежності на її дорогах трапилось понад 1,2 млн дорожньо-транспортних пригод, в яких загинуло близько 200 тис. і травмовано більше ніж 1,3 млн осіб, третина з яких – дитина або молода людина віком від 5 до 29 років. З огляду на це важливого значення набувають проблеми вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні та пошуку нових моделей такого регулювання.

За даними МВС України за минулі роки, починаючи з 2010 року, кожен рік реєструється приблизно 31,7 тис. дорожньо-транспортних пригод з потерпілими, у яких загинуло 4,7 тис. осіб і дістали травм майже 39 тис. осіб. Відносна кількість загиблих у ДТП в Україні у 7-10 разів більша, ніж у розвинених країнах Європи, а збитки сягають 1,4 % від її ВВП. Маючи такий небезпечний показник, як 102 смерті внаслідок ДТП на 1 мільйон жителів, Україна в декілька разів перевищує показники провідних держав-членів Європейського Союзу.

Сьогодні в Україні гостро стоїть питання профілактики аварійності та дорожньо-транспортного травматизму, який відноситься до однієї з трьох найпоширеніших причин смертності осіб у віці від 5 до 44 років і, якщо не вжити невідкладних та дієвих заходів, він може стати п'ятою найпоширенішою

причиною смертності у світі, яка щорічно забиратиме близько 2,4 мільйона людських життів.

Актуальність проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху обумовлюється інтенсивним зростанням кількості джерел підвищеної небезпеки, зокрема транспортних засобів, та ускладненням вимог до осіб, які управляють ними. Небачені потужності, швидкості і рушійна потенція техніки, що використовується, супроводжуються інтенсифікацією психічної діяльності людини. Усе це при обмежених психофізичних можливостях людини обумовлює зростання ймовірності вчинення автотранспортних правопорушень [1, 158].

Таким чином, для того щоб зменшити аварійність та травматизм на дорогах потрібно удосконалити нормативно-правову базу, що регулює діяльність підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також потрібно дослідити низку питань у науковій літературі, які обумовлюють актуальність та необхідність наукового дослідження теоретичних і практичних знань, пов'язаних із застосуванням адміністративно-правових засобів забезпечення безпеки на автошляхах з урахуванням сучасних суспільно-політичних умов, національних правових традицій з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Список літератури:

1. Сюравич В. Г. Запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням у контексті реформування національної поліції України та законодавчих новацій у сфері безпеки дорожнього руху. Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ. 2018. № 1 (106). С. 158–172.

2. Кримінологічна віктимологія: навч. посіб. / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джу́жа, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. О. М. Джу́жі. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. 416 с. С. 407.

3. Вести [Електронний ресурс]. – 2017. – 19 окт. – Режим доступу: <https://vesti-ukr.com/harkov/261592-trahedija-v-kharkove-voditeli-poterjali-strakh>. – Загл. с экрана.

НАРАТИВИ ЕКОФІЛОСОФІЇ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ЦІННІСНОЇ КОМПОНЕНТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Рогоза В.В.

Інститут педагогіки НАПН України, науковий співробітник

e-mail: rogoza_v@ukr.net

Запеклі дискусії щодо майбутнього людства та шляхів подолання сучасних глобальних криз логічно спонукають до нового осмислення внутрішнього світу людини, її цінностей та ціннісних орієнтацій. На порядку денному фактично стоїть проблема виживання людства, а її практичне вирішення, серед іншого, знаходиться у площині збереження природи, охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. При цьому, парадоксальним чином, ми стаємо свідками того, як сучасна техногенна й оцифрована цивілізація починає усвідомлювати, що культура і природа частини одного цілого, що є основою людського буття, а отже потребує однаково дбайливого та шанобливого ставлення. Екологічні проблеми вже давно трактуються як соціоприродні, тобто мають дуалістичний характер – соціальний й природний. Відтак стратегії подолання сучасної екологічної кризи передусім ув'язуються з необхідністю формуванні нового ставлення до природи та адекватних моральних «людських якостей» [1]. Вказана позиція має концептуальне й визначальне значення для побудови дієвої системи екологічної освіти, що сприятиме формуванню екологічної свідомості, засвоєнню екологічних цінностей, утвердженню екологічного стилю мислення на основі екологічної культури високого рівня.

Зважаючи на вказане вважаємо обґрунтованим твердження, що сучасна освіта усіх рівнів має, серед іншого, орієнтуватися на такий результат

освітнього процесу як-от розуміння того, що реальне дбайливе ставлення до природи, шанобливе відношення до життя у всіх його проявах, раціональне використання природних ресурсів є фактичними підтвердженнями того, що природа і її цілісність є дійсною цінністю для людини й суспільства. Іншими словами, освітній процес повинен мати своїм результатом засвоєння екологічних цінностей. Але здобуття вказаних програмних результатів навчання потребує відповідних освітніх технологій. Тут доречно згадати думку австралійського науковця Джона Гріффіна, який вказує, що екоцентризм нині є визнаним принципом екологічної філософії, але при цьому одним з принципових інтелектуальних завдань стало з'ясування тих концептуальних ресурсів, які допоможуть утвердженню екоцентризму та відмові від то, що цьому не сприяє [2, с. 22]. При цьому екофілософія має синтетичний характер, адже ґрунтується на знаннях про людину, довкілля й сутність живого.

Важливо відзначити, що нині утвердилася позиція, відповідно до якої центральним об'єктом екофілософії є природа, але сам характер осмислення цього об'єкту задається обраними ціннісними орієнтирами. Крім того, є підстави говорити про, так би мовити, ціннісне переорієнтування екологічної філософії, адже початково відмовившись від основної позиції філософії природи – антропоцентризму, екофілософія замінила його принципом біоцентризму, у межах якого безумовною цінністю володіють усі живі істоти, а згодом екофілософія зорієнтувалася на принцип екоцентризму, згідно з яким визнання суверенності природного світу потребує, щоб ми відмовилися від будь-якого прагнення панувати над ним [3, с. 22]. Зрештою, найчастіше у межах проблемного поля екофілософії порушується проблема аксіологічної обумовленості сучасної екологічної кризи, що доводиться шляхом аналізу функціонуючих систем цінностей та їх впливу на трактування природного середовища людьми [4, с. 12]. При цьому, ціннісний дискурс характерний багатьом сучасним екологічним концепціям.

Зростання значення аксіологічної проблематики в екологічному дискурсі зумовлює необхідність перегляду сучасної освітньої практики з точки зору

завдань реальної гармонізації відношення «Людина – Природа». На часі, так би мовити, імплементувати здобутки сучасної філософії екології, екологічної етики та аксіологічної теорії у дієві педагогічної моделі формування екологічної культури високого рівня, а також в методики долучення й засвоєння екологічних цінностей.

Реалізація вказаних завдань мусить стати принциповою та невід’ємною складовою освітянської діяльності корпусу вчителів загальноосвітніх шкіл. Провідну роль у цій справі логічно повинні відігравати вчителі спеціальності «Природничі науки», адже будучі носіями знань про природу та її закони – екологічних знань, вчителі-природничники здатні не лише забезпечити розуміння природи та оволодіння екознаннями, але й сприяти усвідомленню учнями самоцінності природи, рівноцінності й рівнозначності природи, людини й суспільства. Фактично йдеться про формування екоцентричного природорозуміння. Зрозуміло, що ефективно виконувати таку інтегруючу функцію щодо екознань та екоцінностей в освітньому процесі вчителі природничих наук зможуть лише за умови засвоєння ними самими екологічних цінностей, формування у них у процесі професійної підготовки екоцентричного природорозуміння. Виходячи з цього актуальною і практично значимою є тема дослідження педагогічних умов формування екологічних цінностей майбутніх вчителів природничих наук у процесі професійної підготовки.

Список літератури:

1. Кисельов М. М. *Біологічна етика в системі практичної філософії*. Практична філософія. 2000. № 1. С. 166–174.
2. Griffin, J. *On the origin of beauty: Ecophilosophy in the light of traditional wisdom*. Bloomington: World Wisdom Inc., 2011. 385 p.
3. Шульга Е. Н. Экофилософия и символический мир природы: проблема интерпретации, *Logos et Praxis*. 2018. Т. 17. № 1. С. 22–31.
4. Черепанин Р. Екофілософія – актуальна світоглядна та етична концепція. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2011. Вип. 14. С. 10–14.

IMO STANDARD MARINE COMMUNICATION PHRASES AND THE NECESSITY OF TEACHING THEM TO MARITIME STUDENTS

Rodinadze S.

Mikeladze T.

Bezhanovi Z.

Abashidze M.

Zarbazoia K.

Abstract

Communication is very important in all social and economic domains. Ineffective or misunderstood communication may have serious results. Mariners need to acquire the skills of expressing themselves in simple and clear English. The seafarers have to know the maritime terminology of vessels' equipment earlier in their career. Communication difficulties arise due to language barriers and cultural differences. Apart from the 'human barriers', English language has variation and the meanings of the words vary from one place to another. To eradicate the varieties and the complexities, International Maritime Organization (IMO) developed a set of Standard Marine Communication Phrases (SMCP, 1997) to facilitate the mariners. These phrases are mostly related to responses in emergency situations. IMO phrases are compulsory for all the sailors, both for the officers and ratings. IMO phrases are divided into several thematic groups and are intended for various situations on board.

Communication plays important part in both, the persons daily life and in all kinds of professional affairs. Technical revolution, taking place the last period is changing the world very rapidly. Technological advances have introduced a new communication system and approach they are significantly different from the communication means and approaches of the previous period. The latest technologies have played a positive role especially in professional activities. The technological

development influenced on the rapid development of the maritime sector and led to the internationalization of the information environment.

The scientific-technical evolution that has affected all fields, demographic explosions, development of maritime sector and other important factors promoted the development of relationships between different nations and countries. In such circumstances, the role of communication is particularly increasing.

We all know that communication is especially important on board ships. Today as a result of globalization, the economic downturn and the lack of qualified sailors, many crewing companies employ sailors from Eastern Europe and Asia. As a result, we get crew consisting of multicultural and culturally diverse people. In order to prevent misunderstandings and accidents during professional communication, it is essential to set one international language on board which all crew members can speak.

Ambiguous communication can lead to misunderstandings that can lead to serious consequences. Ineffective communication can cause serious problems while holding communication between crew members, captain and pilot, ship to shore. Communication must be clear for both parties. Therefore, in 1973 the International Maritime Organization (IMO) adopted English as an international maritime language and it made communication much easier and clearer.

But that didn't solve the problem. Studies show that English, due to its multifaceted nature, has become quite difficult for non-English speaking seafarers. Multinational crews make a lot of mistakes in communication and a lot of accidents happen due to human factors and language problems. Communication problems arise because of cultural differences. Many sailors are bad at grammar and many sailors find it difficult to speak correctly and without mistakes.

In order to solve these problems, the International Maritime Organization has developed ready-made phrases in English and they are mandatory for all seafarers. (Standard Marine Communication Phrases -SMCP) They are very simple and often require easy answers. Phrases cover all major safety phrases. These phrases have become mandatory since 2001. The teachers' role who teach maritime English is also

important. Teachers should use phrases that are necessary for sailors of a particular specialty.

A great number of Georgian population is employed in the maritime field, many of them sail on board foreign ships. That is why, it is very important for Georgian sailors to be fluent in English and have a good knowledge of Standard Marine Communication Phrases.

Standard Marine Communication Phrases are mandatory for all seafarers, officers and ratings. They are divided into several thematic groups and are detected for different situations aboard:

Distress communications

Urgency communications

Safety communications

Pilotage

Specials

Vessel Traffic Service (VTS) Standard Phrases

ON-BOARD COMMUNICATION PHRASES

Safety on Board

Safety on Board

Passenger Care

The aim of the Standard Marine Communication Phrases to simplify and unify communication on board. The phrases are shortened to a maximum and it's much more easier to remember them.

Engine room on fire.

Hold(s) on fire.

Superstructure on fire.

Are dangerous goods on fire?

Yes, oil/... on fire.

No, dangerous goods not on fire.

Some of the phrases require only „yes/no“ answer, e.g:

Is your radar working?

Yes, radar working.

No, radar not working.

Are you dragging anchor?

Yes, I am dragging anchor.

No, I am not dragging anchor.

Standard Marine Communication Phrases are divided into several thematic groups and the knowledge of all phrases it is not necessary for all specialities of sailors. Teachers must decide and choose which phrases must they teach their maritime specialty students. E.g. students of Maritime navigation must study phrases related to the operation of navigation equipment, weather forecasting, launching gear, towing, etc. Ship engineer students must study phrases related to diesel engines, steam boilers, pumps and other engineering equipment. Engineer and el.engineer students must not study phrases related to ship propulsion, forecasting, towing, etc.

Some nautical phrases are mandatory for sailors of all specialties, marine navigation, marine engineering, ship's el.engineering, motormen and others. Teachers should select relevant phrases and include them in syllabuses. All seafarers, regardless of specialty, should know the following phrases:

Spelling

fire, explosion

flooding

collision

armed attack/piracy

abandoning vessel

Person overboard

Requesting medical assistance

Environmental protection communications

Handover of watchkeeping responsibilities

Safety on Board

As we have mentioned above, the knowledge of Standard Marine Communication Phrases is obligatory for the sailors. They must use them in different emergency situations. The usage of the phrases make communication more simple and clear. The role of teacher in teaching Standard Marine Communication Phrases are the important.

References:

1. IMO “IMO Standard Marine Communication Phrases” London, 2002
2. IMO “IMO Standard Marine Communication Phrases”, Санкт Петербург, 2002
3. CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2016

Тематика: Економічні науки

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Рубанова С.Я.

викладач обліково-фінансових дисциплін,

спеціаліст першої категорії

Машинобудівного коледжу ДДМА

м. Краматорськ, Україна

Нестабільність в сучасній світовій економічній системі безпосередньо відбивається і на економічних процесах в Україні. Коливання курсу валют, зростання внутрішнього та зовнішнього боргу, дефіцит бюджету, значна інфляція, активізація трудової міграції в останні роки негативно впливають на економічну безпеку нашої держави і її фінансову складову зокрема. Враховуючи значні відмінності у економічному устрої України в розрізі

окремих її регіонів, різними є і характеристики їх фінансової безпеки, що робить цю проблематику пріоритетною у сучасних економічних наукових дослідженнях.

Метою роботи є аналіз сучасних науково-методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки регіонів України.

Для досягнення визначеної мети в процесі дослідження застосовувалися положення економічної теорії, а також сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, історичного аналізу, моделювання та формалізації, індукції та дедукції, порівняльного аналізу, узагальнення та ін.

Аналіз останніх наукових розробок та публікацій дозволяє виокремити декілька методів визначення характеристик фінансової безпеки на регіональному рівні. Серед них найбільш розповсюдженими є метод індикаторних показників, алгоритм-метод, дослідження динаміки валового регіонального продукту, SWOT-аналіз.

Сутність індикаторного метода полягає у виявленні фактичних значень показників розвитку регіону та порівнянні їх з граничними значеннями індикаторів, відсоткове вираження позитивних показників від загальної кількості проаналізованих та визначення рівня безпеки за шкалою: критичний стан (до 40%), низький рівень (40-60%), нормальний стан (60-80%), високий рівень (більше 80%). За таких умов найвищий рівень фінансової безпеки буде лише тоді, коли всі показники знаходяться в межах граничних значень.

Характерним недоліком даної методики є проблема складності визначення певних індикаторів, через відсутність відповідної інформації. Це знижує достовірність результатів оцінювання рівня фінансової безпеки регіону. До недоліків методики можна віднести і встановлення граничних значень, що не враховують особливостей економічного розвитку конкретного регіону, тому наші подальші дослідження базуватимуться на покращенні даної методики, безпосередньо для Донбаського регіону, методом експертних оцінок.

Аналіз фінансової безпеки Донецької області на основі вищезгаданої методики здійснено за допомогою системи показників щодо оцінки фінансової безпеки регіону за 2019 рік (%):

1. Рівень боргу регіону та гарантованого боргу до валового регіонального продукту (ВРП) – 72 (критичний);
2. Рівень зовнішнього боргу регіону до ВРП – 49 (критичний);
3. Обсяг внутрішнього боргу регіону до ВРП – 26 (критичний);
4. Темп зміни ВРП – 122 (критичний);
5. Частка ВРП у ВВП держави – 1,89 (критичний);
6. Частка доходів місцевих бюджетів у загальнодержавних доходах – 2,54 (критичний);
7. Частка доходів місцевого бюджету до ВРП – 12,3 (критичний);
8. Рівень забезпечення видатків доходами – 104 (критичний);
9. Дефіцит (профіцит) бюджету до ВРП – 4 (критичний);
10. Темпи зміни суми заборгованості з виплати заробітної плати – 120,8 (критичний);
11. Частка прямих іноземних інвестицій до ВРП – 8,07 (критичний);
12. Частка прямих іноземних інвестицій у регіон – 86,3 (критичний);
13. Індекс споживчих цін у регіоні – 113,6 (критичний);
14. Співвідношення витрат до доходів населення – 90 (критичний);
15. Співвідношення сальдо фінансових результатів підприємств до ВРП – 0,94 (критичний);
16. Рентабельність операційної діяльності підприємств – 13,3 (критичний);
17. Темпи зміни обсягів промислової продукції в регіоні – 119 (критичний);
18. Співвідношення кредитів до депозитів банків в регіоні – 270 (критичний);
19. Загальна кількість проаналізованих індикаторів – 18;
20. Кількість індикаторів, що відповідають граничним значенням – 6;

21. Рівень безпеки – 33%.

Результати розрахунків показують, що протягом 2015-2019 рр. спостерігається тенденція зниження рівня фінансової безпеки Донецької області, що негативно впливає на економічний стан регіону в цілому. Критичний стан фінансової безпеки Донецької області пояснюється невідповідністю більшості показників-індикаторів граничним значенням, які відповідають безпечному рівню. Особливо це характерно для індикаторів рівня боргу регіону та гарантованого боргу до ВРП та рівня зовнішнього боргу регіону до ВРП.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна відзначити, що існуючі методичні підходи до визначення рівня фінансової безпеки регіону відрізняються як методологією оцінювання, так і змістовним набором показників, що наповнюють їх. Таким чином, для отримання об'єктивної оцінки, щодо стану фінансової безпеки регіону доцільно застосування одночасно декількох методик оцінювання.

Список літератури:

1. Сухорукова Т. Т. Оцінка та напрями підвищення фінансової безпеки регіонів України / Т. Г. Сухорукова, О. Ю. Александрова, К. Д. Сагира // Вісник економіки і транспорту. – 2019. – №64. – с. 186-196 – Режим доступу:

<http://btie.kart.edu.ua/article/view/149970>

2. Закон України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» Мінекономрозвитку України, Наказ, Рекомендації, Перелік [...] від 29.10.2019 №1277 – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

3. Матвійчук В. І. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави / В. І. Матвійчук, Р. М. Нешко // Фінанси, облік, банки. – 2017. – №1(22). – с. 125-134 – Режим доступу:

<http://jfub.donnu.edu.ua/article/download/5021/5054>

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

Рубцова Н.М.

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
кандидат економічних наук, доцент

Страховий ринок є складною, інтегрованою структурою, основними представниками якого є страховики та страхувальники. Для їх ефективного поєднання у більшості випадків необхідна третя сторона – страхові посередники. Значною мірою від роботи останніх залежить сталість і стабільність страхового ринку, забезпечення його культури і надійності у захисті інтересів споживача. Неякісна робота страхових посередників призводить до того, що споживачі не мають достатньо інформації про весь спектр страхових послуг, а самі страховики, не мають повної картини попиту на страхові послуги.

На розвиток страхового посередництва значною мірою впливає стан економіки, а кількість страхових посередників та їх склад залежить від специфіки державного регулювання їх діяльності, рівня доходів населення і традицій, які історично склалися на страховому ринку цих країн.

В Україні державне регулювання діяльності страхових посередників практично не здійснюється. Нормативно-правові акти регулюють в основному брокерський канал продажів. Так, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг здійснює державний реєстр страхових і перестрахових брокерів (резидентів і нерезидентів). Реєстр та ліцензування страхових агентів на державному рівні не здійснюється. [5]

На українському ринку діє Федерація страхових посередників України (ФСПУ), що була створена з метою сприяння розвитку посередницької діяльності, захисту прав та інтересів учасників посередницької діяльності на ринку страхових послуг, забезпечення всебічних зв'язків із громадськістю, тощо. Федерація здійснює комплексні рекламно-інформаційні заходи з метою ефективного здійснення посередницької діяльності в сфері страхування, її розвитку та вдосконалення, а також надає статистичну інформацію щодо здійснення страхової посередницької діяльності на страховому ринку України. Федерація страхових посередників України є членом Європейської федерації страхових посередників VIPAR. Проте основні статистичні дані ФСПУ наводить лише за результатами діяльності страхових і перестрахових брокерів.

[1]

Кількість страхових брокерів на страховому ринку України не відповідає європейським тенденціям та вимогам страхового ринку (табл. 1). При цьому, кількість брокерів, що припадає на одну страхову компанію, протягом 2014-2018 рр. суттєво не змінювалась, позитивна тенденція простежується у зв'язку зі зменшенням кількості страхових компаній (у 2014 році величина даного показника складала 0,17, тоді як у 2018 р. – 0,2) [2].

Таблиця 1

Співвідношення страхових брокерів до страхових компаній на страховому ринку України за 2014-2018

Рік	Кількість страхових компаній	Кількість страхових брокерів	Співвідношення
2014	382	61	1:6
2015	361	60	1:6
2016	310	56	1:6
2017	294	56	1:5
2018	281	56	1:5

Такий характер співвідношення страхових брокерів і страхових компаній є індикатором значної нерозвиненості інфраструктури українського страхового ринку, що перешкоджає ефективній реалізації євроінтеграційних процесів в Україні. [4] Як показує європейський досвід, кількість незалежних страхових посередників має бути більшою за кількість страховиків, що сприяє підвищенню конкуренції у страховому посередництві та позитивно впливає на якість надання страхових послуг. [1]

Розподіл страхових премій на страховому ринку України, що надходять із посередницького каналу продажу, можливо оцінити з точки зору результатів діяльності страхових і перестрахових брокерів (рис. 1).

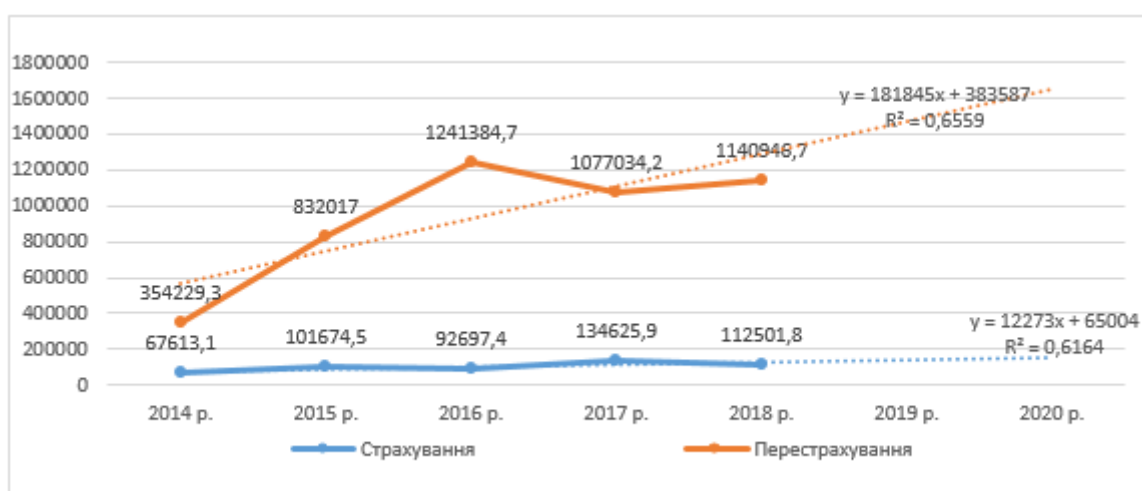


Рис. 1. Динаміка обсягу страхових премій, що зібрані брокерами в Україні за 2014-2020 рр., тис. грн

З рис. 1 видно, що обсяги страхових премій, що надходять від страхових брокерів за договорами страхування на страховому ринку України за період з 2014-2018 рр. зріс майже на 66,4% (з 67,6 млн. грн. до 112,5 млн. грн.). У 2016 році відбулося стрімке зростання страхових премій, що генеруються страховими брокерами у галузі перестраховання – з 354,2 млн грн у 2014 році до 1241,4 млн. грн у 2016 р., тобто у 3,5 рази. Проте у 2017 році знову простежується негативна тенденція до зменшення, а інститут брокерства в Україні є більш розвиненим у перестрахованні, ніж у страхуванні. В подальшому в Україні прогнозується зростання обсягів зібраних брокерами

страхових премій як за договорами страхування, так і за договорами перестраховування, що пов'язано з потеплінням на українському фінансовому ринку, зростанням валових страхових премій та зменшенням кількості страхових компаній.

В Україні частка премій, що надходить за рахунок брокерства перебуває на дуже низькому рівні та поступово зменшується (з 2,79% у 2016 р. до 1,86% у 2018 р.), що свідчить про нерозвиненість вітчизняного інституту посередництва на страховому ринку України. (рис. 2).

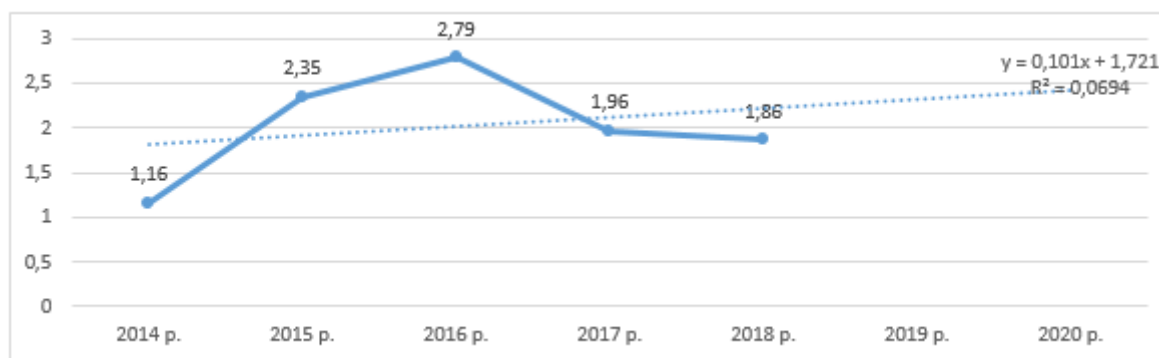


Рис. 2. Частка страхових премій, зібраних брокерами у загальному обсязі премій за 2014-2020 рр.

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [2].

Проте прогнозні розрахунки показали зростання даного показника до рівня 2,4%, тобто вихід на рівень 2015 року. У той час як в європейських країнах з розвиненим брокерським каналом реалізації страхових продуктів частка премій, що генерується брокерами, становить 30-60%.

Сучасний стан страхового посередництва в Україні характеризується такими негативними тенденціями, як скорочення обсягів надходжень страхових платежів до страхових брокерів, зменшення кількості договорів страхування, що укладаються за участю агентів і брокерів, низький відсоток страхових премій, що генеруються страховими брокерами, у сукупній вартості валових страхових премій (на рівні 1,6%), а також зменшення кількості страхових брокерів в Україні. Негативний вплив на страховий ринок та, зокрема, на страхове посередництво має економічна нестабільність в Україні. [1]

Аналітики фінансового ринку серед багатьох причин нерозвиненості інституту страхового посередництва в Україні особливо визначають проблеми законодавчого регулювання в даній сфері. Інтеграція України до ЄС включає також адаптацію вітчизняного законодавства до європейського. Тільки тоді воно буде стимулювати розвиток брокерської та агентської діяльності на страховому ринку України [3].

Для українського страхового ринку основними складниками євроінтеграційних перетворень має стати вдосконалення законодавчої бази з регулювання діяльності страхових посередників та приведення його у відповідність із європейськими нормами, а саме: введення обов'язкового страхування професійної відповідальності страхових брокерів; удосконалення документообігу під час оформлення угод за участю прямих страхових посередників; регулювання механізму отримання комісійної винагороди страховим посередником від страховика. Окрім того, важливим елементом є підвищення професіоналізму страхових посередників за рахунок поглиблення кваліфікаційних вимог, підвищення культури споживачів страхових послуг та удосконалення й розробка нових каналів розповсюдження страхових продуктів.

Список літератури:

1. Нестерова Д. Розвиток страхового посередництва в розвинутих європейських країнах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 3(180). С. 42–47. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/ua/archives/7659>
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг URL: <https://www.nfp.gov.ua>
3. Приказюк Н.В. Діяльність страхових брокерів в Україні та її регулювання. Ефективна економіка. 2013. №2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1780>
4. Рубцова Н.М., Мазурова І. В. Роль страхових посередників на страховому ринку України. Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції,

присвяченої 50-річчю факультету економіки та менеджменту ДонНТУ. Т. 2. Секція 2: Проблеми розвитку фінансів та фінансової науки (13-14 травня 2019 р., м. Покровськ) / Уклад. Антоненко В. М. – Покровськ: ДонНТУ, 2019. – 305 с. – С. 191-193. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7627/1/25.pdf>

5. Рубцова Н.М., Мазурова І.В. Особливості розвитку страхового посередництва в Україні. Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» / за ред. А.В. Череп. Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2019. 314 с. С. 215-2017. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7631/1/28.pdf>

*Тематика: Інші професійні науки
(філологічні науки)*

THE IMPETUS FOR AN EXAMINATION OF THE CULTURAL ATTRIBUTE IN TRANSLATION

Rubtsova Karina

Mariupol State University

It has been a matter of common knowledge that translation comes to be a language concern and that it ought to be recognized as the means of re-textualization of communication not always limited to the deciphering of syntactic and semantic features. As “a marginal activity based on binary oppositions between languages, literary translation is sought to explore much broader questions of power relations and develop more critical awareness of its cultural and ideological implications” [3, p.22]. The above phenomenon, linked with the reception and reader-response, started to be recognized “as a fundamental act of continual exchange of knowledge, opening horizons beyond the national boundaries as well as raising the issues of nation’s cultural prestige”. Thus, the emphasis is placed on the role of translations in the creation and maintenance of national and world literatures, the translator’s objectives

and the designated reader, rather than on any notions of differences between languages” [3, p.22]. The critical and theoretical evaluation of translation within this framework opens a wide range of perspectives to study it from the standpoint of cultural transfer. According to H. Pavlenko, <...> “with its interest of crossing the borders between languages, cultures and national literatures, the discipline is implicitly committed to performing the function and value of translation in the widest sense of the term”. Thus, literary translations come to be identified as <...> “a communication vehicle to highlight the relations between various literary works and how they have contributed to a literary and cultural build-up [3, p.22]. The researcher advocates David Damrosch’s (Harvard University) approach to the problem in question who, in particular, would put it, ”where literature exists, translation exists. The very notion of literature would be inconceivable without translation”. Thus, the entire history of world literature is determined by certain processes of transmission, i.e. works of literature are fully recognized and enrich themselves by generating new meanings. Translation could be seen in this perspective as” the secret metaphor of all literary communication” [2].

Following this, the researchers (S. Bassnet, T. Nekryach, E. Nida, O. Pavlenko, M. Snell-Hornby, L. Venuti, W. Wills, etc.) identify the main points of contact between language and culture thus, emphasizing on the growing need for high-quality literary translations. This comes to be a problem due to the current neglect of the concept of equivalence translation studies. Within this framework, the majority of linguists and translation study theorists put forward the assumption of equivalence-relevant features in translation, which come to be analyzed and defined at the morphological, lexical, syntactic, semantic, and overall textual levels. However, the theoretical aspect articulate the low-slung status of equivalence as a model in translation studies [1; 7], while the practical aspect involves the inconsistency between high-quality translations and the shortage of resources to produce them. The situation mentioned above is due to the recent neglect of the equivalence conception in the process of translation. Some translation theorists have tried to consider equivalence as an essential part of translation procedure whereas

others are keen on redefining the equivalence and introduce new aspects in understanding it.

Some researchers advocate for the concept of equivalence regarding the latter to be fundamental issue in literary translation, others propose different interpretations, which have tended to be regarded as culture-specific method of translation. In much the same vein, the above methodologies have shifted the emphasis in the original text away from translational issues in general to a dominating 'culture-specific' aspect. As O.Pavlenko put it, <...> "on viewing translation as a diligent task, one should bear in mind the following considerations: if done inaccurately it appears to be a literal, word-for-word transformation, which <...> fails to converse the anticipated messages and may result in humorous, confusing or offensive translations" [4, p.581]. The scholars' research practices give some very good evidence to prove the idea articulated above. According to S. Bassnet, the process of localization of cultural traditions proves to represent the translations that strictly follow the source language text and messages. For this reason, the researchers express a significant concern about the necessity of considering any cultural preference [4, p.581]. In particular, the idea above is investigated at a greater length in O. Pavlenko's works where the researcher argues that translation "comes to be a fundamental issue in numerous arguments and debates about language and cultural identity". At the same time, the researcher specifies why the concern about the role of translation and translators is an essential part of promoting linguistic and cultural diversity [4, p.581].

While the majority of translation scholars acknowledge the relevance of the equivalence concept in the source and target text there has been the critical question of how to regulate and measure the equivalence as it is. Thus, the general neglect of the cultural phenomenon in translation often results in translation problems that together with culture-specific and functional approaches to translation giving rise to paradoxes and asymmetry. All these highlight the necessity to adequately use 'culture-centered approach' to translation which "empowers people from various backgrounds and ethnicities to not only disclose imperative aspects of sociality and behavior but also enable them to interconnect on a more or less justifiable basis"[5,

p.10]. Viewing in this, O. Pavlenko proposes a correlation of culture-centered with some philosophical notions such as “cultural knowledge and awareness”, “habitus” and “cultural capital”, “narrative capital”, “cultural context, etc. [5, p.10]. The latter identifies an influential mode of cultural construction, a means by which new nations can establish their identity amongst neighboring countries [5, p.10]. In other words, the translator should display contemporary models of communicative competence that require the ability to deal with socio-cultural aspects of communication in the target language situations.

Furthermore, taking into consideration the assumption that interlanguage contacts together with system language equivalents form the basis of equivalent translation, the latter often requires disappearance of systemic equivalents [6]. These gives reasons to conclude that translation transformations resulted in interlanguage asymmetry. When translating, as a rule, the means of two languages are compared: isomorphic means having identical meanings as well as identical or dual characteristics in the language system: e.g: a window to walk / walk, black to black / black, and allomorphic means, proving there are no adequate systemic equivalents in another language. Allomorphic means include lacunae (lexical, grammatical) and differences in the meaning of words or grammatical categories. For example, the absence of the article in Russian and Ukrainian (grammatical lacuna) or the absence of such lexical units as day / day, in English (lexical lacuna), they are interpreted by descriptive, analog translation: twenty-four hours, a day, round the clock, etc. In the English language, there are four forms of the past tense, which correspond to only one form in Russian and two in Ukrainian. Thus, one could assert that the correlation of structural and translation equivalent come to be literal translation interlingual symmetry with their differences not to be literal but transformative translation or interlingual asymmetry.

When talking about the translation itself, one could refer to the use of isomorphic translation tools, which prove to be available in both languages. However, one must also distinguish between quasi-transformations, related to the differences defined as allomorphic means in the language of the original and translation, as well

as imply the use of heterogeneous means in translation (structural or systematic asymmetry). Therefore, interlingual asymmetry contains different translation transformations, which are predominantly carried out by isomorphic and allomorphic means of the source language and translation. To achieve translational equivalence, despite all the differences in formal and semantic systems of two languages, the translator should possess the ability of performing a wide range of high-quality interlanguage transformations. Thus, we recognize translation transformations as a complex and characterize translation as a multifaceted process. Interlanguage communication, inter-lingual understanding depends to a large extent on translator's competence and professional skills.

References:

1. Bassnett S., Lefevere A. Translation, History and Culture. – London: Printer Publishers, 1997. – 133 p.
2. Damrosch, D. Keynote speech “Translation and World Literature” at the Conference “Literature and Translation” in the Monash University, (Melbourne, 11 July 2011).
3. Pavlenko, O. The Ukrainian Translation Heritage of the 60s: Back from the shadows. *The Advanced Science Journal*.2014. C.22-31.
4. Pavlenko O. Globalisation and Translation: a Culture-bound Aspect. *Internationalization of Higher Education of Ukraine in the Multicultural World Space: Status, Problems, Prospects: Second International. Science- Pract. Conf.*, April 18-19, 2018. Mariupol: MSU, 2018. C.581-583.
5. Pavlenko O. Cultural attribute in language learning. *Bulletin of ZKGU*. - 2019. - № 3. - P. 10–16.
6. Pavlenko O. Translation as penetration into the contextual network of another culture: “I” and “other.” *Proceedings. Series: Philological Sciences*.2018. №. 164. P. 487-494.
7. Venuti L. Translation and the Formation of Cultural Identities. *Current Issues in Language and Society*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd., 2003. Vol.1, P. 201-208.

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Руда М.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

marichkarmv@gmail.com

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються у суспільстві, постійно змінюють вимоги до особистості сучасного фахівця. Все більшого значення для нього набуває здатність бути суб'єктом свого професійного розвитку та самостійно знаходити вирішення соціально та професійно значущих проблем в умовах мінливої дійсності. Окрім професійних знань, вмінь та навичок, фахівці сьогодні мають мати ще й спеціальні здібності, вміння та особистісні властивості, які забезпечують гнучкість та динамізм професійної поведінки, креативність у професійній діяльності, самостійність у пошуку та засвоєнні нової інформації і професійного досвіду. Особливо важливим є набуття здатності до прийняття адекватних рішень в «нестандартних» ситуаціях, в умовах дефіциту часу, навичок оптимальної взаємодії з учасниками виробничого процесу у спільній професійній діяльності.

Саме тому особливої уваги науковців нині потребують фахівці професій типу «людина-природа». Це зумовлено, окрім надзвичайно важливої суспільної значущості таких професій, яку вони мають самі по собі, ще й тим, що вони природним чином тісно інтегровані у професії всіх інших типів. Так, наприклад, режисер, актор (творчі професії), майстер, начальник цеху («людина-техніка»), працівник екологічної служби («людина-природа»), головний бухгалтер, директор видавництва («людина-знак») та ін., окрім свого основного типу професій також відносяться ще й до професій типу «людина-людина».

Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення особистості при формуванні фахівців для сталого розвитку має базуватися на принципах науковості, постійності, оптимізації, системності, адекватності, спрямованості на максимально можливі професійні досягнення.

1. Принцип науковості передбачає, що психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення особистості при формуванні фахівців для сталого розвитку має спиратися на загальнонаукову методологію, врахування сучасних досягнень людинознавчих наук (зокрема психології та психофізіології), використання науково обґрунтованих методів та методик, врахування емпіричних даних щодо чинників, загальних та специфічних психофізіологічних закономірностей професійного самоздійснення фахівців професії типу «людина-природа», врахування цілей сталого розвитку.

2. Принцип постійності: найвищої ефективності психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення особистості може бути досягнуте за умови його постійного здійснення, починаючи з перших етапів професійного становлення.

3. Принцип оптимізації передбачає визначення оптимальних загальних, й індивідуальних стратегій професійного самоздійснення особистості.

4. Принцип системності передбачає необхідність урахування різних рівнів системної організації людської індивідуальності (фізіологічного, біоенергетичного, психічного, психофізіологічного, поведінкового, особистісного, соціально-психологічного) у взаємозв'язку із значущими аспектами професійної діяльності та соціальних взаємодій людини.

5. Принцип адекватності передбачає у процесі здійснення психофізіологічного забезпечення професійного самоздійснення особистості застосування заходів, адекватних поставленим завданням, індивідуальним особливостям фахівця, специфіки його професійної діяльності тощо.

6. Принцип спрямованості на досягнення найвищого рівня професійного самоздійснення означає постановку мети сприяння здобуттю певним фахівцем максимально можливого для нього професійного самоздійснення.

У психофізіологічному забезпеченні професійного самоздійснення особистості можна виділити три основні напрями: за складовими самоздійснення, за певною професією та за спрямованістю заходів. За складовими професійного самоздійснення психофізіологічне забезпечення може бути спрямоване на: забезпечення зовнішньопрофесійного самоздійснення (досягнення значущих здобутків у різних аспектах професійної діяльності); забезпечення внутрішньопрофесійного самоздійснення (професійного самовдосконалення, спрямованого на підвищення професійної компетентності та розвиток професійно-важливих якостей). Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення особистості також може поділятися залежно від того, у якій певній професії воно здійснюється. І за спрямованістю заходів, у психофізіологічному забезпеченні професійного самоздійснення особистості можна виділити спрямування на: сприяння власне самоздійсненню, розвиток певних якостей і т. ін.; профілактику, подолання негативних особистісно-професійних явищ (професійних криз, деструкцій, вигорання).

Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення особистості є системою послідовних заходів, спрямованих на сприяння здобуттю певним фахівцем максимально можливого для нього рівня професійного самоздійснення на основі врахування актуальних соціально-економічних умов, чинників, загальних та специфічних психофізіологічних закономірностей професійного самоздійснення.

У ході проведення такого забезпечення можливе застосування досить широкого арсеналу діагностичних, розвивальних та корекційних методів сучасної психологічної та психофізіологічної практики. Це відповідає науковим уявленням про людину як цілісну біопсихосоціальну систему, що передбачає необхідність урахування різних рівнів системної організації людської індивідуальності (фізіо-логічного, психічного, поведінкового, особистісного, соціально-психологічного тощо) у взаємозв'язку із значущими аспектами професійної діяльності та соціальних взаємодій людини. Адже, наприклад, відсутність належної мотивації щодо ефективності діяльності та його

успішного професійного розвитку перекреслює у фахівця всі інші позитивні моменти – наявність у нього високого рівня розвитку необхідних психофізіологічних властивостей, професійних знань та досвіду, гігієнічно та ергономічно сприятливих умов праці, відмінного здоров'я та інших.

Тематика: Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОМЕТРИЧНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ ВИРАЗІВ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

Рудницький С.О.

викладач кафедри вищої математики та
методики навчання математики,

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

В розумінні математики важливе місце займають наочності та їх використання в навчальному процесі. Щоб учні правильно зрозуміли та засвоїли нове математичне поняття, його треба, по можливості, проілюструвати.

Проблемами візуалізації навчального матеріалу з математики займаються науковці, серед яких Нельсен Р.Б. [1], Далінгер В.О., Вербицький А.А., Кушнір І.А. та інші. Також варто відмітити оригінальні ідеї математиків-аматорів зі всього світу, праці яких відображені в науково-популярних статтях, форумах, блогах тощо (див. наприклад [2]).

Технологія візуалізації навчальної інформації може стати основою нових методик навчання математики як у загальноосвітніх школах, так і у закладах вищої освіти, оскільки мова математики – це, насамперед, мова математичних моделей, символів, образів, які беззаперечно є частиною процесу візуалізації математичного знання [3, с. 65].

По мірі переходу в старші класи потреба в наочностях зменшується, оскільки навчальний матеріал ускладнюється та нагромаджується. На нашу думку, при вивченні тригонометрії в старших класах також варто супроводжувати уроки та факультативи додатковим ілюстративним матеріалом, наприклад *геометричними інтерпретаціями* основних тригонометричних формул.

Під *геометричними інтерпретаціями* можна розуміти рисунки або діаграми, що допомагають досліднику зрозуміти, *чому* певне твердження може бути правдивим, а також побачити, *як* можна почати говорити про його доведення. Різні підходи до створення таких рисунків стають стимулом до нових творчих пошуків.

Нижче ми наведемо авторські приклади геометричних інтерпретацій для тригонометричних виразів від кутів трикутника.

Приклад 1. Довести рівність $\operatorname{tg} \alpha + \operatorname{tg} \beta + \operatorname{tg} \gamma = \operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{tg} \beta \cdot \operatorname{tg} \gamma$ для $\alpha + \beta + \gamma = \pi$.

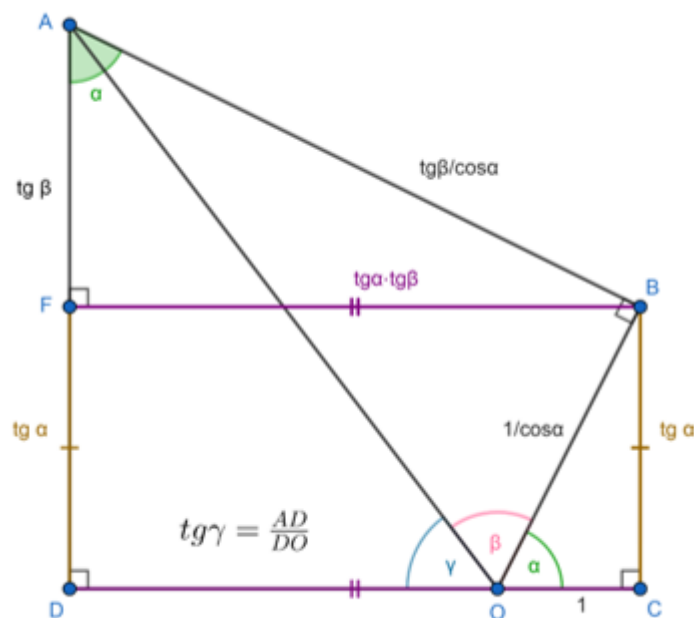


Рис 1.

Коментар. На відрізку OC одиничної довжини побудуємо прямокутний трикутник $\triangle OCB$ з гострим кутом α . На відрізку OB відкладемо гострий кут β , утворивши прямокутний трикутник $\triangle OBA$ і, нарешті, опустивши

перпендикуляр з точки A на продовження сторони OC , утворимо прямокутний трикутник $\triangle ODA$. Додатково проведемо відрізок BF паралельно до DC . Очевидно, що чотирикутник $DFBC$ – прямокутник. Також, в утвореному прямокутному трикутнику $\triangle AFB$ кут $\angle FAB = \alpha$ (за сумою кутів опуклого чотирикутника $ADOB$). За означенням тригонометричних функцій у прямокутних трикутниках в послідовності $\triangle OCB \rightarrow \triangle OBA \rightarrow \triangle AFB$ виразимо довжини їх сторін. Ключовими для нас будуть: $AF = \operatorname{tg} \beta$ та $FB = \operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{tg} \beta$. Оскільки $DFBC$ – прямокутник, то $FB = DC$, та $FD = BC$. Тоді у прямокутному трикутнику $\triangle ADO$: катет $AD = \operatorname{tg} \alpha + \operatorname{tg} \beta$ та катет $DO = \operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{tg} \beta - 1$. За означенням тангенса у $\triangle ADO$, маємо:

$$\operatorname{tg} \gamma = \frac{AD}{DO} = \frac{\operatorname{tg} \alpha + \operatorname{tg} \beta}{\operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{tg} \beta - 1}.$$

Звідси одержимо $\operatorname{tg} \alpha + \operatorname{tg} \beta + \operatorname{tg} \gamma = \operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{tg} \beta \cdot \operatorname{tg} \gamma$. \square

Приклад 2. Довести рівність $\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma = 4 \cos \frac{\alpha}{2} \cos \frac{\beta}{2} \cos \frac{\gamma}{2}$ для $\alpha + \beta + \gamma = \pi$.

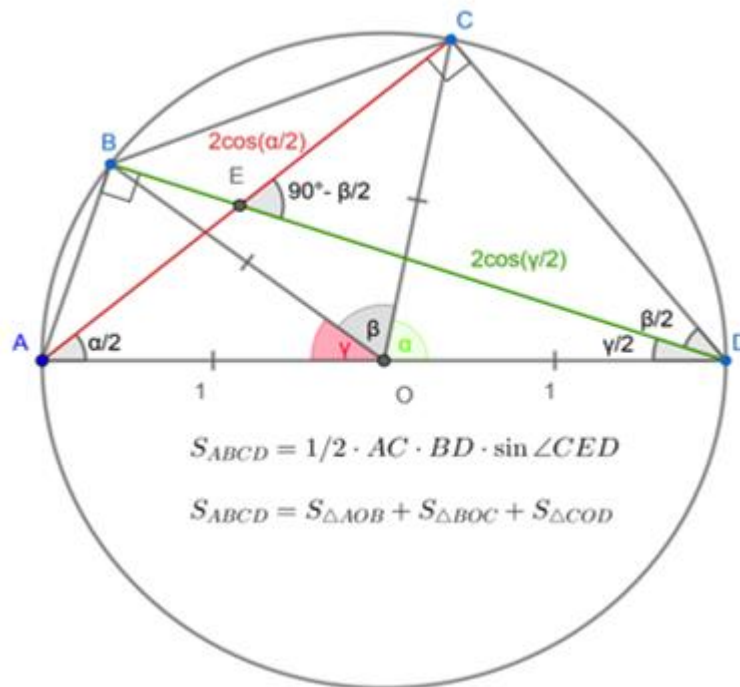


Рис 2.

Коментар. На колі одиничного радіуса як на діаметрі побудуємо чотирикутник $ABCD$ за кутами $\angle COD = \alpha$, $\angle COB = \beta$, $\angle BOA = \gamma$, $\alpha + \beta + \gamma = \pi$.

п. Тоді чотирикутник $ABCD$ – вписаний у це коло. Кути: $\angle CAD = \alpha/2$, $\angle CDB = \beta/2$, $\angle BDA = \gamma/2$, як відповідні вписані кути до заданих центральних кутів $\angle COD = \alpha$, $\angle COB = \beta$, $\angle BOA = \gamma$. Трикутники $\triangle ABD$ та $\triangle ACD$ - прямокутні (їх спільна сторона AD є діаметром кола). Тоді з $\triangle ACD$, $AC = 2 \cos(\alpha/2)$, а з $\triangle ABD$, $BD = 2 \cos(\gamma/2)$. Також, ще звернемо увагу, що $\angle CED = 90^\circ - \beta/2$. Тепер, з одного боку, виразимо площу чотирикутника $ABCD$, як:

$$\begin{aligned} S_{ABCD} &= 1/2 \cdot AC \cdot BD \cdot \sin \angle CED = \\ &= 1/2 \cdot 2 \cos(\alpha/2) \cdot 2 \cos(\gamma/2) \cdot \sin(90^\circ - \beta/2) = \\ &= 2 \cdot \cos(\alpha/2) \cdot \cos(\gamma/2) \cdot \cos(\beta/2). \end{aligned}$$

З іншого боку,

$$\begin{aligned} S_{ABCD} &= S_{\triangle AOB} + S_{\triangle BOC} + S_{\triangle COD} = \\ &= 1/2 \cdot 1 \cdot 1 \cdot \sin \gamma + 1/2 \cdot 1 \cdot 1 \cdot \sin \beta + 1/2 \cdot 1 \cdot 1 \cdot \sin \alpha = \\ &= 1/2 \cdot (\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma). \end{aligned}$$

Прирівнявши праві частини формул для площі, одержимо початкову.

□

Отже, уміле використання візуалізації у процесі навчання математики може сприяти розвитку самостійності, активності, творчої пізнавальної діяльності учнів, стимулюванні вчителів до створення та використання геометричних інтерпретацій на заняттях, перевірки засвоєних знань та їх використання для одержання нових.

Список літератури:

1. Nelsen R. Proofs without words (Exercises in Visual Thinking). – The Mathematical Association of America; First Edition, Later Printing edition, 1993. – 160 p.
2. Trigonographer: сайт. URL: <http://trigonography.com>
3. Шевченко І.С. Приклади візуалізації у навчанні математики // Фізико-математична освіта. Науковий журнал. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2014. – № 2 (3). – С. 65-78.

IMPROVING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL EQUIPMENT SERVICES

Rud K.K.

Research supervisor: I.A Polishchuk

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic
Institute”

Senior Lecturer

Language supervisor: A.V. Kondrashova

Not only timely servicing of the equipment entails not only the cost of spare parts, but also the disruption of order terms, large organizational costs, loss of production volumes. Relying on the experience of specialists, maintaining work schedules and controlling the cost of spare parts make it impossible to solve these problems. Modern systems include state-of-the-art techniques and concepts that help improve equipment maintenance.

TPM (total productive maintenance) is a concept of production equipment management aimed at improving maintenance efficiency.

The objectives of TPM implementation are to address the following losses:

- equipment failure;
- high readjustment time;
- idle and minor faults;
- reducing the speed of the equipment;
- production of defective parts;
- losses during commissioning of equipment.

RCM (reliability centered maintenance) is a strategy of managing fixed assets, the main principle of which is to prevent the deviation of the equipment state parameters to values that cause the facility or system to malfunction in a particular

production environment. The RCM methodology is based on the concept that the purpose of maintenance is not to maintain every piece of equipment in perfect condition, but to ensure the reliability of production and technological processes critical to the enterprise.

PdM (predictive maintenance) is a type of equipment maintenance based on diagnostics and monitoring of its condition. The current approach to equipment maintenance is based on RCM methodology.

The main advantages of PdM:

- efficiency of service planning;
- prevention of unforeseen failures.

Knowing which equipment needs maintenance, you can schedule appropriate work for the period when they will be most cost-effective. In this way, unplanned long downtime becomes shorter, and the availability of equipment increases.

Other potential benefits of PdM:

- increase in equipment life;
- improving production safety;
- reducing the number of accidents with a negative impact on the environment;
- formation of an optimal set of spare parts and materials.

References:

1. PdM - Predictive Equipment Maintenance [Electronic Resource]: Access Mode: <https://www.it.ua/en/knowledge-base/technology-innovation/pdm>

2. RCM II - Equipment Reliability Assurance Services [Electronic resource]: Access mode: <https://www.it.ua/en/knowledge-base/technology-innovation/reliability-centered-maintenance-rcm-ii>

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА ЧЕШСКОЙ И СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИК

Рыжко Юлия Анатольевна

преподаватель географии

УО «Минский государственный механико-технологический
профессионально-технический колледж», Республика Беларусь

Издавна Чешская и Словацкая Республики славятся своим историческим прошлым: старинные замки, исторические города, сохранившиеся благодаря бережному отношению к памятникам архитектуры, а также множеством мест, связанных с жизнью и деятельностью различных исторических личностей.

Вопросу развития международного туризма в Чешской и Словацкой Республиках посвящено множество работ Мечковской О.А., Полещук Н.И., Гайдукевича Л.М., Кучеровой Я., Терещук М.И. и др.

Актуальность выбранной темы заключается в том, что туристская организованность Чешской и Словацкой Республик может послужить примером для улучшения туристской индустрии Беларуси, а также способствовать развитию туристских отношений между нашими странами.

Чешская и Словацкая Республика характеризуются схожими природно-климатическими условиями для развития туризма, поэтому существенных различий в природно-рекреационном потенциале между странами нет.

Для обеих стран характерна развитая инфраструктура туристского сектора. Это играет важную роль в привлечении туристов из соседних экономически более развитых стран Европейского Союза. Несмотря на отсутствие морского побережья, которое согласно мировой статистике является главной движущей силой для совершения путешествий, Чешской и Словацкой

Республикам есть, что предложить иностранным туристам: оздоровительные комплексы, лыжные курорты, поля для гольфа и спортивные комплексы, аквапарки, гостиницы, пансионаты, предприятия общественного питания, культурные мероприятия, фестивали и др.

Во многих странах туризм является ведущей отраслью экономики, играя важнейшую роль в формировании валового внутреннего продукта, и устраняет многие социально-экономические проблемы [2].

Туристское районирование. Чешский институт туристского движения выделяет следующие туристско-рекреационные районы страны: столица Чешской Республики – Прага, Богемия, Моравия. В свою очередь, по показателям прибытия иностранных туристов, обеспеченности средствами размещения, особенностям туристско-рекреационного потенциала Богемия подразделяется на Центральную, Южную, Западную, Северную и Восточную. В туристском районе Моравия выделяются Южная и Северная Моравия.

Основными туристско-рекреационными районами Словацкой Республики являются Братислава и окрестности, Западная Словакия, Центральная Словакия, Восточная Словакия. Регионы, как и в Чешской Республике, выделены в зависимости от туристской специализации [3].

Структура и география туристских потоков. Согласно туристскому районированию мира, разработанному Всемирной туристской организацией (ЮНВТО), Чехия и Словакия входят в мезорегион Центрально-Восточная Европа (макрорегион Европа), который относится к периферийной зоне экстенсивного развития.

По данным UNWTO, количество международных туристских прибытий в Чешскую Республику на 2014 г. составляет 10,617 млн человек. Въездной туристский поток формируется преимущественно за счет туристов из европейских стран. Так, лидирующую позицию в структуре международных туристских прибытий в Чешскую Республику занимают Германия (19,2 %), Россия (8,6 %) и Словацкая Республика (6,1 %), а по средней продолжительности пребывания лидерами являются Россия (5,9 суток),

Израиль (4,7 суток), Мальта (4,4 суток). На этом фоне Словацкая Республика с 5 млн иностранных туристов пока выглядит слабо. Однако динамика роста численности иностранных туристов в Словакии (особенно в Высоких Татрах) положительна.

Доходы от международного туризма Чешской Республики составляют 6,7 млрд долл, а расходы – 4,6 млрд USD. Это в 2 раза выше, чем показатели Словацкой Республики. Данный сектор в Словакии все еще остается слаборазвитым по сравнению с соседними странами. Рост доходов обусловлен увеличением притока посетителей и возрастанием расходов иностранных туристов на территории страны. Это было вызвано не только улучшением качества предоставляемых туристских услуг, но и в какой-то степени стабилизацией национальной валюты. До сих пор Словакия считается относительно недорогой страной для иностранных посетителей в основном за счет невысоких цен на питание и посещения объектов культуры.

Прямой вклад туризма в ВВП Чешской Республики на 2014 г. составляет 3,3 %, а доля доходов от туризма в объеме экспорта – 3,9 %, что соответствует дополняющей функции туризма. В свою очередь, вклад туризма в ВВП Словацкой Республики составляет 2,6 %, доля доходов от туризма в объеме экспорта – 2,8 %, соответственно, функция туризма, как и у Чешской Республики, дополняющая. Иначе говоря, сейчас в Европе Словацкая Республика занимает нишу бюджетного туризма – туда едут те, кто хочет посетить именно европейскую страну с ее природой и замками, но у кого не хватает денег даже на не особенно дорогую Чешскую Республику. Те категории населения, что хотят покататься на горных лыжах, но не могут позволить себе Австрию, едут в словацкие Татры.

Выявленное современное состояние доходов от туризма и расходов на него – следствие улучшения туристской инфраструктуры страны, увеличения количества туристов из стран Западной Европы, укрепления национальной валюты. Несмотря на стабильный рост прибытий и высокие темпы роста

доходів от туризма, Словацкая Республика на порядок уступає Чешской Республике, схожей туристско-рекреаційними ресурсами.

Список литературы:

1. Czech Tourism [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.czechtourism.cz/> (дата звернення: 02.04.2017).
2. Географія міжнародного туризму. Зарубежні країни / авт. сост. Л.М. Гайдукевич и др. – Мінськ : Аверсэв, 2003. – 301 с.
3. Мозговая О.С., Хомич С.А. Географія міжнародного туризму. Модуль «Європа» / О.С. Мозговая, С.А. Хомич. – Мінськ : БГУ, 2010. – 247 с.
4. Сайт Всемирной туристской организации [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.unwto.org> (дата звернення: 02.04.2017).

Тематика: Юридичні науки

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ БЕЗКОНТАКТНОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Савенко Павло

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів завдає значної шкоди не тільки здоров'ю населення та генофонду нації, але є також реальною та серйозною загрозою національній безпеці будь-якої держави.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», на сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами

національній безпеці України, стабільності в суспільстві є: у сфері державної безпеки – можливість незаконного ввезення в країну наркотичних засобів; у соціальній та гуманітарній сферах – поширення наркоманії.

Отже, основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України є: зосередження ресурсів і посилення координації діяльності правоохоронних органів України для боротьби з наркозлочинністю [1].

Є очевидним фактом те, що із збільшенням наркозлочинності виникає тенденція та умови для значного росту злочинів загальнокримінальної спрямованості.

Сьогодні Internet, з його практично необмеженими інформаційно-комунікативними можливостями, використовується наркоугрупованнями в якості інструмента просування на ринок свого забороненого товару. З цією метою в Мережі активно рекламуються психоактивні речовини і наркотична субкультура, психоделічна філософія. На багатьох сайтах пронаркотичного спрямування знаходиться чимало текстів з описом різних видів наркотичних засобів і психотропних речовин та рецептів їх вироблення, виготовлення, виробництва та споживання. Даються поради, як поводити себе при затриманні працівниками правоохоронних органів за зберігання і перевезення наркотиків [2].

Згідно інформації з телеграм-каналу (мал.1) DrugStat на кінець грудня 2019 року наведена наступна кількість миттєвих адрес так званими «кладами» по всій території України, з розкладкою по видам речовин.

Враховуючи зазначене вище, перед органами та підрозділами поліції стають нові виклики, щодо протидії цьому суспільно небезпечному явищу. Це потребує використання нових форм та методів службової діяльності, її оптимізації та здатності реагувати на

Створені в структурі Національної поліції підрозділи кримінального аналізу є однією з прогресивних та потужних сил, використання якої здатне збільшити ефективність протидії цьому виду злочинної діяльності, завдяки можливості опрацьовувати велику кількість інформації, особливо з відкритих

джерел, які є середовищем для безконтактного розповсюдження наркотиків. За цим напрямом діяльність може забезпечуватись, як у ініціативному порядку, так і за запитами відповідних підрозділів протидії наркозлочинності, в ході проведення оперативного аналізу.



Мал. 1 Кількість миттєвих адрес с так званими «кладами» по всій території України

При проведенні кримінального аналізу можна встановити:

- факти незаконного розповсюдження інформації щодо купівлі/продажу наркотиків за допомогою мережі Інтернет, а також осіб, які причетні до розміщення такої інформації;
- факти спілкування продавця з покупцями наркотиків з приводу їх збуту, що здійснювалось за допомогою мережі Інтернет чи іншим способом;
- факти незаконного збуту наркотиків та осіб, які причетні до цього;
- схеми оплати за придбані наркотики та осіб, які причетні до отримання вказаних коштів;
- обставини, які сприяють вчиненню злочинів даної категорії [1].

За результатами аналізу також можна побудувати та описати схему ланцюгу взаємопов'язаних дій безконтактного наркобізнесу за конкретним ресурсом: підготовка до збуту наркотику і отримання грошей → наркомаркетинг → виконання фізичних дій зі збуту та покупки наркозасобу → безконтактний переказ й отримання «відмитих» грошей за

віртуальний наркобізнес. Виявити аккаунти адміністраторів та постійних клієнтів подібних ресурсів, встановити електронні платіжні реквізити. У деяких випадках, при використанні відповідних технік аналізу відкритих джерел (OSINT) існує можливість через виявлення сторінок у соціальних мережах, встановити дані таких осіб.

На стадії збору доказів працівники підрозділів кримінального аналізу, з використанням відповідного програмного забезпечення здатні опрацювати отриману, у встановленому законодавством порядку інформацію про рахунки, які належать юридичним та фізичним особам, які використовувались під час отримання коштів за збут наркотиків, про рух коштів по таких рахунках, побудувати відповідні схеми зв'язків між власниками рахунків, в залежності від об'ємів грошових переказів, виявити їх активність та можливе відношення до оптового збуту. Скласти детальні дос'є на власників рахунків та їх зв'язки.

Використання можливостей підрозділів кримінального аналізу дозволяє не тільки отримати якісну інформацію, та надати допомогу у документуванні та розслідування злочинів, а і при цьому раціонально використовувати ресурси і час підрозділів протидії наркозлочинності, надаючи їм більше часу і можливостей для зосередження на виконанні практичних оперативних і процесуальних заходів, забезпечуючи постійну підтримку шляхом надання якісної аналітичної інформації.

Список літератури:

1. С.В. Албул, Є.В. Поляков, Т.Г.Щурат.: Протидія безконтактному способу розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів за допомогою мережі Інтернет : методичні рекомендації, Одеса ОДУВС, 2018. 21 с.

2. Кузьминов В.Н., Сердюк А.А. Профилактика наркотизма в глобальной сети Internet : Профилактика наркомании: организационные и методические аспекты: Итоговые материалы междунар. проекта / Сост. И. П. Рущенко. Харьков: Финарт, 2002.–с.141–149 : веб-сайт. URL:

<http://www.psychiatry.org.ua/books/prevent/paper10.htm> (дата звернення: 16.03.2020)

3. Телеграм-канал Drugstat @DrugStat.

Тематика: Педагогічні науки

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Савіна М.В.

Коростишівський педагогічний коледж, викладач

Мистецтво навчання є мистецтво пробуджувати в юних душах допитливість і потім задовольняти її.

А.Франс

Розвиток інновацій в освітньому процесі зумовлений сьогодні інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах життя людини. В умовах гуманізації освітнього простору, оновлення змісту освіти, перегляду ролі і місця вчителя Нової української школи в навчально-виховному процесі, все більшої актуальності набуває інноваційна діяльність педагога.

Інноваційна діяльність - це гарно організована, раціональна і систематична робота. (П.Друкер)

Інноваційна діяльність є особливим видом творчої діяльності, яка потребує активності людини не тільки у пристосуванні до змін у зовнішньому середовищі, а, в першу чергу, змін відповідно до особистих і суспільних потреб та інтересів.

Давно відомим є положення про те, що навчання є доволі складним процесом, який містить у собі непрості види психічної та практичної діяльності об'єктів та суб'єктів навчання, а його організація є багатофакторною функцією

таких компонентів, як особливості учасників процесу (викладачі, студенти), характеру, змісту, засобів, джерел, форм та методів навчального процесу та умов його організації.

Розглядаючи інтерактивні технології навчання як інноваційні, треба пам'ятати, що будь-яка педагогічна технологія буде мертвою, якщо не розглядати її як цілісну систему в єдності її компонентів і взаємозв'язків. У педагогічній літературі описано чимало типів організацій навчання (за рівнем активності суб'єктів, рівнем залучення їх до продуктивної діяльності, за дидактичною метою, за способами організації тощо). Сьогодні процес навчання не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову того, хто навчається. Він потребує напруженої розумової роботи людини і її власної активної участі в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного (інтерактивного) навчання.

За інтерактивного навчання відбувається співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання.

Викладач під час інтерактивного навчання виступає як організатор, консультант, який ніколи не "замикає" навчальний процес на собі. Головними у процесі навчання є зв'язки між студентами, їхня взаємодія і співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, студенти беруть на себе відповідальність за результати навчання.

Інтерактивні методи сприяють інтенсифікації навчального процесу. Вони дозволяють студентам зробити засвоєння знань більш доступним; вчитись формулювати власну думку, висловлювати її, аргументувати, дискутувати; слухати іншу людину; збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації; будувати конструктивні відносини в групі, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу; аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння матеріалу;

розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає і тих, хто навчається, вчить їх конструктивній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, створює доброзичливу атмосферу.

У сучасній практиці викладання психолого-педагогічних дисциплін досить ефективно використовуються різні варіанти навчання у співробітництві, які сприяють залученню студентів до інтерактивної діяльності на заняттях.

Основними варіантами навчання у співробітництві є: навчання в команді, мереживна пилка, навчання під девізом «Вчимося разом», використання ігрових технологій.

Окремо увагу слід приділити методу проектів. Є.С. Полат відзначав, що метод проектів передбачає сукупність навчально-пізнавальних засобів та дій студентів, які дозволяють вирішувати ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та припускають презентацію цих результатів у вигляді певного продукту діяльності. Як педагогічна технологія це сукупність дослідницьких, пошукових та проблемних методів, творчих за своєю сутністю.

Сучасна молодь (студентство) має свій теоретичний та практичний досвід, свої думки стосовно предмету, який вивчається. Інтерактивні методи дозволяють викладачеві й групі використовувати цей досвід для спільної користі.

Школа – це майстерня, де формується думка підростаючого покоління, треба міцно тримати її в руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє. (А.Барбюс)

З запровадженням на всій території України карантину для всіх закладів освіти, перед педагогами постало непросте питання: як цікаво, продуктивно та доступно організувати дистанційне навчання.

Успіх в організації навчання в умовах карантину залежить не тільки від належної взаємодії викладачів, студентів, батьків, а й від якості Інтернету,

технічних можливостей, навичок педагогів використовувати сучасні інформаційні та цифрові технології. Якісний Інтернет-зв'язок в наших реаліях є запорукою розвитку ІТ-навичок та цифрової компетентності як студентів, так і викладачів. Нові цифрові технології з'являються швидше, ніж ми встигаємо опанувати попередні. Деякі інновації насправді корисні і потрібні людству, здатні змінити світ на краще. Нові технології надихають, роблять навчання цікавішим. Проте залишається важлива проблема, сучасні вчителі мають докласти максимум зусиль, щоб прищепити любов до знань змалку.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

ВАЖКОГОРЮЧІ ЕПОКСИДНІ МАТЕРІАЛИ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ДИМОУТВОРЕННЯМ

Саєнко Н.В.

к.т.н., доцент кафедри загальної хімії,

ORCID: 0000-0003-4873-5316

natause@ukr.net

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Григоренко О.М.

к.т.н., доцент кафедри пожежної і техногенної безпеки об'єктів та

технологій

ORCID: 0000-0003-4629-1010

Національний університет цивільного захисту України

Останнім часом спостерігається зростання кількості пожеж, пов'язані зі збільшенням кількості будівельних конструкцій, які характеризуються низькою здатністю чинити опір дії вогню. Металеві конструкції не поширюють вогонь,

але при цьому мають високу теплопровідність, під дією вогню і високих температур вони втрачають свою несучу здатність.

Однією із складових частин загальної системи заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного характеру в технологічних процесах, будівлях і спорудах різного призначення, є вогнезахист будівельних конструкцій. З метою запобігання передчасного обвалення або втрати несучої здатності під час пожежі (несучі залізобетонні металеві та дерев'яні конструкції), загоряння або горіння (дерев'яні матеріали і горючі пластики) будівельні конструкції обробляються різними вогнезахисними покриттями.

Для розробки вогнезахисної композиції в якості зв'язуючого використовували олігомерні композиції на основі епоксидіанової смоли з реакційноздатними олігомерами різної хімічної природи, що обумовлено можливістю забезпечення необхідних технологічних і експлуатаційних властивостей в широкому температурному інтервалі експлуатації [1, 2].

З метою регулювання експлуатаційних характеристик і зниження горючості застосовували дисперсні мінеральні наповнювачі, які відрізняються хімічною природою поверхневих адсорбційних центрів, а також наповнювачі шаруватої структури, в тому числі, інтеркальовані і ко-інтеркальовані графіти [3, 4].

Одним з найбільш поширених способів вогнезахисту будівельних виробів є застосування епоксидних тонкошарових покриттів, що здатні спучуватися та мають ряд унікальних фізико-хімічних і антикорозійних властивостей, мають змогу тверднути при стандартній і зниженій температурах у відсутності розчинників. Однак, вихід коксового залишку епоксидних полімерів при 600-800 °С невисокий, а самі полімери відносяться до горючих матеріалів з кисневим індексом рівним 19,0%. В результаті досліджень, були отримані епоксидні композиції, які здатні спучуватися та утворювати карбонізований шар, для захисту металевих, залізобетонних і дерев'яних будівельних конструкцій, які завдяки наявності в своєму складі ко-інтеркальованого

сірчаної та фосфорної кислотами графіту збільшують термостійкість карбонізований шару до 800 °С [5-7].

Для зменшення димоутворювальної здатності епоксидних композицій застосовували оксиди і солі металів змінної валентності, що дозволяє знизити коефіцієнт димоутворення на 20% при тлінні і на 90% - при горінні. Розроблена композиція має достатній рівень пожежної безпеки для застосування її в якості електроізоляційного матеріалу і дає можливість відмовитися від застосування галогенів, знизити димоутворювальну здатність виробів електротехнічного призначення [8].

За вогнезахисним характеристикам розроблені покриття відносяться згідно ДБН В.1.1-7-2002 та ГОСТ 12.1.044-89 до класу помірної горючості (Г2), важкогорючих (В1), помірно-небезпечних матеріалів (Т2), з помірно димоутворювальною здатністю (Д2); при нанесенні на деревину розроблені покриття переводять її в І групу вогнезахисної ефективності [9-12].

Переваги розроблених покриттів: двокомпонентні епоксидні композиції для захисту металевих, дерев'яних і бетонних виробів будівельного та інженерного призначення від впливу підвищених температур, агресивних середовищ, вібрації і шуму, здатні твердіти в широкому температурно-вологісного інтервалі (від -10 до +40 ° С) з необхідним рівнем технологічних характеристик, які дозволяють скоротити терміни проведення ремонтно-відновлювальних робіт та підвищити термін служби (довговічність) будівельних виробів.

Список літератури:

1. Яковлева Р.А. (2005). Исследование стойкости к плесневым грибам огнебиозащитных эпоксиполимеров / Р.А. Яковлева, Н.В. Дмитриева, Ю.В. Попов, Л.П. Снагощенко, В.М. Жартовский, В.А. Юрченко / Наук. вісник будівництва.–Х.: ХДТУБА, ХОТВ АБУ 2005. Вип.30. С. 185-189.

2. Скрипинец А.В.(2012). Исследование реологических свойств олигомер-олигомерных систем на основе эпоксидной смолы и олигоэфирциклокарбоната / А.В. Скрипинец, Ю.В. Попов, Н.В. Саенко, Р.А. Быков // In: III

международная научно-техническая интернет-конференция «Строительство, реконструкция и восстановление зданий городского хозяйства». – Харьков, 2012. – С. 286-287.

3. Саенко Н.В. Влияние минеральных наполнителей на реологические свойства огнебиозащитных композиций / Н.В. Саенко, А.В. Кондратенко / Науковий вісник будівництва. – Х: ХДТУБА, ХОТВ АБУ. – 2010. – С. 120-124.

4. Яковлева Р.А. (2011). Влияние дисперсных минеральных наполнителей на термомеханические свойства и структуру эпоксиполимеров / Р.А. Яковлева, Н.В. Саенко, Р.А. Быков, Н.Н. Зафтонова / Науковий вісник будівництва. – Х: ХДТУБА, ХОТВ АБУ. – 2011. – Вып. 63. – С. 280-284.

5. Яковлева Р.А. (2011). Влияние антипиренов на показатели пожарной опасности эпоксиполимерных материалов / Р.А. Яковлева, Е.Ю. Спирина-Смилка, Н.В. Саенко, Ю.В. Попов, С.В. Новак, В.В. Коваленко, Л. М.Шафран / Проблемы пожарной безопасности. – 2011. – Вып. 29. – С. 175-181.

6. Спирина-Смилка Е.Ю. Повышение огнезащитной эффективности вспучивающихся эпоксидных составов / Е.Ю. Спирина-Смилка, Р.А. Яковлева, Н.В. Саенко, А.В. Довбыш, Є.О. Рибка / Проблемы пожарной безопасности. – 2011. – Вып. 30. – С. 247-252.

7. Андронов В.А. Оценка эффективности применения эпоксидных полимерных композиций для огнезащиты клееной древесины / В.А. Андронов, Ю.М. Данченко, Н.В. Саенко, А.Г. Коссе / Проблемы пожарной безопасности. – 2014. – Вып. 36. – С. 10-16.

8. Григоренко О.М. Влияние металлсодержащих добавок на механизмы снижения дымообразования эпоксиполимерных композиций / О.М. Григоренко, Ю. В Попов, В.О. Пономарьев / Проблемы пожарной безопасности. – 2012. – С. 155-159.

9. Яковлева Р.А. Оценка пожарной опасности и токсичности эпоксиполимеров пониженной горючести / Р.А. Яковлева, В.В. Нехаев, Н.А. Харченко, Ю.В. Попов, Н.В. Дмитриева // Полимерные материалы пониженной горючести: V междунар. науч-техн. конф. – 2003. С. 1-2.

10. Данченко Ю.М. Дослідження вогнезахисної ефективності епоксиполімерного покриття Antifire / Ю.М. Данченко, Т.М. Обіженко, Н.В. Саєнко, В.А. Андронов / Науковий вісник будівництва. – 2017. Вип. 89 (3). С. 215-223.

11. Березовский А.И. Сравнительный анализ состава продуктов горения и их токсичности эпоксидных и эпоксиуретановых полимерных вибропоглощающих огнезащитных составов / А.И. Березовский, И.Г. Маладыка, Ю.В. Попов, Н.В. Саєнко / Пожежна безпека. – 2012. Вип. 20. С. 27-31.

12. Berezovsky A. Comparative analysis of combustion products components and their toxic property of both epoxy and epoxyurthane polymeric vibration-absorptive fire retardants / A. Berezovsky, I. Maladyka, Y. Popov, N. Sayenko / Fire Safety. – 2012. Вип. 20. – С. 27.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВІБРОГРОХОЧЕННЯ ДИСПЕРСНИХ МАТЕРІАЛІВ

Саєнко Л.В.

канд. техн. наук, доцент кафедри механізація будівельних процесів,

ORCID: 0000-0002-3802-3078

saenko_l@ukr.net

Дзюба О.П.

Перцевий М.С.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

При конструюванні грохотів виникають проблеми, пов'язані з вибором отворів сит для виділення необхідних фракцій матеріалу. Щоб матеріал

проходив крізь сито, він повинен мати розміри частинок, які не перевищують розміри отворів (рис. 1), переміщатися по ситі зі швидкістю, яка враховує кут нахилу і параметри вібрації (рис.2).

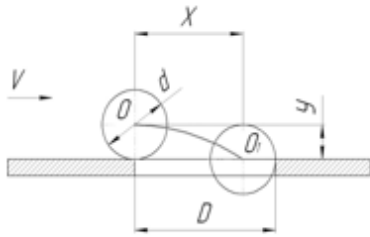


Рисунок 1 – Схема визначення швидкості частки на ситі

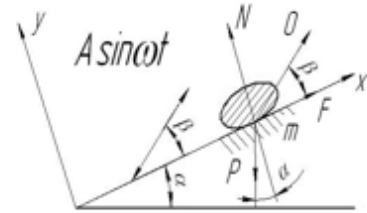


Рисунок 2 – Схема діючих на частку сил

Для горизонтального сита швидкість визначається залежністю [1, 2]:

$$V = 0,75\sqrt{gd},$$

де V, q, d – швидкість частинки, розмір отвору і її діаметр ($d \leq 0,8D$).

Для похилого сита найбільший розмір частки дорівнює: $d = D \cos \alpha - e \sin \alpha$, де e и α – товщина листа (дроту) і кут нахилу решета (сита) відповідно.

Приймаючи $e \approx 0,625 D$, записуємо:

$$d = D \cos \alpha - 0,625 D \sin \alpha = D(\cos \alpha - 0,625 \sin \alpha),$$

звідки знаходимо необхідний розмір отвору (рис. 3): $D \geq \frac{d}{\cos \alpha - 0,625 \sin \alpha}$.

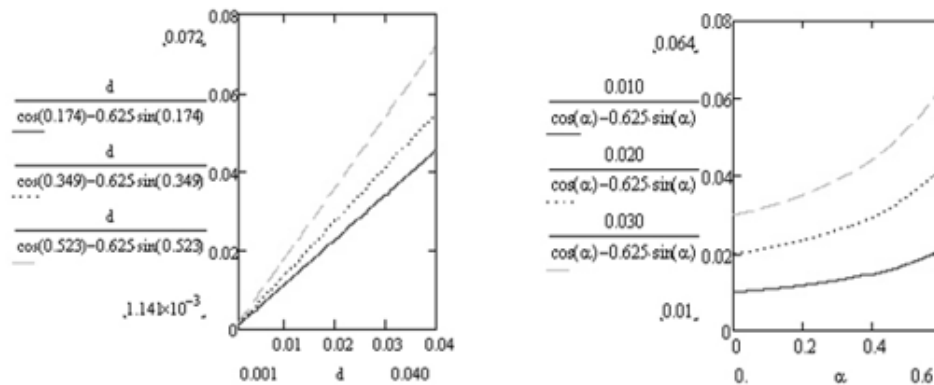


Рисунок 3 – Залежності необхідного розміру отвору сита (в метрах) від діаметра частинок (зліва: при кутах нахилу сита 10°; 20° і 30°) і від кута нахилу в радіанах (праворуч: для діаметрів частинок 10; 20 і 30 мм)

Критична швидкість для сферичної частинки при рівномірному руху над прямокутним отвором в горизонтальному ситі [1, 2]:

$$V = \frac{1}{2} \cdot \sqrt{\frac{g}{d}} \cdot \frac{2D \cdot \sqrt{1+R} - d}{1+R + \sqrt{R(1+R)}}$$

де R – коефіцієнт відновлення нормальної швидкості частинок при ударі об кромку отвору.

Для $R = 0,2$; $D = 0,04$ М графік для критичної швидкості має вигляд (рис. 4):

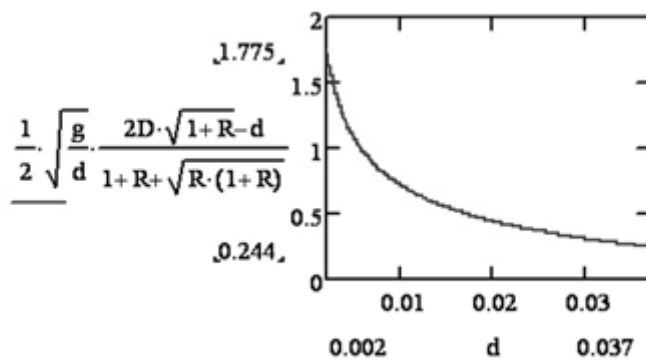


Рисунок 4 – Залежність критичної швидкості від діаметра частинок

При визначенні умов руху, а також відриву часток або шару матеріалу, який просіюють відносно віброуючого решета (сита), необхідно враховувати швидкість транспортування, а також наведений коефіцієнт тертя ковзання, які залежать від параметрів вібрації (частота, амплітуда) і товщини шару матеріалу.

Так, по закону $ASin\omega t$, гаданий коефіцієнт тертя становить:

$$f_1 = f(1 - mA\omega^2/N).$$

Підбираючи параметри вібрації можна уповільнювати, або інтенсифікувати технологічні процеси.

Рівняння руху частинки без підкидання ($N > 0$) записують для похилого сита (рис. 2) у вигляді [1]:

$$m\ddot{x} = mA\omega^2 \cdot \cos\beta \cdot \sin\omega t - mg \cdot \sin\alpha + F;$$

$$m\ddot{y} = mA\omega^2 \cdot \sin\beta \cdot \sin\omega t - mg\cos\alpha + N,$$

при параметрі перевантаження: $w = \frac{A\omega^2 \sin\beta}{g \cos\alpha} \leq 1$,

де m – маса частинки матеріалу; A, ω – амплітуда і частота коливань сита; α – кут нахилу сита до горизонту; β – кут напрямку вібраційного впливу; N – нормальна реакція; F – сила сухого тертя (Кулона) ($F = -f \cdot N$ при $\dot{x} > 0, > 0$ та $F = f \cdot N$ при $\dot{x} < 0 < 0$).

При $y > 0$, $N = F = 0$ частка знаходиться в польоті. При зіткненні частинки з поверхнею сита проекції швидкості частинки визначають у відповідність з гіпотезою Ньютона [1, 2]:

$$-\frac{\dot{y}_+}{\dot{y}_-} = R, \quad (0 \leq R \leq 1);$$

$$\dot{x}_+ = (1 - \lambda)\dot{x}_- \text{ при } |\dot{x}_-| < |f(\dot{y}_+ - \dot{y}_-)/\lambda|, \quad (0 \leq \lambda \leq 1);$$

$$\dot{x}_+ = \dot{x}_- - f^*(\dot{y}_+ - \dot{y}_-) \operatorname{sgn}\dot{x}_- \text{ при } |\dot{x}_-| > |f(\dot{y}_+ - \dot{y}_-)/\lambda|,$$

де $f^* \approx f$ – коефіцієнт ударного тертя; λ – коефіцієнт миттєвого тертя (іноді беруть $\lambda = f$).

В режимах з безперервним підкиданням при інтенсивності підкидання, що відповідає значенням параметра навантаження: $w > 3,5 \frac{1+R^2}{(1+R)^2}$,

середня швидкість руху частинок матеріалу по ситу у відповідність з похибкою до 15% визначається із залежності:

$$V \approx A\omega \left(\cos\beta - \frac{1+R}{1-R} \cdot \frac{2-\lambda}{\lambda} \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha \right).$$

Якщо порівняти ці залежності, то отримуємо:

$$A\omega \cdot \left\{ \cos\beta - [(1+R) \cdot (2-\lambda) \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha] / [(1-R) \cdot \lambda] \right\} = 0,75\sqrt{gd},$$

звідки для амплітуди необхідної віброшвидкості сита отримуємо залежність:

$$A\omega = [0,75\sqrt{gd}] / \left(\cos\beta - \frac{1+R}{1-R} \cdot \frac{2-\lambda}{\lambda} \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha \right).$$

Для амплітуди коливань сита віброгрохота відповідно:

$$A = (0,75\sqrt{gd}) / \left[\omega \left(\cos\beta - \frac{1+R}{1-R} \cdot \frac{2-\lambda}{\lambda} \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha \right) \right].$$

При $R=0,2$; $\lambda=0,7$; $\alpha=15^\circ$; $\beta=45^\circ$ отримані графічні залежності (рис. 5).

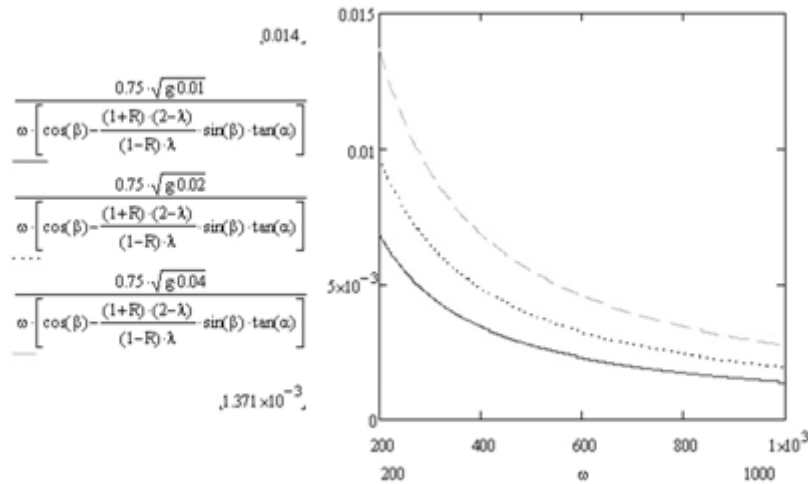


Рисунок 5 – Залежність необхідної амплітуди коливань сита від частоти коливань при $d=0,01; 0,02; 0,04$ М

Товщина шару матеріалу на ситі змінюється і на відстані x від місця завантаження може бути приблизно дорівнювати: $H_x = \frac{Q_0 - Q_x}{BV\rho}$, де Q_0 , Q_x – масова продуктивність по вихідному матеріалу і кількість проходу на ділянці від 0 до x ; B , V , ρ – ширина короба грохоту, середня швидкість по перетину потоку і середня щільність рухомого сипучого матеріалу.

Миттєву масу матеріалу на ситі визначаємо наступним чином:

$$M_M = (Q_0 - 0,5Q_L) \cdot \frac{L}{V},$$

де Q_L – масова продуктивність по проходу на довжині L короба.

Масу вібруючих частин системи записуємо у вигляді:

$$M_{вч} = M_M + M_{гр} = (Q_0 - 0,5Q_L) \cdot \frac{L}{V} + M_{гр},$$

де $M_{гр}$ – маса вібруючих частин грохоту.

Визначаємо витрати потужності на тертя в підшипниках опор грохоту:

$$N_f = M_{вч} \cdot \omega^2 \cdot A \cdot \mu \cdot \frac{d_{ц}}{2} \cdot \omega;$$

$$\text{або } N_f = 0,5 \left[(Q_0 - 0,5Q_L) \cdot \frac{L}{V} + M_{гр} \right] \cdot \omega^2 \cdot \mu \cdot d_{ц} \cdot \frac{0,75\sqrt{gd}}{\left(\cos\beta - \frac{1+R}{1-R} \frac{2-\lambda}{\lambda} \sin\beta \cdot tg\alpha \right)}$$

Знаходимо витрати потужності на переміщення матеріалу по ситі:

$$N_s = M_{\text{вч}} \cdot g \cdot v.$$

$$\text{або} \quad N_s = [(Q_0 - 0,5Q_L) \cdot (L/V) + M_{\text{гр}}] \cdot g \cdot A\omega \cdot \{ \cos\beta - [(1 + R) \cdot (2 - \lambda) \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha] / [(1 - R) \cdot \lambda] \}.$$

Необхідна потужність приводу грохоту: $N = (N_f + N_s) / \eta$,

де η – коефіцієнт корисної дії приводу віброгрохоту.

Після перетворень отримуємо:

$$N = \left(\frac{A\omega}{\eta} \right) [(Q_0 - 0,5Q_L) \cdot (L/V) + M_{\text{гр}}] \cdot \{ 0,5\omega^2 \cdot \mu \cdot d_{\text{ц}} + g(\cos\beta - [(1 + R) \cdot (2 - \lambda) \cdot \sin\beta \cdot \operatorname{tg}\alpha] / [(1 - R) \cdot \lambda]) \}.$$

Отримані залежності можна використовувати при розрахунках параметрів проєктованих вібраційних грохотів.

Список літератури:

1. Блехман И.И., Джанелидзе Г.Ю. Вибрационное перемещение. – М.: Наука, 1964. -410с.
2. Вибрации в технике: В 6 Т./ Под ред. Э.Э. Лавендела – М.: Машиностроение, 1981. - Т.4: Вибрационные процессы и машины.

Тематика: Інші професійні науки

РОЗРОБКА БЛОКУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТЛЕННЯМ В ПРИМІЩЕННЯХ

Салім М.С.

Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського",
кафедра конструювання електронно-обчислювальної апаратури,
факультет електроніки, студент,
ORCID ID: 0000-0003-0794-7179

Ще здавна відомо, що освітлення займає досить вагоме місце в нашому житті, так як воно впливає на протікання більшості важливих біологічних

процесів в людському організмі. В теперішній час майже кожна людина знаходиться більшість свого часу під штучним освітленням: вдома, на навчанні чи то на роботі[1]–[2]. Коли людина щось робить, то вона на чомусь концентрується, а відповідно в неї в першу чергу втомлюються очі.

Втомлюваність очей залежить від трьох процесів:

- Адаптація
- Акомодація
- Конвергенція

Людина сприймає майже всю частину інформації через зоровий канал, тому правильно підібране освітлення впливає на якість виконання всіх видів робіт. Негативний вплив поганого чи неправильно підбраного освітлення виражається у вигляді погіршення праці людини, зменшення її продуктивності, помилок в роботі трапляється дедалі більше, а саме страшне – зростає потенційна небезпека виникнення нещасного випадку. Також неправильне освітлення може викликати деякі захворювання, пов'язані з зором.

Отже, було вирішено розробити прилад, який можна було б використовувати в побуті, на виробництві і т.д. для забезпечення будь яких потреб в освітленні.

Основною задачею приладу є керування освітленням та його інтенсивністю. Прилад має два режими роботи:

- Ручний;
- Автоматичний;

В ручному режимі можна налаштувати наступні параметри роботи приладу:

- Потрібний відтінок свічення;
- Яскравість свічення;
- Область засвічення;
- Час роботи приладу;

В автоматичному режимі налаштування яскравості свічення відбувається за допомогою спеціального датчику без втручання користувача. Всі інші параметри задаються користувачем.

Структурна схема приладу наведена на рис. 1 нижче.



Рис. 1 Структурна схема приладу

Для тестування роботи приладу створено прототип, який складається з наступних компонентів:

1) Блок обробки даних - відлагоджувальна плата DE2 SoC на основі програмованої логічної інтегральної схеми(скорочено ПЛІС) сімейства Cyclone II від Altera.

2) Датчик освітлення - модуль GY-302 на основі звичайного фоторезистору.

3) Панель керування - клавіатура, яка підключається по інтерфейсу PS/2[3].

4) Wi-Fi модуль – відлагоджувальна плата NodeMCU на основі мікроконтролеру ESP8266 від Espressif.

5) Світильник – світлодіодна 32x32 RGB матриця.

Для блоку обробки даних написаний апаратний код на мові Verilog[4]–[5], який описує роботу розроблюваної електронної системи.

Wi-Fi модуль використовується для віддаленого керування приладом. Користувач може підключитись через безпроводну мережу Wi-Fi за допомогою свого смартфона або іншого пристрою. Відповідно Wi-Fi модуль приймає команди, які відсилає користувач і по інтерфейсу UART відсилає їх далі на блок обробки даних.

Світлодіодна матриця[6]–[7] використана у якості світильника, тому що за допомогою неї можна з легкістю задати будь-який колір свічення, засвітити тільки потрібний сегмент і т.д. Сама ж матриця містить в собі здвигові регістри, які працюють синхронно.

Так як на даному етапі розроблено тільки прототип приладу з використанням готових відлагоджувальних плат, то в майбутньому планується розробка друкованої плати, яка буде містити всю периферію для роботи, щоб в подальшому даний прилад можна було б використовувати наприклад як один з блоків системи “Розумний дім” і т.д. Також планується розробка відповідного програмного забезпечення для комфортного керування пристроєм з смартфона чи іншого девайсу.

У подальшому даний прилад може знайти своє застосування не тільки в побуті, але й на виробництві.

Список літератури:

1. “Значення світла для працездатності та здоров’я людини,” 2016. URL: <https://studfile.net/preview/5597940/page:27/>.
2. Peter R Boyce, “The impact of light in buildings on human health,” Indoor and Built Environment, vol. 19, no. 1, pp 8-20, 2010, DOI: 10.1177/1420326X09358028.
3. Adam Chapweske, “PS/2 Mouse/Keyboard Protocol,” 1999. URL: http://www.burtonsys.com/ps2_chapweske.htm.
4. “What is Verilog?.” URL: https://www.doulos.com/knowhow/verilog_designers_guide/what_is_verilog/.
5. Rob Dekker, “What’s the Difference Between VHDL, Verilog, and SystemVerilog?,” 2014. URL: <https://www.electronicdesign.com/resources/whats->

the-difference-between/article/21800239/whats-the-difference-between-vhdl-verilog-and-systemverilog.

6. “RGB Panel Hookup Guide.” URL:
https://learn.sparkfun.com/tutorials/rgb-panel-hookup-guide?_ga=2.124084170.1798997219.1584175688-328398120.1573398293.

7. “Everything You Didn't Want to Know About RGB Matrix Panels,” 2018. URL:
https://www.sparkfun.com/news/2650?_ga=2.176978149.1798997219.1584175688-328398120.1573398293.

Тематика: Педагогічні науки

ВИХОВАННЯ ЛЮБОВІ ДО ЗЕМЛІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Санівський О.М.

Уманський державний педагогічний
 університет імені Павла Тичини,
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри української літератури,
 українознавства та методик їх навчання

ORCID: 0000-0002-9312-9369

+380685886870

san4elo45800@ukr.net

Споконвіку наш народ уславлює працю в піснях, легендах, переказах. З особливим пієтетом українські письменники змальовують людей праці, оспівують землю, хліб. Праця на землі сформувала духовний і матеріальний світ українців. Недарма казали: «Шануй землю і вона тебе пошанує» або «Віддай себе землі, і вона віддячить тобі сторицею».

Тому одна з рис національного характеру – любов до Землі (у дослідженнях сучасних учених – антеїзм), заслуговує глибокого вивчення.

М. Гайдеггер виокремлював такі топоси людського буття – Дім, Поле, Храм. «Дім» – у першу чергу символізував довкілля, природне середовище, «Поле» – «поле життя», зв'язок із предками, відчуття Батьківщини, «Храм» – сакральне місце, де відбувається спілкування з богом [4].

Рідна земля, Вітчизна, краса рідної природи не могли залишитися поза увагою видатного українського педагога – В. Сухомлинського, який радив уроки проводити не в класах, а на природі. Створюючи «Школу радості» педагог підкреслював, що клас у них «буде під блакитним небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею, на винограднику, на зеленому лузі» [3, с. 30]. Учитель прагнув, щоб діти не тільки чули і бачили красу навколишньої природи, він намагався зробити усе можливе, щоб діти змогли доторкнутися до неї. Тому вимогою до дітей було – бути на уроці босоніж, щоб відчувати землю.

На його думку «природа» це «джерело нашого буття, вона єдина і нерозривна з нами, з людиною. Кожен з нас – “природа”, що стала людиною» [3]. В. Сухомлинський наголошував на необхідності розуміння людиною відповідальності за свою діяльність, необхідності розумної взаємодії з природою.

У вже згадуваній «Школі радості» педагог формував у дітей навички співіснування з навколишнім світом. Він наголошував: «У природі немає ніякої магічної сили, що безпосередньо впливає на розум, почуття і волю. Природа стає могутнім джерелом виховання лише тоді, коли людина пізнає її, проникає думкою в причинно-наслідкові зв'язки» [3, с. 38], вбачаючи тільки в діяльності, тільки в активному спілкуванні з природою основу взаємин людини і природи.

Таке тісне співіснування дозволить вивчити природні особливості, пізнати душу дитини, прищепити основні моральні норми, народний світогляд, а вже потім переходити до вивчення основ наук. В. Сухомлинський, продовжуючи ідеї Г. Сковороди вважав розкриття специфічних здібностей кожного учня, даних йому природою – основним завданням педагога.

У повісті Т. Шевченка «Близнюки» є згадка про Григорія Сковороду, який надівав на себе сіру свитку, вкривав голову солом'яним брилем, брав флейту і йшов куди очі дивляться. З ним ішов його учень. Разом вони сходили на могилу виключно за натхненням [5, с. 459].

У «Школі радості» діти також ішли на курган з метою «дослухатися до природи». Учитель вважав, що: «Дітям не треба багато говорити, не треба начиняти їх розповідями, слово – не забава, а словесне пересичення – одне з найшкідливіших пересичень. Дитині треба не тільки слухати слово вихователя, а й мовчати; в ці хвилини вона думає, осмислює почуте й побачене» [3, с. 34]. Власне це була можливість єднання з Всесвітом, з Богом. Пригадаймо, що праця була написана у 80-х роках ХХ ст., у державі, де панували атеїстичні концепції виховання, отже, ніякої мови про Бога бути не могло. Проте педагог наголошував на необхідності усамітнення кожної дитини, на важливості навчити її вслухатися у саму себе і навколишній світ: «Ми вслухаємося в хор коників. Я радий, що діти захопилися цією чудовою музикою. Нехай у їхній пам'яті назавжди збережеться тихий вечір, насичений пахощами полів і переливами чарівних звуків» [3, с. 35]. Таким чином дитина залучалася до джерела мислення й мови – до чудової краси природи, до тієї «музики сфер», про яку писав у свій час Платон [3, с. 32].

Обов'язком учителя педагог вважав – не стільки повідомлення дітям основних знань з певних наук, скільки розширювати й формувати їхні душі. У кожної дитини є явні та приховані таланти чи здібності, тож завдання вчителя – розкрити їх [2, с. 2].

Видатний педагог підтримував ідеї В. Вернадського, що «єдність і рівність від природи всіх людей – закон природи» [1, с. 240]. Відтак, він проголошував, що кожна дитина здібна від природи і створював умови для реалізації індивідуальних здібностей за допомогою принципу природовідповідності. При цьому велика увага приділялась взаєминам з природою. Виходячи з ідеї органічної єдності людини і природи, педагог

вважав за потрібне навчити учнів співчувати людині і боротися за збереження краси в природі, бачити природне в людині і людське в природі.

Ось що В. Сухомлинський писав про те, як діти реагували на красу довкілля: «Ми йшли до виноградної алеї. В тихому, оточеному деревами куточку, розросталися виноградні лози. Заплівши металевий каркас, вони утворили зелений курінь. Всередині куреня земля вкрита ніжною травицею. Тут панувала тиша, звідси, із зелених сутінок, весь світ здавався зеленим. Ми розсілися на траві.

– Ось тут і починається наша школа. Звідси будемо дивитись на блакитне небо, сад, село, сонце...

Діти не змогли відірватися від світу, що зачарував їх...» [3, с. 31].

Вдивляючись у природу діти навчалися не тільки бачити прекрасне, вони вчилися висловлювати свої почуття. Спочатку їх душевні переживання проявлялися у створенні казок про зайчика, жолудя, навіть про трактор (так вимагала політика партії), проте поступово «краса рідного краю, що відкривалась завдяки казці, фантазії, творчості» перетворилася на джерело любові до Батьківщини, до землі, розуміння її величі, могутності [3, с. 38].

Він був переконаний – якщо дитина розуміє красу, захоплюється нею, то в її серці, думках сформується любов до рідної землі, до Вітчизни, людей, оскільки краса – кров і плоть добрих почуттів та сердечних взаємин.

Педагог прагнув під час уроку запалити в маленькій людині вогник жадоби пізнання. Щоб дитина прагнула навчатися далі і далі. Під час уроку учні не повинні мріяти про перерву та відпочинок. Учитель повинен так розподілити навчальний час та матеріал, який вивчається, щоб зупинитися «коли в дітей загострювався інтерес до предмета спостереження, до праці, якою вони зайняті», що діти чекали «завтрашнього дня», який «обіцяє їм нові радощі» [3, с. 38].

Отже, на думку В. Сухомлинського ідеальний учитель той, хто любить рідну землю, свій народ, знає його історію, мистецтво, традиції, мову, відчуває

прекрасне. Оскільки, за визначенням В. Сухомлинського, краса – це основа людяності.

Список літератури:

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетарное явление. М. : Наука, 1991. 270 с.
2. Ковалевська Л. І. Учительська професія – це людинознавство... Педагогічна майстерня. 2013. № 10. С. 2–8.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. К., «Рад. школа», 1977. 670 с.
4. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. М., 1993.
5. Шевченко Т. Усі твори в одному томі. К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2006. 824 с.

Тематика: Психологічні науки

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ РАКУРС ПРОБЛЕМИ

Сасовська Ольга Володимирівна

аспірантка кафедри вікової та педагогічної психології
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Науковий керівник: Гошовський Ярослав Олександрович
завідувач кафедри педагогічної та вікової психології, доктор
психологічних наук, професор

Постановка проблеми та її значення. Швидкий розвиток інформаційних технологій змінює соціальне життя людей, що впливає на правові закони країни та на правила поведінки людей, тобто ті складові культури, без яких неможлива повноцінна життєдіяльність будь-якого суспільства. Аналіз науково-

психологічної літератури та педагогічної практики дає змогу стверджувати, що проблема виникнення залежності від мережі Інтернет сьогодні виявилася найбільш актуальною та важко вирішуваною з усіх, які поставали перед сучасним суспільством. Інтернет-мережа є важливими та невід'ємними атрибутами повсякденного сучасного життя людини. Сьогодні практично кожна людина зареєстрована в тій чи іншій соціальній мережі (Instagram, Viber, Facebook тощо), та не уявляє без неї життя. Проте, значна доступність і зручність соціальних мереж несе ризики для їх користувачів, серед яких частіше за все називають можливість надмірного «занурення» у віртуальне спілкування, розриву реальних соціальних зв'язків та формування залежності (адикції). Особливо великий ризик потрапити до залежності від соціальних мереж мають підлітки, адже сучасний стиль навчання у школі безпосередньо пов'язаний із тривалим перебуванням в Інтернеті-мережі, а насиченість та інтенсивність навчальної діяльності обмежує можливості школяра в підтримці широких соціальних контактів в реальності. Саме проблема інтернет-адикції у підлітковому віці знаходиться на першому місці, з чіткою та окресленою тенденцією до стрімкого зростання.

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні впливу інтернет-залежності на становлення особистості у підлітковому віці. Мета поставила перед нами завдання аналізу проведених теоретичних досліджень феномену інтернет-адикції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи феномену інтернет-адикції розглянуті у роботах багатьох науковців, зокрема, дослідженню поняття інтернет-адикції присвячені роботи А. Войскунського, І. Голдберга, Н. Іванова, Л. Куликова та інших; дослідження особливостей психічних станів людини під час надмірного використання комп'ютера розглядали І. Белавіна, Дж. Грохол, І. Тютюнник; вивчення небезпеки надмірного користування Інтернет-мережі (Ю. Бабаєва, М. Мандель, К. Янг); впливу Інтернет-мереж на особистість та на мотиваційну складову Інтернет-соціалізації (А. Засекін, І. Лещук, А. Лучинкіна, М. Назар, Л. Найдьонова),

розгляду інтернет-залежності як різновиду адиктивної поведінки особистості (Б Браун, М. Холл, М. Шоттон). Також чимало представників психологічної науки звертаються до генезису інтернет-залежності та розкриття вікових особливостей психічного й особистісного розвитку особистості, перш за все підлітків, які найбільше підлягають її впливу (Л. Бутузова, Я. Гошовський, Н. Гребенюк, О. Камінська, І. Кон, Н. Максимова, Є. Петрова).

Результати теоретичного дослідження. Термін «Інтернет-адикція» використовується як рівнозначний термінам «Інтернет-залежність», «комп'ютерна адикція» та стосуються одного феномену.

Вчений А. Голдберг – автор терміну «Інтернет-залежність» (1996 р.), характеризує інтернет-залежність як те, що «чинить згубну дію на побутову, учбову, соціальну, робочу, сімейну, фінансову або психологічну сфери діяльності» [4].

У Психіатричному енциклопедичному словнику поняття «залежність» визначається «стан людини або її поведінка, коли вона знаходиться у підкоренні іншої людини або ситуації» [1].

К. Янг вказує, що термін «Інтернет-залежність» позначає велику кількість проблем поведінки та контролю над потягами, одною з яких є пристрасть до нереальних знайомств – надмірність знайомих та друзів в мережі [2].

І. Голдберг стверджує, що інтернет-залежність призводить до появи стресу, шкідливо впливає на міжособистісний, економічний, психологічний та соціальний статус особистості [3]. Безглузде використання інтернету не тільки заподіює шкоду психологічному і фізичному здоров'ю людини, але й згубно впливає на міжособистісне спілкування. Інтернет-адикція більшою мірою впливає на становлення та функціонування особистості.

Однією з найбільш вразливих категорій, що підпадають під вплив інтернет-адикції, є підлітковий вік. У процесі становлення особистості підліток сприймає Інтернет-мережу як основний засіб отримання інформації та комунікації. Оскільки особистість у підлітковому віці є ще не сформованою, вона залишається чутливою до впливу психологічних та соціальних чинників,

що можуть призвести до її деформації. Підліток прагне забути про свої соціальні проблеми, з якими стикається в повсякденному житті, прагне відволіктися від страху до змін, отримати позитивні емоції. У цьому йому допомагає Інтернет. Слід зазначити, що у підлітковому віці на перший план виходить потреба в спілкуванні з однолітками, причому в сучасних підлітків з'явилися та стрімко набирають популярності нові форми соціальної комунікації один із одним – через інтернет-мережу, що є ще однією передумовою розвитку даного досліджуваного феномена. Неконтрольоване використання Інтернету несе в собі загрозу фізичному та психічному здоров'ю підлітка.

Розкриваючи особливості виникнення підліткової інтернет-залежності варто підкреслити, різні підліткові комплекси (наприклад, з незадоволенням своєю зовнішністю, комплекс неповноцінності, комплекс «білої ворони» тощо), типологічні властивості й риси характеру також можуть стати причиною відходу від реального до віртуального світу.

Інтернет-залежність формується переважно у осіб, які мають схильність до певних психологічних особливостей особистості, серед них: слабкість вольового контролю, високий рівень нейротизму, підвищена емотивність, екстернальність, неадекватне самосприйняття, неадекватна занижена або завищена самооцінка, незадоволеність собою, сором'язливість, прагнення до незалежності, наявність соціальних фобій, почуття самотності та відсутність взаєморозуміння, неусвідомлення соціального статусу, схильність до азартних ігор тощо. Саме ці психологічні особливості притаманні особистості у підлітковому віці. Підлітки значно частіше себе самотніми і незрозумілими. Почуття самотності пов'язане з віковими труднощами становлення особистості, породжує у підлітків невтомну спрагу спілкування і групування з однолітками. Саме у Інтернет-мережі вони знаходять, чи сподіваються знайти те, у чому їм відмовляють дорослі: спонтанність, емоційне тепло, порятунок від нудьги і визнання власної значущості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, Інтернет-залежність є психологічним феноменом, який полягає у тому, що у людини виникає нав'язливе бажання постійно перебувати у мережі. Інтернет-адикція супроводжується порушенням структури особистості, відірваністю від реального світу, порушенням зв'язків із соціумом, загострення проявів акцентуєваних рис, що призводить до дезадаптації особистості підлітка. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні психологічних особливостей інтернет-адикції особистості, які є характерними для підлітків з різними формами деривацій, а також розробку програм корекції інтернет-залежності в підлітковому віці.

Список літератури:

1. Психиатрический энциклопедический словарь / [Й.А. Стоименов, М.Й. Стоименова, П.Й. Коева и др.] - К.: МАУП, 2003. – 1200 с.
2. Янг К. С. Диагноз – интернет-зависимость [Электронный ресурс] / Кимберли С. Янг – Режим доступа: <http://www.narcom.ru/ideas/common/15.html>
3. Goldberg I. Internet Addictive Disorder [Electronic resource] / I. Goldberg // – [Cited 2010, 8 Dec.]. – Available from: <http://www.psycom.net/iadcriteria.html>.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ І СУСПІЛЬСТВА

Свириденко Віталія

викладач інформаційних систем і технологій
Ірпінський державний коледж економіки та права

Україна, м.Ірпінь
sviridenkov@ukr.net

Для оптимізації процесів управління сучасний бізнес потребує застосування інноваційних цифрових технологій, що дозволить не тільки змінити той чи інший бізнес-процес, а повністю реструктурувати галузь, створивши продукт, якого не було до цього. Цифрова трансформація дає ці можливості.

Споживачі прагнуть максимально спростити свій цифровий досвід, починаючи від онлайн-замовлень до автоматизації великої мережевої структури, саме тому кожна країна або бізнес, які рухаються в напрямку майбутнього, інвестують в свою цифрову трансформацію. Більш того, організації повинні створювати і поставляти нові цікаві рішення швидше, ніж будь-коли раніше.

Однак, увага тільки на технології і «цифрі», замість конкретних бізнес-цілей, - це головна пастка. Цифрова трансформація заради цифровий трансформації, або «перехід в хмару» заради самого переходу - це дорога в нікуди. Цей шлях не принесе нічого, крім втрат, нерентабельність інвестицій і негативного ставлення до самих процесів цифрової трансформації. Потрібна трансформація культури компанії і треба дбайте про працівників, адже технології - це помічники для них, а не навпаки.

Сьогодні цифрові технології, можуть використовуватися як для захисту і здійснення прав людини, так і для їх порушення, наприклад шляхом

відстеження наших переміщень, покупок, розмов і поведінки. Уряд і підприємства мають у своєму розпорядженні всі інструменти для пошуку, аналізу та використання даних в фінансових та інших цілях.

Цифрова трансформація на підприємстві – це перш за все зміна якості обслуговування клієнтів, це найбільш відчутний напрямок, але компанії також отримують дуже сильні переваги від перетворення внутрішніх процесів за допомогою їх електронної обробки та автоматизації. Цей напрямок групує такі елементи:

- Цифрова автоматизація. Застосування цього елемента, за статистикою, знижує життєвий цикл виробництва продукту на 30%. Автоматизуючи найбільш рутинні ділянки виробництва, персонал вивільняє час і ресурси для розвитку нових і оптимізації діючих напрямків бізнесу.

- Віртуалізація робочого простору. Фактично мова йде про запровадження режиму віддаленої роботи. Весь основний документообіг відбувається в електронній формі, робочі матеріали збираються в згруповані віртуальні бази даних, дозволяючи об'єднувати індивідуальні знання співробітників в одно-єдине колективне знання. Таким чином, результати роботи кожного співробітника отримують можливість використовувати всі інші.

- Оптимізація виконавчого управління. За допомогою впровадження електронних систем постановки завдань, а також систем акумуляції статистичної інформації керуючий персонал отримує можливість приймати рішення, спираючись на реальні статистичні дані. Отримуючи дані з різних галузей, керівництво має можливість порівняти ефективність тих чи інших управлінських практик, з тим щоб впровадити найбільш успішні рішення.

У ряді випадків завдяки впровадженню ІТ-технологій компанії не тільки зазнали оперативних змін, але також розширили межі і відкрили нові напрямки свого бізнесу, змінили бізнес-моделі:

- Електронне (цифрове) перетворення бізнесу (дублювання або заміну форми реалізації основних функцій бізнесу з традиційною на цифрову).

Наприклад, дублювання паперового журналу його електронною версією в мережі інтернет.

- Створення нового цифрового бізнесу. Наприклад, розширення бізнесу кредитних компаній від видачі іпотеки до надання комплексу фінансових послуг за допомогою роботи інвестиційного інтернет-порталу.

- Цифрова глобалізація. Великі міжнародні компанії все більше перетворюють свої мультинаціональні операції до дійсно глобальних масштабів. Використовуючи цифрові ресурси (в тому числі - хмарні технології), пов'язані в інтегровану глобальну мережу, компанії можуть оперативнo приймати рішення для будь-якої географічної точки свого бізнесу, оперуючи необхідною кількістю і якістю даних.

Впровадження цифрових технологій відбувається швидше, ніж впровадження будь-яких інших інноваційних розробок в історії людства. Використання технологій, які сприяють розширенню комунікаційних можливостей і доступу до фінансових, комерційних і державних послуг, призводить до значного зниження рівня нерівності населення. В той же час, згідно з результатами звітів таких компаній, як «МакКінзі», до 2030 року 800 мільйонів чоловік можуть залишитися без роботи через автоматизацію робочих процесів, а результати опитувань свідчать про те, що більшість співробітників стурбовані відсутністю необхідної підготовки або навичок для отримання добре оплачуваної роботи.

Зараз, на тлі посилення геополітичної напруженості, питання про способи управління за допомогою цифрових технологій, є предметом широкого обговорення - як на національному, так і на міжнародному рівнях. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй попередив про можливість «великого розколу» між світовими державами, кожна з яких має власну мережу і стратегію щодо застосування штучного інтелекту, а також домінуючу валюту, торгіві і фінансові правила і суперечливі геополітичні і військові погляди.

Такий розкол може призвести до виникнення «цифровий Берлінської стіни». Все частіше в якості найважливіших факторів забезпечення єдності в

світі розглядаються співробітництво держав в цифровому просторі, а також створення універсального кіберпростору, що відображає глобальні стандарти в областях миру та безпеки, прав людини та сталого розвитку.

Список літератури:

1. Коптелов А.К. Цифровые технологии изменяющие мир [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://koptelov.info/publikatsii/digital_technology/
2. Последствия использования цифровых [Електронний ресурс] – Режим доступу: технологий <https://www.un.org/ru/un75/impact-digital-technologies>
3. Дмитро Осика. Цифровая трансформация большого бизнеса: с чего начать [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nv.ua/biz/experts/cifrovaya-transformaciya-bolshogo-biznesa-s-chego-nachat-50053063.html>

Тематика: Інші професійні науки

МІНІМІЗАЦІЯ ЕНЕРГОСИЛОВИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОЦЕСУ ПРЕСУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ DEFORM 2D/3D

Свяцький В.В.

Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна, канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри обробки металів тиском та спецтехнологій, ID ORCID 0000-0002-5889-8875

Крючков Г.М.

Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна, магістрант кафедри обробки металів тиском та спецтехнологій

Оптимізація технологічних параметрів процесів пресування з метою одержання виробів з мінімальними енергосиловими параметрами має великий

науковий і практичний інтерес. Напружений і деформований стан металу, а також розміри вогнища деформації при пресуванні суттєво залежать від конструкції інструмента і, зокрема, від форми матричної лійки. Проте, дотепер не існує єдиної точки зору про вплив геометрії вогнища деформації на енергосилові параметри процесу пресування металів.

Проведене дослідження з визначення профілю матричної лійки на основі аналізу поля ліній ковзання сталої стадії пресування через симетричну одноканальну матрицю [1]. За допомогою комп'ютерного моделювання прямого пресування сплаву AD1 ГОСТ 4784-97 із величиною витяжки $\mu = 81$ та зі швидкістю деформації 1 мм/сек досліджувалися такі типи профілів (рис. 1) матричних лійок [2]: матриця, форма якої відповідає усіченому конусу; увігнутий профіль, побудований по циклоїді з радіусом $R_{\text{ц}}$ виходячи з умови найбільшої рівномірності пластичного течії металу в матричній лійки; опуклий профіль, побудований по експоненті, аргументований умовою сталості логарифмічної деформації λ_z на одиницю висоти матричної лійки; опуклий профіль, обґрунтований умовою забезпечення сталості усередненої швидкості деформації по висоті матричної лійки; матриця, профіль якої виконаний по лінії ковзання, що відокремлює пластичну зону від пружної сталої стадії пресування.

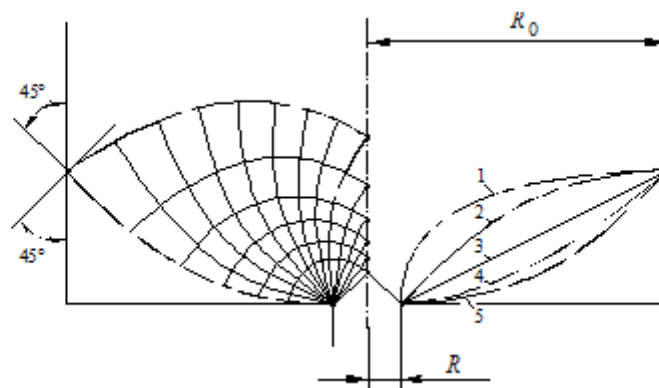


Рисунок 1 – Профілі матричних лійок: 1 – перша випукла логарифмічна;

2 – друга випукла логарифмічна; 3 – конусна; 4 – увігнута по циклоїді;

5 – увігнута по лінії ковзання

Аналіз комп'ютерного моделювання за допомогою програмного комплексу Deform 2D/3D силових параметрів пресування показав суттєву перевагу увігнутих профілів матриць щодо інших профілів [3, 4]. При пресуванні через матрицю, профіль якої виконаний по лінії ковзання, що відокремлює пластичну зону від пружної, відзначені найменші енергосилові витрати в порівнянні із іншими профілями матриць (рис. 2).

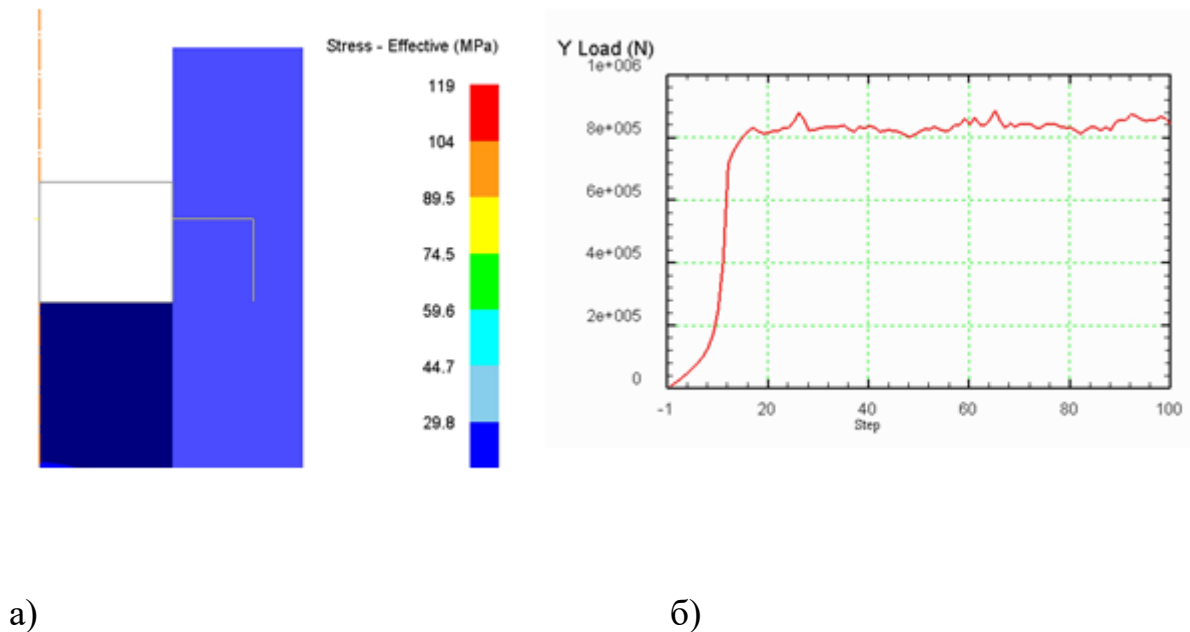


Рисунок 2 – Розподіл інтенсивностей напружень (а) та графік зусилля пресування (б) для сталої стадії пресування через увігнуту по лінії ковзання матричну лійку

Величину спрацювання інструменту оцінювали за моделлю Рейе-Арчарда-Хрущова, яка заснована на теорії контакту з нерівностями і використовується для опису спрацювання ковзання [5]. Спрацювання контактної поверхні матричної лійки при цьому є функцією від тиску пресування на границі поділу "інструмент – заготовка", швидкості ковзання, твердості матеріалу матриці та часу технологічної операції. Відзначено, що найбільше значення спрацювання є характерним для опуклих профілів інструменту (рис. 3, а), мінімальних – для увігнутої по лінії ковзання матричну лійку (рис. 3, б).

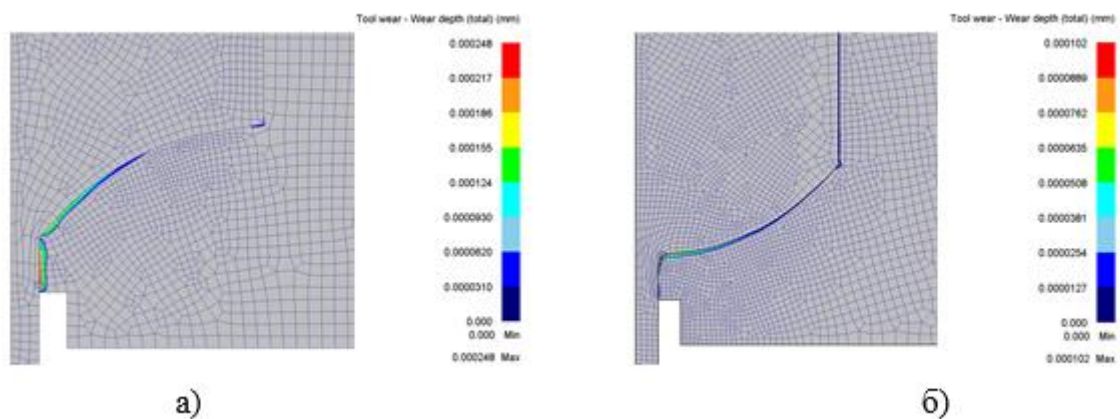


Рисунок 3 – Характер і величини спрацювання матриць з різними профілями лійки

Експериментальна перевірка теоретичних положень проводилася нами при пресуванні дискретних тіл (гранул) [6 – 9]. Особливості характеру течії гранул, наявність міжгранулярного контактного тертя дає можливість більш переконливо показати розподіл результуючих деформацій у вогнищі пресування. Загальний вид прес-залишків (рис. 4) свідчить про те, що форма матричної лійки суттєво впливає на розміри вогнища деформації і розподіл результуючих деформацій у випресовці [6]. Аналіз деформацій гранул показує, що для увігнутих лійок є характерним викривлення вертикальних вісей дискретних частинок. Такі викривлення зменшуються до осі симетрії. При виході з вогнища деформації спостерігається різка зміна напрямків ліній течії дискретних частинок (рис. 4, а).

Відзначено, що для опуклих лійок (рис. 4, б) площа вогнища деформації є найбільшою; для конічних (рис. 4, в) течія металу є близькою до радіальної в напрямку усіченого конуса.

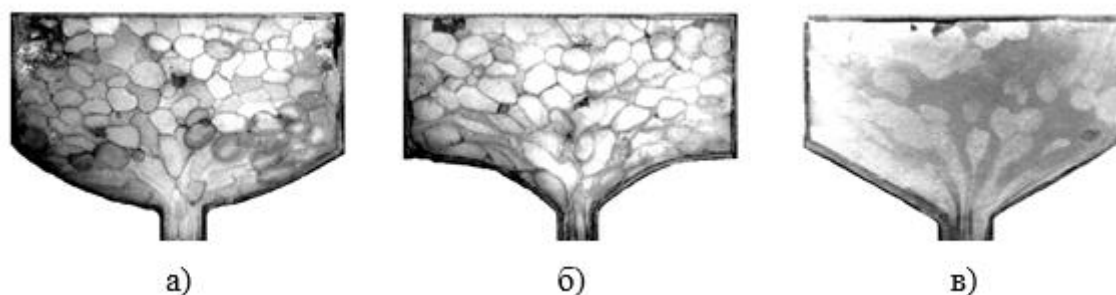


Рисунок 4 – Зразки прес-залишків, які отримані при пресуванні литих гранул через увігнуту (а), опуклу (б) і конічну (в) матричні лійки

Таким чином, теоретичні дослідження пресування, комп'ютерне моделювання процесу прямої екструзії металу за допомогою програмного комплексу Deform 2D/3D, результати експериментальної перевірки викладених матеріалів показали, що оптимальні енергосилові умови досягаються при пресуванні через матрицю, що має профіль, виконаний по лінії ковзання. У цілому зазначена методика може успішно застосовуватися для вибору оптимальних геометричних розмірів матриць, вибору обладнання і розрахунків оснащення при пресуванні і волочінні матеріалів.

Список літератури:

1. Шепельский Н.В. Оптимизация профиля матричной воронки для прессования / Н.В. Шепельский, В.В. Свяцкий // Кузнечно-штамповочное производство. Обработка материалов давлением. – 2000. – № 8. – С. 10-12.
2. Шепельский Н.В. Выбор рациональной геометрии матричной воронки для прессования / Н.В. Шепельский, В.В. Свяцкий // Физика и техника высоких давлений. – 2000. – Т. 10, № 4. – С. 57-61.
3. Свяцкий В.В. Інтенсифікація технологічного процесу пресування профільним інструментом / В.В. Свяцкий, О.В. Юшко // Сучасний рух науки: тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 3-4 жовтн. 2019 р. – Дніпро: WayScience. – Том 3. – С. 237-242.

4. Свяцький В.В. Комп'ютерне моделювання процесу прямого пресування через різні профілі матричних лійок / В.В. Свяцький, О.В. Скрипник, С.В. Конончук // Центральноукраїнський науковий вісник. Технічні науки: зб. наук. пр. – Кропивницький: ЦНТУ, 2020. – Вип. 3(34). – С. 123-130.

5. Kato K. Classification of wear mechanisms/models // Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part J: Journal of Engineering Tribology. – 2002. – № 216(6). – P. 349-355.

6. Шепельський Н.В. Влияние геометрии очага деформации на процесс получения разобщенных волокон при прессовании литых гранул / Н.В. Шепельський, В.В. Свяцький // Удосконалення процесів та обладнання обробки тиском в металургії та машинобудуванні: Збірн. наук. праць ДДМА. – Краматорськ-Слов'янськ, 2000. – С. 242-247.

7. Свяцький В.В. Розробка теоретичних положень і удосконалення технології пресування адгезійно роз'єднаних волокон зі свинцевих гранул: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.03.05 „Процеси і машини обробки тиском” / Свяцький Володимир Вячеславович; М-во освіти і науки України, Донецький нац. техн. ун-т. – Донецьк, 2004. – 21 с. – Бібліогр.: с. 17-18.

8. Свяцький В.В. Оцінка величини схоплювання дискретних тіл при пресуванні / В.В. Свяцький, Л.П. Свяцька // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація. – Кіровоград: КНТУ, 2007. – Вип. 18. – С. 112-115.

9. Свяцький В.В. Дослідження характеру руйнування поверхні контакту дискретних частинок при зсувних деформаціях / В.В. Свяцький, Л.П. Свяцька // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Техніка в сільськогосподарському виробництві, галузеве машинобудування, автоматизація. – Кіровоград: КНТУ, 2007. – Вип. 18. – С. 131-134.

OSCAR WILDE AS A CHARACTER IN PETER ACKROYD`S NOVEL**Sevda Sohrab Huseynova**

Baku engineering university

lecturer, academic advisor, phd student

E-mail: shuseynova@beu.edu.az

mob: +994 70 752 24 62

Abstract

The article illustrates the literary manifestations of the researches on the personal life of the great Irish writer Oscar Wilde from his early childhood, to his disgrace, lived under an assumed name in a shabby Parisian hotel. All these researches have been conducted by Peter Ackroyd, who is known for his biographies in English literature, in his biographical novel named "The Last Testament of Oscar Wilde". Research on the ideological and artistic features of "The Last Testament of Oscar Wilde" by Peter Ackroyd has scientific significance. "The Last Testament of Oscar Wilde" (published in 1983), audaciously recreates the voice of the notorious Wilde in the form of a journal he might have kept during his sad last months. Yet he demonstrates how even a memoir can be lacking in self-awareness. The book posses intriguing riddles, not just about Wilde himself, but the trustworthiness of memories, and the conflicts between how we see ourselves, and how the world sees us.

Keywords: *Modern English literature, Oscar Wilde, British culture, creative character, Victorian celebrity*

The growing reputation of modern English literature has become a cultural and political manifestation of the period. In other words, the moral aspirations and motives of modern English literature dating back to the early twentieth century reflect

the development of British culture as a whole and is the direct result of changes in the social, political, and cultural spheres of the era. In English literature, the modern period is distinguished by its specificity. The point that draws attention to the artistic patterns of this period is that the authors communicate with their readers through creative personalities in their works. Creative individuals are the creators of the world of art. In short, a writer, poet, actor, actress, artist and so on, are literary examples of creative personalities that attract more attention to certain values for the development of literature. From this point of view, research on the ideological and artistic features of “The Last Testament of Oscar Wilde” by Peter Ackroyd has scientific significance [1].

Peter Ackroyd is a well-known writer of both fiction and non-fiction about aspects of British history. His early novel, “The Last Testament of Oscar Wilde” (published in 1983), audaciously recreates the voice of the notorious Wilde in the form of a journal he might have kept during his sad last months.

In Ackroyd’s novel, Oscar Wilde looks back at his life, from early childhood, to his present disgrace, lived under an assumed name in a shabby Parisian hotel. Deserted by his former friends, and humiliated by his poverty, Wilde is *persona non grata* in a city famous for its exiles. Wilde was no doubt a Victorian celebrity, yet his retelling of his life feels curiously private and intimate.

Ackroyd's “The Last Testament of Oscar Wilde” is of course a work of fiction. Yet he demonstrates how even a memoir can be lacking in self-awareness. The book poses intriguing riddles, not just about Wilde himself, but the trustworthiness of memories, and the conflicts between how we see ourselves, and how the world sees us [2].

Oscar Wilde never wrote a last testament during his isolation in Paris. This book takes the known facts about Oscar Wilde and converts them into a fictional portrait of the writer and memoir of a life of great contrast - a career which ended with a catastrophic fall from public favour.

Ackroyd really succeeds in capturing the voice and wit of Wilde in this elegiac work, which looks back over the whole of the writer's life with a mix of pride and

pathos. Peter Ackroyd is aware of Wilde's relation to the Young Ireland movement, and in his fictional account of Wilde's last months in Paris he makes a courageous attempt to align his subject with the Irish libertarian tradition [3].

References:

1. Ackroyd P., The Last Testament of Oscar Wilde, Hamish Hamilton, 1983, 185 pp
2. https://www.goodreads.com/book/show/67724.The_Last_Testament_of_Oscar_Wilde
3. <https://www.lrb.co.uk/v05/n21/tom-paulin/oscar-and-constance>

Тематика: Педагогічні науки

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Семаньків Марія Василівна

к.т.н

Кафедра комп'ютерних наук та інформаційних систем
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Івано-Франківськ, Україна

Однією із найбільш продуктивних педагогічних технологій, яка суттєво збагачує навчально-виховний процес та змінює традиційний підхід до навчання та виховання учнів є проектна діяльність. В її основі лежить інтеграція та безпосереднє застосування набутих знань учнів під час практичної діяльності.

В основі технологій проектів лежать: здібності дитини, що закладені природою, і школа повинна створити умови для їх розкриття, адже знання мають слугувати пристосуванню учня до навколишнього життя і повинні мати практичне спрямування. Залучення школярів до соціальних відносин є одночасно і способом, і результатом виховання.

Проект — це система навчання, за якою учні набувають знань, умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань, що постійно ускладнюються. Під час роботи над проектом чільне місце посідає самостійність учнів та їхня активність, ініціативність, захопленість. Проекти можуть мати індивідуальний, груповий чи колективний характер. В їх основу покладено ідею здійснення навчання на активній основі, через самостійну і практичну діяльність учнів з урахуванням їхніх особистих інтересів.

Виходячи із вище викладеного, слід зазначити, що для сучасної української школи проектна діяльність є способом досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технології), котра повинна завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим тим чи іншим чином.

Особливістю проектної технології є діяльнісний підхід до освітньо-виховного процесу, що стало однією із причин зростання інтересу до цієї форми роботи з боку сучасної методичної школи. Проектні технології ґрунтуються на позиціях прогресивної педагогіки, що передбачає погляд на виховання як на постійну реконструкцію особистого досвіду учнів, а також відповідність змісту виховання інтересам та потребам учнів. Прихильники проектної педагогічної діяльності відстоюють принцип «навчання за допомогою діяльності», розглядаючи при цьому діяльність як різновид творчої роботи, де учень виступає її активним учасником. Тому в основі цього методу лежить не інформаційний підхід, що зорієнтований на розвиток пам'яті учнів, а діяльнісний, що спрямований на формування комплексу різноманітних вмінь та навичок необхідних передусім для дослідницької діяльності.

Аналіз досліджень показав, що проекти можуть застосовуватись у навчально-виховному процесі при вивченні будь-якого предмету чи курсу. Розвиваючий ефект проектної технології відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі учнів, в оволодінні дослідницькими методами мислення; формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності; вмінні мислити системно і комплексно,

самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, безупинно опановувати нові знання й застосовувати їх як засіб перетворювальної діяльності.

Проектна діяльність учнів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значимих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності.

Головним елементом проектної технології є процес проектування учнівського пошуку - від моделювання тренувальних умінь до постановки навчальної проблеми та її дослідження, до конструювання й визначення оптимальних шляхів її розв'язання у вигляді проекту.

Технологія проектів передбачає постановку певної проблеми і наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідеї та гіпотези розв'язування проблеми, чітким плануванням дій, розподілом (якщо розглядається групова робота) ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності учасників проекту за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів.

Проаналізувавши зміст проектної технології було зроблено висновок, що навчання за методом проектів допомагає задовольнити індивідуальні потреби та інтереси кожного учня. Проекти часто вимагають від учнів самостійного добору змісту, навчальної діяльності та форми подання результатів своєї роботи. Проекти також дозволяють учням досліджувати цікаві для них теми, опановувати нові навички. При організації проектної діяльності від учнів вимагається здатність самостійно приймати рішення, співпрацювати, брати на себе ініціативу, робити публічні презентації.

У ході дослідження з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду було виявлено й експериментально перевірено педагогічні умови, що впливають на ефективність використання методу проектів. Виконане дослідження підтвердило ефективність методу проектів, мета якого полягає в тому, щоб створити належні умови, при яких учні: самостійно отримують

відсутні у них знання з різних джерел, вчать користуватися даними набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань; набувають комунікативних вмінь, працюючи в різних групах; розвивають особистісні дослідницькі вміння (виявлення проблем, отримання інформації, спостереження, проведення експерименту, його аналізу, побудови гіпотез); розвивають критичне мислення.

Сучасний випускник школи не відповідатиме вимогам сьогоденного життя, якщо не готувати його до цього життя. Формуючи особистість здатну до самоосвіти, до самостійного вирішення особистих і глобальних проблем, здатного до творчості, саморозвитку і самореалізації школа створює платформу для успішного старту. Формування покоління молоді, що буде захищеним і мобільним на ринку праці, здатним робити особистісний, духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички і компетентності для інтеграції їх в суспільство на різних рівнях, здатних до навчання впродовж життя – це ключові моменти у процесі формування майбутнього випускника, мета усієї української освіти. У досягненні цієї мети може стати в пригоді метод проектів.

Отже, метод проектів є визначальним складником компетентного навчання, методом, що допомагає вчителю у роботі з учнями, що орієнтує на самовираження, саморозвиток особистості, готової до суспільно корисної праці.

STEAM GENERATOR SAFETY FROM FAILURES AUTOMATIC WATER FLOWS CONTROL SUBSYSTEM (AWFCS)

Semenko V.S.

Kyiv Polytechnic Institute named by Igor Sikorsky, bachelor,
vladsemenkokpi2015@ukr.net

The main goal of the nuclear power station (NPS) work is providing a set of conditions, which help us to avoid of radiation substances spreading in our environment. The leakage of Steam Generator (SG) is one of accident which can lead to release of the radionuclides in the second circle and emission materials outside.

Structurally, Steam Generator is a vessel with several thousand pipes. The coolant of the first circuit runs inside the heat exchange pipes and heats the water until steam is formed. In case of integrity violation of the heat exchanger pipe, the coolant gets into the water of the second circuit and further into the external environment [2, p. 111]. Thin-walled heat exchange pipes are an important part of the first circuit boundary and implementation of their reliable operation is one of the most important tasks for worldwide nuclear power stations.

In order to reduce the probability of the Steam Generator damage, several organizational and technical steps are being taken: clearly enforcement to the water-chemical regime, early diagnostics of the coolant leakage from the first circuit to the second and automatic cut-off of the damaged part. The functional diagram of the AWFCS is shown on the Figure 1 (1 - sensor for measuring activity in SG; 2 - module for generating conditions to run AWFCS; 3 - alarm of activity excess; 4 - alarm of starting phase 1; 5 - alarm of starting phase 2; 6 - module of phase 1 generating; 7 - module of phase 2 generating).

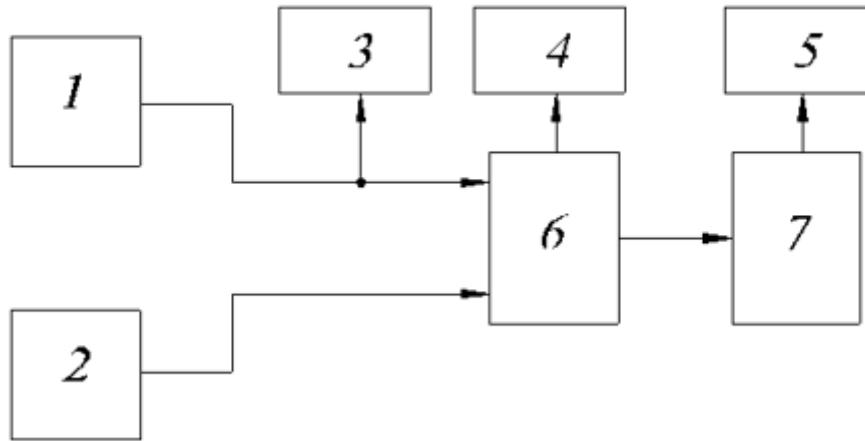


Figure 1 Functional diagram of the AWFCS

Phase 1 - is designed to create conditions for localization of the emergency SG, to provide physical volumes of damping of the radioactive coolant entering the second circuit and provide a reserve of time that enables the operator to evaluate the upstream event of the accident and make a decision - to allow further automatic switching or to limit only the action of 1 phases.

Phase 2 - is introduced with a delay time of 300s from the start of phase 1 initialization and is intended to complete the action of SG emergency localization.

Accurate maintenance of water level in the SG allows us to prevent exposure of heat exchange pipes during overheating and as a result damage them [1, p.15]. Automatic control system (ACS) of the SG feed water is present to perform such tasks.

To build a reliable ACS in the SG, it is necessary to organize a quality and exact measurement of the feed water level. Accordingly to the geometric sizes of the SG which are large in order to achieve qualitative measurement of the feed water level, it is proposed to place sensors along the entire SG length. Also, every technological parameter you need to control for three sensors.

For timely detection of regulator malfunction, the algorithm introduces diagnostics of "passing" control commands, implements the principle of echo-signal,

when a command to the actuator is formed, so we control the passage of this command. In case of command failure operator have to take preventive actions.

Using of the AWFCs allows to increase the reliability and safety of the NPS by automating sequential actions to manage the accident of "coolant leakage from the first circuit to the second".

References:

1. Работоспособность теплообменных труб и управление ресурсом парогенераторов АЭС с ВВЭР С.Е. Давиденко, Н.Б. Трунов, В.А. Григорьев, С.И. Брыков, В.С. Попадчук ФГУП ОКБ «ГИДРОПРЕСС», г. Подольск, 15с.
2. Целостность паргенераторов АЭС с реактором типа ВВЭР-1000 (IAEA-EBR-WWER-07, ISSN 1025-2762), МАГАТЭ, Вена, 1997, 111с.

Тематика: Політичні науки

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сергієнко Тетяна Іванівна

Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя
доцент кафедри загальноправових та політичних наук, к.політ.н, доцент,
ORCID: 0000-0002-4654-9248

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що сучасне суспільство формується під інформаційним впливом та швидко зростаючими технологічними можливостями сучасних інформаційних систем, які мають безпосередній вплив на політику, господарсько-економічне життя, духовно-ідеологічну сферу - змінюючи свідомість людей, що призводить до виникнення низки нових загроз як світовому так і національному розвитку [2, с.75]. Тож, з розвитком сучасних інформаційних технологій зросли загрози інформаційній

безпеці, і виникла проблема відносно забезпечення інформаційної безпеки як національних так і міжнародних інтересів. Таким чином, ключове місце в забезпеченні інтересів суспільства «нового» типу тобто інформаційного суспільства, посідає інформаційна безпека, яка тісно пов'язана з проблемами щодо забезпечення як особистісної безпеки, так і соціуму в цілому.

Дослідженням проблем, пов'язаних з інформаційними процесами займаються такі видатні науковці, як: Н.Волковський, С.Жук, В.Косєвцов, А.Кузьменко, О.Кіндратець, В.Ліпкан, О.Литвиненко, І.Лук'янець, В.Остроухов, П.Панарін, В.Петрик, Г.Почепцов, П.Прибутко, М.Присяжнюк, А.Рось, В.Толубко, М.Требін та ін. Вивченням особливостей державної інформаційної політики в сучасних умовах, займаються такі зарубіжні та українські дослідники як: Ф.Барнета, С.Джерджа, М.Лібікі, А.Манойла, Т.Ніколаєва, М.Недопитанський, Ю.Ноев, А.Петренко, С.Телешун, Д.Фролова, В.Хатчінсон та багато інших.

Також, зазначимо, що дослідженням інформаційного суспільства, займаються такі вчені як: І.Арістова, В.Данильян, О.Дзюбань, В.Ільганаєва, В.Ліпкан, А.Марущак, А.Новицького та ін. Суспільство «нового» типу яке розвивається в інформаційних умовах, розглядали В. Бебик, А.Руднева, В.Цимбалюк, В.Воронкова та ін. Щодо питань забезпечення інформаційної безпеки, то вивченням даної проблеми займалися В.Білик, В. Бінько, К. Бурич, А.Гуровський, А.Данільян, А.Дзюбань, В.Пархоменко, Д.Дмитрієв, І.Єфименко, Б. Коган, П. Косач, Р. Костенко, В.Ліпкан, О.Палій, Р.Погорецький та ін. Дані науковці зазначають, що сучасне українське суспільство опинилося у стані інформаційної війни. Розвиток сучасних інформаційних технологій має величезний та значний вплив на людську свідомість. Інформація має не тільки позитивні наслідки для людини але й має і негативний вплив.

Перетворення інформації в ресурс стратегічного значення забезпечує кардинально нові можливості для розвитку інформаційного суспільства, зростання продуктивності праці та запровадження інновацій, вирішення соціальних та економічних проблем, а також сприяє встановленню та розвитку

нових економічних відносин [7, с.298]. Знання та інформація, що об'єднані та передаються через мережу, прискорюють розвиток технологій у всіх наукомістких галузях, що раніше відбувалося повільно через тривалу обробку великих масивів даних для отримання нових результатів [1, с.12].

Як зазначає Ю.Максименко: «Становлення інформаційного суспільства має як безсумнівні позитивні, так і певні негативні наслідки. З одного боку, пришвидшилася передача інформації значного обсягу, прискорились її обробка та впровадження. З іншого – серйозне занепокоєння викликає поширення фактів протизаконного збору і використання інформації, несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів, незаконного копіювання інформації в електронних системах, викрадення інформації з бібліотек, архівів, банків та баз даних, порушення технологій обробки інформації, запуску програм-вірусів, знищення та модифікація даних у інформаційних системах, перехоплення інформації в технічних каналах її витоку, маніпулювання суспільною та індивідуальною свідомістю тощо» [6, с. 3]. Таким чином, саме інформаційне середовище здебільшого спричиняє загрози національній безпеці в різних сферах діяльності.

Звертаючись до визначення терміну «інформаційна безпека», слід визнати, що у науковій літературі відсутня єдина думка щодо його змісту. Так, Ю.Коваленко, зазначає, що «Інформаційна безпека» - це стан захищеності систем обробки і зберігання даних, при якому забезпечено конфіденційність, доступність і цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення (у цьому значенні частіше використовують термін «захист інформації») [5, с. 123].

Дещо інше визначення даної категорії ми можемо знайти в економічній енциклопедії, а саме: Інформаційна безпека це стан захищеності потреб особи, суспільства та держави в інформації незалежно від внутрішніх і зовнішніх

загроз [3]. Так, Р.Костецький зазначає, що поняття «інформаційної безпеки» можна розглядати у декількох ракурсах. По-перше, це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання й розвиток в інтересах громадян, організацій, держави. По-друге, «інформаційна безпека» – це стан захищеності потреб в інформації особи, суспільства й держави, при якому забезпечується їхнє існування та прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз [4].

Таким чином, інформаційну безпеку можна розглядати як сукупність засобів забезпечення інформаційного суверенітету України, захисту держави та її громадян від зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз. Вона виступає складовою загальної безпеки та стрімко розвивається як у всьому світі, так і в Україні, глобальна інформатизація охоплює всі сфери держави – економічну, військову, політичну, промислову і т. ін.

Правову основу інформаційної безпеки становлять Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України»; Закон України «Про державну таємницю»; Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» та інші. Крім того, в межах даної проблематики чинними є два стратегічних документи: Стратегія національної безпеки України та Доктрина інформаційної безпеки України. Важливе нормативно-стратегічне значення має також ратифікована Верховною Радою України Конвенція про кіберзлочинність.

Також, зазначимо, що політика держави у сфері інформаційної безпеки зосереджена на задоволенні та захисті інтересів та потреб як особистості, так і суспільства в цілому на державному рівні в сфері яка стосується інформаційного споживання, розповсюдження і національного розвитку, функціонування та захищеності кібернетичних, телекомунікаційних та інших автоматизованих комп'ютерних систем, що формують інфраструктурну основу

внутрішньодержавного інформаційного простору. Таким чином, складовою частиною сучасної національної безпеки держави є інформаційна безпека, забезпечення якої можливо за умов реалізації послідовної національної інформаційної стратегії яка б сприяла забезпеченню досягнення успіху в усіх сферах діяльності української держави.

Список літератури:

1. Арабаджиев Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні // Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15.

2. Арабаджиев Д.Ю., Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства в Україні в умовах політичної конфліктності // The 2 nd International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (October 9-11, 2019). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom, 2019. С.74-79.

3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редко л.:С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с. <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/55-i/1943-informatsijna-bezpeka.html>.

4. Інформаційна безпека особистості <https://sites.google.com/site/infobezpekaosobu/informacijna-bezpeka>

5. Коваленко, Ю. О. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. Економіка промисловості (3), 2010. С. 123–129.

6. Максименко Ю. Є. Теоретико-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність: 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень. К., 2007. 22с.

7. Сергієнко Т.І. Сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства // Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 19 листопада 2019 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 297-299.

ЕТИКА В ОСОБИСТИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Сєвонькаєва О.О.

к.е.н., доцент кафедри маркетингу ім. А.Ф. Павленка
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
sievonkaieva@kneu.edu.ua

Коронавірус, фінансова криза, паніка – емоційний стан людини виходить за рамки звичного. Як ми реагуємо, коли знаходимось в стресі? Ми використовуємо певні стійкі параметри (моделі) поведінки, які закладені в нашому розумі. Тому необхідно створювати такі правила спілкування, які допоможуть приймати рішення, комуніціювати з іншими для досягнення власних цілей в умовах стресу та надзвичайних ситуаціях найбільш ефективним способом. Однією з систем суспільства, яка встановлює норми моральної поведінки та обов'язки людей по відношенню один до одного і суспільства, є етика.

Будь-які відносини ґрунтуються на етичних нормах.

Комунікативна етика як вид міжособистісних відносин ґрунтується на таких поняттях:

- моральне відношення к іншим незалежно від ситуації;
- моральні принципи, ставлення до інших людей;
- атрибути морального життя: вина, каяття, прощення;
- толерантність як фундамент міжособистісних взаємин.

Мовний етикет має національну специфіку. Кожен народ створив свою систему правил мовної поведінки. В нашому суспільстві особливу цінність представляють такі якості, як тактовність, люб'язність, терпимість, доброзичливість, витриманість.

Тактовність – це етична норма, що вимагає від мовця розуміти співрозмовника, уникати недоречних питань, обговорення тем, які можуть виявитися неприємними для нього.

Люб'язність полягає в умінні передбачати можливі питання і побажання співрозмовника, готовність докладно проінформувати його з усіх істотних для розмови тем.

Терпимість полягає в тому, щоб спокійно ставитися до можливих розбіжностей в думках, уникати різкої критики поглядів співрозмовника. Слід поважати думку інших людей, намагатися зрозуміти, чому у них склалася та чи інша точка зору. З такою якістю характеру, як терпимість, тісно пов'язана витриманість – вміння спокійно реагувати на несподівані або нетактовні питання і висловлювання співрозмовника.

Доброзичливість необхідна як у ставленні до співрозмовника, так і в процесі розмови: сутності, формі, в інтонації та підборі слів.

Фактори, що визначають формування мовного етикету і його використання.

1. Мовний етикет будується з урахуванням особливостей партнерів, що вступають в ділові стосунки, які ведуть ділову розмову: соціального статусу суб'єкта і адресата спілкування, їх місця в службовій ієрархії, їх професії, національності, віросповіданні, віку, статі, характеру.

2. Мовний етикет визначається ситуацією, в якій відбувається спілкування. Це можуть бути презентація, конференція, симпозіум; наради, на яких обговорюється економічне, фінансове становище компанії, прийом на роботу; консультація; ювілей фірми та ін.

Ступінь володіння мовним етикетом визначає ступінь професійної придатності людини. Володіння мовним етикетом сприяє набуттю авторитету, породжує довіру і повагу. Знання правил мовного етикету, їх дотримання дозволяє людині почуватися впевнено.

Дотримання правил етикету є свідченням поваги до адресата, ввічливості, вихованості і сприяє налагодженню добрих стосунків між колегами, партнерами.

Спілкування з людьми немає універсальних правил, кожна конкретна ситуація вимагає особистого ставлення, але знаючи базові навички можна легко та швидко адаптуватись до різних випадків.

Ефективному спілкуванню, культурі спілкування треба вчитися як основам грамоти, як вмінню читати і писати. Тому що – це дійсно грамотність, необхідна кожному: ми всі допускаємо щодня безліч грубих помилок, які роблять наше життя, більш складнішим. Ми весь час робимо зауваження незнайомим, даємо поради тим, хто нас не просить, критикуємо людей при свідках і робимо ще багато такого, що категорично не можна робити.

Таким чином, правила етикету в рівній мірі повинні дотримуватися як в розмові між двома діловими співрозмовниками, так і при груповому спілкуванні.

Сьогодні навички спілкування важливі, як ніколи. Вони – ключ до отримання того, що ви хочете, - як на роботі, так і за її межами.

Вірус мине, а хороші манери залишаться!

Список літератури:

1. Аблизова Т.Г. Этические проблемы маркетинга [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://21biz.ru/eticheskie-problemy-marketinga/>
2. Основные положения коммуникативной этики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://moral.infotaste.com/osnovnye-polozheniya-kommunikativnoj-etiki/>
3. Этика делового общения: правила, нормы и основные принципы [Электронный ресурс]. – Режим доступа:- <http://psymod.ru/psikhologiya-obshcheniya/delovoe-obshcheniye/113-jetika-delovogo-obshhenija-v-kompanii.html>

ІНКЛЮЗІЯ ЧИ СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА?

Сівачук А.Л.

Студент психолого-педагогічного факультету
Криворізького державного педагогічного університету

anastasiatkachova79@gmail.com

Науковий керівник: Семенова О.О.

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови
з методикою викладання

В умовах Нової української школи проблеми інклюзивної освіти є актуальними. Питання про впровадження інклюзії з'явилося на освітньому просторі багато років тому, але в Україні не так давно почало набувати актуальності включення дітей з особливими освітніми потребами до загального освітнього процесу. Хоча, ще у 2011 році за постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», діти з потребами у навчанні мали б можливість отримувати доступ до освіти без проблем.

Минуло вже 9 років від перших експериментів з інклюзивним навчанням, і у 2020 році Україна має 13443 таких класів. За інформацією МОН України, там навчається 11866 учнів на всю країну [1]. Отже, проблеми інклюзивної освіти в умовах Нової української школи набувають особливої важливості та актуальності.

На сьогодні багато вітчизняних науковців і методистів (А. Колупаєва, В. Снігульська, О. Таранченко та ін.) та педагогів-практиків (В. Кулік, Л. Івахненко, Ю. Артемова та ін.) активно розробляють концепцію ефективної інклюзивної освіти. «Концепція розвитку інклюзивної освіти», що діє в Україні, містить мету, завдання, принципи державної політики, шляхи впровадження,

очікуванні результати інклюзивної шкільної освіти. Також вона забезпечує спеціальну підготовку і перепідготовку педагогічних кадрів для роботи з дітьми в умовах інклюзивного навчання та введення нової освітньої спеціальності – асистент учителя, запровадження системної організаційно-методичної, консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівників навчальних закладів, громадськості, батьків для забезпечення права дітей з особливими потребами на освіту, розробку ряду методичних матеріалів щодо використання інноваційних технологій, розробку критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами [3].

Одним з головних завдань НУШ є формування інклюзивного освітнього довкілля.

Інклюзивне навчання (англ. inclusive education) – навчання учнів або студентів із особливими потребами вводячи їх до загального освітнього середовища за місцем їхнього проживання [2].

Основи інклюзивного навчання базуються на впевненості в тому, що будь-яка людина, як фізичними, так і психічними, вадами має право отримувати освіту і соціальні умови, які б відповідали нормальним. Наслідки інклюзії – це вагомі зміни в культурі, політиці та практичній діяльності шкіл. Увага такої освіти спрямована на соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Впровадження інклюзивної освіти спричинено збільшенню кількості дітей, які потребують навчання в спеціальних закладах.

Постає питання: чи краще дитині з особливими потребами в загальноосвітній школі, ніж в спеціальному закладі?

Для того, щоб впровадити інклюзивну освіту потрібне матеріальне забезпечення і кардинальні зміни в обладнанні класу. Багато років потребується для «перезавантаження» всієї освітньої системи.

До того ж діти, які потребують асистента, можуть бути з різними видами дефектів. Це можуть бути діти як з психічними так і з фізичними порушеннями. Щоб навчати таких дітей вчителю необхідно буде працювати на одному уроці з двома, а то й с декількома навчальними програмами, так як в

одному класі кількість дітей з порушеннями може сягати 4 дітей. Вчителю необхідно використовувати індивідуальний підхід у більшій мірі та витратити більше часу на підготовку до уроку. Але не кожен з педагогів здатен на таку самовіддачу, коли інтереси чужої дитини і родини стають на рівні власних.

Звичайно, перед тим як така дитина прийде до класу, учитель повинен налаштувати інших дітей. Адже завдання педагога – зробити так, щоб дитина з особливими потребами відчувала себе рівною зі своїми однолітками. А чи не потребує така дитина більшої уваги до себе? А якщо вчитель приділяє для неї достатньо уваги, то не потерпають при цьому інші учні в класі? Чи не відволікатиме їх увагу від навчального процесу присутність такої дитини?

Багато питань також виникають щодо оцінювання дітей, адже критерії щодо оцінювання дитини з особливими освітніми потребами іноді не піддаються логіці, бо в деяких ситуаціях потрібно ставити оцінку набагато вище, ніж заслуговує учень, щоб досягти результатів завдяки мотивації.

Звісно, щоб дитина з освітніми потребами почувала себе зручно в класі, потрібно, щоб класним керівником був розумний та авторитетний вчитель та вихователь, якому змога організувати клас на толерантне відношення до «незвичайної» дитини, подружити з нею дітей, зробити їх захисниками від будь-яких глузувань від учнів інших класів. Це буде виховувати в здорових дітей класу терпимість, співчуття, спочування та бажання допомогти дитині, яка потребує допомоги.

Спеціальна освіта – це освіта, в якій немає асистента вчителя та вона складається з невеликих класів саме для дітей з особливими освітніми потребами.

У спеціальному закладі освіти навчання і виховання органічно поєднані і вони відбуваються в спеціальних освітніх умовах, які передбачають в собі:

- наявність спеціальних освітніх програм;
- індивідуальний підхід до кожної дитини та врахування особливостей її розвитку;

- застосування спеціальних методів і засобів освіти, компенсації і корекції.
- сприятливе середовище життєдіяльності;
- корекційно-педагогічні роботи спеціальними педагогами (тифлопедагогами, сурдопедагогами, логопедами, олігофрен-педагогами) та психологічний супровід освітнього процесу спеціальними психологами;
- надання медичних і соціальних послуг [4].

Не слід забувати, що інклюзія є альтернативою, але не може бути заміною. Спеціальні школи спрямовані на розвиток інклюзії та готує дітей до загальноосвітнього навчання. Багато дітей зі спеціальних закладів переходять до загальноосвітніх шкіл. Ці дві форми навчання не є суперниками, тому що вони складові єдиного цілого. Якщо дитині з особливими потребами зручно у загальноосвітньому закладі, то тоді, вона може там навчатися. Але не потрібно тягати канат та говорити, що інклюзія це добре або погано. Держава повинна давати батькам право вибору в якій школі повинна навчатися їхня дитина.

Звичайно, є певна категорія дітей з важкими порушеннями, для яких інклюзія є непосильною. І найважливіше при роботі з такими дітьми – це не нашкодити їм. Тому що при незручних умовах в дитині може поглибитись почуття неповноцінності, що негативно відобразиться на його психічних процесах протягом життя.

Тому, для того щоб дитина могла соціалізуватись в умовах спеціальної школи, можливо створювати позакласні заходи та гуртки, в які будуть приходити як здорові діти, так і діти з особливими потребами. Діти матимуть можливість спілкування один з одним, але це спілкування не буде заважати освітньому процесу, а процес виховання та соціалізації матиме місце при таких умовах.

Але в нашій державі невпинно йде побудова інклюзивної освіти і, звичайно ж, на шляху зустрічається велика кількість перепон:

- бракує приміщень, так як кількість дітей у класі зменшується, а кількість класів додається;

- важко залучати до роботи нових кваліфікованих фахівців;
- спеціальне навчально-реабілітаційне обладнання потребує великих матеріальних затрат.

Всі ці перепони будуть подолані з часом, а зараз потрібно працювати над навчанням кваліфікованих вчителів та асистентів, які в майбутньому зможуть грамотно навчати дітей як звичайних, так і з особливими освітніми потребами.

Як інклюзивна так і спеціальна освіта для дітей з особливими освітніми потребами мають право на існування в освітніх закладах країни. Вибір форми навчання має бути таким, щоб не нашкодити формуванню їх особистості, забезпечити індивідуальний підхід до можливостей кожної дитини.

В значній мірі це залежить від рівня кваліфікації вчителів та асистентів, а це потребує спеціальної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Не менш важливим є роз'яснювальна робота серед батьків, в тому числі для них можливість здійснювати право раціонального вибору для одержання освіти їх дітей з особливими потребами.

Дуже суттєвим для організації інклюзії і спеціальної освіти для особливих дітей є матеріальне забезпечення від держави, щоб створити нове середовище для дітей, шляхом змін в обладнанні шкіл, класів, що потребує певного часу.

Отже, в країні поступово повинні створюватись оптимальні умови і можливості отримання дітьми з особливими освітніми потребами доступу до освіти без будь-яких перешкод та сприяти їх соціалізації.

Список літератури:

1. Інклюзивне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
2. Інклюзивна освіта у світлі проблем гуманізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-povidomlennya-2017-12-01-stvorennya-yakisnogo-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovishha-epnik-ministra-pavlo>

3. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/

4. Створення якісного інклюзивного освітнього середовища є пріоритетом НУШ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-povidomlennya-2017-12-01-stvorennya-yakisnogo-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovishha-epnik-ministra-pavlo>

Тематика: Інші професійні науки

FRAME ANALYSIS AS PART OF COGNITIVE ANALYSIS

Skliarenko O.B.

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University

Ph.D. in Philology, Associate Professor, Associate Professor
of Department of Foreign Philology, Translation and Teaching Methods

[http:// orcid: 0000-0003-3412-6560](http://orcid.org/0000-0003-3412-6560)

lesiaskliarenko82@gmail.com

Before we start to analyze what frame analysis is we should at first identify the subject of the cognitive linguistic and what does it deal with. So cognitive linguistic is an approach to language that is based on our experience of the world and the way we perceive and conceptualize it [5, p. 10]. It endeavors to explain facts about language in terms of known properties and mechanisms of the human mind or brain.

So the aim of the presented article is to show the main features of the frame analysis as an important part of cognitive linguistics.

Frame analysis is a research method used to analyze how real-world situations are processed in our mind (how people understand situations) [5, p. 211].

Investigating the frame analysis we should point out at the term «frame». Frames are understood as our conceptual or cognitive views of particular situations.

They are viewed as unified frameworks of knowledge, coherent schematization of experience [1, p. 211]; cognitive models which represent knowledge and beliefs pertaining to specific and frequently recurring situations. Charles Fillmore offers a classic example of the «commercial event» frame. To start with, he considers the aspects of the situation described by the English verb «buy». In the initial state, a person A owns money and another person or institution D owns some goods that A wants to have. Taking for granted that the two participants come to an agreement on the price of the goods, person A gives certain sum of money to D and D surrenders the goods. The final state is that A owns the goods and D owns the money. Leaving the agreement aside as some sort of prerequisite, one could then say that the action category BUY includes a reference to at least four other categories: a BUYER, a SELLER, GOODS, and MONEY. This configuration of interacting can be summarized as:

<p>Buy</p> <p>B</p> <p>(goods)</p> <p>A</p> <p>(buyer)</p> <p>C</p> <p>(money)</p>	<p>D</p> <p>(seller)</p>
--	--

Basically a frame is an assemble of the knowledge we have about a certain situation, e.g., buying and selling. A single frame can account for various clause patterns and it can be applied to different (though related) verbs like sell, cost, or charge.

Frames can provide valuable tools for the linguistic and conceptual analysis. Frame analysis has been successfully applied to research into semantic and grammatical (mainly syntactic) issues as well as some important problems in contrastive linguistics, translation studies, artificial intelligence, and text comprehension studies [2, p. 50].

Researchers working in the frame paradigm are interested in problems related to the meaning of the verb that belong to a frame. The frame notion has already been used for detailed semantic analyses of a number of verbs (e.g. speak, talk, say, tell) [3, p. 53].

So we see, that frame approach presents a unified view of syntactic patterns. A sentence can be analyzed as an instance of the event-frame analysis [4, p. 481].

References:

1. FILLMORTE, CH., ATKINS, B. (1992): Toward a frame-based lexicon: The semantics of risk and its neighbors. *Frames, Fields and Contrasts*, pp. 75-102.
2. SUKHOROLSKA, S., FEDORENKO, O. (2009): *Methods of Linguistic Analysis*. Lviv: Intelekt-Zakhid.
3. TALMY, L. (1988): Force dynamics in language and cognition. *Cognitive Science*, Vol. 12, pp. 49-100.
4. TALMY, L. (1991): Path to realization: A typology of event conflation. *Proceedings of Seventh Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society*, pp. 480-519.
5. UNGERER, F., SCHMIDT, H. (1996): *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Harbow: Lomgman.

СВІТЛО ЯК ГОЛОВНИЙ ФОРМОТВОРЧИЙ АСПЕКТ

Славінська Г.М.

ДВНЗ Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,
м. Дніпро, Україна

старший викладач, кафедра основ архітектури

ORCID 0000-0003-2371-4826, slavinska.hanna@pgasa.dp.ua

Простір завжди існує як щось освітлене, видиме. Р.А Насиббуліна зазначає, що в численних об'єктах - від сакральної архітектури минулих часів до сучасного житлового простору - можна визначити приклади застосування особливої взаємодії сонячного світла та простору[1]. Згадаймо Стоунхендж, де одним з формотворчих факторів стала особливість положення сонця в певний момент, Пантеон Рима, з його неймовірно драматичною грою світла та темряви під масивною півсферою куполу, або містичну атмосферу капели в Роншані Ле Корбюз'є. Сам Ле Корбюз'є пояснював форму «визуальною акустиккою», що реагує на падаючі з чотирьох сторін обр'їю промені світла, так ніби вони були звуками[2].

Серед всіх феноменів найбільшим впливом, на думку Стівена Холла, володіє світло: «Мій улюблений матеріал - це сам світ. Без світла простір перебуває в забутті. Світло - це умова виникнення мороку і тіні, прозорості та непрозорості, відображення і заломлення, все це сплітається, визначає і перевизначає простір. Світло робить простір невизначеним» [3, с. 27].

Світло можна використовувати як матеріал, надаючи напрям, пропорції тощо. Тобто світло можна розглядати як один з модифікуючих елементів архітектури. І, незважаючи на те, що природне світло - це одна з природніх умов, що постійно змінюється в часі - на протязі доби, пори року, погоди, - архітектор має можливість маніпулювати ним, аби надати місцю особливості. В

творчості Альберто Кампо Баеза світло - головний матеріал архітектури. «Це не мій винахід. Це те, чого прагнула архітектура на протязі всієї історії»[4,с.308] .

Завдяки світлу можна виявити, підкреслити, або знівелювати особливості форми. Якщо йдеться про визначення місця, то треба враховувати ступінь освітлення - щось потребує концентрованого, направленою світла, інші місця- навпроти- рівномірного та м'якого, а може необхідно яскраве, з різкими тінями. Ступінь освітлення в першу чергу залежить від типу світлового отвору. Завдяки різним засобам використання світла стає можливим не змінюючи форму приміщення, змінити його характер радикальним чином. Освітлюючи простір з різною інтенсивністю, з різних точок, можна створити ілюзію примарності, легкості або драматизму.

Світло, його розподіл, контраст світла та тіні можуть впливати на емоції людини не менше ніж простір, маса, колір, можуть створювати настрій, емоції та наповнений образ. Луїс Канн зазначав : «Для мене природне світло - єдине, тому що в нього є настрій. Воно забезпечує підґрунтя для спільного буття та тримає нас в контексті з чимось внутрішнім».[5] Цікавий ефект наявний в старовинних будинках з широкими камінними трубами, які слугували джерелом слабого, розкішного «божественного» світла, освітлюючи камін, коли в ньому не палає вогонь.[6].

Динаміка світла –основний засіб створення певного настрою. Світло – один з інструментів емоційного впливу. Рух світла, шляхи його розподілу в просторі визначають враження спостерігача від простору. Освітлення культових споруд зазвичай непрямим світлом , що походить із схованих джерел, посилює відчуття таємничості.

Дослідники Сіобан Роккасл і Мерилін Андерсен проаналізували численні приклади сучасної архітектури і, враховуючи як пряме сонячне світло, так і розсіяне світло в похмуру погоду, виділили три основних варіанти освітлення за допомогою денного світла, які використовують архітектори: контрастне світло, середнє за інтенсивністю освітлення, та розсіяне світло[7].

Чіткі драматичні тіні виникають завдяки денного світла, проникаючого в простір зверху або збоку. Приклад такої гри з лініями світла використовує американський деконструктивіст Даніель Лібескінд в проєкті Імперського військового музею в Лондоні (рис.1,а). Вони допомагають архітектору надати простору певний настрій.

Чіткі фасадні структури створюють інтенсивні тіні, які рухаються в протягом дня. Великі вікна пропускають всередину світло майже такий же яскравий, що і зовні. Якщо вікна менше, ефект отримує аналогічний, але малюнок тіней - більш тонкий, при високій майстерності архітектора навіть мереживний[8]. Таким прикладом є Лувр Абу-Даби, архітектор Жан Нувель (Jean Nouvel), 2017(рис1,б). Діаметр музейного куполу складається з 7 850 отворів, що дозволяють світлу проникати всередину. Таким чином архітектор обіграє в проєкті будівлі образ арабської дерев'яних грат Машраб. Жан Нувель називає це «естетикою чуда».



Рис. 1. а-Северный филиал лондонского Имперского военного музея в Манчестере;

б-Лувр Абу-Даби, 2017; в-Сигэру Бан Naked House, або «Оголений будинок», Сайтама, Японія,2000.

Дифузне освітлення дозволяє уникнути інтенсивного контрасту і зміни освітлення в залежності від положення сонця в протягом дня. Для простору традиційної японської архітектури характерне м'яке дифузне світло, що

проникає крізь паперові ширми. Цей прийом переосмислений архітектором Сигэру Бан в рішенні інтер'єру Naked House, або «Оголений будинок»(рис.1,в)

Розглянуті вище прийоми опановуються студентами архітектурного факультету в рамках дисципліни «Архітектурна композиція», метою якої є зокрема розвиток креативного мислення, аналітичний підхід в роботі та обґрунтування рішень, впровадження концепції образу в об'ємно-просторову композицію. Виконуючи завдання, спрямоване на дослідження організації простору за допомогою світла, студенті на власному досвіді переконуються, що архітектурний простір може мати не тільки певні фізичні характеристики, але й впливати на емоційний стан людини. Під час виконання завдання відбувається практичне підтвердження впливу різних чинників (таких як ритм, пропорції, контраст, співвідношення тощо) на виразність композиції, при цьому світло використовується як матеріал, якому надаються певні якості (рис.2).

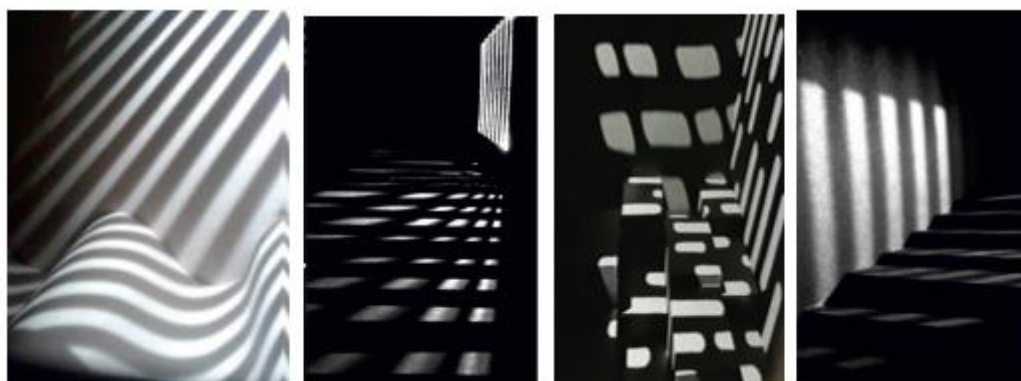


Рис.2. Приклади робіт студентів.

Досягнення образності залежить від уміння автора передати певний емоційний стан, характерний психологічний образ. Виразність в сфері емоційного впливу має безпосереднє відношення до образності. Завдання вимагає передати композиційними засобами відчуття легкості, невагомості, або навпаки масивності, створити відчуття спрямованості або статичності, нерухомості тощо. Ці ефекти відносяться до сфери емоційного впливу, і є важливими для досягнення виразності.

Стає зрозумілим, яким чином, використовуючи елементи композиційної мови- простір, пропорції, масу, колір, контраст-нюанс як такі, що створюють

настрій, емоції, атмосферу,- в подальшій діяльності можна формувати архітектурне середовище як синтез просторових, предметних, природних і художніх компонентів.

Висновки.

Продуктами творчої діяльності архітектора є об'єкти зорового сприйняття - форми предметно-просторового середовища, організовані візуально й функціонально змістовно. Вони впливають на людину фізичною формою (простір, лінії тощо); художньою формою (пропорції, ритм, масштаб); художнім образом (вираження певного почуття, змісту). За певних умов світло стає матеріалом художньої форми, який виражає певний художній образ. У процесі структурної організації формується цілісний зоровий образ.

В процесі виконання справи студентами відбувається розуміння елементів композиційної мови на практиці. Отримані знання і навички сприятимуть прискоренню оволодіння професійними компетенціями та подальшому зростанню професійної майстерності.

Список літератури:

1. Насыбуллина Р.А. Архитектурно-художественная роль естественного света в формировании внутреннего пространства зданий в современной архитектуре: дисс. канд. арх. / Р.А. Насыбуллина. - Самара, 2017. - 209 с.
2. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма. М., 1985. 49 с.
3. Holl S. "Idea. Phenomenon and Material", in B. Tschumi and I. Cheng (eds). The State of Architecture at the Beginning of the 21st Century. New York: The Monacelli Press, 2003.
4. Baeza Alberto Campo. Light and Gravity/Alberto Campo Baeza . Tokio: Toto Publishing Et.,2009-375.
5. Henry Plummer. The architecture of natural light/Henry Plummer.- China: Offset Printing Ltd.,2012.-225.
6. Симон Анвин. Основы архитектуры . –Питер,2012.-272 с.
7. Andersen, M., Guillemin, A., Amundadottir, ML, Rockcastle, S. (2013). Beyond illumination: An interactive simulation framework for non-visual and

perceptual aspects of daylighting performance, In Proceedings IBPSA 2013, Chambéry, France, Aug 26-30

8. Костарева Ирина. Игра со светом: как архитекторы используют естественное освещение. [Электронный ресурс]// Design-mate. - Режим доступа: <https://design-mate.ru/read/objects/architecture-and-natural-lighting>.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

ЧАСТИНА III МОНОГРАФІЇ ТЕОРІЯ ТРИВАЛОЇ МІЦНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ СТЕРЖНЕВИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ СИСТЕМ

Слободянюк С.О.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»,
д.т.н., проф., ORCID iD 0000-0003-4874-7296, моб. (+38066)2137823

Анотація. У монографії викладена теорія розрахунку стержневих залізобетонних систем на тривалі дії з урахуванням деформацій поздовжнього згину, армування, усадки, повзучості та віброповзучості бетону. Сформульовані критерії тривалої стійкості та міцності елементів систем. Наведені побудови методу сил, методу переміщень та методу скінченних елементів плоских і просторових стержневих систем. Ці методи будівельної механіки побудовані на дію тривалих статичних і динамічних (вібраційних) навантажень з єдиних позицій. Наведені числові приклади і аналіз, а також співставлення з експериментальними даними. Монографія в цілому викладена в трьох частинах. Частина III присвячена побудові теорії деформаційного розрахунку стержневих залізобетонних систем з урахуванням тривалих процесів [1].

Матеріали дослідження. У результаті аналітичного огляду джерел [2-13 і ін.] та виконання третього етапу науково-дослідної роботи (частина III) зроблені такі **загальні висновки:**

1. Повзучість-віброповзучість бетону сприяє зростанню в часі деформацій поздовжнього згину гнучких стержневих залізобетонних елементів при тривалому їх стисненні. При цьому відбувається перерозподіл напружень між бетоном і арматурою, що істотно впливає на показники граничних станів елементів. Тому деформаційні розрахунки стержневих систем з урахуванням повзучості-віброповзучості і армування елементів є необхідними, а тема НДР є фундаментальною і вельми актуальною, особливо для проектування багатоповерхових каркасних будівель з високоміцного залізобетону.

2. Виконаний, у першому розділі цього тому, аналіз всіх результатів співставлення експериментальних і теоретичних досліджень на тривалу міцність (повзучість і віброповзучість) залізобетонних стояків показав задовільний їх збіг з помилкою до 22% та підтвердив, що вібраційне навантаження збільшує прогини і перевищує деформації простої повзучості бетону на 30...60%, а арматури - на 31...50% і це слід враховувати при проектуванні стержневих залізобетонних конструкцій (ЗБК).

3. Аналіз всіх результатів співставлення експериментально-теоретичних досліджень на тривалу стійкість показав, що навіть при $\rho=0,2...0,25$ стояки, володіючи зразу стійким характером деформування, через певний час втратили несучу здатність і зруйнувалися. Тому нижньою межею тривалого навантаження є величина $P_{дл} = 0,2...0,25 P_{кр}$, яку також слід враховувати при проектуванні ЗБК.

4. В цілому задовільний збіг результатів теорії і експериментів на тривалу міцність і стійкість свідчать про коректність отриманих теоретичних рішень і розробленої теорії на основі матричних методів ММППП і МППВП. Таким чином, розроблена теорія розрахунку стояків і ці матричні методи рекомендуються до подальшого застосування в практиці проектування ЗБК.

5. Виконані дослідження у другому розділі дозволили сформулювати алгоритми деформаційного розрахунку плоских стержневих систем методами будівельної механіки – методом сил (МС), методом переміщень (МП) і методом скінченних елементів (МСЕ), у пружній постановці. Доведено, що всі

коефіцієнти канонічних рівнянь цих методів повинні визначатися з урахуванням деформацій поздовжнього згину.

6. Вперше встановлено, що впливом деформацій поздовжнього вигину у вільних членах канонічних рівнянь можна знехтувати тільки в певних випадках. У методі сил - тільки при параметрі поздовжньої сили $\nu \leq 0,5$, а в методі переміщень - якщо параметр поздовжньої сили ригеля складає не більше 15% від стояка. Деформаційний розрахунок виконують, якщо діючі навантаження або поздовжні сили складають більше 5% від критичних.

7. При деформаційному розрахунку стержневих систем принцип незалежності дії сил застосовується тільки при сталості поздовжніх сил в кожному елементі системи, а також слід використовувати епюри згинальних моментів в деформованій, а епюри поперечних і поздовжніх сил - в недеформованій основній системі методу сил.

8. Вперше сформульовано алгоритм деформаційного розрахунку систем МСЕ, який базується на матрицях жорсткості скінченних елементів з урахуванням деформацій поздовжнього згину, одержуваних за табличними епюрами стійкості методу переміщень. Дані матриці відрізняються простотою і компактністю, а алгоритм дозволяє підходити до розрахунку будь-яких стержневих систем, у тому числі до вільних і невольних рам із загальних позицій.

9. У третьому розділі прийняті поняття й допущення дозволили узагальнити класичні методи будівельної механіки пружних систем на однорідні та різнорідні залізобетонні стержневі системи при їх розрахунку з урахуванням тривалих процесів і деформацій поздовжнього згину.

10. Виконані дослідження дали змогу сформулювати алгоритми деформаційного розрахунку плоских стержневих залізобетонних систем методами будівельної механіки (МС, МП, МСЕ) з урахуванням тривалих процесів (усадки, повзучості і віброповзучості). Найперспективнішим являється МСЕ при його реалізації в математичному пакеті «MathCad» і для автоматизації цих складних розрахунків.

11. Розроблені алгоритми деформаційного розрахунку стержневих залізобетонних систем побудовані нами в універсальній операторній формі, тобто безвідносно до різновиду лінійних теорій повзучості-віброповзучості бетону. При цьому оператори повзучості-віброповзучості можуть бути інтегральними, диференціальними або матричними, але необхідним є вимога їх комутативності.

12. Приклади розрахунків залізобетонних балок і рами на **повзучість** показали, що деформаційний розрахунок з урахуванням повзучості слід виконувати при $P \geq 0,05P_{KP}$, оскільки уточнення значень гранично допустимого навантаження складає більше 25%. Також дозволив виявити зниження гранично допустимих навантажень в балках по прогину на 314%, а в рамі - збільшення кута повороту жорсткого вузла на 222% в порівнянні з недеформаційним розрахунком.

13. Впливом нерівномірності армування прольоту залізобетонних елементів можна знехтувати, якщо основне армування становить 0,75 прольоту, і їх деформаційний розрахунок вести щодо центра ваги приведенного перерізу.

14. Отриманий збіг результатів розрахунку залізобетонної рами МС, МП і МСЕ, переконує в достовірності розроблених алгоритмів деформаційного розрахунку стержневих залізобетонних систем методами будівельної механіки з урахуванням тривалих процесів і вони рекомендуються в практику проектування ЗБК.

15. Приклади розрахунків залізобетонних балок і рам на **віброповзучість** показали, що згинальні моменти перевищують недеформаційні моменти в статично визначених балках на 42%, а в статично невизначених балках на 51-63% і частка впливу деформацій поздовжнього згину становить 12-33%. Приклад розрахунку МСЕ рами з одною невідомою показав, що в порівнянні з недеформаційним (класичним) розрахунком всі інші розрахунки призводять до суттєвих поправок: 6,3% (для кута повороту) і 5,6% (для моменту у вузлі) - деформаційний пружний розрахунок; 174% і 7,3% - деформаційний розрахунок з урахуванням усадки і повзучості; 310% і 8,8% - деформаційний розрахунок з

урахуванням віброповзучості бетону і вона інтенсифікує (збільшує) процес повзучості на 49,6%.

16. Розрахунок рами з трьома невідомими показав, що внутрішні зусилля з часом майже не змінюються, а приріст переміщення від повзучості і віброповзучості досить значний і склав для z_1 (вертикального переміщення) - 123% і 231%, для z_2 (кута повороту) - 175% і 329%, для z_3 (кута повороту) - 124% і 233% відповідно. Зазначені уточнення є значними для забезпечення міцності та стійкості споруд при їх тривалій експлуатації.

17. В цілому виконані приклади розрахунків балок і рам на усадку, повзучість і віброповзучість переконливо доводять доцільність розрахунків стержневих залізобетонних систем з урахуванням тривалих процесів і деформацій поздовжнього згину в інженерній практиці. Одержані значні поправки по кінематичним (6...329%) і статичним (6...63%) характеристикам свідчать про те, що деформовану схему, усадку, повзучість і віброповзучість бетону слід обов'язково враховувати в практиці проектування ЗБК.

18. Деформаційні розрахунки стержневих залізобетонних систем слід виконувати не тільки для встановлення зміни картини внутрішніх зусиль та переміщень в часі, а й необхідно в найнебезпечніших місцях системи визначати напруження в арматурі і бетоні та прогини, щоб не допустити перевищення розрахункових опорів матеріалів та нормативних переміщень за весь період експлуатації споруди.

19. Виконані дослідження 4 розділу дозволили вперше отримати матрицю жорсткості трьох типів залізобетонного просторового скінченного елемента в місцевій системі координат з урахуванням деформацій поздовжнього згину і тривалих процесів.

20. Отримано матрицю жорсткості всієї залізобетонної стержневої системи за допомогою таблиці індексів і алгоритм розв'язку вирішуючого рівняння МСЕ на базі методу Халецького.

21. Все це дозволило вперше розробити алгоритм розрахунку залізобетонних стержневих систем з урахуванням просторової роботи,

деформацій поздовжнього згину, усадки, повзучості і віброповзучості методом скінченних елементів.

22. Були розроблені і використані рекурентні формули для розрахунку н-раз кінематично невизначених плоских і просторових залізобетонних рам на тривалі процеси, які значно спрощують і автоматизують ці складні розрахунки. На їх основі можуть бути розроблені підпрограми для великих розрахункових комплексів по аналогії, як це було зроблено в математичному пакеті «MathCad».

23. Виконаний приклад розрахунку залізобетонної просторової рами показав, що врахування деформацій поздовжнього згину стержнів і повзучості-віброповзучості бетону значно видозмінюють напружено-деформований стан просторових систем. Так, наприклад, деякі переміщення рами зростають у часі на 135-348%, а зміна зусилля коливається від +88% до -231% в порівнянні з пружними значеннями недеформаційного розрахунку.

24. Разом всі ці дослідження вперше дозволили розробити критерії тривалої міцності і стійкості та теорію деформаційного розрахунку стержневих залізобетонних систем на основі методів будівельної механіки з урахуванням тривалих процесів при статичних і динамічних навантаженнях.

25. Узагальнення двох напрямків розрахунку стержневих залізобетонних систем на тривалі дії статичного та динамічного (вібраційного) навантаження дозволило побудувати теорію тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. А знайдені при цьому алгоритми, на основі методів будівельної механіки, і критерії міцності та стійкості дозволили побудувати таку нову науку, як будівельна механіка залізобетонних конструкцій.

Список літератури:

1. Слободянюк С.О. Теорія тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. Частина III / Слободянюк С.О., Буратинський А.П., Щербачов А. Д.,

Слободянюк О.С., Хамрик О.В. // Монографія в 3-х ч. Ч. 3. - Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА»; «Середняк Т.К.», 2016. – 201 с.

2. Слободянюк С.О. Теорія тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. Частина II / Слободянюк С.О., Буратинський А.П., Щербачов А. Д., Слободянюк О.С., Шаповал А.В. // Монографія в 3-х ч. Ч. 2. - Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА»; «Середняк Т.К.», 2015. – 150 с.

3. Слободянюк С.О. Теорія тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. Частина I / Слободянюк С.О., Буратинський А.П., Климпотюк Д.В., Титюк А.О., Шаповал В.Г. // Монографія в 3-х ч. Ч. 1. - Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА»; «Середняк Т.К.», 2014. – 156 с.

4. Слободянюк С.А. Взаимодействие предварительно напряженной арматуры с бетоном и расчет однослойных стеновых панелей с учетом ползучести поризованного бетона / Слободянюк С.А., Яценко Е.А. // Монографія. - Дніпропетровськ: ПДАБтаА; Пороги, 2007. – 280 с.

5. Слободянюк С.А. Теория длительной прочности и устойчивости стержневых железобетонных систем с учетом ползучести бетона / Яценко Е.А., Слободянюк С.А. // Монографія. - Дніпропетровськ: ПДАБтаА; Пороги, 2002. – 252 с.

6. Слободянюк С.А. Деформационный расчет и устойчивость стержневых железобетонных систем с учетом длительных процессов: Дис. ... докт. техн. наук: 05.23.01 «Строительные конструкции, здания и сооружения» / Слободянюк С.А. – Днепропетровск, 2002. – 280 с.

7. Слободянюк С.А. Взаимодействие предварительно напряженной арматуры с бетоном и расчет однослойных стеновых панелей методами строительной механики: Дис. ... канд. техн. наук: 01.02.03 «Строительная механика» / Слободянюк С.А. – Днепропетровск, 1987. – 260 с.

8. Яценко Е.А. Методы расчета железобетонных конструкций на длительное воздействие с учетом ползучести бетона: Дис. ... докт. техн. наук:

05.23.01 «Строительные конструкции, здания и сооружения» / Яценко Е.А. - Москва, 1989. - 364 с.

9. Фрейсинэ Е. Переворот в технике бетона. – ОНТИ, 1938 – 98 с.

10. Корноухов Н.В. Прочность и устойчивость стержневых систем. - М.: Стройиздат, 1949. - 376 с.

11. Арутюнян Н.Х. Некоторые вопросы теории ползучести. - М.: Госиздат, 1952. - 324 с.

12. Берг О.Я. Физические основы теории прочности бетона и железобетона. - М.: Госстройиздат, 1962. - 96 с.

13. Улицкий И.И. Определение величин деформаций ползучести и усадки бетонов. - К.: Госстройиздат, 1963. – 132 с.

Тематика: Педагогічні науки

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Смеречак Л.І.

Дрогобицький державний педагогічний університет

імені Івана Франка

кандидат педагогічних наук, доцент

ID ORCID 0000-0002-4567-9737

Постановка проблеми. На сьогодні одним із найважливіших завдань соціально-педагогічної діяльності є підтримка осіб із порушеннями психофізичного розвитку. Необхідність соціальної реабілітації таких осіб закріплена в численних міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документах. Однак, забезпеченню прав дітей з порушеннями психофізичного розвитку на якісну освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і підтримку ще

не приділяється належної уваги в діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [1]. Власне це й актуалізує питання щодо підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення особливо гостро постає потреба у підготовці висококваліфікованих, конкурентноспроможних, інтегрованих у європейський і світовий освітньо-професійний простір фахівців соціальної сфери, здатних до створення, реалізації й корекції індивідуальних програм соціальної реабілітації, спрямованих на покращення функціональних можливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку, підвищення рівня соціальної компетентності на усіх етапах реабілітаційного процесу.

Процес підготовки майбутніх фахівців до даного виду професійної діяльності передбачає формування теоретичних та практичних знань про сутність, форми та методи соціальної реабілітації; формування умінь діагностувати, прогнозувати та регулювати соціальну поведінку особистості, а також умінь визначати причини відхилень у поведінці дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Показниками готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку є:

- Здатність до аналізу медичних, соціальних та особистісних проблем на основі біопсихосоціальної моделі обмежень життєдіяльності.
- Здатність виявляти, формулювати та вирішувати проблеми дитини, застосовуючи у практичній діяльності базові знання.
- Здатність оцінювати, критично обговорювати та застосовувати результати наукових досліджень у практичній діяльності.
- Здатність до ефективного письмового та усного професійного міжособистісного спілкування з дітьми та їхніми батьками, членами мультидисциплінарної команди, фахівцями охорони здоров'я, соціальної та освітньої галузей.

- Здатність адаптуватися та знаходити оптимальне рішення у нових ситуаціях, співпрацюючи з дітьми та їхніми батьками, членами мультидисциплінарної команди.

- Здатність керувати, мотивувати дітей та їхніх батьків рухатися до спільної мети, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Ці фахові компетентності здобувачі вищої освіти набувають у ході вивчення дисципліни «Соціально-педагогічна реабілітація». Назвемо очікувані результати навчання:

- Знання і розуміння сутності соціально-педагогічної реабілітації, основних підходів щодо організації процесу соціально-педагогічної реабілітації особистості.

- Знання і розуміння особливостей нормативно-правового регулювання соціально-реабілітаційної діяльності.

- Здатність визначати медико-біологічні, соціально-економічні та психолого-педагогічні причини порушень здоров'я та поведінки.

- Здатність до аналізу основних етапів становлення і розвитку засад соціальної реабілітації в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки.

- Здатність до аналізу вікових особливостей розвитку та поведінки особистості.

- Здатність до виявлення, оцінювання проблем, потреб, ресурсів дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

- Здатність організовувати реабілітаційну роботу з різними категоріями дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

- Здатність вчасно, професійно і конфіденційно заповнювати необхідну фахову документацію стосовно обстеження, планування та оцінки результатів соціальної реабілітації відповідно до вимог чинного законодавства [2].

Наголосимо, що позиція фахівця соціальної сфери має бути позицією активного суб'єкта професійної діяльності. Організація соціальної реабілітації дітей із порушеннями психофізичного розвитку потребує активності, постійної

партнерської взаємодії з різними інститутами соціальної реабілітації, уміння використовувати потенціал дітей для відновлення нормального соціального функціонування [2, с. 139].

Отже, підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до соціальної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку визначається засвоєнням системи знань, умінь і здатностей, що забезпечує ефективність процесу соціальної реабілітації.

Список літератури:

1. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-19>.

2. Сейко Н. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціальної реабілітації молодших підлітків у загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... доктора пед. наук. – Полтава, 2017. – 624 с.

3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Соболєва Г.Г.

Харківський національний університет міського господарства

ім. О. М. Бекетова

к.е.н., доц, доцент кафедри економіки

Успішна діяльність будь-якого підприємства не можлива без ефективного управління фінансовими ресурсами. Вони мають створити передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Стабільність функціонування підприємства ґрунтується на достатності фінансових ресурсів та їх стабільному кругообігу.

Значна група авторів, зокрема Балабанов І.Т., Балабанов А.І, Бланк І.О., Поддєрьогін А. та інші, трактують фінансові ресурси підприємства як сукупність коштів, наявних у розпорядженні суб'єкта господарювання, які формуються з метою фінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді.

Кірейцев Г.Г. наводить такі позиції науковців щодо визначення фінансових ресурсів, зокрема:

- розуміння фінансових ресурсів як грошових нагромаджень. Грошові фонди створюються підприємствами, об'єднаннями, організаціями, державою в порядку розподілу й перерозподілу суспільного продукту і національного доходу;

- фінансові ресурси у розумінні як сукупність доходів, відрахувань та надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємств, організацій та

держави і спрямовуються на задоволення суспільних потреб з метою розширення виробництва і зростання матеріального добробуту суспільства;

- фінансові ресурси як централізовані й децентралізовані грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу й перерозподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту і національного доходу й призначаються для використання відповідно із завданнями соціально-економічного розвитку суспільства та окремих підприємств.

Тому під фінансовими ресурсами підприємства слід розуміти грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначенні для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників.

Відповідно до Закону України "Про підприємство", фінансові ресурси підприємств - це переважно прибуток і амортизаційні відрахування, прибутки від цінних паперів, пайові внески, ресурси спонсорів.

Складовими фінансових ресурсів підприємства є: статутний капітал; додатково вкладений капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток; амортизаційні відрахування; довготермінові та короткотермінові кредити банків; кредиторська заборгованість усіх видів (зі страхування, за авансами одержаними, за векселями виданими, з оплати праці, за розрахунками з бюджетом, учасниками тощо).

Статутний капітал являє собою зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, яка є внеском власників у капітал підприємства.

Статутний капітал є основною частиною власного капіталу та основним джерелом власних фінансових ресурсів підприємства. За рахунок його коштів формуються основні фонди і оборотні активи підприємства. Отже, під власним капіталом розуміють власні джерела фінансування підприємства, які без визначення терміну повернення внесені його засновниками або залишені ними на підприємстві з чистого прибутку.

До складу власного капіталу (власних фінансових ресурсів) крім статутного (пайового) включають також додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний, нерозподілений прибуток, цільове фінансування та ін.

Додатковий вкладений капітал відображає суму перевищення вартості реалізації випущених акціонерним товариством акцій над їх номінальною вартістю.

Інший додатковий капітал включає суму дооцінки оборотних активів, вартість активів, отриманих підприємством безоплатно від інших юридичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

Резервний капітал відображає суму резервів, створених за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства відповідно до чинного законодавства або засновницьких документів.

Нерозподілений прибуток є сумою прибутку, що залишився на підприємстві та реінвестований у його господарську діяльність.

Таким чином, фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість здійснення виробництва продукції, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою, постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків. Їх рух опосередковує рух матеріальних та трудових ресурсів, необхідних складових організації виробничого процесу.

На формування та використання фінансових ресурсів підприємств впливають різноманітні чинники, які по відношенню до суб'єктів підприємницької діяльності доцільно поділяти на внутрішні (несистематичні) – пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства та зовнішні (систематичні) – не пов'язані.

До внутрішніх чинників можна віднести :

- рівень досконалості фінансової структури підприємства (деталізація фінансових завдань);

- якість організації управління фінансовими ресурсами;
- оптимізація потоків сировини/готової продукції з метою мінімізації запасів та відповідних витрат;
- позиціонування, вибір сегментів ринку згідно виробничих можливостей;
- вироблення оптимальної структури виробничого циклу з метою забезпечення найбільшої віддачі обладнання;
- планування рекламної компанії;
- аналіз існуючого ринку продукції;
- якість фінансового, управлінського та податкового обліку;
- планування дистрибуторської мережі, планування роботи з контрагентами та її узгодження з фінансовим планом підприємства;
- здійснення цінової політики виходячи із витрат на виробництво, пошук шляхів їх зниження, аналіз цін конкурентів;
- аналіз структури витрат та шляхів її оптимізації;
- загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження його із фінансовим планом підприємства;
- характеристика персоналу згідно організаційної структури та фінансового плану підприємства.

До зовнішніх чинників слід відносити :

- інфляцію;
- зміну ціни на ресурси;
- зміну політичного курсу влади;
- зміну правового поля;
- стан розвитку фінансового ринку;
- стан економіки в цілому.

Усі вище перераховані чинники мають вплив на формування та використання фінансових ресурсів через регулювання структури та потужності різноманітних фінансових джерел.

Склад фінансових ресурсів, їх обсяги залежать від виду й розміру підприємства. Чим більший обсяг виробництва і вища ефективність роботи підприємства, тим більшим є обсяг власних фінансових ресурсів, і навпаки.

Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів та їх ефективне використання визначають задовільний фінансовий стан підприємства: платоспроможність, фінансову стійкість, ліквідність і рентабельність. З огляду на це, найважливішим завданням підприємств є пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів і найкращого їх використання з метою підвищення ефективності роботи підприємства.

Тематика: Економічні науки

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Степуріна С.О.

к.е.н., доцент, Харків, НТУ «ХП»

Ситникова А.Д.

студент, Харків, НТУ «ХП»

Кожній підприємницькій структурі протягом усього життєвого циклу, незалежно від територіального розташування, форми власності, обсягу виробництва, необхідно проводити системне дослідження впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на вибір стратегій розвитку. Конкуренти – один з найвагоміших зовнішніх факторів. Конкуренти створюють умови для компаній, завдяки їм будь-яка підприємницька структура на стадії розвитку може стати конкурентоспроможною, тому, на даному етапі розвитку економіки, питання управління конкурентоспроможністю є актуальним

В умовах розвитку ринкових відносин важливим є поняття «конкурентоспроможність підприємств». Цей показник відображає зростання

та розвиток кожного підприємства з точки зору ринкової системи та розвитку виробництва. Однак конкурентоспроможність компанії, як наукової категорії, ще недостатньо вивчена. Однією з головних причин є постійна зміна умов існування як самого ринку, так і компаній, які функціонують на ньому.

На основі аналізу дефініцій «конкурентоспроможність підприємства» можна виділити ключові:

- здатність компанії конкурувати на ринку з виробниками та продавцями подібних товарів, забезпечуючи широкий спектр особливостей продукції, що відповідає потребам споживачів;

- здатність до економічного зростання та розвитку в результаті успішного виконання та реалізації конкурентної стратегії.

- спроможність ефективних виробничих операцій для задоволення суспільних потреб;

- індекс стійкості компанії, систематичне використання фінансового потенціалу, робочої сили, науково-технічної сили та інших;

- здатність компанії володіти багатьма перевагами товарів порівняно з іншими конкурентами.

Поняття конкурентоспроможності розглядається як систематичний набір елементів, що потребують оцінки. Тому суб'єктивні та об'єктивні підходи передбачають окремий розгляд конкурентоспроможності як певного стану внутрішнього середовища, що дозволяє будувати ефективні відносини із зовнішніми підрядниками, і, таким чином, конкурентоспроможність виникає внаслідок таких взаємозв'язків. З точки зору суб'єктивного підходу, конкурентоспроможність є результатом більш ефективного функціонування внутрішнього середовища компанії, що є результатом оптимального управління. У ринкових умовах підприємства мають майже рівний доступ до ресурсів, тобто ринок врівноважує можливості підприємств як споживачів ресурсів і факторів виробництва і має вирішальне значення для досягнення конкурентоспроможності [1].

У процесі розвитку ринкових відносин об'єктивною є потреба в управлінні конкурентоспроможністю, який є цілеспрямованим процесом, заснованим на принципах складності та регулярності, спрямований на забезпечення постійного оновлення та розвитку конкурентних переваг компанії з урахуванням впливу зовнішніх факторів та необхідності оптимізації прибутку. Управління конкурентоспроможністю слід розуміти як постійний, систематичний і цілеспрямований процес впливу на всіх ієрархічних рівнях управління, що забезпечують створення високоякісної та конкурентоспроможної продукції. Управління конкурентоспроможністю сприймається як корекційний процес, що полягає у створенні виробництва та споживання продукції з метою виведення конкурентоспроможної продукції на ринок та зменшення впливу суб'єктивних факторів [2].

Сучасна концепція управління конкурентоспроможністю перебуває на стадії формування, включає трансформацію форм управління та методів у напрямку ефективної реалізації конкурентних переваг, конкурентного потенціалу, конкурентних стратегій, що в свою чергу впливає на конкурентоспроможність підприємства, визначаючи його конкурентне становище на ринку.

Процес управління конкурентоспроможністю – це складний процес, який реалізується на підприємстві за допомогою системної управлінської діяльності. Їх ефективне використання можливе лише за умови, коли системний підхід у поєднанні з об'єктивними та суб'єктивними поглядами особи, що приймає рішення дозволяє зрозуміти потребу та сутність управління конкурентоспроможністю.

Метою управління конкурентоспроможністю є ефективне використання конкурентних переваг та забезпечення виробництва продукції, що відповідає встановленим вимогам конкуренції на ринку, з мінімізацією витрат з урахуванням інтересів споживачів, а також вимог безпеки продукції та її екологічності.

Розробка та впровадження системи управління конкурентоспроможністю підприємства включає такі завдання:

- визначення трьох рівнів конкурентоспроможності: оперативного, тактичного та стратегічного;
- створення унікальної системи показників конкурентоспроможності для кожного рівня управління (система показників фінансово-економічного стану; показників, що характеризують інвестиційну привабливість компанії на стратегічному рівні);
- розробка методики обчислення та інтерпретації результатів оцінки конкурентоспроможності;
- визначення складу завдань управління конкурентоспроможністю компанії для кожного рівня;
- створення функціональної структури системи управління конкурентоспроможністю підприємства;
- розробка організаційних положень щодо функціонування системи управління конкурентоспроможністю;
- створення відповідної інформаційної бази для підтримки прийняття рішень щодо управління конкурентоспроможністю підприємства [1].

Розглянемо основні шляхи (ключові аспекти) підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств шляхом мобілізації ресурсів мікросередовища. Серед них:

- зміцнення ресурсної бази підприємств, створення довгострокового партнерства з підприємствами, що виробляють та постачають сировину;
- перехід від методів цінової конкуренції до нецінових методів, маркетингових досліджень та реклами;
- всебічне поліпшення якості продукції, використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду управління якістю продукції;
- підвищення ефективності роботи.

Таким чином, система управління конкурентоспроможністю підприємстває складною системою формування конкурентних переваг та

конкурентного потенціалу, конкурентних стратегій, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, що визначає конкурентну позицію та конкурентний статус підприємства на ринку. Управління конкурентоспроможністю підприємств – це ключове завдання сучасного етапу розвитку ринкової економіки. Слід також зазначити, що підвищення конкурентоспроможності на мікрорівні, тобто на рівні конкретних підприємств, має доповнюватись ефективними методами державного регулювання.

Список літератури:

1 Єрмакова І.А. Основні стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства / І.А. Єрмакова // Молодий вчений. - 2017. - № 16.

2. Співак С. Управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Сергій Співак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 287-293. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14ssmvsu.pdf>.

3. Філобокова Л. Ю. Управління конкурентоспроможністю. Методологічні та методичні аспекти // Економіка і управління: електронний науковий журнал, 2012. - № 1 (29)

Тематика: Економічні науки

ЕКОНОМІЧНА ВЛАДА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КРИЗИ

Сторощук Б.Д.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, к.е.н.,
доц. кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування

Пандемія коронавірусу внесла значні корективи в роботу багатьох українських підприємств, які змушені дотримуватися правил всеукраїнського карантину. Крім цього, дані обмеження діятимуть в ситуації зумовленої масштабним скороченням попиту та зупинкою багатьох фірм внаслідок

коронавірусом швидко наростаючої економічної кризи, яка стартувала з грандіозного обвалу на нафтовому ринку (див попередню публікацію).

З однієї сторони, обмежувальні заходи, а з іншої – наростаюча економічна криза заподіюють збитки бізнесу, у багатьох людей падає рівень доходів, хтось зовсім позбувається роботи і заробітку.

Очевидно, що в цих умовах держава об'єктивно змушена здійснювати ряд заходів для соціально-економічної підтримки як бізнесу, так і окремих людей, що обумовлюється наступними аргументами:

- ✓ збереження, в тому числі в умовах зумовлених кризою значних структурних змін в економіці, хоча б частини сфери виробництва благ, яка є основою формування національного доходу;
- ✓ забезпечення податкових надходжень в майбутньому;
- ✓ збереження робочих місць;

На додачу до запроваджених заходів безпеки держави використовують стандартні економічні політики для підтримки людей і економіки. Більшість країн, зокрема й Україна, вже підготували пакети фінансової та податкової допомоги. У розвинених країнах цей обсяг — від 5% до 10% ВВП. Наприклад, 10% у США, 4,5% у Німеччині, 9,7% у Австралії і 6% у Канаді. В Україні 5% — 10% ВВП становлять, відповідно, 200 — 400 млрд грн.

Пакет підтримки зазвичай має фіскальні (податки і субсидії) і монетарні (процентні ставки, вимоги щодо резервів і застав для банків) зміни. Монетарні дії спрямовані на ослаблення монетарної політики: зниження ставок, наповнення ринку ліквідністю, м'якші вимоги до банківської системи, кредитні канікули, заборони підвищувати процентні ставки кредитів тощо. Такі ж дії здійснює й Нацбанк. НБУ дозволяє гривні трохи девальвувати, згладжуючи коливання і запобігаючи паніці на ринку.

Фіскальна частина підтримки у більшості розвинених країн фокусується на малому і середньому бізнесі, а також на ринку праці. Держави скасовують адміністративні обмеження і штрафи за порушення, продовжують терміни здачі звітності, надають податкові канікули. Типовою політикою на ринку праці є

оплата 60–80% зарплати тим співробітникам, яких звільнили або відправили в тимчасову відпустку. Уряди, зокрема, підтримують самозайнятих, що залишилися без доходу (малих підприємців і ФОП).

Ряд поступок бізнесу з боку держави в Україні в сучасних умовах передбачені законопроектом №3219 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)", який був остаточно проголосований 17 березня.

Відповідно до цього закону:

✓ Тимчасово, на період епідемії, звільнені від ввізного мита і ПДВ операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів.

✓ Тимчасово, на період епідемії, товари, роботи і послуги, необхідні для боротьби з епідемією, не обов'язково повинні закуповуватися через електронні системи.

✓ На час карантину, встановленого Кабміном, працівників можна відправляти в неоплачувану відпустку, яка не обмежується 15 календарними днями. Це не є порушенням трудового законодавства.

✓ У зв'язку з карантином термін подачі декларацій чиновниками продовжений до 1 червня.

✓ За цілий ряд порушень податкового законодавства в період з 1 березня по 31 травня 2020 року штрафні санкції не застосовуються і платникам податків не нараховується пеня, а та, що нарахована, підлягає списанню.

✓ вводиться мораторій на всі перевірки, крім документальних перевірок в разі подачі заяв на повернення ПДВ.

✓ Для всіх платників податків, зобов'язаних подавати податкові декларації, термін подачі декларацій в цьому році відсувається до 1 липня.

✓ Фізособи, які повинні були самостійно сплатити суму податкового зобов'язання до 1 серпня, зможуть це зробити до 1 жовтня 2020 роки без всяких штрафних санкцій.

✓ З 1 березня по 30 квітня 2020 роки не нараховується і не повинна бути сплачена плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності).

✓ З 1 березня по 30 квітня фізичні та юридичні особи звільняються від нарахування та сплати податку на нерухомість.

✓ Звільняються від нарахування та сплати єдиного внеску з 1 березня до 30 квітня фізичні особи-підприємці, самозайняті особи (.

✓ Не застосовуються штрафні санкції з 1 березня по 30 квітня за такі порушення, як несвоєчасна або неповна сплата єдиного податку, несвоєчасне подання звітності до податкової.

✓ З 18 березня по 18 травня 2020 роки не проводяться перевірки щодо ЄСВ і не нараховується пеня.

✓ Обов'язкове введення РРО відкладається до 1 січня 2021 року. А для підприємців 2-4 груп з річним доходом менше 1 млн грн - до 1 квітня 2021 року.

Крім того, передбачено декілька пільг для громадян:

✓ звільнення від штрафів і пені за прострочення виплат за споживчими кредитами з 1 березня по 30 квітня;

✓ допомога для тих, хто захворів коронавірусом, або повинні перебувати на самоізоляції (без уточнень).

За час вимушеного карантину держава також може оплатити громадянам частину комунальних послуг. Доручення визначити відсоток відшкодування дав на засіданні Кабміну прем'єр-міністр Денис Шмигаль, на думку якого держава повинна взяти на себе часткове відшкодування комунальних послуг, які зростають у зв'язку з постійним перебуванням людей на самоізоляції будинку. У зв'язку з цим глава Кабміну доручив Мінсоцполітики, Мінфіну і Мінекономіки протягом трьох днів розрахувати суму коштів і визначити відсоток відшкодування частини комунальних платежів на час карантину в Україні. А також доручив визначити категорії громадян, зазначивши, що,

можливо, відшкодування торкнеться всіх громадян. Рішення буде прийнято на позачерговому засіданні уряду.

Національна комісія з державного регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг (НКРЕКП) прийняла рішення, яким рекомендує всім компаніям не нараховувати пеню та штрафи, а також не відключати споживачів за несплату рахунків під час карантину.

30 березня парламент прийняв, а вже 1 квітня Володимир Зеленський оперативно підписав Закон № 540-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних і економічних гарантій у зв’язку з поширенням коронавірусу”. Документ гарантує на період карантину продовження виплат державної допомоги малозабезпеченим сім'ям, а також інших видів державної допомоги, зокрема, пенсій по інвалідності. Також закон передбачає, що Кабмін встановить доплату в розмірі до 300% зарплати медикам та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті на роботах по боротьбі з коронавірусом. Крім того, документ передбачає доплати до 100% від окладу працівникам соцслужб, які надають послуги громадянам, які знаходяться вдома. Закон скасовує ПДВ для ввезення медичних товарів і звільняє бізнес від сплати земельного податку та податку на майно, орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у державній та комунальній власності. Крім того, закон врегулює чуттєве для українських компаній питання — про проведення зборів акціонерів. За чинним нормам ПрАТ і ПАТ повинні зробити це до 30 квітня, але введення карантину і заборона на заходи за участю більше 10 осіб зробили збори акціонерів неможливими. Протириччя знято — акціонери можуть зібратися протягом трьох місяців після скасування карантину, а для зовсім невідкладних випадків НКЦПФР оперативно розробляє положення про дистанційні збори.

Аналогічні процеси проходять також і на місцях, зокрема, перш за все, в столиці Києві. Наприклад, Київ це 65% українського ринку розваг, який зараз зупинився, і платити їм нічим. КМДА вже обіцяє компенсувати збитки

непрацюючому метрополітену, знизити для підприємців вартість оренди комунального майна вдвічі.

Проте дані заходи, як видно вже з вищеприведених аргументів та прикладів, містять в собі цілий ряд складних, неоднозначних і важкорозв'язуваних суперечностей.

За чий рахунок держава збирається все це зробити? Адже ж у уряду немає своїх грошей. Є тільки ті, які вони зберуть саме з тих людей, яким збираються допомогти на час карантину. За рахунок підприємців? Але їм теж знижують податки, так як вони несуть страшні збитки. Стосовно скасування ЄСВ на державному рівні, то з в цілому ніби як – ідея чудова, але ж у нас пенсійний фонд і без того дотаційний. Коштів на виплату задекларованої доплати в бюджеті Пенсійного фонду немає. Щоб здійснити цю доплату кошти в Пенсійний фонд мають бути передані з Державного бюджету. Для цього народні депутати мають прийняти відповідні зміни до Державного бюджету на поточний рік та збільшити фінансування Пенсійного фонду. Однак, станом на 1 березня доходи Державного бюджету не виконуються на 20%. А за результатами виконання Державного бюджету у березні ситуація буде ще гірша – рівень невиконання може сягнути понад 30%.

На думку мера Києва Віталія Кличка [2] політики не прислуховуються до вимог місцевих громад. І приймають законопроекти, в яких створюють несправедливі умови для бізнесу. І забезпечують окремому великому бізнесу надприбутки за рахунок податків до бюджетів всіх рівнів, так як земельний податок та орендна плата складають значну частину доходів місцевих бюджетів.

Найстрашніше у даному випадку – це припущення про запуск станка і друк та роздача цих коштів. Проте є надія, що нинішнє керівництво НБУ цього не дасть зробити. В іншому випадку про співпрацю з МВФ та іншими міжнародними інституціями можна буде забути у довготривалій перспективі. Досвід Венесуели показує, що такі експерименти завершуються для країни грандіозним дефолтом.

З економічного погляду, підтримка економіки і населення, особливо враховуючи глибину і очікувану тривалість кризи, має здійснюватися на основі кейнсіанських рекомендацій, тобто, зокрема, через скасування податків на оплату праці, прибуток і торгівлю. Призупинення ж податків на активи допомагає насамперед багатим, а не бідним, і безпосередньо не стимулює економічну активність.

Можливо, за даних умов варто було б зосередити зусилля не на наданні додаткової допомоги різноманітним економічним суб'єктам, а на створенні для них додаткових можливостей. Перш за все це стосується проблеми, яку всі закордонні інвестори вважають у нас головною перепорою нарощення ділової активності: суттєве спрощення державного адміністрування економічної діяльності. Проте скасування багатьох необґрунтованих обмежень економічної діяльності логічно означатиме відповідне скорочення державного апарату та суттєве зменшення як корупційних так і некорупційних доходів державних чиновників, депутатів, політиків. Крім того, такі закони є значно важчими в розробці. І, найголовніше, – для цього перш за все потрібна відповідна політична воля.

Очевидно, що економічна діяльність держави в значно меншій мірі піддається впливу трансформаційних процесів в реальному секторі економіки. Внаслідок цього держава, в більшості випадків будучи здатною відчутти зміну ринкових умов і тому не зважаючи на неї, продовжує впливати на економіку старими методами, які що цілком логічно, не дають ніяких наслідків в реальній економіці і тому потребують неминучих змін. Тому дану економічну кризу можна розглядати як фіаско сформованих на даний час механізмів економічної політики держави та державного регулювання економіки. Мінімальну величину цих змін можна описати за допомогою досить поширеного в технічних науках терміну „люфт”. Люфт являє собою величину мінімальної зміни характеру впливу керуючої системи на керовану [3] (в нашому випадку впливу держави на ринковий механізм) що приводить до позитивних змін в національній

економіці. Якщо ж величина змін є меншою від величини люфту, ніяких змін не відбувається.

Причиною існування люфтів є шаблонний підхід до формування економічної політики без врахування об'єктивно перманентного характеру виникнення нових і трансформації існуючих інститутів та інституцій. Раніше ми вже аналізували [4] різноманітні проблеми правильного та своєчасного вибору економічної політики, так як неефективні рішення в процесі цього вибору можуть мати дуже далекосяжні наслідки. Це підтверджується можливістю утворення так званого хреодного (напередвизначеного) ефекту [5,с.20-47], відповідно до якого система може протягом тривалого часу продовжувати розвиватися неоптимальним шляхом, але при цьому величина люфтів зростає в геометричній прогресії. Тобто, “при здійсненні процесу в одному певному напрямі зворотний рух може бути лише однією з ланок більш складного процесу” [6,с.105-106], тобто чим довше існує хреодний ефект, тим важче звернути з траєкторії через наростання інерційного середовища, виникнення і розвитку різних неформальних, “тіньових” інституційних утворень. Проте ці процеси не тільки не сповільнюють, але й стають додатковим фактором розвитку хреодного ефекту. В залежності від реального стану справ досягнення об'єктивно обумовленого рівня розвитку системи вимагатиме або значно більших витрат ресурсів, або оплатиться тривалою нестабільністю економіки.

Список літератури:

1. Сторощук Б.Д. “Чорний понеділок” і... далі? – [електронний ресурс] – режим доступу: https://shpalta.media/2020/03/23/shho-robity-dali-pislya-chornogo-ponedilka/?fbclid=IwAR0AjjZEPLWib25EaD91FNlpJhcFF_6alnlQhz_54xxtseM_II8yZTCK5IQ
2. Це грабунок місцевих бюджетів. Кличко прокоментував ухвалений Радою антикризовий закон – [електронний ресурс] – режим доступу:

<https://nv.ua/ukr/biz/economics/klichko-ta-koronavirus-mer-kiyeva-nazvav-grabunkom-antikrizoviy-zakon-novini-ukrajini-50079110.html>

3. ЛЮФТ– [електронний ресурс] – режим доступу:
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8E%D1%84%D1%82>

4. Сторощук Б.Д. Системний підхід як основа забезпечення ефективного регіонального розвитку / В кн. Трансформація економіки України у глобальному економічному середовищі / За ред. д.е.н., проф. І.Ф.Комарницького. – Чернівці: Рута, 2006. – Розділ VII. – С.145-170.

5. Шевченко В.А. Институциональный механизм системной нестабильности экономики. – С.-Пб.: О-во «Знание» Санкт-Петербурга и Ленингр. обл., 1999. – 90с.

6. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки. Теоретико-методологічний аспект. – К.: Світ знань, 2002. – 527с.

Тематика: Інші професійні науки

ЛЕГКА АТЛЕТИКА ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ

Строкун М.Я.

ЛДУФК викладач кафедри легкої атлетики

Когут Ю.В.

ЛДУФК викладач кафедри легкої атлетики

Актуальність. Проблема оздоровлення стала глобальною. Особливу тривогу викликає зростання поширеності надлишкової ваги серед учнів та студентів, що є загрозою поширення супутніх тяжких захворювань та інвалідації пацієнтів молодого віку. В таких умовах актуальною становиться проблема ретельного та всебічного вивчення цього явища серед молоді, визначення ефективних шляхів і засобів боротьби з ним.

Мета: дослідити вплив занять легкою атлетикою на здоров'я учнів та студентів.

Фізичні навантаження, особливо аеробного характеру, грають важливу роль в нормалізації маси тіла молоді і поліпшення здоров'я. Вони сприяють зменшенню резистентності до інсуліну і покращують обмін речовин. Рухова активність школярів і студентів із зайвою вагою повинна задовольняти біологічну потребу молодих людей у рухах.

Одним із заходів запобігання збільшення ваги та її коригування є заняття легкою атлетикою. Легка атлетика – частина державної системи фізичного виховання. Легкоатлетичні вправи входять до програм із фізичного виховання школярів, студентів, в плани тренувальної роботи у всіх видах спорту, в заняття фізичною культурою осіб старшого віку. Легкоатлетичні секції займають провідне місце в діяльності колективів фізичної культури, оздоровчих клубів, добровільних спортивних товариств.

Легка атлетика змогла завоювати свою популярність завдяки тому, що для заняття їй не потрібно дорогого обладнання. За рахунок цього, легка атлетика змогла стати популярною навіть у таких країнах як Азія, Африка та Латинська Америка. Саме у зв'язку з широким розвитком, великою популярністю цього виду спорту, його постійно прогресуючою еволюцією легка атлетика отримала визнання, по суті, в усьому світі в другій половині ХХ століття і отримала назву "Королеви спорту". За багато десятиліть ніхто не засумнівався в законності цього гучного титулу. Легка атлетика дійсно править спортивним світом, її люблять і шанують у найвіддаленіших куточках планети.

Легка атлетика має важливе оздоровче значення, адже заняття в основному проводяться на свіжому повітрі, а у виконанні вправ бере участь більшість м'язів тіла. Легкоатлетичні вправи поліпшують діяльність опорнорухового апарату, внутрішніх органів і систем організму в цілому. Однією із складових легкої атлетики є біг. Під час та після бігу активізується процес кровотворення – утворюється «молода» здорова кров. Активізується дихання, стимулюється поглинання організмом вільних електронів з повітря.

Цей процес відбувається в легенях за рахунок активізації газообміну і через шкіру. Збільшення кількості вільних електронів підвищує працездатність (фізичну і розумову) і стимулює всі функції і системи людини.

Під час бігу активізується вироблення організмом вуглекислоти, що дуже позитивно позначається на всіх біохімічних процесах, що відбуваються в клітинах. Зокрема в тканинах збільшується кількість кисню, що сприяє поліпшенню обміну речовин в організмі. Під час бігу середньої тривалості (30–60 хв.) в організмі активізується розпад клітин, що, у свою чергу, після бігової тренування стимулює синтез нових молодих і здорових клітин. У першу чергу руйнуються старі хворі клітини, а на їх місце синтезуються нові. За допомогою бігу відбувається омолодження та оновлення всього організму. Під час бігу виділяється гормон серотонін, який всім відомий як гормон щастя, завдяки чому поліпшується настрій, проходять симптоми депресії, знімається напруга.

Ходьба є найлегшим з усіх видів легкої атлетики. На неї не потрібно витрачати багато енергії, а ефект досить високий. Ходьба діє на організм оздоровче, підвищує м'язовий тонус, зміцнює кісткову тканину, розвиває координацію рухів, стимулює обмін речовин. Перш за все, вона стимулює роботу серцевого м'яза (міокарда). Медиками доведено, що якщо людина щодня ходить пішки, хоча б протягом години, ризик такого роду захворювання знижується на 70 %. Ходьба сприяє зниженню ваги, позитивно впливає на нервову систему. До того ж при ній в організмі не накопичується молочна кислота.

Заняття ходьбою можна підрозділити на два види: швидкий і спокійний. Спокійна просто підтримує організм в хорошій формі. До того ж можна при цьому збільшити час занять до двох годин. Швидка ходьба дасть навантаження на м'язи, розвине кісткову тканину. Комбінуючи два види ходьби, можна регулювати навантаження за бажанням та самопочуттям. Адже в першу чергу це необхідно для підвищення тонусу, для підняття настрою і покращення здоров'я.

Цей вид фізичної діяльності можна вважати найбільш безпечним видом рухової активності. Вона під силу практично кожному – від підлітка до літньої

людини. Зараз вона придбала неймовірну популярність в Європейських країнах та Америці як засіб для боротьби з гіподинамією і супутніми їй проблемами. Кілька років тому ірландська оздоровча організація початку здійснення проекту «стежка здоров'я», мета якого – залучити якомога більшу частину населення в заняття ходьбою. До цього проекту вже приєдналися Фінляндія, Швеція, Данія, Канада і Німеччина. У Німеччині в певні дні влаштовуються масові піші прогулянки, в яких беруть участь тисячі людей.

Легкою атлетикою займаються мільйони людей. Різноманітність фізичних вправ, точність регулювання навантажень, відносна простота обладнання місць занять роблять легку атлетику масовим видом спорту, доступним людям будь-якого віку.

Легка атлетика широко представлена у програмах фізичного виховання учнів і молоді, планах тренування з різних видів спорту, на заняттях фізкультурою осіб середнього і старшого віку. Секції легкої атлетики займають провідні місця в колективах фізичної культури, добровільних спортивних товариствах, у вищих і середніх навчальних закладах і т. д. Легка атлетика має важливе оздоровче значення, адже заняття, в основному, проводяться на свіжому повітрі, а у виконанні вправ бере участь більшість м'язів тіла.

Легкоатлетичні вправи поліпшують діяльність опорнорухового апарату, внутрішніх органів і систем організму в цілому.

Висновок. Крім навчального, легка атлетика має також виховне значення, бо правильна організація і методика проведення занять сприяє формуванню особистості людини, розвитку її моральних якостей, розумових здібностей та естетичного смаку. Правильно організовані заняття з легкої атлетики комплексно з засобами фізичного виховання повинні сприяти: зміцненню здоров'я дітей і підлітків; гармонійному фізичному розвитку; розвитку фізичних, моральних і вольових якостей; вихованню організаційно-фізкультурних і санітарно гігієнічних навичок.

Список літератури:

1. Жилкин А. И. Легка атлетика. Навчальний посібник. 6-е видання / А. И. Жилкин, В. С. Кузьмин, Е. В. Сидорчук М. Ж. – 2009. – 275 с.

2. Квашук П. В. Лыжные гонки. Примерная программа для ДЮСШ/ Квашук П. В. Бакланов, О. Е. Левочкина. М. Ж. – 2009 – 72 с.

Тематика: Історичні науки

ОБРАЗ ЛІКАРЯ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ В 1950-1960-ті РОКИ

Стуканова Ю.Р.

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ

канд. іст. наук, ст. викладач

кафедри вітчизняної та зарубіжної історії

Образ лікаря в художній літературі Донецького регіону в 1950-1960-ті рр. може відобразити як міфологеми, що існували в радянському суспільстві періоду «відлиги» щодо професії медика, так і сприйняття особи названої професії людьми, що вони або їх близькі були/ потенційно могли стати їхніми пацієнтами, а також самосприйняття, самоусвідомлення себе збоку самого представника медицини.

Означена проблема є складовою ширшої розвідки авторки – аналізу образу медичного працівника в творах письменників Донбасу вказаного періоду [15]. Також існують публікації, присвячені постаті донецького хірурга і письменника Івана Костирі [2; 13].

Джерельну базу розвідки становлять художні твори літераторів Донбасу, написані (або опубліковані) протягом 50-х – 60-х рр. Відзначимо, що обрана тема не була розповсюдженою в творчості письменників краю, за виключенням І. Костирі, лікаря за фахом. Твори, присвячені саме медикам, переважно були

представлені в формі невеликих оповідань, рідше – повістей та віршів (в тому числі спрямованих на дитячий вік [5; 10]), сатири. Певна частина з них мала присвяту – як видатним представникам даної професії (А. Вишневському) [8], так і маловідомим лікарям, що самовіддано виконували свій професійний, громадянський та моральний обов'язок [9].

Певна частина проаналізованих творів являє собою приклад трансляції офіційно визнаних образів нової людини, «людини-сучасника» в її різноманітних варіаціях. Автори подібних творів репродукують опущений «зверху» ідеологічно наповнений сюжет, схему, де герой-лікар – не повноцінно створений образ зі своїми індивідуальними рисами та певними характерними для художньої літератури узагальненнями, – а лише ілюстрація, на місці якої міг постати будь хто, звичайно, якщо він був приналежний до професії, пов'язаної із жертвністю заради людства.

В якості прикладу можна назвати оповідання Б. Горбатова «Роды на Огуречной Земле», де професійний, однак «звичайний, прозаїчний лікар», в якому «до образи не було нічого романтичного», що приїхав в Арктику, мріючи заробити кошти на хатинку під Москвою («садочок», «гамачок», «клубби», «настурції»), після певного випадку в лікарській практиці переоцінює сенс свого життя не на користь «спокійної старості» [3].

Можна виділити загальні риси позитивного образу лікаря у творах літераторів краю. В першу чергу, вони стосуються його ставлення до свого професійного обов'язку. Це самовідданість, готовність зробити вибір між власним життям і життям іншої людини на користь хворого; здатність піти на ризик; рішучість; гуманність; увага до пацієнтів.

В творах, яким менш властива названа вище схематичність, виявляються додаткові характеристики або певні з них набувають людяності, реалістичності: любов та ставлення до професії як до смислу існування (хірург Петро Семенович, герой Б. Радевича, «йшов в лікарню на милицях, зупиняючись через кожні десять кроків», але «молодшаючи, брався за операцію», а «коли життя пацієнта було поза небезпекою, ... читав сестрам вірші про любов,

загораючись, як юнак»), однакова чуйність та увага до усіх пацієнтів незалежно від статусу, рангу, положення [14, с. 21–23]. Додаткову гаму достоїнств лікаря пропонує читачеві І. Костиря. Наприклад, він вказує, що той має бути добрим психологом: «... лікар – це дипломат, який повинен знайти одразу вірне слово. Перше слово подібно до першого кроку: піде людина чи оступиться та злякається» [6, с. 79].

Окремі автори не позбавляли свого героя права на сумніви, страх, розгубленість. Однак якщо у М. Власова це було зображено як погляд ззовні та достатньо ідеалізовано (студентці медінституту, що зіткнулась під час проходження останнього року практики один на один із чумою, для повернення самовладання достатньо було уявити поряд із собою Пірогова, Демінського та «десятки інших великих людей» [1, с. 194]), то герой І. Костирі Анатолій Кириліхін, молодий лікар, що вперше приступає до нічних чергувань («Як страшно залишатися серед ночі одному, наодинці з багатьма складними питаннями, загадками, наодинці зі смертю!..» [6, с. 71]), на кожному кроці має переборювати себе, свої сумніви, хвилювання, невіру в себе («Мені ще довго доведеться здирати з себе, як мішуру, зайвий сумнів, нерішучість, невіру в свої сили» [6, с. 73]). Письменник розповідає історію А. Кириліхіна від імені героя, показує читачеві картину зсередини, розкриває його внутрішній світ.

В окремих творах прози поряд із позитивним героєм присутній його антипод («Хирурги» Б. Радевича, «Опровержение» М. Лангмана) [11; 14]. Так, в першому з оповідань протиставлення між собою двох образів є основною ідеєю: друзі та професійні хірурги, які розійшлися в своїй долі. Петро Семенович обрав служіння людині за допомогою своєї справи, Іван Якович – схилявся до приватної практики, прагнув добробуту, власного майна (що в трактуванні автора носило негативний відтінок, відповідаючи принципам комуністичного світогляду). Перший був на крок попереду від свого колишнього друга в кар'єрі, мав великий авторитет серед колег, що викликало приховану заздрість другого. Незважаючи на те, що Петро Семенович помер від хвороби, однак лінія не була перервана, його місце завідуючого не зайняла

людина, що уособлює зло: добро та людинолюбство торжествувало в образі сина, теж хірурга, що повернувся з Москви, вступив в конфлікт із антигероєм в дискусії про складний випадок (вибір між гарантованим збереженням життя вагітної жінки за рахунок дитини або ж ризикована спроба врятувати обох) та вийшов переможцем [14, с. 26–27].

В оповіданні М. Лангмана антипод головного героя спочатку не наважився спуститися в штрек шахти аби урятувати гірників, що потрапили в аварію, після чого зробив наклеп на лікаря, який виявився здатним на сміливий вчинок [11, с. 187, 193]. Отже, образ антигероя включає такі складові, як брак альтруїзму, прагнення здобути добробут за допомогою своєї професії (що розглядається як збагачення за рахунок чужої біди), кар'єризм, нерішучість, заздрість, а також халатність [6, с. 87–90].

Цікаво, що в деяких творах (поезія, сатира [4; 7; 12]) образ лікаря взагалі не має нічого спільного з їх ідеєю, він лише виступає – в позитивному чи негативному (обмежуючому) контексті – як представник інтелігенції, як виконувач нормуючої функції в суспільстві. Зокрема, В. Демідов проголошує: «Не прописано врачами – / Сам хочу судьбы такой: / Чтобы море – за плечами, / Небеса – над головой...» [4].

Таким чином, в художній літературі Донбасу в 1950-1960-ті роки можна побачити як позитивний (переважає), так і негативний (або його елементи) образи лікаря. Певні складові обох сторін не позбавлені як ідеологем та міфів, так і стереотипів, разом з тим в цілому виражають та транслюють уявлення (власні чи «зчитані» владні тощо) про лікаря як представника професії, що вимагає від людини альтруїзму та рішучості, навіть героїзму, обрання фаху за покликанням. В цілому, діапазон створеного літераторами образу лікаря коливається від надання йому символічного значення (вступає в боротьбу зі смертю) до більш-менш індивідуалізованого, реалістичного персонажу зі своїми достоїнствами, вадами, рисами характеру, пошуками та сумнівами. Останнє властиве в першу чергу письменникові І. Костири, хірургу за

професією. Образ лікаря Донеччини набув певних особливостей, пов'язаних з індустріальною ознакою регіону.

Список літератури:

1. Власов Н. Вступление. *Мужество*. Повести и рассказы. Донецк : Кн. изд., 1962. С. 191–198.
2. Гажиєв В. В., Танасичук-Гажиєва Н. В. Иван Костыря – певец донецкого края. *Медицина в художніх образах*: Статті. Вип. 4 / Уклад. і голов. ред. Заблоцька К. В. Донецьк : Норд-прес, 2005. – С. 342–349.
3. Горбатов Б. Л. Роды на Огуречной Земле. *Обыкновенная Арктика*. Рассказы, публицистика. М. : Молодая гвардия, 1975. С. 42–54.
4. Демидов В. «Не прописано врачами...». *Беспокойство*. Стихи. Донецк : Кн. изд., 1961. С. 17–18.
5. Костыря И. С. Детский доктор. Повесть. *Избранные произведения*: В 3-х т. Донецк : АО «Изд. «Донеччина», 1995. Т. 2. Повести. Полевой дневник. С. 119–166.
6. Костыря И. С. Ночные дежурства. Повесть. *Избранные произведения*: В 3-х т. Донецк: АО «Изд. «Донеччина», 1995. Т.2. Повести. Полевой дневник. С. 59–118.
7. Кравченко А. Баллада о спасенном сердце. *Енакиевский рабочий*. 1966. 22 июля.
8. Кравченко А. Чтоб смерть отступила. Стихи. Посвящается профессору А. А. Вишневскому. *Донбасс*. 1967. № 1. С. 108–109.
9. Кривда Г. Сільський лікар. Оповідання. Пам'яті лікаря Миколи Насиб'яна. *Литературный Донбасс*. Кн. 34. 1957. С. 140–142.
10. Курлат Й. Балада про камінного лікаря (Вірші для дітей). *Радянська Донеччина*. 1962. 21 жовтня.
11. Лангман М. Опровержение. Рассказ. *Человек ищет дорогу*. Повесть и рассказы. Сталино : Донбасс, 1960. С. 177–194.
12. Лужнев М. «Ба! Знакомые все лица!» Сатира и юмор. Донецк : Кн. изд., 1963. С. 58.

13. Мир, согретый любовью: библиографическое пособие к 80-летию Ивана Костыри. Для широкого круга читателей. Доброполье, 2012. 11 с. URL : http://dobro-biblio.ucoz.ru/ivan_kostyrja-br.pdf.

14. Радевич Б. Хирурги. *Майя-Джуи*. Рассказы. Донецк : Кн. изд., 1962. С. 21–27.

15. Стуканова Ю. Р. Образ медичного працівника в творах письменників Донбасу (1950-1960-і рр.). *Медицина в художественных образах*: Статті. Вып. 5 / Сост. и гл. ред. Заблоцкая К. В. Донецк : Норд-прес, 2005. С. 119–126.

Тематика: Економічні науки

МЕТОДИ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Сук Петро

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”,
м. Ніжин, Україна

Необоротні активи в процесі виробництва поступово втрачають свою вартість і переносять її на новостворюваний продукт частинами по мірі зносу. Процес розподілу вартості необоротних активів називається амортизацією. Він здійснюється за відповідним методом.

Метод амортизації – це сукупність прийомів і способів для розподілу вартості необоротних активів між окремими періодами протягом їх експлуатації.

В Україні відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби” підприємство може застосовувати один із п’яти методів нарахування амортизації необоротних

активів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий [1].

МСБО 16 “Основні засоби” визначено три методи нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишку, суми одиниць продукції [2].

В Росії згідно п. 18 Положення по бухгалтерському обліку 6/01 “Облік основних засобів” (далі – ПБО) передбачено чотири способи нарахування амортизації: лінійний; зменшуваного залишку; списання вартості за сумою чисел років строку корисного використання; списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт) [3].

Причому, якщо лінійний і кумулятивний способи використовуються в усіх країнах однаково, то розрахунок за методом зменшення залишкової вартості в різних країнах здійснюється по-різному. Згідно МСБО 16 “Основні засоби” і в Росії відповідно до ПБО 6/01 “Облік основних засобів” підприємства можуть обирати ставку методу зменшення залишкової вартості. За кордоном, як-правило, використовують 125%, 150% і 175% методи, а в Росії підприємство може обрати будь-яку ставку (коефіцієнт) для амортизації, але не більше 3 (тобто 300 % включно).

Отже, у світовій практиці використовуються такі методи нарахування амортизації необоротних активів:

1. Прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об’єкта основних засобів. В Росії він називається лінійним способом;

2. Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об’єкта на початок звітної року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка визначається у відсотках як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об’єкта від результату ділення ліквідаційної вартості об’єкта на його первісну вартість. В

світовій практиці для позначення цього методу користуються термінами “метод зменшення залишку” або “метод зменшеного залишку”;

3. Прискореного зменшення залишкової вартості (або метод 200% зменшення залишкової вартості), за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

4. Метод 150% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 150%;

5. Метод 125% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 125%;

6. Метод 175% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 175%;

7. Метод 300% зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, помножена на 300%;

8. Кумулятивний (згідно МСБО 16 “Основні засоби” він називається метод суми числа років, а в Росії він має назву спосіб списання вартості за

сумою чисел років строку корисного використання), за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Він розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

9. Метод суми одиниць продукції, за яким річна сума амортизації визначається як добуток фактичного річного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Вона обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство планує виробити (виконати), використовуючи об'єкт основних засобів. В Україні цей метод має назву виробничий, а в Росії – спосіб списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт);

10. Метод годин роботи, за яким річна сума амортизації визначається як добуток фактичної кількості годин роботи об'єкта протягом року та виробничої ставки амортизації. Вона обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальну кількість годин роботи активу, що планується на рік.

Для амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів в Україні передбачено два методи: 1) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 50% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію, а решту 50 % вартості – при списанні об'єктів; 2) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію [1].

В міжнародній практиці є також методи нарахування амортизації вибуття (retirement method), заміщення (replacement method), переоцінки, на основі доходу (revenue-based amortisation method).

Метод вибуття передбачає нарахування амортизації одноразово при вибутті основного засобу на всю його вартість. Під час експлуатації амортизацію на такий об'єкт не нараховують. За методом заміщення нараховують амортизацію на основний засіб одноразово при його надходженні на всю його вартість. Потім при експлуатації амортизацію на такий основний засіб не нараховують [4]. Метод заміщення в Україні відповідає методу

нарахування амортизації по малоцінних необоротних матеріальних активах у розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію. Метод вибуття в Україні не використовується.

Метод переоцінки полягає в тому, що активи переоцінюються в кінці кожного періоду. Амортизація визначається як різниця між вартістю активів на початок періоду, плюс надходження активів протягом періоду і мінус вартість активів на кінець періоду [5, с. 217].

За методом амортизації на основі доходу (revenue-based amortisation method) річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується (різниця між первісною і ліквідаційною вартістю), та коефіцієнта амортизації, який обчислюється діленням фактичного обсягу доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) на плановий обсяг доходу від реалізації продукції. Його можна використовувати якщо наперед відомі реалізаційні ціни і кількість продукції згідно контракту.

Отже, в світовій практиці існують різні методи нарахування амортизації необоротних активів. Відповідно до МСБО 16 “Основні засоби” підприємствам дозволено використовувати будь-який метод амортизації, який вони виберуть.

Список літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

3. Положення по бухгалтерському обліку 6/01 “Облік основних засобів”, затверджено наказом Міністерства фінансів Російської Федерації 30 березня 2001 р. № 26н, зареєстровано в Міністерстві юстиції Російської Федерації 28 квітня 2001 р. № 2689. – Режим доступу : <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=199487&fld=134&dst=100011,0&rnd=0.7550347104001115#04149534261205524>.

4. <https://www.wiley.com/college/kieso/0471363049/dt/studenttool/expanded/appendix11.htm>.

5. Вуд Ф. Бухгалтерский учёт для предпринимателей / Ф. Вуд. – 5-е издание, часть 3. – М.: Аскери Информайшн Лтд., 1993. – 341 с.

Тематика: Інші професійні науки

ПОБУДОВА ПРОГРАМНОГО МОДУЛЯ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КАНЦЕРОГЕНІВ У ВОДНИХ РОЗЧИНАХ

Сушко О.А.

Кандидат технічних наук, старший викладач
кафедри біомедичної інженерії,
Харківський національний університет радіоелектроніки

Загальновідомо, що якість життя людини значною мірою залежить від сприятливих умов зовнішнього навколишнього середовища та харчові продукти [1]. Серед найбільш важливих природних ресурсів, що безпосередньо споживаються людиною, слід виокремити питну воду, кількість якої постійно зменшується у світі [2]. Це обумовлено різними техногенними факторами. Як приклад, одним з найбільш небезпечних мутагенних і канцерогенних речовин, котрий найчастіше можна виявити у водних розчинах, є бензопірен. Тому розробка комп'ютеризованої системи виявлення канцерогенів у водних розчинах є актуальним завданням сучасної екології та медицини [1, 2]. Одним з основних складових цієї системи є використання оптичних сенсорів на основі напівпровідникових квантово-розмірних структур, оскільки вони характеризуються фотохімічною стабільністю, високим квантовим виходом та інтенсивністю люмінесценції, а також вузьким спектром випромінювання [2].

Існують різні біотехнічні комп'ютеризовані системи [3-5], котрі мають широке застосування та вирішують актуальні завдання в різних сферах медицини, оскільки базуються на сучасних методах та засобах автоматизованого аналізу медико-біологічної інформації та оцінки загального стану людини [3-6].

З метою реєстрації декількох канцерогенів необхідне використання відповідних наборів квантово-розмірних структур, які є селективними для певного типу канцерогену. Визначення концентрації виконується автоматизовано, а саме шляхом незалежного порівняння інтенсивності відповідних зареєстрованих спектрів та калібрувальних кривих в розробленій базі даних (рис. 1).



Рисунок 1 – Узагальнена блок-схема основних етапів визначення типу канцерогенів у водних розчинах

В роботі [2] була розроблена узагальнена система обробки та аналізу аналітичної інформації, де основними блоками є нанофотонний сенсор та пристрій реєстрації характеристичного сигналу окремої проби. Між тим важливою складовою процесу детектування речовин у водних розчинах є автоматизований аналіз отриманого сигналу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. При цьому процес обробки значною мірою базується на еталонних даних. Розробка програмного модуля комп'ютеризованої системи забезпечить пошук відповідності між інтенсивністю випромінювання і концентрацією речовини та калібрувальною кривою (рис. 2).

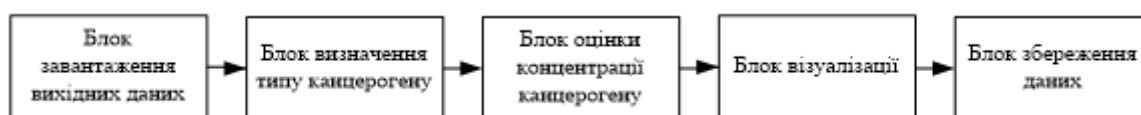


Рисунок 2 – Узагальнена структурна схема розробки програмного модуля

Наступним етапом досліджень є проведення експериментальних випробувань з метою отримання набору еталонних характеристик, що будуть використовуватися в комп'ютеризованій системі визначення типу та концентрації канцерогенів у водних розчинах.

Список літератури:

1. Сушко О. А. Нанопотонное сенсорное устройство для определения бензпирена в водных объектах окружающей среды / О. А. Сушко // XV Международный молодежный форум «Радиоэлектроника и молодежь в XXI веке» 18 – 20 апреля 2011 г., Харьков: Сб. материалов форума «Электронная техника и технологии», (Т.1).–Харьков: ХНУРЭ.–2011.–С. 203–205.

2. Сушко О. А. Оптичний сенсор на основі напівпровідникових квантово-розмірних структур для визначення конденсованої ароматики у водних об'єктах / О. А. Сушко, М. М. Рожицький // Системи обробки інформації. – 2013. – № 2(109). – С. 259–263.

3. Селиванова К.Г. Биотехническая система диагностики состояния мелкого моторного развития / К.Г. Селиванова, Ж.Б Иванченко, О.Г. Аврунин // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ": сб. науч. тр. Темат. вып. : Новые решения в современных технологиях. – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2015. – № 39 (1148). – С. 78-82.

4. Селиванова К. Г. Компьютерная система интерактивного тестирования психомоторики / К. Г. Селиванова // Полиграфические, мультимедийные и web-технологии. Т.1. Тез. Докл. 1-й Международной науч.-техн. конф. – Харьков: ХНУРЭ, 2016. – С. 81-82.

5. Тымкович М.Ю. Биотехническая система компьютерного планирования нейрохирургических вмешательств с использованием оптической

навігації / О.Г. Аврунин, М.Ю. Тымкович //Динаміка та міцність енергетичних і сільськогосподарських машин та біотехнічних систем: колективна монографія / за ред. О.В. Горика., С.Б. Ковальчука – П.: Видавництво «Сімон».–2015. –116с. – С. 15-19.

6. Капля М. А. Возможности применение гироскопа для оценки тремора конечностей / М. А. Капля, Д. А. Костин, М. Ю. Тымкович // XVII Міжнародна науково-технічна конференція «Фізичні процеси та поля технічних і біологічних об'єктів»: матеріали конференції. – Кременчук: КрНУ, 2018. – С. 215-216.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ОХОРОНА ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Терницька Надія

викладач спецдисциплін

Маркович Марія

завідувачка відділення «землепорядкування, будівництва та економіки»,

викладач спецдисциплін

Прилуцький агротехнічний коледж

Вода завжди символізувала життя і відродження, чистоту і надію. Вона займає особливе положення серед природних багатств Землі і входить до складу всіх організмів біосфери, в тому числі і до складу тіла людини. Від забезпеченості водою залежить життєдіяльність усіх живих організмів. Вона є одним з найголовніших видів природних ресурсів нашої планети.

Останніми десятиліттями проблема забезпечення водними ресурсами набула особливої гостроти і актуальності. На сьогоднішній день вода стала ресурсом, що забезпечує нормальний розвиток суспільства. Проте вже сьогодні

більшість областей України гостро відчують дефіцит води як для споживання так і для її використання.

Тому нашим завданням є раціональне використання природних ресурсів та їх охорона, так як без води не може розвиватися жодна з галузей виробництва, жодна сфера.

Під охороною води розуміється діяльність людини, яка направлена на збереження, відновлення і покращення стану природних запасів води на Землі.

Водні ресурси являють собою стратегічний, життєво важливий природний ресурс, що має особливе значення. Вони є національним багатством кожної країни, однією з природних основ її економічного розвитку. Вони забезпечують усі сфери життя і господарської діяльності людини, визначають можливості розвитку промисловості й сільського господарства, розміщення населених пунктів, організації відпочинку й оздоровлення людей[1, с.19].

Україна належить до держав з недостатнім забезпеченням водними ресурсами. Вона – одна з найменш водозабезпечених країн Європи. Водні об'єкти України вкривають 24,2 тис.кв.км, що становить 4,0% від її загальної території (603,7 тис. кв. км).

При здійсненні водогосподарської політики в нашій країні впродовж багатьох десятиліть вода ніколи не розглядалася як основа життєзабезпечення природних екосистем і людини, не враховувався і не прогнозувався економічний стан водних систем і їхній вплив на біорізноманіття. Традиційно вода розглядалася і використовувалась тільки як господарський ресурс для промислового і сільськогосподарського виробництва, отримання електроенергії, а також для скидання стічних вод, що зрештою і призвело до вичерпання природно-екологічного потенціалу водних ресурсів[2, с.392].

Якість природних вод у річках та озерах, а також прісних і підземних вод в основному відповідає стандартам. І в той же час в наслідок використання великих об'ємів природних вод як пароутворювачів, розчинників, теплоносіїв і охолоджувачів та промислового забору, у водоймища викидається значна кількість забруднювачів.

Загальними джерелами забруднень водоймищ є недостатнє очищення стічних вод промисловими та комунальними підприємствами, великими тваринницькими комплексами, змиття талими та дощовими водами забруднюючих речовин з полів та міських територій: експлуатація водного транспорту. Негативну роль відіграє також забруднення, що виникає в наслідок підводження з опадами шкідливих речовин із атмосфери: підвищення температури, водостої через викиди нагрітих вод тепловими та атомними електростанціями.

Стічні води, що утворюються під час технологічних процесів, після очищення і не доочищення, як правило викидаються до річок або водоймищ, а в приморських районах – у прибережну зону морів. Велика кількість забруднювачів підходить у річки із шахтними і рудниковими водами, а також із дренажними, що підходять з територій зрошування, землеробства. Загальний об'єм цих викидів сягає кількох мільярдів кубічних метрів на рік.

У південних областях України кількість стічних вод, що скидаються, практично рівна дефіциту прісної води, від якого потерпають ці райони. Повернення стічних вод у систему технічного водоспоживання підприємств дозволило б ліквідувати дефіцит прісної води. Проте, для цього стічні води повинні піддаватися додатковій обробці, затрати на яку залежатимуть від характеру забруднення і вимог до якості технічної води.

Відомі такі забруднення води:

- Фізичне забруднення – пісок, мул, глина – наслідки ерозії, пил, радіоактивні домішки, частиною золи від ТЕС;
- Теплове - спуск у водойми води з теплових та атомних електростанцій;
- Біологічне – мікроорганізми, віруси, бактерії, грибки, найпростіші, черви, промисловими біологічними забруднювачами є м'ясокомбінати, цукрові та маслозаводи;
- Хімічне – кислоти, солі, луги;
- Органічне – нафта та її сполуки, відходи тваринництва;

- Поверхневе – активні речовини – миючі засоби, пестициди.[3, с.280]

Відповідно до водяного кодексу України всі води становлять її водний фонд. До нього належать:

- поверхневі води: природні водойми (озера, водостоки – річки, струмки), штучні водостоки (водосховища, ставки, канали, інші водні об'єкти).
- підземні води та джерела.
- внутрішні морські води та територіальне море[4, с.205].

До земель водного фонду належать землі, зайняті морями, іншими водоймищами, болотами, а також островами, прибережними захисними смугами вздовж морів, річок, водойм, гідротехнічними і іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі виділені під смуги відведення для них, береговими смугами водних шляхів.

Усі води підлягають охороні від забруднення, засмічення, вичерпання, та інших дій, які можуть погіршити умови водопостачання, завдати шкоди здоров'ю людей, зменшенню рибних запасів, погіршенню умов існування деяких тварин, зниження родючості землі та інші несприятливі явища в наслідок зміни фізичних і хімічних властивостей вод, зниження їх здатності до природного очищення, порушення гідрологічного і гідрогеологічного режиму вод.

Забороняється введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів що впливають на стік вод:

1.Нових і реконструйованих підприємств, цехів, агрегатів та інших об'єктів; які не мають пристроїв і очисних споруд необхідної потужності, що запобігають забрудненню і засміченню вод, або їх шкідливої дії та необхідної вимірювальної апаратури, що здійснює облік об'ємів забору й скидання води;

2. Зрошувальних систем, водосховищ і каналів до проведення передбачених проектами заходів, що запобігають затопленню, підтопленню, заболоченню, засоленню земель і ерозій ґрунтів, а також забрудненню поверхневих та підземних вод, скиданням із зрошувальних систем;

3. Осушувальних систем – до повної готовності водоприймачів та інших споруд відповідно до затверджених проектів;

4. Водозабірних споруд – без рибозахисних пристроїв та об лаштованих проектів зон санітарної охорони водозаборів;

5. Гідротехнічних споруд – до повної готовності пристроїв для пропускання паводкових вод і риби згідно проекту;

6. Експлуатаційних свердловин на воду – без оснащення водорегулюючими та контрольно-вимірюючими пристроями.

Відповідно до Водного кодексу України забороняється скидання у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та інших відходів і сміття. Підприємствам, установам, організаціям і громадянам заборонене забруднення, засмічування поверхні водозаборів, льодового покриву водойм, водостоків, а також морів, їх заток, лиманів, виробничими побутовими та іншими забруднюючими речовинами. Власники засобів водного транспорту, трубопроводів, плаваючих та інших споруд зобов'язані забезпечувати охорону вод від забруднення мастильними, паливними, хімічними, нафтовими та іншими забруднюючими речовинами.

Підприємства, установи і організації, діяльність яких може впливати на стан підземних вод, які експлуатують накопичувачі промислових, побутових і сільськогосподарських стоків чи відходів, повинні здійснювати заходи що до попередження забруднення підземних вод, а також об'єднувати локальні мережі спостережу вальних свердловин для контролю за якісним станом цих вод.

За забруднення, засмічення, порушення водного законодавства винні притягуються до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності, самовільне порушення правил водокористування, права державної власності на воду, самовільне захоплення водних об'єктів або самовільне водокористування, забруднення і засмічення вод, пошкодження водогосподарських споруд карається штрафом.

Отже, раціональне використання природних ресурсів (у нашому випадку - водних), гармонізація взаємин людини і природи, охорона навколишнього середовища – ці питання відносяться до найбільш актуальних проблем сьогодення, бо торкаються кожного жителя планети, оскільки від їхнього вирішення залежить майбутнє всього людства.

Список літератури:

1. Сташук В.А. Водні ресурси України: стан, прогноз, раціональне використання і відтворення. Тов. «Знання» України, 2002.– 6 -19 с.
2. Паламарчук М.М., Закорчевна Н.Б. Водний фонд України: Довідковий посібник/За ред. В.М.Хорєва, К.А.Алієва - К.: Ніка-центр, 2001. – 392 с
3. Левківський, С.С. Раціональне використання і охорона водних ресурсів : Підручник / С.С.Левківський, М.М.Падун. – К. : Либідь, 2006. – 280 с
4. Петровська, М. Охорона вод : Навчальний посібник /М.Петровська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 205 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВОГО СКЛАДУ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Тетерук О.В.

асистент кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва
ДВНЗ «Херсонський державний аграрно-економічний університет»

plant_UA@ukr.net

Пшениця – найбільш цінна зернова культура, як з точки зору її походження, так і її використання в якості джерела продуктів харчування для людини та тварин.

Оптимізація сортового складу ярої пшениці універсального типу використання з високим генетичним потенціалом урожайності, позитивно реагуючих на кращі умови вирощування і здатних одночасно в жорстких несприятливих умовах утримати високим нижній поріг урожайності, є надзвичайно актуальною проблемою. Її вирішення можна прискорити завдяки системному підходу, який включає залучення і використання вихідного матеріалу, стійкого до несприятливих умов вирощування і створеного на основі сортів різного ступеня інтенсивності і адаптивного потенціалу. В Україні більшість сортів, що вирощуються у виробництві, не зовсім придатні за показниками стійкості до біотичних та абіотичних чинників середовища, урожайності і якості зерна. Недостатньо визначено особливості стійкості сортів різної інтенсивності проти несприятливих умов вирощування.

Тому метою досліджень було проаналізувати особливості формування урожайності сортів пшениці ярої в посушливих умовах півдня України.

Робочою програмою досліджень передбачалось вивчення особливостей загального формування і росту рослин, а також рівня варіювання зернової продуктивності сортів ярої м'якої та твердої пшениць в умовах південного Степу України. Предметом досліджень були сорти ярої твердої та м'якої пшениці Української селекції (Харківська 30, Харківська 27, Харківська 37, Харківська 39, Луганська 7); російської селекції (Людмила, Іволга, Прохорівка, Безенчукська 200); білоруської селекції (Білоруська 12); датської селекції (MICHAEL); канадської селекції (AC VISTA).

Тривалість вегетаційного періоду – важлива господарсько-біологічна характеристика сортових зразків. Має значення й тривалість окремих його елементів як характеристика екологічної пристосованості.

За даними наших досліджень встановлено, що найкоротший вегетаційний період (сходи – повна стиглість) мав сорт AC VISTA (яра м'яка пшениця) – 99 днів. Це в середньому на 5 днів менше ніж у стандарту Харківська 30. Що стосується сортів ярої твердої пшениці, то найкоротшим вегетаційний період

зафіксовано у стандарту Харківська 39 та Харківська 37 (відповідно 99 та 102 дні).

Використання сортів, що поєднують високий потенціал урожайності з генетичним його захистом від лімітуючих факторів середовища, грибкових захворювань – одне з центральних питань в адаптивному землеробстві. Недобір урожаю від ураження рослин хворобами в окремі роки досягає 26-38%.

Сорти ярої м'якої пшениці Іволга та АС VISTA мали більшу стійкість до ураження грибковими захворюваннями ніж стандарт Харківська 30.

Що стосується сортів ярої твердої пшениці, то найбільш стійкими до грибкових захворювань виявилися сорти Харківська 37 та Луганська 7, ураженість яких була меншою ніж у стандарту Харківська 39 на 1,9% та 1,2% відповідно.

Аналізуючи результати вимірювання висоти та площі листкової поверхні в фазу цвітіння у різних сортів ярої м'якої та ярої твердої пшениці, встановлено, що найбільшою площа листкової поверхні у сортів ярої м'якої пшениці, що вивчалися у дослідях, була у сорту Іволга (44,2 тис. м²/га). Сорти ярої твердої пшениці – Людмила та Безенчукська 200 перевищували стандарт Харківська 39 за площею листкової поверхні відповідно на 5,3 та 3,5 тис. м²/га.

Нами встановлено, що практично усі сорти як ярої м'якої, так і ярої твердої пшениці, які вивчались у дослідях перевищували стандарт за показниками урожайності. Так, серед зразків ярої твердої пшениці тільки сорти Харківська 27 та Луганська 7 мали дещо меншу урожайність ніж стандарт Харківська 39. Серед сортів ярої м'якої пшениці можна виділити АС VISTA та Білоруська 12, які по показникам урожайності перевищували стандарт Харківську 30, в середньому, відповідно на 7,6 та 6,3 ц/га. Серед сортів ярої твердої пшениці – Людмила, величина урожайності якої була більшою ніж у стандарту Харківська 39, в середньому, на 2,4 ц/га, що мало вплив на економічні показники вирощування цих сортів.

При вирощуванні ярої пшениці поряд з підвищенням урожайного потенціалу головним напрямком є підвищення якості зерна, що також

досягається при дотримуванні оптимального підбору сортів, який забезпечує найбільш повну реалізацію цих інтегральних ознак рослин.

Найбільший вміст білка у сортів ярої м'якої пшениці виявився у стандарту Харківська 30 (14,5%). Дещо менше білку містилось у сортів Прохорівка та Іволга (13,9% та 13,6% відповідно). Стосовно вмісту клейковини сорти Білоруська 12 та MICHAEL були на рівні стандарту (33%).

Із сортів ярої твердої пшениці найбільш якісне насіння мав сорт Харківська 27, вміст білка в якому становило 16,4% та клейковини 34%. Це більше ніж у стандарту Харківська 39 відповідно на 0,9% та 1,0%.

Отже, в умовах півдня України для отримання високої врожайності зерна ярої пшениці пропонуємо вирощувати декілька сортів, серед яких чільне місце займає AC VISTA (яра м'яка пшениця) та Людмила (яра тверда пшениця), що забезпечить отримання високих врожаїв, низької собівартості та високої рентабельності.

Тематика: Педагогічні науки

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Телстова С.Г.

кандидат філологічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

В умовах впровадження в педагогічну практику ідей педагогіки «співпраці», «діалогу», принципу суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу посилюються вимоги, що висувуються до комунікативної складової педагогічної діяльності. Комунікативна компетентність учителя є необхідною умовою досягнення високого рівня педагогічної майстерності й успішного оволодіння професійною культурою.

Одним із базових компонентів професійної культури викладача вищої школи є культура спілкування, адже будь-яка педагогічна діяльність будується у відповідності до психологічних законів спілкування. Для педагога мистецтво спілкування є найважливішою професійною рисою, оскільки головним інструментом навчання й виховання виступає комунікація. Відтак, проблема комунікативної культури педагогів набуває особливої актуальності.

Аналіз сучасного стану розробки зазначеної проблематики дозволяє констатувати підвищений інтерес науковців до дослідження комунікативних аспектів в освітній сфері в цілому та в системі вищої освіти зокрема, вивчення сутності, змісту та функцій педагогічної комунікації, закономірностей розвитку культури спілкування викладача в процесі професійно-педагогічної діяльності. Теоретичне обґрунтування культури спілкування як педагогічної категорії було дано у працях таких дослідників, як Я. В. Білоусова, Н. П. Волкова, В. С. Грехнев, В. М. Гриньова, О. І. Даниленко, Л. В. Лучкіна, І. М. Мачунська, Т. І. Немчинова, О. М. Опалюк, Л. О. Савенкова, І. І. Тимченко, Т. К. Чмут, О. Яницька та ін. Результати цих досліджень свідчать про посилення гуманістичних тенденцій в сучасному освітньому процесі, зростання уваги вчених до особистості педагога та пошуку сутності характеристик його професійної діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі можна виявити різні підходи до визначення поняття культури спілкування як педагогічного феномену. При вузькому підході науковці роблять акцент на одному з аспектів цієї педагогічної категорії. Так, Т. Немчинова прирівнює поняття «культура спілкування» до поняття «ввічливість» [4, с. 15]. У такому сенсі культура спілкування педагога трактується як його готовність до гнучкої тактовної комунікативної взаємодії з учнями, дотримання принципу ввічливості, коректності, делікатності у відносинах з ними.

Широкий підхід до визначення культури спілкування спрямований на виділення системи її сутнісних ознак та взаємозв'язків з іншими, більш загальними категоріями. У такому контексті йдеться про необмеженість проявів

цього явища. А. Нісімчук, зокрема, відносить до культури спілкування всі прийняті певною спільнотою способи й засоби, що виражають думки та почуття, ставлення до себе чи інших [5, с. 103].

Як ядро культури спілкування розглядає ставлення і Т. Каткова, адже ставлення до оточуючих не просто завжди присутнє у спілкуванні, а складає його внутрішню сутність [3, с. 48]. Автор розуміє культуру спілкування як показник певного рівня морального розвитку особистості. При такому підході береться до уваги перш за все моральний аспект спілкування, його відповідність моральним нормам і гуманістичним цінностям, прийнятим у суспільстві. У такому значенні до культури спілкування слід віднести й форми поведінки, які відповідають існуючим моральним нормам та естетичним уявленням. Отже, у найбільш узагальненому вигляді культура спілкування трактується як комплекс способів поведінки особистості, що забезпечує власне перебіг процесу її комунікації з іншими.

Інколи культуру спілкування ототожнюють з риторичною культурою, під якою в навчально-педагогічному аспекті розуміють сукупність риторичних знань, умінь і навичок, що сприяють успішному здійсненню риторичної діяльності вчителя в різних її видах. Риторичну культуру науковці розглядають як вищий вияв професійно-виконавської культури, педагогічної майстерності, тому термін «риторична культура» в сучасній педагогічній літературі часто замінюється такими термінами, як «культура мови», «мовленнєва майстерність», «ораторська грамотність», «педагогічна майстерність» тощо. Модель структури риторичної культури, як зазначає Я. Білоусова, складають п'ять підструктур: риторична етика, мисленнєва (логічна) культура, культура мовлення, духовно-моральна культура та сценічна культура [2, с. 76].

Отже, підсумовуючи сказане вище, визначимо культуру спілкування педагога як сукупність умінь використовувати мовні засоби з метою здійснення безпосереднього впливу на учнів та забезпечення ефективності спільної діяльності, систему цінностей, що виступають як регулятори поведінки в різноманітних комунікативних ситуаціях. Культура спілкування викладача є

складним багатогранним явищем, що поєднує в собі певні комунікативні знання, цінності, форми поведінки, що характерні для ситуацій спілкування, а також уміння реалізовувати їх у педагогічній практиці.

Культура спілкування викладача формується під впливом багатьох чинників. Особлива роль серед них відводиться професійно-особистісним факторам. До важливих для міжособистісних стосунків професійних й особистісних якостей педагога слід віднести емпатійність, толерантність, доброзичливість, ініціативність, комунікативну спрямованість, безпосередність, відвертість, рефлексивність тощо. Сформованість даних якостей у викладача забезпечує ефективність його комунікативної взаємодії зі студентами.

Культура педагогічного спілкування тісно перетинається з культурою особистості загалом. Чим вища у педагога загальна культура, тим більше в нього розвинута культура спілкування, мотивація до толерантних взаємин зі студентами, тим частіше він користується загальноприйнятими нормами поведінки. Культура спілкування викладача пов'язана також з мовленнєвим етикетом, тобто з правилами мовленнєвої поведінки відповідно до сформованих у соціумі моделей, добирання доречних форм вітання, знайомства, прощання, вдячності, вибачення, запрошення, схвалення, заперечення тощо.

Високого рівня розвитку комунікативної культури досягає той викладач, який розглядає спілкування як обопільний процес, де студенти стають повноправними партнерами. Професіоналізм викладача полягає в тому, щоб запобігати, пом'якшувати труднощі у спілкуванні, які можуть виникати через різницю у рівні підготовки, різні здібності, характери, розбіжності в поглядах, створювати атмосферу взаєморозуміння, допомогати студентам відчути впевненість у собі через спілкування.

Одним із найважливіших компонентів комунікативної культури, який виступає вирішальним чинником в організації процесу педагогічного спілкування, є мовленнєва культура вчителя. «Вона віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-

психологічних можливостей, характеризує його вихованість, уміння висловлювати думки, дотримуватись етичних норм спілкування та ін.» [Волк, с. 126]. Опанування викладачем культури мовлення є важливою передумовою успішності процесу його комунікації зі студентами, забезпечення продуктивних взаємин між ними.

Мовлення педагога має характеризуватися такими комунікативними якостями, як правильність, змістовність, точність, логічність, чистота, ясність, багатство, різноманітність, емоційність, виразність, естетичність, стислість, доречність, конкретність тощо [1, с. 127–130].

Володіння культурою мовлення виявляється в мовленнєвій діяльності. Отже, культура мовлення має охоплювати всі її компоненти. Культура мовлення включає, таким чином, культуру власне процесу мовотворення, культуру володіння мовою як основним засобом мовлення, культуру володіння невербальними засобами спілкування, культуру створення письмових текстів, культуру володіння різними жанрами мовлення, культуру сприйняття мовлення співрозмовника тощо.

Спілкування викладача має постійно збагачуватися новими прийомами й засобами, адже воно на різних рівнях вимагає обов'язкової адаптації до умов того чи іншого виду педагогічної діяльності. Постійна увага викладача до власного мовлення, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комунікативні знання й вдосконалювати професійні навички й вміння, прагнення досягти мовленнєвої майстерності сприяють підвищенню рівня культури мовлення.

Отже, культура спілкування виступає важливою складовою частиною, засобом професійної діяльності педагога. Культура спілкування викладача являє собою не просто культуру вибору ефективних комунікативних стратегій і тактик, в основі яких лежать певні знання та вміння, а й результат застосування правил конструювання власних висловлювань, говоріння та слухання, дотримання усталених норм поведінки, вимог мовленнєвого етикету.

Високий рівень культури спілкування дозволяє педагогові здійснювати якісну міжсуб'єктну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, та є важливою умовою ефективної комунікації зі студентською аудиторією.

Список літератури:

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Білоусова Я. В. Формування риторичної культури студентів гуманітарних факультетів у навчально-виховному процесі / Я. В. Білоусова. – К., 2004. – 196 с.
3. Каткова Т. І. Соціально-професійна адаптація студентів вищих навчальних закладів економічного профілю / Т. І. Каткова. – Запоріжжя, 2004. – 169 с.
4. Немчинова Т. І. Педагогічне спілкування як фактор розвитку творчих здібностей / Т. І. Немчинова // Початкова школа. – 1996. – № 11. – С. 10–11.
5. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посібн. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – 368 с.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Tkachuk T.M.

Kyiv National University of Trade and Economics

PhD of Economics, Associate Professor,

Department of Hotel and Restaurant Business

ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0001-8657-2621>

The unpredictable conditions of today, such as the dynamic spread of coronavirus infection worldwide, make it urgent to raise the issue of the development and delivery of educational services in a remote format.

To date, there is no single scientific approach to defining the essence of the concept of distance learning. However, studies of the works of domestic and foreign scientists allowed us to formulate the following features and characteristics:

1) flexibility - students, students, students receiving distance education study at a convenient time for themselves and in a convenient place;

2) modularity - each individual course creates a holistic view of a particular subject area, enabling a set of independent module courses to form a curriculum that meets individual or group needs;

3) parallelism - training is carried out simultaneously with a professional activity (or with training in another direction), that is, without interruption from production or other activity;

4) large audience - simultaneous appeal to many sources of educational information of a large number of students, communication with the help of students among themselves and with teachers;

5) cost effectiveness - efficient use of training areas and facilities, concentrated and unified presentation of information;

6) adaptability - the use of modern information technologies in the educational process;

7) social equality - equal opportunities to receive education regardless of place of residence, health status and social status;

8) internationality - the opportunity to receive education in the educational institutions of foreign countries without leaving their country and to provide educational services to foreign citizens and compatriots living abroad;

9) the new role of the teacher - distance education expands and updates the role of the teacher, who should coordinate the cognitive process, constantly improve those courses that he teaches, improve creative activity and skills in accordance with innovations and innovations;

10) a positive influence on the student of the distance course as a whole - increase of creative and intellectual potential of the person receiving the distance education, at the expense of self-organization, desire for knowledge, use of modern information technologies, ability to make responsible decisions independently;

11) quality - which consists in the use of modern teaching materials; it is envisaged to introduce specialized quality control of distance education in accordance with its educational standards.

However, there are certain problems in the effective functioning of distance education in Ukraine, in particular: the need for organizational changes in the educational process of higher education institutions; the problem of accounting for the teaching load of distance learning teachers and the time for creating distance courses; the unwillingness of higher education institutions to provide quality educational services; problems with the copyright of teachers in the developed distance learning courses; organization of certification of distance courses at the level of higher education institutions and the Ministry of Education and Science of Ukraine; technical support and support of distance learning; its software and support; the likely imperfection and poor quality of Internet services, which complicates the holding of quality online conferences, webinars, etc .; the obligation and need for a high level of self-discipline and self-organization of students; limited opportunity for

laboratory and practical classes; the need to develop didactic materials electronically and the like.

Every year distance education is gaining in popularity, not even taking into account the current conditions of actualization of this issue. Back in 2014, Google released the most frequently asked questions about higher education - it turned out that people were more interested in online courses than directly attending universities. In 2018, the company conducted a re-study on higher education on-line, yielding the following results: 5,8 million students enrolled in online courses, where 2/3 of these students took online courses from government institutions; 90% of the students surveyed found online education more effective than traditional university attendance; 71% of students answered that the results from online learning are the same as those from offline learning [1].

On the basis of the above, it is expedient to determine the directions of perspective development of distance learning in modern conditions of providing educational services in higher educational establishments of Ukraine, in particular:

1) content: high quality learning materials, tailored to the students needs, maintains quality of teaching and learning;

2) learner: high digital literacy, self-efficient, motivated;

3) instructors: positive attitudes towards technology, high digital literacy, plan course interactions;

4) academic support: technological, financial, understanding attrition factors;

5) institutional adoption: technological infrastructure, support for academic staff, active role of academic management, coordinated actions, governmental support and policies;

6) course design: asynchronous and synchronous, flexible, adjusted to learners needs, assessment, enable for collaborative learning, small group interactions, designed interactions, media that supports pedagogy [2].

Thus, in the current conditions of dynamic development of digitization (including higher education institutions), demanding needs of consumers of educational services and increasing popularity of online education worldwide,

distance education in Ukraine requires innovative vectors of its restructuring and further development.

References:

1. Collaborative community of higher education leaders and innovators.
URL: <https://onlinelearningconsortium.org/>
2. Siemens, G., Gašević, D. etc. Preparing for the digital university: a review of the history and current state of distance, blended, and online learning.
URL: <http://linkresearchlab.org/PreparingDigitalUniversity.pdf>

Тематика: Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Топорівська Я.В.

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Тріпак М.М.

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж,
заслужений працівник освіти України,
кандидат економічних наук, доцент, директор

Виклики сьогодення диктують нові вимоги до фахівців у галузі освіти. Для створення освітнього навчального середовища важливим є вміння учителя навчати дистанційно, використовуючи сучасні комп'ютерні технології у професійній діяльності, бути готовим приймати нові рішення та розробляти технології майбутнього, залучати до навчально-пізнавальної діяльності з використанням комп'ютерних технологій.

Високого, творчого рівня викладання може досягти лише той педагог, який здатний до об'єктивного і всебічного осмислення музично-педагогічної діяльності та власного творчого перевтілення. Використання комп'ютерних технологій дає можливість проявити себе справжнім творцем навчально-виховного процесу, проявити свій духовний, особистісний потенціал.

У педагога, який використовує нові інформаційні технології, змінюється позиція, – він стає носієм нового педагогічного мислення і принципів педагогіки співпраці, професіоналом, що рефлексує, здатним до проектування та перепроєктування (залежно від потреби навчального процесу і кожного окремого учня) своєї діяльності відповідно до зазначених принципів педагогіки співпраці [3, с. 177–178].

Так, у наш час засобами персонального комп'ютера композитор, музикознавець, вчитель музики, мають можливість індивідуально створити чи озвучити, аранжувати музичний твір. Комп'ютерні технології дають можливість скомпонувати свій твір не тільки на рівні створення нотного тексту, а і на рівні його виконання, використовуючи сучасні програми звукового синтезу [4].

Аналізуючи різні підходи до застосування комп'ютера у галузі мистецької освіти, конкретизуємо погляди науковців на особливостях організації дистанційного навчання у сучасній освіті.

С. Сисоева зазначає, що «глобальна мережа Інтернет є інтегральним засобом навчання, який може широко використовуватися в освітніх цілях». Електронні видання навчального призначення мають певні позитивні переваги над паперовими: компактність збереження у пам'яті комп'ютера; гіпертекстові можливості; мобільність; можливість швидкого тиражування; можливість оперативного внесення змін і доповнень; зручність у пересиланні інформації електронною поштою [6]. Дослідниця вважає, що «комп'ютерні навчальні та контролюючі програми як програми навчального призначення дають можливість: індивідуалізувати та диференціювати навчальний процес; здійснювати контроль та організовувати самоконтроль; налагодити зворотній

зв'язок; моделювати процеси та явища; проводити лабораторні та практичні заняття у віртуальній реальності; посилити мотивацію до навчання» [6, с. 94].

О. Чайковська переконана в ефективності реалізації комп'ютера як технічного засобу лише за умов використання якісних комп'ютерних навчальних програм. Дослідниця вважає, що розробляти і проектувати комп'ютерні навчальні програми потрібно централізовано, колективними зусиллями педагогів, психологів та програмістів [7, с. 27], а Є. Машбиць зазначає, що «проектування навчальної програми повинно базуватися на певному психолого-педагогічному фундаменті. Перш за все, потрібно спроектувати процес навчання і лише потім здійснювати його машинну реалізацію. Звідси основні зусилля психологів і педагогів повинні бути спрямовані на розробку теоретичних основ і технології проектування навчальних програм» [2, с. 5].

Впровадження комп'ютерних технологій у процес навчання, на думку Т. Рейзенкінд, повинно здійснюватися в умовах визначення дидактичних можливостей комп'ютера (підвищення інтересу до праці та посилення мотивації за допомогою варіювання сучасними комп'ютерними технологіями; посилення емоційного фактора паралельно з поширенням обсягу інформації та пошуку методів спрощення її засвоєння; розширення наборів учбових задач на моделювання різних педагогічних ситуацій) та інтеграції їх в урок, що уможливорює поступову адаптацію студента до інформаційного світу на основі оволодіння азами комп'ютерної грамотності та засвоєння конкретно-предметних професійних знань, умінь, навичок [5].

Створенню навчального середовища та реалізації повноцінного дистанційного навчання сприяє уміле використання комп'ютерних технологій учасниками освітнього процесу. Так, викладачі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, демонструючи готовність працювати в режимі дистанційної освіти, активно використовують цифрові інструменти для комунікації, зокрема, створюють онлайн віртуальне навчальне середовище для проведення лекцій, консультацій за допомогою

сервісів Google Meeting, BigBlueButton, платформи для онлайн занять Zoom, застосування інтерактивних он-лайн дошок Padlet, Google документів тощо.

Електронні навчально-методичні комплекси навчальних дисциплін у системі дистанційної організації освітнього процесу LCM Moodle містять: методичні рекомендації щодо використання електронних освітніх ресурсів, послідовності виконання, особливості контролю; програму навчальної дисципліни, критерії оцінювання; лекційний матеріал у текстовому вигляді з графіками, малюнками та таблицями; презентації, відео- та аудіозаписи матеріалів, необхідних для доповнення, ілюстрування лекційного матеріалу; відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів; тести для усіх видів контролю рівня знань (самоконтроль, поточний і підсумковий контроль).

Таким чином, застосування комп'ютерних технологій забезпечує можливість програмового навчання майбутніх педагогів, під час якого студенти «дистанційно навчаються приймаючи участь у вебінарах, майстер-класах, спілкуються з іншими суб'єктами освітнього простору, завдяки чому відбувається швидкий обмін досвідом, стимулюється самоосвіта і самовдосконалення»[1, 147].

Безперечно, що в сучасній школі комп'ютер не вирішує всіх проблем, він залишається всього лише багатофункціональним технічним засобом навчання. Комп'ютерні технології, у сукупності з правильно підібраними технологіями навчання, створюють необхідний рівень якості, варіативності, диференціації та індивідуалізації навчання і виховання. Сучасний учитель, завдяки мережі Інтернет, має можливість знайти той матеріал, який знадобиться для нього і надасть широку інформацію школярам щодо його предмету.

Учителі музичного мистецтва мають можливість послуговуватися низкою готових відео уроків, лекцій та інших цікавих завдань, які пропонує мережа Інтернет. Організації дистанційної роботи з учнями сприяють онлайн-платформи та освітні проекти – «Всеосвіта» (<https://vseosvita.ua/>) та «На урок» (<https://naurok.com.ua/>), за допомогою яких вчитель має можливість

пропонувати учням самостійно опрацювати матеріал, виконати домашнє завдання, або ж пройти тестування.

Одним із недоліків організації дистанційного навчання у сучасній освіті є залежність від підключення до мережі Інтернет. Негативно позначаються на якості навчання недостатня вмотивованість учнів, студентів та обмежена кількість «живих» практичних занять, для підготовки фахівців мистецьких спеціальностей. Часто виникає проблема ідентифікації учня, студента, зокрема, не завжди можливо з'ясувати чи самостійно він виконав практичні роботи або тестові завдання.

Отже, організація дистанційного навчання засобами комп'ютерних технологій у сучасній освіті сприяє формуванню у студентів, учнів здатності до інноваційної діяльності, розвитку творчих і дослідницьких здібностей, сприяє комунікативній активності, а також дає можливість: індивідуалізувати та диференціювати процес навчання; здійснювати контроль та організовувати самоконтроль; налагодити зворотній зв'язок; моделювати процеси та явища; проводити лабораторні і практичні заняття у віртуальній реальності; посилити мотивацію до навчання.

Список літератури:

1. Горбатюк Р. М. Методичні аспекти застосування хмарних технологій в освітньому процесі. Збірник наукових праць Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2016. Вип. 47. С. 147–150. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/8668>. (дата звернення 27.03.2020).

2. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М. : Педагогика, 1998. 192 с.

3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота та ін. Київ. : А.С.К., 2004. 256 с.

4. Пястковський І. Соціальні наслідки впровадження новітніх технологій в музичній освіті. Проблеми музичної освіти. К. , 2003. С. 19–22.

5. Рейзенкінд Т. Й. *Форми інтегративних зв'язків у системі музично-педагогічної підготовки вчителя. Педагогічні науки : Учитель музики – хормейстер в школі : збірник наукових праць. Суми, 2001. С. 24–30.*

6. Сисоєва С. О. *Психолого-педагогічне забезпечення впровадження сучасних інформаційних технологій у професійних навчальних закладах. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. К., 2007. №3/4. С. 91–101.*

7. Чайковська О. А. *Формування музичних знань молодших школярів засобами мультимедійних технологій навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2001. 207 с.*

Тематика: Економічні науки

ПОНЯТТЯ ЗАХІДНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ЯК БАЗА РОЗУМІННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ

Топчийова В.С.

студентка І медичного факультету

Демочко Г.Л.

кандидат історичних наук, доцент кафедри

суспільних наук, директор Центру медичного краєзнавства

Харківський національний медичний університету

м. Харків, Україна

Одним із викликів сучасної міжнародної спільноти є процеси глобалізації, інституалізації та інтеграції. Для розуміння генезису, розвитку та наслідків цих процесів, нам сьогодні необхідно звернутись до «витоку» зазначених соціокультурних явищ – західної цивілізації. Учені дають їй різні назви: західна, європейська, атлантична, європейсько-християнська тощо, визначення самої цивілізації та її кордони та цінності так само неоднорідні. Методом

історичного та порівняльного аналізу спробуємо зрозуміти, у який саме спосіб західна цивілізація впливала та впливає на решту світу.

Досліджуючи питання географічного поширення європейської цивілізації та встановлення меж відповідно до інших, можна натрапити на певну кількість думок з цього приводу. Дане твердження випливає з того факту, що певна група учених брала до уваги лише деяку кількість критеріїв як основу для виокремлення т. зв. «західного світу», наприклад, релігію, моральні та етичні цінності, економічну модель суспільства, ментальність, спільність минулого тощо. Відтак, можна говорити про питання кордонів європейської цивілізації як про проблему цивілізаційного районування взагалі.

Отже, поглядаючи на питання з історичного боку можна стверджувати, що класична західна цивілізація бере свій початок на європейському континенті – у географічних межах від Португалії та Британських островів до Польщі та країн Балтики в широтному напрямку та від країн північного Середземномор'я до Скандинавії в меридіональному, іншими словами – на території сучасної Європи, за винятком її східної частини.

Якщо оцінювати межі європейської цивілізації в її ментальних особливостях, схильності суспільства до активної чи пасивної діяльності тощо, то можна дійти доволі цікавих та зазвичай контroversійних висновків. Беручи до уваги фактор участі народу у загальносуспільному історичному процесі, британський журналіст Стівен Грем у своїй праці «Шлях Марфи та шлях Марії» (1915 р.) висловлює одну із популярних неослов'янофільських тез про те, що Європа йде діяльнішим шляхом (шляхом Марфи), тобто активним з погляду соціального прогресу, де Росія, як осередок православної цивілізації, йде «*via contemplativa*» (лат. – споглядальним шляхом), тобто пасивним (шляхом Марії) [1]. У цьому протиріччі він, сам того не усвідомлюючи, вказує на чітку границю між слов'янською Росією (у кордонах кін. XIX - поч. XX ст.) та Європою. Хоча така думка зазнала небаченої популярності за видання роботи Грема, варто зауважити, що сам дослідник не бачив Російську імперію як багатонаціональну державу, тобто таку, де українці, поляки, росіяни, народи

Прибалтики та ін. тяжіли за різними ознаками (релігія, соціальний уклад, економічний розвиток тощо) до європейського – шляху Марфи, а не до пасивного – шляху Марії. Відтак, великі території (в тому числі й слов'янські), включені до складу імперії за часів її експансії в XVIII та XIX ст., стали вважатися «оплотом» східнослов'янських ідей, радше ніж західних (наприклад країни Прибалтики, Фінляндія, частина Польщі, частини Правобережної України та ін.). Отже, теорію Стівена Грема можна вважати ідеалізованим варіантом кордону двох великих цивілізацій, але на сьогоднішній день із стрімким розвитком інтеграційних процесів у пострадянський період (особливо на прикордонних територіях колишньої імперії) вона зазнає майже нищівної критики.

Беручи за об'єкт дослідження систему моральних цінностей як критерій визначення атлантичної цивілізації, можна спостерігати її певний ріст у ході історії. Відтак, центральним ядром її вважають католицьку та протестантську Європу, яка, відштовхуючись від цих двох релігійних вчень, стала осередком культури та певним «поставником» її в інші частини світу. Наприклад, із початком епохи Великих географічних відкриттів королівства Португалія та Іспанія (згодом – Нідерланди та Велика Британія) стають домінувати в американському регіоні. Жорстокими методами культурні досягнення тамтешніх цивілізацій знищуються, населення з плином часу підпадає під вплив Заходу. Іншими переконливими прикладами можуть слугувати колонізація Африки та Австралії, встановлення контролю європейських імперій в Східній Азії та на Близькому Сході. Самюель Гантінгтон зазначає, що перемога Заходу стала можливою не через перевагу його ідей чи цінностей, але саме через перевагу в застосуванні організованого насилля. Поширення європейської культури, за Гантінгтоном, - лише наслідок таких соціополітичних процесів у світі [2]. Таким чином, «західний світ» розширюється від Європи до Англо-Америци та Австралії (із Новою Зеландією).

Європейська культура – невід’ємна ознака західної цивілізації, її багатогранність та провідна роль у загальнокультурному світовому процесі забезпечили їй не лише життя, а й процвітання протягом багатьох століть. Відомий американський соціолог Шмуель Ейзенштадт у своїй праці «Революція і трансформація суспільств: порівняльне вивчення цивілізацій» (1978 р.) зазначає, що символічний плюралізм та багата кількість витоків (або гетерогенність) європейського суспільства проявилися в різноманітті тих традицій, на основі яких сформувалася власне європейська культура: іудео-християнська, грецька, римська та різні племінні традиції. Це означає, що західна культура як на час свого утворення, так і в сьогоденні являє собою певну еkleктику, якій властиві різноманіття культурних кодів та орієнтації. Як ознаку власне західної цивілізації можна вважати прихильність та високу активність широких прошарків суспільства до наявних культурних тенденцій. Іншою характерною рисою саме атлантичної цивілізації є утвердження думки про індивіда як про істоту автономну та відповідальну по відношенню до порядків світоустрою. Автор також наголошує на певну окремішність Заходу від інших цивілізацій за різними ознаками, наприклад ісламської або Візантії (як центру православної цивілізації), при цьому не протиставляючи їх одна одній, а вивчаючи їх як окремі елементи світового соціокультурного процесу [3].

Таким чином, зібравши в єдине ціле ту велику кількість вчень про західну цивілізацію, її ознаки, кордони та історію, можна утворити цілісну картину та скласти об’єктивне уявлення не лише про власне європейську цивілізацію, а й про способи її впливу на інші соціокультурні регіони світу, результати такої взаємодії та майбутні напрями співпраці у таких процесах на загальносвітовому рівні. Але на сьогодні досі залишаються невирішеними деякі питання серед вчених, що вивчають цивілізації, які ускладнюють сприйняття та розуміння тієї чи іншої ознаки як власне європейської чи регіональної або взагалі загальносвітової. Отже, більш детальний аналіз на різних рівнях та із

застосуванням більшої кількості методів зможе істотно доповнити цю галузь знань.

Список літератури:

1. Stephen Graham. The way of Martha and the way of Mary / S. Graham. – New York: Macmillan, 1915. – 328 p.
2. Huntington S. Zderzenie cywilizacji / S. Huntington. – Warszawa, 2000. – 576 s.
3. S. N. Eisenstadt. Revolution and the Transformation of Societies: A Comparative Study of Civilizations. – New York: Free Press, 1978. – 348 p.

Тематика: Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНІХ КОНЦЕПТІВ УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА)

Троша Н.В.

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
кандидат філологічних наук, старший викладач,
ID ORCID 0000-0002-2763-3591, trosha.nat@ukr.net

З творчістю відомого письменника, кінорежисера, кінодраматурга, художника Олександра Довженка учні закладів загальної середньої освіти знайомляться, починаючи з восьмого класу: учні вивчають біографію митця та його оповідання про велику Другу світову війну «Ніч перед боєм» – твір про героїзм, самовідданість, патріотичні почуття українців, проявлені під час воєнного лихоліття.

Під час вивчення зазначеного твору доцільно було б залучити мемуарно-автобіографічні матеріали, використати цитати із «Щоденника» О. Довженка,

щоб перейнятись історичним минулим нашого народу, тим настроєм, що панував під час бойових дій. Образи-концепти землі, матері, могили та ін. можна використати на цих уроках з метою формування патріотичних почуттів та національної свідомості учнів.

Для учнів старшої школи передбачено вивчення творчості генія українського народу, митця всебічного обдарування, широкої й сміливої творчої думки і неупинних пошуків – Олександра Довженка. Старшокласники читають його програмові твори «Україна в огні» та «Зачарована Десна», поповнюючи свої словники з теорії літератури такими поняттями як «кіноповість», яку започаткував сам О. Довженко та «публіцистичність».

Під час опрацювання історії написання кіноповісті «Зачарована Десна», її автобіографічної основи, поєднання минулого і сучасного вважаємо доречним розглянути художні концепти, використавши цитати з творів і «Щоденникових записів» О. Довженка, які відображають споконвічне щире ставлення українців до них.

Аналіз чинних програм і підручників з української літератури засвідчив, що вивчення художніх концептів, інтерпретованих О. Довженком, не передбачено учнями закладів загальної середньої освіти. Проте вчитель-словесник не може нехтувати такими матеріалами під час вивчення творчості письменника. Творчий учитель обов'язково скористається цим безцінним матеріалом, застосує його на уроках чи у позакласній роботі, спиратиметься на ці знання як на джерело під час вивчення епохи або того чи іншого твору автора.

Поглибити знання учнів із української літератури можна шляхом введення учителем-предметником факультативів з української літератури, гуртків, занять із творчими групами тощо. Завдання таких занять спрямовано на підвищення рівня теоретичних знань, розвиток дослідницьких умінь учнів, розширення світогляду школярів, вироблення філологічної культури, формування готовності до літературознавчої діяльності.

Прикладом такого факультативу може бути «Юні довженкознавці», на заняттях із якого учні ознайомляться з сучасними підходами до вивчення творчості письменника, що входить до структури освітньо-змістового компонента літературознавчої компетентності, проаналізують «Щоденники» митця, глибше розкривши їх зміст і суть та перейнявшись тим емоційним станом, у якому творив письменник.

У сучасній літературній освіті вивчення художніх концептів покликане зайняти одну з домінуючих позицій у формуванні інтеграційних знань у зв'язку з орієнтацією на особистісний характер навчання нового покоління. Специфіка змісту нового стандарту загальної освіти полягає у визначенні ключових цілей освіти через систему ціннісних орієнтирів (соціальних, інтелектуальних, моральних, естетичних) і акцентуації на ціннісних ідеалах суспільства.

Для вирішення нових освітніх завдань у якості інноваційного методичного інструменту під час аналізу літературного тексту доцільно використовувати поняття «художній концепт», що дозволяє розглянути в єдності художню картину світу письменника та ціннісний світ особистості читача-школяра. Вводячи художній концепт як одиницю аналізу, методика отримує можливість включити концептуальну й образну основу твору в індивідуально-ціннісну картину світу учня, сприяючи більш ефективному процесу його літературного розвитку. Це досягається шляхом створення умов і форм освоєння художніх концептів на певних вікових етапах вивчення літератури.

Вивчення художніх творів на уроках літератури в школі може здійснюватися з використанням концептуального методу, який також відноситься до числа особистісно-орієнтованих. Теоретичним фундаментом концептуального методу стала розроблена лінгвістами, культурологами і літературознавцями теорія концептів. Центральною в даній теорії є категорія концепту.

В основі світогляду кожної людини лежить певна система концептів. Вони формуються в свідомості людини: з її безпосереднього чуттєвого досвіду,

сприйняття дійсності органами почуттів; з безпосередніх операцій людини з предметами, з її предметною діяльністю; з розумових операцій людини з іншими, вже існуючими в свідомості концептами – такі операції можуть призвести до утворення нових концептів; з мовного спілкування (концепт може бути повідомлений, роз'яснений людині у мовній формі, наприклад, у процесі навчання, в освітньому процесі); з самостійного пізнання людиною реальності [1].

Таким чином, робота по виявленню смислових рівнів концептів на уроках літератури може сприяти їх переосмисленню і насиченню новими значеннями в свідомості кожного учня. Для роботи подібного роду особливо значущим є положення теорії концептів, яке стверджує уявлення про складну природу концептів, яка включає ряд елементів або ряд рівнів: універсальний, загальнонаціональний, груповий і індивідуальний.

Розглянемо, як може бути методично організована така робота в 11 класі під час вивчення літературної творчості О. Довженка.

Логічна послідовність роботи над концептами може виглядати таким чином: спроба учнів сформулювати визначення концепту як поняття, відштовхуючись від рівня власного розуміння; уявлення і осмислення словникового визначення концепту; інтерпретація концепту в тексті даного автора; порівняльний аналіз трактування концепту даного автора з позицією інших письменників (сучасників, попередників або послідовників); осмислення концепту в момент усного обговорення; цілісне осмислення в момент роботи над письмовим твором-есе.

Таким чином, зрозуміло, що фактично осягнення різних рівнів художнього концепту відбувається під час вивчення всієї теми. Викладання літератури на основі особистісно-орієнтованого підходу передбачає узагальнюючий урок, тема якого може бути сформульована таким чином: «Концепти О. Довженка в розумінні сучасної людини (у вашому розумінні)».

Однак, щоб урок подібного типу був продуктивним, йому повинна передувати велика підготовча робота. Вже на першому уроці, присвяченому

вивченню творчості О. Довженка, під час вступної бесіди вчитель може дати учням завдання пояснити сенс назви твору, відштовхуючись від первинного прочитання і рівня їх власного розуміння. Швидше за все, пояснення будуть досить спрощеними в порівнянні з тими, які закладені автором у тексті, але для порівняння на заключному етапі їх можна записати.

Учнів, які проявлять найбільшу зацікавленість, можна організувати в групи (4-5) і запропонувати їм окремі завдання. Група «лінгвістів» повинна підібрати різні варіанти трактування понять «концепт», спираючись на словники. Група «літературознавців» – підібрати приклади з текстів оповідань і кіноповістей, де окремий художній концепт містить різні варіанти значень, і виділити рівні їх смислів в текстах О. Довженка. Група «соціологів» проводить анкетування однокласників, друзів, батьків і спостереження за сучасним вживанням концептів у мові. Група «біографів» аналізує біографічні відомості про О. Довженка, його щоденникову й епістолярну спадщину, звертається до огляду творчості і робить висновок про авторське розуміння сенсу концептів. Група «психологів» простежує, як змінювалося уявлення про ключові концепти у героїв О. Довженка і намагається пояснити причини цих змін.

Свою роботу учні можуть виконувати в позаурочний час, а якщо їх рівень самостійності недостатній, вона може проводитися на двох спарених уроках літератури під керівництвом учителя.

Результати проведеної роботи учні повинні представити в двох варіантах: усній і письмовій. Вони обов'язково готують коротке і точне усне повідомлення для виступу від групи на уроці не більше ніж на 5-7 хвилин і супроводжують його наочністю у формі комп'ютерної презентації (публікації) або у вигляді письмового звіту. Для стислості і точності можуть бути використані таблиці, схеми, малюнки з підписами та ін.

У цілому хід уроку являє собою знайомство всього класу з результатами роботи груп і пошук відповіді на питання: Чи змінилося розуміння концептів у наших сучасників в порівнянні з героями О. Довженка? Чому? Відповідь на це питання стане підсумком уроку і всієї роботи з осмислення учнями творчості

О. Довженка, а також стане визначальним у підготовці до уроків, присвяченим написанню контрольного твору з монографічної теми.

Таким чином, варто зауважити, що використання художніх концептів у процесі вивчення української літератури дозволить систематизувати і поглибити зміст соціокультурної складової в навчанні української словесності, допоможе конкретизувати напрямки формування соціокультурної компетентності учнів.

Список літератури:

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология. М. : Academia, 1997. С. 267–279.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ І НОРМ ДОБРИВ НА ГУМУСОВИЙ СТАН ГРУНТУ

Трус О.М.

Уманський національний університет садівництва
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
доцент кафедри прикладної інженерії та охорони праці

Застосування різних видів і норм добрив завжди було одним з найбільш значних факторів антропогенного впливу на ґрунт. Вони суттєво впливають на колообіг речовин та енергії в ґрунтах, якість сільськогосподарської продукції. В зв'язку з цим, значна увага завжди приділялась впливу добрив на стан ґрунтового покриву і підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Мінеральні добрива різного хімічного складу мають різний вплив на фракції органічних речовин ґрунту, забезпечують покращення поживного режиму ґрунту, підвищують вміст рухомих форм елементів живлення, їх загальні запаси. За силою і напрямом дії на органічні речовини ґрунту

мінеральні добрива можна класифікувати на такі, що: призводять до деградації гумусової речовини; значно посилюють рухомість органічних речовин; підвищують вміст у ґрунті водно- і кислотно-розчинної фракції; істотно не впливають на органічні колоїди [1].

Добрива мають різнобічний вплив на процеси трансформації органічних речовин ґрунту, змінюючи комплекс показників, що характеризують гумусовий стан ґрунту. Органічні та мінеральні добрива є одними з найвагоміших факторів антропогенного впливу на нього [2, 3]. Тривале застосування добрив має великий вплив на якісний склад гумусових речовин. Під їх дією збільшується частка гумінових кислот, причому суттєвіше, ніж мобільна їх частка, а також позитивно, але менш значно змінюється кількість фульвокислот і нерозчинного залишку.

Вплив мінеральних добрив на гумусовий стан ґрунту не такий однозначний. Ряд учених відзначає, що регулярне застосування мінеральних добрив стабілізує і має позитивний вплив на вміст гумусу в ґрунті. Інші підкреслюють негативну дію мінеральних добрив на гумусовий стан ґрунту.

Більшість учених схиляється до думки, що підвищення вмісту гумусу можна забезпечити переважно застосуванням органо-мінеральних систем удобрення. Так, за результатами досліджень Л.О. Шедей [4] встановлено, що застосування органо-мінеральної системи удобрення збільшує вміст гумусу в ґрунті порівняно з вихідними показниками на 0,07–0,20 %.

Встановлено, що різні форми калійних добрив неоднаково впливають на гумусовий стан ґрунту. Внесення K_2CO_3 і K_2SO_4 призводило до істотного збільшення вмісту в ґрунті водорозчинного гумусу та рухомих органічних речовин. Внесення KCl не викликало пептизуючого ефекту і вміст цих показників залишався на рівні контролю.

Дослідженнями Б.Т. Біпури [5] встановлено, що на гумусний стан ґрунту істотно впливає використання амонійного цеоліту. При внесенні його як у чистому вигляді, так і після його насичення амонієм, повертаються ґрунту властивості, які були характерні для його цілинного аналогу. При цьому

збільшувалася кількість гумінових і фульвокислот, пов'язаних з глинистими мінералами, а також вміст гумінів і кількості гумусу.

Систематичне застосування органічних і мінеральних добрив знижує втрати органічних речовин з орного шару ґрунту. Абсолютні їх втрати за 50 років на ділянках без застосування добрив склали 1,06 %, за мінеральної системи удобрення ($N_{18,2}P_{21,8}K_{20}$) – 0,85 % і за органо-мінеральної – 0,72 % [6].

Не менш важливим наслідком тривалого господарського використання та внесення добрив, як зміна вмісту та запасів гумусу, є зміна його групового та якісного складу. У сірих лісових ґрунтах за використання органо-мінеральної системи удобрення збільшувалась частка гумінових кислот, зростала ступінь гуміфікації органічних речовин. Високі норми мінеральних добрив і підстилкового гною на чорноземі вилуженому збільшували відносний вміст гумінових кислот і розширювали співвідношення $C_{гк} : C_{фк}$ з 1,7 до 2,1–2,4.

Більшість вчених відмічають, що органічні добрива сприяють збереженню чи навіть деякому підвищенню рівня гумусованості чорноземів. Тривале застосування мінеральних добрив без внесення гною стабілізує вміст гумусу в ґрунті, але на більш низькому рівні. Поєднання мінеральних добрив з органічними сприяє підвищенню вмісту гумусу у верхніх шарах профілю ґрунтів, деякому збільшенню відношення $C_{гк} : C_{фк}$, зміні фракційного складу гумусу і кислотного режиму ґрунтів, збільшенню вмісту водорозчинних гумусових речовин.

Після 30-річного застосування гною (20 т/га, 40 т/га, 80 т/га) на темно-сірому ґрунті підвищився вміст гумінових кислот у складі ґрунтового гумусу, що склав 29,1–39,4 %, а вміст фульвокислот понизився до 24,3–23,2 %. Застосування ж мінеральних добрив ($N_{60}P_{45}K_{45}$, $N_{120}P_{90}K_{90}$, $N_{200}P_{100}K_{240}$), навпаки, підвищило вміст фульвокислот до 29,3–28,1 % і понизило вміст гумінових кислот до 24,8–27,5 %.

Як свідчать результати досліджень В.М. Польового [7], внаслідок застосування добрив упродовж трьох ротацій 6-пільної польової сівозміни за різних систем удобрення і вапнування фонове внесення на 1 га сівозмінної

площі 17 т гною покращує його гумусний стан за всіх систем удобрення, але найбільшому зростанню вмісту гумусу – з 0,86 % до 1,21 % сприяла органо-мінеральна система удобрення з внесенням 17 т гною на фоні $N_{58}P_{69}K_{75}$ у поєднанні з вапнуванням.

У дослідженнях Ю.О. Тараріки [8] встановлено, що в чорноземі опідзоленому за дві ротації 5-пільної сівозміни зерно-бурякового виду вміст лабільного гумусу у контрольному варіанті становив 1390 мг/кг, за органічної і органо-мінеральної систем удобрення його кількість зростала в 2,5–3 рази.

Внесення гною в оптимальних нормах незалежно від типу ґрунту забезпечує підвищення його біологічної активності, створює сприятливі умови для гумусоутворення і, як наслідок, підвищує енергоємність ґрунтів. Мінеральні добрива, з одного боку, сприяють підвищенню врожайності культур і відповідно збільшують масу післязбиральних залишків, а з іншого – відмічено негативну їх дію, особливо високих норм, що пов'язано з підсиленням процесів мінералізації як гумусу, так і особливо свіжої біомаси.

З великою вірогідністю можна стверджувати, що лужні і гідролітично лужні мінеральні добрива взаємодіють з гуміновими кислотами, вільними і зв'язаними з рухомими півтораоксидами, а дія фізіологічно кислих мінеральних добрив спрямована безпосередньо на неспецифічні органічні речовини.

Тривале застосування органічних добрив (40 т/га сівозмінної площі) сприяє збільшенню вмісту та запасів гумусу, частки гумінових кислот, їх оптичної щільності, зниженню вмісту фульвокислот і збільшенню відношення $C_{ГК} : C_{фк}$, а при внесенні мінеральних добрив ($N_{120}P_{90}K_{90}$) – зменшенню загального вмісту гумусу, вмісту нерозчинного залишку гумусу, збільшенню кількості ГК–1 та фульвокислот, зменшенню відношення $C_{ГК}$ до $C_{фк}$ [9].

За даними І.М. Шапошникова з колегами [10], збереження гумусу і його стабільний фракційно-груповий склад у чорноземі звичайному забезпечує внесення в середньому за 27 років на 1 га сівозмінної площі 7,4 т гною та $N_{37}P_{27}K_{18}$, а його збільшення в орному і підорному шарах на 0,1 % та 0,12 % відповідно – при застосуванні 10,4 т гною та $N_{66}P_{47}K_{33}$.

Отже, з вище зазначеного можна зробити висновок, що на даний час достатньо різнобічно вивчено вплив тривалого застосування різних норм і систем удобрення на гумусовий стан ґрунту. Виявлено негативні та позитивні сторони тривалого застосування мінеральних добрив, відзначено позитивну роль органічних добрив в окультуренні ґрунтів.

Список літератури:

1. Филон В. И. Исследование природы гумусовых веществ, подверженных непосредственному воздействию минеральных удобрений. *Агрохимия*. 2004. № 8. С. 61–65.
2. Muller G. Einfluss der spezialisierten Pflanzenproduktion auf das Bodenleben. *Tag. Ber. Berlin: Dtsch. Acad. Der. Landwirtschaftswiss.* 1978. V. 166, № 1. S. 153–161.
3. Asmus F., Corlitz H., Ansorge H. Organische Düngung und Versorgung des Bodens mit organischer Substanz, eine wichtige Grundlage für die Ertragsstabilität. *Feldwirtschaft*. 1996. Bd. 22. № 3. S. 124–126.
4. Шедей Л. О. Вплив добрив на гумусовий стан і азотний фонд чорнозему опідзоленого та продуктивність сівозміни за традиційного і ресурсозберігаючого землеробства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.01.04 «Агрохімія». Харків, 2005. 22 с.
5. Біпура Б. Т. Азотний режим і гумусовий стан різноудобрених фонів чорнозему типового Лівобережжя Лісостепу України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.01.04 «Агрохімія». Харків, 2001. 17 с.
6. Бацула А. А., Кравец Т. Ф., Скрыльник Е. В. Связь сельскохозяйственного использования почв с составом и свойствами гумусовых веществ. *Вісник аграрної науки*. 1994. № 5. С. 31–38.
7. Польовий В. М. Агроекологічний моніторинг та відтворення родючості ґрунтів північно-західного регіону України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. с.-г. наук: спец. 06.01.04 «Агрохімія». К., 2006. 39 с.

8. Татаріко Ю. О. Вплив агротехнічних чинників на гумусний стан та енергоємність ґрунтів. *Агрохімія і ґрунтознавство*. Харків, 2002. Кн. третя. С. 289–291.
9. Богданович Р. П., Кудлай М. О. Вплив різних норм і видів органічних добрив на показники гумусного стану чорнозему типового. *Вісник аграрної науки*. 2007. № 9. С. 12–15.
10. Шапошникова И. М., Новиков А. А., Игнатъев Д. С. и др. Гумусное состояние и азотный фонд чернозема обыкновенного. *Агрохимия*. 2005. № 5. С. 15–20.

Тематика: Інші професійні науки

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЙ ОПРІСНЕННЯ ВИСОКОМІНЕРАЛІЗОВАНИХ ВОД

Трус І.М.

к.т.н.

Гомеля М.Д.

д.т.н., проф.

Воробйова В.І.

к.т.н., доц.

Іваненко О.І.

к.т.н., доц.

Сенькова К.С.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», пр. Перемоги, 37, Київ-56, 03056
e-mail: inna.trus.m@gmail.com

На сьогодні, в Україні дуже поширена проблема засолення води. Це пов'язано з природними та антропогенними факторами. Найбільш ця проблема

загострилася в промислових регіонах. Високий рівень мінералізації обумовлений наявністю вугільних, залізорудних та уранових шахт. Великий внесок до засолення водойм вносить скид шахтних вод, засолених стоків, вод з систем охолодження та інфільтрація розсолів із багатьох шламосховищ [1, с.1]. На жаль, сучасні методи очищення засолених вод не вирішують проблеми, а тільки погіршують становище в густозаселених областях, де гарно розвинена промисловість [2, с.118].

Виходом з такої ситуації є впровадження новітніх комплексних технологій опріснення води при підготовці її для використання комунальними службами та промисловими підприємствами. Мембранні технології мають високу ефективність та можливість використання на різних стадіях водопідготовки, а також разом з іншими методами очистки [3, с.100].

В залежності від якості вихідної води та вимог, що висуваються до очищеної води, для водопідготовки та очистки стічних вод можуть використовуватись виключно мембранні методи розділення в технологічно обґрунтованій комбінації [4, с.98].

Опріснення води вивчали при використанні касети зі зворотньоосмотичною мембраною низького тиску Filmtec TW30-1812-50. Як середовище використовували модельний розчин ($J = 9,0$ мг-екв/дм³, $L = 5,0$ мг-екв/дм³, $pH = 8,90$, $SO_4^{2-} = 13,0$ мг-екв/дм³, $Cl^- = 3,5$ мг-екв/дм³, $K = 0,5$ мг-екв/дм³), даний модельний розчин після фільтрування через слабокислотний катіоніт Dowex MAC-3 в кислій формі.

При застосуванні баромембранних методів для запобігання осадовідкладенням на мембранах необхідно забезпечити ефективну стабілізаційну обробку води. Важливим при застосуванні баромембранного очищення води є ефективне освітлення та знебарвлення води. Тому для зменшення навантаження на мембрани зворотного осмосу, збільшення продуктивності процесу, підвищення терміну експлуатації мембран зворотного осмосу в якості попередньої обробки запропоновано використовувати ультрафільтраційні мембрани для очищення від завислих речовин. В роботі

було визначено вплив попереднього механічного доочищення води на продуктивність та селективність зворотньоосмотичної мембрани низького тиску Filmtec TW30–1812–50 (рис.1).

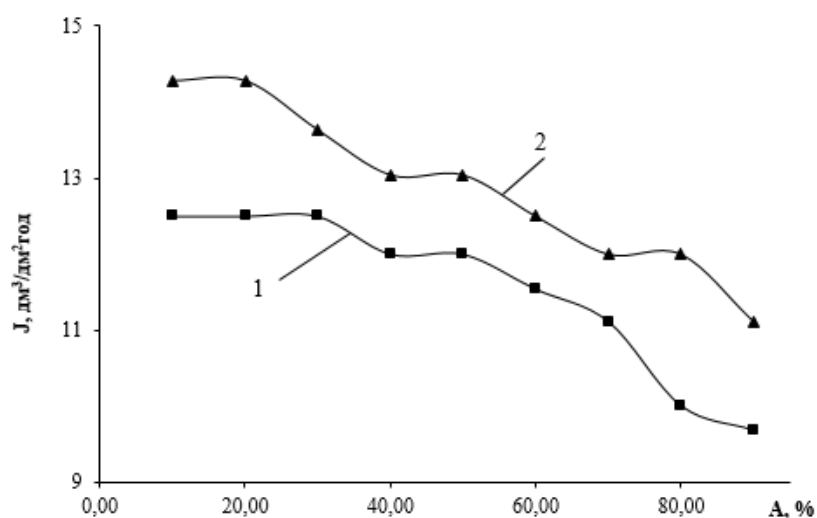


Рисунок 1 – Залежність продуктивності зворотньоосмотичної мембрани Filmtec TW-30-1812-50 від ступеня відбору перміату при опрісненні нефільтрованого (1) і фільтрованого модельного розчину (2)

Мембрана Filmtec TW-30-1812-50 забезпечує ефективне знесолення води при тисках до 1 МПа (в даному випадку $P = 0,3$ МПа) при високій продуктивності процесу. Не дивлячись на те, що через касету зі зворотньоосмотичною мембраною пропускали лише по 10 дм^3 модельного розчину, попереднє її освітлення суттєво впливало на продуктивність мембрани. При фільтруванні спостерігається підвищення продуктивності мембрани 12–20 %.

При очищенні води з використанням мембранних технологій виникає проблема утворення відкладень та обростання на мембранах, в результаті чого зменшується потік фільтрату та збільшується трансмембранний тиск. Тому поряд з ефективним освітленням та знебарвленням гостро стоїть проблема її стабілізації щодо осадовідкладень на мембранах. При застосуванні слабокислотного катіоніту Dowex MAC-3в H^+ формі відбувається зниження лужності води при її пом'якшенні [5, с.32]. При цьому лужність води

знижується до нульових значень, а рН сягає 3,9, така вода не може призводити до утворення карбонатних відкладень на мембрані.

В роботі було визначено вплив стабілізаційної обробки води на слабокислотному катіоніті Dowex MAC-3 в H^+ формі на ефективність опріснення води на зворотньоосмотичній мембрані Filmtec TW 30-1812-50. Модельний розчин після фільтрування через слабокислотний катіоніт Dowex MAC-3 в кислій формі мав наступні характеристики: $J = 3,50$ мг-екв/дм³, $K = 0$, мг-екв/дм³, $C(Cl^-) = 3,5$ мг-екв/дм³, $C(SO_4^{2-}) = 13,0$ мг-екв/дм³, рН = 3,9. Результати по оцінці продуктивності зворотньоосмотичної мембрани приведені на рисунку 2.

Як видно з рис. 2, продуктивність мембрани при робочому тиску 0,30 МПа мало залежить від рН розчину. Підкислення розчину при частковому пом'якшенні сприяє підвищенню продуктивності зворотньоосмотичної мембрани. При фільтруванні 10 дм³ води не відбувається суттєвого відкладення осадів на мембрані, тому вплив рН середовища на продуктивність незначний. При більш тривалих випробуваннях та значних об'ємах води продуктивність мембрани при стабілізаційній обробці води залишалась би досить високою протягом часу використання.

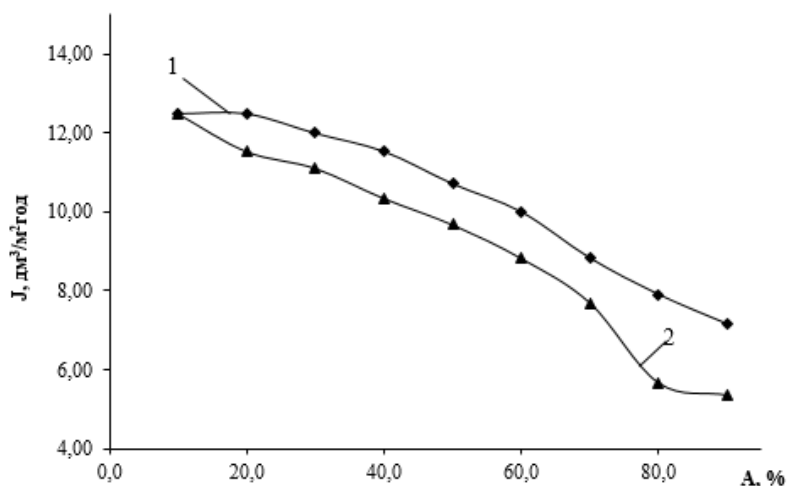


Рисунок 2 – Залежність продуктивності зворотньоосмотичної мембрани від ступеню відбору перміату при опрісненні фільтрату після катіонного фільтру Dowex MAC-3 в кислій формі рН = 3,9 (1) та модельного розчину рН = 8,6 (2)

Для демінералізації концентратів, що утворюються при зворотньоосмотичному очищенні мінералізованих вод розчин обробляли лише вапном. Залишковий вміст сульфатів знижується $\sim 20 \div 30$ мг-екв/дм³, жорсткість до $\sim 10 \div 40$ мг-екв/дм³ [6, с.197]. Подальше очищення концентратів проводили шляхом обробки проб вапном та алюмінієвим коагулянтном при перемішуванні. Для очищення розчину ($[\text{SO}_4^{2-}] = 29,0$ мг-екв/дм³; $\text{Ж} = 21,5$ мг-екв/дм³; $[\text{Ca}^{2+}] = 1,8$ мг-екв/дм³; $[\text{Mg}^{2+}] = 19,7$ мг-екв/дм³; $[\text{Cl}^-] = 2,7$ мг-екв/дм³; $\text{Л} = 19,0$ мг-екв/дм³) використовували вапно та 2/3 гідроксохлорид алюмінію. Експериментальні дані підтверджують, що осади, які утворюються внаслідок очищення води можуть знайти застосування у складі цементу в якості розширливої добавки для цементу та в якості активізатора тверднення шлакопортландцементів [7, с.542].

В роботі визначено оптимальні параметри мембранного знесолення розчинів, що забезпечують високу якість води. Розроблено методи стабілізаційної обробки води для баромембранного опріснення для підвищення ефективності та терміну експлуатації мембран. Розроблено способи реагентної переробки концентратів баромембранного очищення води з подальшою переробкою утворених осадів в складі будівельних матеріалів.

Список літератури:

1. Liu D., Edraki M., Malekizadeh A., Schenk P. M., Berry L. 2019. Introducing the hydrate gel membrane technology for filtration of mine tailings. *Minerals Engineering*, 135, 1-8.
2. Trus I. Engineering of low-waste technology of natural and wastewaters demineralization / I. Trus, Y.Radovenchyk // *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. – 2019– №7 (6B) –P.118–120.
3. Гомеля Н.Д. Влияние стабилизационной обработки воды на слабокислотном катионите в кислой форме на качество нанофильтрационного опреснения шахтной воды / Н.Д. Гомеля, И.Н. Трус, Я.В. Радовенчик //

Научный вестник национального горного университета. – 2014. – № 5 (143). – С. 100-105.

4. Гомеля М.Д. Наночільтраційне опріснення слабомінералізованих вод / М. Д. Гомеля, І. М. Трус, В. М. Грабїтченко // Вопросы химии и химической технологии. – 2014. – № 1. – С. 98-102.

5. Гомеля М.Д. Оцінка ефективності зворотньоосмотичного опріснення води після її пом'якшення на слабокислотному катіоніті / М.Д. Гомеля., І.М. Трус, В.М. Радовенчик // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 3. – С. 32-36.

6. Gomelya M.D. Application of aluminium coagulants for the removal of sulphate from mine water // M.D. Gomelya , I.M. Trus, T.O.Shabliy // Chemistry & Chemical Technology. – 2014. – 8 (2). – P. 197-203.

7. Fleysher A. Utilization of the residues obtained during the process of chemical purification of water as cement hardening accelerators / A. Fleysher, I. Trus, M. Gomelya, Tokarchuk V. // American Journal of Scientific and Educational Research. – 2014. – № 1(4). – P. 542-546.

Тематика: Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ АТЕСТАЦІЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ МИТНИХ ОРГАНІВ

Трушкіна А.О.

Університет митної справи та фінансів, студентка

В світлі реорганізації Державної фіскальної служби та утворення Державної митної служби як відомства з питань провадження митної політики України, визначальним стало питання вдосконалення кадрового складу служби. Загальний відбір передбачає проходження посадовими особами митниці кваліфікаційної атестації, за результатами якої буде визначено актуальні

показники професійності митників та скорочено кількісний склад штату шляхом якісного відбору.

Дане питання особливо актуальне в умовах структурних змін та спрямованості нової митної політики на очищення кадрового складу, ефективність якої на сьогодні є предметом дискусій в науково-практичному вимірі. Зокрема, свої думки з цієї теми висловлювали такі науковці, як В.В. Ченцов, Т.В. Коржинська та інші [4, с.180]; [5, с.85]. Проблеми оцінки діяльності службовців митниці у своїх працях оглядово торкалася також Л. М. Дорофєєва, але проведенню атестації, зокрема посадових осіб митної служби, приділяється недостатня увага. Тому зазначене питання потребує подальших та більш поглиблених наукових досліджень.

Задля визначення процесуально-правових аспектів проходження атестації коло проаналізованих джерел переважно складали нормативно-правові акти регулювання діяльності митних органів, проходження державної служби та відповідні підзаконні акти.

Інститут атестаційної оцінки є найбільш вдало апробованим та дає можливість якомога конкретніше встановлювати і реально оцінювати професійні, ділові і особисті якості митника в певних проміжках часу, вивчати його потенційні можливості і на підставі отриманих результатів приймати рішення щодо підвищення особи по службі або її службово-посадової невідповідності.

Аналізом нормативної бази встановлено наявність трьох видів атестації - первинної, періодичної та позачергової. Значної уваги заслуговує періодична (раз у трирічній термін) та позачергова, яка була запланована керівництвом Держмитслужби на березень 2020 року. Порядок утворення та склад атестаційних комісій та вищої атестаційної комісії регламентовано постановою Кабміну «Про затвердження Порядку проведення атестації посадових осіб митної служби» [3].

Важелем суб'єктивізму, на нашу думку, в ракурсі підготовки кадрового складу до проходження атестації на сьогоднішній день було визначено

обов'язкове складання характеристик керівником відповідного структурного підрозділу на підлеглих, при цьому складання характеристик проводиться за підлеглістю посадової особи митних органів, за виключенням голови та заступника голови Держмитслужби. Проте, законодавцем передбачено можливість особи, у разі незгоди з поданими у характеристиці відомостями, подати відповідну скаргу до атестаційної комісії із обґрунтуванням свого заперечення, а також додатковими відомостями про свою службову діяльність.

За чинним законодавством засідання атестаційної комісії відбувається за присутності посадової особи та її безпосереднього керівника, тим не менш, у разі нез'явлення посадової особи на засідання без поважної на це причини, засідання може відбуватися за відсутності відповідної посадової особи, що також викликає сумніви щодо об'єктивності проведення такого засідання.

Рішення атестаційної комісії, яке може бути виражено в трьох формах, має бути прийнято на основі всебічного аналізу виконання посадовою особою, що атестується, основних обов'язків, складності та результативності виконуваної роботи. В разі позитивного висновку, особа може бути рекомендована до підвищення у посаді. Якщо визначено, що посадова особа відповідає займаній посаді за певних умов, існує можливість пройти позачергову атестацію через рік. Рішення про невідповідність кваліфікаційного рівня особи займаній посаді передбачається 2 варіанти: переведення на нижчу посаду або звільнення особи.

Необхідно зауважити на передбаченні положенням певних рекомендацій керівництву митного органу лише стосовно посадової особи, яка не пройшла атестацію. Таким чином, доцільним є доповнення діаметрально протилежного випадку. Йдеться, зокрема, про висунення атестованого на вищу посаду, переміщення на іншу ділянку роботи, порушення клопотання про відзначення державною нагородою або іншим видом заохочення.

Позитивним фактором можна вважати наявність законодавчо передбаченої можливості оскарження рішення атестаційної комісії та

послідовних рішень керівників митних підрозділів щодо відповідності особи займаній посаді.

Отже, виходячи із вищенаведеного, на сьогоднішній день порядок атестації посадових осіб митних органів регламентовано окремим підзаконним актом, а Митний кодекс та Закон України «Про державну службу» не містить відповідних галузевих положень.

Процедура проведення атестації передбачає кількість заходів, які повинні забезпечити неупереджену оцінку службової діяльності посадової особи митних органів, однак положення вимагають вдосконалення. Необхідною мірою залишається мінімізація або докорінне виключення суб'єктивізму проведення атестації в аспекті надання характеристик посадовим особам та визначення службового просування працівника після атестації їхніми безпосередніми керівниками.

Список літератури:

1. Про державну службу: Закон України //Відомості Верховної Ради.– 2016.–№ 4
2. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР).– 2012.– № 44-45, № 46-47, № 48
3. Про затвердження Порядку проведення атестації посадових осіб митної служби: Постанова Кабінету Міністрів України № 1984 від 25.12.2002.
4. Ченцов В.В. Особливості управління митною службою Франції. Держава та регіони. Серія «Державне управління». 2009. № 2.– С. 178–182.
5. Коржинська Т.В. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців митної служби у вищих навчальних закладах Республіки Польща та України. Педагогічний дискурс. - 2016. - Вип. 20. - С. 83-88.
6. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 р. № 246.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ НА ПОСТКЛІНІЧНОМУ ЕТАПІ

Тутик Петро Григорович

Національний університет фізичного виховання та спорту України,
магістрант

Вступ. Черепно-мозкова травма (ЧМТ) є однією із провідних причин дитячої захворюваності та смертності, оскільки зустрічається дуже часто — в 25-40% випадків серед усіх травматологічних уражень дитячого організму [1, 4]. Травма голови посідає третє місце серед причин смерті у дітей у віці до 1 року і є основною причиною загибелі дітей старше 1 року життя [3]. ЧМТ - одна з найбільш частих причин неврологічних порушень, особливо у молодих людей у віці до 15 років.

Проблемними залишаються питання медичної, фізичної, психолого-педагогічної та соціальної реабілітації, тому що при важкому ступені травми багато підходів до реабілітації, як правило, мало результативні. Лікувально-реабілітаційні заходи далеко на завжди виявляються досить ефективними, через зрив церебральних компенсаторних і адаптаційних механізмів, внаслідок чого залишкові патологічні явища у віддаленому періоді ЧМТ відзначаються у 92 % випадків, легкої-в 50% [3]. Аналіз даної проблеми виявив наступне: у цей час діти з наслідками ЧМТ часто відчують руховий дефіцит, що негативно впливає на їх розвиток. Тому основним завданням фізичної реабілітації дітей зі ЧМТ є прискорення відновних процесів і запобігання або зменшення небезпеки інвалідності.

Однак однією з найбільш складних проблем є розробка методичних підходів до використання засобів і методів фізичної реабілітації дітей з наслідками ЧМТ, що ґрунтуються на специфіці захворювання й вихідного

стану організму хворого. Рекомендовані у спеціальній літературі комплекси фізичних вправ реабілітаційної спрямованості виконуються хворими дітьми тільки в положенні лежачи або сидячи й підбираються, головним чином, без урахування резервних можливостей тих, хто займається, що значно збільшує термін відновлення [2].

У наш час існує дуже мало методик реабілітації дітей з наслідками ЧМТ, що ґрунтуються на використанні вертикального положення тіла дитини, із застосуванням тренажерного обладнання як базової позиції з регуляцією навантаження на ОРА для виконання подальших активних вправ і рухів, що, безумовно, ускладнює процес фізичної реабілітації й значно знижує його ефективність [1, 2].

Можливості рухової активності можуть значною мірою розширюватися завдяки впровадженню методичних прийомів і використання в широкому обсязі тренажерного устаткування. Особливого значення в цьому плані набуває формування рухової активності у дітей, оскільки вміння здійснювати тонко координовані рухи, ходьбу й інші види локомоцій значною мірою визначається здатністю тривалий час утримувати певну позу. Відновлення ж нормальних або близьких до них локомоторних функцій залежить від того, наскільки рано початий процес розвитку. Розробка вдосконалених методів фізичної реабілітації впровадження тренажерного устаткування із використанням переважно активних фізичних вправ у вертикальному положенні підвищить ефективність розвитку не тільки рухових навичок, але й інші якості, необхідні в повсякденному житті, що й визначає актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження - розробити програму фізичної реабілітації із застосуванням тренажерного устаткування у дітей з наслідками ЧМТ на диспансерному етапі, спрямовану на відновлення функцій і підвищення якості життя даного контингенту.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, метод систематизації наукової інформації, медико-біологічні методи дослідження (Дитячу Шкалу Балансу (Pediatric Balance Scale), Тест Категорія

функціональної мобільності Perry et al., 10-метровий тест ходи, Тест чотириквдратного кроку.

Результати дослідження та їх обговорення. Нами була розроблена програма фізичної реабілітації для дітей з наслідками ЧМТ. У зміст програми включалися комплекси вправ у природному вертикальному положенні із застосуванням Тренажера Гросса та іншого тренажерного устаткування.

Завдання фізичної реабілітації:

- нормалізація довільних рухів у суглобах верхніх і нижніх кінцівок;
- формування навички правильної постави й правильної установки стоп;
- корекція координаційних порушень (дрібної моторики кисті, статичної й динамічної рівноваги, ритмічності рухів, орієнтування в просторі);
- тренування м'язового суглобного почуття; профілактика й корекція контрактур; активізація психічних процесів і пізнавальної діяльності;
- навчання разом з батьками самообслуговуванню, засвоєнню основних видів побутової діяльності з урахуванням розумового розвитку дитини.

Засоби реабілітації: вправи в розслабленні, розтягуванні, потрушуванні; вправи в опорі в комбінації з розслабленням. Вправи пасивні, пасивно-активні й активні рухи; вправи із чергуванням опори з вільним переміщенням кінцівки, що зберігають рівновагу; вправи для створення м'язового корсета; вправи для розвитку маніпулятивної функції рук; навчання правильному виконанню елементів кроку; статичні й динамічні вправи на рівновагу й координацію рухів у вертикальному положенні; навчання ходьбі по сходах; ізольовані рухи в суглобах нижньої кінцівки; вправи з поворотами голови й тулуба; вправи із предметами; вправи в ходьбі: по лінії, з поворотами, із заданим ритмом. вправи на тренажерах степпер і «бігова доріжка». Ходьба по сходах. Дозована ходьба.

Дозування: 2 рази на тиждень, по 45 хв. курсами по 15 процедур.

Устаткування: Тренажер Гросса. BOSU. Лонгети, валики, вантажі, м'ячі різних розмірів і форми, гімнастичні кільця, амортизатори, пластмасові обручі,

ціпки, кеглі, канат, каталки тощо.

Курс реабілітації тривав 6 місяців.

Висновки. Запропонована програма фізичної реабілітації із застосуванням тренажера Гросса дозволила дітям з різними руховими можливостями збільшити м'язову силу при різному ступені парезу. Тренажера Гросса розвинув у дітей з наслідками ЧМТ координаційні здатності, зменшив почуття страху. Розроблена програма дозволить відновити опороздатність дітей при різних пересуваннях у просторі й ходьбі, поліпшити рухові можливості, навички самообслуговування та фізичний розвиток. Поліпшення стійкості й навички ходьби діток призвело до розширення можливостей, пов'язаних з ходьбою, відновлення впевненості при ходьбі, що підтверджують результати, отримані при визначенні категорії функціональної мобільності $3,87 \pm 1,02$ на початку курсу реабілітації та $4,5 \pm 0,73$ по його завершенню. У всіх дітей в групі відзначалася позитивна динаміка показників рівноваги 46 балів, в порівнянні з початком курсу реабілітації 26 балів, зменшення часу виконання 10-метрового тесту ходи становило 13,6 с., а тесту чотириквдратного кроку на 11,5 с.

Список літератури:

1. Гросс Ю.А. Применение тренажерных устройств в процессе реабилитационных занятий физическими упражнениями детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата :автореф. дис. ... канд. пед. наук / Гросс Ю. А. - М., 1998. - 24с.
2. Лильин Е.Т. Коррекция патологической позы и ходьбы у больных детским церебральным параличом с применением роботизированной кинезотерапии в условиях реабилитационного центра /ЛильинЕ.Т, Полонская Н.М., Измайлова А.Р. //Детская и подростковая реабилитация, 2010.-N 2.-С.14-16.
3. Adelson P. David Hypothermia following PediatricTraumatic Brain Injury /P. DavidAdelson //J Neurotrauma. 2009 March; 26(3): 429–436

4. Основи медико-соціальної реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи: навчально-методичний посібник / за ред. В.Ю Мартинюка, С.М. Зінченко. К.: Інтермед; 2015. 416 с.

Тематика: Юридичні науки

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ

Тютюнник О.Є.

Студент 5 курсу юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Одним із найголовніших елементів криміналістичної характеристики вбивств є спосіб вчинення.

Спосіб вчинення злочину – не просто сума, або якийсь комплекс поведінкових актів, а цілісна структура поведінки, що є певною системою. Як і будь - яка система, що має певну структуру, спосіб вчинення злочину утворюється із взаємопов'язаних елементів, актів поведінки, спрямованих на підготовку, вчинення і приховування злочину. Ці акти поведінки – дії, операції, прийоми – сполучаються за певною ієрархією і субординацією як частини цілеспрямованої, вольової діяльності [2, с. 5].

Варто відзначити визначення способу вбивства запропоноване Н.П. Яблоковим, який визначає його як сукупність методів і прийомів, знарядь і засобів, а також вчинених з їх застосуванням дій по підготовці, вчиненню і приховуванню вбивств [3, с. 585].

Разом з тим, спосіб вбивства залежить від об'єктивних (обстановки місця вбивства, використаних знарядь, часу, тощо) і суб'єктивних факторів як злочинця, так і потерпілого. Суб'єктивні фактори – це психічні і морально-етичні властивості особи: дратівливість, запальність, егоїзм, цинізм, звірство,

тощо. При вчиненні злочину об'єктивні і суб'єктивні фактори взаємодіють і формують спосіб вчинення дії злочинця і протидії потерпілого проти застосованого способу злочинця. Оскільки будь-яка взаємодія породжує сліди, то наявність їх на місці вбивства, тілі трупа, в злочинця і потерпілого слугує «візитною карткою» для їх виявлення [4, с. 448].

Враховуючи вищезазначене, вважаємо найбільш повним визначення, запропоноване А.Ф. Волобуєвим, відповідно до якого під способом вчинення злочину розуміється система дій по підготовці, вчиненню і приховуванню злочину, детермінованих умовами зовнішнього середовища і психологічними властивостями особи злочинця [5, с. 364].

Етап приготування злочину складається з декількох взаємопов'язаних елементів, а саме: вивчення даних про особу жертви (факультативний етап, присутній не у всіх злочинах), вибір способу позбавлення життя (знаряддя або іншого засобу), обрання власної тактики (способу) вчинення злочину.

Для підготовлених, найбільш суспільно-небезпечних вбивств характерне попереднє вивчення злочинцем майбутньої жертви (коли в нього не було з нею постійного родинного або іншого подібного спілкування), спостереження за нею з метою визначення найбільш зручних для виконання злочинного задуму місця й часу, можливі попередні спроби здійснення вбивства, що не досягли успіху [1, с. 26].

Вибір знаряддя вбивства, як правило здійснюється з урахуванням цього вивчення. Способи обираються залежно від того, чи має можливість злочинець зблизитись із жертвою чи ні. Якщо така можливість існує, то зазвичай обираються такі способи заподіяння смерті, які дозволяють убивці одержати час для безпечного відходу з місця вчинення злочину. Однак вибір знаряддя може бути пов'язаний з імітацією того чи іншого мотиву вбивства [1, с. 26].

При розгляді способу вчинення вбивства – важливо з'ясувати, як саме воно було вчинено – в умовах неочевидності чи очевидності. З'ясування цієї обставини впливає на планування та організацію розслідування. У першому випадку факт вчинення вбивства неочевидний, і особа, яка вчинила цей злочин

невідома. Завданням розслідування є встановлення особи злочинця, обставин вчинення злочину та особи потерпілого [8, с. 284].

Найбільш частим випадком вбивства являється так зване побутове очевидне вбивство, тобто вбивство, вчинене на ґрунті особистих неприязних відносин, часто після тривалого спільного вживання алкогольних напоїв. Розкриття і розслідування подібних злочинів вимагає скрупульозного дослідження отриманих даних і коректного використання звичайних засобів доказування.

Більш рідкісними, але й більш важкими для розкриття є вбивства, вчинені в умовах неочевидності (при відсутності свідків або даних про потерпілу особу), або у випадках, коли вони були заздалегідь підготовлені вбивцею або вбивця, хоч заздалегідь і не готував злочин, але після його вчинення намагався знищити сліди. Такі ситуації вимагають від слідчого повної мобілізації всіх його професійних знань, навиків і вміння оперувати інформацією і ресурсами органу дізнання [3, с. 583].

З криміналістичної точки зору способи вбивства і відповідні їм засоби можна розділити на дві групи: способи, які пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень; способи, які не пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень.

До способів, які пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень можна віднести: побиття руками і ногами; заподіяння тілесних ушкоджень тупими предметами; заподіяння колото-різаних ран (використовується колюче-ріжуча холодна зброя і побутові предмети); заподіяння вогнепальних тілесних ушкоджень (використання бойової, спортивної, мисливської зброї); вчинення вбивства з використанням вибухових пристроїв; скидання з висоти, ознаками чого є численні переломи кісток; заподіяння смертельної травми шляхом наїзду автомобілем [5, с. 364-365].

Способи вбивства, не пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень і виділенням крові використовуються, як правило, особами з найближчого оточення потерпілого і мають на меті маскування вбивства під природну смерть, нещасний випадок або самовбивство.

Серед таких варто визначити наступні: задушення-асфіксія (руками, петлею, закриття отворів рота і носа); утоплення, характерними ознаками якого є вода в легенях; отруєння; ураження електрострумом; використання високої або низької температури, що передбачає насильницьке залишення потерпілого у відповідних умовах; використання з метою вбивства радіоактивних матеріалів, ознаками чого є симптоми променевої хвороби [5, с. 366].

Дані, отримані при огляді місця події або місця виявлення трупа, в сукупності з інформацією про спосіб вчинення злочину дають можливість висунути версії про особистість вбивці і характері його взаємовідносин з потерпілим [3, с. 586].

Варто приділити окрему увагу вбивствам на замовлення, оскільки спосіб його вчинення може бути небезпечним для життя інших людей: відкрита перестрілка в багатолюдних місцях, використання вибухівки, гранат, вогнепальної зброї, гранатометів. Може застосовуватись і снайперський постріл у життєво важливі органи [6, с. 26].

За техніко-технологічним критерієм способи вбивства на замовлення поділяють на наступні підгрупи: способи вбивства із застосуванням вогнепальної зброї; із використанням вибухових пристроїв різноманітної конструкції (від саморобних до армійських моделей); із допомогою транспортних засобів шляхом безпосереднього наїзду або із використанням наперед спланованих технологічних чи транспортних аварій [6, с. 26-27].

Отже, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що способом вчинення злочину є система дій по підготовці, вчиненню і приховуванню злочину, які залежать від об'єктивних та суб'єктивних факторів, а саме умов зовнішнього середовища і психологічних особливостей особи злочинця. Є багато способів позбавлення життя людини, які пов'язані або непов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень потерпілому з використанням різноманітних знарядь та засобів їх вчинення. Особливої уваги заслуговують способи вчинення вбивств на замовлення, оскільки можуть нести реальну загрозу життю інших людей. Спосіб вчинення злочину – відносять до найбільш

інформативніших, найзмістовніших обставин справи, дослідження якої дозволяє значно прискорити розкриття вбивств.

Список літератури:

1. Алексєєв О.О. Розслідування окремих видів злочинів. [текст] : навч. посіб. / О.О. Алексєєв, В.К. Весельський, В.В. Пясковський – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 278 с.

2. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Зав'ялов Сергій Михайлович ; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2005. - 19 с.

3. Криміналістика: Учебник / Отв. ред. Н.П. Яблоков. – 3-е изд., перераб и доп. – М.: Юристъ, 2005. – 781 с.

4. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 558 с.

5. Криміналістика : навч.посіб. / За ред. А.Ф. Волобуєва. – К. : КНТ, 2011. – 504 с.

6. І.І. Когутич. Криміналістика: особливості методити розслідування окремих видів злочинів. Текст лекцій. – Львів: Тріада плюс, 2006. – 456 с.

7. Корж В.П. Розслідування окремих видів злочинів : навчально-методичний посібник / В.П. Корж. – Х. : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2012. – 508 с. (Серія «Бібліотека криміналіста»)

8. Криміналістика: Підручник / кол. авт. : В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. Проф. В.Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 464 с.

ВОДНИЙ РЕЖИМ ҐРУНТУ ПІД ПОСІВАМИ БУРЯКА ЦУКРОВОГО ПРИ ВИРОЩУВАННІ ПІСЛЯ РІЗНИХ ПОПЕРЕДНИКІВ У 5 ПІЛЬНИХ СІВОЗМІНАХ

Усик С.В.

Уманський національний університет садівництва,
канд. с.-г. наук, доцент кафедри загального землеробства

Поява нових господарств із різними формами господарювання, для яких характерна вузька спеціалізація на порівняно невеликих земельних наділах, вимагає запровадження сівозмін з короткою ротацією [1]. Тому напрямок досліджень даних сівозмін, в яких поєднується вирощування зернофуражних культур із основною в бурякосіючих районах технічною культурою цукровими буряками, слід вважати актуальним.

Загальновідомо, що вода є необхідною умовою існування всього живого. При дефіциті вологи в рослинах більше 5-10 % (в деяких і більше 20 %) порушується нормальний процес фотосинтезу і формування урожаю [2]. Тому вологість ґрунту є одним із факторів, що визначають умови вирощування сільськогосподарських культур [3], а в умовах нестійкого і недостатнього зволоження він є провідним [4].

Буряки цукрові в силу своїх біологічних особливостей хоч і мають порівняно невисокий транспіраційний коефіцієнт, все ж таки, в зв'язку з утворенням великої кількості сухої органічної маси урожаю, за вегетацію витрачають більше вологи, ніж будь-яка інша культура [5]. Саме тому для формування високого урожаю цукрових буряків необхідні достатні запаси доступної для рослин вологи, які, в основному, формуються впродовж літньо-осінньо-зимового періоду [6], і їх кількість на час сівби цукрових буряків

залежить від витрачання вологи попередньою культурою та кількістю опадів за вище вказаний період [7].

Метою досліджень було вивчення впливу різних попередників та передпопередників а також насичення сівозмін кукурудзою на запаси доступної вологи при сівбі та перед збиранням урожаю цукрових буряків.

Умови вологозабезпеченості рослин цукрових буряків вивчались у стаціонарному досліді з 5-пільними сівозмінами, закладеному на чорноземі опідзоленому важкого гранулометричного складу дослідного поля Уманського ДАУ. Посівна площа ділянки – 168 м², розміщення варіантів в досліді – систематичне при триразовій повторності. Агротехніка вирощування різних культур була загальноприйнята для регіону.

Сівозміни в досліді між собою різнилися як складом культур, так і їх чергуванням, маючи при цьому одне спільне поле цукрових буряків, на посівах яких проводили визначення вологості ґрунту до метрової глибини при сівбі та перед збиранням урожаю термостатно-ваговим методом з наступним перерахунком на доступні запаси вологи.

За результатами тривалого вивчення нами 10-пільних зерно-бурякових сівозмін було встановлено, що за витратами ґрунтових запасів вологи із шару 0-160 см зернові культури, що вирощувались у нашому досліді, умовно можна розділити на три групи. Мало вологи із весняних запасів (28,1 %) витрачає горох, середню кількість (44,6-49,4 %) – ячмінь і озима пшениця, а найбільше (56,5 %) – кукурудза.

Названі культури різнилися між собою і за глибиною витрачання весняних запасів ґрунтової вологи, коли горох обмежувався лише верхнім метровим шаром, ячмінь і кукурудза біля третини весняних запасів вологи споживають з шару 100-160 см, в той час як на посівах озимої пшениці з цього шару витрачалось в середньому за роки першої ротації сівозміни майже 62 % вологи весняних запасів.

За показником сумарного водоспоживання (весняних запасів ґрунтової вологи і води опадів за вегетацію) кукурудзі дещо поступалась озима пшениця, пшениці–ярий ячмінь, а ячменю–горох.

В тісній, але зворотній за напрямом кореляційній залежності з показником евапотранспірації за даними наших досліджень [8] знаходяться залишкові запаси доступної вологи в кореневмісному шарі ґрунту, які в середньому за роки першої ротації 10-пільних сівозмін після гороху, ячменю, озимої пшениці та кукурудзи складали відповідно 167, 136, 129 і 105 мм.

Враховуючи вище наведений матеріал про те, як зернові колосові культури відрізнялись між собою за кількісним і глибинним водоспоживанням, можна було б передбачити, що їх використання у вигляді попередника для цукрових буряків в досліді з п'ятипільними сівозмінами буде відбиватись певним чином на умовах вологозабезпеченості наступної за ними культури. Але, як показав аналіз отриманих даних, очікуваного результату впродовж усіх років досліджень нами не отримано.

Наприклад, у 2008 році на час сівби цукрових буряків дещо більшими запаси доступної вологи в метровому шарі ґрунту були не після ячменю, як передбачалось у зв'язку з меншим водоспоживанням культурою цього попередника, а після озимої пшениці, в ланці з якою в сівозмінах 2 і 3 обводненість метрового шару ґрунту була на 8,9 і 4,8 % вищою, ніж відповідно в сівозмінах 6 і 9.

У наступні роки початкові запаси ґрунтової вологи в шарі 0-100 см при вирощуванні цукрових буряків після озимої пшениці і ярого ячменю були уже однаковим, а в середньому за три роки незначна перевага – в 2,3-3,6 мм залишилась за традиційним попередником цукрових буряків.

За інтенсивністю споживання весняних запасів ґрунтової вологи впродовж вегетації попередники цукрових буряків різнились між собою тільки в 2009 році, коли на час збирання врожаю коренеплодів після озимої пшениці ґрунтової вологи в метровому шарі залишилось на 9,9-7,7 мм або на 5,8-4,5 % більше. В середньому за три роки перевага традиційного попередника за

залишковими запасами доступної вологи в шарі ґрунту 0-100 см зменшувались до 3,5-2,0 мм або 3,7-2,1 %.

Про вплив передпопередників при вирощуванні цукрових буряків після ячменю на формування весняних запасів ґрунтової вологи та їх використання можна судити з аналізу отриманих даних. А він показав, що заміна у складі перед попередників гороху кукурудзою (а ці культури за попередньо проведеними нами дослідженнями різко відрізнялись за інтенсивністю споживання ґрунтової вологи) практично не відбивалась на забезпеченості рослин цукрових буряків вологою ні на початку, ні в кінці вегетації.

Навіть за триразового вирощування кукурудзи перед ячменем як попередника цукрових буряків в сівозміні 16 початкові і залишкові запаси ґрунтової вологи залишались такими ж, як і в сівозмінах 6 і 9 з тільки одним полем кукурудзи.

Пояснити відсутність негативного впливу на водний режим ґрунту в полі цукрових буряків розширення в сівозміні посівних площ кукурудзи, яка від решти зернових культур відрізняється більшим показником евапотранспірації, як і заміна у складі попередників буряків ячменю озимою пшеницею, можна результатами наших попередніх досліджень, згідно яких зі зменшенням залишкових запасів вологи в кореневмісному шарі здатність ґрунту вбирати і утримувати воду опадів за нормальних умов зволоження осінньо-зиморанньовесняного періоду підвищувалась. Наприклад, якщо за 10-річний період більше зволожений ґрунт після збирання гороху, ячменю і озимої пшениці до сівби наступної культури засвоював відповідно 22,2; 25,0 і 29,3 % води опадів, то після кукурудзи цей показник збільшувався до 49,5 %.

Отже у підсумку можна відмітити, що заміни у складі попередників цукрових буряків озимої пшениці ярим ячменем, а в складі передпопередників – гороху кукурудзою як і розширення в сівозміні посівів кукурудзи з найбільшим серед зернофуражних культур сумарним водоспоживанням практично не впливали на умови забезпеченості рослин буряків вологою.

Список літератури:

1. Бойко П.І., Коваленко Н.П. Науково-інноваційні аспекти сівозмін в Україні. Вісник аграрної науки. 2006. № 5. С. 24–28.
2. Лебедев С.И. Физиология растений. М.: Колос, 1982. 463 с.
3. Вериго С.А., Разумова Л.А. Почвенная влага. Л.: Гидрометеиздат, 1973. 326 с.
4. Данилевський О.П., Єщенко В.О. Роль чорного пару в поліпшенні вологозабезпеченості наступних культур у зернобурякових сівозмінах. Землеробство: Зб. наук. пр. К.: Урожай, 1975. Вип. 41. С. 17–20.
5. Рубін С.С., Данилевський О.П., Опришко В.П., Єщенко В.О., Заєць О.О. Розміщення цукрових буряків у ланці сівозміни з горохом в правобережному Лісостепу України. Вісник с.-г. науки. 1977. №1. С. 20–23.
6. Глеваський І.Г. Буряківництво: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 1991. 320 с.
7. Єщенко В.О., Копитко П.Г., Опришко В.П. Водний режим і заходи його регулювання: Текст лекцій. Умань, 2003. 40 с.
8. Єщенко В.Е. Агроэкономическое обоснование полевых севооборотов при концентрации и специализации сельськохозяйственного производства в центральных районах Лесостепи Украины: Автореф. дис...д-ра с.-х. наук. Кишинев, 1988. 32 с.

ВПЛИВ ПОПЕРЕДНИКІВ НА КІЛЬКІСТЬ ДОСТУПНОЇ ВОЛОГИ ПІД ПОСІВАМИ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ПРИ РОЗМІЩЕННІ В 5-ПІЛЬНИХ СІВОЗМІНАХ

Усик С.В.

Уманський національний університет садівництва,
канд. с.-г. наук, доцент кафедри загального землеробства

Повноцінне забезпечення населення продуктами харчування можливе лише при наявності виробництва продукції тваринництва. Яке в свою чергу потребує повноцінного зернофуражного корму в раціоні тварин. І серед усіх зернофуражних культур ячмінь ярий займає майже перше місце, оскільки його посіви мають значну частку в структурах посівних площ різноманітних господарств починаючи від великотоварних до селян-одноосібників.

Враховуючи той факт, що в умовах богарного землеробства продуктивність сільськогосподарських культур в значній мірі залежить від умов забезпечення ґрунту вологою, метою досліджень було встановити вплив попередників ячменю ярого на запаси доступної вологи, що в свою чергу може мати певний вплив на урожайність в роки із недостатньою кількістю опадів.

За роки проведення земельної реформи на селі появилось багато утворень з відносно невеликими площами земель, де використання колись рекомендованих багатопільних сівозмін стає не доцільним. Звідси, як правило, сівозміни стали короткоротаційними, в яких стало важче або практично неможливо для всіх культур підібрати рекомендовані попередники [1]. А важливим елементом технології вирощування ячменю ярого, якраз і є вибір попередника [2–3]. Наявність достатньої кількості доступної вологи в ґрунті після вирощування попередника може бути одним із визначальних факторів

впливу на умови вирощування наступної за нею культури, а в умовах нестійкого і недостатнього зволоження він є провідним [4].

Дослідження проводились на базі стаціонарного досліду кафедри загального землеробства який включає в себе 17 варіантів 5-пільних сівозмін але для наших досліджень до уваги брались лише чотири варіанти (№ 6 **ячмінь ярий** – кукурудза – соя – ячмінь ярий – буряки цукрові; № 14 кукурудза – ячмінь ярий – соя – **ячмінь ярий** – буряки цукрові; № 11 кукурудза – соя – кукурудза – **ячмінь ярий** – буряки цукрові; № 14 кукурудза – ячмінь – соя – **ячмінь ярий** – буряки цукрові.), в яких ячмінь ярий вирощувався після наступних попередників: 1. Буряки цукрові (контроль); 2. Соя; 3. Кукурудза; 4. Ячмінь *ярий*.

Повторність досліду триразова, розміщення варіантів – послідовне. Посівна площа ділянок 168 м², облікова – 80 м². Агротехніка вирощування загальноприйнята для регіону. Визначення вологості ґрунту проводили на глибину 160 см на початку та наприкінці вегетації ячменю ярого термостатно-ваговим методом з наступним перерахунком на доступні запаси вологи.

Як показали результати наших досліджень, запаси води в 160-сантиметровій товщі ґрунту були не однакові як по попередниках, так і по роках досліджень і окремих шарах ґрунту. Так, наприклад, на початку вегетації ячменю ярого у 2011 році в шарі ґрунту 0–100 см запаси доступної вологи були практично однаковими після буряків цукрових та кукурудзи 140,7 і 143,1 мм відповідно, а також після сої та в повторному посіві – 147,7 і 149,2 мм. Подібна тенденція відмічена також і в нижчих шарах ґрунту 100–160 см. Тут хоч і були більшими запаси в повторному посіві ячменю (89,5 мм), але після інших попередників різниця була не більше як 6,9 мм. Тому і в цілому у шарі 0–160см повторюється та ж сама залежність.

Більш контрастною різницею в запасах доступної вологи після різних попередників виділяється 2012 рік. Так, наприклад, на початку вегетації в шарі 0–100 см найменше води було після буряків цукрових – 132,7 мм. Після сої її було вже більше на 21 мм. І найбільше накопиченню вологи сприяли кукурудза та ячмінь ярий, після яких весняні запаси ґрунтової вологи зростали до 168,3 і 161,8 мм відповідно. У більш глибоких шарах 100–160 см запаси вологи після

сої та кукурудзи були практично однаковими і займали проміжне положення між найменшим (53,0 мм) після буряків цукрових і найбільшим (95,1 мм) в повторному посіві ячменю значеннями.

За сумарними показниками запасів доступної вологи в шарі 0–160 см всі попередники можна розмістити в зростаючому порядку від меншого до більшого так: буряки цукрові (185,6 мм), соя (238,6 мм), кукурудза (253,9 мм) та ячмінь (256,9 мм). Як бачимо порівняно до контролю на дослідних варіантах збільшення вологи становило 28,6–38,4 %.

На відміну від попереднього, у наступному 2013 році запаси доступної вологи після різних за біологією та технологією вирощування культур формувалися дещо по-іншому. Так, наприклад, у шарі ґрунту 0–100 см найменше води відмічено знову ж таки після цукроносною культури – 132,0 мм. Соя та кукурудза забезпечили накопичення вологи на 22,6–24,6 мм більше, ніж буряки. А лідером за здатністю сприяти вологонакопиченню в ґрунті вже виступив у цьому році повторний посів ячменю ярого. Тут запаси доступної вологи сягали 162,1 мм, що порівняно до контролю було більше на 30,1 мм або ж на 22,8 %.

Певні відмінності у цьому році були також відмічені і в у більш глибокому шарі ґрунту 100–160 см. Зокрема це практично рівнозначні величини вологості ґрунту, через що і різниця запасів вологи між всіма попередниками була не більшою за 7,3 мм. Але, не дивлячись на це, знову та останнє місце серед попередників займали буряки цукрові (93,4 мм), а перше – ячмінь ярий (100,7 мм). Соя та кукурудза знову займали проміжне місце та були рівнозначними між собою.

В середньому за три роки в шарі 0–100 см також чітко виділяються найнижчі запаси доступної вологи після буряків цукрових – 135,1 мм. Після інших попередників вони були більшими на 16,9–22,6 мм. Проте між собою соя, кукурудза та ячмінь ярий за впливом на весняні запаси ґрунтової вологи у верхньому метровому шарі виявились при різниці не більше як 5,7 мм практично рівнозначними. Хоч і з деякими відхиленнями, але все-таки подібна

тенденція відмічена також і в шарі 100–160 см, де в середньому за 2011–2013 рр. найменшими весняними запасами доступної вологи виділялись посіви ячменю після буряків цукрових, дещо більшими вони були після кукурудзи і сої, а найбільші – в повторних посівах.

Стосовно ж сумарних запасів вологи в шарі 0–160 см, то вони залежно від попередників значно відрізнялись по роках з тією лише особливістю, що щорічно відносно вищими вони були в повторних посівах, а найнижчими – після буряків цукрових. Щодо інших попередників, які в усі роки за запасами ґрунтової вологи в 160-сантиметровому шарі займали проміжне місце, дещо кращу позицію в 2011 р. займала соя, а в 2012 р. кукурудза. А в 2013 р. і в середньому за три роки ці попередники за забезпеченістю рослин ячменю ярого ґрунтовою вологою були рівноцінними з різницею 1,3 і 3,2 мм відповідно.

Отже кращі умови вологозабезпеченості рослин ячменю ярого на початку його вегетації складаються при його розміщенні в повторних посівах, дещо гірше після кукурудзи і ячменю, а найменшими запасами вологи в шарі 0–160 см виділялись посіви буряків цукрових.

Список літератури:

1. Єщенко В.О. Польові сівозміни України, якими їм бути: довго- чи коротко ротаційними ? // Зб. наук. пр. Уманського НУС. Умань, 2016. Вип. № 89. Ч.1: Агрономія. С. 43–49.

2. Дутченко З.Я. Глущенко Л.Т. Зміна врожаю і показників якості зерна ярого ячменю під впливом попередників і строків сівби // Вісник СНАУ. 2008. № 2. С.90–91.

3. Кулик І.О. Оптимізація мінерального живлення рослин ячменю ярого після різних попередників у північному Степу України// Бюл. Ін-ту сіл. госп-ва степової зони НААН України. 2014. № 6.С.125–131.

4. Шевченко М.С., Шевченко О.М., Швець Н.В. Агродинаміка вологоспоживання залежно від технологічних факторів землеробства степової зони // Бюл. Ін-ту сіл. госп-ва степової зони НААН України. 2013. № 5. С.130–134.

DIAGNOSIS OF EPULIS IN DOGS**Utechenko Mukola**Sciences, Associate Professor of veterinary
Bila Tserkva National Agrarian University**Prylipko Tetiana**

Doctor of Agricultural Sciences, Professor

Bukalova Natalia

Sciences, Associate Professor of veterinary

Bogatko NadiyaSciences, Associate Professor of veterinary
Bila Tserkva National Agrarian University

Over the current decade in Ukraine, the number of dogs of different breeds has increased significantly, the conditions of their maintenance, care and treatment have improved, which is considered to be one of the factors that have led to an increase in their life expectancy. At the same time, a number of different pathological processes, in particular tumors, have been observed in animals [1–3]. Tumors are a very common pathology found in animals of all ages, and their negative impact on the overall condition of the body, late diagnosis and ineffective treatment, leads to the death of companion animals [4, 5]. Oral tumors require considerable emphasis in the study and diagnosis of neoplasms. The development of the latter is noticed, in most cases, much later than the neoplasms begin to show clearly. It is also alarming that general clinical signs of a dog's health may not be of concern to their owners [6].

Unlike humane medicine, oral cancer has been poorly understood in veterinary medicine. The information on them is controversial and ambiguous. All this indicates the need for a deeper study of the clinical forms of manifestation of

neoplasms of the oral cavity of dogs, etiology and the development of reliable methods of early diagnosis and, accordingly - treatment.

Oral tumors are the most common site of oral tumors, although they also damage the mucous membrane of the lips, cheeks, and hard and soft palate. Currently, there is evidence that males in dogs have oral tumors more frequently (up to 60%) than females, and the likelihood of their occurrence increases with age [3].

In the work of a veterinary practitioner, as a rule, there are cases of hyperplastic and tumor processes of the mucous membrane of the oral cavity of dogs. Of particular note is the group of under-researched tumors, which are described in literary sources under different terms - "supernatural", "epulid", "epulis". Information on tumors of this type, its classification is controversial, especially in veterinary medicine. The origin of these tumors remains poorly understood. Most researchers consider impulses a local jet process [7,8].

An examination of a dog at an early stage of tumor growth shows no abnormalities on the part of its body, and this is a common sign for neoplasia of all types. Over time, however, animals experience symptoms such as hypersalivation, bad breath, rejection of food, sometimes asymmetry of the muzzle, admixture of blood in saliva, anxiety or apathy. The neoplasm clinic is diverse and controversial. The above general symptoms are common to both benign and malignant tumors. In the later stages, a dental arcade adjacent to the tumor is often disturbed, in some cases even partial tooth loss is observed. Later there is bleeding, tumor enlargement, discoloration, tenderness to palpation, bone damage and more.

In cases of epulidic lesions of periodontal tissues their local formation in the places of the apical parts of the alveolar processes of the dentition of the dog's jaws is noted. Outwardly the epulis has a rounded or bean-shaped shape, the growths are smooth, shiny, and can be in size from a pea to half a dove's egg. The number of lesions of the epulidic character in the oral cavity can start from several growths to several tens of cases of generalized nature (the course of the oncological process). Histological studies have shown that the formations united by the name "epulis" differ in their microstructural picture a number of characteristics, which gave reason

to divide them into several types: fibromatous, angiomatous, giant cell and acantomatous.

It is established that the fibromatous epulis is characterized by slow development, it is painless, does not bleed, is rounded, rarely, irregularly shaped on a wide leg. The surface of the neoplasm is smooth, with palpation - a dense texture, covered with whitish-gray mucous membrane above. The basis of the tumor is a rough connective tissue. The radiograph revealed mineralization of varying degrees, but without signs of bone fracture, the epulids were firmly attached to the bone, which may cause impaired tooth growth.

The giant cell epulis is a peripheral form of a giant cell tumor that localizes to the alveolar process of the jaw and grows slowly. The peripheral part of the tumor is soft, sometimes of a dense consistency, with a hilly surface, covered with congestive-bluish mucous membrane above. Due to the fact that the neoplasm can reach considerable size, it is easily injured, bleeds, and the formation of erosion and ulcers was noted at the site of injury. In microstructural analysis, the first two are the result of a pronounced productive tissue reaction in chronic gingivitis. The giant cell and acantomatous epulis develop from the basal layer of the epithelium of the gums and bone of the alveolar process.

Thus, the causes of epulids in dogs have not been fully understood. Suppose that the trigger of this pathology is systematic damage to the mucous membrane of the dog's gums. Such damage can be caused by incorrect placement of teeth in the dental arcade, malocclusion, biting of irregularly shaped solid objects.

References:

1. Krupnik JG Neoplasms. Definition, etiology and pathogenetic mechanisms of ontogeny // *Veterinary medicine of Ukraine*. 2010. № 10. P. 31–33.
2. V.V. Frolov, KV Divisenko Oncological diseases of the oral cavity in dogs // *Veterinary medicine of farm animals*. 2007. № 10. S. 69–70.
3. Schmidt A., Tassani-Prell M. Computed tomographic characteristics of canine acanthomatous ameloblastoma - a retrospective study in 52 dogs // *Tierarztl Prax Ausg K Kleintiere Heimtiere*. 2012. Vol. 40 (3). P. 155–160.

4. Prylipko, T.M., Prylipko, I.V. Task and priorities of public policy of Ukraine in food safety industries and international normative legal bases of food safety // Proceedings of the International Academic Congress «European Research Area: Status, Problems and Prospects» (Latvian Republic, Rīga, 01–02 September 2016).
5. Birchard S. Surgical Management of Neoplasms of Oral Cavity in Dogs and Cats // Oncology and Hematology: Proceedings of the 20th Waltham / Axis Symposium. R. 51–58.
6. Rossetti D., Brahmi A.-L., Guillon A. Different types of tumors of the oral cavity // Modern veterinary medicine. 2010. № 3. P. 33–36.
7. VV Frolov, KV Divisenko Oncological diseases of the oral cavity in dogs // Veterinary medicine of farm animals. 2007. № 10. S. 69–70.
8. Boehm B., Breuer W., Hermanns W. Odontogenic tumors in the dog and cat // Tierarztl Prax Ausg K Kleintiere Heimtiere. 2011. Vol. 39 (5). P. 305–312.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПОСІВНИХ ПЛОЩ ОЗИМОГО АБО ЗИМУЮЧОГО ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Ушкаренко В.О.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»;
академік НААН, завідувач кафедри землеробства,

Шепель А.В.

кандидат с.-г. н., доцент кафедри землеробства,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Руденко А.В.

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Зимуючий горох (використовують сорти, як гороху посівного, так і пелюшки). Він широко поширений в Європі і Австралії, в Україні його можуть використовувати для таких потреб:

- як покривну культуру при Strip-Till, зазвичай в сумішах з іншими культурами (жито, ячмінь)
- як кормову культуру - на зелений корм
- можна використовувати для випасу худоби
- для заготівлі сіна
- як зернову культуру - для харчових або кормових цілей
- як сидерат - зелене добриво

В Україні, більшість областей придатні для вирощування озимого гороху, особливо південна, центральна і західна Україна.

В областях з різко континентальним кліматом - Харків, Луганськ, Суми, Донецьк, Чернігів - він може в деякі роки вимерзати.

Виходячи з досвіду вирощування озимого гороху в центральній Україні (Житомирська область), рівень зимостійкості у озимого гороху вище (при хороших умовах для перезимівлі - шар снігу в 60-70 см, мороз до -26 °С), ніж у озимого ячменю. Але зимуючий горох, поступається за рівнем зимостійкості озимій пшениці і особливо озимому тритикале та озимому житу.

Але ця тенденція знижується, у зв'язку з потеплінням клімату. Також, у разі посухи восени, іноді буває проблематичним отримання сходів в осінній період, як і інших озимих культур (особливо в південних регіонах). Рекомендовані строки посіву для цієї форми культури – II та III декади жовтня, коли вірогідність проходження опадів вища. Озимий горох - дворучка, тобто, при поганій схожості під час осінньої посухи, або жорстокої зими, весною проростуть не пророслі восени насіння [1].

Що до рівня врожайності культури, то огляд джерел інформації з цього питання вказує на протилежні результати. Так, врожайність озимого гороху зазвичай трохи менше, ніж у сучасних сортів ярого гороху і зазвичай знаходиться в межах 3,0-4,5 т/га (при дуже добрій агротехніці). Середня

врожайність озимого гороху в Україні, становить 3,5-3,7 т/га. З досвіду вирощування культури в Вінницькій і Житомирській області цілком можливо отримувати 4,3 та 3,7 т/га відповідно [2]. Урожайність, менша, ніж у ярого гороху, викликана тим, що селекція озимого гороху менш розвинена і немає сортів з видатною генетикою, але зимівля горох має багато переваг, в тих зонах, де він добре зимує:

- основна перевага - це використання весняної і зимової вологи, в посушливих зонах, з коротким вологим періодом навесні, сорти озимого гороху мають перевагу. перед звичайними сортами, так як використовують вологу, накопичену в ґрунті від танення снігу;

- також такий горох раніше звільняє поле (якщо не використовувати пізні сорти), що важливо, для наступних культур в сівозміні. Зазвичай озимий горох, в умовах центральної України, дозріває на два тижні раніше, ніж ярий;

- відмінно може використовуватися, як покривна культура (для осіннього посіву), при вирощуванні сої та кукурудзи по Strip-Till;

- дає дуже ранню зелень, яка може використовуватися, для скошування і згодовування сільськогосподарським тваринам або для випасу (часто використовують посів разом з озимим житом).

Щодо економічних результатів вирощування культури вони є досить привабливими для с.-г. товаровиробників. Так, за даними Ю.В.Кернасюка [3], який провів розрахунок виробничих витрат та економічної ефективності вирощування озимого гороху на маркетинговий сезон 2019/20 рр. при запланованій урожайності 4,5 т/га витрати на 1 посіву можуть становити майже 21800 грн. а прибуток 27600 грн./га (при реалізаційній ціні 11500 грн./т).

У зв'язку з гарними перспективами вирощування цієї культури, нами у 2018 р. був закладений польовий дослід з озимим горохом за наступною схемою:

Фактор А: Основний обробіток ґрунту:

- Полицевий (Оранка на 20-22 см);

- Комбінований (Дискріпер на 20-22 см).

Фактор В: Фони живлення:

- Без добрив
- N50 P20
- N100 P40

Фактор С: Строки посіву озимого гороху:

- I декада жовтня (осінній);
- II декада жовтня (осінній);
- III декада жовтня (осінній);
- I декада березня (весняний)

Фактор D : Норма висіву культури:

- 800 тис. шт./га;
- 1000 тис. шт./га;
- 1200 тис. шт./га;
- 1400 тис. шт./га.

Дослід закладений у польовій зрошуваній сівозміні господарства СТОВ «Славута Юг», Чаплинського району Херсонської області. В минулому році був проведений суцільний облік врожайності культури по варіантам дослідів. При цьому, у найкращих варіантах нашого дослідів, врожайність складала 5,07-5,14 т/га. Після збирання гороху озимого був проведений основний обробіток ґрунту (оранка на 20-22 см), під який були внесені мінеральні добрива (сечовина 1,5 ц/га) та посіяна кукурудза на зерно (гібрид Р 8521). У 2018 р. врожайність зібраного зерна даного гібриду склала 7,4 т/га. Наш дослід у сезоні 2019-2020 рр. продовжено.

Список літератури:

1. Озимий горох: вирощування і переваги НС Мороз. URL: <https://makagro.com.ua/uk/notatki-agronoma/37-posivmat/96-ozimij-gorokh-viroshchuvannya-i-perevagi-ns-moroz> (дата звернення 03.04.2020 р.)
2. Павлюк І. Досвід вирощування озимого гороху та оцінка перспективності цієї бобової культури. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/14953-dosvid-vyroshchuvannia->

ozymoho-horokhu-ta-otsinka-perspektyvnosti-tsiiei-bobovoi-kultury.html (дата звернення 03.04.2020 р.)

3. Кернасюк Ю.В. Озимий горох: агротехніка та економіка вирощування.

URL: <https://www.growhow.in.ua/ozymyy-horokh-ahrotekhnika-ta-ekonomika-vyroshchuvannia/> (дата звернення 03.04.2020 р.)

Тематика: Філософські науки

СУЧАСНИЙ ТЕАТР ЯК ОДИН ІЗ ОБ'ЄКТІВ ВИВЧЕННЯ КУРСУ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Фарина А.С.

кандидат історичних наук, завідувач кафедри
суспільних дисциплін, Луцький педагогічний коледж

Галан О.М.

викладач суспільних дисциплін, Луцький педагогічний коледж

Театральні критики вважають, що театр сьогодні – це поєднання технологій, соціальної критики та катарсису (найвищої форми трагізму, втілення конфлікту, емоцій потрясіння) повсякденності. Водночас, для багатьох театр – це той вид мистецтва, який здебільшого залишає більше запитань, ніж відповідей, шокує, провокує, виводить людину із зони комфорту. То чи правильно вважати, що театр – це лише спосіб відпочити, розслабитися, та посміятися? Чи театр – це певний спосіб розмови про світ, про себе, про людину та про те, що їй болить?

Для нас, педагогів, видається важливим розглянути ці аспекти у розрізі вивчення курсу з культурології чи то мистецтва. Театр як елемент культури постає у ході знайомства з духовним сегментом розвитку людини усіх часових і географічних відтинків. Нетрадиційним, подекуди алогічним він видається під

сучасну пору, коли суспільні катаклізми викликали так багато нашарувань у його надбудові.

Яким є театр сьогодні? Про що розповідає? Що людям потрібно від театру? Наскільки популярним є зараз театр? Нам вдалося, що на ці питання найкраще дадуть відповідь причетні, приміром українські режисери-постановники – Стас Жирков, Іван Уривський, Поліна Бараніченко.

Стас Жирков, директор, художній керівник Київського академічного театру драми і комедії повідує, що за статистикою, трохи менше 10% людей ходить у театр, та не все так погано. «Я, наприклад, помітив зміни у ставленні до театру в 2015 році після прем'єри моєї вистави «Сталкери» у театрі «Золоті Ворота». Після цієї вистави пішла тенденція писати пости у соціальних мережах, ділитися відгуками. Ми відчули набагато більшу віддачу, зворотній зв'язок від глядачів. Мені здається, що я, як режисер, і вся команда вистави – ми стали одними з перших, хто вивів театр за межі певної усталеної аудиторії і зробив його більш публічним» [2].

Іван Уривський, головний режисер Одеського академічного українського музично-драматичного театру ім. В. Василька: «Я думаю, театр завжди був і є в моді, але для вузького кола людей, і це коло поступово й дуже повільно розширюється. Зараз до театру приходять зовсім новий глядач, мислячий, сучасний, який потребує від театру нових емоцій, живого спілкування. Напевно, без театру можна прожити, але чи потрібно позбавлятися такої можливості? Якщо вже століттями пишуться п'єси, ставлять вистави і приходять до залу глядач, значить театр – це щось справді важливе для людини і щось індивідуальне для кожного. Мені сказати важко, тому що театр – це моя робота і частина життя» [2].

Поліна Бараніченко зауважує таке: «Безумовно, театр – це точно не розвага або дозвілля. За час існування нашої команди бачимо – це далеко не враження від приємно проведеного дозвілля. Інколи це навіть зізнання, наскільки вистава конфліктує або ж гармоніює із життям та внутрішнім світом тієї чи тієї людини; які відкриття людина отримала під час або після вистави;

які реформи спричинив спектакль у душі людини. Я не можу сказати, що театр, і в тому числі наші вистави – не для всіх, це не визначається рівнем інтелектуального розвитку людини, але тим, наскільки людина активно задається питаннями про світ, мистецтво, самого себе, та шукає відповіді на них. Якщо ж людина має певні стереотипні уявлення про життя, стосунки та мистецтво, то їй поки не варто брати участь в імпресивних формах театральних вистав, тому що, окрім як протесту й неприйняття, вистава їй нічого не дасть. Деякі люди не готові до такого театрального досвіду, оскільки вони ще не готові до нового способу мислення або ж не вміють критично мислити [1].

Нині функціонують як комунальні, так і приватні театри. За покликаннями можна побачити лише деякі з них. Акторського мистецтва на сцені навчають українські університети. Отож, можна говорити про потенціал сценічного мистецтва, драматургії в нашій країні. Як випускати в світ вистави, попри не найпотужнішу підтримку з боку держави, доцільно дізнатися від драматургів із столичного комунального театру та волинського незалежного.

Слава Жила, очільник київського театру «Актор»: «Я б сказав, що це освітній заклад, який розвиває націю. В театрі мають ставити питання. Вистава – апгрейд для глядача, після неї він має виходити кращим. Недарма існує фраза про те, що в «партері збирається нація» [1].

Враховуючи регіональний фактор, видається доцільним зауважити і про самоорганізоване утворення на Волині під назвою «ГаРмИдЕр». Театр незалежний, його підтримка від районної ради Луцька полягає в можливості безкоштовно користуватися приміщенням. У всьому іншому театр сам себе утримує у вигляді ініціативи. Актори роблять справу на волонтерських засадах. «ГаРмИдЕр» – експериментальний театр. Учасниця Руслана Порицька називає його живим та таким, який відгукується на сьогодення, його проблеми, виклики та потреби.

Злободенним для театралів є порівняння українського театру з закордонним. Вони зазначають, що в іноземних осередках добре налагоджена система фінансування, театри оснащені технічно на вищому рівні. А ще за

кордоном відходять від звички називати незалежні та концептуальні театри «аматорськими». У закордонній практиці підтримують тих, хто змушує думати. Театр в Україні грант отримати майже не може. Таке можливо з партнерами з інших країн. Приміром, може бути підтримка Генерального консульства Республіки Польща, але за умови постановки їхньої ж літератури, натомість український матеріал ставити потрібно власним коштом. Члени колективів стверджують, що значну підтримку отримують проекти, які стосуються Сходу, а також територій, що охоплені війною.

Однак, як зазначають, театральні, з усіх цих буденних перипетій необхідно виділити позитивний момент: український глядач пережив трансформацію, театр – це модно. Український глядач став молодим, тож контент повинен задовольняти потреби молоді. Мовою маркетингу: клієнт диктує, а він інтелектуально розвинений, йому не треба нафталіну.

Можемо висновувати: кожна епоха вносила свої корективи, формуючи і вдосконалюючи театр. Сьогодні ж українське драматичне мистецтво дедалі активніше інтегрується в європейський культурний простір, подекуди втрачаючи етнічні риси. Попри різноманітні видозміни, український театр був і залишається осередком культурного життя українського народу.

Список літератури:

1. Гудич С. Як український театр відповідає на виклики часу. ВолиньOnline. 2018. 17 травня. URL: <https://volynonline.com/YAK-UKRAYINSKIY-TEATR-VIDPOVIDAYE-NA-VIKLIKI-CHASU/> (дата звернення 31.03.2020).

2. Радзіковська О. Як розуміти сучасний театр: гайд від українських режисерів. Bit.UA. 2019. 4 лист. URL: <https://bit.ua/2019/11/theatre-2/> (дата звернення 31.03.2020).

РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ - ЯК ЗАСІБ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ І РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ

Федорченко Анатолій Борисович

Придатко Світлана Іванівна

Корнєва Світлана Петрівна

Диндар Павло Григорович

викладачі спецдисциплін

Прилуцького агротехнічного коледжу

Основою сільськогосподарського виробництва є ґрунт (земля). Поліпшення його культурного стану – одна із найважливіших умов підвищення родючості. Виконання головного завдання землеробства передбачає максимальне і раціональне використання ґрунтів як головного виробництва в сільському господарстві, забезпечення росту врожайності сільськогосподарських культур. Отже, під родючістю ґрунту розуміють здатність ґрунту забезпечувати рослини всіма необхідними умовами росту і розвитку, а не тільки водою й елементами живлення.

Для отримання високих і стійких врожаїв необхідно вкладання праці і коштів у землю, удобрення, правильне і своєчасне застосування технологічних процесів [1, с. 280].

На сьогодні весьма актуально постала проблема охорони та раціонального використання земель як і в Україні, так і в усьому світі. Будучи компонентами дуже тонко збалансованих природних екосистем і знаходячись у динамічній рівновазі з усіма іншими складовими біосфери, в умовах інтенсивного використання, ґрунти часто втрачають свою потенційну родючість, деградують чи навіть цілком руйнуються. Природно, деградація

ґрунтів і ґрунтового покриву має місце там, де наша діяльність може бути визначена як нераціональна, екологічно необґрунтована, невідповідна природному біосферному потенціалу конкретної території [1, с. 424]. Найбільш активне руйнування ґрунтового покриву і ландшафту в цілому викликає видобуток корисних копалин відкритим способом.

У багатьох країнах значні площі зайняті карерами, відвалами і териконами. При цьому порушуються рослинний і ґрунтовий покриви, гідрологічний та гідрохімічний режими території. Тверді наноси і токсичні сполуки забруднюють водотоки і цим додатково негативно впливають на довкілля.

Підземний видобуток корисних копалин також призводить до порушення ландшафту, тому що згодом розвиваються просадні явища, змінюються рельєф і гідрологічний режим території. Супутниками шахт є терикони, розмивання і розпилення яких погіршує властивості навколишніх ґрунтів і водотоків.

Ф.М. Мільков визначав ландшафт як природний територіальний комплекс. Це найбільш визначене розуміння ландшафту, і воно стосується тільки природних систем, здатних зберігати себе, повертатися у стан рівноваги з середовищем після відхилень із природних причин або після незначних втручань, навіть відновлення після знищення своєї біотичної складової на деякій частині ареалу. Сільськогосподарські угіддя позбавлені перелічених вище властивостей природних ландшафтів. Підтримання і відновлення їх потребують втручання людини, постійного, дорогого, екологічно безпечного. Створенню угідь передують знищення природних ландшафтів. Угіддя – це після ландшафтні утворення, залишки природних ландшафтів. Як і й надалі руйнуються сільськогосподарським виробництвом. Термін агроландшафт широко застосовують як синонім сільськогосподарських угідь [5, с. 156].

Сучасні агроландшафти – це складна система, створена з різних елементів агроєкосистем (рілля, сіножаті, пасовище, багаторічні насадження тощо) і розташованих між ними незначних ареалів лісів, чагарників, природних лук, боліт, торфовищ [4, с.184]. На них необхідно здійснювати заходи щодо

запобігання карстоутворенню, захисту карстонебезпечних територій від техногенної активізації цього процесу, тампонажу порожнин, дренажу закарстованих ділянок, а також заходи щодо профілактики просідання підроблюваних територій і захисту підроблюваних земель, запобігання явищам зсуву та рекультивації уражених зсувами територій [5. с. 172-173].

У наш час розроблені прийоми рекультивації териконів і золовідвалів, знайдені шляхи утилізації цих відходів на дорожнє будівництво і будматеріали.

Порушення якості ґрунтового покриву здійснюється і при видобутку нафти. Забруднення ґрунтів у районі нафтовидобутку відбувається сировою нафтою і нафтовими водами, що просочуються зі шпор, пластовими водами. Забруднювачами можуть бути бурові розчини, які застосовуються при нафтовидобутку. Газові потоки, зв'язані з родовищем нафти, змінюють склад ґрунтового повітря, збагачуючи його вуглеводами, сірководнем, оксидами вуглецю, сірки, азоту [1, с. 430]. При цьому порушується техногенний процес ландшафтоутворення, екологічно невластивих, а частіше біологічно шкідливих геохімічних елементів, які виносяться на поверхню у кількості, що набагато перевищує їх вміст у звичайному кругообігу, а це призводить до забруднення земельного, водного та повітряного фондів [2. с. 99]

Пластові води, збагачені розчинними солями, спричиняють місцеве засолення ґрунтів. Біосфера планети втратила значну частину свого біоенергетичного і біогеохімічного механізму самовідновлення.

Подальше бездумне господарювання - злочин перед нащадками. Великі порушення земної поверхні та зростання потреб у сільськогосподарських землях викликають необхідність економічного та раціонального використання земельних ресурсів, а вже порушені землі потребують активної рекультивації, тобто системи прийомів відновлення й оптимізації порушених ландшафтів.

Необхідно зазначити, що у разі виявлення земельних угідь, які зазнають негативного впливу від господарської діяльності промислових об'єктів, обов'язково мають проводитися рекультиваційні заходи з відновлення порушених ґрунтово-рослинних екосистем та біосфери. Це стосується всіх

категорій земель незалежно від форми власності і законодавчо визначено пунктом «д» ст. 2 Закону України «Про землеустрій» [3].

Згідно з вимогами Земельного кодексу України економічне стимулювання охорони земель спрямоване на посилення заінтересованості власників і користувачів, у тому числі орендарів, у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів, захисті земель від негативних наслідків виробничої діяльності.

Стимулювання охорони земель включає: надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання та охорони земель.[4. с. 176]

Вартість рекультивації входить у проектну вартість видобутку корисних копалин.

Найбільше методично розроблена рекультивація земель, порушених гірськими розробками. Її проводять у 3 етапи. Перший етап - підготовчий. Проводиться обстеження порушеної території, визначається напрямок рекультивації, складається техніко-економічне обґрунтування і проект рекультивації. Другий етап - гірничо-технічна рекультивація. Залежно від регіональних умов, цей етап може містити хімічну меліорацію. Гірничотехнічну рекультивацію виконують підприємства, які ведуть розробку корисних копалин. Третій етап - біологічна рекультивація. Вона спрямована на відновлення родючості підготовлених у процесі гірничо-технічної рекультивації земель і перетворення їх у повноцінні лісові чи сільськогосподарські угіддя. Напрямок і методи біологічної рекультивації розрізняються залежно від географічного положення району, його кліматичних, фізичних і господарсько-економічних особливостей. Найбільш дешевим видом освоєння рекультивованих територій вважається заліснення. Для поліпшення властивостей верхнього шару відвалів, для нагромадження в ньому органічної речовини й азоту перед посадкою дерев висівають люпин, буркун чи люцерну з

наступним їхнім заорюванням. Древа саджають у заповнені нетоксичною породою або ґрунтом ямки чи борозни [1, с. 431].

Заходи щодо поліпшення і підвищення родючості ґрунтів передбачають: розробку робочих проектів землеустрою щодо рекультивації порушених земель, землювання малопродуктивних угідь, захист земель від підтоплення, заболочування, вторинного засолення, висушування, ущільнення, закислення, зрошення, осушення [6, с. 431].

В областях із поширенням родючих ґрунтів і нетоксичних розкривних порід проводять сільськогосподарську рекультивацію. Вона проходить у кілька стадій: вапнування, розпушування до глибини 60 см, внесення добрив, посів злаково-бобової суміші. Після цього вводять спеціальну сівозміну, де 40-50 % складають багаторічні трави. Після такої сівозміни рекультивовані землі можуть бути зайняті зональною польовою чи кормовою сівозміною [1, с. 431].

З метою поліпшення екологічного стану земель Лісостепу України передбачається комплекс заходів щодо збереження й розширеного відтворення родючості ґрунтів, яка залежить в основному від вмісту гумусу, основних елементів живлення рослин і біоти, реакції ґрунтового розчину та водного режиму.

Заходи щодо поліпшення агрохімічних і водно-фізичних показників якості ґрунтів є складовою системи підвищення продуктивності та охорони земель і їх здійснюють відповідно до встановлених норм і регламентів з урахуванням запобігання їхньому шкідливому впливу на екологічний стан ґрунтів, навколишнє середовище, природні ресурси, здоров'я людей.

Для покриття дефіциту гумусу в ґрунти, що знаходяться в обробітку лісостепової зони, необхідно вносити 200—220 млн тонн органічних добрив. При цьому мінімальна норма останніх із метою підтримання оптимального гумусного стану ґрунтів повинна становити: на Поліссі — 14,3 т/га, у Лісостепу — 10,7 т/га, в Степу на богарі — 8,8 т/га і на зрошуваних землях — 13 т/га. З цією метою потрібно залучити альтернативні джерела поповнення органічних добрив у зоні Лісостепу за рахунок:

1) удосконалення структури посівних площ і сівозмін збільшенням питомої ваги багаторічних трав, зернових колосових та бобових культур і зменшенням частин просапних;

2) максимального використання відходів тваринництва та комунального господарства, знезаражених осадів побутових стічних вод, сапропелів, у деяких випадках торфу;

3) широкого застосування сидеральних добрив, особливо в зоні з достатнім зволоженням, на ґрунтах легкого гранулометричного складу й при зрошенні;

4) максимального використання побічної рослинницької продукції, включаючи соломку як органічне добриво, і розширення застосування бактеріальних добрив.

Проблему нестачі в Україні фосфоровмісної сировини буде частково розв'язано завдяки розробці місцевих покладів із низьким вмістом фосфатів та їх використання у вигляді фосфоритного борошна, що дасть змогу з меншими витратами забезпечити в необхідних обсягах розкислення ґрунтового середовища та приріст урожайності культур. Передбачається збільшення виробництва азотно-фосфорних комплексних добрив, калійно-магнієвих концентратів та калію сульфату. Дефіцит калійних добрив поповнюватиметься за рахунок збільшення виробництва калімагнезії «калімату», розробки покладів калієвмісних природних адсорбентів (глауконіт, цеоліти, вермикуліт). Комплексне застосування органічних і мінеральних добрив дасть можливість зменшити загальні витрати на відновлення родючості ґрунтів порівняно з мінеральною системою удобрення та підвищити ефективність їх використання у 1,5—2 рази.

З метою зростання продуктивності й поліпшення екологічного стану земель із кислими та засоленими ґрунтами планується поступове нарощування обсягів робіт щодо їхньої хімічної меліорації [5. с. 168-169].

У лісостеповій зоні передбачаються заходи щодо дотримання нормативів і правил стосовно охорони та раціонального використання ґрунтового покриву порушених земель, зокрема:

- 1) визначення бонітету й грошової оцінки порушених земельних ділянок;
- 2) виконання робіт із пошарового знімання, окремого складування і зберігання родючості ґрунтової маси;
- 3) запобігання можливному негативному впливу порушених земель на стан ґрунтового покриву прилеглих територій, навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

Передбачається ощадливе використання заскладованого ґрунту при рекультивації порушених земель, а також із метою поліпшення екологічного стану деградованих земель і малопродуктивних угідь.

Виходячи з необхідності вдосконалення структури угідь із збагачення ландшафтів природними компонентами, основними напрямками рекультивації порушених земель є лісогосподарський, водогосподарський та рекреаційний.

Висновки. Отже, рекультивація порушених земель це засіб відновлення й підвищення родючості, охорони і раціонального використання ґрунтів, та захист земель від ерозії, підтоплення, вторинного засолення, заболочування та інших видів деградації. як єдине ціле.

Список літератури:

1. Назаренко І. І., Польчина С.М., Дмитрук Ю. М., Смага І.С., Нікорич В.А. Ґрунтознавство з основами геології: Підручник.- Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 506 с.
2. Місінкевич А.Л. Правові проблеми здійснення рекультивації в Україні. Збірник наукових праць Херсонського державного Університету.– 2015. - Вип. 2. 2. – С.99-103.
3. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №36. – С.282.
4. Шеремет А.П. Земельне право України: Навчальний посібник. – К.:

Центр навчальної літератури, 2005. – 632 с.

5. Кривов В.М. Екологічно безпечне землекористування лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів. – К.: Урожай, 2008. – 301 с.

6. Кривов В.М., Тихоненко Р.В., Гетманьчик І.П. Основи землевпорядкування. Навчальний посібник. – К.: Урожай, 2009. – 322 с.

Тематика: Економічні науки

АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Федорчук Н.В.

канд.екон.наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Подільський державний аграрно-технічний університет

ID ORCID: 0000-0002-7632-2212

Агробізнес в Україні – це одна з найбільш перспективних галузей господарства, яка, в умовах сьогодення, розвивається досить стрімко. Якщо зважати на загальнопланетарні глобальні перспективи, то на фоні зростання чисельності населення світу попит на продукти харчування тільки зростатиме, при цьому розмір угідь придатних для обробітку та вирощування сільськогосподарських культур залишається сталим. У світі залишилося не більше ніж 9% земель придатних для ведення сільського господарства, які ще не використовуються.

Отож на зміну екстенсивним методам ведення сільського господарства йдуть інтенсивні. Наша країна є яскравим прикладом цього переходу, хоча і відбувається він не так швидко, як би нам хотілося. Проте ми вже довели усьому світу, що Україна – це досить сильний гравець на ринку аграрної продукції.

Сьогодні Україна має унікальний досвід управління величезними земельними масивами, які були створені вітчизняними холдингами. Аналогічний досвід мають лише декілька країн світу, а саме: Бразилія, Австралія, Росія та Казахстан. У суспільстві існують різні думки з приводу агрохолдингів. Склався стереотип, що це компанії-монстри, які лише виводять гроші в офшори. Так, існує і така практика, але не можна заперечувати й їхні переваги.

Холдинги є рушійною силою, що веде агробізнес в Україні дорогою змін, вони є піонерами галузі, які першими впроваджують ІТ-розробки, методи точного землеробства. Відповідно, відбувається зростання врожайності та рентабельності бізнесу, чим створюється надія на існування та розвиток усієї галузі. Холдингам легше отримати міжнародні гранти, кредитні кошти для них більш доступні. Вони спеціалізуються на вирощуванні переважно експортно-орієнтованих культур.

Також свою місію виконують середні та малі фермерські господарства. Є унікальні приклади ведення аграрного бізнесу на невеликих земельних ділянках з рекордною врожайністю або з досвідом вирощування нішевих культур, які мають великий попит за кордоном. На відміну від великих, такі господарства орієнтовані на трудомісткі культури та на внутрішній ринок, а отже, вони забезпечують роботою села і продовольством міста.

У цьому поєднанні народжується такий агробізнес України, де функціонують усі форми господарювання, які не потрібно обмежувати чи знищувати. Навпаки, їх необхідно зберігати, підтримувати та розвивати.

Сьогодні у нашій країні на агробізнес, як і на будь-якій інший бізнес, негативно впливає нестабільна політична та економічна ситуації. Але якщо розглядати його більш предметно, то відсутність доступу до дешевих кредитних коштів і недосконалість законодавчої бази, що регулює відносини учасників цього ринку, є основними стримувальними факторами, які пов'язані між собою.

Специфіка агробізнесу полягає у його залежності від погодних умов (посухи, морози, буревії, шкідники і інше). Якщо їх помножити на масштаб, то

вони можуть не просто негативно вплинути на фінансовий добробут компанії, а й привести до її банкрутства. На допомогу іноземним компаніям приходять аграрне страхування таких ризиків, яке в нашій країні майже не працює. Усе це примушує до пошуку джерел надійного фінансування.

Сучасні вітчизняні та іноземні інвестори готові вкладати кошти у вітчизняний агробізнес за наявності певних гарантій. Однак через невизначеність щодо права власності на земельні наділи, поки що про капітальні інвестиції не може бути й мови.

Відсутність чіткого плану реформ і відтягування у часі відкриття ринку негативно впливають на галузь. Фактична відсутність можливості реалізувати своє право приватної власності на землю гальмує розвиток усієї галузі з наступних причин:

- інвестиційний потенціал сектору, за умови продовження дії мораторію, залишається на низькому рівні через відсутність гарантій;
- нераціональне використання земель орендарями, які виснажують землі, орендуючи їх на короткий термін;
- відсутність доступу до кредитних коштів за доступними ставками; земля не може виступати як застава через відсутність узаконеної власності на землю.

Незважаючи на це, далекоглядні міжнародні інвестори (китайці, араби, голландці та інші), розуміючи, що першочергове право покупки землі матимуть орендарі, продовжують скуповувати фермерські господарства, які мають договори оренди з пайовиками (власниками землі).

Цілком очевидно, що аграрна галузь потребує приходу іноземного інвестиційного капіталу. Однак при цьому існують побоювання, що іноземці скуплять всі землі, запропонувавши таку ціну, за якою вітчизняний бізнес не буде спроможний її викупити.

Сподіваємося, що такі ризики будуть мінімізовані новим законом про обіг сільськогосподарських земель. Наразі цей закон прийнятий Верховною Радою України. Він передбачає обмеження на придбання землі для іноземців та для

вітчизняних агровиробників, які виражаються у величині земельного банку, що знаходиться в обробітку в одного виробника.

Якщо говорити про найбільш привабливі напрямки в агробізнесі, в тому числі орієнтовані на експорт, то не можна охоплювати всіх виробників в цілому. Те, що гарно виходить в одних, може не бути ефективним для інших. І мова не лише про масштабність бізнесу, але й про різні кліматичні пояси, в яких знаходяться виробники.

Зазначене питання потрібно розглядати з огляду на масштабність бізнесу. Для великих аграрних виробників це можуть бути експортоорієнтовані високомаржинальні культури (соя, соняшник, ріпак). Для малих та середніх виробників – нішеві культури (фасоля, гірчиця, спельта, спаржа, висівки, конопляна мука, продукти з насіння льону).

Отже, варто зазначити, що для малих та середніх господарств цей вид діяльності є досить привабливим. Особливо, якщо підприємство зацікавлене в експорті, зокрема, до країн ЄС. Це можуть бути органічні ягоди, фрукти, овочі, дитячі соки та харчування, фруктові й овочеві пюре. У нашому суспільстві поширені міфи про те, що якщо експортні квоти вичерпані, то вже не можливо експортувати весь товар. В першу чергу це стосується таких видів як пшениця та олія. Але щодо багатьох інших видів товарів квоти взагалі невичерпані, оскільки такі товари ми широко не виробляємо (наприклад, продукція вівчарства, бджолярства, риба, рибні продукти та гриби). Тому й необхідно вишукувати такі ринкові ніші, які будуть прибутковими.

Сьогодні вітчизняні виробники на власний страх і ризик наважуються переходити до органічного способу землеробства. Але, нажаль, немає жодних гарантій, що вирощений врожай буде експортуватися або реалізовуватися на місцевому ринку за ціною, вищою від середньої. Адже органічна продукція входить до преміум-сегмента ринку, займаючи високий ціновий діапазон, а купівельна спроможність населення України останнім часом, як відомо, значно знизилася.

ПЛІННІСТЬ КАДРІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Філіна К.В.

магістрант ННІ “Каразінська школа бізнесу”, Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна

Контактна інформація: 050-950-96-95, kati afl@yahoo.com

Процеси, що проходять у сфері роздрібної торгівлі, безпосередньо пов'язані з процесами реформування економіки – фактично перебудова вітчизняної економіки в дев'яностих роках минулого сторіччя починалась з запровадження актів про свободу торгівлі, з метою розвитку споживчого ринку, стимулювання конкуренції та подолання монополії у сфері роздрібної торгівлі. Ці фактори вплинули на стрімкий розвиток підприємств, в цій економічній галузі.

Ставши одним з найзатребуваніших та найдоступніших видів економічної діяльності, роздрібна торгівля зосередила в собі найбільшу кількість підприємств малого та середнього бізнесу. Вона також займає топові позиції за кількістю зайнятих в ній робітників. Згідно з даними опублікованими державною службою статистики України за 2018 рік [1] 22,4% зайнятого населення країни залучено у сфері роздрібної та оптової торгівлі.

Всупереч значної кількості людських ресурсів торгівля – перша з усіх галузей економіки стала відчувати гостру потребу у кваліфікованих кадрах. Причиною виступає великий оборот персоналу. Найвищий коефіцієнт плинності працівників спостерігається саме в роздрібній торгівлі (41%), [2] згідно зі статтею опублікованою інформаційною платформою «ПроHR».

Згідно з SHRM, втрата співробітників коштує компанії часу, грошей та зниженню ефективності роботи. Дослідження показують, що прямі витрати на заміну робітника, можуть сягати 50% – 60% їх річної заробітної плати , а

загальні витрати, пов'язані з оборотом, становлять від 90% до 200% річної зарплатні [3].

Тому, вкрай важливо, підприємствам в сучасних умовах жорсткої конкуренції, значну частку прибутку вкладати в формування і розвиток висококваліфікованого персоналу. На сьогоднішній день, багато менеджерів не сприймають серйозно потребу відокремлювати статтю витрат в бюджеті організації на розвиток та втримання працівників. Проте, саме в індустрії торгівлі, особливо важливо приділити увагу даній проблемі та сконцентрувати свої зусилля на відстеженні коефіцієнту плинності, мотивів та причин, чому люди покидають своє робоче місце та відправляються на пошук іншого. Вагомими причинами плинності персоналу є:

- відсутність перспектив просування в організації.

Якщо персонал не бачить можливості розвитку, він швидко втрачає інтерес до компанії та відправляється на пошуки більш перспективного місця роботи. Дану проблему потрібно вирішувати ще на початку співпраці з робітником, шляхом інформування, чого він може досягти в організації (приклад, може бути план кар'єрного росту продавця-консультанта роздрібною мережі) або приклад, як інший співробітник побудував успішну кар'єру.

- Відсутність балансу між роботою та особистим життям.

Відсутність гнучкого робочого графіку, додаткових вихідних за потреби, відображається на відношенні працівників до роботи та компанії в цілому, що в подальшому змушує його до пошуку нової роботи.

Втримання здорового балансу між роботою та особистим життям є одним з найефективніших способів утримання співробітників, та дозволяє усунути можливість емоційного вигорання, знизити навантаження на нервову систему та завоювати лояльність робітника.

- Поведінка керівника;

Більшість працівників хочуть мати міцні стосунки зі своїм керівником – будь то професійні чи дружні. Менеджер є невід'ємною частиною процесу роботи та сильно впливає на атмосферу в організації. Якщо працівник відчуває

брак комунікації, або взагалі її відсутність, то це може вплинути на високу плинність кадрів. Також, токсичні стосунки з керівництвом спонукають на пошук нової роботи. У такій атмосфері працівники відчують себе недооціненими, непочутими та безпорадними.

Важливо підтримувати здорову атмосферу всередині колективу, приділяти увагу працівнику, вислуховувати та оцінювати заслуги всіх співробітників. Кожен робітник повинен відчувати свою цінність та розуміти, який вклад він робить в розвиток організації.

– Погана адаптація або її відсутність.

Нове робоче місце, обов'язки та колектив впливають на емоційний стан робітника, який щойно прийшов в організацію. Перший день приносить багато змін для кожного. Найчастіше керівники не вважають за потрібне приділяти адаптації час та увагу. Це приводить к тому, що працівник не може пристосуватися на новому місці та швидко покидає компанію.

Вкрай важливо, поділитися досвідом, інформацією та навичками та переконатися що нова людина інтегрувалась в команду Це допоможе створити позитивне враження у нового працівника та надасть довіру до менеджменту з самого початку

– Низька заробітна плата та відсутність додаткових виплат.

Низька заробітна плата – одна із головних причин високої плинності кадрів в сфері роздрібної торгівлі. Працівники очікують отримувати справедливую заробітну плату, рівну їх досвіду та вмінням. Виплата бонусів, та відзначення всіх успіхів допоможе втримати цінних працівників, та завоювати їх лояльність.

Висока плинність персоналу тягне за собою фінансові витрати, зниження ефективності роботи та погіршує емоційний стан співробітників, які залишаються в організації. Рішення цієї проблеми полягає в тому, щоб керівники приділяли час належній адаптації персоналу, заохочували фінансово, прагнути визначати заслуги та ставитись до всіх працівників з повагою, незалежно від їх посади в організації. Коли люди відчують, що їх поважають,

як особистість, так і як кваліфікованого фахівця, вони більш зацікавлені та задоволені своєю роботою.

1. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012-2018 роках. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Тенденции рынка труда: результаты обзора EY Ukraine. URL: <https://prohr.rabota.ua/tendentsii-ryinka-truda-rezultaty-obzora-ey-ukraine/>

3. Retaining Talent. A guide to analyzing and managing employee turnover. URL: <https://www.shrm.org/hr-today/trends-and-forecasting/special-reports-and-expert-views/Documents/Retaining-Talent.pdf>

Тематика: Інші професійні науки

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Фірсова Л.В.

Харківський національний технічний університет

сільського господарства ім. П.Василенка

канд. філос. наук, професор

Сучасний туризм – це багатогранний соціокультурний феномен, один із провідних видів господарської діяльності та потужний фактор розвитку економіки. Туристичний бізнес у світі дає прибуток \$ 3,4 млрд. щоденно. За даними ВТО це - 5% світового валового національного продукту. Одним із актуальних поглядів на туризм, є його визнання як освітнього простору, в якому відбувається багатовекторний розвиток людини, так як в ньому зосереджуються найрізноманітніші проблеми історії, філософії, культурології, соціології, політології, економіки, права та інші. В ЮНЕСКО виділяють туризм як ведучу зону професійної освіти ХХІст. Цій галузі необхідні добре підготовлені спеціалісти, які зможуть ефективно працювати в сучасному

економічному середовищі. Саме тому всебічне дослідження туристської індустрії, зокрема, підготовка фахівців для цієї галузі, набуває особливої актуальності. Спеціальність «Туризм» була затверджена постановою Кабінету Міністрів України в 2002 році, а в подальшому протягом багатьох років були розроблені та прийняті Стандарти вищої туристської освіти.⁽¹⁾ Незважаючи на те, що професійна туристська освіта відносно недавно ввійшла в сферу дослідницьких інтересів вітчизняних науковців, вже склалися певні проблемні сфери, в яких досягнуті значні результати. Різноманітні аспекти освітньої діяльності в туризмознавстві досліджуються такими вітчизняними науковцями як: О.Бейдик, О. Дмитрук, Г.Долженко, Л.Кнодель, Н.Крачило, О.Кручек, І.Мініч, Л.Лук'янов, О.Любінцева, В. Пазенек, М.Скрипник, В. Федорченко, Л.Чорна, Т.Щука та ін.. Однак, сучасні тенденції розвитку суспільства постійно висувають все нові вимоги до підготовки професійних та компетентних кадрів для сфери туризму з їх подальшим працевлаштуванням: з'являються нові професії, швидкими темпами розвиваються комп'ютерні технології, туристи стають все більш обізнаними та більш вимогливими. Ці та інші тенденції сучасного розвитку суспільства потребують осмислення та відображення в системі підготовки фахівців туристичної галузі. Зокрема, потрібний зважений підхід до проблеми оптимального поєднання теорії та практики в туристичній діяльності. Головним завданням професійної освіти в умовах європейської інтеграції є підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних працівників з високим рівнем професійних знань, умінь, навичок та мобільністю, зі сформованим науковим світоглядом, комунікативними компетенціями та навичками творчого мислення. Основні напрямки роботи по підготовці фахівців охоплюють широкий спектр проблем. Однією із них є з'ясування місця наукових дисциплін в формуванні майбутніх фахівців туристичного бізнесу. Тому, завдання удосконалення організації навчального процесу в базовій підготовці спеціалістів туристичної діяльності, формування їх професійних і ділових якостей на сьогодні є провідними ланками як для програми подальшого розвитку туризму, так і для становлення туристичної

освітньої системи в країні. «Однією з завдань туризмологічного характеру є з'ясування місця туризмологічних наук в системі сучасного наукознавства, співвідношення економічної, соціально-інтегративної та гуманітарної складових теорій та практики туризму в контексті парадигм сучасного науково-інформаційного стилю мислення.»(2,16) Водночас теоретичний аналіз наукових праць засвідчив, що уявлення про знання змінюються в зв'язку з культурними змінами. Комунікативна компетентність є важливою складовою сучасного професіоналізму, а комунікативна освіта – необхідною складовою в підготовці сучасного фахівця. Серед усіх професіональних компетенцій комунікативні вміння – слухати, говорити, переконувати, працювати з інформацією, проводити переговори, співпрацювати в команді – є найбільш вагомими та цінними. В Харківському національному технічному університеті сільського господарства для студентів спеціальності 242 «Туризм» читається курс «Основи риторики та ділові комунікації». В результаті вивчення курсу студенти можуть володіти практичними навичками та прийомами риторичного дискурсу та ділового спілкування: управляти комунікаційним процесом, впливати на прийняття рішень; розробляти креативні проекти в рамках комунікативного процесу з різними цільовими групами; мати здібності критичного мислення в роботі з інформаційним матеріалом та в комунікації; реалізовувати знання в області комунікацій як сфери професіональної діяльності. Вони одержують здатність використовувати риторичні навички для дослідження туристичних явищ та процесів; успішно будувати ділове спілкування в професійній сфері; володіти навичками ділового спілкування та аналізу ділових ситуацій. Вивчаючи основи риторики студенти опановують ази теорії та практикують свої власні виступи. На завершенні курсу вони повинні вміти створювати структуру виступу, проводити короткі опитування з метою визначення аудиторії слухачів і їх відношення до теми виступу, підготувати анотацію, тобто викласти про що йде мова, вміти використовувати прийоми ефективного впливу на слухача, забезпечити достовірність презентованої інформації. Одночасно формуються навички критичного аналізу виступу. По кожному

виступу ведеться відеозапис, а в подальшому виступ аналізується не тільки викладачем, але і студентами групи та проводиться самоаналіз. Це дає можливість студентам позбавитися страху перед аудиторією. В ділових комунікаціях мова йде про міжособистісну взаємодію, яка спрямована на створення взаєморозуміння. При цьому, акцентується необхідність зворотного зв'язку. Комунікація розглядається як соціальний процес та спосіб людського існування, процес не просто обміну інформацією, але і її усвідомлення та співвідношення до сенсів для досягнення взаєморозуміння. Сюди відносяться вміння бути ефективним слухачем, вибирати доцільну комунікативній ситуації мовну стратегію, аналізувати та використовувати невербальні засоби спілкування, створювати сприятливий комунікаційний клімат, аналізувати та управляти міжособистісним конфліктом. В цьому курсі також розглядаються роль мови та культури в комунікації в їх взаємозв'язку; соціальна природа комунікації як процесу взаємодії шляхом символів; гендерні відмінності в комунікації та її роль в розвитку взаємовідносин. Туристична діяльність пронизана складною системою комунікації. По-перше, кожне туристичне підприємство контактує зі своїми клієнтами, банками, страховими компаніями, виробниками туристичних послуг. Причому ці зв'язки мають різноплановий та пересічний характер. Завдання туристичного підприємства полягають у формуванні й підтримці образу запропонованого туристичного продукту в очах спільноти та потенційної клієнтури. Фахівець з туризму повинен, пропонувати готові конкурентоспроможні програми, що передбачають розширений обсяг знань про туристсько-готельний і ресторанний бізнес, технологічні особливості підготовки, розроблення й надання турів, особливості їх тематичного змісту тощо. Ці вимоги вказують на необхідність і важливість формування професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців туристичного профілю, що дасть їм змогу брати участь у професійному міжкультурному спілкуванні, обирати комунікативно-доцільні засоби вербальної та невербальної поведінки на основі знань про культуру інших народів у межах діалогу культур, використовувати правила доречної мовленнєвої поведінки, що

відповідають певній ситуації, грамотної доречно враховувати особливості пропонованої ситуації спілкування, досягти успішності й ефективності в мовленнєвих контактах, об'єктивно оцінити мовлення своє й співрозмовника.

Список літератури:

1. Про затвердження галузевих стандартів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1323 від 27 листопада 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-galuzevih-standartiv-vishoyi-osviti-doc128164.html>.

2. Пазенок В. С. Проблема адаптації туризму до обставин сучасного соціуму. Наукові записки КУТЕП. Вип. 18, 2014. Серія: «Філософські науки».

Тематика: Інші професійні науки

СЕГМЕНТАРНЕ НАВЧАННЯ І КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ

Фокіна Тетяна Олександрівна

зав. відділення “Електрична та комп’ютерна інженерія”

Циганок Олег Миколайович

голова циклової комісії електричних та спеціальних дисциплін

Єфімов Григорій Павлович

викладач циклової комісії електричних та спеціальних дисциплін

Прилуцький агротехнічний коледж

У сучасних умовах упровадження особистісно-орієнтованого і профільного навчання гостро постає проблема донесення до кожного студента тих знань, якими він повинен володіти.

З огляду на той факт, що обсяг інформації постійно збільшується, виникає проблема відсутності бажання все розумово опрацювати.

Крім цього, сучасний студент навіть не намагається самостійно розширити коло знань. Він вважає, що знає достатньо, щоб відповісти на певну кількість питань з дисципліни і навіть вирішити задачу середньої складності.

Виникає дилема - студент не завжди хоче (а іноді й не може) засвоїти весь матеріал, а програма цього вимагає.

Як вийти з такого положення? Як досягти того, аби студент засвоював матеріал без зайвого психологічного навантаження, щоб зміг самостійно проаналізувати, що він знає, що може, на що йому варто звернути особливу увагу.

Здатність до самоконтролю і самокорекції своїх знань, умінь і навичок дозволяє сформувати у студентів систему сегментарного навчання.

Сегментарне навчання передбачає виділення конкретного матеріалу з усього заняття, навчальний матеріал подається не блоками, а меншими структурними одиницями - сегментами. Це дозволяє вирішити ряд психолого-педагогічних проблем:

- студенти адаптуються до складного або об'ємного матеріалу;
- здатні сприйняти навчальний матеріал із громіздкими науковими доведеннями;
- використовувати теоретичні знання при написанні самостійних і контрольних робіт, розв'язуванні задач;
- здійснювати самоаналіз своїх навчальних помилок, виправляти і запобігати їхній появі;
- здійснювати самокорекцію своєї поведінки під час сприйняття навчального матеріалу з дисциплін

Система сегментарного навчання базується на наступних принципах:

- від простого до складного;
- від теорії до практики;
- від спостереження до абстрактного мислення;
- від постійного повторення до безперервної самоосвіти.

Технологія особистісно орієнтованого навчання яскраво проявляється в сегментарній системі. Формується нове розуміння освіти, для якого на першому плані:

- розвиток здібностей студентів до самовизначення в діяльності та спілкуванні, розкриття внутрішніх можливостей;
- розвиток здібностей мислити, говорити, діяти і, як наслідок, знайти своє місце у світі, самореалізуватися.

Для розвитку і самореалізації важливий не прагматичний результат, а, насамперед, шлях до нього. При цьому роль викладача - в організації пошукової діяльності, у вирішенні проблеми разом зі студентами, а не замість них.

Система сегментарного навчання у першу чергу орієнтована на:

- педагогічно заплечених студентів;
- студентів, які пропустили ряд уроків з об'єктивних чи суб'єктивних причин;
- студентів, не схильних до вивчення технічних дисциплін;
- студентів, у яких не розвинуто логічне й аналітичне мислення.

Система сегментарного навчання дозволяє студентові освідомити, що він здатен засвоїти знання у досить великому обсязі, повірити у свої сили, по-новому глянути на себе, на свої можливості.

Система сегментарного навчання - це система, головна мета якої - не нашкодити студентові, аби не зникло в нього бажання учитися.

Система сегментарного навчання - це єдність психолого-педагогічного підходу до навчання і наукового засвоєння знань, це модель, яка відповідає студентові на питання, що вона знає і вміє.

Таким чином, можна сказати, що така система має ряд позитивних якостей.

У нашій педагогічній діяльності ця система займає одне з найважливіших місць. У групах з різним рівнем підготовки система сегментарного навчання дозволяє:

- підвищити мотивацію до навчання до 10% у рік;

- підвищити засвоєння нового матеріалу на 10-15%;
- збільшувати обсяг виконаної класної роботи до 15%;
- підвищити якість навчання на 8-10% у рік

Кожен відсоток - цестуденти, їхні маленькі перемоги над собою і впевненість у власних силах. А все це - той фундамент, на якому вони формуються як особистості.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що дана система навчання і контролю є дієвим засобом сучасного освітнього процесу.

Робота в цьому напрямку показала ефективність системи сегментарного навчання. Застосовувана методика повільно, але впевнено приносить позитивні результати.

Практика показує, що учням подобається така форма роботи, особливо напередодні контрольних робіт, коли вони самі реально бачать і оцінюють свої можливості.

Система сегментарного навчання і контролю стала найбільш зручною формою роботи, вона змусила глянути на студентів по іншому, вони повірили в себе. А це – головна умова відновлення їхнього інтересу до дисциплін та, як наслідок, умова покращення якості знань.

USING MODERN TECHNOLOGIES TO RESTORE VISION**Fomenko K.M.**

student

Shapoval O.V.M.D., Associate Professor of the Department of General
and Clinical Pathology

V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

In 1755, Charles Le Roy, French physician and professor of medicine, tried to cure a patient who had been blind for three months as a result of a high fever [8, p. 533-536]. The scientist discharged the static electricity into a human body through two wires, one wound around the patient's head just above the eyes and the other around the leg. The patient perceived vivid flashes of light and described his feelings like a flame passing underneath in front of the eyes. This was the first time of getting experimental evidence that nerves could be electrically stimulated by sending electric current pulses from a Leyden jar — a precursor of modern-day capacitors. Nowadays, more than 250 years later, blindness is still one of the most incapacitating sensory diseases, affecting above 40 million people worldwide (according to World Health Organization). Many of these people can be effectively treated with medication or surgery. Unfortunately, when the optic nerve is damaged by outer/inner factors, or in case of degeneration of light-receiving photoreceptor cells, medicine or surgery cannot successfully recover the lost vision, even a part of visual perception. As a result, prosthetic devices may be the only option to restore damaged structures of the body.

The scientists work on the restoring vision more than 200 years, but blindness is still a serious problem to be treated. The technologies are created and improved every day. There're a lot of recent studies and projects. For example, a series of

principal studies conducted between 2009 and 2014 by working groups of the Bionic Vision Australia (BVA) partnership demonstrated the safety of a new prototype retinal implant [2]. It makes us sure that the field is novel and needs to be studied.

The scientists work on the special systems for lost photoreceptors. One of most useful is the photovoltaic arrays in pixels. It can be used as substitutes for damaged photoreceptors. They are implanted between the retinal pigment epithelium and retina, where the prostheses develop functional activity in the retinal neurons downstream of affected receptors. The electrodes stimulate bipolar neurons and other nonspiking inner retinal cells to transmit neural signals. These neurons are connected with the retinal ganglion cells (RGCs), which send signals to the visual cortex via the optic nerve. Such kind of stimulating helps to recover the retina's natural signal processing. The method helps patients to see smooth motion composed of shots or static pictures. The most important aspect of restoring quality of vision is adaptation to the signals flowing nonlinearly through the retinal network. The ganglion cells and their axons are inconstantly stimulated by electrical pulses to avoid the condition of inability to interpret electrical signals. An instant direct activation can cause destruction of the inner retinal neurons, so the specialists provide selective stimulation lasting several milliseconds. The subretinal approach to vision prosthetics is developing by Daniel Palanker, a Director of the Hansen Experimental Physics Laboratory at Stanford University. Developing a retinal prosthesis is the main goal of the Boston Retinal Implant Project. The team of scientists works on a device transmitting data from a camera to an inserted subretinal electrode array via a cable that enters into the eye. This type of substitutes based on using radiofrequency telemetry, which the same that radio broadcast technology. The delivered information is related just to the patient's eyes but not in the direction of his gaze, which is a distinguishing feature of the method [9]. The Retina Implant AG in Reutlingen, Germany developed the Alpha IMS subretinal implant, which converts visual information in every pixel into flow of electricity. The patients with limited visual acuity associated with advanced retinitis pigmentosa have tasted this technology.

Most of them reached slight vision improvement. The Alpha IMS system was successfully approved for limited clinical using despite the risk of complications [6].

Another type of implants is the stimulating array, which is inserted behind the pigmented vascular layer of the eyeball between the retina and the sclera. This working prototype array is wireless and powered by pulsed light. The visual information is converted into current electricity and then delivered to the retina. This system includes photodiodes in pixels, a portative computer or processor and a camera which is fixed on special glasses. The remaining functional photoreceptors are out of the risk of being damaged because the prototype provides perception only NIR (near-infrared, 880-915 nm) wavelengths which are not dangerous. Hansen Experimental Physics Laboratory at Stanford University in collaboration with the French company Pixium Vision started the clinical trials of this system in 2016 [11]. At the same time Guglielmo Lanzani at the institute's Center for Nanoscience and Technology in Milan and Fabio Benfenati of the Italian Institute of Technology in Genoa are following the idea of creating the subretinal visual prostheses based on organic polymers to simplify implantation process [3].

Moreover, clinicians have proved the efficiency of using subretinal prostheses in complex with epiretinal implants especially for patients with profound vision loss. The system includes an external camera and video processing unit and the retinal implant allowing users to see differences between dark and light areas of vision. Bionic Eye Project in Australia by David Nayagam and Lauren Ayton was created to improve such type of devices [4]. The main problem with introducing those systems is that the implantation area limits the size of devices, so the challenge requires highly effective surgeries. Infection, retinal detachment or other intraocular events can be faced by subretinal and epiretinal prostheses. The researchers solved all these problems. They have been investigating an implant location under the outer sclera, which is less invasive and more stable [2]. The implants above the vascular choroid recover the bipolar neurons and retinal cells down to the ganglion. These structures process the light for further perception by the brain. The implants can be larger and cover wider retina field, perfect for restoring vision. The most important fact is that

the suprachoroidal electrode arrays reduce damage of the surrounding tissues, particularly retina, because it does not breach such important structures. Removing or replacing such a device occurs without any harmful effects [7]. The working groups from the Nano Bioelectronics and Systems Research Center of Seoul National University in South Korea and Osaka University in Japan [6] proved the efficiency of the method. The researchers have stimulated retina neurons in normally sighted rats and in blinded animals [5]. The visual acuity in the rats suffering retinal degeneration restored to half the normal level. The effectiveness of this technology has been independently proved by human clinical trials as well. In 2014, surgeons implanted a prototype in the suprachoroidal space. The device was made up of a silicon carrier with 33 platinum disc-shaped electrodes [2]. The pilot trial has been tested on three patients with end-stage retinitis pigmentosa. They were barely able to perceive light and dark areas of vision. After the neurostimulation all three patients had enough visual perception level to better recognize basic shapes and to localize light. They could orient in a room and walk through designed network of paths [10].

Artificial vision can be provided by electronic tiles are implanted into the brain in a complex with an external portative vision processor and a camera to receive visual information. In 2011, a clinical trial showed a good result of using such devise. Collette Mann, Arthur Lowery, and Jeffrey V. Rosenfeld have developed the way of electrical stimulation of an occipital pole. The functional cortical visual prosthesis had implanted into the cortices of four people who were blind. The increasing visual acuity was fixed and the patients reported seeing flashes of light. After several months of treatment the patients was able to recognize large-print letters and the outline of images. It proved that modern devises can actually improve vision [1].

The retinal prostheses have been successfully tested in patients with the vision loss. A clinical trial showed possibility of recovering some visual perception. The subretinal devices and permanent epiretinal implants can actually improve visual acuity. Various types of prostheses have been designed to stimulate the visual system. In spite of the worldwide spread of such projects, this field of research is still young,

and major improvements are still necessary to enable highly functional restoration of sight.

References:

1. “Bionic Eye promises hope for patients with acquired blindness by Robyn Williams on The Science Show”. Retrieved from: <https://www.abc.net.au/radionational/programs/scienceshow/bionic-eye-promises-hope-for-patients-with-acquired-blindness/9388430>
2. A.L. Saunders et al. (2014) “Development of a surgical procedure for implantation of a prototype suprachoroidal retinal prosthesis,” *Clin & Exp Ophthalmol*, 10.1111/ceo.12287.
3. D. Ghezzi et al. (2013) “A polymer optoelectronic interface restores light sensitivity in blind rat retinas,” *Nat Photonics*, 7:400-06.
4. D.A.X. Nayagam et al. (2014) “Chronic electrical stimulation with a suprachoroidal retinal prosthesis: a preclinical safety and efficacy study,” *PLOS ONE*, 9:e97182.
5. J.A. Zhou et al. (2008) “A suprachoroidal electrical retinal stimulator design for long-term animal experiments and in vivo assessment of its feasibility and biocompatibility in rabbits,” *J Biomed Biotechnol*, 2008:547428.
6. K. Stingl et al. (2013) “Functional outcome in subretinal electronic implants depends on foveal eccentricity,” *Invest Ophthalmol Vis Sci*, 54:7658-65.
7. M.N. Shivdasani et al., “Factors affecting perceptual thresholds in a suprachoroidal retinal prosthesis,” *Invest Ophthalmol Vis Sci*, in press.
8. Pascual-Leone, A. and Wagner, T., *A Brief Summary of the History of Noninvasive Brain Stimulation*, *Annu. Rev. Biomed. Eng.* 2007. 9:527-565
9. Shire DB, Kelly SK, Chen J, Doyle P, Gingerich MD, Cogan SF, Drohan WA, Mendoza O, Theogarajan L, Wyatt JL, Rizzo JF. Development and implantation of a minimally invasive wireless subretinal neurostimulator. *IEEE Trans Biomed Eng.* 2009;56:2502-2511

10.T. Fujikado et al. (2011) “Testing of semichronically implanted retinal prosthesis by suprachoroidal-transretinal stimulation in patients with retinitis pigmentosa,” *Invest Ophthalmol Vis Sci*, 52:4726-33.

11.Y. Mandel et al. (2013) “Cortical responses elicited by photovoltaic subretinal prostheses exhibit similarities to visually evoked potentials,” *Nat Commun*, 4:1980.

*Тематика: Інші професійні науки
(ІТ технології)*

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ

Фрідріхсон Н.В.

ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж», викладач

0674738058, kor_natalia@ukr.net

Комп’ютерна безпека — це сукупність проблем у галузі телекомунікацій та інформатики, пов’язаних з оцінкою і контролюванням ризиків, що виникають при користуванні комп’ютерами та комп’ютерними мережами з точки зору конфіденційності, цілісності і доступності.

На сьогодні комп’ютерні злочини – це одна з найдинамічніших груп суспільно небезпечних посягань. Кібербезпека є частиною інформаційної безпеки будь-якої організації [3, с. 2].

В епоху інформаційних технологій неможливо почуватися захищеним у кіберпросторі. Україна – не виняток. Зі зростанням обсягів безготівкових розрахунків зростає і кількість потерпілих від кібершахраїв. В Україні та в усьому світі щороку вчиняються десятки тисяч злочинів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, програмних, програмно-апаратних засобів, технологічних засобів та обладнання. Щодня у людей та компаній крадуть персональні дані, кошти з рахунків, збирають безліч конфіденційної та

комерційної інформації, блокують діяльність тощо. Проте успішність запобігання таким злочинам, їх викриття та притягнення винних осіб до відповідальності наразі є достатньо рідкісним явищем, якщо порівнювати з кількістю таких правопорушень.

Це не дивно, адже кіберпростір – безмежний, а досвідчені хакери мають всі необхідні навички та засоби, щоб залишатися в ньому інкогніто. Сьогодні кібератаки шкодять не лише фізичним та юридичним особам, але й державам. Щорічно у світі проводяться сотні заходів різних рівнів щодо обговорення актуальних проблем кібербезпеки. Кібербезпека та боротьба з кіберзлочинністю у XXI столітті – це одні з найбільш важливих питань, які потребують глибокого аналізу, розробок та впровадження високотехнологічних рішень з метою запобігання та викриття кіберзагроз. Потенційно існує ймовірність того, що кіберзлочинність буде виштовхнута з Європи, то вона буде перебиратися в Україну.

Україна, як і всі країни світу, щодня зіштовхується з викликами у сфері кібербезпеки. Лише за останні кілька років державні установи неодноразово були атаковані з кіберпростору. Однією з таких атак був запуск 27.06.2017 р. різновиду вірусу Petya, який спричинив порушення роботи українських державних підприємств, установ, банків, медіа та інших. Внаслідок атаки була заблокована діяльність таких підприємств як аеропорт «Бориспіль», ЧАЕС, «Укртелеком», «Укрпошта», «Ощадбанк», «Укрзалізниця» та багатьох інших великих підприємств. Також були заражені інформаційні системи Міністерства інфраструктури, Кабінету міністрів, сайти Львівської міської ради, Київської міської державної адміністрації, кіберполіції та служби спецзв'язку України.

В Україні на законодавчому рівні приймаються відповідні закони та нормативні акти, які регулюють відносини в цій сфері. Новий кримінальний кодекс України вперше передбачив самостійний розділ про ці злочини – розділ XIV «Злочини у сфері використання ЕОМ, систем і мереж». Двічі положення цього розділу змінювалися і доповнювалися – це свідчить про актуальність цієї проблеми в суспільстві.

Криміналістична особливість кіберзлочинів заключається в тому, що розслідування та розкриття цих злочинів неможливе без застосування та використання комп'ютерних технологій. Це пов'язано з необхідністю відшукування, вилучення та збирання доказів в електронній формі. Кіберзлочини можна класифікувати на два види: традиційні злочини, що вчиняються за допомогою комп'ютерних технологій та Інтернету (шахрайство з використанням ЕОМ, незаконне збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю, шляхом несанкціонованого доступу до комп'ютерної інформації) та нові злочини, що стали можливі завдяки новітнім комп'ютерним технологіям (злочини передбачені Розділом XVI Кримінального кодексу України) [3, с. 3]. В Україні політика щодо кібербезпеки покладається на низку державних органів, а саме на Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України. В кожному із зазначених органів діють відповідні підрозділи.

Однак, незважаючи на велику кількість кримінальних проваджень, Департамент кіберполіції не озвучує реальних результатів таких розслідувань. Вказуючи у звіті на кількість виявлених правопорушників у кількості 800 осіб, немає жодної інформації про кількість реальних вироків щодо вказаних осіб та притягнення їх до відповідальності. Головні статті Кримінального кодексу України, за якими розслідуються кіберзлочини в Україні: «Порушення авторського права і суміжних прав» (ст. 176), «Шахрайство» (ст. 190), «Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електров'язку» (ст. 361), «Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут» (ст. 361), «Викрадання, привласнення, вимагання комп'ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем» (ст. 362), «Перешкоджання роботі

електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку» (ст. 363).

В Єдиному державному реєстрі судових рішень можна знайти певну кількість судових рішень, винесених за результатами розгляду кримінальних проваджень. В реєстрі містяться вироки за вказаними статтями, а також ухвали слідчих суддів щодо кримінальних проваджень, які сьогодні знаходяться у провадженні органів досудового розслідування. Отже, беручи до уваги інформацію з цього реєстру, можна стверджувати, що в Україні проводиться боротьба з кіберзлочинами.

Сьогодні можна виділити такі основні (найпопулярніші) способи злочинних цілей хакерів:

1. Фішинг – підробка адреси відомого сайту або його дизайну. Шахрай видає свій сайт за справжню відому компанію. Мета фішингу – отримання доступу до конфіденційних даних користувачів (паролів, логінів, даних особових рахунків і банківських карт). Зазвичай використовується метод проведення масових розсилок від імені популярних компаній або організацій, які містять посилання на фейкові сайти, які важко зовні відрізнити від справжніх. Якщо «жертва» вводить свої дані на таких сайтах, то злочинцям стають відомі ці дані та вони можуть використати їх з метою крадіжки персональних даних та коштів. Фішинг є одним з найпоширеніших видів кібератак [1, с 152].

2. Вірусні програми, які встановлюються без відома та проти волі користувача на його комп'ютер або інший пристрій. Комп'ютерний вірус можна «схопити» по-різному. Наприклад, веб-сторінки та поштові вкладення можуть використовуватися для безпосереднього запуску вірусу в систему. Часто вірус буває вбудований у завантажену з інтернету програму, яка «випускає» вірус на волю, після того як «жертва» її встановлює. Після зараження вірусом програма може заблокувати доступ до файлів та системи з

метою отримання викупу. При цьому сплата викупу не завжди гарантує відновлення роботи системи [2, с.198].

3. Соціальна інженерія – це підхід до злому, який не залежить від технологій і полягає у застосуванні шахраями тактики, завдяки якій вони переконують «жертву» розкрити конфіденційну інформацію. Тактики можуть бути різними: від видавання себе за співробітника банку, знайомого або товариша до різноманітних погроз із вимогою встановити шкідливе ПЗ.

4. Шкідливе ПЗ (Malware) – до таких програм належать так звані «трояни», програми-шпигуни чи рекламне ПЗ. Достатньо часто вони встановлюються разом з іншою, корисною програмою, яку вирішила завантажити «жертва». Такі програми можуть таємно записувати всі натискання на клавіші, сканувати файли на жорсткому диску і читати cookie-файли браузера. Найпоширенішими шкідливими кодами є троянські віруси – 26% від загальної кількості; черв'яки – 15%; рекламні віруси – 13%; класичні віруси – 12% [1, с. 153].

5. Злом – це умисна дія, спрямована на несанкціоноване проникнення у ПЗ або систему шляхом обходу механізму безпеки, з метою отримання несанкціонованого доступу до певного ПЗ або системи.

Повністю захистися від кібератак неможливо. Проте виконання хоча б мінімальних правил техніки безпеки поведження в мережі значно підвищить шанси, що вас не зламають. Отже, пропоную ознайомитися з основними правилами:

- користуватися виключно офіційним ПЗ і вчасно його оновлювати;
- не завантажувати програмне забезпечення з ненадійних джерел;
- використовувати антивіруси для роботи з комп'ютерами;
- нікому не передавати особисті персональні дані (пін-коди карток, CVV коди, паролі до акаунтів тощо);
- створювати складні паролі;
- не здійснювати платіжних операцій у відкритій, незахищеній мережі Wi-Fi;

- не відкривати файли та листи від підозрілих джерел;
- не переходити на підозрілі посилання та за спливаючими вікнами;
- періодично здійснювати резервне копіювання важливої інформації.

Виконання зазначених засобів безпеки дозволить лише мінімізувати можливість випадкового несанкціонованого проникнення у ваші пристрої та системи. Однак не можливо надати повної гарантії уникнення зламу. Для максимальної мінімізації таких ризиків компаніям рекомендовано користуватися послугами спеціалістів у сфері кібербезпеки з чітким виконанням всіх інструкцій, які вони зазначають.

Список літератури:

1. Косинський В.І., Швець О.Ф. Сучасні інформаційні технології. Навчальний посібник. – К.: «Знання», 2012. – 318 с.
2. Швиденко М.З., Ткаченко О.М., Глазунова О.Г., Мокрієв М.В., Попов О.Є. Інформатика і комп'ютерна техніка. Навчальний посібник. – К.: Освіта України, 2012. – 489 с.
3. www.science-community.org.

*Тематика: Інші професійні науки
(філологічні науки)*

ЛІТЕРАТУРНА ЖУРНАЛІСТИКА. АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕНТ. РІЗНОВИДИ ЗАКІНЧЕНЬ

Харченко О.В.

доцент кафедри видавничої справи та редагування,
канд. філол. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка

Робота фокусує свою увагу на проблематиці літературної журналістики та на літературних прийомах англomовних авторів, що поступово переходять в англomовну журналістику і публіцистику. В результаті дослідження було

виявлено десять різновидів закінчень, застосування яких значно покращить якість робіт українських студентів, журналістів та публіцистів, що створюють англomовний мультимедійний контент.

Ключові слова: англomовний текстовий контент, літературна журналістика, літературні прийоми, різновиди закінчень, стилістичні фігури тощо.

Актуальність статті полягає в тому, що в умовах розвитку нових напрямків журналістики, включаючи літературну журналістику, нинішні студенти журналісти і видавці повинні швидко та гнучко пізнавати та використовувати різноманітні техніки створення англomовного контенту, приймаючи до уваги самотність національної української журналістики.

Особливості навчання сучасних англomовних фахівців мультимедіа глибоко викладено в статтях багатьох українських дослідників, включаючи В.І.Шкляр [8], В.Й.Здоровега [2], та інших. Результативні методики викладання іноземних мов для молодих журналістів, редакторів, та видавців наводились такими відомими фахівцями, як І.М.Черемис [6-7], В.І.Карабан [3], В.В.Коптілов[4], І.В.Корунець [5], В.П.Андрущенко [1] та інші.

Головні аспекти літературної журналістики ґрунтовно визначили такі науковці як Т.Wolfe і Е.W.Johnson [24], на гадку яких, літературні техніки таких авторів, як Т.Смоллет, Г.Філдінг, О.де Бальзак, Ч.Дікенс, і М.В.Гоголь, суттєво відбилися на становленні американської журналістики. Серед головних літературних засобів вони виділили діалог (dialogue), побудова 'сцена після сцени' (scene-by-scene construction), статусні деталі (status details) та викладення матеріалу від третьої особи (third person narrative).

Мета дослідження полягає у виявленні літературних закінчень для англomовних публіцистичних статей, запозичених з літературних творів світових авторів, з ціллю їх подальшого застосування.

Методи дослідження. Головним методом є моніторинг англomовних мультимедіа та емпіричний пошук найбільш частотних закінчень творів

англомовних письменників, що поступово переходять в літературну журналістику.

Як засвідчує Р.Нордквіст: “Літературна журналістика є формою нехудожньої (документальної) прози, що поєднує фактичний репортаж з якоюсь технікою розповіді і стилістичними стратегіями, які традиційно асоціюються з художньою літературою” [18]. Така дефініція цього гібридного терміну є найбільш розповсюдженим в англomовному науковому середовищі. М.Лавсон, обмірковуючи невизначенність та суперечливість цього терміну, роз’яснює цей феномен таким чином: “Ми живемо у культурі розмиття та гібридів” [16].

Моніторинг різних видів літературного закінчення, що використовуються в англomовних публіцистичних, документальних та науково-популярних роботах дозволяє нам виокремити такі різновиди:

1. ‘Happy ending’ (‘Щасливий кінець’). Найбільш поширена кінцівка більшості гумористичних оповідань та кінокомедій, мелодрам та романтичних творів. Усе закінчується обіймами двох закоханих сердець, весіллям, або чималою сумою грошей. Як приклади можна навести такі кінокомедії США як ‘The Shop Around the Corner’ (1940) режисера Е.Лубіча [17] та ‘Some Like It Hot’ (1959) режисера Б.Вільдера [24].

2. ‘Book end’ (‘Книжна кінцівка’). Початок твору так само як і його кінцівка дуже схожі один на одне. Це може бути те саме місце, ті самі персонажі. У містичному детективі ‘Код да Вінчі’ (2003) Д.Брауна [11] початок твору так і кінець твору відбуваються у Луврі біля мертвого тіла.

У романі ‘Американський психопат’ (1991) Б.І.Елліса [14], початок твору такий самий, як і кінець. Головний герой читає певний знак і при цьому бачить червоний колір. Такий літературний прийом застосовується для того, щоб підкреслити, що нічого не змінилось, або, навпаки, окреслити хід подій.

3. ‘Brick Joke’ (‘Цегляний жарт’). Автор або розповідач надають зачин жарту на початку твору, а кульмінацію жарту на кінці. У романі фентезі ‘Гаррі Поттер і напівкровний Принц’ (2010) Дж.К.Ролінг [20] на книзі Рона магичне

перо жартуючи пише ‘Roonil Wazlib’ і після зникнення цієї книги, вона з’являється наприкінці саме з цим надписом.

4. ‘Cliffhager’(‘Скелелаз’) Цей прийом характеризується тим, що розв’язка залишається відкритою і робиться натяк на продовження твору [10]. У романі Л.Александера ‘Надзвичайна подорож принца Джена’ усі розділи мають таку кінцівку і задають питання: “А що буде далі?”

5. ‘Call to Agriculture’(‘Поклик до сільського господарства.’) Кінцівка характеризується тим, що протагоніст, що знаходиться при владі, несподівано їде у сільську місцевість (сільське господарство, дача, ранчо).

У історично-драматичному фільмі ‘Гладіатор’(2000), режисера Р.Скотта, головний герой Максимус висловлює таку думку, кажучи про те, що замість Риму хоче поїхати до дружини, сина та урожаю [22].

У романі Б.Корнвелла ‘Зимній король: Роман про Артура’(1995), головний герой, Король Артур, висловлює думку про те, що його ідеал життя – це фермерське господарство та кузня. Коли ж у нього виявляється така нагода, то він стає посереднім фермером та ковалем [12].

6. ‘Sweet Home’(‘Любий дім’). Різновид щасливого закінчення, коли після довгих подорожей головний герой повертається додому. У дитячому романі фентезі ‘Гобіт, або туди й назад’ Дж.Толкіна, головний герой Більбо, у продовж усієї книги жалкує, що відправився у подорож, та наприкінці книги, він таки добирається додому [23].

7. ‘Drama Bomb Finale’(‘Фінал з драматичною бомбою’). Літературний прийом, що застосовується переважно в гумористичних творах або кінокомедіях перед самим кінцем. Коли все наближається до щасливого закінчення, несподівано відбувається щось драматичне. Часто використовується у телесеріалі ‘Сайнфелд’ режисера Л.Девіда. В одному із епізодів, коли головні персонажі знаходяться у літаку, він несподівано починає падати [13].

8. ‘Distant finale’ (‘Віддалений фінал’). Автор завершує свій твір подіями, що відбуваються через багато років після головних подій твору. Можливо

застосування так званих флеш беків та флеш форвардів. У романі Л.Н.Толстого 'Війна та Мир' епілог описує сцени, що розігруються через 8 років після описання головних подій роману [9]. В останньому розділі романі фентезі 'Гаррі Поттер і Смертельні реліквії' Дж.К.Ролінг описуються події, що відбуваються через 19 років після закінчення головних подій твору. Усі персонажі посилають своїх дітей на потязі у ту саму школу магії Хогвардс [21].

9. 'Golden ending' ('Золота кінцівка'). Цей літературний прийом полягає у тому, що з декількох можливих варіантів прописаних автором, відбувається найкращий варіант. В американській кінокомедії фентезі 'День Бабака' режисера Х.Раміса [19] головний герой Філ потрапляє у часову петлю і переживає один і той самий день багато разів. Усвідомив свою провину він змінює свої відношення до оточуючих людей і отримує 'золоту кінцівку': "Але стояти серед людей Панкссутавней і грітися теплом їх сердець...я не можу уявити кращої долі ніж довга та блискуча зима..." [19].

10. 'Good guys always win' ('Гарні хлопці завжди перемагають'). Якщо у творі головний герой кінофільму чи літературного твору відстоює праве діло і бореться із злочинцями, зазвичай, він перемагає. У романтичному мюзиклу 'Співаючи під дощем' (1952), режисера Дж. Келлі [15], відбувається протистояння талановитої та молодой акторки Кейті із зарозумілою зіркою німого кіно Ліною. В решті решт молода акторка отримує визнання публіки і перемагає пихату Ліну не лише у кінематографічному житті але й на любовному фронті. Дон, головний герой мюзиклу, розриває свої відношення з Ліною та одружується з Кейті.

Звісно, що цей перелік літературних закінчень, що властиві англійській художній літературі та публіцистиці не є повним. Ця проблематика потребує додаткового дослідження. Те саме можна сказати і про інші літературні засоби, що застосовуються в літературній журналістиці.

Результати і висновки. В результаті дослідження було знайдено десять закінчень художніх творів, притаманних для літературної журналістики.

Знаходження та класифікація літературних та стилістичних засобів, що використовуються англomовними письменниками в художніх творах і відповідно переходять у публіцистику, є одним із напрямків дослідження сучасних фахівців з літературознавства, філології та журналістики. Вивчення цього матеріалу студентами значно поліпшить якість їх англomовного контенту.

Список літератури:

1. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – №1. – С. 5-9.
2. Здоровега В. Й. Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги/ Володимир Йосопович Здоровега – Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С.90-99.
3. Карабан В.І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми/ Вячеслав Іванович Карабан – Вінниця, 2004. – 576 с.
4. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу /Віктор Вікторович Коптілов - К.: Юніверс, 2003 -208 с.
5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу /Ілько Вакулович Корунець – Вінниця : Нова книга, 2003. - 448 с.
6. Черемис І.М. Формування професійної компетенції майбутніх журналістів засобами іншомовних професійних видань /Інна Миколаївна Черемис//Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.пед.наук. – Київ: Інститут Вищої освіти АПН, 2008. - 22 с.
7. Черемис І.М. Формування компетентності майбутніх журналістів засобами вітчизняної та іншомовної преси // Вища освіта України. – 2005. – № 4 (14). Додаток. – С.169-177.
8. Шкляр. В.І. Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра / Володимир Іванович Шкляр [та інші]. - Київ: КМУЦА, 1996. - 168 с.
9. Толстой Л.Н. Война и мир (1869) /роман-епопея/Санкт-Петербург: Русский вестник.– 1869 – 1472сс.

References

10. Alexander L. *The Remarkable Journey of Prince Jen* (1991)/Novel/US: Puffin Books.– 2004 – 259 pp
11. Brown D. *Da Vinci Code* (2003)/Mystery detective / US: Doubleday.– 2003 – 592 pp.
12. Cornwell B. *The Winter King: A novel of Arthur* (1995)/Novel/UK:M.Joseph.– 1995 – 434 pp.
13. David L. *Seinfeld* (1989-1998) [Electronic resource]: sitcom television series /Larry David. – NBC. USA – Mode of access: (02.02.2020) – Seinfeld.
- 14.Ellis B.E. *American Psycho* (1991) /novel/ US: NY, Vintage Books.– 1991 – 399 pp.
15. Kelly G., Stanley D. *Singing in the Rain*. 1952 [Electronic resource]: musical comedy/ Gene Kelly. – Metro-Goldwyn-Mayer – 103Mn – Mode of access: <https://www.youtube.com/watch?v=HQSXEIMW6Xo> (10.12.2010) – *Singing in the Rain*.
16. Lawson, Mark. (2008, April 5). I heard the news today, oh boy. *Guardian*. available at:
<https://www.theguardian.com/books/2008/apr/05/featuresreviews.guardianreview21>(accessed 07.02.2020)
17. Lubitsch E. *The Shop Around the Corner*. 1940 [Electronic resource]: comedy film /Ernst Lubitsch. –99Mn – MGM.USA. – Mode of access: <http://www.youtube.com/watch?v=CELHxYj6Q3s> (12.11.19). – *The Shop Around the Corner*
18. Nordquist R.(2019). What is literary journalism? available at: <https://www.thoughtco.com/what-is-literary-journalism-1691132> (accessed 07.02.2020)
19. Ramis H. *Groundhog Day*. 1993 [Electronic resource]: comedy film / Harold Ramis. –101 Mn – Columbia Pictures.USA. – Mode of access: <http://www.youtube.com/watch?v=Sh7bAaJqvAg> (10.10.2011). – *Grounhog Day*.

20. Rowling J.K. Harry Potter and the Half-Blood Prince (2010)/Fantasy Novel/
UK: Bloomsbury.– 2010 – 607 pp.
21. Rowling J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows (2010)/Fantasy Novel/
UK: Bloomsbury.– 2010 – 609 pp.
22. Scott R. Gladiator (2000) [Electronic resource]: historic drama /Ridley
Scott. –155Mn – Universal Pictures. USA – Mode of access:
<https://www.dailymotion.com/video/x21jpht> (02.02.2020).
23. Tolkien J.R.R. The Hobbit, or There and Back Again (1937)/children`s
fantasy novel/UK: George Allen & Unwin.– 1937 – 310 pp.
24. Wilder B. Some Like It Hot.1959 [Electronic resource]: comedy film
/Billy Wilder. – 120Mn – United Artists. – Mode of access:
http://en.wikipedia.org/wiki/Some_like_it_hot (9.01.10). – Some Like It Hot.
25. Wolfe, T., & Johnson, E. W. (Eds.). (1975). The New Journalism. London,
UK: Picador. – 1975 – 394 pages.

Тематика: Економічні науки

**ORGANIZATIONAL CULTURE IDENTITY:
JOB INVOLVEMENT AS A POSITIVE IDENTIFICATION**

Khechoshvili Irina

Georgian American University, Business School, PhD Student

+995 595365001, irina.khechoshvili@gau.edu.ge

Tbilisi, Georgia

***Abstract:** Organizational culture and cultural identity are the two sides of human culture and management research. There is a need of studying and creating the uniting concept for organizational culture identity within the social and cultural foundations of attitudes in managing organizations. Job involvement can become this concept, and the paper offers rethinking of identification and identity as in*

organizational culture, the same in frame of work-related attitudes, as organizational commitment, employee engagement, and job satisfaction. Job involvement is presented as organizational culture identity in the dimensions of employee participation in decision-making, ethical regulations formulation and managing activities.

Keywords: *organizational culture, job involvement, cultural identity, work-related attitudes, identification with the job*

Corporate or organizational culture is the foremost important management mechanisms of a company. Organizational culture creates a sense of identity for employees, and makes managers to guide their actions, decision and marketing efforts by organizational values and shared beliefs. Organizational culture itself creates the context of involvement, as attitude, and in this perspective it can take two forms, - participation in organizational life, and identification with the job-related tasks and responsibilities. Job involvement in managerial perspective can be defined as psychological importance of work, it means the proximity of how much the work tasks are correlated with the state of the job holder on the level of sensations, emotions, and metaphorical associations.

Organizational culture in reflecting social identity, creates the form of psychological identification with corporate values and behaviors. It reminds the model of national culture or human culture in general. Studying organizational culture, one cannot overlook the overall features of the country's culture, and objectives of the organization which are to be resolved in a broad context of human culture. Each organization with its unique characteristics is different from other organization like one person from another, or like one national culture from another. The differences are based not only on the surface like norms, or dress-codes, but on the deeper levels of communication and behavioral patterns, attitudes and values, moreover, symbolic orientations and activities. These levels create the strength of identification with this or that culture, or cultural identity. In corporate culture the depth of cultural identity usually is defined by the intensity of positive attitudes

towards the job, work context (managerial decisions) and organization itself. These dimensions are job satisfaction, work engagement, and organizational commitment (see Figure 1).



Figure 1: Organizational Cultural Identity

In this perspective job involvement as organizational culture identity parameter includes the three-dimensional modality: commitment, engagement, and satisfaction, and hence on the surface the amount of participation in decisions, managing and ethical rules formulation.

Identification means the process of identifying (equating) with the group, another person, role, or image. In organizational culture context this process as well is about identifying with the organizational values, moreover identification can be positive and negative. Mostly identification is a part of adaptation, or socialization in culture, or acculturation in organizational culture. Identity as a concept originates in the social sciences (i.e. social philosophy, social psychology, cultural anthropology, etc.), generally meaning the description of individuals and groups as relatively stable sui generis integrities. In the Merriam-Webster's Dictionary, identity is defined as sameness of essential or generic character in different instances or an equation that is satisfied for all values of the symbols [1]. Chris Cooley following the Emile Durkheim's ideas specifically underline the interconnection of self and social in identity, supposing that isolated person and non-individual society cannot exist [2].

The thinker suggests the concept of “the looking-glass self” [3], where ‘self-identity’ and ‘other’ are inseparable, reflecting each other. In other words, without ‘other’ there is no ‘self-identity’, and this connection becomes even stronger in organizational culture, as corporate cultures are the indicators of differences in companies, even in one industry or economic sector.

Organizational culture identity as consisting of three components (Figure 1), differentiates job involvement from other work-related attitudes. Job involvement is the degree, defining how strong is psychological identification with the job, perceived performance, and how much self-worth is reflected in the job tasks and their fulfillment. Job satisfaction is more about the attitude towards the job itself, and organizational commitment is the attitude about the organization one works for. Job engagement stays close to job involvement, and is defined as a desire to be a part of organizational value. Employee involvement or job involvement in the organizational culture identity is the process of identification with the task, environment, and management, reflected in participation degree in decision-making, managing different activities, and formulation of ethical rules.

Organizational culture is geared towards developing labor potential and expresses the core values of the organization. It is a management ideology and identifies the goals and mission of the organization. Culture encompasses a significant impact on the attitude of the staff towards the organization similarly because the organization attitude towards the staff. A company value creates the importance of actions comprehension by its workers. Values are largely determined by the entire direction of organizational activities, specifics of higher cognitive process and etc. generally organization culture affects the connection between company units and creating a specific psychological climate for the workers. It promotes the organization’s socio-economic improvement through staff, increasing the potential of human resources that must be created an appropriated environment. Organizational culture consists of the characteristics mixture such as: organization values, employee relations, norms, attitudes, established traditions and etc. Organization has objective and subjective

characteristics. Objective characteristics include actual processes within the organization, behaviors of personalities, standards of inequality, rituals and etc. Subjective characteristics belong to the organization values, points of views, expectations and attitudes formed within employees. One and all within the organization make contribution in shaping the corporate culture. Successively organizational culture strongly influences each worker and plays a big role in strengthening level of involvement of employees. Experts agree in one issue, that the study of organizational culture has significance in its correlation with the performance so as to boost actions [4]. According to A. Klosowska [5], elements are presented by values, norms and cultural patterns, developed and distributed within the social community. In this point social identification in organizational culture plays a significant role, as if culture is collective mind, shared values and beliefs in the group of people, agreeing unconsciously in the norms and cultural patterns of behavior. Employee perceptions of the organizational environment are linked to many constructs one of them is job involvement. Klosowska's research underlines the importance of job involvement in organizational effectiveness, as managed, it can help to create a strong connection, and deeper identification with positive experience, which becomes meaningful and fulfilling [Ibid.]. Job involvement creates psychological identity with the job, assisting employees in satisfying deep psychological needs in growth, recognition, security, meaning, and to make this connection positive, managers can use organizational culture as a leverage. Employees with high positive job involvement, identify their experience with their attributes and skills, and feel the job to be meaningful, as a work on complex tasks employing a diffusion of skills, and see complete units of labor through to their completion. Psychological climate refers to the way during which organizational environments are perceived by their employees. Employees identify their experience in the job with their goals, values, personal well-being. Job involvement as the extent to which individuals identify with their jobs and consider them central to their identities – constitutes a key to individual effort, motivation, performance, and satisfaction, similarly on organizational performance.

The personal perception of the organization as being attractive and reputable is extremely important (commitment dimension). It is critical that employees view their organizations pretty much as good companies to figure for, appealing to their personal characteristics, contributing to their self-esteem, and also to their personal feeling of pride and achievement. Researchers identified three psychological conditions which will encourage employee involvement. First, they said that employees who are made to feel that the work they are doing is valued in the company, are more engaged (employee engagement dimension). Second, feeling safety makes employees be more identified with the job (ethical dimension). Workers should feel like their health or reputations don't seem to be in danger as a result of their position. Promoting safety can range from efforts to obviate workplace bullies to improved training aimed toward preventing injuries on the task. Third, psychological availability, or the characteristic of getting the physical, emotional and mental resources to undertake to to employment, is very important to staff dedication (job satisfaction dimension). This success increases their willingness to create extra effort when required.

Organizational culture and job involvement correlation is obvious, and the future research objective is to find out the bridging areas of these concepts, and the level of influence on each other. It means, how organizational culture does influence the job involvement, and vice versa how does job involvement contribute to organizational culture. The second linkage is more interesting and challenging, as organizational culture type and promoted values surely define the positive or negative job involvement and makes the clear identification with the culture type related beliefs and orientations. Vice versa influence of job involvement itself is not clear, and the extent to which job involvement can exist itself without the organization.

References:

1. Merriam-Webster's Online Dictionary. Identity, 2020. Available at: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/identity>
2. Cooley Ch. H. Human Nature and Social Order. New York, 1964

3. Prus Robert. Symbolic interaction and ethnographic research. Intersubjectivity and the Study of human lived experience. State University of New York press, Albany, 1996
4. Alvesson, M. On the Popularity of Organizational Culture. Acta Sociologica Vol. 33, No. 1, 31-49, 1990
5. Kłoskowska, A. Socjologia kultury. Warszawa, 2007

Тематика: Педагогічні науки

NEW APPROACHES TO EDUCATION REFORMING

Khodos B.

secondary school 'Mikva Israel'

PhD, English teacher, Israel

+9726554804, khodos.59@gmail.com

Modern society is on the new stage of its development and is characterized as informational or digital. It has definite distinctive features, such as:

- increasing of value of information and informational technologies in people's lives;
- widespread use of scientific and technological achievements: phones, computers, Internet;
- formation of information space;
- blurring the line between reality and virtuality;
- fast access to information;
- digital market development, and others.

In every state school fulfills the order of the society forming certain personality traits and giving knowledge and skills necessary for a given society.

Modern school as a whole, except some details, which include usage of information and computer technologies, is behind the pace of the society.

Organization of the educational process, methods, techniques and forms of work, school subjects, even educational content for some academic disciplines has not changed since the mid-20th century.

Digital revolution, witnesses of which we are, changed people's conception of their place in the world. Four main competencies can be distinguished to correspond to the modern level of the development of the society. Among them are four C:

- creativity;
- critical thinking;
- communication;
- collaboration.

Creativity manifests itself through thinking of the information, setting new connections and coming to innovating solutions.

Critical thinking can be shown in the analyses of information and critical conclusions. **Communication** and **collaboration** involve understanding problem so well that it allows sharing conclusions with other people and develop a collective idea together.

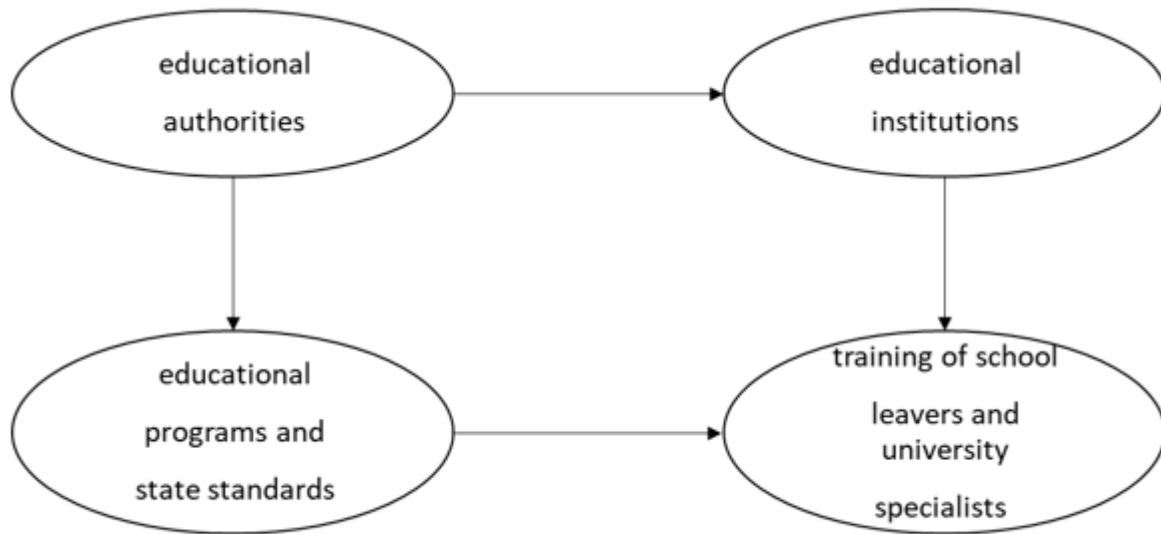
In new conditions, changes in the education system should affect, first of all, the content of the studied material, and also methods and ways of teaching. Emphasis should not be on memorizing facts, dates, events and personalities, but on search of information about specific events, comparison of various sources of information and conclusions.

The education system can be represented schematically.

According to this scheme, major changes should relate to educational programs (i.e. it's necessary to change the content of the studied material radically) and as a result, to revise the standards for training school leavers and university specialists. They must be competitive and in demand at the labor market.

Teacher's function also changes. He should act as a consultant and not as the main and the only source of information. The teacher's task will be to motivate students to work independently, to help everyone to develop his own individual style

of activity, to teach to work in a group, to choose and to distinguish true information from untrue.



The first stage of the reform should go in two directions.

1. It's necessary to change **training system** for teachers of various levels so that they could work in new conditions. To do this, it is important to organize retraining courses for teachers who already work. The course program should be 3-4 months and include the following questions:

- characteristic of modern digital society;
- methods and techniques for selecting the content of education in a particular subject;
- different way sand forms of work in a lesson using information training tools.

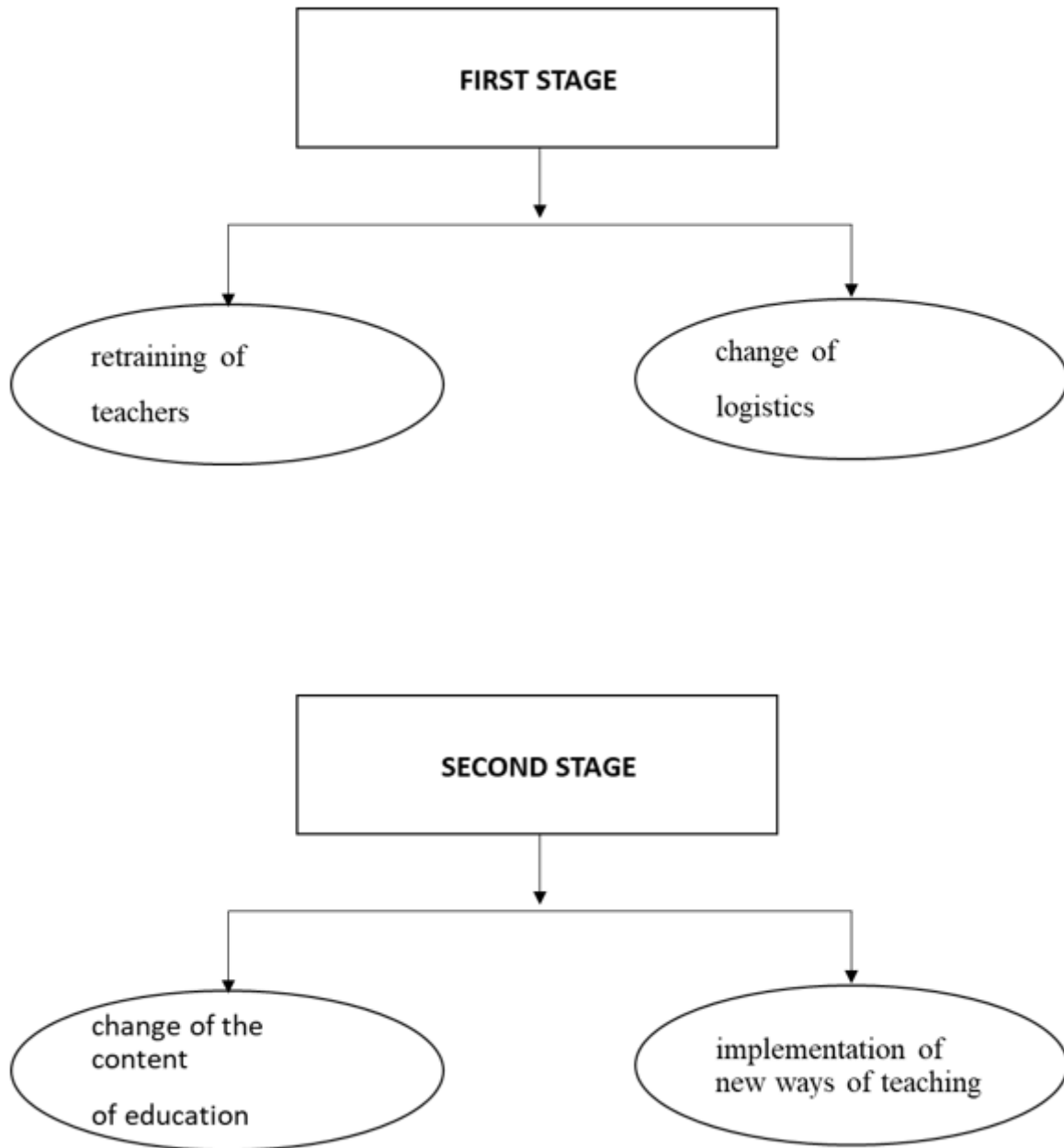
For pedagogical universities and specialties it is necessary to develop a new curriculum for a definite academic subject which must include study of the content of education in this discipline and new methods, techniques and forms of teaching.

2. **Reforming of the logistics** of the educational institution. This implies high-speed Internet, electronic media, and also computers and tablets which must be used at the lessons by students themselves. Tests must include tasks for finding information, its analysis and conclusions.

The second stage should also go in two directions.

1. Changing of the content of education on various subjects.

2. Implementation of new techniques and forms of teaching.



Thus, we conclude that the education system needs to be reformed. It should go in several directions and cover a number of organizational, pedagogical and methodological aspects. Ministries, research institutes and universities should be included in this work.

References:

1. European Commission. 'Digital Agenda for Europe: A Europe 2020 Initiative'. – (2013)
2. Levin, I. (2014) Cultural Trends in a Digital Society. The 10th International Symposium on Tools and Methods of Competitive Engineering (TMCE 2014)
3. Webster, F.(2006) Chapter 2. What is an Information society? In 'Theories of the Information Society', 3rd edition. (p.15-31). New York: Routledge.

Тематика: Економічні науки

КОСМО-ТУРИЗМ: ВІДВІДАЙ НЕЗВІДАНЕ

Хомич Н.П.

в.о. доцента кафедри туризму

Корецька І.Р.

студентка, кафедри туризму

Львівський національний аграрний університет

Космічний туризм – це польоти в космос або на навколоземну орбіту в розважальних чи науково-дослідних цілях [1]. Щорічно все більше заможних людей прагнуть вийти за межі атмосфери та побачити на власні очі космос. На думку фахівців, таке бажання може у майбутньому стати важливим джерелом подальшого розвитку космонавтики.

На Заході космічний туризм розглядають як серйозний і перспективний бізнес, який буде взаємовигідним для кожної із сторін такої послуги.

Ідея космічного туризму вперше була відображена в роботах **Баррона Хілтона і Крафта Еріка**, опублікованих в 1967 році. Автори перші намагались просунути ідею комерціалізації космосу, проте такий задум так і не пізнав успіху [2].

Космічний туризм почав активно розвиватися в кінці XX століття, коли у 1986 році на Міжнародному конгресі астронавтів була представлена доповідь **"Можливі економічні наслідки розвитку космічного туризму"**. Після такої презентації вперше і почались активні розмови щодо започаткування та розвитку космічного туризму.

Відразу після перших заяв про космос як про вид туризму, компанія Pacific American Launch Systems разом з туристичною компанією Society Expeditions дали старт проекту **"Project Space Voyage"**.

Всього за 50 000 доларів (хоча на той час це була досить велика сума) кожен бажаючий мав можливість протягом короткого проміжку часу побувати на низькій навколоземній орбіті.

Але після падіння такої масштабної ідеї 28 січня 1986 р. зазнав страшної гибелі шатл "Челленджер" під час свого зльоту. В шатлі, окрім космонавтів, була ще й Крісті Маколіфф, – шкільна вчителька, яка повинна була стати першим в історії NASA цивільним членом екіпажу шатла. Всі вони загинули і через деякий час, уряд США ввів заборону на польоти в космос непрофесіоналів.

Також відомі ще 4 невдалі спроби здійснити космічний тур (Ленс Басс, Дайсуке Еномото, Сара Брайтман, Владімір Груздєв) [3].

Першим космічним туристом став американський підприємець та мультимільйонер італійського походження Денніс Тіто. 28 квітня 2001 року був запущений перший космічний корабель "Союз ТМ-32" з першим космічним туристом на борту.

Мандрівка тривала до 6 травня і на "Союзі ТМ-31" Денніс благополучно повернувся на Землю. Сума польоту не розголошувалась, проте деякі ЗМІ вважають, що це обійшлось туристу близько 20 мільйонів доларів.

Всього за всю історію космічного туризму в космічному просторі побувало 7 комерційних туристів, – останній політ відбувся у 2009 році.

Після перших комерційних успішних комерційних польотів в космос, різні компанії зі всіх країн світу почали розробляти проекти космічних кораблів, космічних готелів та навіть космічні туристичні агенції.

Зокрема 23 грудня 2004 року тодішній президент США Джордж Буш підписав закон про право проведення приватних польотів людей в космос. Вважалось, що підписання такого акту притягне за собою ріст вкладень в галузь зі сторони приватних інвесторів.

І починаючи з 17 жовтня компанія **Virgin Galactic** почала прийом **заявок** бажаючих стати космічними туристами.

Компанія SpaceX оголосила про намір запустити до чотирьох «туристів» на орбіту в кінці 2021-го або на початку 2022-го рр. Проте, як з'ясувалося, це не єдина компанія, яка знаходиться на першому етапі до розвитку стабільної галузі космічного туризму [4].

Доторкнутися до небес

Політ початкового рівня – короткий, але захоплюючий. Йдеться про суборбітальний політ на висоті в 100 км – умовний кордон між Землею і космосом. Тут можна політати в літаку (як астронавти до Міжнародної космічної станції (МКС)), зробити круті фотографії та повернутися назад на поверхню. Таку «розвагу» цінують за можливість кілька хвилин побути в стані невагомості, побачити чорне небо і переконатися, що Земля все ж таки кругла. Протягом наступного десятиліття цю послугу на ринок планує пропонувати компанія Virgin Galactic. А перших туристів готові прийняти вже цьому році. Наразі компанія проводить останні випробування космічного корабля VSS Unity в Нью-Мексико, проте їй вже надійшли депозити від 600 клієнтів, які готові викласти по 250 000 дол. за місце.

Навколо світу за 90 хвилин

Аби опинитися в космічному просторі на 100%, варто звернутися в SpaceX, яка планує продавати орбітальні польоти. Їм уже вдалося продемонструвати функціональність екіпажної капсули Crew Dragon, яка буде відправляти астронавтів до МКС. Відомо, що SpaceX співпрацює з

туристичною компанією Space Adventures, щоб запропонувати орбітальні польоти навколо Землі в 2021-2022 роках. Звісно, польоти стануть доступними для тих, хто чимало заробляє. Туристи від SpaceX отримають можливість опинитися на висоті вдвічі вищу за МКС. Вони зможуть насолоджуватися видом планети і невагомістю на орбіті. Кожен політ триватиме близько 90 хвилин. Space Adventures наразі не оголошували конкретну ціну, але можна припустити, що мова йде про десятки мільйонів.

Розкішний готель у космосі

Одне діло політати – зовсім інше відпочити в космічному просторі. В НАСА за 35000 дол. за 1 ніч готові дозволити спати туристам на МКС. Проте в цю вартість на входить доставка туриста на МКС. Політ на космічну станцію обійдеться приблизно в 55-80 млн дол.

До речі, цікаво, що наразі на МКС вільних місць немає. Проте НАСА вже уклала угоду з компанією Axiom Space, яка повинна сформувати комерційний сегмент і зістикувати його з МКС. У Axiom Space розраховують створити затишні каюти з Wi-Fi, в яких ви зможете зупинитися на 10 днів.

В свою чергу компанія Orion Span планує створити приватну туристичну станцію Aurora вже в 2022 році. Вони повідомляють, що екскурсія триватиме 12 днів, а заплатити бажаючим доведеться 9.5 млн дол. І це непогана угода, адже вона включає також доставку вас на орбіту.

Також відомо, про амбітні плани щодо космічної станції Von Braun, обслуговування якої хоче покласти на себе компанія SpaceX. Космічна станція фон Брауна проектується Тімом Алаторре з компанії Gateway Foundation матиме гравітацію на борту, а також повністю працездатні кухні, бари і кінотеатри. За словами головного архітектора проекту, космічна станція повинна бути введена в експлуатацію до 2025 року, а відвідувати її будуть не менше 100 туристів на тиждень.

До Місяця і назад

Якщо вам хочеться подивитися на Місяць зблизька і облетіти навколо земний супутник, варто зафрендитися з мільярдером Юсака Маедзава. У 2018

році він уклав угоду зі SpaceX на політ навколо Місяця разом з декількома представниками творчих професій, які відобразять цю подорож в мистецтві.

Космічний корабель Starship зараз знаходиться на стадії швидкої розробки і SpaceX готує безліч прототипів. Ніхто точно не повідомив, яку суму мільярдери довелися викласти за тижневий політ. Але Ілон Маск якось обмовився, що підтримка Маедзави покрила витрати на розробку, що досягли 2-10 млрд дол.

«Економ-варіант»: Марс – forever

Ілон Маск все ще планує створити справжнє марсіанське місто з мільйонним населенням. І для всіх бажаючих квиток в одну сторону обійдеться в 500 000 дол.

Таким чином, хронологія розвитку космічного туризму вказує на очевидний факт: дана тема зріє в надрах людської цивілізації і починає набувати масового характеру. Факт зацікавленості та допуску приватних компаній до розвитку космічного туризму свідчить про початок довгого шляху в сфері розвитку навколотемних космічних подорожей. Незважаючи на всі складнощі, з якими доводиться стикатися «піонерам» космічного туризму, галузь поступово розвивається.

Найближчі два небесних тіла, що викликають комерційний інтерес - Місяць і Марс [5]. Можна припустити, що з розвитком науки та технологій стануть доступними подорожі і на інші планети.

Список літератури:

1.[Електроний ресурс]. – Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Космічний_туризм

2.[Електроний ресурс]. – Режим доступу:
https://24tv.ua/lifestyle/kosmichniy_turizm_5_neymovirnih_faktiv_yaki_varto_znati_n804977

3. Space Tourism. - URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Space_tourism.

4.[Електроний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.poglyad.tv/kosmichnyj-turyzm-koly-kudy-za-skilky-i-yak-pobuvaty-v-kosmosi-v-tsomu-desyatylitti/>

5. Игнатова К.И. Особенности управления компанией в сфере космического туризма / К.И. Игнатова, А.С. Грачева // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. - 2016. - №12. - С.341-343.

Тематика: Інші професійні науки

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ІНЖЕНЕРНІЙ ГРАФІЦІ

Храпко Л.О.

Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький індустріальний
коледж», викладач вищої категорії спецдисциплін

Баляснікова О.А.

Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький індустріальний
коледж», викладач спец.комп'ютерних дисциплін

Вступ

Останнім десятиліттям вимоги до графічної підготовки студентів помітно зросли. Практика показує, що традиційна методика забезпечує набуття належних навичок конструювання, однак кількість творчих конструкторських завдань, які виконують студенти під час навчання, незначна, і цього недостатньо для подальшого виконання самостійних конструкторських робіт. Вхідження системи вищої освіти України у Європейський освітній простір передбачає відповідні зміни у професійній підготовці фахівців, зокрема інженерних кадрів з високим рівнем інтелектуально-творчих здібностей. Одним із шляхів розв'язання поставленого завдання є індивідуалізація і диференціація

навчальної діяльності [1-4].

Аналіз проблематики

Суттєві можливості в розв'язанні цієї проблеми відкриваються з впровадженням у навчальний процес комп'ютерів. Використання комп'ютерних засобів навчання дозволяє реалізувати ефективну взаємодію між суб'єктами навчального процесу, студентами і засобами навчання, забезпечити зворотний зв'язок, діалог, які неможливі в більшості традиційних систем навчання.

Безперечні переваги використання комп'ютерів у навчальному процесі мають місце тоді, коли необхідно замінити рутинну працю викладача, а також ринок праці вимагає знання і швидкого опрацювання матеріалу. Зазначене стосується, серед іншого, викладання графічних дисциплін [5]. Використання комп'ютерів необхідне вже на етапі вивчення курсу “Нарисна геометрія та інженерна графіка”, що є однією з базових дисциплін, теоретичною основою для вивчення інших графічних дисциплін, складовою інженерної освіти.

Потрібно зазначити, що використання комп'ютерних засобів у професійній графічній діяльності насамперед пов'язане із створенням системи автоматизованого проектування (САПР) [4,5], яка, з'явившись як конкурент кульмана та олівця, нині переступила “креслярські” межі.

В наш прогресивний час ведеться інтенсивний пошук шляхів і способів рішення проблеми різкого підвищення продуктивності інженерної роботи під час виконання креслярсько-графічних робіт, конструкторської і технологічної підготовки виробництва [2]. Це викликано потребою ліквідувати розрив, що утворився між відносно високою продуктивністю автоматизованого процесу основного виробництва і низкою продуктивністю ручного процесу конструкторської підготовки виробництва, тому вивчення дисциплін з інженерної графіки має передбачати певний рівень оволодіння студентами сучасними інформаційними технологіями навчання. Дослідження багатьох науковців (В.П.Агєєв, О.В.Ващук Б.С.Гершунський, Р.С.Гуревич, М.І.Жалдак, Г.М.Клейман, Ю.І.Машбиць, Є.С.Полат, та інші фахівці) спрямовані на

розкриття можливостей нових інформаційних технологій навчання та створення систем автоматизованого навчання. Разом з тим, проблема формування графічних знань, умінь та розвитку технічного мислення за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій поки що не розв'язана.

Метою комп'ютерної графіки є підвищення продуктивності інженерної графіки, виконання роботи і якість проектів, зниження вартості проектних робіт, скорочення термінів. Задачею комп'ютерної графіки є звільнення людини від виконання трудомістких графічних операцій, які можна формалізувати: пошук оптимальних рішень, забезпечення природного зв'язку людини з ЕОМ на рівні графічних зображень.

Цифрові технології створили принципово нові умови для викладання графічних дисциплін та внесли інновації у традиційні технології навчання. Методичні рекомендації з викладання інженерної графіки мають включати, відповідно до послідовності тем у тематичному плані, приклади виконання вправ і графічних робіт на комп'ютері у середовищах графічного редактора, наприклад, GRAFIX I CATIA, Color DRAW, AutoCAD, КОМПАС, тощо. [5,6,7,8]

Потрібно зазначити, що окремі аспекти використання комп'ютерних засобів навчання у графічній підготовці студентів технічних навчальних закладів досліджено, а їх результати успішно впроваджено у практику.

Зокрема, це:

- використання засобів комп'ютерної графіки (В. Ванін, О. Глазунова, Ю. Дорошенко, В. Михайленко та інші);

- використання в навчальному процесі комп'ютерних технологій і створення на їхній базі систем дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (В. Биков, І. Булах, В. Вичужанін, В. Глаголев, Р. Гуревич, Т. Гур'єва, В. Деркач та інші);

- формування графічних знань та умінь студентів у вищих навчальних закладах (В. Буринський, А. Верхола, В. Вітренко, Г. Е. Егоріна, О. Ботвінников та інші);

- підходи до проектування педагогічних технологій у вищій школі (А. Алексюк, С. Архангельський, Ю. Бабанський та інші);

- активізація пізнавальної діяльності студентів (О. Гребенюк, А. Дьомін, В. Козаков, П. Лузан, М. Сметанський та інші).

Сьогодні потужний потік інформації, який викладач повинен донести до студентів у рамках обмеженого академічного часу, вимагає шукати нові і більш ефективні методи навчання, використовуючи сучасні інноваційні технології.

Креслярсько-графічний редактор [5] (КОМПАС-ГРАФІК) призначений для автоматизації проектно-конструкторських робіт в різних галузях промисловості: у машинобудуванні, архітектурі, будівництві, складанні планів і схем, тобто скрізь, де необхідно розробляти і випускати креслярську і текстову документацію.

За допомогою КОМПАС та комплексно-методичного забезпечення цієї програми студент може сформувати знання за темами:

- прямокутне проєкціювання
- побудова аксонометричних проєкцій
- виконання технічних малюнків,
- правила виконання креслень, встановлені ЕСКД, та по багатьом іншим темам.

Пакет Компас-Графік – оптимальний для виконання двомірних креслень у відповідності до ЕСКД та СПДС, якщо непотрібне обчислення об'ємно-масових характеристик майбутньої деталі. Наявність засобу допоміжних побудов "Шар" дозволяє групувати на різних шарах об'єкти різного призначення, встановлювати в кожному шарі свої параметри креслення, та миттєво змінювати кінцевий вигляд креслення. [5]

При ознайомленні з форматами, масштабами, типами ліній та шрифтами (ГОСТи 2.301-68 – 2.303-68, 2.304-81) потрібно виконати роботу на закріплення цих базових тем. З неї доцільно почати і паралельне вивчення встановленого

конструкторського редактора, для засвоєння наявних двомірних примітивів та способів їх редагування в конкретному редакторі. [2]

Висновок

За результатом анонімного анкетування студентів, було встановлено що зацікавленість студентів у вивченні інженерної графіки після впровадження цифрових технологій та програмно-графічних комплексів у методи викладання дисципліни зросла на близько 60%, також було досліджено, що на ринку праці з сімох вакансій - десять вакансій вимагають знання комп'ютерної графіки з використанням графічних комплексів таких як КОМПАС, AutoCAD та подібних; в закордонному розрізі цей показник досягнув 9 з десяти вакансій.

Дослідження показали, що:

- значним обсягом перероблюваної геометричної інформації, що становить 60...80 % загального обсягу інформації, необхідної для проектування, конструювання складних споруд тощо;

- необхідністю автоматизації виконання численних креслярсько-графічних робіт;

- необхідністю підвищення продуктивності та якості інженерної праці.

В результаті вивчення тенденцій розвитку навчання інженерної графіки засобами комп'ютерного моделювання доведено, що сучасна інженерна підготовка студентів становить нові завдання у викладанні графічних дисциплін.

Список літератури:

1. Барбаш М. І. . Базові операції комп'ютерної графіки. Засоби допоміжних побудов / М. І. Барбаш. // – Вісн. Черніг. держ. технол. ун-ту. – 2009. – №37. – С. 50–54.

2. Бойко В.А. Методика навчання інженерної графіки майбутніх інженерів-механіків засобами комп'ютерного моделювання. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгомманова, Київ, 2019

3. Жарков Н. AutoCAD 2012: Полное руководство [Електронний ресурс] / Н. Жарков, Р. Прокди, М. Финков. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://bankknig.org/knigi/229662-autocad-2012-polnoe-rukovodstvo.html>.

4. Прикладна геометрія та інженерна графіка. Спеціальні розділи. / [С. М. Ковальов, М. С. Гумен, С. І. Пустюльга та ін.]. – Київ: Редакційно-видавничий відділ ЛДТУ, 2006. – 256 с.

5. Компас-3D V13: Руководство пользователя. Электронный ресурс+ .

6. «Cad DP UA» – [Електронний ресурс]: cad.dp/obzors/karnel.php

7. Сайт «CADALYST» – [Електронний ресурс]: cadalyst.com

8. Yare E. AutoCAD's Ancestor [Електронний ресурс] / Evan Yare // 3D CAD World.– 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.3dcadworld.com/autocads-ancestor/>.

Тематика: Педагогічні науки

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Хрін Ірина Віталіївна

канд. педаг. наук, ст. викладач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

У формуванні особистості педагога є два головних аспекти – професійний і культурний. Вищий навчальний заклад покликаний давати не тільки знання, а й формувати особистість, індивідуальність, виховувати такого педагога, який за словами Т. Шевченка був би апостолом правди і науки та уособленням совісті нації, яка потребує культурного вчителя. Культурний педагог – це не взірць формально етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою

духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення і світосприймання. Саме культура є підґрунтям формування особистості вчителя.

Отже, людина культури – це гуманна особистість. Гуманність – цариця моралі, в якій любов до людей передбачає милосердя, чуйність, доброту, симпатію, піклування, розуміння і їх захист [1]. Людина культури – це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею. Людина культури – творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена одержаними здобутками, наділена розвинутих прагненням до творіння. Людина культури – це незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури. Духовна культура є епіцентром особистості.

Професіоналізм викладача багато в чому залежить від рівня сформованості педагогічної майстерності. К. Ушинський писав: «Усяка практична діяльність, що прагне задовольнити вищі моральні і взагалі духовні потреби людини, тобто ті потреби, які належать виключно людині і становлять виключні риси її природи, це вже мистецтво. У цьому розумінні педагогіка буде, звичайно, першим, вищим з мистецтв, бо вона прагне задовольнити найбільшу з потреб людини й людства – їхнє прагнення до вдосконалення у самій людській природі: не до вираження довершеності на полотні або в мармурі, а до вдосконалення самої природи людини – її душі й тіла; а вічно передуючий ідеал цього мистецтва є довершена людина». Педагогічна майстерність тісно переплітається із поняттям «педагогічне мистецтво». Українська енциклопедія дає таке означення поняттю «мистецтво»: «Мистецтво – одна із форм суспільної свідомості, складова частина духовної культури людства, специфічний рід практично-духовного освоєння світу. Мистецтво відносять до всіх форм практичної діяльності, коли вона здійснюється вміло, майстерно, уміло, вправно не лише в технологічному, але й в естетичному сенсі». Як бачимо, поняття «мистецтво» і «майстерність» взаємопов'язані: мистецтво виявляється через майстерність, а вона своєю чергою містить певні елементи творчої діяльності.

Серед основних завдань навчання іноземної мови є виховання інтересу до культури, традицій, звичаїв людей, які розмовляють іншою мовою, стимулювання навичок соціальної комунікації, формування ціннісного ставлення до іншомовного довкілля, відкритість для контактів, толерантність до несхожої культури, повага до її носіїв. Вчитель іноземної мови – це не тільки знавець іноземної мови, але й викладач цієї мови і культури, дослідник, творча культурна, варіативно мисляча особистість з прагненням до пізнання всього інноваційного.

Викладач є джерелом інформації, лідером колективу, взірцем морально-етичних норм поведінки, прикладом майбутньої мовленнєвої діяльності, організатором психологічного клімату і керівником взаємовідносин у студентському колективі. Варто визначити основні якості, які характеризують сучасного викладача іноземної мови:

- 1) широка освіченість, загальна культура, інтелігентність, високорозвинена моральна свідомість, почуття відповідальності за свою працю;
- 2) здатністю формувати всебічно розвинену, творчу особистість студента;
- 3) глибокі знання та професійне мислення, що дає змогу розуміти суть педагогічних явищ та приймати оптимальні рішення питань навчання іноземної мови, умінням творчо використовувати передовий педагогічний досвід, індивідуальним стилем роботи;
- 4) постійна самоосвіта та самовдосконалення.

Список літератури:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко Д., 2014. 416 с.
2. Вивчення мов. Сайт філологічних дисциплін. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://metodkabinet.pp.ua/suchasniy-vchitel-inozemnoi-movi/>.

ПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДУ ЯК ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ

Цибуліна І.В.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, к.держ.упр

Протягом останніх десятиліть відзначається певний прогрес у сфері поваги прав людини та її свобод. Згідно з положеннями Загальної декларації прав людини [1] та Європейської конвенції з прав людини [2] кожна людина має право на життя.

Обов'язковою умовою щодо інтеграції України до Європейського Союзу є перетворення нашої країни на прогресивну європейську державу. Конституцією України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [3].

Нехтуванням зазначеними цінностями є суїцид як форма девіантної поведінки, спрямована на навмисне позбавлення людиною себе життя. Із плином часу у різних країнах світу існувало протилежне ставлення до суїциду: від схвалення до кримінальної відповідальності, проте це явище можна розцінювати як злочин людини проти себе самої та віднести його до найскладніших і болючих психолого-правових проблем сьогодення.

Є багато спільного в причинах, що породжують злочинність і суїцид, оскільки суїцид може бути наслідком багатьох злочинів, а також доведення до самогубства. В Україні суїцид не переслідується законом, проте існує тісний зв'язок між віктимною поведінкою, суїцидом та прихованою злочинністю.

Аналізу та висвітленню проблем суїциду були присвячені праці таких відомих вчених як Ю. В. Александров, С. В. Бородін, Е. К. Волконська,

М. Г. Дебольський, О. Г. Єрмолаєва, Л. М. Мелентьєв, В. В. Новіков, Г. О. Радов, В. М. Синьов, А. П. Тищенко, Г. Ф. Хохряков, В. О. Шаповалов та інших, в яких вони торкалися окремих питань суїциду в установах виконання покарань. Проте, питання суїциду серед засуджених у виправних колоніях та заходи його профілактики науковцями висвітлено недостатньо.

Самовбивство (суїцид) – це кожний смертельний випадок, котрий безпосередньо або опосередковано є результатом позитивного або негативного вчинку, скоєного самим постраждалим, якщо останній знав про очікувані результати [4]. Тобто, суїцид є свідомим і умисним вчинком, ключовим моментом у якому є факт позбавлення життя себе самим.

Внаслідок високого ступеню соціальної ізоляції, залежно від відбутого строку покарання спостерігаються зміни особистості і поведінки засудженого, що виявляється у втраті навичок соціально адаптивної поведінки і розвитку негативних якостей, що призводять до регресу особистості. Тривала ізоляція викликає у засуджених деформацію особистості, вони починають реагувати на умови перебування неадекватніше, ніж на початку відбування покарання, частіше з'являються думки про суїцид. Отже, засуджені до позбавлення волі складають «групу підвищеного ризику» осіб, схильних до суїциду.

Вчиненню засудженими самогубства можуть запобігти різноманітні профілактичні заходи як стосовно самого засудженого, так і середовища, яке його оточує. Тому в роботі, спрямованій на своєчасне виявлення засуджених, схильних до суїциду, необхідно надавати особливу увагу вивченню негативних процесів, що відбуваються в місцях позбавлення волі.

З метою запобігання суїциду серед засуджених працівники виправних колоній мають можливість використовувати загальнопрофілактичні та спеціальні запобіжні заходи. До загальнопрофілактичних заходів належить проведення регулярних обшуків засуджених, запобігання зберіганню та використанню засудженими предметів, що можуть бути використанні не за призначенням з метою навмисного нанесення собі ушкоджень. Важливе місце щодо запобігання суїцидальної поведінки займає інформування засуджених про

негативні наслідки вчинення правопорушень, передбачених правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань. Спеціальні запобіжні заходи суїциду безпосередньо пов'язані з впливом на осіб, віднесених до групи підвищеного ризику, та наглядом і контролем за допомогою технічних засобів

Усі випадки суїциду та його спроб серед засуджених у виправних колоніях, як правило, є наслідком недостатнього розуміння та неналежної профілактики суїциду. Тому комплекс заходів запобігання суїциду серед засуджених у виправних колоніях має здійснюватись за умови організації взаємодії служб виправної установи та державних, громадських і релігійних організацій.

Заходи запобігання суїциду серед засуджених у виправних колоніях дослідники розподіляють на три категорії: заходи первинної (суїцидальної превенції), вторинної (суїцидальної інтервенції) та третинної (суїцидальної поственції) профілактики суїцидів, під час реалізації кожної з яких працівники виправних колоній мають використовувати такі форми та методи профілактики цього деструктивного явища, як: кримінально-правові, організаційні, дисциплінарні, виховні та медичні [5].

Як вважав Е.Дюркгейм, коли люди об'єднані і пов'язані любов'ю з тією групою, до якої вони належать, то вони легко жертвують своїми інтересами заради загальної мети і з великою завзятістю борються за своє існування [6].

Тому профілактикою самогубств серед засуджених може бути соціально-виховна робота щодо зміцнення соціальної солідарності груп, колективів, які оточують індивіда.

Список літератури:

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Європейська конвенція з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

4. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.psychiatry.ru/siteconst/userfiles/file/PDF/1706/4.pdf>

5. Поліщук Г. С. Заходи запобігання суїциду серед засуджених у виправних колоніях та шляхи їх удосконалення [Електронний ресурс] / Г. С. Поліщук, А. А. Тернавська // Восточно Европейский Научный Журнал. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://eesa-journal.com/2019/10/12/zaxodi-zapobigannya-su%D1%97cidu-sered-zasudzhenix-u-vipravnix-koloniyax-ta-shlyaxi-%D1%97x-udoskonalennya/>.

6. Дюркгейм Е. Самогубство: соціальне дослідження: пер. з фр. – К., 2001. – 324 с.

Тематика: Педагогічні науки

ХАТА – ВАЖЛИВИЙ ВИХОВНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Циганок О.О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української літератури,

українознавства та методик їх навчання

ORCID: 0000-0003-0898-6882

+380976172850 ksana-vania@ukr.net

Житло – один з найбільш значущих компонентів традиційно-побутової культури будь-якого народу. Це певний мікрокосм, у замкненому просторі якого проходить родинне життя: тут споконвіку відбуваються різні трудові процеси – готують їжу, відпочивають, святкують сімейні події та відправляють

обряди, в ньому зосереджуються всі численні зв'язки і взаємини між членами сім'ї.

Великий вплив на основні конструктивні елементи української хати мали не лише природні умови, а й світоглядні уявлення нашого народу. Вивченням цієї проблеми займались А. Афанасьєв, Г. Булашев, А. Байбурін, Е. Бломквіст, З. Гудченко, А. Данилюк, Т. Косміна, В. Кузь, І. Мойсеїв, О. Прігарін, Р. Радович, П. Раппорт, Б. Рибаків, Р. Свирида, Н. Сивачук, С. Таранушенко, П. Юрченко.

Дослідженням українського житла, звичаїв та обрядів пов'язаних із ним займалися історики, етнографи, фольклористи Ю. Гошка, З. Гудченко, І. Гребінь, А. Данилюк, Т. Косміна, С. Павлюк, В. Самойлович, П. Юрченко та ін. Слід особливо відзначити дослідницькі нароби В. Скуратівського «Берегиня», «Місяцелік», «Вінець», «Свят-вечір», «Русалії» тощо, М. Дмитренка «Словник символів», Ю. Гошка «Лемківщина», «Бойківщина», «Гуцульщина» тощо.

Хата для українця – це природне виховне середовище, яке має на людину вплив упродовж усього її життя. Здавна вона асоціювалася зі схованкою добра. Дім давав можливість людині отримати на маленькому просторі можливість реалізувати дану Творцем свободу волі і створити той світ, який відповідав би його морально-духовним цінностям, потребам і звичкам. Побудувати дім означало не тільки закласти фундамент і викласти стіни, але й створити родове вогнище, народити дітей і виховати їх віруючими, високодуховними людьми на прикладах добропорядності [2, с. 3].

«Традиційна українська хата – це колиска нашого народу, де творилася його журлива і оптимістична доля, жеврів і вибухав його гнів, напиналися струни болю, складалися пісні та легенди, де люди переймалися буденними клопатами, кохалися, народжувалися і вмирили, щоб поступитися місцем прийдешнім поколінням» [4, с. 281].

У колядках, знаходимо славослів'я-панегірики господарю, господині та їхній господі:

Гой ти, наш пане, пане Іване,

У тебе в домі, так як у раю:

*У тебе верби й груші родять,
 У тебе сини у царя служать...
 У тебе воли все половії,
 У тебе столи калиновії,
 У тебе плуги все золотії,
 У тебе двори все кедровії,
 У тебе столи калиновії і т.д.
 про лани, хліби, вівси, коні, воли,
 скрині, жупани тощо [3, с. 14–17].*

Щоб з'ясувати глибинний вплив хати як виховного простору на людину, необхідно розглянути її як архітектурну праматір пристанища людського, джерело нашої історичної пам'яті. У світоглядних уявленнях наших пращурів хата за світовою вертикаллю подібна до дерева життя: підмурок, призьба – корені, стіни – стовбур, дах – верхів'я. Призьба підводилася чорним кольором, оскільки символізувала межу між «тим» світом, де спочивають пращури, і «білим світом», який презентувався білими стінами. Сволок символізував небо, це основний серединний брус, на якому тримається стеля; виготовляли його з дуба або з липи. На ньому вирізьблювали дату побудови хати, іноді рік народження господаря, священні знаки на зразок кола з шестигранною розеткою всередині, так зване «колесо Юпітера», яке з часом замінив восьми кінцевий православний хрест, а в чистий четвер на сволоку накопчували свічкою хрести.

Найсвятішим місцем у традиційній селянській хаті є покуть, що розташовується по діагоналі від печі на перетині східної і південної стін. У давнину тут вивішували вишиті рушники і писанки. Після прийняття християнства тут розміщували ікони із зображеннями Ісуса Христа і Божої Матері, до яких рушники вже були просто прикрасою, ознакою особливої поваги. Всі важливі події в родині відбувалися, біля покуті: весільний посад молодих, перша купіль немовляти, прощання з покійним. За іконами на покуті клали священні реліквії: свячену вербу, шматочок свяченої паски, громничу свічку, свячену воду. Тут ставили Дідуха на Різдво, молилися у щасливий час і

лиху годину, присягалися, давали обітницю, просили благословення. Коли заходили до хати, то, знявши шапки, до покуті хрестилися.

Хата для української дитини – центр всесвіту, його осердя. Вона – аналог людини з «Богом у серці» – вівтарем. Саме тут, у хаті, відбувається перша інтимна розмова з Богом, перша зустріч з вічними питаннями: «Що є життя?», «Хто є людина?», «Що таке страх перед Богом?», «Які вони, Божі заповіді?», тут звучать полум'яні монологи юного серця, звернені до Господа, бо «без Бога ні до порога». Релігійному вихованню надавалося великої уваги в українській родині, і хата з покуття були тим простором, міні-храмом, де відбувалася перша зустріч дитини з Богом.

Віра з'являється через спілкування з Богом – молитву. Якщо людина молиться, вона починає відчувати присутність Бога в своєму житті, і їй уже не потрібні інші докази Божого існування, звертаючись до Господа, кожен отримує по своїй молитві [2, с. 49].

Перебування дітей разом із батьками у стані молитви єднає їх у неподільне ціле. «Ибо где двое и трое собраны во имя Мое, там Я посреди них», говорить Господь [Біблія, МФ 18, 20].

Якщо дитина щодня бачитиме, що для її батьків молитва є частиною життя, душевною необхідністю, що вони моляться неспішно, вдумливо, пропускаючи кожне слово через серце, а не відбуваючи якусь повинність, це буде найкращою школою молитви, а здобуті у дитинстві знання і засвоєні правила поведінки збережуться на усе життя.

Про це у 3 ст. н. е. говорив Тертуліан: «Як приємно, коли два серця єднаються у спільній надії, в одній вірі, в одному законі! Вони як діти одного батька, як раби одного Господа: немає між ними ніякого розбрату або розколу ані в душі, ані в тілі. Вони двоє в єдиній плоті: де плоть єдина, так і душа єдина. Вони разом моляться, разом припадають на коліна, разом постяться; взаємно підтримують і направляють один одного. Вони рівні в Церкві і в спілкуванні з Богом, порівно ділять піст і достаток, нічого один від одного у таємниці не мають...» [2, с. 51].

Отже, в українській хаті відбувалося єднання з Богом, укріплювалися міжпоколінні зв'язки, завдяки спільному читанню молитов, псалмів, книг про життя святих та мучеників, інших релігійних текстів виховувалася повага до старших людей, родичів і просто чужих людей, формувалися моральні та духовні цінності.

Феофан Затворник радив: «Нехай почуття отримують перші враження від священних речей: ікона і світло лампади – для очей, священні пісні – для слуху. Дитя ще нічого з того, що у нього перед очима не розуміє, проте звикає до цих предметів. За почуттями і перші вправи уяви будуть священні...» [6]. Поступово у дітей сформується духовний імунітет до спокус сучасного життя.

На закінчення хотілося б навести слова Святителя Філарета, митрополита Московського, який називав мудрими і щасливими тих батьків, які своїм життям, поведінкою, вірою зуміли зародити у дитячих душах «почуття благоговіння, віри і Любові до Бога і Христа» [7].

Список літератури:

1. Біблія
2. Иеромонах Иов (Гумеров), священник Гумеров П. Дом христианина : Традиции и святыни. М. : Изд-во Сретенского монастыря, 2010. 64 с.
3. Календарно-обрядові пісні / Упоряд., приміт. О. Ю. Чебанюк. К. : Дніпро, 1987. 392 с.
4. Кузь В., Сивачук Н. Хата як виховний простір. Основи народознавства // Укл. І. Терешко, В. Гончарук. Умань : Алмі. 2011. 344 с.
5. Мойсеїв І. Храм української культури : (Філософія семіосфери) : Посібник-дослідження. К., 1995. 464 с.
6. Святитель Феофан Затворник (Говоров), єпископ Вышенский. Путь ко спасению. М. : Правило веры, 2006.
7. Святитель Филарет, митрополит Московский. Беседа по освящении храма Святителя Стефана, епископа Пермского, в доме Московской 1-й гимназии // Слова и речи. Т. 5. М., 2008.

ROLE OF STUDENTS 'CREATIVE ACTIVITY IN DEVELOPMENT THEIR RESEARCH INTEREST

Tsuranova Oksana

PhD in Musical Art, Docent

Public Institution «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» Kharkiv

Regional Council, Cathedra of Piano, Head of the Cathedra

oksanatsuranova@ukr.net

ID ORCID 0000-0002-1516-1582

Pogoda Olena

Senior teacher

Public Institution «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» Kharkiv

Regional Council, Cathedra of Piano

The modern system of higher education involves the acquisition and development by future specialists of a complex of knowledge and skills, a special place among which is occupied by research activities. Students' research work is an effective way to realize their creative abilities, stimulate the need for creative mastery of knowledge, and intensify scientific and cognitive activity.

The system of professional training of students should be aimed at preparing a researcher of a new type of thinking, the main one for which is not only the availability of knowledge, but also the process of their search. As a rule, the research work of students is mandatory, and is determined by the curriculum. Being such, this activity forms a scientific worldview, favors young researchers in the study of scientific search methods. Its effectiveness depends on the focus of the consumer sector on research, an active approach to the study of the totality of all components of the vocational training system.

The creative potential of the personality is a structural formation, reflecting the measure of the possibilities of realizing the creative forces of the personality in professional activity, acting as the unity and interconnection of motivational-personal and intellectual-substantive components. The development criteria for the individual components of creative potential in the process of carrying out research work are research knowledge and skills, cognitive interest, independence and productivity of research activities, the development levels of which allow us to speak of low – recreating, medium – transforming and high – creating levels of creativity.

Creativity is the process of creating by a person objectively or subjectively a qualitatively new one through specific intellectual procedures that cannot be represented as precisely described and strictly regulated actions. This definition is especially important for pedagogical purposes related to creativity, rarely leading to an objectively new quality for society.

Creative activity is extremely complex, manifested in an amazing variety of forms of human activity. It involves the development of students' independence, their ability to independently pass from one stage to another; mastering not only the methods of logic and solving various problems in the usual ways, but also the ability to look for your most rational way to solve non-standard problems. Under these conditions, the dialectic of the pedagogical process is manifested in the interaction of the teacher's activity and the student's creatively active activity, accompanied by an increase in motivation, independence, intellectual, volitional efforts, emotional experiences.

The development of creative potential by means of scientific research is a process consisting of four main stages:

- introductory, aimed at strengthening the motivation for choosing a future profession; orientation research, involving the accumulation of information about the theory and practice of future professional activity, the formation of experience in the search, analysis, generalization and systematization of scientific data;

– organizational research, characterized by the formation of experience in conducting independent scientific research in accordance with its structure, content, logic and requirements for the design of scientific papers;

– research, consisting in the formation of experience in making transformations in the real pedagogical process when putting into practice the results of independent research.

The effectiveness of the model for the development of creative potential of students is determined by its systemic and professionally directed character, implemented through the organization of a single regime for performing research. Numerous studies in the field of pedagogy, psychology, and philosophy prove that creative activity, without support, fades away with time, and with it cognitive activity and intellectual abilities decrease. The learning process should take into account the importance of favorable conditions for maintaining creative activity, which provides for the organization of the educational process so that each participant has the opportunity to be realized as a creative person.

Despite the fact that the process of involving students in research activities is becoming more active, nevertheless, the practice of working in a modern higher school has an urgent need for specific technologies for the creative development of students in a student-centered environment. As a result of this, a number of problems associated with the creative activity of students remain underdeveloped. Among them: the lack of consistency in the vision of the problem of creative activity itself; lack of clarity in understanding the essence of the psychological and pedagogical phenomenon «creative activity of the individual»; incomplete disclosure of the mechanisms of its formation and development; not developed psychological and pedagogical conditions and means of creative activity of the individual in the system of personality-oriented educational process.

Thus, the students' research activity allows them to more fully demonstrate their individuality, creative abilities, and their readiness for personal self-realization. Despite the extensive regulatory framework in this area and the development of research training methods, in higher education, in fact, this type of activity is not

given enough attention. Here it is necessary to organize the readiness of students for research activities, since the research process is individual and is integral, both in educational and in the personal sense. Therefore, in order to make this process the most interesting and productive, it is necessary to improve approaches to research work.

*Тематика: Інші професійні науки
(мистецтвознавство)*

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО СТИЛЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ

Чеботаренко О.В.

Криворожский государственный педагогический университет, кандидат
искусствоведения, доцент

<https://orcid.org/0000-0001-8537-9264>

телефон: 097-34-24-765, e-mail hvostic7@gmail.com

Проблема формирования исполнительского стиля является одной из сложнейших и многоаспектных. Данный процесс зависит от многих факторов, как внутренних, так и внешних, среди которых значительное место занимают влияние композиторского стиля через освоение текста музыкального произведения. Как отмечает Д. Дятлов, на стиль интерпретируемого произведения влияет множество факторов, так как исполнитель должен учитывать и особенности эпохи, и современные требования исполнительского искусства, и включенность в традицию исполнения, и соответствие определенным стандартам [2, с. 7].

Проблема стиля изучается многими исследователями (М. Арановским, В. Бычковым, Е. Назайкинским, А. Самойленко, С. Тышко, Ю. Холоповым, Т. Чередниченко и др.), по мнению Д. Дятлова, стиль звучащего произведения

являет собой и совокупность ментальных черт, философии искусства и эпохи, и единство композиторской традиции и новаций авторского метода, и единство исполнительской традиции и индивидуальности исполнителя, и само произведение в контексте его времени [2, с. 4].

В формировании исполнительской интерпретации, на взгляд С. Вартанова, участвуют множество каналов информации: звучащий в сознании образ сочинения, авторский нотный текст, проблемы инструментального освоения на клавиатуре, связи с миром культуры, природы, сведения исторического и теоретического музыкознания [1, с. 7]. Исследователь отмечает, что метод концептуальной интеграции «подводит тоги эволюции мышления исполнителя, обеспечивает единый подход ко всем сочинениям» [1, с. 8].

На формирование исполнительского стиля музыканта огромное влияние имеют интерпретации выдающихся исполнителей. Именно исполнительская культура дает возможность композиторскому тексту существовать и передаваться от поколения к поколению, являясь «музыкальной памятью» человеческого общества. Опора на эталонные интерпретации может помочь выработать границы понимания и интерпретации композиторского текста, хотя, как отмечает Т. Чередниченко, «исчерпывающего понимания вообще не бывает (и абсолютного непонимания тоже). Понимание сводится к желанию понять» [3, с. 4].

Выдающийся исполнитель более глубоко понимает композиторский текст, однако при этом дополняет и, в какой-то степени, расширяет смысловое пространство текста. Поэтому, при формировании собственного исполнительского стиля очень важно, с одной стороны, понимать границы композиторского текста, с другой – понимать логику интерпретаций других исполнителей. Ярким примером подобного «диалога» может служить интерпретация сонаты b-moll Шопена С. Рахманиновым, где встречаются два гениальных композитора со своими исполнительскими программами. Подобные «расхождения» в понимании смысловой программы

композиторского текста можно отметить и в интерпретации прелюдии *cis-moll* С. Рахманинова другими исполнителями, чьи интерпретации не столь драматичны, однако, не менее убедительны.

В процессе создания интерпретации, по мнению С. Вартанова, осознается диалектическая связь канона и эвристики. «Яркие интерпретации становятся образцом для подражания и сами порождают канон, и, напротив: в норме канона содержится основа для новых эвристических решений» [1, с. 17]. Таким образом, формирование исполнительского стиля должно проходить под воздействием именно «эталонных» исполнений. Однако на сегодняшний день интернет-пространство наполнено огромным числом исполнений, среди которых довольно непросто отыскать те, на которые можно опираться особенно, если это касается не очень популярной классической (фортепианной) музыки. Поэтому, одной из непростых задач для современного начинающего музыканта-исполнителя, является умение отобрать те интерпретации, которые могут служить эталоном.

С другой стороны, опора на исполнительские интерпретации также таит определенные сложности, так как повторение (как буквальное заимствование манеры или определенных средств выразительности конкретного исполнителя) может отдалить от правильного и убедительного исполнения композиторского текста. Каждый выдающийся исполнитель обладает настолько неповторимой манерой игры, что любое ее «копирование» может привести к отрицательным результатам (известно, что исполнительская манера игры С. Рахманинова вносила в текст те нюансы в области агогики, акцентуации и динамики, которые невозможно повторить другим исполнителям; подобное можно сказать о любом выдающемся исполнителе: М. Юдиной, В. Софроницком, В. Горовице, Э. Вирсаладзе и т.д.). Поэтому, прежде чем вырабатывать свой исполнительский стиль, начинающий музыкант должен максимально глубоко изучить композиторский текст и очень бережно относиться к анализу выдающихся мировых исполнителей.

Список литературы:

1. Варганов С. (2013). *Концепция интерпретации сочинения в системе фортепианной культуры* (автореф. дисс. ... д-ра искусствоведения). Саратов.
2. Дятлов Д. (2015). *Исполнительская интерпретация фортепианной музыки: теория и практика* (автореф. дисс. ... д-ра искусствоведения). Ростов-на-Дону.
3. Чередниченко Т. (2002). *Музыкальный запас. 70-е. Проблемы. Портреты. Случаи*. Москва: «Новое литературное обозрение».

Тематика: Інші професійні науки

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ВНУТРІШНЬОСУГЛОБОВИХ УШКОДЖЕННЯХ ПЛЕЧОВОГО СУГЛОБА

Чепурненко Євгенія Володимирівна

Національний університет фізичного виховання та спорту України,
магістрант

Вступ. Ушкодження проксимального відділу плечової кістки, за даними різних авторів, складають від 3 до 8% серед усіх травм опорно-рухового апарату і 32-63% серед травм плеча. При цьому 65,2% переломів цієї локалізації припадає на хворих старіше 55 років]. Зазначена патологія відноситься до розряду тяжких, бо приводить до порушення функції не тільки плечового суглоба, а й усієї верхньої кінцівки [1] та в останнє десятиріччя лікується оперативно [2]. З огляду на важливу роль верхньої кінцівки в забезпеченні нормальної життєдіяльності людини, високу частоту переломів проксимального відділу плечової кістки та значний відсоток незадовільних результатів лікування цієї патології, існує необхідність удосконалення методики післяопераційної реабілітації, спрямованої на відновлення функції

верхньої кінцівки, зниження больового синдрому і відновлення фізичної активності [3,4,6].

Мета роботи. Підвищення ефективності відновлення осіб із внутрішньосуглобовими ушкодженнями плечового суглоба шляхом оптимізації застосування засобів фізичної реабілітації.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; педагогічний експеримент (анкетування, тестування); інструментальні методи: гоніометрія; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Складність лікування даної патології полягає в суперечливих вимогах: з одного боку, необхідно забезпечити спокій ураженому суглобу з метою зрощення кісткових відламків, загоєння травмованих м'яких тканин, з іншого боку, для відновлення функції суглоба занадто тривала іммобілізація шкідлива, тому що нерідко призводить до розвитку незворотних змін у кістково-хрящових елементах і у колосуглобних тканинах [8].

Лікування переломів і вивихів плеча повинне проводитися в спеціалізованій лікувальній установі й бути комплексним, включати відповідний руховий режим, медикаментозну симптоматичну терапію, кінезотерапію, масаж, фізіотерапію, ерготерапію. При лікуванні внутрішньосуглобних переломів і вивихів плеча використовуються наступні методи: консервативний, оперативний і функціональний, але найчастіше застосовується метод МОС [7, 8].

Рання та комплексна реабілітація - найбільш перспективний метод відновлення функції ушкодженої кінцівки. У комплексному відновному лікуванні широко використовуються засоби фізичної реабілітації – терапевтичні та пліометричні вправи, масаж, постізометрична релаксація [5, 9].

Розроблена програма фізичної терапії складалася з трьох періодів.

Терапевтичні вправи призначають із 2-3 дня після травми. У першому періоді (2 тижня) спеціальні вправи виконуються при гарному розслабленні

м'язів, що оточують плечовий суглоб. Хворий виконує рухи в пальцях руки, легкі махові рухи в плечовому суглобі й у дистальних суглобах ушкодженої кінцівки. Залежно від загального стану призначаються вправи загальнотонізуючого характеру. Масаж здорової симетричної кінцівки проводять із 2-3 дня після перелому, на стороні перелому виконують поза вогнищем - вище або нижче перелому, залежно від його локалізації.

У другому періоді тривалістю 4 тижні в заняття включаються вправи, що сприяють підніманню кінцівки до горизонтального рівня. Вони виконуються в полегшених положеннях, при вкороченому важелі кінцівки, за допомогою здорової руки або гімнастичного ціпка. Постійно виконуються й вправи на розслаблення. Усі вправи повинні виконуватися в межах безболісності. У цьому періоді проводиться масаж і електростимуляції м'язів плечового поясу, магнітотерапія, теплові процедури й бальнеотерапія.

У третьому періоді, який починається тоді, коли хворий виконує вільно активні рухи ушкодженою рукою й утримує її у антигравітаційному положенні, виконуються спеціальні вправи із предметами й різні види ерготерапії.

Оцінка результатів реабілітації проводилася з урахуванням вихідних показників дослідження до реабілітації й показників, отриманих після реабілітаційних заходів. Ураховувалися зміни скарг, клінічних проявів, тестові оцінки обсягу рухів, сили м'язів, даних інструментальних методів і т.д. Проведена статистична обробка матеріалів.

При аналізі параметрів відведення в плечовому суглобі можна констатувати, що амплітуда рухів у всіх групах вірогідно відрізнялася від показників попередніх досліджень. Особливо слід зазначити достовірне збільшення кута $171,3 \pm 16,2^\circ$ в основній групі стосовно контрольної $164,5 \pm 18,4^\circ$ ($p < 0,05$). Виявлені кількісні зміни в тесті «Оцінка сили м'язів». Найбільші зміни були відзначені в категорії «При приведенні»: $2,9 \pm 0,17$ в основній групі й $2,1 \pm 0,12$ у контрольній ($p < 0,05$).

Після реабілітації кількість балів «біль при виконанні рухів» склала $4 \pm 1,8$ бала в основній групі й $7,2 \pm 1,7$ у контрольній. Ці показники свідчать про ефективність запропонованого нами комплексу, спрямованого на поліпшення рухливості суглоба. Руховий тест на пасивну гнучкість плечового суглоба оперованої кінцівки - "захоплення пальцями кистей за спиною" хворі основної групи виконали в середньому через 4,8 місяця після операції, а контрольної - через 5,9 місяця.

Таким чином можна констатувати переваги розробленої програми фізичної реабілітації хворих із внутрішньосуглобовими ушкодженнями плечового суглоба.

Висновки. Таким чином можна констатувати, що добір засобів ФР базувався на підставі анатомо-біомеханічних особливостей плеча; клініки травми, віку, статі, фізичної підготовленості й супутніх захворювань пацієнтів; сили й іррадіації болю; періоду реабілітації й протипоказань, відповідно до певного періоду: перший період – ізотонічні та ізометричні скорочення м'язів оточуючих плечовий суглоб, розслаблюючі вправи; функціональний період – ізометричні вправи для м'язів плечового поясу і грудної клітини, розслаблюючі - для зниження болю і зменшення проявів міогенних контрактур, дозоване зміцнення м'язів плеча і плечового поясу, збільшення амплітуди рухів, коригуючи вправи, маятнікоподібні рухи, вправи з обтяженням; третій заключний період – загальнозміцнюючі і розслаблюючі вправи.

Список літератури:

1. Лікувальна фізкультура в післяопераційному періоді у хворих з пошкодженнями проксимального відділу плечової кістки: Метод. рек. / М.О.Корж, Л.Д.Горидова, О.А.Тяжелов, Д.В.Прозоровський, В.А.Стауде. – Харків: Крокус, 2002. – 16 с.
2. Аскерко Э. А. Восстановительное лечение больных после реконструктивных операций на ротаторной манжете плеча / Э. А. Аскерко // Новости хирургии. - 2006. - Т.14, № 3. - С. 42-50.

3. Луковская О. Методы и средства физической реабилитации при вывихах больших суставов верхней конечности / Ольга Луковская // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського нац. ун.-ту імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт. Луцьк, 2014. – Вип. 16. – С. 141 - 145.
4. Davies A.M. Imaging of the shoulder. Techniques and applications / A.M. Davies, J. Hodler. - Berlin: Springer, 2004. 670 p.
5. Адель М.А. Марайта Обоснование программы физической реабилитации после артроскопической реконструкции ротаторной манжеты плеча / Адель М.А. Марайта, Ю.А. Попадюха, В.С. Назаренко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2015. - № 1. – С. 16 –21
6. Андрійчук О. Я. Механотерапія при відновленні проксимального відділу плечової кістки /О. Я. Андрійчук // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського нац. ун.-ту імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт. – Луцьк, 2014. – Вип. 16. – С. 125 – 129.
7. Анкин Н.Л., Травматология. Европейские стандарты диагностики и лечения / Анкин Н.Л., Анкин Л.Н. – К.: «Книга-плюс», 2016. – 512 с.
8. Калмиков С, Калмикова Ю. "Актуальні питання фізичної терапії при вогнепальних ушкодженнях діафізу плеча." Слобожанський науково-спортивний вісник 2018, 1 (63): 24-30.
9. Остроушко О. Д. Концептуальні підходи до реабілітації ураженого проксимального відділу плечової кістки в екстремальних умовах / О. Д. Остроушко, Ю. А. Попадюха // Proceedings of the 6th International Academic Congress "Science, Education and Culture in Eurasia and Africa" (France, Paris, 23-25 March 2016). Volume VI. "Paris University Press", 2016 – 300-305 p.

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

Черпаха Д.В.

аспірант

Вінницький національний технічний університет

Вступ. Одним із перспективних напрямків розв'язання стратегічних задач будівельного комплексу є використання промислових та твердих побутових відходів в технології виробництва будівельних матеріалів. Переробка і використання таких відходів вигідна як з економічної, так і екологічної точки зору, адже одночасно відбувається звільнення значних земельних угідь від накопичених відвалів шкідливих хімічних відходів і зниження витрат на їх формування та утримання [1-4].

Основний текст. Найбільшу кількість промислових відходів накопичують підприємства гірничодобувних, металургійних та теплоенергетичних галузей. Колосальне накопичення таких відходів порушує екологічну рівновагу в природі, є джерелом забруднення навколишнього середовища. Використання техногенних промислових відходів підприємств даних галузей в будівельній індустрії дозволить вирішити ряд задач: екологічну, економічну та соціальну [5].

Перепоною для повномасштабного використання техногенних промислових відходів в галузі будівельних матеріалів є наявність у їх складі природних радіонуклідів. За результатами проведених аналітичних досліджень встановлено, що сумарна питома активність для фосфогіпсу складає 56,9 Бк/кг, золи-винос – 284 Бк/кг, червоного шламу – 450 Бк/кг [5-6]. Тому можна стверджувати, що використання таких відходів у виробництві будівельних виробів можливе без всяких обмежень.

Аналіз наукових досліджень і практичний досвід використання золи-винос, показує-економічну доцільність використання відходів ТЕС при виробництві цементу та інших будівельних матеріалів [7-8]. У зв'язку із складним економічним становищем в країні виникає необхідність використання промислових відходів при виробництві будівельних матеріалів.

При згоранні вугілля на теплових електростанціях в Україні щорічно утворюється 7- 9 млн тонн золи-винос та шлаків. Основні складові золи-винос - SiO_2 , Al_2O_3 перебувають переважно у вигляді скловидних фаз, тому їх можна вважати інертними компонентами. Кількість SiO_2 , Al_2O_3 , Fe_2O_3 , CaO суттєво впливає на основні фізико-хімічні властивості золи виносу.

В роботах [8-10] авторами встановлено, що активність золи зростає із збільшенням вмісту SiO_2 , Al_2O_3 , Fe_2O_3 . Руйнування скловидної оболонки відкриває доступ до реакційно здатних складових компонентів, проявляється найважливіша її властивість – здатність реагувати з гідроксидом кальцію $\text{Ca}(\text{OH})_2$, який виділяється при гідратації цементу.

Бокситовий червоний шлам утворюється як побічний продукт при виробництві алюмінію. Одним із основних шляхів утилізації червоного шламу в сфері будівельного виробництва є використання його у якості залізоглиноземистого компоненту сировинної суміші при виготовленні портландцементного клінкеру. Сировинні суміші, що містять червоний шлам, відрізняються високою реактивною здатністю при випалюванні. Оксид заліза і луки, що знаходяться в шламі, знижують температуру появи рідкої фази і ти самим сприятливо впливають на реакційну здатність оксиду кальцію [11-13].

Авторами в роботах [14-15] доведено, що додавання бокситового шламу до складу золоцементної суміші забезпечує інтенсифікацію процесів новоутворень мінерально-фазового складу комплексного в'язучого. Додавання до складу попередньо активованих золо-шламових сумішей 20-30 % мас портландцементу М400 забезпечує отримання механічної міцності зразків на стиск 12 – 16 МПа.

Висновки. В результаті проведених аналітичних досліджень встановлено, що такі промислові відходи як золи-винос, фосфогіпс та червоний бокситовий шлам можна успішно використовувати у технологіях виробництва будівельних матеріалів. Встановлено, що додавання золи-винос та бокситового шламу до складу будівельної суміші забезпечує інтенсифікацію процесів новоутворень мінерально-фазового складу комплексного в'язучого і сприяє покращенню фізико-хімічних та реологічних властивостей бетонної суміші.

Список літератури:

1.Березюк О. В. Математичне моделювання прогнозування об'ємів утворення твердих побутових відходів та площ полігонів і сміттєзвалищ в Україні / О. В. Березюк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві : Науково- технічний збірник. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2009. – № 2(7). – С. 88-91

2.Сердюк В. Р. Ефективні заповнювачі для ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, О. В. Христин // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. - 2013. - № 1. - С. 28-32.

3.Березюк О. В. Моделювання поширеності способів утилізації звалищного газу для розробки обладнання та стратегії поводження з твердими побутовими відходами / О. В. Березюк // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 5. – С. 65-68.

4.Березюк О. В. Регрессионная зависимость объёма биореактора от суточной массы перерабатываемых твердых бытовых отходов / О. В. Березюк, М. С. Лемешев, Л. Л. Березюк // Оралдың ғылым жаршысы (Уральский научный вестник, Казахстан). – 2014. – № 42 (121). – С. 58-62.

5.Сердюк В.Р. Об'ємна гідрофобізація важких бетонів / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

6.Berezyuk O. V. Dynamics of hydraulic drive of hanging sweeping equipment of dust-cart with extended functional possibilities / O. V. Berezyuk, V. I. Savulyak //

TEHNOMUS – New Technologies and Products in Machine Manufacturing Technologies. – Suceava, Romania, 2015. – No 22. – P. 345-351.

7. Сердюк В. Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Будівельні матеріали, виробництва та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170.

8. Лемешев М. С. Легкі бетони отримані на основі відходів промисловості / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново: МАРКОВА АД, 2015. – № 1 (38). Том 13. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 111-114.

9. Сердюк В. Р. Комплексне в'язуче з використанням мінеральних добавок та відходів виробництва / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Будівельні матеріали, виробництва та санітарна техніка. Науково-технічний збірник. – 2009. – Випуск 33. – С. 57-62.

10. Лемешев М. С. Ресурсозберігаюча технологія виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів / М. С. Лемешев, О. В. Христич, С. Ю. Зузяк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 1. – С. 18-23.

11. Сердюк В. Р. Золоцементне в'язуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.

12. Лемешев М. С. Антистатичні покриття із електропровідного бетону / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2017. – № 2. – С. 26-30.

13. Лемешев, М. С. Комплексна переробка техногенних відходів хімічної промисловості та металообробних виробництв / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Materiály XI Mezinárodní vědecko-praktická konference «Aktuální vymoženosti vědy – 2015». – Praha: Publishing House «Education and

Science» s.r.o, 2015. – Díl 7. Fyzika. Matematika. Moderní informační technologie. Výstavba a architektura. Technické vědy. – S. 60-62.

14. Ковальський В. П. Обґрунтування доцільності використання золошламового в'язучого для приготування сухих будівельних сумішей / В. П. Ковальський, В. П. Очеретний, М. С. Лемешев, А. В. Бондар // Ресурсоекономні матеріали, конструкції, будівлі та споруди. – Рівне : Видавництво НУВГіП, 2013. – Випуск 26. – С. 186-193.

15. Очеретний В. П. Активация компонентів цементнозолних композицій лужними відходами глиноземного виробництва / В. П. Очеретний, В. П. Ковальський, М.П. Машницький // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2006. – № 4. – С. 5-19.

*Тематика: Інші професійні науки
(природничі науки)*

ДОСЛІДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ *TARAXACUM OFFICINALIS* L.

Черненко Т.В.

студентка 4 курсу спеціальності «Біологія»,

Журавель Н.М.

канд. біол. наук, доцент кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова м. Київ, Україна

Taraxacum officinalis – багаторічна лікарська трав'яниста рослина роду Кульбаба, родини Айстрові (*Asteraceae* L.) Має стрілоподібне стебло, висотою 15-30 см. Листки зібрані у прикореневу розетку (з якої навесні виростають безлисті порожнисті квіткові пагони 10-35 (до 50) см заввишки. Листки

перисто-розсічені, ланцетні, 10-25 см завдовжки. Коренева система стрижнева, досить потужна, заглиблена у ґрунт на 20-60 см, головний корінь 1-2 см завширшки, ззовні червонувато-бурий, всередині – білий, на зламі чи пошкодженні виділяється гіркий молочний сік (латекс). Суцвіття кульбаби – кошики діаметром 3-5 см, розташовані на верхівках стебла. Обгортка суцвіття дворядна, горбкувата, буро-зелена. Квітки язичкові, двостатеві; віночок яскраво-жовтий. Плід сім'янка, сірого або сірувато-бурого кольору, її розширена частина 3-4 мм завдовжки, зверху вкрита гострими горбками з чубками шорсткуватих волосків. Насіння клиноподібне, досягає у травні - червні. Репродуктивна здатність – до 12 тис. насінин на одній рослині. Проростає в межах температур від 2-22°C, у березні – травні. У перший рік утворюється розетка і корінь [1].

Усі частини рослини можна використовувати, оскільки вони володіють лікувальними властивостями. У зелених листках та стеблах молодих рослин міститься багато вітаміну В1, В2, С також присутні вітаміни токоферол (вітамін Е), К, РР. Вони цінуються за високий вміст каротину, Fe, P, Co та інших корисних мікроелементів. Крім вітамінів, до складу кульбаби входять такі корисні речовини як Ca, Fe, K, Mn, Na, Se, P, Mg, Zn, Cu. Використання кульбаби дозволяє наситити організм корисними сполуками, стеринами, лютеїном. Листки кульбаби містять аскорбінову кислоту (50-70 мг/100 г), каротин (6-8 мг/100 г), альфа-токоферол, солі кальцію, фосфору [2].

Корені кульбаби лікарської містить гірку речовину тараксацин (до 10%), тритерпенові сполуки (тараксерол, тараксастерол, андростерол, гомотаксастерол, амірин та інші), стерини (β -ситостерин, стигмастерин), флавоноїди (космозіїн, лютеолін-7-глюкозид), нікотинову кислоту, холін, тараксол, цукор (левульоза), інулін (до 24%, а восени до 40%), нікотинамід, смоли, віск, каучук (до 3%), жирну олію, слиз тощо [3].

У хімічному складі сировини даного виду наявні біологічно активні речовини з жовчогінною, спазмолітичною, послаблюючою, седативною дією на організм людини. Встановлено, що біологічно активні речовини кульбаби

чинять також протитуберкульозну, антиканцерогенну та антигельмінтну дії на організм, використовуються для лікування цукрового діабету, атеросклерозу, під час ішемії, для лікування порізів та інших пошкоджень шкіри. Кульбаба є носієм антитоксичної дії, стимулює серцево-судинну систему, використовується під час лікування артритів, для видалення бородавок, при холециститі, ексудативному діатезі. Проте існують протипоказання, коли не рекомендується лікуватися засобами з кульбаби – під час гастриту та виразки шлунку; також необхідно уникати передозувань, що спричиняють діарею або блювання [4, 5].

У традиційній медицині *Taraxacum officinalis* є важливим компонентом для багатьох лікувальних препаратів. Це офіційна рослина. З косметичною метою використовують відвар на пару з квіток кульбаби: ним зводять бородавки, пігментні плями і ластовиння. Засоби для обличчя на основі кульбаби дбайливо очищують шкіру, тонізують та надають їй рівного тону і роблять гладенькою та еластичною, видаляють відмерлі клітини та звожують [6].

Щоб довести чи спростувати літературні дані щодо протипухлинної дії сировини кульбаби лікарської, у лабораторії кафедри ми провели експериментальне дослідження цитостатичної активності екстрактивних речовин сировини *Taraxacum officinalis* L. за стандартною методикою В.Б. Іванова, Є.І. Бистрової і І.Г. Дубровського [7]. Суть його в тому, що під час вибіркового гальмування мітозу на головних коренях проростків рослин тест-об'єктів бічні корені не утворюються, ріст головних коренів значно пригнічується, хоча відбувається диференціація клітин. Як тест-об'єкт для таких досліджень використовують проростки огірка, оскільки характерною особливістю огірка та інших рослин родини *Cucurbitaceae* є ранній розвиток бічних коренів на головному. Нами взяті насіння огірка сорту „Виноградне гроно F1”. Насіння розкладали по 10 шт. у чашки Петрі діаметром 10-12 см на кола з фільтрувального паперу, змочені в розчині екстрактивних сполук сировини, а саме молоді листки *Taraxacum officinalis* L., зібрані в осінню пору

вегетації. Для приготування робочого розчину прокип'ятили 5 г свіжої рослинної сировини (молоді зелені листки та стебла) у 100 мл дистильованої води з додаванням лимонної кислоти (25 мг) в якості консерванту. Готувалася серія послідовних розбавлень за схемою:

№ чашки Петрі	Екстракт з конц.50 мг/мл [мл]	Дистильована вода [мл]	Робоча концентрація розчину [мг/мл]
1	–	10	0
2	1	9	50
3	2	8	100
4	3	7	150
5	4	6	200
6	5	5	250
7	6	4	300
8	7	3	350
9	8	2	400
10	9	1	450

Виклавши на фільтрувальний папір насінини тест-об'єкту, додали по 10 мл отриманого розчину з різною робочою концентрацією. Чашки Петрі з досліджуваним матеріалом помістили в термостат для пророщування при температурі +22°. Спостереження проводилися на 3-ю добу. За допомогою міліметрового паперу і лінійки робилося по три заміри з кожного проростка: 1) кількість бічних коренів, 2) довжина головного кореня, 3) довжина гіпокотіля. Також підраховувалась схожість насіння відносно контролю у %. Чашки нумерувалися від 1 до 10 відповідно концентрації екстракту: контроль брали з концентрацією 0 мг/мл, тобто власне дистильовану воду (практикою встановлено, що дистильована вода сама чинить певний цитостатичний вплив на проростки).

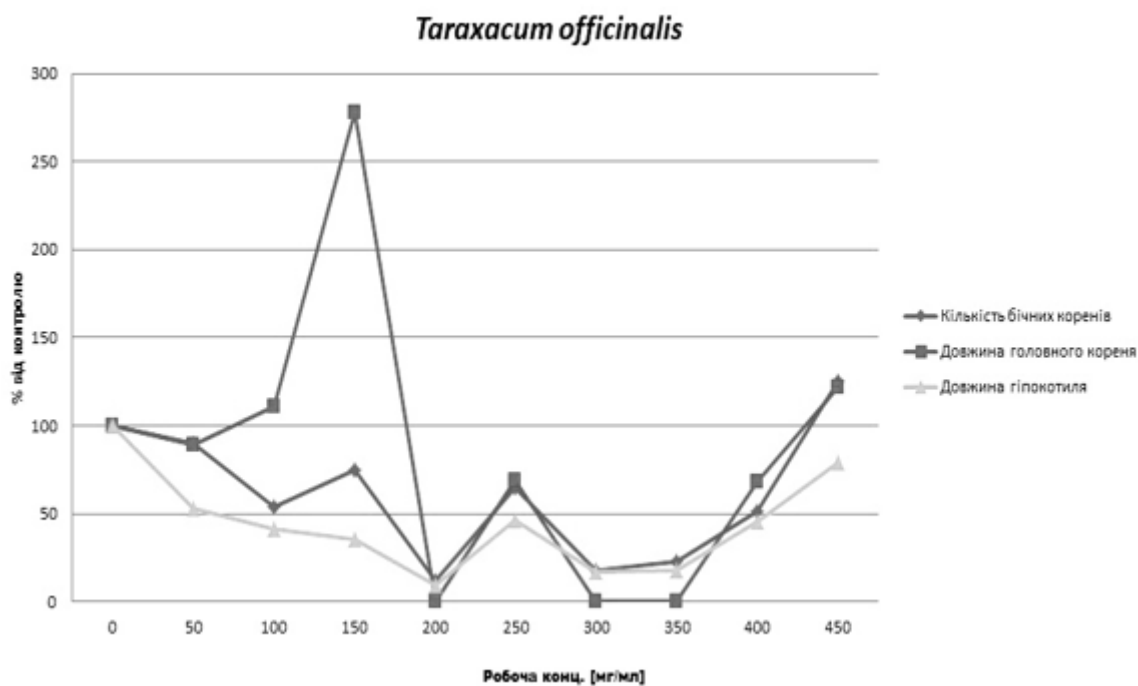
На основі експерименту оформлено зведену таблицю результатів:

Роб. конц. реч-н [мг/мл]	К-ть бічних коренів		Довж. гол. кореня [мм]		Довжина гіпокотилія [мм]		Схожість %
	серед- ня	%*	серед- ня	%*	серед- ня	%*	
0 (контр.)	33,4	100	9	100	21,7	100	90
50	30	90	8	89	11,5	53	90**
100	18,1	54	10	111	8,8	41	87
150	25	75	25	278	7,5	35	67**
200	4	12	-	-	2	9	83
250	21,6	65	6,2	69	10	46	87
300	6	18	-	-	3,7	17	73
350	7,5	23	-	-	4	18	37
400	17,1	51	6,1	68	9,7	45	70
450	41,6	125	11	122	17,2	79	67

Примітки: 1. * – % від контролю.

Кількість бічних коренів є основним показником цитостатичної активності екстрактивних речовин. Оскільки механізм гальмування проліферації є множинним, тобто одночасно впливають декілька факторів, додатковими характеристиками є середня довжина головного кореня (у мм) і середня довжина гіпокотилія (у мм). Довжина головного кореня є індикатором активності фітогормону гетероауксину, а довжина гіпокотилія – активності цитокінінів.

На основі даних таблиці побудовано графік:



Як видно з графіку, екстрактивні речовини об'єкту досліджень, робоча концентрація якого 150, 200, 450 мг/мл, є інгібіторами проліферації за показником кількості бічних коренів і проявляють себе як слабкі цитостатики. Решта концентрацій екстракту діють як інгібітори приросту бічних коренів. За показником довжини головного кореня в робочій концентрації 150 мг/мл крива має різкий висхідний характер, отже, речовини є активними цитостатиками, а в концентраціях 200-350 мг/мл, навпаки, проявляють себе стимуляторами проліферації. За показником довжини гіпокотила, тільки в концентрації 250 мг/мл речовини є слабким цитостатиком.

Отже, з'ясовано, що екстрактивні сполуки пагонів кульбаби у нашому досліді не є активними онкопротекторами, а тому використання їх із даною метою не може бути ефективним, але на нашу думку, дане питання потребує подальших досліджень.

Список літератури:

1. Корнієнко С. Кульбаба лікарська - опис рослини [Електронний ресурс] / Сергій Корнієнко // Комунальна організація "Шосткинська міська станція юних натуралістів". – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://shostka-flora.in.ua/publ/botanika/likarski_roslini/kulbaba_likarska_opis_roslini/4-1-0-157.

2. Яблонська К. М. Інтенсифікація процесів отримання біологічно активних речовин з кульбаби лікарської (*Taraxacum officinalis*) / К. М. Яблонська, Л. О. Косоголова, З. М. Романова. // Наукові праці НУХТ. – 2016. – №13. – С. 38-43.

3. Волохін Є. "Кульбаба лікарська" [Електронний ресурс] / Євген Волохін // "ІСИХІЯ". – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://isykhiya.blogspot.com/2015/03/blog-post_36.html.

4. Черненко Т.В. Особливості біохімічного складу *Taraxacum officinalis* L. у зв'язку з її лікарськими властивостями// Освіта та наука у вимірах ХХІ століття: матеріали звітно-наук. конф. студентів, (Київ, 3-6 квітня 2017 р.) / Ф-т природничо-географічної освіти та екології. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 140.

5. Одуванчик лекарственный (*Taraxacum officinalis*) – Москва: "ЭКСМО", 2005. – 1088 с. – ("Большая энциклопедия народной медицины").

6. Одуванчик в медицине, косметике, кулинарии Источник: <https://www.myjane.ru/articles/text/?id=17013> [Електронний ресурс] // "МедиаФорт". – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.myjane.ru/articles/text/?id=17013>.

7. Иванов В.В., Быстрова Е.И., Дубровский И.Г. Проростки огурца как тест-объект для обнаружения эффективных цитостатиков. // Физиология растений. - К.: Наук. думка. - т.31. - с. 195-196.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

Чернишов Олександр Юрійович

Донецький державний університет управління,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту
виробничої та невиробничої сфери,
ORCID ID 0000-0003-0422-2252

У сучасній світовій практиці набула розвитку ефективна тенденція ведення бізнесу, за якої компанії, концентруючись на визначальних напрямках комерційної діяльності, делегують виробництво проміжних продуктів і надання широкої низки послуг іншим фірмам (аутсорсинг), у тому числі підприємствам малого бізнесу, що в умовах створення кластерів впливає на особливості та форми його розвитку. За наявності суттєвої мотивації до об'єднання у кластери, для багатьох малих і середніх фірм організація такого співробітництва є надзвичайно важливим завданням, яке потребує креативності, завзятості і нестандартності у прийнятті рішень, тісного співробітництва з конкурентами, постачальниками. У свою чергу створення оптимальних форм співробітництва вимагає від МСБ досить високого рівня стратегічного мислення, знань і технологій їх впровадження, професійного аналізу, проектної культури та високого рівня внутрішньої організації. Сьогодні у багатьох промислово розвинених країнах цілі галузі взаємодіють усередині кластерів, сприяючи мультиплікативному ефекту щодо збільшення робочих місць і обміну технологіями у національних економіках. Основою цього процесу є інтеграція науки, освіти, бізнесу і підготовки кадрів для інноваційного розвитку, що перетворилася у сучасний глобальний тренд, при цьому кожна країна з урахуванням особливостей своєї економіки, рівня розвитку знаходить власну нішу у глобальній інноваційній економіці.

У сучасній економічній літературі поняття «інноваційний територіальний кластер» включає організації регіональної інноваційної системи, яка може обслуговувати кілька кластерів, однак містить у собі більше компонентів «ланцюга цінностей», ніж регіональна інноваційна система і відрізняється від останньої у частині результатів діяльності кластера. Так, результатом діяльності інноваційного територіального кластера є інноваційні товари і послуги, а результатом діяльності регіональної інноваційної системи – патенти, дослідні зразки продукції, кадри для підприємств і організацій, що обслуговують кілька кластерів регіону [1]. Інноваційно-технологічний кластер розглядається як цілісна система нових продуктів і технологій, взаємозалежних між собою і сконцентрованих на певному відрізку часу та у певному економічному просторі, що генерує нові знання. Заслуговує на увагу визначення А. Міграяна, який класифікує інноваційний кластер як об'єднання різних організацій, що надає можливість використовувати переваги двох способів координації економічної системи – внутрішньофірмової ієрархії та ринкового механізму, швидко і ефективно розподіляти нові знання, наукові відкриття та винаходи [2]. Відмінною рисою кластера є те, що він об'єднує велику кількість учасників, що виконують різні функції, мають різні форми власності, проте системоутворюючим чинником є напрямок діяльності. У кластер входять наукові підрозділи, лабораторії і центри, мережі виробників, постачальників, споживачів, промислова інфраструктура, взаємозалежні в процесі створення та експорту інноваційної продукції, бізнес-інкубатори, технопарки, центри колективного користування науковим устаткуванням і кластерного розвитку, фінансові інститути. Окремо необхідно зауважити, що до інноваційного кластера обов'язковою складовою входить освітня установа, яка може бути учасником навіть декількох кластерів.

Інноваційне середовище, що генерує сталий розвиток інноваційно-освітньої діяльності на основі інтеграції освіти і науки, міжнародного співробітництва, соціального партнерства з підприємствами та бізнес-асоціаціями, а також «скупчення» проектів, досліджень, розробок і публікацій,

виконаних разом з колегами, створення, розвиток і трансфер нових знань і освітніх послуг – визначає нову структуру в галузі освіти: інноваційно-освітній кластер (ІОК). У зв'язку з необхідністю підтримки високого рівня комерційної привабливості науково-освітньої складової інноваційної діяльності, до ІОК залучаються кращі викладачі, вчені та студенти з різних регіонів і країн. Створення ІОК не лише сприяє зміцненню іміджу вищих і середніх професійних навчальних закладів, але й дозволяє:

1. зменшувати ступінь їх ризиків і невизначеності (додаткова підтримка з боку організацій-учасників кластера);

2. впроваджувати технологічні і організаційні інновації (активний обмін і використання нових професійних і виробничих технологій, на основі цільових договорів на надання методичної, консультаційної і консалтингової допомоги);

3. домагатися високої якості продукції і послуг (наявність сучасної інфраструктури, у тому числі інформаційної);

4. поліпшувати умови праці і підвищувати інвестиційну привабливість організацій-учасників (гармонізація освітньої, промислової і торговельної регіональної політики) [3].

Для виявлення сильних і слабких сторін майбутніх кластерів на початковому етапі аналізують ситуацію за наступними напрямками:

а) визначають кількість учасників (працівників, організацій), задіяних у даному секторі кластера, що створюється;

б) розраховують співвідношення витрат і доходів за низкою технологічних процесів: від постачання сировини до реалізації кінцевої продукції;

в) виявляють питому вагу локальних секторів у кластері, регіоні, країні;

г) прогнозують темпи зростання кластера [4].

Сьогодні у промислово розвинених країнах концепція «кластеризації» економіки набула значного розвитку, а у суттєвий елемент ефективного функціонування кластерів перетворилися підприємства малого бізнесу. В українській практиці кластерная політика в основному тільки формується,

адаптується до специфічних умов функціонування державної влади, науки і освіти, бізнесу і суспільства, у той час як за рубежом її метою є переважно підтримка кластерів, які вже існують і функціонують. Ключовим інструментом реалізації стратегії кластерного підходу в українських реаліях повинно стати створення «ефекту ромба» шляхом інтеграції бізнесу, науки, освіти і «нових інституцій розвитку», що надасть можливість сформувати ефективний механізм залучення прямих іноземних інвестицій і активізації зовнішньоекономічної інтеграції. При цьому у діяльності кластерів повинна відбуватися синергія трьох «т» – технології, таланта і толерантності, що надає можливість створювати нові ІОК. Комбінація автономії і конкуренції змушує університети бути більш продуктивними, конкуруючи за фінансові ресурси та диверсифіковані джерела фінансування, а ІОК і технологічні кластери дають підприємствам «швидкий старт», навчаючи методам сучасної інноваційної діяльності всіх потенційних учасників цієї сфери і прискорюючи їх розвиток у декілька разів у порівнянні з підприємствами, що починають у будь-якому іншому місці. І останнє, створення кластера дозволяє комплексно підійти до рішення завдання мотивації і закріплення молодих людей у сфері науки, освіти та інноваційного підприємництва. Однією з головних переваг роботи у ІОК є особиста мобільність (свобода вибору): педагог може викладати, одночасно працюючи у дослідницькій лабораторії, комерційній фірмі або створюючи своє власне мале інноваційне підприємство. Таким чином, функціонування ВНЗ у межах ІОК сприяє створенню ще однієї повноцінної інфраструктури «кар'єрних сходів» для самореалізації людини у сфері спеціалізації кластера.

Список літератури:

1. Кизим М. О., Хаустова В. Є. Український досвід формування кластерних структур. *Проблеми економіки*. – 2012. – № 1. – С. 3-11.
2. Мастихина А. Л. Преимущества вступления в инновационно-образовательный кластер. *Молодой ученый*. – 2014. – № 2. URL: <http://www.moluch.ru/archive/61/9234/>.
3. Аникин А. П., Фролова Н. Д. Кластеризация инновационно-

образовательного пространства. *Экономика и образование*. – 2012. – № 4 URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/klasterizatsiya-innovatsionno-obrazovatelno-goprostranstva>.

4. Ленчук Е. Б. Кластерный подход в стратегии инновационного развития зарубежных стран. *Проблемы прогнозирования*. – 2010. – № 5. – С. 38-51.

Тематика: Педагогічні науки

ПРОФЕСІЙНО-ХОРЕОГРАФІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Чернишова А.М.

Житомирський державний університет ім. Івана Франка,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецьких
дисциплін і методик навчання

Одним із механізмів удосконалення процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів є впровадження в систему діяльності вищих навчальних закладів ефективних моделей, технологій оволодіння знаннями та вміннями, орієнтованих на викладання хореографії.

У науковій літературі розробка проблем хореографічного мистецтва здійснюється в історико-аналітичному, проблемно-теоретичному, фольклорно-етнографічному та освітньо-методичному напрямках. Загальнотеоретичні основи професійної підготовки педагога-хореографа досліджувалися у працях Г.О. Березової, Л.А. Бондаренко, О.А. Бурля, А.Я. Ваганової, Є.П. Валукіна, С.Г. Забрєдовського, Є.В. Зайцева, Р.В. Захарова, С.Л. Зубатова, Ф.В. Лопухова, А.М. Мессерера, А.П. Тараканової, Т.С. Ткаченко, В.І. Уральської та ін.

Теорія та практика професійної підготовки педагога, зокрема вчителя початкових класів до викладання хореографії як навчального предмету, є

практично не розробленою та потребує всебічного комплексного вивчення, що вимагає створення якісно нової моделі та її реалізації у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування.

Основою усієї професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії виступає професійно-хореографічна складова, змістом якої є педагогічно адаптована система знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу, засвоєння якої забезпечує розвиток особистості дисциплінами спеціалізації "хореографія" (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Розподіл годин для дисциплін професійно-хореографічного циклу
(спеціальність "Початкове навчання. Хореографія")**

№ п/п	Назва спецдисципліни	Загальна кількість годин
1.	Теорія і методика класичного танцю	189
2.	Теорія і методика народно-сценічного танцю	216
3.	Теорія і методика українського народного танцю	81
4.	Теорія і методика сучасного (бального) танцю	108
5.	Мистецтво балетмейстера	216
6.	Теорія і методика історико-побутового танцю	27
7.	Історія хореографічного мистецтва	81
8.	Народний костюм та сценічне оформлення танцю	27
9.	Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом	81

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до викладання хореографії передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних дисциплін, спрямованих на формування основних якостей як педагога-балетмейстера, так і хореографа-виконавця. Крім того, навчальним планом передбачено викладання спецкурсів та спецпрактикумів,

тематика яких щорічно визначається профільною кафедрою і висвітлює актуальні проблеми розвитку хореографічного мистецтва, інноваційні методики викладання хореографії, творчий досвід авторських танцювальних шкіл.

У процесі освоєння спеціальних дисциплін майбутнім фахівцем у галузі хореографії вивчаються різні аспекти: місце і роль окремих видів танцю в розвитку хореографічного мистецтва; становлення системи викладання даного виду танцю. Відбувається освоєння техніки, стилю і манери виконання основних елементів (від найпростіших форм до закінченої композиції) різних видів танцю: народно-сценічного, класичного, українського народного, історико-побутового, спортивного бального та сучасного. Освоюються методи викладання різних видів танцю: правила використання рухів, побудова навчальних комбінацій, окремих частин уроку і уроку в цілому; специфіка проведення танцювальних занять в колективах різних форм і жанрових напрямків; твір навчальних етюдів; навички ведення уроків танцю [1].

Однією із значущих дисциплін спеціалізації "Хореографія", рекомендованих до вивчення у процесі професійної підготовки вчителя початкових класів, є "Теорія і методика класичного танцю", який вважається головним для спеціалістів-хореографів любого профілю. При вивченні основ класичного танцю визначається фізична підготовка кісткового, суглобозв'язкового і м'язового (анатомічного) апарату, що дозволяє освоювати технічно складні елементи і рухи танцю, розвивається художнє мислення, яке опрацьовує виконавську виразність. [2, с. 12-15].

У процесі вивчення дисциплін "Теорія і методика народно-сценічного танцю" та "Теорія і методика українського народного танцю" майбутні учителі початкових класів, які викладатимуть хореографію, опановують основи теорії та історії народної танцювальної творчості; вивчають джерела українського танцювального мистецтва та зарубіжних країн; отримують уявлення про хореографічну культуру і композицію танцю. Студенти опановують хореографічну лексику, основні танцювальні елементи і способи сценічної

обробки фольклорного танцю, визначають місце народного танцю в системі хореографічної культури, види малюнка танцю (прості і складні) [3].

Спеціальною дисципліною, що сприяє формуванню креативних здібностей майбутнього вчителя початкових класів, що викладатиме хореографію, в процесі професійної підготовки, є "Теорія і методика сучасного танцю".

Ключовою ідеєю сучасного танцю є прагнення педагогів-хореографів звільнитися від академічних традицій і канонів для втілення нових тем, сюжетів при створенні оригінального танцю, що обумовлює зміст навчальної дисципліни "Теорія і методика сучасного танцю": вивчення системи викладання сучасного танцю; освоєння техніки, стилю і манери виконання основних елементів танцю модерн, джаз-танцю та інших сучасних напрямків; вивчення методів викладання сучасного танцю (правила використання рухів, побудова навчальних комбінацій, окремих частин уроку і уроку в цілому) [4].

При вивченні дисципліни "Мистецтво балетмейстера" робиться акцент на діяльності вчителя як автора танцю; складових хореографічного твору (музика, танець, костюм, сценічне оформлення, виконавці) і композиційній побудові хореографічного твору; пластичній мові твору; темі, ідеї, змісту і формі танцю; сюжеті; структурі хореографічних творів; сценічному оформленні; художньому образі персонажа (героя) в танці і його розробці в різні епохи у творах видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів-хореографів; особливостях музично-хореографічної драматургії; стилі твору [5].

Таким чином, у межах спеціально-хореографічних дисциплін здійснюється практичне освоєння професії вчителя, що є визначальним чинником набуття необхідних особистісних та професійних якостей майбутніх фахівців у галузі хореографічного мистецтва та формування індивідуального хореографічного почерку вчителя початкових класів. У межах освоєння дисциплін спеціалізації майбутні вчителі здобувають необхідні компетенції, які є показниками сформованості компонентів індивідуального хореографічного почерку вчителя початкових класів, значущого для здійснення професійної діяльності.

Список літератури:

1. Гутковская Светлана. Профессиональная подготовка специалиста-хореографа в вузе : концептуальный подход. *Нова пед. думка : наук.-метод. журн.* 2012. № 2. С. 218-220.
2. Базарова Н., Мей В. Азбука классического танца : учебно-методическое пособие. 2-е изд. Л. : Искусство, 1983. 207 с.
3. Таранцева О.О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 20 с.
4. Полятков, С.С. Основы современного танца. 2-е изд. Ростов-на-Дону : Феникс", 2006. 80 с.
5. Есаулов И.Г. Хореодраматургия : (искусство балетмейстера). Ижевск : Удмуртский университет, 2000. 318, [1] с.

Тематика: Інші професійні науки

ЕКСПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК PR-ІНСТРУМЕНТ

Чечельницька Ганна Володимирівна

кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії та теорії держави і права,
викладачка кафедри психології та журналістики

Гнатко Ян Максимович

студент 2 курсу спеціальності «Журналістика»

Новіков Микита Юрійович

студент 2 курсу спеціальності «Журналістика»

Університет митної справи та фінансів, м.Дніпро

Стрімкий розвиток соціальних мереж, різноманітних платформ для ведення блогінгу, наявність доступного мобільного інтернету та гаджетів

створило зручне підґрунтя для використання рекламних і PR-технологій у значно більшому обсязі аудиторії, ніж у попередні часи. У цій праці ми будемо намагатися розібрати такий вид реалізації зав'язків з громадськістю як Event-PR, зокрема, експозиції. Яскравим прикладом є всевітні тематичні виставки певних комерційних товарів, такі як ITB Berlin чи TaiwanJewellery&GemFair. Вони дають можливість не тільки просувати нові товари гігантів індустрії: невеликі компанії чи окремі представники теж проводять самопрезентацію. В той же час є не тільки комерційна, але й соціальна сторона. Різні організації також проводять тематичні виставки задля підвищення престижу як свого, так і окремих учасників. Приклад: проведення виставки «Інноватика в сучасній освіті» в Києві[1].

На сучасному етапі розвитку вищі навчальні заклади України активно працюють з потенційною аудиторією. Ринкові умови вимагають конкурувати за абітурієнтів, і PR-технології можуть бути вирішальним фактором у цьому змаганні. Але в той же час, не треба забувати про те, що державні ВНЗ також беруть на свої плечі завдання виховання позитивних морально-етичних якостей студента, сприяння формуванню гідного громадянина України. Саме тому ми вважаємо музейно-експозиційну діяльність основою як зовнішнього, так і внутрішнього піару ВНЗ. Різноманітна музейна діяльність, що тематично вписується у діяльність університету, як мінімум підвищує престиж навчального закладу у очах абітурієнтів, і в той же час діє як елемент корпоративної реклами для діючих студентів вишу.

Виставкова діяльність як всевітня практика бере свій початок з середини XIX століття у таких країнах як Велика Британія, Франція та Австрія. Прикладом сучасних всевітніх виставок, що мають величезний вплив на ринок своєї продукції ми вважаємо таку виставку, як Е3, за допомогою якої спробуємо пояснити механізм рекламного впливу та піару на аудиторію. [2]

Перша виставка пройшла у 1995-му році у місті Лос-Анджелес, США, у Лос-Анджелеському конференс-центрі. На ній були репрезентовані розробники відео-геймінгу, виробники різних аксесуарів та технічного забезпечення. Тобто

цей захід є центральною річною подією у своїй сфері бізнесу, на якій представлені більшість «великих гравців» індустрії. Проігнорувати презентацію на ЕЗ є досить відчутним ударом по іміджу компанії, що говорить про великий вплив виставки на бізнес. По закінченню роботи експозиції спеціальне журі присуджує нагороди учасникам події, такі як найбільш ефектна презентація, чи навпаки, найбільш розчаровуюча. Масштаб охоплення цільової аудиторії величезний. Зацікавлені у новинах ринку покупці та різноманітні тематичні видання зі всього світу дивляться трансляцію у прямому ефірі.

Передумовам та підготовці до проведення різних акцій виставково-музейної діяльності, треба приділяти особливу увагу. Саме із передумов може розкритися їх, акцій, успіх. По-перше, місце проведення експозиції. Розташування впливає на прохідну можливість, а саме скільки людей фізично зможе відвідати захід. Найбільш вигідним до заохочення нової аудиторії місцем вважаємо центральні райони міста великих обласних центрів. Саме у цих районах знаходиться більше всього людей, що мають у собі якості потенційної аудиторії виставково-музейної діяльності. Саме ці райони міста та регіону мають стійку, дещо стереотипну характеристику культурних центрів, найбільш розвинену інфраструктуру, велику кількість потенційних платформ щодо проведення експозицій. Якщо локація розташована за містом, слід обов'язково вирішити питання транспортної доставки.. Найбільш ефективна та результативна діяльність можлива у установі, що контекстна до теми експозиції. Простим прикладом у місті Дніпро є різні експозиції історично-країнознавчої тематики у музеї імені Дмитра Яворницького, музейна експозиція «Митниця» та «Валюти світу» в Університеті митної справи та фінансів, виставки живописців у художніх музеях міста тощо.

Далі, по-друге, орієнтація на цільову аудиторію. Спочатку аналіз потенційної аудиторії за соціальними групами, інтелектуальним та культурним станом, особистими та економічними інтересами. Після визначення цільової аудиторії необхідно її інформувати та запросити за допомогою інформаційних засобів, таких як ЗМІ чи реклама (плакати, листівки, інформація на сайті

установи). Якщо розглядати цей пункт на прикладі музею митної справи, то цільовою аудиторією експозиції є можливі абітурієнти вищого навчального закладу, тобто ліцеїсти, учні 10-11-х класів, студенти коледжів, тощо, а також студенти 1-х курсів. Запрошення через персонал відбуватися у процесі навчання (для студентів) та під час так названих «Днів Абітурієнта», коли відбувається знайомство з університетом, наприклад, музей митної справи УМСФ працює в комплексі з іншими елементами заходу задля підсилення зацікавлення аудиторії. Окрім цього, відбуваються окремі екскурсії, запрошенням на які займається адміністрація заходу.

Виставкова діяльність характеризується домінуванням комерційної складової. Тому вони спрямовані, насамперед, на просування своєї продукції серед конкурентів та фірм, заохочення нових клієнтів, формування позитивного іміджу компанії організатора чи учасника, перетворення виставку на головну подію своєму сегменті ринку. Під час самого процесу проведення виставки, ми виділяємо такі головні інструменти PR-технологій, як візуальні та комунікативні.

Візуальні технології піару, перш за все, репрезентовані стендами. Саме від їх естетичного вигляду та масштабності і залежить зацікавленість потенційної аудиторії. Після фази зацікавлення, потенційні клієнти, що підходять до стендів, потрапляють до т.зв.комунікативної зони. Тобто далі головну працю виконує персонал стендів, що має встановити міжособистісну комунікацію, адже вступає у силу механізм захоплення уваги через діалог із представниками компанії. Головна мета цього діалогу – показати перевагу свого товару можливому партнеру чи покупцеві порівняно з асортиментом конкурентів через демонстрацію переваг та унікальності товару. Окрім цього, встановлення позитивного настрою у аудиторії, що пізніше буде асоціюватися із товаром фірми та буде формувати бренд. Тому, у узагальненому вигляді можливо привести такі пункти:

- Організація естетичного, привабливого стенду з продукцією, що дасть змогу захопити та привабити увагу цільової аудиторії.

- Комуникативна діяльність персоналу, що мають мати певні професійні навички для встановлення контакту з аудиторією у позитивному руслі та вигідно, порівняльно з конкурентами, представити свої товари. [4]

Мета діяльності з погляду організаторів, що зазначена у історичній відомості, майже не змінилася, а саме: заохочення більшої кількості учасників до виставки заради створення різноманіття, що приваблює аудиторію та підвищує престиж виставки. Просування своєї виставки у ЗМІ через сенсаційні презентації. Формування позитивного відгуку серед відвідувачів через задоволення їх потреб (наприклад, фуд-корти) та створення антуражу.

Музейну діяльність, у свою чергу, виділяє культурно-просвітницький, і вже у другу чергу комерційний характер. Важливою метою організаторів музейної діяльності є просування установи до широкої громадськості та формування постійної цільової аудиторії.

Виходячи з цього, наше бачення необхідних PR-інструментів під час проведення діяльності є: постійний моніторинг потреб, тематичних зацікавлень як сталої, так і потенційно нової аудиторії завдяки комунікації із гостями музею через персонал, екскурсоводів; проведення експозицій, що цікавить представників найбільшого сегменту аудиторії, урахування отриманих побажань аудиторії сталої; запрошення представників ЗМІ, широкої аудиторії, визначних особистостей, які після проведення експозиції реалізують широкий зворотній зв'язок.

На момент підготовки цього матеріалу, який ілюструє одну з розмаїття форм паблік рілейшенз, ми вже стикаємося з новими викликами. Впровадження карантину через COVID-19 суттєво обмежує особисті контакти, і ми маємо обирати додаткові стратегії, наприклад, онлайн. Музейні експозиції мають чудовий ресурс для трансляцій у мережі і це стає підґрунтям для подальшої розробки визначеної проблематики.[3]

Список літератури:

1. <http://vnz.org.ua/novyny/podiyi/11040-dvi-osvitni-vystavky-rozpochnut-svoju-robotu-22-zhovtnja>

2. <https://www.e3expo.com/index2>

3. <https://magazineart.art/theatre/kulturnyj-karantin-luchshie-onlajn-transljacii-jekskursijispektaklej/?fbclid=IwAR3qIbT6UdnBm97cu6bSbSScpstUJTM9WGab4IqJ2EvhlKG14RNCnXann88>

4. Баринов С.Б. Выставочная деятельность как способ позиционирования на рынке [Электронный ресурс] /Баринов С.Б // Библиотека маркетолога. – Режим доступа: <https://www.marketing.spb.ru/lib-research/segment/exhibition.htm>

Тематика: Інші професійні науки

ВПЛИВ ВМІСТУ РОСЛИННОЇ ОЛІЇ НА ВЛАСТИВОСТІ ПОЛІМЕРНИХ КОМПОЗИТІВ

Чобіт М.Р.

Васильєв В.П.

Слободянюк А.С.

Кафедра органічної хімії, ІХХТ, Національний університет „Львівська політехніка”, Україна, м. Львів, 79013, пл. Св. Юра 3/4.

e-mail: maksym.r.chobit@lpnu.ua

У харчовій промисловості та закладах громадського харчування України утворюється досить велика кількість олії, яка використовувалась під час обсмажування різноманітної харчової сировини та приготування страв, наприклад овочів та риби під час виготовлення консервів, приготування картоплі фрі, пампухів, чебуреків тощо. За рахунок протікання в олії при високій температурі під час контакту із харчовою сировиною, процесів термічного розкладу, окиснення, полімеризації тощо, в олії накопичуються шкідливі для людини речовини. Олія при цьому стає непридатною для

подальшого харчового використання. В той же час, сучасна промисловість потребує розроблення нових полімерних композиційних матеріалів, для створення яких необхідні наповнювачі, у тому числі і мінеральні із модифікованою поверхнею. Перспективною представляється спроба одночасного комплексного вирішення цих двох проблем одночасно.

Метою представленої роботи є демонстрація можливості використання великого вмісту (по відношенню до маси наповнювача) відходів харчової промисловості для модифікації мінерального наповнювача та пластифікації полімерів, їх подальшого використання для одержання наповнених полімерних композитів, а також визначення впливу такого модифікування наповнювачів на фізико-механічні властивості полімерних композитів.

Для модифікації використовували крейду. В якості модифікатора застосовували пересмажену соняшникову олію, яка використовувалась у закладах громадського харчування. Як полімерну матрицю використовували поліетилен низького тиску (ПЕНТ), а також поліефірну смолу КОРЕЗИНПОЛ 220 PTLI.

Модифікація мінеральних наповнювачів проходила за наступною методикою. У стакан об'ємом 250мл. поміщали мінеральний наповнювач та відпрацьовану олію у співвідношенні 20:1, а також дистильовану воду у співвідношенні 10:1 до наповнювача. Суспензію при постійному перемішуванні магнітною мішалкою витримували протягом 1-1,5год. Одержану суміш фільтрували за допомогою фільтрувального паперу та висушували в сушильній шафі при температурі 60°C до постійної маси. Можна припустити, що на поверхні наповнювача утримуються як молекули тригліцеридів, за рахунок фізичної сорбції, так і молекули жирних кислот, які утворились під час зберігання та смаження олії, що прищепились шляхом процесу хемосорбції. Модифікацію проводили у водному та безводному середовищах. За другою методикою безпосередньо змішували олію з наповнювачем, шляхом механічного перемішування компонентів. Така методика модифікування дозволить спростити технологічний процес та економити технічні та фінансові

затрати на водопостачанні та подальшої водоочистки. Аналогічно проводили досліди для одержання модифікованого мінерального наповнювача з вмістом олії 10%, 15%, 20%, 40%, тобто при співвідношенні крейди та олії – 10:1, 10:1,5, 10:2, 10:4 відповідно.

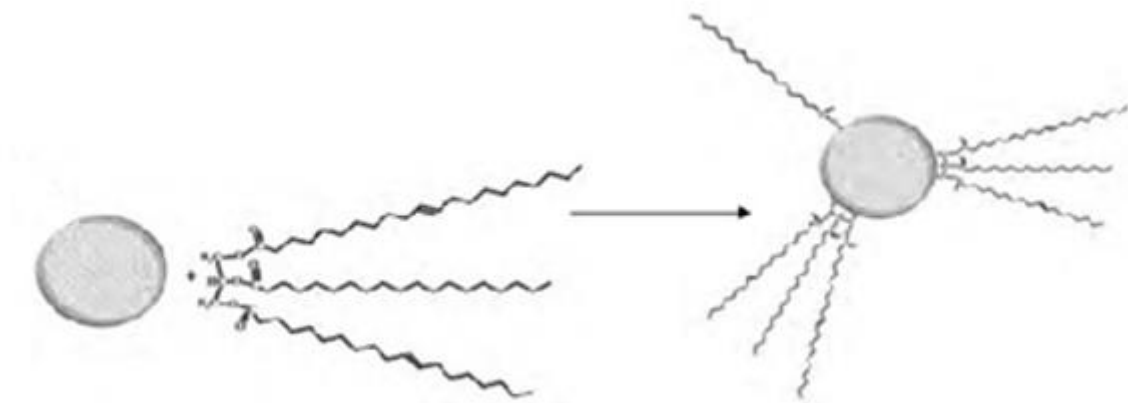


Рис.1. Схема модифікації мінерального наповнювача

Схема модифікації мінерального наповнювача наведена на рисунку. Можна зробити припущення, що на поверхні мінерального наповнювача утримуються молекули вихідних тригліцеридів внаслідок фізичної сорбції, а також молекули жирних кислот завдяки хемосорбційному процесу.

Для одержання наповненого композиту змішували мінеральний наповнювач із полімерним матеріалом у співвідношенні 40% мінерального наповнювача та 60% полімерної матриці.

В роботі досліджено одержання та властивості композитів на основі пластифікованого полівінілхлориду, поліетилену низької щільності та поліефірної смоли наповнених немодифікованою крейдою та крейдою модифікованою відпрацьованою соняшникомовою олією. Модифікацію проводили у водному та безводному середовищах. Показано, що введення в полімерний композит на основі полівінілхлориду крейди модифікованої відпрацьованою соняшникомовою олією в кількості 15% практично не впливає на показники міцності на розрив композиту, але при цьому дещо збільшуються показники відносного видовження порівняно з композитом наповненим

немодифікованою крейдою. Для полімерних композитів на основі поліетилену низької щільності показано, що збільшення кількості введеної олії в складі композитів призводить до зменшення показників міцності на розрив композитів при одночасному збільшенні відносного видовження. Для полімерних композицій на основі поліефірної смоли показано, що збільшення кількості введеної олії в складі композитів призводить до суттєвого збільшення ударної в'язкості.

Тематика: Інші професійні науки

ОДЕРЖАННЯ ПОЛІМЕРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ГАЛОГЕНОВАНОЇ РОСЛИННОЇ ОЛІЇ

Чобіт М.Р.

Панченко Ю.В.

Гевал Д.В.

Гевал М.В.

Кафедра органічної хімії, ІХХТ, Національний університет „Львівська
політехніка”, Україна, м. Львів, 79013, пл. Св. Юра 3/4.

e-mail: maksym.r.chobit@lpnu.ua

На сьогоднішній день через складну екологічну ситуації у світі, впливом техногенних чинників на здоров'я і безпеку життєдіяльності людини, особливої актуальності для хімії високомолекулярних сполук набувають дослідження, спрямовані на одержання матеріалів, які здатні до біологічного розкладу, біосумісні, і водночас є гідрофобними і нетоксичними. Такі композитні системи використовуються для покриттів та інших матеріалів, які є малотоксичними і можуть використовуватися для оздоблення інтер'єрів офісів, житлових приміщень тощо.

В цьому плані цікавими є мономери на основі рослинних олій, які мають у своєму складі тригліцериди жирних кислот з певною кількістю ненасичених зв'язків. Функціоналізація рослинних олій, включаючи харчові, не їстівні та некондиційні олії до епоксидів, приділяє сьогодні велику увагу багатьом дослідникам з наукових шкіл та промисловості. Рослинні олії, що складаються переважно з тригліцеридів, відіграють важливу роль у хімічній промисловості, завдяки притаманній їм біодеградабельності, доступності та різноманітним модифікаціям, а також екологічним проблемам та дефіциту нафтових джерел. За даними Statista, виробництво рослинних олій постійно зростає і становить близько 203,83 млн. тон у всьому світі у 2018–2019 роках. Рослинні олії також широко використовуються як сировина для виробництва мастильних матеріалів, косметичних засобів, ПАР, фарбувальних складів, покриттів і смол. Відходи рослинних олій, стали перспективною альтернативою використання тригліцеридів, оскільки вони володіють значним потенціалом для задоволення вимог матеріалів з низькою ціною, не потребуючи конкуренції з харчовими культурами. Крім того, неправильна утилізація відходів рослинних олій призводить до значної витрати кисню, що сильно шкодить водному середовищу. Використовуючи відповідні реагенти та каталізатори, рослинні олії можуть бути модифіковані в альтернативні сполуки за допомогою різних реакцій, таких як епоксидация, гідроксилювання, карбоксилювання, галогенізація, гідрування та окислення.

Підсумовуючи можна стверджувати, що одночасно вирішуються дві проблеми: утилізація відходів рослинних олій та заміна сировини мінерального походження на рослинне.

Метою представленої роботи була розробка методики галогенування олії та перевірка можливостей використання галогенованої олії для одержання полімерних матеріалів.

Для проведення галогенування олії готували водний розчин з іонами Cl^- . Водний розчин складався з: NaCl , NH_4Cl та соляної кислоти. До нього додавали відпрацьовану олію, одержану емульсію інтенсивно перемішували та термостатували при температурі 80°C . одержану галогенізовану олію тричі

промивали дистильованою водою та розділяли за допомогою ділильної воронки. В результаті отримали галогеновану олію іонами Cl^- (рис.1).

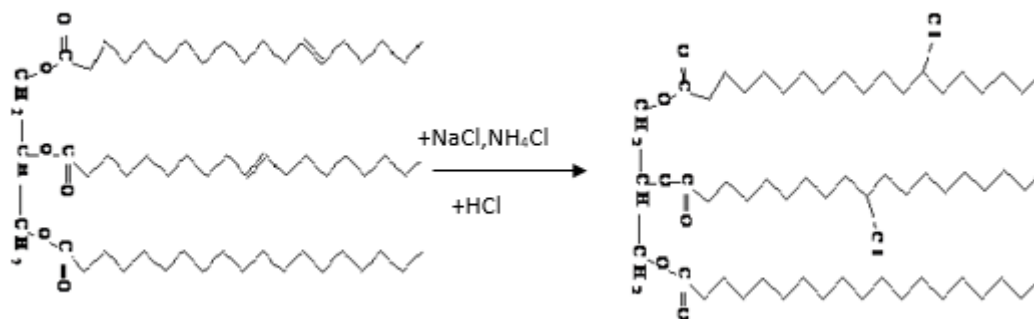


Рис.1. Хлорування олії

Зміни, що відбуваються в олії підтверджуються ІЧ спектральним аналізом. Смути поглинання в області 3010cm^{-1} та 977cm^{-1} , що свідчить про наявність подвійного зв'язку $\text{C}=\text{C}$ у вихідній олії. Також присутнє поглинання карбонільної групи (естерної) $\text{C}=\text{O}$ з частотою 1744cm^{-1} .

Після хлорування соняшникової олії на ІЧ спектрі (рис. 2) з'являються нові полоси поглинання. Особливо чітко це видно в області 720cm^{-1} , 704cm^{-1} , що свідчить про наявність $\text{C}-\text{Cl}$ груп та ймовірність проходження реакції приєднання хлору до молекул тригліцеридів.

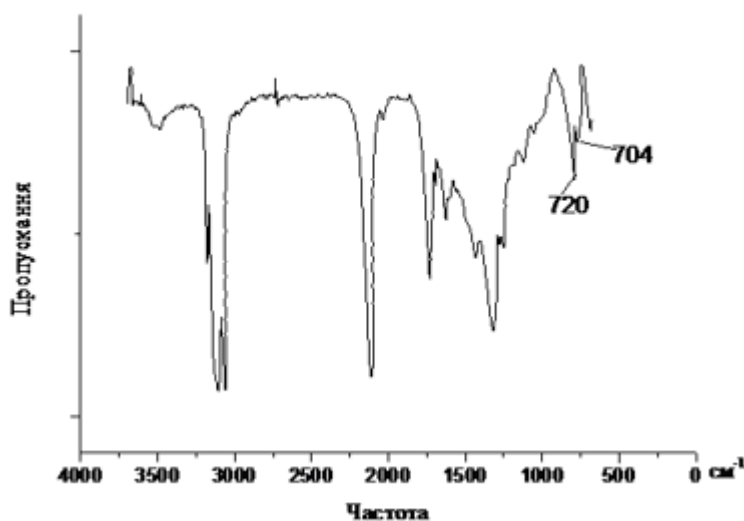


Рис. 2. ІЧ Спектр хлорованої олії

Одержану галогенізовану олію використовували для реакцій полімеризації з різними за функціональністю сполуками. Такими ко-мономерами були: гліцерин, 1,4-бутандіолдіакрилат, 4,4-діамінодифеніловий етер.

На основі проведених досліджень, були здійснені реакції одержання хлорованої рослинної олії, шляхом хлорування у водно-жировій емульсії. Запропонований метод відрізняється простотою, використанням нескладного обладнання, доступних та не дорогих реактивів. Використовуючи одержану хлоровану олію проведені реакції полімеризації з різною за функціональністю сполуками, для одержання полімерних матеріалів. Підтверджена їх структура за допомогою аналізу ІЧ-спектроскопії. Представлені високомолекулярні сполуки використані для одержання полімерних композиційних матеріалів методом полімеризації вінілових мономерів (стирол, бутилакрилат) в масі.

Тематика: Педагогічні науки

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ, ПОКАЗНИКІВ ТА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Чорноплат І.О.

аспірант кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка м Глухів, Україна

Сучасна вища педагогічна освіта має забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців, які володіють фундаментальними знаннями, професійними вміннями та навичками, досвідом творчого вирішення нових актуальних проблем в професійній діяльності, тобто вони повинні бути фахово компетентними у своїй справі. Одним із шляхів розв'язання даної проблеми є

запровадження компетентнісного підходу як концептуальної основи оновлення змісту, форм і методів навчання майбутніх фахівців, що полягає у зміщенні кінцевої мети освіти зі знань на компетентності. Тому ефективність професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання та якість освіти загалом визначаються рівнем сформованості фахової компетентності. Виявити цей рівень можливо завдяки використанню критеріального підходу, шляхом чіткого визначення критеріїв, показників та рівнів, тобто якісних і кількісних показників сформованості досліджуваного явища.

Проблему визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості умінь та навичок, різних видів компетентностей розв'язувало багато вчених, науковців, зокрема Ю. Бабанський, О. Барабаншиков, В. Беспалько, П. Городов, І. Ісайова, Н. Кузьміна, Л. Макарова, А. Маркова, М. Монахова, Г. Подчалимова, А. Реана, тавеликої кількості інших дослідників.

Вони наголошують, що необхідною теоретичною передумовою для дослідження системи контролю й оцінювання фахової підготовки є системне, цілісне уявлення про фахову компетентність майбутніх педагогів професійного навчання, обґрунтування критеріїв, показників і рівнів її сформованості.

У психолого-педагогічних дослідженнях для кількісної оцінки сформованості або розвитку компетентностей, підготовленості обґрунтовується доцільність використання різних критеріїв [1, с. 41].

Вони повинні встановлювати взаємозв'язки між компонентами досліджуваної системи; відобразити динаміку вимірюваного компоненту; охоплювати основні види фахової діяльності; поєднувати кількісні та якісні показники, в процесі появи яких можна робити висновок про рівень прояву цього феномену. При цьому критеріями фахової компетентності, виходячи з виділених її основних компонентів є поєднання теоретичної, практичної та мотиваційної готовності та здатності студента, кваліфіковано здійснювати професійну діяльність

Для оцінювання сформованості фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання ми пропонуємо використовувати однойменні компонентам критерії: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

Мотиваційний критерій полягає в ставленні студентів до майбутньої фахової діяльності, усвідомлення потреби в засвоєнні інформації та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Йому відповідають такі показники, як: усвідомлений вибір фаху; інтерес до професії педагога професійного навчання, прагнення стати професіоналом, глибоке переконання у необхідності спрямування професійної діяльності, впевненість студентів в особистій та суспільній значущості обраної професії.

Когнітивний критерій включає в себе знання, необхідні для виконання фахових функцій. Показниками цього критерію є усвідомлення рівня власної професійної підготовки; системність і глибина теоретичних знань з проблем професійної діяльності; здатність виявляти і корегувати недоліки в роботі; прагнення до професійного розвитку.

Діяльнісний критерій визначає уміння використовувати набуті знання на практиці та застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у фаховій діяльності. Показниками цього критерію є сформованість комплексу загальнопрофесійних вмінь (організаційних, управлінських, технологічних, проектувальних, соціально-комунікативних); уміння ставити мету й досягати професійного самовдосконалення; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз й самооцінку результатів діяльності; розвиток вольових якостей (наполегливість, дисциплінованість та інших) при виконанні навчальних завдань.

Рефлексивний критерій включає в собі уміння здійснювати оцінювання та самооцінювання власної фахової діяльності. Він визначається на основі таких показників: особистісна рефлексія (уміння оцінювати і аналізувати власну фахову діяльність (самодіагностика); здатність корегувати власні недоліки; прагнення до професійного розвитку; здатність до саморегуляції, самовдосконалення); комунікативна рефлексія (уміння оцінювати і аналізувати

фахову діяльність колег, здатність корегувати їх недоліки; уміння налагоджувати адекватний зворотній зв'язок у системі «педагог-учень»).

Схарактеризуємо рівні сформованості фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання: високий, середній, достатній та критичний, зміст вимог до яких наведено нижче.

Високий рівень характеризується здатністю забезпечувати максимальну продуктивність діяльності та проявляти сталість єдності думок, почуттів та дій, гармонією в суб'єктних характеристиках. Студентам цього рівня притаманний високий рівень знань, формуючих таке оперативне мислення, в структурі якого вони системно впорядковані та актуалізовані, дозволяють ставити та вирішувати творчі завдання під час фахової діяльності. Студенти відрізняються проявом ініціативи, самостійності, активності під час навчальної діяльності, активно використовують інформаційно-комунікаційні технології.

Достатній рівень характеризується властивістю забезпечити продуктивність діяльності. Це реалізується, головним чином, на рівні мотиваційної сфери. Студенти володіють ситуативними фаховими знаннями, які ще не набули сили мотивації, обмежені, безсистемні. Допускають незначні помилки або недостатньо швидко виконують прийоми роботи з комп'ютерною технікою, розв'язують задачі тощо, тобто практичні вміння вище середнього. Проявляють ситуативну залежність поведінки від зовнішніх факторів.

Середній рівень характеризується здатністю забезпечити досить високу продуктивність діяльності. Для студентів характерні необхідні знання, практичні вміння та навички, які дозволяють здійснювати професійну діяльність при контролі та консультативній допомозі викладачів та більш досвідчених колег. Цей рівень відрізняється узгодженістю прояву думок, почуттів, поведінки як єдності, але ця узгодженість достатньо негармонічна. В цьому проявляється недостатня розвиненість самостійності (суб'єктивності).

Критичний (низький) рівень характеризується неспроможністю забезпечити продуктивність діяльності (фахова компетентність не сформована). Відсутня пізнавальна активність в галузі фахової діяльності, знання носять

фрагментарний характер та проявляються на рівні знайомства з навчальним матеріалом, вміння працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями розвинені слабо, відсутнє вміння об'єктивного аналізу педагогічних ситуацій, має місце емоційно-моральна нерозвиненість. На заняттях студенти пасивні, у них відсутні мотиви позитивної поведінки, характерна підпорядкованість впливу конкретної ситуації, перевагу має негативна установка, галузь позанавчальної діяльності ігнорує.

Границі визначених рівнів рухомі. Вони відображають ряд протиріч, головне з яких – між сучасними вимогами до фахового рівня фахівця та реально досягнутим рівнем, що є рухомою силою розвитку його фахової компетентності в умовах сучасного педагогічного закладу освіти.

Список літератури:

1. Фотинюк В. Критерії, показники та рівні сформованості професійно-прикладної фізичної підготовленості інженерів-механіків авіаційної галузі. Теорія і практика управління соціальними системами. 2012. № 2. С. 40

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИКИ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Чувпило Р.І.

Комунальний заклад «Харківська спеціальна школа №7» Харківської
обласної ради, учитель, ID ORCID 0000-0001-5185-7109 chuvp@ukr.net,
(096)6503406

Процес глобалізації, інформатизації, стрімке зростання обсягу інформації вимагають від людини отримання нових знань, умінь, професій, навичок. Зв'язок України зі світовим співтовариством стимулює замовлення на творчих, конкурентоздатних фахівців, які постійно вдосконалюються.

У зв'язку з цим для сучасної школи актуальними є такі завдання: навчити учнів знаходити, обробляти, аналізувати, систематизувати, узагальнювати інформацію, виробити вміння орієнтуватися в світі, що швидко змінюється. У нашій школі для успішної реалізації вище поставлених завдань необхідно подолати в дітей мовленнєві недоліки. З'явившись, вони не зникають самі по собі; необхідно докласти величезних зусиль із боку логопеда, психолога, психоневролога, терапевта, вчителів і вихователів для їх усунення. Тільки комплексний вплив допоможе дитині поставити правильне мовлення, за допомогою якого буде здійснюватися її комунікативна функція.

Мовленнєві недоліки, якщо їх не усувати, ведуть до затримки психічного розвитку. Порушення різних структур мовленнєвої діяльності веде до порушення сприйняття, уваги, уявлення, пам'яті, розумових операцій (аналізу, синтезу, порівняння, контролю). Тому для таких дітей створена адаптована навчальна програма, яка містить мовленнєвий, пізнавальний, емоційно-вольовий та особистісний компоненти. Усунення порушень різних компонентів мовленнєвої діяльності вимагає диференційованого та індивідуального підходу при навчанні таких учнів. Це дає можливість задовольнити в кожній дитини потребу в освіті.

Для створення умов хоча б мінімального успіху необхідно насамперед детально вивчити мовленнєві діагнози учнів, з якими доведеться працювати. Як правило, класи неоднорідні в плані мовленнєвих порушень. Перед учителем-предметником постає складне завдання щодо реалізації диференціації та індивідуалізації процесу навчання. Відомо також, що порушення мовлення будь-якої етимології, веде до загального недорозвинення мовлення й затримки психічного розвитку. Тому корекційна робота на уроках фізики зводиться до збагачення активного словника й розвитку фразового мовлення. Для цього застосовуються такі різні форми й методи корекційної роботи:

1. Уточнення й збагачення пасивного словника. Пояснення нових слів і понять, якими доводиться оперувати на даному уроці. Слова з поясненнями записуються в зошит, а потім після чіткого вимовляння вчителем,

проговорюються учнями. При цьому звертається увага на тих учнів, у яких порушено вимовляння звуків.

2. Формування активного словника здійснюється шляхом створення мовленнєвих ситуацій із активним використанням нового слова або поняття. Це може бути питання, розв'язання якісних та обчислювальних задач, фронтальний експеримент. Ці умови створюють невимушену атмосферу спілкування з використанням нових слів і понять.

3. Розширення й збагачення активного словника створює фундамент для формування фразового мовлення.

Для розвитку фразового мовлення, мотивації до навчання на уроках і для закріплення набутих знань використовуються ігрові форми роботи з учнями. Гра «Пізнай героя» сприяє закріпленню формул та одиниць виміру фізичних величин. «Гра в шпигуна» дозволяє розвивати сприйняття й пам'ять, а також позитивно впливає на емоційно-вольову діяльність дітей. Імпресіонізму додають також задачі з жартівливим змістом.

Збагаченню активного словника й розвитку мовлення сприяють додаткові джерела й література, що залучаються з фізики історичного характеру, художня література, образотворче мистецтво, в яких описуються й зображуються фізичні явища, що вивчаються, а також міжпредметні зв'язки. Майже на кожному уроці підкреслюється, як зв'язані явища, що досліджуються, та закони фізики з біологією, хімією, географією, історією і математикою, робиться акцент на прикладний характер навчального матеріалу.

Закріпленню нових слів і понять сприяють також і лабораторні роботи. Роботи практичного характеру закріплюють поняття й закономірності, що вже раніше вивчені, розвивають розумові процеси, дрібну моторику, учать учнів критично мислити, оцінюючи результати міні досліджень. Спокійна й невимушена атмосфера дозволяє учням вести діалоги, вільно спілкуватися один із одним та з учителем. При цьому вчитель постійно контролює й коректує мовлення дітей.

Для розвитку письмового та усного мовлення разом із класичним використовують також і мультимедійний супровід пояснення нового матеріалу та його закріплення. Це дозволяє вивести урок на якісно новий рівень, упроваджувати до навчального процесу інформаційні технології, розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку, використовувати різні форми навчання й види діяльності в рамках одного уроку. Це презентації уроків, відеоролики, комп'ютерні моделі фізичних експериментів і відтворення явищ природи, яких учні не можуть побачити. Подібні уроки дозволяють підвищити інтерес дітей до вивчення предмета, активізувати пізнавальну діяльність, сприяють формуванню наукового світогляду.

Для розвитку в учнів пізнавальних досягнень використовується такий дидактичний засіб як підготовка повідомлень, доповідей, рефератів і презентацій навчальних проєктів із використанням сучасних інформаційних технологій. Оцінюється вміння дітей працювати з комп'ютером та інтернетом і вибирати потрібну цікаву інформацію.

**ВИКОРИСТАННЯ ФОТОСВІТЛИН НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З
ДИСЦИПЛІНИ «ДИТЯЧІ ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ», ЯК МЕТОД
ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Чуйко Н.В.

кафедра дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету, асистент, електронна адреса: nchuuko@ifnmu.edu.ua

Матейко Г.Б.

кафедра дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри дитячих інфекційних хвороб.

Веприк Т.В.

кафедра дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету, к.м.н., доцент.

Матвісів М.В.

кафедра дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету, к.м.н., асистент.

Диблюк Х.В.

кафедра дитячих інфекційних хвороб Івано-Франківського національного медичного університету, асистент

Сучасне навчання студентів у вищих медичних закладах України проводиться згідно вимог Болонської декларації – за кредитно-модульною системою, яка є основою Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи – ECTS. Основним завданням даної системи є підбір форм та методів навчання, які дозволятимуть не лише надати студенту нові знання, але й залучити його в систему безперервної професійної освіти та самоосвіти. Однією із таких форм навчання є оптимізація навчального процесу, яка допоможе

студентові аналізувати та засвоювати більший обсяг інформації в обмежений термін і одночасно формулювати практичні навички та вміння.

Кожне практичне заняття з дисципліни «Дитячі інфекційні хвороби» складається із таких етапів: підготовчого, основного та заключного. У підготовчий етап входить оголошення теми, визначення мети заняття, створення мотивації щодо вивчення теми заняття, контроль вхідного рівня знань. Структура основного етапу включає розбір теоретичного матеріалу (бесіда, опитування) та формування професійних вмінь і навичок (робота студентів у відділенні). Підведення підсумків заняття, контроль кінцевого рівня знань і завдання на наступне заняття – заключний етап заняття.

Майбутні лікарі на основній частині заняття мають можливість відпрацьовувати практичні навички біля ліжка хворого, аналізувати медичні карти стаціонарних хворих, працювати з виписними епікризами. Для студентів робота в клініці має вагомим значення; саме біля ліжка хворого майбутні лікарі вчаться правильній діагностиці дитячих захворювань, диференційній діагностиці, обґрунтуванню діагнозу та складанню плану лікування. В навчальному процесі допомагає наявність на стаціонарному лікуванні хворих з різноманітними інфекційними захворюваннями, зокрема з синдромом екзантеми.

За останні 5 років з'явилися обставини, що негативно впливають на викладання студентам дисципліни, зокрема одного з таких практичних занять, як «Інфекційні захворювання з синдромом екзантеми». Ця обставина зумовлена періодичною відсутністю тематичних хворих у стаціонарі на час практичних занять згідно розкладу, що пояснюється поступовим реформуванням системи надання медичної допомоги населенню – консультативно-лікувальної допомоги, як правило, на амбулаторному етапі або в приватних клініках.

З метою оптимізації навчального процесу на практичних заняттях з дитячих інфекційних хвороб створено банк фотосвітлин хворих з різними інфекційними патологіями, що супроводжуються висипом. Хворі

сфотографовані в різних проекціях, на фотосвітлинах зображені характерні ознаки, патогномонічні симптоми в тому чи іншому періоді захворювання.

Екзантема є однією з найбільш яскравих і значимих у діагностичному і диференційно-діагностичному відношенні симптомів. Вона зустрічається при багатьох інфекційних хворобах (кір, краснуха, вітряна віспа, оперізуючий герпес, скарлатина, псевдотуберкульоз, раптова екзантема, інфекційна еритема). При огляді фотосвітлин студент визначає характер елементів висипу (папула, розеола, везикула), переважну локалізацію, симетричність, схильність до злиття, кількість елементів, їх моно-чи поліморфізм, етапність, в деяких випадках, наявність вторинних елементів у вигляді пігментації при корі чи пластинчастого лущення долонів і стоп при скарлатині, коли типовий висип зникає. Тому альбом фотосвітлин пацієнтів з екзантемами використовується під час практичних занять для оцінювання практичного навичку студентів - «Характеристика елементів висипу при захворюваннях із синдромом екзантеми».

Застосування альбому фотосвітлин на практичних заняттях з дисципліни «Дитячі інфекційні хвороби» дозволяє оптимізувати навчальний процес шляхом ефективного використання часу практичного заняття, когнітивного розвитку студентів, полегшення процесу запам'ятовування, сприйняття навчальної інформації та підвищення рівня доступності інформації для одночасної активізації зорових та слухових каналів сприйняття навчальної інформації, адже доведено, що людина запам'ятовує тільки 20% вербальної інформації, 30% - зорової і більше 50%, коли задіяні одночасно слуховий і зоровий канали сприйняття.

**ВИКОРИСТАННЯ АНТИПЛАГІАТНИХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЮРИДИЧНОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ З МЕТОЮ
УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТАМИ
НАУКОВИХ РОБІТ**

Чукаєва А.В.

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри інформаційних
технологій та кібербезпеки
Національної академії внутрішніх справ

Комунікація посідає важливе місце у сучасному науковому та освітньому процесі. Важливо, щоб вона відбувалась на засадах академічної доброчесності, що ґрунтуються на повазі до колег-науковців та їх авторських прав. Проте інколи в академічному середовищі, замість дотримання вимог академічної етики, спостерігаємо таке явище як плагіат, що негативно впливає на різні сфери людської діяльності.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року плагіатом є оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Довгий час плагіат не здавався настільки серйозною проблемою. Однак, на сьогоднішній день, в контексті академічної доброчесності, стає зрозумілим, що плагіат наносить шкоду економіці країни, знижуючи якість освіти та сприяючи підготовці некваліфікованих спеціалістів в різних сферах.

А. Берлач, вивчаючи питання відповідальності особи, яка здійснює оприлюднення чужого твору під своїм іменем, вказує на те, що механізми забезпечення непорушності права інтелектуальної власності у сфері вітчизняної освіти та науки є недостатньо дієвими. Галузеве законодавство, зазначає він,

визначає лише основоположні принципи та підходи до розуміння й формування системи запобігання та виявлення плагіату, однак у підзаконних нормативно-правових актах не деталізовано всю процедуру аналізу наукової роботи на предмет виявлення плагіату, розробки необхідних комп'ютерних програм, формування порівняльної бази наукових робіт, визначення граничних величин понять «плагіат», «оригінальність роботи» тощо [2]. Однак дане питання має вирішуватися не лише на законодавчому рівні, а й на рівні формування громадської думки, яка закладається ще у період шкільного навчання, а потім і у часи студентства. Одним з дієвих засобів формування ставлення студента до власної інтелектуальної праці є програми перевірки наукових робіт на плагіат (далі – антиплагіатні програми), які дозволяють його виявити і констатувати.

Сервіси для перевірки текстів на унікальність працюють, переважно, за однаковим алгоритмом. Документ транслюється текстовим редактором в текст у форматі .txt і перевіряється. Перевірка та пошук співпадінь виконується по шинглах (методом шингл – розбивки тексту). Шингл – структурно-логічний фрагмент тексту, що складається з послідовності декількох слів. Пошук в Інтернеті здійснюється декількома пошуковими системами. В результаті візуалізується відсоток оригінальності тексту та список сайтів з відсотком збігу у відповідному кольорі в залежності від застосованих пошукових серверів. При виборі програм необхідно звертати увагу на їхню здатність повноцінно підтримували українську, російську та англійську мови, зручність та доступність для використання [3, с. 12].

Система для перевірки текстів на наявність ознак плагіату повинна відповідати таким характеристикам: можливість спільної роботи всіх викладачів навчального закладу в одному акаунті; наявність легкого, зручного та інформативного інтерфейсу; використання системного та комплексного підходу; забезпечення швидкої та якісної перевірки текстів на наявність ознак плагіату або приховування плагіату; використання для перевірки максимальної кількості баз, репозитаріїв, пошукового індексу; виявлення найпоширеніших технік приховування ідентичності тексту (заміна літер та символів іншими

алфавітами, підстановка прихованих символів та ін.); автоматична робота з визначення цитування та посилань; можливість роботи з різними мовами; виявлення плагіату при двомовному перекладі, перефразуванні; інтеграція з університетськими LMS-системами; можливість доопрацювання (кастомізації) системи (сервісу) для потреб замовника; забезпечення конфіденційності та безпечної роботи всіх користувачів; можливість роботи з багатьма текстовими форматами [1, с. 54].

На сьогоднішній день існують як безкоштовні, так і платні програмні засоби, які допомагають встановити відсоток унікальності тексту. Серед них AntiPlagiarism.NET, Advego Plagiatus, Cognitive Text Analyzer, Compare Suite, Double Content Finder (DC Finder), Etxt Антиплагиат, Plagiarism-Detector Personal, Turnitin, Unicheck, Viper, Unplag, Плагиата.НЕТ та інші. Кожна з них має свої переваги та недоліки.

Базовими функціональними характеристиками можливостей поширених антиплагіатних програм є: можливість пошуку в мережі Інтернет, пошук в локальних базах даних, можливість роботи з різними текстовими форматами, простота інтерфейса, сервіс пакетної перевірки, захист від обходу алгоритму заміни літер, підтримка аналізу рерайта (розпізнавання синонімів), оперативність перевірки, функція генерації звіту та додаткові засоби налізу текстів.

Проте не усі антиплагіатні програми відповідають вимогам, які ставить перед ними сьогоднішня. Суттєвими недоліками безкоштовних антиплагіатних програм є те, що визначення плагіату за їх допомогою відбувається на основі даних, в основному, лише двох пошукових систем Яндекс і Google, є повільними, вимагають «ідеального» інтернет-з'єднання, а кінцевий результат, частіше за все, не відповідає дійсності [3].

Існують також антиплагіатні інтернет-ресурси, використовуючи які користувач надає всю інформацію про проведені ним дослідження третім, юридично не відповідальним особам, що є ризикованим заходом.

Встановлюючи те чи інше безкоштовне або комерційне програмне забезпечення, кожна особа самостійно розставляє пріоритети, визначає мету, а також те, яке саме програмне забезпечення може надати їй необхідний результат.

Стосовно пріоритетів, деякі науковці наголошують на тому, що під час навчання студенти більше ставлять собі за мету задовольнити формальну вимогу захисту бакалаврської або магістерської роботи, не завжди розуміючи сенс написання цієї роботи [5]. Саме через це має місце використання чужого авторського права. Аби знизити, а в майбутньому позбавити взагалі, бажання студентів використовувати у свої роботах плагіат, перевірку робіт за допомогою антиплагіатних програм слід запроваджувати ще зі старшої школи, аби запобігти звиканню учнів до того, що роботу можна списати або завантажити з мережі Інтернет.

На сьогодні маємо Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності, затверджені рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року. Цей документ дає відповідь на те, які заходи мають забезпечувати академічну доброчесність на відсутність плагіату у закладах вищої освіти.

В якості покарання здобувача вищої освіти за недотримання академічної доброчесності викладачу, керівнику кваліфікаційної роботи, завідувачу кафедри, директору інституту (декану факультету) пропонуються наступні дії: зниження результатів оцінювання контрольної роботи, іспиту, заліку тощо; повторне проходження оцінювання контрольних робіт, іспитів, заліків тощо; призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, додаткові контрольні роботи, тести тощо); зниження результатів оцінювання кваліфікаційної роботи; повторне виконання окремого розділу (розділів) кваліфікаційної роботи; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; повторне виконання

кваліфікаційної роботи; проведення додаткової перевірки інших робіт, автором яких є порушник [4].

В умовах розвитку науки та її етичної компоненти програмне забезпечення з виявлення ознак плагіату стає одним з інструментів, яким студент може користуватися вже зараз, а впровадження цих програм у закладах вищої освіти й їх ефективне використання має стати стартом для підвищення якості підготовки студентами наукових робіт, а в майбутньому збільшення кількості кваліфікованих спеціалістів у юридичній і інших сферах.

Список літератури:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.

2. Берлач А.І. Плагіат і Феміда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/SCIENCE/plagiat-i-femida-.html>

3. Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат: інформаційний огляд / автори-укладачі: А. Р. Вергун, Л. В. Савенкова, С. О. Чуканова ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська ; Українська бібліотечна асоціація. – Київ : УБА, 2016. – Електрон. вид. – 1 електрон. опт. диск (CDROM). – 36 с.

4. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року (протокол № 11) «Про затвердження рекомендацій для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності».

5. Шимків Н. Том і Джеррі. Чи ефективні антиплагіатні програми в українських університетах? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lb.ua/society/2019/02/23/420410_i_dzherri_chi_efektivni.html

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВЗО

Чупрун Наталія

канд.. пед.. наук, доцент кафедри спортивних дисциплін, ігор і туризму
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди”, chuprunn@ukr.net

У практиці фізичного виховання студентів достатньо широкої популярності набули різні інноваційні педагогічні технології. Але, незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямку, ще недостатньо уваги приділено розробці й використанню інноваційних технологій навчання, які б комплексно сприяли покращенню стану здоров'я, формуванню стійкої мотивації до занять фізичними вправами та системи знань у галузі фізичної культури.

Найсуттєвішим недоліком сучасної системи фізичного виховання студентів є те, що вона не стимулює вихованців до занять фізичними вправами, не сприяє формуванню в них прагнення до самостійного надбання знань та вмінь у сфері фізичної культури, не виховує активних суб'єктів діяльності. Однією із важливих причин низької ефективності фізкультурно-оздоровчого процесу, на наш погляд, є недосконалість системи реалізації різних напрямів рухової активності, а саме: фізичного виховання, спортивної, рекреаційної, реабілітаційної і професійно-прикладної фізичної підготовки), які не відповідають вимогам соціально-економічних умов життєдіяльності сучасної студентської молоді. Фактично фізичне виховання студентів здебільшого не є виховним процесом.

Вивчення педагогічної теорії та практики фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах свідчить, що у вирішенні завдань залучення студентів до фізкультурної діяльності існує низка проблем методологічного й

практичного характеру. Суперечності між декларативним і реальним ставленням до фізкультурно-спортивної діяльності відбиваються на стані здоров'я, фізичного розвитку й підготовленості студентів, їхніх ціннісних орієнтаціях, ставленні до власного фізичного та психічного благополуччя.

Відомо, що впровадження новітніх педагогічних технологій, що використовують інноваційні методи, дає можливість вирішити різні проблеми особистісно-орієнтованого навчання, формування індивідуальної освітньої перспективи майбутніх спеціалістів. Цій проблемі присвячено багато досліджень. Зокрема, значний внесок у розробку інноваційних технологій, які використовуються для формування професійних умінь у студентів внесли В. П. Беспалько, Г. К. Селевко, Г. М. Андрєєва, С. М. Архангельський, Д. А. Богданова, М. С. Чванов, М. С. Іванова та ін.

Щоб фізичне виховання стало діючим методом зміцнення здоров'я й підвищення рівня фізичної підготовленості студентів, основними принципами повинні стати його регулярність, мотиваційний фон та гнучка варіативність, що відображає специфіку навчальної роботи студентів.

Інновації у фізичному вихованні дають можливість студентам не тільки фізично розвиватися, а й формують світогляд, здатність скеровувати власну освітню траєкторію та програму життєдіяльності в цілому.

Про необхідність модернізації сучасної системи фізичного виховання і впровадження спортивно-орієнтованих технологій навчання свідчать роботи В. Бальсевич, Л. Лубишева, В. Шилька, В. Крилова, М. Базилевич, С. Радаєва, О. Пехоти.

Сучасна система фізичного виховання у вищих закладах освіти України не задовольняє природну біологічну потребу студентської молоді в руховій активності, не забезпечує необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності та науково обґрунтованими фізкультурно-оздоровчими компетентностями, які можна використовувати в подальшій життєдіяльності.

У ході аналізу та систематизації даних літературних джерел та практичного досвіду М. Дутчак, О. Андрєєва, У. Катерина дійшли висновку, що у процесі модернізації системи фізичного виховання у ЗВО необхідно спиратися на досвід країн, в яких фізичне виховання не є обов'язковим предметом у закладах освіти. Доцільно розвивати фізичне виховання у ЗВО не шляхом примусу, а через залучення студентів до рухової активності. Для цього, на нашу думку, необхідно розмежувати заняття із вдосконалення спортивної майстерності та заняття оздоровчої спрямованості. У ЗВО рекомендується створити і підтримувати умови навчання й атмосферу, що сприяють прагненню молоді займатися фізичною культурою та спортом, а також зростанню популярності цих занять. Тому при стрімкому розвитку фітнес-індустрії виникає необхідність залучення адаптованих фітнес-програм у фізичне виховання студентів.

В умовах інтенсивного впровадження педагогічних технологій в процес навчання і виховання, методичні інновації, пов'язані з розробкою і реалізацією персоніфікованих моделей фізичного, інтелектуального і духовного розвитку, особливо в системі фізичного виховання студентів, до цих пір не набули широкого поширення. Особистісно-орієнтоване навчання у фізичному вихованні передбачає особисту орієнтацію студентів у виборі засобів, методів, тобто створення для кожного студента оптимальних умов для гармонійного розвитку, інтелектуальної, духовної і рухової сфер діяльності.

Отже, інноваційні впровадження в навчальний процес у особистісно-орієнтованому навчанні з фізичного виховання мають свою технологію, що передбачає встановлення мотивів, а також усвідомлення цілей і завдань навчання; знання студентами способів досягнення поставлених цілей; опанування базової освіти, систематичне обґрунтоване виявлення динаміки процесу навчання і рівня засвоєних знань, умінь і навичок. Характер яких визначається багатьма чинниками: етнічними і культурними традиціями, природною ємністю території, специфічною спільною діяльністю, тому модернізація фізичного виховання з використання інноваційних технологій для

зміцнення здоров'я студентів повинна здійснюватися на основі інтегрального підходу, який обумовлює реалізацію студента у навчальній, соціальній, професійній та суспільній діяльності.

Тематика: Юридичні науки

ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ В УКРАЇНІ

Чурілова А.В.

студентка Ірпінського державного
коледжу економіки та права,
IV курс навчання, група П-43
Науковий керівник: Омельчук Л.В.

Торгівля людьми, а особливо дітьми є порушенням прав і суперечить міжнародним нормам та Конституції України. Проте це явище було і залишається актуальною проблемою для України. Сучасні форми експлуатації та нові виклики, що їх переживає світ і Україна зокрема, створюють загрозу потрапляння у ситуацію торгівлі людьми практично всіх соціальних груп населення. Низка факторів, а саме: збройний конфлікт на Сході країни, підвищення рівня мобільності населення, поява внутрішньо переміщених осіб та пов'язані з цим трудова міграція населення, економічна нестабільність, зростання рівня безробіття, сприяють, на жаль, поширенню випадків учинення цих злочинів [4].

Торгівля людьми – це здійснювані з метою експлуатації вербування, переміщення, передача, переховування або одержання людей шляхом загрози силою чи її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю становища, або шляхом підкупу, у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Сексуальний туризм та дитяча порнографія стали широко відомими в

усьому світі «індустріями», що поширюються завдяки інформаційним технологіям та більшому доступу до Інтернету[1].

В Україні близько 50% потерпілих від торгівлі людьми страждали від різних форм домашнього насильства до потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Торгівля дітьми – це наслідок і чинник жорстокого поводження. Торгівля дітьми як наслідок жорстокого поводження, сексуальної експлуатації та експлуатації дитячої праці. Торгівля дітьми як наслідок жорстокого поводження проявляється в ситуаціях, коли насильство та жорстоке поводження щодо дитини спонукають її йти з дому, прогулювати заняття в школі, шукати засобів для прожиття. Домашнє насильство змушує дитину шукати того, чого їй не вистачає у сім'ї – уваги, любові, тепла, догляду, доброти, поваги, емоційної підтримки, – поза її межами[3].

Пошуки шляхів задоволення своїх базових потреб та компенсації їх нестачі наражають дитину на небезпеку потрапити у складні життєві обставини, у тому числі торгівлю дітьми. Найчастіше дитяча праця експлуатується у сільському та домашньому господарстві, торгівлі, сфері послуг. Діти працюють на полях, доглядають тварин, збирають овочі, удобрюють ґрунт добривами, хімікатами, ремонтують сільськогосподарську техніку, наглядають за меншими дітьми, за хворими, збирають металобрухт, вторинну сировину, добувають вугілля, прибирають приміщення, продають товари в транспорті, на вулиці, миють машини, жебракують тощо[3].

Сексуальна експлуатація дітей здійснюється шляхом залучення дітей до проституції і порнографії. Дитина розглядається як предмет сексу та предмет торгівлі. У сексуальній експлуатації дітей можуть брати участь як одна особа, так і невелика група (наприклад, сім'я, знайомі) або великі групи (наприклад, кримінальні організації) людей. В Україні зафіксовані випадки, коли іноземні туристи або бізнесмени, відвідуючи країну, шукають сексуальних розваг саме з молоддю підліткового віку[2].

Використання дітей для сексуальних стосунків з туристами – це вид сексуальної експлуатації дитини, що може використовуватися як громадянами країнами, так і іноземцями переважно в курортних, прикордонних місцях. Дитина, котра перебувала в ситуації експлуатації, часто не має здорових родинних стосунків з членами сім'ї, потребує уваги та відповідного догляду, вразлива до формування негативних поведінкових новоутворень (наприклад, агресивність, жорстокість, конфліктність, шкідливі звички) та гальмування позитивних новоутворень (позитивна самооцінка, розвиток емоційного інтелекту, встановлення соціальних зв'язків, довіра тощо). Такий стан робить її вразливою до потрапляння в ситуації торгівлі людьми.

Торгівля дітьми як причина жорстокого поводження проявляється в ситуаціях експлуатації, які йдуть за актом купівлі-продажу або іншої оплатної передачі дитини. Діти піддаються фізичному (побиття, стусани, умисні фізичні ушкодження, викручування рук, позбавлення їжі, втягнення до вживання алкоголю та наркотиків, обмеження в пересуванні), психологічному (образи, погрози, шантаж, приниження, обмеження в контактах), сексуальному (примус до сексуальних стосунків, використання в порнографії, образи сексуального характеру, примус до неприродних статевих зносин), економічному (повне вилучення або обмеження коштів, нав'язування економічно обмеженого способу життя, контроль за допомогою грошей) насильству. Варто звернути увагу на те, що простежується чіткий зв'язок між порнографією та насиллям над дітьми в реальному світі. Втягнута у виробництво порнографії дитина, як правило, страждає від сексуального насилля. Дитяча порнографія в Інтернеті є великою проблемою, оскільки розповсюджується легко, швидко та дешевше, ніж через звичайні канали (відеопродукція, друкована)[4].

Таким чином, можемо говорити про тісний зв'язок між явищами торгівлі дітьми, жорстокого поводження і домашнього насильства, сексуальної експлуатації та експлуатації дитячої праці. Це є важливим для планування профілактики усіх цих соціальних проблем. Адже профілактика одного негативного явища впливає на профілактику іншого негативного явища. Тому

профілактика домашнього насильства, сексуальної експлуатації, експлуатації дитячої праці є важливою роботою в контексті профілактики торгівлі дітьми.

Список літератури:

1. Висвітлення в засобах масової інформації проблеми торгівлі людьми: Посіб. для журналістів / А.О. Топчій, Т.С. Шевченко. – К.: Купріянова, 2007. – 157 с.
2. Механізми взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії жорстокому поводженню з дітьми: навч.-метод. посіб. / за ред. Левченко К. Б., Трубавіної І. М. – К. : Юрисконсульт. – 2005. - С. 41.
3. Пискларова М.П. Что такое домашнее насилие? / М.П. Пискларова // Социально-психологические и медицинские аспекты жестокости: информ.-науч. журн.- 2003. - №1/2.
4. Протидія торгівлі людьми: збірник нормативно-правових актів. – К., 2016. – 196 с.

Тематика: Соціологічні науки

СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ ТА МОВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ

Шанідзе Н.О.

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
кандидат соціологічних наук, доцент

Як висловився свого часу з приводу лінгвістичного повороту в соціогуманітарних дисциплінах філософ Ричард Рорті, мова захоплює світ. В першу чергу він мав на увазі світ академічний. І дійсно, більшість соціально-гуманітарних наук, зокрема соціологія, філософія, когнітивна психологія та інші знайшли власний науковий інтерес у просторі мовних досліджень.

Соціологія мови, як окрема галузь соціологічного знання, хоч і сформувалася досить недавно, але має вже багатий досвід соціологічних досліджень мовної особистості як носія мови.

Зв'язок мови і суспільства не одразу став предметом спеціального наукового дослідження. Теорія про співвідношення мовних і соціальних чинників ґрунтується на праці представників соціологічного напрямку французького мовознавства, особливо А. Мейє. Істотну роль у цьому плані відіграли дослідження американських етнолінгвістів, які розвивали ідеї Ф. Боаса і Е. Сепіра про зв'язок мовних і соціокультурних систем; праці представників Празької лінгвістичної школи В. Матезіуса, Б. Гавранка, Й. Вахка, які довели зв'язок мови із соціальними процесами і соціальну роль мови.

Один із засновників соціології мови Джошуа Фішман визначив її предмет таким чином: «мовні відмінності як відображення соціальної структури і стратифікації, кореляції між мовними засобами та соціальними статусами, ролями тощо, в той час як соціолінгвістика займається «соціально обумовленою варіативністю у вживанні мови» [1, с. 104].

Найбільша на даний момент область досліджень зв'язку мови і суспільства - це дослідження варіативності мови в зв'язку з соціальною стратифікацією. Диференційований соціальний простір породжує інші мовні відмінності, ніж діалектні. У соціолінгвістичній теорії вони отримали назву соціолекту. Дане поняття відноситься вже не до мовної системи, але до її реалізації на практиці - до мови. [2, с. 218] Соціолекти стають не тільки ознакою різних соціальних груп, але й підґрунтям соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація (від лат. *stratum* – прошарок) нашарування соціальних груп, які відрізняються доступом до соціальних ресурсів. Соціальною стратифікацією називають як процес розшарування, так і результат цього процесу. Мова в соціології може розумітися як частина культури суспільства, що забезпечує індивідів і групи концептуальним апаратом для передачі та інтерпретації інформації, а також в символічному вигляді репрезентує типовий значний досвід соціальних суб'єктів. Від типових ситуацій спілкування і від

діяльності людей в цілому, від усієї суми їх досвіду залежить також те, яке місце в житті віддається мови і мовним практикам, які типи комунікації найбільш поширені, який тип мовної поведінки і в яких ситуаціях є найбільш прийнятний.

З усвідомленням зв'язку між мовою і соціальною стратифікацією у соціології мови з'являється поняття «соціальна стратифікація мови», як різновид соціальної варіативності мови, що обумовлена різновидом соціальної (класово-стратифікаційної) структури суспільства знаходить своє вираження в мовних і мовних відмінностях між представниками тих чи інших соціальних верств і груп. Результатом соціальної стратифікації мови є соціальні та лінгвістичні індикатори (стратифікаційні змінні) – елементи мови: лексичні, фразеологічні одиниці, фонетичні особливості, синтаксичні конструкції, які свідчать про соціальний статус мовця, перемикають кодів в тієї чи іншої мовної ситуації та мовна поведінка особистості взагалі. Важливе місце в понятійному апараті соціології мови займає питання про регіональні та соціальні діалекти, їх обумовленість соціальними факторами. Розмірковуючи про своєрідність мови як суспільного явища, мовознавці вже давно дійшли висновку про розшарування національних мов на підсистеми, взаємодія яких і є втіленням соціальних процесів. Відбиття в мові соціальної структури суспільства узвичаєно називати соціальною диференціацією мови. Саме соціальна диференціація мови є, на думку багатьох учених, найочевиднішою формою зв'язку мови і суспільства [3, с. 14].

Структура мови гетерогенна, в ній існує ряд підсистем, співвідношення між якими може розглядається як горизонтальна диференціація, і як вертикальна. Горизонтальна, просторова диференціація мови лежить в основі поділу мови на територіальні діалекти, напівдіалекти і варіанти. Діалект протиставляється нормативному (стандарту мови), формування якого відбувається протягом тривалого часу і передбачає цілий ряд процесів: вибір мови, кодифікацію (закріплення норм у словниках, підручниках т.д.), розробку правил (для різних видів комунікації), прийняття цього стандарту суспільством.

Вертикальна диференціація мови дозволяє виділити підсистеми мови, чітко і однозначно закріплені за певними соціальними і професійними групами (професійний жаргон, аргументи декласованих елементів, сленг маргінальних груп, молодіжний (студентський) сленг, військовий сленг тощо). Однак сюди ж відносять і діалекти і варіанти літературної мови, що утворюють вертикальний ієрархічний ряд в межах одного ареалу.

Якщо соціальну диференціацію витлумачують як соціально зумовлене розшарування мови, то мовна стратифікація передбачає ієрархізацію суспільства за мовними ознаками. Проблема мовної стратифікації суспільства в сучасній соціології визначається не стільки класовими відмінностями, скільки професійними, освітніми, культурними, тобто «набутими» характеристиками мовців. Навіть тоді, коли соціальні чинники є більш-менш жорсткими детермінантами мовної поведінки, немає підстав для висновку про однозначну зумовленість ними мовної варіативності. [4, с. 63]

Як зазначав згадуваний вище Р. Рорті у творі «Випадковість, іронія, солідарність»: «Світ не говорить. Говоримо тільки ми. Світ може - раз ми вже запрограмували себе мовою - змусити нас дотримуватися думок. Але він не може запропонувати мову, на якому нам говорити. Це можуть зробити тільки інші люди. Визнання того, що світ не говорить нам, як і мовної гри дотримуватися, не повинно призводити нас, однак, до висновку про те, що рішення, яку ж гру розігрувати, є довільним або що це рішення висловлює щось, що в глибині нас. Мораль не в тому, щоб об'єктивний критерій вибору словника замінити суб'єктивним, розум - волею чи почуттям. Швидше, поняття критерію і вибору (в тому числі і «довільного») вже не розглядаються, коли приходить час для зміни однієї мовної гри на іншу.»

Таким чином, центральну тезу напрямку, що вивчає соціальну диференціацію та стратифікацію мови, можна сформулювати так: мовні змінні пов'язані з соціальними змінними і зв'язок ця носить не випадковий, але регулярний і закономірний характер. Дослідження в цій сфері зосереджувалися, за великим рахунком, на двох головних соціальних змінних, які, накладаючись

одна на одну, утворюють сукупність мовних стилів суспільства: соціальна ситуація (контекст спілкування) і соціальний статус мовців. Пізніше до них додається особливий гендерний вимір, віковий, професійний. Якщо соціолінгвістів здебільшого цікавило те, які наслідки для мови має соціальне розшарування і відмінність мовців за статевою чи віковою ознакою, то соціолог із зазначених наукових розвідок зможе витягти корисні дані про саму соціальну структуру і життя відповідних груп. Для того щоб подібний аналіз став можливий, в рамки соціології необхідно включити дані, зібрані соціолінгвістами, і інтерпретувати в релевантному для соціології науковому полі.

Список літератури:

1. *Fishman Joshua A. Do Not Leave Your Language Alone: The Hidden Status Agendas within Corpus Planning in Language Policy / Tucker, G Richard, Joshua A. Fishman // Language Problems and Language Planning // – 2007. – Vol. 31. – P. 104–105.*
2. *Макушева М. О. Предметное поле социологии языка / М. О. Макушева // Вестник Института социологии. – 2012. – № 5. – С. 216–228.*
3. *Крысин Л.П. Проблема социальной и функциональной дифференциации языка в современной лингвистике // Современный русский язык: Социальная и функциональная дифференциация. — М.: Языки славянской культуры, 2003. — 568 с.*
4. *Фудерер Т. О. Проблема мовної стратифікації суспільства в сучасній соціолінгвістиці / Т. О. Фудерер // Українська мова. – 2015. – № 1. – С. 60 – 70.*

АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Шанскова Т.І.

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри

дошкільної освіти та педагогічних інновацій

ID ORCID ORCID: 0000-0002-1204-0275

E-mail: doktorshans@ukr.net

Концепція розвитку педагогічної освіти України визначила своєю метою вдосконалення системи педагогічної освіти з метою побудови бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів [3 с. 7].

Однією з програмних компетентностей магістра дошкільної освіти є здатність до професійного самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації. Випускник має право працювати не тільки вихователем закладу дошкільної освіти (ЗДО), а також вихователем-методистом, методистом із дошкільного виховання, директором навчально-методичного кабінету та директором (завідувачем) ЗДО.

Акмеологічне спрямування мають такі програмні результати навчання майбутнього магістра дошкільної освіти, а саме: знати традиційні та інноваційні технології організації і проведення методичної роботи в ЗДО за напрямками, обумовленими посадовими обов'язками вихователя-методиста закладу, завдання, зміст і форми роботи методичного кабінету ЗДО, процедуру

вивчення узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду, форми самоосвіти та підвищення професійної компетентності працівників.

Важливим програмним результатом навчання майбутнього магістра дошкільної освіти є усвідомлення сучасних вимог суспільства до професії педагога, оцінка рівня своєї професійної готовності зі світовими та вітчизняним тенденціям розвитку освіти, володіння інформацією щодо можливостей безперервного навчання упродовж життя, а також наявність умінь та навичок саморефлексії, самооцінка свого рівня професіоналізму, визначення шляхів власного професійного самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації [4].

Тому соціальні запити суспільства до професійної компетентності магістра дошкільної освіти, сучасне усвідомлення акмеологічної природи вищої освіти сприяють необхідності побудові системи професійної підготовки майбутнього магістра дошкільної освіти на акмеологічних засадах.

Становлення майбутнього вихователя дітей дошкільного віку в умовах навчання у закладах вищої освіти розглядали Л. Артемова, Г. Беленька, Н. Бесараб, Н. Лисенко, Н. Кирста, О. Кононко, Т. Танько та ін. Вивченню сутності освітнього акмесередовища закладу освіти й засобів його розвитку присвячені дослідження О. Антонової, О. Дубасенюк, В. Панова, К. Рейда, Г. Сазоненко, В. Слободчикова, І. Улановської, Д. Хопкінса, В. Ясвіна та ін. Акмеологічні умови розвитку професіоналізму, суб'єктності, особистісно-професійного розвитку перебувають у центрі уваги С. Анісімова, А. Деркача, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, С. Пальчевського, В. Перевозчикова, Л. Рибалко та ін. Створення акмеологічної школи, акмеологічного середовища закладу освіти є предметом вивчення Н. Гузій, Г. Данилової, В. Огнев'юка, Г. Сазоненко, Я. Фруктової, Х. Шапаренко та ін.

У межах акмеологічного підходу логіка самопроекування професійного шляху особистості від "знання про недосконалість" до постановки себе суб'єктом в дослідницьку пошукову позицію, ціннісне самовизначення в проблемному полі самопроекування, самопрограмування, планування, рефлексії та досягнення більш високого рівня професійного "акме" стає

підґрунтям для формування професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти.

Акмеологічний підхід – базисна узагальнююча категорія, що передбачає сукупність принципів, прийомів, методів наукового дослідження, які дозволяють вивчати й вирішувати наукові та практичні проблеми в обсязі їх реального онтологічного буття [2, с. 18]. Сутність акмеологічного підходу у дослідженні природи самовдосконалення полягає у вивченні особистості як цілісного феномена в єдності її суттєвих сторін (індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності); орієнтації людини на постійний самомоніторинг, самокоригування, саморегуляцію, самоконтроль, самооцінювання та самоорганізацію діяльності.

Акмеологічний підхід до професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти реалізується на основі таких принципів: гуманізму, системності, культуровідповідності, неперервності, індивідуалізації. Також потребує урахування таких його основних ознак: орієнтація на «акме» – вдосконалення на всіх етапах життя і діяльності людини; всебічний розвиток вдосконалення свідомості й діяльності груп (товариств) (у даному випадку студентів магістратури), переконаність у можливості масового вдосконалення; оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами і товариствами [1; с. 78].

Відповідно до вимог суспільства щодо професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти акмеологічний підхід має реалізовуватися протягом усього навчання студента в магістратурі.

На вступному етапі відбувається актуалізація наявних знань і уявлень студентів щодо професійної діяльності вихователя, методиста, директора ЗДО, відбувається активізація внутрішнього потенціалу майбутнього фахівця, проектування образу ідеального вихователя та співвіднесення себе з ним. Особлива увага звертається на тих студентів, які не мають педагогічної освіти.

Також у студентському колективі створюється сприятливий психологічний клімат.

На основному етапі професійної підготовки здійснюється формування професійної компетентності фахівця відповідно вимогам освітньо-професійної програми, оволодіння студентами прийомами акмеологічного проектування, складання та реалізація програми особистісно-професійного самовдосконалення.

На рефлексивному етапі відбувався аналіз та оцінювання процесу формування професійної компетентності в студентів, результату їх акмеологічного зростання як професіоналів, перехід від зовнішнього контролю й оцінювання до внутрішнього – самоконтролю, самооцінювання.

Таким чином, професійна підготовка майбутніх магістрів дошкільної освіти на засадах акмеологічного підходу - це багатовимірний процес досягнення акме, тобто стану можливого максимально повного розкриття та використання внутрішнього потенціалу в навчальній і виховній діяльності акмеологічного середовища закладу вищої освіти, що відбувається в процесі розвитку і саморозвитку.

Список літератури:

1. Акмеология 2000: Методические и методологические проблемы / под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева. СПб. : АА, 2000. –300 с.

2. Антонова О. Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості // Акмеологія – наука ХХІ століття : матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ.конф. / за ред. В. О. Огнев'юка. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. С. 17-225.

3. Концепція педагогічної освіти.
<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/17105>

4. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта та англійська мова» другого (магістерського рівня) вищої освіти. <https://zu.edu.ua/doc/a/209-prof-2.pdf>

5. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2008. 20 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ТЕХНИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА В ШЕЛКОВОДСТВЕ ГРУЗИИ

Шапакидзе Е.

Академик Академии СХН Грузии, докт. техн. наук, Профессор,
Академия Сельскохозяйственных Наук Грузии, г. Тбилиси, Грузия.

E-mail: e.shapakidze@gmail.com

Шелководство - является одной из древнейших и традиционных отраслей сельского хозяйства Грузии. Высококачественная продукция шелководства Грузии всегда занимала ведущее место в мире. "Большая шелковая дорога" проходила в Грузии много веков назад. Продукция, сделанная из шелковичной нити полученных от Грузинских пород тутового шелкопряда, в 1996 году во Франции, в городе Лионе, получила "Большую платиновую медаль".

В последний период в Грузии шелководство почти стало убыточным, в очень малом количестве заготавливались коконы тутового шелкопряда, так как в 1964 году, в стране возникло микроплазное заболевание "курчавая мельколистность" тутовых насаждений и 90 % кормовой базы было уничтожено, а также полностью отсутствовали технические средства механизации для трудоемких технологических процессов шелководства.

Отрасль шелководства состоит из четырех подотраслей - кормовая база (туководство), заготовка коконов (выкормка гусениц тутового шелкопряда), гребенное производство и первичная обработка коконов [1]. В последнее время учеными рекомендуется получение шелковичной нити из живых коконов, что является пятой подотраслью шелководства [2].

Из вышеперечисленных подотраслей самым трудоемким является выкормка гусениц тутового шелкопряда. Из всех трудовых затрат в шелководстве на заготовку корма приходится 15%, на приготовление корма – 20 %, на выкормку и получение коконов -55%, на очистку коконов от сдыра и сортировку -10% [1].

Таким образом, самым трудоемким процессом является выкормка гусениц тутового шелкопряда, и поэтому механизация этого технологического процесса является весьма актуальной. В таких странах как Китай, Индия, Япония, страны среднего Востока, выкормка гусениц тутового шелкопряда происходит на стеллажах и доля ручного труда при заготовке коконов очень большая. С целью снижения трудовых затрат в некоторых странах создавались конструкции установок для механизированной выкормки, но перспектива таких установок в конкуренции с Китаем, была мизерной из-за ручного труда в шелководстве в стране, которая заготавливает не менее 80% всей мировой продукции коконов.

Учитывая современное состояние шелководства Грузии, особо важным является механизировать все трудоемкие процессы в шелководстве и особенно выкормку гусениц тутового шелкопряда.

Учеными Грузии были созданы средства малой механизации для шелководства, в частности, устройства для подготовки корма (ошмыгивающие устройства, т.е. отделение листьев от веток и механические листорезки для выкормки гусениц младших возрастов), простие и механизированные конструкции устройств для выкормки гусениц тутового шелкопряда, устройство для очистки коконов от сдыра и

полуавтоматические устройства для получения шелковичной нити из живых коконов [2].

Наиболее интересным считается простое устройство для выкормки гусениц тутового шелкопряда с автоматическим удалением экскрементов и выноса их за пределы помещения для выкормки гусениц.

При ручной выкормке гусениц [2], они распределены на обыкновенных многоярусных полках, где нет аэрации для гусениц, затруднен процесс смены подстилки и, что особо важно, в таких условиях часто выявляются разные заболевания гусениц, при которых урожай коконов значительно уменьшается.

Ученимы Грузии разработана конструкция установки для выкормки гусениц тутового шелкопряда [3]; Во время выкормки, на установке нет потери гусениц при смене подстилки, экскременты автоматически выделяются от выкормочной поверхности. Это достигается путем расположения наклонной поверхности под выкормочной поверхностью, на которой падают экскременты и остатки корма и они, путем транспортера или специальным собирателем, вывозятся за пределы червоводни.

Положительные стороны установки по сравнению стелажми при ручной выкормке следующие: 1.Рационально используется объем червоводны; 2.Простота конструкции; 3.Улучшение аэрации гусениц; 4.Автоматическое удаление подстилки (экскрементов) и их выноса за пределы червоводни; 5.Исключается заболевание тутового шелкопряда.

На данном этапе в Грузии, ученимы Академии СХН Грузии подготовлены проекты механизированных установок для выкормки гусениц младших и старших возрастов УВШ-2 и УВШ-3 с выкормочной площадью 22 м² и 97 м² [2]. А также получены патенты Грузии на изобретения для установок очистки коконов от сдыра [4] и для размотки шелковичной нити живых коконов [5], заготовлены опытные образцы конструкции этих установок и испытаны в производственных условиях (2018-2019 г.г.) в Западной Грузии, в Аджарском Автономном Республике.

Таким образом, внедрение в шелководстве инновационных технологий производства коконов тутового шелкопряда, а также получения шелковичной нити из живых коконов, упраздняет различие между двумя направлениями – сельского хозяйства и легкой промышленностью, что дает право фермеру или фермерскому кооперативу прямо выйти на рынок и предоставить там готовую продукцию в лице шелковичной нити, что для фермеров экономически очень выгодно.

Список литературы:

1. Лаврентьев С.Д. и др. "Учебная книга шелководства", Москва , "Колос" , 1981;
2. Nikoleishvili G., Shapakidze E., Tzenov P., Meskhidze A. “Sericulture of GEORGIA - problems and development strategy”, ISBN 978-9941-8-0821-0, Publisher- LTD “Poligraf”, Tbilisi, 2019;
3. А. С. № 695667 от 05. 11.79 . Авторы Е. Шапакидзе , Е. Цоцколаури и Г. Аветян;
4. Патент Грузии №P6284, 01.07.2015, Авторы Е. Шапакидзе, В. Мируашвили;
5. Патент Грузии №U1825, 26.09.2014, Авторы Е. Шапакидзе, В. Мируашвили.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Шафі Н.І.

студентка факультету фінансів та обліку

Кияшко О.М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет

м.Київ, Україна

На сьогоднішній день, стан сільськогосподарських підприємств в Україні, незважаючи на позитивні зрушення в останні роки, знаходиться не в найкращому стані. Необхідно здійснювати більш дієві та комплексні заходи для скорочення витрат та збільшення прибутку. Тому детальне вивчення процесу управлінського обліку витрат та калькулювання собівартості ,на мою думку, є актуальною темою, що потребує вдосконалення.

Сучасні обставини функціонування сільськогосподарських підприємств в Україні свідчить про їх істотні зміни порівняно з підприємствами інших галузей агропромислового комплексу.Ця обставина суттєво впливає на необхідність вибору та впровадження управлінського обліку.Особливості можливих варіантів застосування його різних методик стосуються багатьох аспектів, а саме менеджменту, економіки, технології, організації діяльності тощо . Вони зумовлюють складність прийняття управлінського рішення на підприємствах, але в одночас визначають безпосередню побудову обліку.

Управлінський облік витрат є важливим завдання управління не тільки собівартістю продукції, але й виробництва загалом. Задля того, щоб ефективність діяльності підприємства підвищувалась, приймати управлінські

рішення на основі якісних даних обліку про витрати. Щоб вирахувати собівартість об'єкта калькуляції, використовується система методів, залежно від виду діяльності, виду продукції, специфіки виробництва, тривалості виробничого циклу.

Метод обліку витрат-це спосіб групування витрат на виробництво продукції за їх складом, призначенням, змістом, місцем виникнення, центрами відповідальності. В наукових працях пропонуються різноманітні методи обліку витрат, але потрібно обирати ті, що є доцільними з урахуванням галузевих особливостей на всіх стадіях повного життєвого циклу продукту.

Питання теорії і практики, організації та розвитку управлінського обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на сільськогосподарських підприємствах досліджували такі вчені, як І. Білоусова, Ф. Бутинець, М. Чумаченко, М. Огійчук, В. Плаксієнко, О.Карпенко, Д. Карпенко, Д. Головіна, О.Фоміна, С. Голов, І. Скоропад, Л. Нападовська, С. Левицька, В. Сопко, А. Костякова.

Для цілей фінансового обліку та внутрішньогосподарського планування, обліку і калькулювання собівартості продукції застосовують класифікацію витрат, наведену в П(С)БО 16 “Витрати” [1] та Методичні рекомендації з формування собівартості продукції, робіт, послуг та самостійно розроблених методик [2], відповідно до яких всі витрати формуються за центрами відповідальності, об'єктами обліку, планування та калькулювання і класифікуються за:

- характером участі в процесі виробництва (основні і накладні),
- способом включення в собівартість продукції (прямі і непрямі),
- обсягом виробництва і складу витрат (змінні, умовно-змінні, постійні),
- видами витрат, економічними елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати)
- відношенням до собівартості продукції (витрати на продукцію і витрати періоду).

Необхідність самостійного розроблення методик викликана тим, що нормативні документи з обліку і калькулювання собівартості продукції носять доволі загальний характер і не відображають галузевих особливостей виробництва продукції. Собівартість є важливим показником діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства, а кінцевим результатом є прибуток, який показує ефект, що виникає в результаті виробничої діяльності підприємства. Щоб досягти зменшення собівартості необхідно контролювати співвідношення між доходами і витратами, пов'язаними з випуском продукції. Саме це співвідношення є визначальним для прийняття рішення про те, яку продукцію виробляти, які послуги надавати, яким чином [3].

Побудова управлінського обліку в сільському господарстві вимагає враховувати його особливості. Процес виробництва сільськогосподарської продукції в першу чергу пов'язаний з природним процесом біологічних перетворень, адже, окрім продукції, підприємства займаються вирощуванням біологічних активів – рослин та тварин. Тому дія економічних законів у сільському господарстві пов'язана з дією біологічних законів, які є основою розвитку живих організмів. Види і порядок вирощування біологічних активів та сільськогосподарської продукції є визначальними при розрахунку її собівартості, що потребує специфічних методів і прийомів, які і повинен забезпечити управлінський облік. Одержана сільськогосподарськими підприємствами продукція може використовуватися для посіву і як корми при вирощуванні окремої продукції тваринництва, а частина вирощених біологічних активів тваринництва та рослинництва зараховується до складу довгострокових біологічних активів (робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження) [4]. Тому частина власної продукції залишається на підприємстві у вигляді сировини для потреб виробництва іншої продукції і через свою вартість переноситься на вартість іншої продукції, що зумовлює значну специфіку обліку витрат і калькулювання (рівень собівартості одного виду продукції залежить від собівартості іншого).

Сільськогосподарське виробництво характеризується нерівномірним виходом усієї продукції протягом року при рівномірних витратах. Так в окремі періоди часу по різних видах продукції (літній та зимовий) витрати на виробництво більші, а готової продукції оприбутковується менше. Крім того, деяка готова продукція рослинництва і тваринництва отримується одноразово в період дозрівання рослин і тварин, що висуває жорсткі вимоги до організації обліку виходу продукції, контролю за її збереженням, переробкою та реалізацією [5]. Разом з тим, для сільськогосподарської продукції та біологічних активів характерні різні калькуляційні одиниці, що потребує відповідного формування й розподілу витрат. Тривалість виробничих циклів, що залежать від періоду трансформації біологічних активів, визначає необхідність розмежування витрат за ними, які не збігаються з календарним періодом – витрати попередніх років під врожай поточного року, витрати поточного року під урожай майбутніх років, вихід продукції щоденно, один раз у рік або у встановлені проміжки часу.

У сільськогосподарських підприємствах витрати на виробництво продукції розподіляють на постійні, змінні та умовно-змінні. Розмір змінних витрат залежить від кількості виробленої продукції, умовно-змінних – площі посіву в рослинництві та кількості поголів'я у тваринництві, а постійних не міняється за жодних обставин. Залежно від цього використовують нормування витрат. Цей метод має великий вплив на відображення даних і визначення результатів діяльності підрозділів. Доказом цього є система складання нормативів витрат на одиницю площі конкретних культур, або на одну голову поголів'я тварин, що використовуються сільськогосподарськими підприємствами [6]

Економічні процеси відтворення в рослинництві тісно взаємопов'язані з природними, біологічними та іншими чинниками. Це є причиною того, що в даній галузі робочий період не збігається з виробничим процесом. Як правило, виробничий період в ньому триває значно довше, ніж робочий. Так, наприклад, біологічний процес виробництва ранніх сортів овочів складається від посіву до

збирання урожаю та триватиме близько трьох місяців, а робочий період включає витрачений час на окремі технологічні процеси, тобто на посів, догляд за посівами та збір урожаю. Тому витрати засобів виробництва і затрати праці в рослинництві носять нерівномірний характер і є сезонними.

Слід зазначити, у рослинництві об'єктами визначення собівартості є окремі види основної, супутньої і побічної продукції, одержуваної від вирощування сільськогосподарських культур, а також сільськогосподарські роботи, виконані в поточному році під урожай наступного року, тобто роботи, які належать до незавершеного виробництва, а також роботи, які спрямовані на поліпшення земель і виконуються за рахунок власних оборотних коштів підприємства; витрати, що плануються за статтями виробничих витрат (без загальногосподарських) як витрати майбутніх періодів [7].

Найбільше здійснюються витрати за звітними сегментами в період виконання сільськогосподарських робіт. У зв'язку з цим виникає необхідність в управлінській звітності за сегментами рослинництва вказати затрати окремо як по сільськогосподарським культурам, так і по основним технологічним процесам. Такий порядок управлінської звітності за сегментами рослинництва забезпечить не тільки реальне обчислення собівартості продукції, а й сприятиме здійсненню дієвого контролю за її формуванням, проведенню глибокого аналізу собівартості продукції, встановленню причин економії або перевитрат коштів.

Обчислення собівартості продукції тваринництва розпочинають після розподілу витрат з утримання кормоцехів, між окремими обліково-технологічними групами тварин пропорційно до фізичної маси витрачених кормів, виготовлених у кормоцехах. Після цього списують та включають до складу витрат тваринництва відповідну частину витрат на спорудження та утримання таборів, загонів, навісів та інших тимчасових споруд для тварин. Якщо у літніх таборах і загонах утримується декілька видів або технологічних груп тварин, то витрати, які припадають на цей рік, слід розподіляти між

видами чи групами тварин пропорційно до зайнятої площі або кількості поголів'я тварин.

Обчислення собівартості одиниці тваринницької продукції розпочинається з молока, оскільки воно може бути використане для вирощування інших груп і видів тварин. При цьому всі витрати на утримання основного стада за мінусом побічної продукції і мінусом вартості приплоду (вартість 60 кормоднів) ділять на кількість отриманого молока. Собівартість продукції птахівництва визначається шляхом ділення витрат на утримання чи вирощування відповідної групи птиці (без вартості посліду та іншої продукції) на кількість відповідної продукції. Витрати на утримання молодняка тварин, який не зважується (молодняк робочих коней, звірів тощо), відносять на збільшення вартості цих тварин, виходячи з кількості кормо-днів та собівартості кормо-дня. Продукцією вирощування та відгодівлі худоби і птиці (великої рогатої худоби, свиней, овець, кролів, птиці) є приріст живої маси, одержаний у звітному періоді, та жива маса [7]

Облік витрат і виходу продукції тваринництва доцільно здійснювати за технологічними групами. Зокрема, облік тварин вести за підгрупами, коли в цій же групі наявні підгрупи з різними раціонами годівлі, для того, щоб можна було розрахувати необхідну норму корму на кожен день та повністю контролювати його витрачання. Фіксувати норматив вимирання тварин за окремими групами. Це дасть можливість вирішити питання, які виникають при відображенні вимирання: а) організувати контроль за визначенням втрат від вимирання тварин; б) достовірно формувати собівартість продукції тваринництва; в) обґрунтовано визначати розмір відшкодувань за завдані підприємству збитки внаслідок вимирання.

Отже, система прийняття стратегічних управлінських рішень сільськогосподарських підприємств значно відрізняється від системи, яка застосовується в інших галузях. Розглянуті галузеві особливості в сільському господарстві впливають на систему побудови управлінського обліку витрат та

формування економічних показників діяльності підприємства, тому доцільно враховувати ці особливості на практиці в сільському господарстві.

Список літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 (зі змінами внесеними станом на 27.06.2013 р.). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
2. Методичні рекомендації з планування обліку і калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132 // Баланс Агро, 2001. № 6. С. 1–28.
3. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік. Підручник/ За ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП Рута, 2002. 480 с.
4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посібник / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с. 6. Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Панченко Л.Г. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. – 4-те вид., перероб. і допов. За ред. проф. М.Ф. Огійчука. – К.: Алерта, 2007. – 979 с.
5. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін./ За ред. проф. М.Ф. Огійчука. К.: Алеута, 2009. 1056 с.
6. Чумаченко Н.Г. Развитие управленческого учета в Украине / Н.Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 1997. – № 10 (16). – С. 2- 9.
7. Костякова А.А. Управлінський облік і проблеми класифікації витрат // Вісник сумського національного аграрного університету. 2007. № 6–7, С. 314–318.

ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У КАТЕРИНОСЛАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Швець В.Є.

к. е. н., доцент, професор кафедри обліку і аудиту

Львівського національного
університету імені Івана Франка

Павлік І.Є.

аспірантка кафедри обліку і аудиту

Львівського національного університету імені Івана Франка

Потреба у створенні ринку землі в Україні не викликає сумніву, однак залишається проблемою механізм реалізації цієї мети та правове регулювання економічних відносин, щодо справедливої оцінки земельних ресурсів, оскільки це не тільки створить позитивний інвестиційний клімат, але й забезпечить інтереси українського народу та України. Розв'язання цієї проблеми можливе при об'єктивному вивченні досвіду оцінювання українських земель, з метою розроблення адекватного методичного забезпечення для функціонування ринку землі.

У силу економічних і політичних обставин використовувати існуючий досвід оцінювання землі в Україні було б недалекоглядним, оскільки цей досвід успадкований впливом командно-адміністративної системи управління економікою, як і волонтаристськими схемами останніх десятиліть. Як не підходять і сучасні методичні напрацювання, що використовуються у високо розвинутих країнах світу, оскільки унікальність економічної ситуації в Україні характеризується високим ступенем асиметричності як в інформаційному, так і соціальному середовищі, що може призвести до незворотних соціально-економічних і політичних катаклізмів. Тому, в умовах України ефективність

поступу у майбутньому значною мірою залежить від вивчення минулого досвіду, зокрема це стосується оцінювання земельних ресурсів у періоди найбільшого розвитку ринкових відносин, який відповідає початку ХХ ст. Оскільки саме тоді земельна власність знаходилась у вільних купівлі-продажу, а оскільки більша частина кращих українських земель знаходилась у складі Росії, тому саме цей досвід є найбільш актуальним для вивчення та застосування.

Проблематика використання історичного досвіду оцінювання земельних ресурсів і сьогоденні методи оцінки інвестиційної привабливості належить до найбільш широкого діапазону досліджень, що зумовлено стратегічним значення даного ресурсу не тільки в Україні, але й у світі загалом. В аналізованих публікаціях розглядаються різні методи і підходи щодо інвестиційної привабливості регіонів та галузей, однак, проблематика історичного досвіду оцінювання земель не знайшла уваги сучасних вчених-економістів.

Російська імперія, до складу якої входила більша частина українських земель, приділяла особливу увагу оцінюванню земельної власності на початку ХХ ст. [1]. Така увага була зумовлена, по-перше, наявністю великих земельних площ, що визначало аграрний характер економіки Російської імперії, і, по-друге, зростанням частки вартості землі, як об'єкту кредитної застави. За даними Комітету З'їздів представників установ російського земельного кредиту із 119,7 млн. десятин землі, що знаходилась у приватній власності на території 71 губернії Європейської частини Росії, станом на 1913 р. було закладено в установах довгострокового кредиту 65,8 млн. десятин (десятина - старовинний вимірник земельної площі з часів Київської Русі, а в Росії регламентувалась інструкцією царського уряду і становила трохи більше гектара), тобто 55% усієї згаданої вище площі [1, С.3]. Така ситуація привернула увагу пануючої верхівки тогочасної Росії, ще й з врахуванням загального зростання цін на земельні ресурси у світі. Відповідно, для аналізу ситуації виникла потреба проведення спеціального статистичного дослідження на рівні імперії.

Міністерство Фінансів Росії на той час здійснювало регулювання оцінковою діяльністю через відповідні директиви та державний фінансовий контроль. Зокрема, починаючи від 1901 р. Міністерство Фінансів створює інститут уповноважених від цього міністерства в акціонерних земельних банках. Головна функція цих уповноважених полягала у перевірці достовірності банківських оцінювань та їх затвердження. Слід зауважити, що проведена земельним банком оцінка землі бралась тоді за основу вимірювань усіх видів земельного майна даної території. Оцінка враховувала господарсько-економічні характеристики майна, ціни на оренду, а також ціни продажу. Органи влади визнавали оцінку землі проведену банками за об'єктивну, що характеризує реальну тенденцію зміни цін на земельне майно. Водночас, уповноважений Міністерства Фінансів мав право зменшити вартість оцінки проведеної банком, якщо вона була завищеною і встановлена з порушенням статуту та інструкції з проведення оцінювання, або зовсім відмовити у її затвердженні. Зібрані обліково-аналітичні дані з оцінкової діяльності банків та іншу інформацію уповноважені подавали щомісячно у Міністерство Фінансів, а саме: загальний простір земельного майна, кількість непридатних земель, площі лісів, земельний дохід, податки і середні оцінки вартості землі. Однак, охоплені такою інформацією для Міністерства Фінансів Росії були тільки 10 акціонерних земельних банків і два станових кредитних заклади (організовані дворянами). Відсутність даних, наприклад Херсонського земельного банку, унеможлиблювало здійснювати реальний контроль за цінами на земельне майно в чотирьох губерніях: Бессарабській, Херсонській, Таврійській та Катеринославській. Тому, починаючи від 1902 р. Міністерство Фінансів Росії розпочало збір відомостей у формі таблиць, у якій по кожному оцінюванню вказувалась кількість десятин землі та середня ціна майна (частка від ділення оцінкової суми на кількість десятин придатної землі). Такі відомості згруповувались по роках у розрізі повітів (табл.1).

Таблиця 1

Середня оцінка земельного майна в Катеринославській губернії за 1903-1904
рр. (рублів)

№	Повіти	1903 р.	1904 р.	Відхилення (+/-)
1.	Катеринославський	96,3	112,7	+ 16,4
2.	Александрівський	79,5	152,9	+ 73,4
3.	Бахмутський	124,3	159,2	+ 34,9
4.	Верхньодніпровський	187,8	151,8	- 36,0
5.	Маріупольський	195,4	143,6	- 51,8
6.	Новомосковський	138,3	122,4	- 15,9
7.	Павлоградський	161,4	153,6	- 7,8
8.	Слов'яносербський	100,0	126,0	+ 26,0

Складено на основі даних [1, С.28].

Як видно за даними таблиці 1, найвищі середні ціни в 1903 р. спостерігались у Маріупольському, Верхньодніпровському та Павлоградському повітах. Найнижчі ціни за аналізований рік характерні для Александрівського та Катеринославського повітів. Однак, у 1904 р. ситуація суттєво змінилась і серед лідерів залишився Павлоградський повіт, а додалися Бахмутський і Александрівський. Причому найбільше за аналізований період зросли ціни в Александрівському повіті (+ 73,4 руб.) і у Бахмутському (+ 34,9 руб.). Загалом, за аналізований рік ціни на земельну нерухомість зросли. Враховуючи, що початок ХХ ст. це був період розвитку капіталізму в Росії та на українських землях, зокрема, оскільки вони входили до її складу, доцільно врахувати тогочасний рівень цін для розрахунку мінімальних цін у теперішньому часі. Звісно, питання формування ціни є прерогативою ринку однак орієнтовну мінімальну ціну можемо поррахувати використовуючи вартість золота. Наприклад, тогочасний російський рубль містив 17,424 долі чистого золота, що дорівнювало 0,766656 грама. Відтак, одна десятина найдешевшої землі у Катеринославському повіті станом на 1904 рік у середньому коштувала 112,7 руб., що було еквівалентно 86,41 грами чистого золота (при сьогоднішній

середній ціні станом на 2.04.2020 р. - 1425 грн., ціна складатиме близько 123 132 грн.).

Отже, на основі вивчення історичного досвіду стає можливим оперувати обгрунтованими фактами для встановлення орієнтованого рівня оцінки земельної власності у розрізі районів і областей, а також прораховувати найбільш інвестиційно привабливі регіони [2] з метою створення цивілізованого ринку землі в Україні.

Список літератури:

1. Данныя объ оценкахъ земельныхъ имуществъ средняя подесятинныя оценки русскихъ частныхъ земельныхъ банковъ за 1903-1912 гг. Петроградъ: Типография Редакции периодическихъ изданий Министерства Финансовъ, 1915. – 52 с.
2. Швець В. Є. Метод стандартизації показників у аналізі інвестиційної привабливості регіонів / В. Є. Швець // Фінанси України, 1998. - №5, Київ. - С.23-26.

Тематика: Інші професійні науки

РОЛЬ ТЕХНІЧНИХ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Швидкий С.М.

Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.
Бекетова, кафедра основ архітектурного проектування, асистент

Специфіка архітектурного факультету визначає особливий підхід до дослідження творчого розвитку студентів у процесі навчання технічним графічним дисциплінам. Графіка – це специфічна універсальна мова, що має свої поняття, позначення, правила і закономірності. Наприклад, існують правила, закони і стандарти виконання креслень і знання, що допомагають їх

зрозуміти. У будь-якій науці або навчальній дисципліні використовуються різні креслення, схеми, малюнки, графіки, діаграми. Отже, неможливо повною мірою оволодіти знаннями з якої-небудь дисципліни, грамотно і на високому рівні виконати дипломну роботу або проект без знання основних законів технічних графічних дисциплін.

Процес пізнання залежить від продуктивності мислення. У процесі вирішення графічних задач присутні словесно-логічні та інтуїтивно-практичні компоненти мислення. Словесно-логічне мислення необхідно на етапах аналізу умови завдання і знайденого рішення, а на основному етапі рішення використовується образна інтуїтивно-практична компонента мислення. Образне мислення і його різновид – просторове мислення завжди є продуктивними, тому що будь-який процес являє собою творчий процес створення нового. Тому навчання технічним графічним дисциплінам сприяє розвитку творчого, продуктивного мислення.

Аналіз структури і змісту шкільного навчання показав, що в існуючій системі графічної освіти спостерігається безліч парадоксів. Один з них – це дуже низький рівень графічної підготовки і розвитку просторового мислення учнів. У деяких школах взагалі не викладається креслення через відсутність педагогічних кадрів в цій області. Незважаючи на досягнення в методології, розробці інноваційних методів навчання кресленню, методів конструкторського моделювання та розвитку творчої діяльності школярів існуюча система графічної підготовки залишається незадовільною. Все це вкрай негативно позначається на підготовленості молодих людей, початківців навчання на першому курсі.

Яку ж роль відіграють технічні графічні дисципліни в розвитку творчих здібностей, і чи є необхідність їх вивчення на «творчому факультеті»? Спостереження і дослідження показують прямий зв'язок дисциплін інженерної графіки і таких дисциплін як малюнок, композиція, дизайн, студенти успішно засвоїли курс інженерної графіки, краще навчаються цим дисциплінам.

Програма курсу, що знайомить студентів з нарисною геометрією, містить матеріал з основ дисципліни. Перед курсом інженерної графіки, стоять завдання навчання студентів встановленим методам зображення просторових форм на площині, основним поняттям, правилам і умовам, що застосовуються при виконанні креслень, вивчення відповідної термінології.

Знання та навички, які отримують студенти з дисциплін інженерної графіки та нарисної геометрії існують у свідомості студентів не ізольовано один від одного. Засвоєні знання і розвинені якості допомагають формуванню нових умінь з інших предметів. Наприклад, в роботі над малюнком студенти навчаються візуально порівнювати зображуваний предмет і малюнок, звідси впливає уявлення про масштаб з безпосереднього окомірною порівняння видимих величин. При цьому дії масштабного перетворення збагачуються і уточнюються, опосередковуються системою знань про просторові і кількісні відносини. Знання про одиниці виміру уточнюються і розвиваються спільно з навичками оперування кількісними уявленнями, розвивається окомір. Набуті вміння не зводяться до простої суми навичок. Вони служать придбанню готовності свідомо вирішувати ту чи іншу задачу, припускають творче орієнтування в нових умовах.

Величезне значення у сфері творчості надається результатами впливу технічних графічних дисциплін на посилений розвиток просторових уявлень, що дозволяють уявити подумки форму предметів, взаємне розташування геометричних форм в просторі визначити їх розміри, досліджувати геометричні властивості, притаманні зображуваному предмету і т.і. Однією з найважливіших здібностей особистості, що забезпечує успіх у творчій діяльності є здатність діяти «в умі». Організація дій у внутрішньому плані, тобто, вміння передбачати кінцевий результат творчого пошуку, можливість людини діяти «в умі», тісно пов'язана з проблемою розвитку просторового уявлення образів.

Психолого-педагогічні та методичні спостереження за виконанням креслень студентами при вивченні таких предметів, як нарисна геометрія та

інженерна графіка, аналіз їх графічних робіт, виявляють ряд труднощів, пов'язаних з особливостями просторового представлення образів.

Просторове уявлення є вторинний образ сприйняття. У психології прийнято розділяти уявлення на два основних види: образи пам'яті і образи уяви. Просторові уявлення пам'яті відображають предмет приблизно в тому вигляді, в якому він був даний для сприйняття, тоді як уява забезпечує створення образів і предметів, яких людина не бачила, але інформацію про які отримала у формі словесного опису, схеми і т.і. Образ творчої уяви це принципово новий образ (наприклад, образ нової конструкції машини, архітектурної споруди, художнього твору і т.і.). Трансформований образ предмета при зображенні його спереду, зверху, ліворуч, тобто виконання кресленика, не є новий образ (образ уяви), і пам'яттю ми називаємо предмет в конкретно-чуттєвої формі, а не лінійно-конструктивної. Кресленик – це узагальнений образ, результат діяльності мислення, отже, мислення також є будівельним матеріалом просторових уявлень. Мислення, як і уява, дозволяє передбачити кінцевий продукт діяльності. Але за допомогою мислення випередження відбувається за допомогою організованої системи понять, а за допомогою уяви – на основі організованої системи образів. Успішному розвитку просторових уявлень, свідомому, глибокому і міцному засвоєнню навчального матеріалу сприяють різні види графічних завдань і вправ, як засіб, що розвиває психолого-пізнавальні характеристики (спостережливість, увага, пам'ять, уява, мислення) які є психологічною основою творчого процесу.

Найважливішим елементом навчального процесу з курсу інженерної графіки є виконання графічних робіт, яке сприяє виробленню у студентів необхідних навичок виконання креслень. На цих заняттях у студентів розвиваються здібності до певної стилізації, схематизації чуттєвого образу в графічний знак, вміння вільно оперувати ним за поданням.

Головне завдання в побудові кресленика полягає у визначенні перетворень видимої форми предмета, його елементів або частин при перенесенні зображення на площину. Успішність вирішення цього завдання

залежить від спостережливості. Спостережливість в свою чергу є найважливішою характеристикою уваги. В процесі спостереження уважно розглядаючи предмет, явище або подію ми отримуємо найбільш точний образ пам'яті. Звідси випливає те, що при навчанні принципам побудови кресленика систематична робота з вибору раціонального розташування зображень, порівнянні реального предмета з його креслеником, різних елементів деталі, способів проектування і т.і., дуже важлива для розвитку деталізованих і рухливих уявлень, що грають провідну роль у розвитку творчих здібностей. Переосмислення елементів форми предмета визначається виключно логікою необхідних геометричних побудов, на основі оперування образом за поданням.

Процес читання вже готового кресленика передбачає вирішення ряду завдань, що вимагають розвиненої уяви. Щоб виникло цілісне уявлення про форму предмета зображеного на кресленику, необхідно провести аналіз кожного зображення, співвіднести зображення одних і тих же елементів і подумки об'єднати різні зображення. Тобто, зробити синтез, який вимагає активної розумової діяльності.

Виявляючи цінність інженерної графіки в розвитку творчих здібностей студентів, не можна не звернути увагу на різноманітність видів навчальної діяльності. Це і контроль розмірів креслення, самоконтроль і взаємоконтроль ескізів, визначення раціонального підходу до переробки даних при виконанні креслення, самостійна робота з довідковим матеріалом і т.і. Всі вони сприяють активізації роботи, розвитку самостійності в пізнавальній діяльності, вмінню критично мислити, розвитку вміння порівнювати, зіставляти, аналізувати, обґрунтовувати свою точку зору, розвитку здатності до раціонального виконання роботи. Відбувається процес взаємного збагачення, коли окремі прийоми творчої діяльності, придбані на заняттях з інженерної графіки – на заняттях з дисциплін малюнок, композиція, дизайн і т.і. стають більш закінченими. Наявність даних навичок забезпечує підготовку студентів до більш широкого застосування своїх можливостей у багатьох сферах діяльності.

Можливості подальшого вдосконалення творчого розвитку здібностей студентів факультету АДОМ в процесі освоєння технічних графічних дисциплін закладені, на мій погляд, у змістовному підході до побудови навчального процесу з цих дисциплін. Аналізуючи програми за даними дисциплін, переконуєшся в тому, що вони в основному націлені на вивчення і закріплення навчального матеріалу, без урахування виходу його в самостійне, творче використання, де могло б бути застосовано конструювання, раціоналізація, створення нових за формою і змістом конструктивних образів. У число структурних компонентів освіти обов'язково повинні входити вміння роботи з комп'ютером, які, безсумнівно, повинні бути віднесені сьогодні до загальнокультурних. Навички, які раніше зараховували до специфіки технічних спеціальностей, стають необхідними в побуті кожного фахівця.

Тематика: Економічні науки

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Швирид Н.В.

ст.гр. ФБС-41

Науковий керівник: Коробчук Т.І.

к.е.н., доц.

Луцький національний технічний університет

Довготривалі фінансові кризи у вітчизняній економіці значно збільшили кількість проблемних кредитів, які у свою чергу, наражають банківські установи на збитки. А з боку позичальників довіра до банківської системи щороку падає через регулярні банкрутства тих же банків. Тому, з метою оцінення готовності фінансових установ до непередбачуваних ситуацій на ринку, було винайдено механізм стрес-тестування банківських та

небанківських фінансово-кредитних установ. А актуальність дослідження зумовлена тим, що попри існуючі рекомендації Національного банку України щодо проведення стрес-тестування, цей механізм є недосконалим і потребує подальшого напрацювання та розвитку методологічних та методичних засад.

Такі сучасні українські науковці як Анісімова Л., Щербатих Д. В., Тарасевич Н. В., Манжос С. В., Посохов І. М., Медведєва І. Б. займались дослідженнями системи стрес-тестування банківських установ. І всі по різному трактували це поняття. Зокрема, Щербатих Д. В. вважає, що стрес-тестування (СТ) – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього чинника: валютного курсу, процентної ставки тощо [1, с. 1211]. На думку Тарасевича Н. В. стрес-тестування – один з видів тестування, який оцінює надійність і стійкість системи в умовах перевищення меж нормального функціонування [2, с. 256]. Анісімова Л. дотримується твердження, що стрес-тестування – проведення оцінки різноманітних ризиків та визначення спроможності банків чи банківської системи загалом протистояти потрясінням на фінансовому ринку [3, с. 79]. Дослідивши ці думки, ми дійшли висновку, що стрес-тестування – це оцінка чутливості портфелю банку до можливих екстремальних подій на ринку.

Оскільки банківська система – це частина національної та світової економічної системи, то природно, що на будь-які зміни, що відбуваються в економіці, банківська система буде відповідати тим чи іншим чином. Тому макроекономічне стрес-тестування різних видів ризику здійснюється за двома методами. Перший – підхід «знизу-вверх» (bottom-up) полягає у проведенні стрес-тестування окремих видів ризику кожним банком самостійно на заданих сценарних умовах. Отримані результати надсилаються до центрального банку країни. Другий – підхід «зверху-вниз» (top-down). Наглядний орган самостійно проводить стрес-тестування за власною методикою на основі агрегованих даних по банках країни. [2, с. 257].

У міжнародній банківській практиці використовуються різні підходи до стрес-тестування, які можна розділити на дві великі групи. Однофакторні стрес-тести (аналіз чутливості) дозволяють розглянути вплив окремо взятих чинників на активи кредитної організації в короткостроковій перспективі. Такими факторами можуть бути рівень інфляції, ключова ставка, валютний курс та ін. Багатофакторні стрес-тести переважно націлені на оцінку стратегічних перспектив кредитної організації. Вони оцінюють потенційний вплив ряду факторів ризику на діяльність кредитної організації в разі кризової ситуації, за умови ймовірного настання такої події [4, с. 58]. У багатофакторному стрес-тесті відбувається аналіз відразу декількох факторів ризику. Дана модель поділяється на історичні і гіпотетичні стрес-тести. Сценарії стрес-тестування повинні максимально наближатися до вірогідного перебігу подій. Це дозволяє отримати максимально правдиву картину стресостійкості фінансової організації. При розробці таких сценаріїв в першу чергу потрібно переконатися в їх логічній несуперечності [4, с. 59].

В Україні стрес-тестування банків запроваджено із 2015 року. Методологія його проведення базувалась на найкращому закордонному досвіді. Проте через значні відмінності в масштабах, структурі, профілі ризиків банківських систем адаптувати цей механізм до потреб вітчизняного банкінгу виявилось проблематичним завданням. Проведені стрес-тестування у 2010-2015 роках не оприлюднювались в ЗМІ. Надавались дані лише про кількість банків, які пройшли це тестування та кількість тих, які не витримали натиску. Аргументувалось це тим, що ці дані служать лише інформативною базою, коли за кордом це є основним джерелом прийняття рішень для керівництва. У 2020р., за даними НБУ, буде проведено оцінку стійкості за двома напрямками:

- оцінка якості активів для всіх банківських установ (крім банку «Розрахунковий центр»);
- додатково стрес-тестування (Ощадбанк, Альфа-банк, Укрексімбанк, ПУМБ, Універсал Банк, Банк Південний, Таскомбанк, Мегабанк, А-Банк,

Сбербанк, Банк Кредит Дніпро, Банк Восток, МТБ Банк, Банк інвестицій та заощаджень, Правекс Банк, Банк Форвард).

За отриманими результатами такої оцінки будуть визначені необхідні рівні достатності регулятивного та основного капіталів.

Тому основним завданням на сьогодні є трансформування результатів стрес-тестування з рекомендаційного характеру в гнучкий інструмент оцінювання фінансової стійкості.

Список літератури:

1. Щербатих Д. В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Наук. ж-л. Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1210-1218.
2. Тарасевич Н. В., Литвиненко А. М. Стрес-тестування ризиків як інструмент антикризового управління діяльністю банків. *Наук. ж-л. Фінанси, облік, банки*. 2014. №1(20). С. 255-263.
3. Асінімова Л. Інструментарій стрес-тестування кредитного ризику банків. *Наук. ж-л. Фінанси та банківська справа*. 2014. №5. С. 78-88.
4. Посохов І. М., Ходирєва О. О. Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик менеджменту сучасної банківської системи України. 2018. С. 53-61.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Шевчук В.В.

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

У сучасному суспільстві дедалі актуальнішою постає проблема визначення життєтворчості особистості як способу взаємодії людини із

навколишнім світом. Феномен життєтворчості здавна цікавив філософів, психологів та соціологів. У загальному сенсі цей феномен тлумачиться як проектування та здійснення особистістю власного життєвого шляху. З початку свого свідомого процесу життєдіяльності людина починає конструювати образ свого життя. Відтак, життєтворчість є проявом життєтворчого потенціалу особистості, передбачає свідоме цілеспрямоване ставлення до важливих проблем, характерних для різних етапів життя.

Згідно концепції Нової української школи, учні вже з початкової школи повинні набувати комплекс якісних характеристик, серед яких: відчуття упевненості, повноцінності, працелюбності, самостійності та дисциплінованості. А також – мотивації досягнення успіху, вміння слухати, чути й критично мислити. Важливими вважаються навички навчальної діяльності та самоконтролю, культури поведінки і мови, основи особистої гігієни й здорового способу життя [1]. Вище вказаний перелік вимог вказує на те, що проблема формування життєвої компетентності молодших школярів знаходиться у центрі уваги освітніх політиків та науковців.

Проблема формування життєвої компетентності дітей є предметом дослідження різних науковців. Зокрема, І. Ящук наголошує, що життєва компетентність передбачає знання, вміння та життєвий досвід, які необхідні для вирішення чисельних життєвих завдань [5]. Натомість О. Кононко вказує, що життєва компетентність є новою стратегією, яка змінює мету освітнього процесу, а також спрямовує зусилля педагогів на забезпечення кожній дитині певних умов для оволодіння важливою наукою і мистецтвом життя. [3].

У цілому, науковці одностайні у твердженні, що життєва компетентність передбачає досить складне утворення, яке охоплює вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, а також здатність обирати відповідні й ефективні способи вирішення життєвих проблем. У даному контексті важливими є знання власних особистих якостей (достоїнств і недоліків), здатність до самовдосконалення, розуміння й оцінювання інших людей, встановлювати з ними адекватні способи спілкування, вміння керувати собою й обставинами свого життя.

Відтак, життєва компетентність може розглядатися у різних аспектах (соціальному, психологічному та педагогічному), відповідно до яких можна охарактеризувати складові розвитку молодших школярів, що впливають на формування їх життєвої компетентності. Серед них:

- фізичний розвиток,
- когнітивний розвиток,
- мовленнєвий розвиток,
- психологічний розвиток,
- соціальний розвиток,
- сенсорно-моторний розвиток,
- інтелектуальний розвиток [4, с. 78].

Л. Сохань визначив, що формування життєвої компетентності має пройти п'ять етапів (від засвоєння елементарних знань до життєвих досягнень (рис.1).



Рис.1 Структура життєвої компетентності молодших школярів [2, с. 43].

Як відомо, на формування і становлення особистості дитини впливають різноманітні чинники. Зокрема, В. Сухомлинський акцентував на важливості впливу суспільства, оточуючого середовища та шкільного колективу. На його думку, саме колектив повинен мати високий потенціал позитивного впливу на особистість, бо він і складається із окремих особистостей [4, с. 78]. За О. Кононко, важливими є засоби масової інформації, міжособистісна взаємодія

та спеціально створене середовище [2, с. 56]. А І. Єрмаков вказує на важливості здатності до самореалізації й самоактуалізації (що сприяє формуванню конструктивного стилю життя, дозволяє реалізовувати більше життєвих цілей з меншими витратами часу та енергії, зберігає внутрішню рівновагу й відносну відповідність вимогам соціального середовища) [2, с. 60].

На думку М. Лісіної, одним із головних чинників формування життєвої компетентності є спілкування (як особлива умова існування людини, де предметом діяльності є не інший предмет або група предметів, а інша людина). Для успішного життя дитини в суспільстві потрібними і важливими є не лише зміцнення її фізичного та інтелектуального здоров'я, але також передача певних знань, умінь і навичок, досвіду спілкування з іншими людьми. Фізичний стан, психічний розвиток і соціальний досвід становлять необхідні умови соціалізації [2, с. 65]. Отже, головним чинником формування життєвої компетентності є соціальне середовище, під впливом якого відбувається становлення та соціалізація особистості, розвиток її моральних якостей та комунікативних навичок, формування уявлення ціннісних ідеалів та ін.

На етапі початкової школи формування життєвої компетентності особистості відбувається у процесі засвоєння нею діючих у суспільстві норм і правил поведінки, а також оволодіння відповідними формами і засобами діяльності. Цей етап визначається як період адаптації [4, с. 83]. Відповідно, вчителі початкових класів мають сприяти формуванню в учнів:

- інтелектуальних умінь (читати і писати, усно та письмово висловлювати власну думку, активно слухати й коректно формулювати питання, аналізувати інформацію з мас-медіа);
- навичок прогнозування власної життєдіяльності на найближчий період (день, тиждень, місяць);
- навичок оцінки, деталізації та планування реалізації власних рішень (у життєвих умовах);
- елементарних життєвих та соціальних навичок щодо пізнання, спілкування, практичної діяльності;

– самоконтролю та організації свого життєвого часу, посилюючого самовиховання тощо[4, с. 80].

Відтак, для розвитку життєвих компетентностей молодших школярів мають бути створено відповідні умови по стимулюванню їх навчально-пізнавальної, практичної та комунікативної діяльності.

Список літератури:

1. Випускник Нової Української Школи. URL: <https://stend-patriot.com/statti/48-vipusknik-novoji-ukrajinskoji-shkoli> (дата звернення: 18.03.2020)
2. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань. Київ : Богдана, 2003. 520 с.
3. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник /Ред. кол. Н. Софій, І.Єрмаков та ін. Київ: Контекст, 2010. 336 с.
4. Психологія і педагогіка життєтворчості : наук.-метод. посіб. / відп. ред. В. Доній. Київ, 2003. 563 с.
5. Яшук І. Формування життєво компетентної особистості: науково-методичний посібник. Хмельницький: Видавництво Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 2000. 54 с.

SOLVING THE PROBLEM OF DEPLOYING APPLICATION IN DIFFERENT ENVIRONMENTS

Shyker B.Y.

Bachelor

Language supervisor: Shchypachova D.S.

English teacher

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic
Institute»

Key words: platform, service, cloud, docker, deployment, containers, images.

Introduction. Imagine you have a completed software product and now you need to send it to the customer. You have to prepare a lot of different files, scripts and write all installation steps. Then spend a lot of time trying to solve client problems like: “nothing works at my machine”, “your script has failed - what to do now”, “I have mixed up the order of steps in the instructions and now I can’t move on”, etc. Everything is aggravated if the product is popular and instead of one client you have hundreds or thousands of customers. And it becomes even more difficult if you recall the need to install new versions of the product. Another problem is replicability. What if you need to raise 5 (or 50) almost identical servers? Doing it manually is long, expensive and error prone.

Objectives. Software should provide an engine to create environment for application deployment, that will work on any OS, any computer without manual installation of all required packages. Moreover, it should be easy to use for software developers and clients, be supported by cloud platforms.

Methods. There are several ways to solve the deployment issue. You can write a script that installs everything you need and run it on all the necessary servers. (The script can be either a simple “.sh” file, or something complex, created with special

tools). The disadvantages of this approach are fragility and error tolerance. No matter how well the script is written, sooner or later it will fall on some machine. And after this crash, the machine will actually be “spoiled”. Another way is to use cloud services. You can manually install everything you need on a virtual server. Then create an image of it. And then clone it as many times as you need. But there are two drawbacks here. Firstly, vendor-lock-in. You cannot run your solution outside the selected cloud, which is not always convenient and can lead to losses of customers who disagree with this choice or price policy. Secondly, the clouds are slow. Virtual servers provided by the clouds today are much inferior in performance to dedicated servers. You can also use virtual machines, which come with its own disadvantages: size - it’s not always convenient to download an image of a virtual machine, which can be enormous. At the same time, any change inside the image of the virtual machine requires downloading the entire image again. Besides, not all virtual machines generally support memory or CPU sharing and those that support require fine tuning. Or you can use Docker. Like a virtual machine, docker runs its processes in its own pre-configured operating system. But at the same time, all docker processes work on a physical host server sharing all processors and all available memory with all other processes running on the host system. The approach used by the docker is in the middle between running everything on a physical server and the full virtualization offered by virtual machines. This approach is called “containerization”.

Results. Nowadays, using Docker containers can solve the problem application deployment in different environments. Docker’s mission is to provide a flexibility, mobility to your application, while retaining the ease of use and performance

Conclusion. Thus, the docker is very well suited for solving the above tasks:

- convenient transfer of the software product project to the customer
- easy to perform server replication
- reuse of previously created server configurations

Docker is also extremely convenient for updating previously installed versions of the product and for creating test servers that are completely identical to productional ones.

References:

1. Docker Documentation [Electronic Resource] - Resource Access Mode: <https://docs.docker.com>.
2. AWS tutorial [Electronic Resource] -Resource Access Mode: <https://aws.amazon.com/ru/docker/>

Тематика: Педагогічні науки

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Шиман І.А.

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

аспірантка

irinashiman@ukr.net

Інтеграція у європейський та світовий освітній простір, перехід до нових освітніх моделей, запровадження інноваційних технологій навчання визначаються як важливі стратегічні завдання розвитку вітчизняної системи освіти. Основні положення стратегічних змін знаходять своє відображення у нормативно-правових документах (Закони України «Про освіту», „Про загальну середню освіту”, «Про вищу освіту»), державних стандартах базової, повної середньої та вищої освіти. Оновлення освітніх систем і педагогічних технологій загострює проблему психологічної готовності і здатності педагогів усіх ланок до інновацій у професійній діяльності. [1, с.352]

Розвиток педагога як творчої особистості, перемикання його з репродуктивного типу діяльності на самостійний пошук обґрунтованих і методично доцільних рішень, перетворення його з виконавця на розробника та автора інноваційних ідей і технологій в організації та впровадженні освітнього процесу стає основним критерієм удосконалення роботи закладів вищої освіти, основою для інтеграції їх наукової та освітньої діяльності, налагодження активної взаємодії з роботодавцями. [4, с.14]

Досвід показує, що вся історія розвитку теорії і практики освіти за своєю суттю є результатом створення і впровадження певних інновацій у змісті, структурі, формах і методах освітнього процесу. Інновація, у своєму найбільш широкому розумінні означає "оновлення, нововведення або зміну". У контексті системного підходу "інновація" визначається як цілеспрямована зміна у функціонуванні системи, причому в широкому сенсі це можуть бути якісні і (чи) кількісні зміни в різних сферах і елементах системи. Поняття "інновація" уперше було використано в дослідженнях культурологів в ХІХ ст. і означало введення елементів однієї культури в іншу. Перший якнайповніший опис інноваційних процесів був представлений на початку ХХ ст. економістом І. Шумпетером, який аналізував "нові комбінації" змін в розвитку економічних систем (1911 р.).

В історичному плані будь-яка інновація завжди відносна, але носить конкретний характер; може виникати раніше свого часу, аби потім стати нормою і застаріти. За визначенням ЮНЕСКО, інновації відображають кроки до зміни системи освіти, які здійснюються свідомо і навмисно заради поліпшення наявної якості результатів її функціонування в цілому і в окремих фрагментах. Важливо, що інновація як нововведення, не обов'язково виступає принципово новим, але обов'язково кращим способом організації освітнього процесу і може бути продемонстрована сама по собі. При цьому інновації набувають свого виявлення у формі:

- абсолютної новизни, тобто виходити з повної відсутності в даній сфері аналогів і прототипів;

- відносної новизни або внесення часткових змін в окремих фрагментах чинної практики.

Різнобічно представлений у філософії та теорії педагогіки, об'єктивний процес створення освітніх інновацій в умовах сьогодення переходить на якісно новий рівень, головною ознакою якого стає здатність кожного педагога продукувати нові ідеї та впроваджувати їх у власній професійній діяльності. Підготовка педагогів до інновацій у професійній діяльності на етапі навчання у закладах вищої освіти набуває нових орієнтирів та особливого значення.

Аналіз наукових досліджень в цьому контексті засвідчує, що з початку ХХІ століття увага вчених зосереджується у декількох напрямках. Перший напрям представлений розробкою теорії, методології і технології формування творчої особистості педагога, розвитку його творчих здібностей і креативності, які виступають основою його здатності до створення освітніх інновацій, розглянуто у працях (О. Листопада, В. Андрєєва, І. Геращенко, В. Загвязинського, В. Кан-Калика, І. Канта, А. Маркова, Н. Нікандрова, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна, Л. Рувинського, та ін.)

Другий напрям пов'язаний з розвитком ІТ- індустрії та поширенням інформаційних технологій у сфері освіти. В рамках цього напрямку підготовка майбутніх педагогів до інновацій передбачає їх компетентність щодо виробництва цифрових освітніх ресурсів і створення на їх базі відповідного програмно-методичного забезпечення окремих навчальних дисциплін. Проблемам інформатизації освіти присвячено дослідження багатьох науковців: (Н. Морзе, В. Бикова А. Каленського, А. Крищука, І. Роберта, І. Богданова, Ю. Господарика та ін.) Зауважимо, що поряд із створенням і прогресом інформаційно-комунікаційних структур окремих освітніх установ і освітньої галузі в цілому, цей напрям складає основу інформатизації освіти як пріоритетного завдання її реформування.

Натомість, на нашу думку, і перший і другий напрями несуть в собі певні обмеження і протиріччя. Так, наявність в особистості творчих здібностей і креативності не гарантує, що вони будуть реалізовані саме для інновацій і саме

у професійній діяльності. Також компетентність педагога щодо використання ІТ-технологій в освітньому процесі не є запорукою того, що на базі цих технологій він буде самостійно створювати певні інновації, а не механічно відтворювати відомі.

Отже, в процесі підготовки майбутніх педагогів необхідне не тільки створення умов для розвитку їх здатності до творчості, опанування способів вдосконалення форм і методів навчання і виховання на засадах використання інструментів ІТ-технологій, а й усвідомлення ними підстав і принципів забезпечення варіативності у відборі змісту і методики організації освітнього процесу з позиції його ефективності та якості результатів.

Осмислення сутності інноваційної діяльності дає змогу дійти до висновку, що її реалізація потребує не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності фахівця до даного виду діяльності. Забезпечення безперервного професійного розвитку педагога - як викладача-фахівця в предметній області, як педагога-вихователя, як педагога-дослідника і педагога-новатора – необхідно досягти принаймні двох цілей:

- психологічної готовності педагога до інноваційної діяльності, що передбачає наявність особливої мотивації та групи навичок і вмінь рефлексивно-аналітичного та діяльнісно-практичного характеру;

- переорієнтація змісту всіх форм і методів професійної освіти на підтримку в майбутнього педагога критичного мислення і ментальності безперервного зростання і вдосконалення професійної діяльності.

Досягненню цих цілей відповідає методологія системи відкритої освіти, що породжує потребу в сучасних освітніх ресурсах, які дозволяють на практиці перейти від навчання, що носить переважно інформаційний характер і направлено на виконавську діяльність, до формування особистості, що вміє орієнтуватися й приймати обґрунтовані рішення в умовах сучасного інформаційного середовища. Одночасно, особа здатна до творчої діяльності, володіє прийомами не лише опанування готового професійно зорієнтованого знання, але й генерування нового.

Список літератури:

1. Дичковська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. Дичковська. – К., 2004. – 352 с.
2. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій: теоретико-методичні основи: [монографія] / О. А. Комар. – Умань: РВУ «Софія», 2008. – 332 с.
3. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Ковальчук В. Ю. – К., 2006. – 34 с.
4. Разіна Н. А. Професійно-особистісний розвиток педагога в умовах інноваційної діяльності освітнього закладу // Сучасні наукові технології. - 2008. - № 1. - 14 с.
5. Семченко Н. О. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Семченко Н. О. – Х., 2005. – 20 с.

РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Шишман В.С.

студентка Херсонського державного університету

Коткова В.В.

Херсонський державний університет,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та нових вимог до компетентностей сучасного фахівця алгоритмічне мислення стає ключовою навичкою сучасності. Традиційно алгоритмічне мислення відноситься до навичок, концепцій та поведінки, що використовуються в інформатиці для розв'язання проблем або завершення проектів. Однак, дошкільні та початкові заклади освіти повинні постійно дивитися вперед, аби формувати ті навички, які знадобляться в житті учнів. Способи роботи, взаємодії та спілкування продовжуватимуть розвиватися, і дітям молодшого віку сьогодні потрібно буде добре володіти типом мислення, що сприятиме багатьом інструментам та послугам завтрашнього дня [2].

Сучасні дослідження доводять, що деякі аспекти роботи з робототехнікою в ранньому дитинстві можливі в ігровому середовищі, відповідно дитячому досвіду розв'язання проблем, абстрактного та логічного мислення.

Більшість досліджень робототехніки, кодування та розвитку алгоритмічного мислення була зосереджена на пізнішому навчанні. Проте пропедевтичне формування цих понять і навичок у дошкільному віці може бути позитивним через застосування STEM в освіті. Сучасне покоління робототехнічних наборів для дітей дошкільного віку дозволяє навчатись через

маніпулятивні дії. Resnick та інші [1] довели, що ці інструменти сприяють формуванню міцного розуміння математичних понять, так як й інші традиційні матеріали (блоки, намистинки, кульки тощо). Крім того, робототехніка зазвичай не передбачає проведення часу перед екраном монітора і сприяє роботі в команді та кооперації [4].

Попередні дослідження показали, що маленькі діти віком від 4 до 7 років можуть створювати і програмувати базові проекти робототехніки [3]. Крім того, робототехніка дає змогу розвивати й інші важливі для даного віку навички, такі як дрібну моторику та координацію рук [1; 4]. Більше того, кодування та робототехніка дають змогу дітям розв'язувати проблеми, здійснювати елементарну пізнавальну активність та міркувати.

Враховуючи результати позитивного впливу застосування робототехніки в закладах дошкільної освіти, варто наголосити, що основна частина змісту та процесу формування алгоритмічного мислення дошкільників пов'язана з практичними маніпуляціями, іграми та піснями. Наприклад, у ранньому віці можемо почати формувати розуміння алгоритмів, послідовності, подій, умов та повторень [2].

Алгоритм – це набір інструкцій, що використовуються для виконання завдання, їх послідовність чи порядок є важливими. Така концепція може бути представлена дітям через демонстрацію інструкції до будь-якого звичного заняття – взути чоботи, чистити зуби, годувати домашнього улюбленця.

Доречно запропонувати дітям створити картинки послідовності «програми» цієї діяльності. Можна продемонструвати, що відбувається при зміні послідовності. Іншим варіантом є читання книжки з малюнками, в якій персонаж подорожує чіткою послідовністю. Запропонувати можна записати "програму" руху персонажа, а потім, використовуючи карту та ляльку, запустити програму, перемістивши ляльку в кожне місце на карті [2].

Подія – це тригер, який викликає запуск алгоритму чи програми, а умовні умови визначають набір умов, які повинні бути присутніми для запуску програми. Наприклад, дзвінок, плескання руками, сигнальні вогні – приклади

звичних подій, які використовують вихователі як сигнали для зміни діяльності. Їх легко можна перетворити на умовні висловлювання: "Якщо я стою біля дверей, то плескаю в долоні ...". Вікові ігри, такі як світлофор та Саймон говорить, також можуть бути адаптовані для формування поняття подій та умов, включаючи рухову активність й ігрову ситуацію [2].

Повторні сигнали циклу, кількість повторювань команди чи послідовності команд можна проілюструвати через життєві навички дітей, наприклад, прийом їжі є повторним циклом доставки шматочка їжі до рота, жування та ковтання. Щоденні процедури – це повторні цикли пробудження, переодягання, прийому їжі, ходіння до садочку, повернення додому, гри, прийому їжі, роздягання та сну.

Ці підпрограми можна перетворити на висловлювання "якщо тоді інше": "Якщо в мисці є крупа, то повторіть цикл їжі, інакше покладіть ложку вниз". "Якщо це будній день, то повторіть набір команд для садочка, інакше спати до пізна і грати цілий день".

Пісні й танці можуть бути активним та цікавим способом навчити концепції повторних циклів, оскільки у багатьох є тексти та рухи, що повторюються.

Ці концепції можна додатково підкріпити за допомогою роботи та іграм з відповідними програмами програмування, але виконуючи певну дослідницьку роботу над процесом, що склав основу їх розвитку. Таким чином програми не будуть сприяти пасивному використанню, а навпаки пробуджуватимуть активну пізнавальну діяльність та нестандартний підхід. Програма програмування ScratchJr та Кібо робот отримали схвалення від значної кількості досліджень і були розроблені у відповідності до здібностей, інтересів та етапів розвитку дітей дошкільного та молодшого віку. Вони надають дітям можливість планувати, ризикувати, розв'язувати проблеми і, можливо, найголовніше, наполегливо розробляти, будувати та вирішувати проблеми граючись [2].

Розвиток обчислювального мислення є важливим, але, мабуть,

важливішим є розвиток поведінки для роботи з іншими та боротьби з фрустрацією. Попросивши дітей працювати з партнерами або в групах, ми можемо підтримувати спілкування, співпрацю та співпереживання.

Отже, алгоритмічне мислення є вимогою часу. Якщо зачекати, доки учні в середніх класах почнуть працювати з кодом і роботами, пропустимо можливість зробити це легко і весело. Перевагою раннього розвитку алгоритмічного мислення є можливість навчити деяким важливим соціальним та емоційним навичкам. Оскільки ми стаємо більш майстерними у створенні та програмуванні машин для виконання своєї роботи, ці навички відіграють важливу роль у тому, щоб допомагати нам приймати етичні рішення щодо того, що ці машини можуть робити, як вони це робитимуть, і хто матиме доступ до них.

Список літератури:

1. Resnick, M., Martin, F., Berg, R., Borovoy, R., Colella, V., Kramer, K., & Silverman, B. (1998). Digital Manipulatives. Proceedings of the CHI '98 conference, Los Angeles, April 1998.
2. Ricketts, Robin (2018). Computational Thinking for Kindergartners. URL: <https://www.edutopia.org/article/computational-thinking-kindergartners>
3. Strawhacker, A., Sullivan, A., & Bers, M. U. (2013). TUI, GUI, HUI: Is a bimodal interface truly worth the sum of its parts?. Proceedings from IDC '13: The 12th International Conference on Interaction Design and Children. New York, NY: ACM.
4. Sullivan, A., & Bers, M. U. (2016). Robotics in the early childhood classroom: learning outcomes from an 8-week robotics curriculum in pre-kindergarten through second grade. International Journal of Technology and Design Education, 26(1), 3-20.. International Journal of Technology and Design Education. Online First.

ДИСКОВІ ГАЛЬМІВНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕНОЇ ДОВГОВІЧНОСТІ

Шпінда Євген Михайлович

викладач, кафедра загальних військових дисциплін
Військовий інститут танкових військ Національного технічного
університету «Харківський політехнічний інститут»

Область застосування: корисна модель може бути використана в гальмівних системах автотранспортних засобів, зокрема легкових автомобілів, та інших транспортних машин, в яких застосовуються дискові гальмівні механізми.

Сутність корисної моделі: в основу корисної моделі поставлено задачу підвищення довговічності дискових гальмівних механізмів шляхом збільшення фактичної площі фрикційного контакту за рахунок застосування спеціального макропрофілю на спряжених деталях у тих же габаритних розмірах, що і у аналога.

Технічний результат: підвищення довговічності гальмівних механізмів відбувається при збільшенні фактичної площі фрикційного контакту спряжених деталей «диск–фрикційна накладка» шляхом застосування криволінійного макропрофілю поверхонь тертя, без зміни їх габаритних розмірів, у 1,5–1,7 рази.

Об'єкт дослідження: процес зниження інтенсивності зношування фрикційних пар дискових гальмівних механізмів.

Кожна колодка 2 дискового гальма із рівним макропрофілем має металеву пластинку товщиною z прикріплену до неї фрикційною накладкою товщиною h в вигляді кільцевого сегмента, обмеженого радіусами r і R (рис. 1).

Форма і площа фрикційної накладки для кожного гальма із рівним макропрофілем підбирається за умов рівномірного зносу.

Однак, це не забезпечує найбільш ефективну площу тертя спряжених деталей 1 і 2 при тій же ширині ab фрикційного контакту, обмеженого радіусами диска 1 R і r , та, відповідно, найменшу величину тиску p , нерівномірно розподіленого по поверхні тертя, що в кінцевому результаті впливає на величини зносу U_1 і U_2 (гальмівного диска 1 і фрикційної накладки 2), які визначають граничну величину зносу U_{1-2} всього спряження, та, таким чином, встановлюють найбільший строк служби (довговічність) гальм за рахунок зниження інтенсивності зношування поверхонь тертя (рис.1).

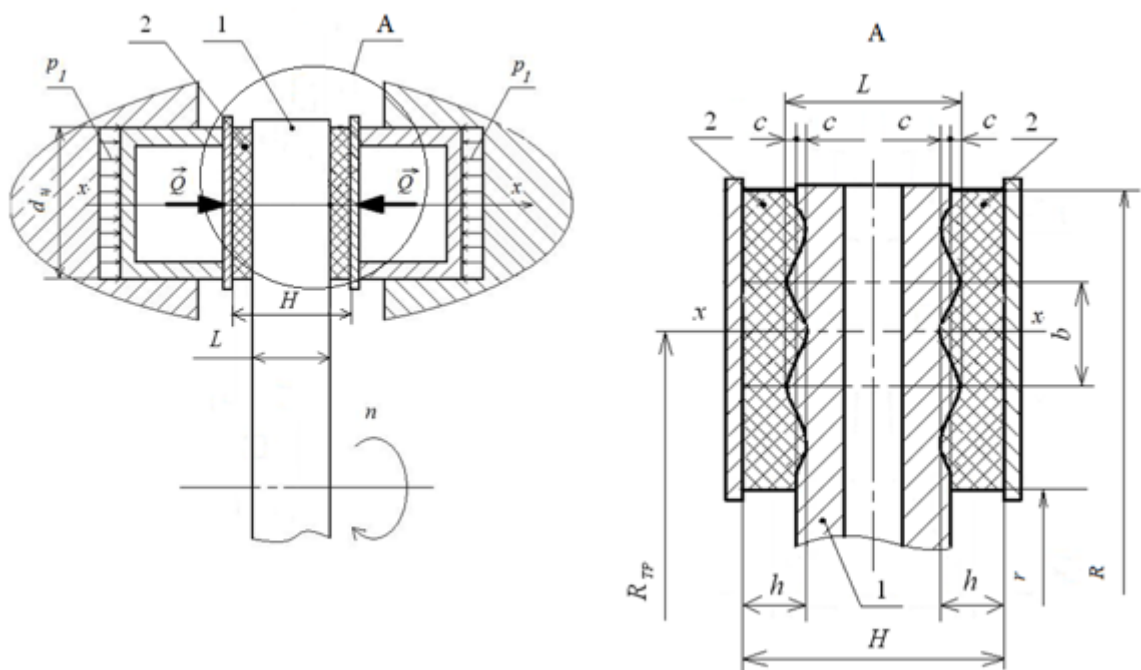


Рисунок 1 – Схема дискового гальмівного механізму з криволінійним макропрофілем

У залежності від точки прикладення сили Q , яка притискає колодки 2 до диска, на плоских поверхнях тертя виникає не рівномірний тиск p що, діє перпендикулярно площині обертання диска 1 з частотою n на радіусі ρ , який змінюється від r до R , визначаючи змінну швидкість ковзання на поверхні тертя «диск – фрикційна накладка», та створює нерівномірну силу тертя на робочих поверхнях, яка викликає не рівномірне спрацьовування U_1 і U_2 тертьових поверхонь вздовж осі $x-x$, яке визначається за формулою [2, 3]

$$U_i = k_i \cdot \frac{Q \cdot \omega}{R - r} \cdot T_i, \quad (1)$$

де k_i – коефіцієнт, що характеризує зносостійкість матеріалів диска і фрикційної накладки;

R, r – зовнішній та внутрішній діаметри тертя;

Q – приводна сила від гідравлічного циліндра;

ω – кутова швидкість обертання гальмівного диска;

T_i – час зношування поверхні тертя.

Як видно, у знаменнику знаходиться різниця радіусів диска, яка визначає ширину фрикційного контакту. Зокрема, у разі рівного гладкого макропрофілю, який традиційно приймається на фрикційних поверхнях дискових гальм [1], ширина фрикційного контакту дорівнює ширині колодки.

Отже, знос U_i поверхонь спряжених деталей буде меншим, якщо збільшувати площу контактної поверхні «диск–фрикційна накладка», що є можливим при збільшенні ширини фрикційного контакту за рахунок спеціального макропрофілю.

Тому, для збільшення строку служби дискових гальмівних механізмів слід зменшувати тиск p на поверхнях тертя спряжених деталей «диск–фрикційна накладка», що є можливим за рахунок збільшення площі фрикційного контакту.

Запропонована модель [4] дискового гальмівного механізму підвищеної довговічності, яка містять один гальмівний диск і дві колодки із нерухомим супортом або рухомою скобою, що утворюють фрикційний контакт, та відрізняються тим, що з метою підвищення довговічності реалізація максимальної площі фрикційного контакту спряження «диск–фрикційна накладка» відбувається без зміни їх габаритних розмірів (без зміни розміру H , рис.1) за рахунок застосування спеціального (криволінійного) макропрофілю на поверхнях спряжених деталей.

У разі застосування спеціального макропрофілю площу контактних поверхонь тертя будемо характеризувати відношенням

$$i = \frac{R - r}{b} \geq 2, \quad (2)$$

де b – відстань між вершинами (впадинами) макропрофілю.

Теоретично встановлено, що при $i=2-3$ у разі застосування криволінійного макропрофілю поверхонь тертя, можливе збільшення площі фрикційного контакту становить 50–70% при тій же ширині колодки.

Як наслідок, – зменшення зносу спряжених деталей «диск–фрикційна накладка» (див. формулу (1)) і, відповідно, підвищення довговічності гальмівних механізмів, як мінімум у 1,5–1,7 рази, в порівнянні з існуючим плоским макропрофілем спряжених деталей, можливе у тих же габаритних розмірах, тобто без зміни розміру H .

Інакше кажучи, для дискових гальмівних механізмів із криволінійним макропрофілем збільшується ширина фрикційного контакту без збільшення ширини колодки, обмеженої внутрішнім r і зовнішнім R радіусами диску.

При цьому зменшується тиск p на поверхнях спряжених деталей «диск–фрикційна накладка», який за рахунок більш повного прилягання поверхонь тертя, крім того, створює умови для зменшення по величині та більш рівномірного розподілу температурного градієнта, який розподіляється по всій площі фрикційного контакту, забезпечуючи більш стабільний коефіцієнт тертя ковзання. Це приводить до підвищення стабільності функціонування дискових гальм, особливо при циклічних гальмуваннях автотранспортних засобів.

Крім того, теоретично довговічність дискових гальм із криволінійним макропрофілем може бути підвищеною ще у 1,5–1,7 рази, якщо змінити розмір H спряжених деталей, які утворюють поверхню тертя (рис.1), за рахунок збільшення:

- а) товщини h фрикційної накладки на величину c ;
- б) товщини L гальмівного диска по на величину $2c$;

де c – величина граничного зносу поверхонь тертя деталей, встановлена технічними умовами (для легкових автомобілів $c=1,5-2$ мм, для вантажних $c=5-7$ мм).

Однак, недоліком цього варіанту, в порівнянні з гальмівними механізмами з рівним гладким макропрофілем, є те, що конструкція зі спеціальним макропрофілем поверхонь тертя вимагає більшої трудоемності виготовлення спряжених деталей та складання (розбирання).

Крім того, у разі збільшення габаритних розмірів спряжених деталей зросте невіднесена маса підвіски.

Список літератури:

1. Hans-Peter Klug. *Nutz fahrzeug-Bremsanlagen: Aufbau und Funtion; Pruf- und Wartungsarbeiten* / Hans-Peter Klug. – 3. – uberarb. und erw. Aufl. – Wurzburg: Vogel, 1993. – 570 s. (Die Deutsche Bibliothek-CIP-Einheitsaufnahme).

2. Назаров О.І. Зниження інтенсивності зношування дискових гальмівних механізмів легкових автомобілів: Збірник наукових робіт «ADVANCED OF SCIENCE» за матеріалами 1-ої міжнародної науково-практичної конференції «Discovery Science» (Чехія, Карлові Вари, 5 квітня 2019) / [Назаров О.І., Назаров І.О., Шпінда Є.М.]. – С. 310-327

3. Alexander Nazarov. *Relative increase of the resource of disc brakes of motor vehicles*: за матеріалами 26-ої міжнародної науково-технічної конференції «EKO VARNA» (Болгарія, Варна, 14-16 червня 2020 р.) / [Alexander Nazarov, Yevgeny Shpinda, Nicolay Sergienko]. – 16с.

4. Патент на корисну модель. №137712. Україна. Дисковий гальмівний механізм підвищеної стабільності й довговічності / Клец Д.М., Назаров О.І., Назаров І.О., Шпінда Є.М., Холодов А.П., Чаплигіна О.М., Резніков О.О. – Київ: ДП «Український інститут інтелектуальної власності», 2019. – Бюл. №21. – 8с.

ЕСТЕТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ЯК РЕКЛАМНІ ТЕГИ В ПРОСУВАННІ ТОРГОВОГО БРЕНДУ МОДНОГО ОДЯГУ

Щербина-Яковлева Олена Юхимівна

доктор філософських наук, професор

Ольшанська Валерія Валеріївна

студентка

Сумської державний університет, Україна

Актуальність теми. Процеси управління PR та рекламою у сучасних виробничих та торгових галузях виробництва й на окремих підприємствах є актуальною сферою вивчення таких напрямів наукового знання, як мікро- й макроекономіка, теорія управління, менеджмент середнього та малого бізнесу, теорія маркетингу, теорія комунікації, теорія Public Relations, теорія реклами тощо. Основним завданням сучасних пошуків у вказаних напрямках досліджень є виявлення інноваційних та ефективних у комунікативному та економічному вимірах методів для покращення конкурентоспроможності компанії серед сегменту надаваних послуг потенціальному покупцю. Поповнення знань із вказаної проблематики у процесі теоретичної та практичної підготовки майбутнього фахівця із спеціальності “Менеджмент соціокультурної діяльності” якісно доповнює його професійну освіту.

Об’єктом нашого наукового дослідження є така актуальна проблема, як технологія просування торгового бренду модного одягу. Дослідження вимагає розгляду різноманітних практичних питань, пов’язаних із проектною та управлінською організацією виробництва, організацією PR і реклами торгової марки тощо. Але є й актуальні теоретичні проблеми, що вимагають свого попереднього обговорення, тому що вони мають концептуальний вплив на форми організації деяких технологічних складових в організації та просуванні

торгового бренду. Серед них чисельні теоретичні питання організації комунікаційних процесів в сфері маркетингу, вивчення особливостей оціночної та практично-поведінкової діяльності споживачів (покупців) одягу, питання пошуку соціокультурних методів формування раціонально-доцільного та емоційно-естетичного ставлення сучасної людини до сфери одягу та створення власного зовнішнього образу засобами підбору одягу тощо.

Із розмаїття аспектів сформульованої проблеми в якості **предмету розгляду** у даній науковій статті обрані естетичні категорії, що потенційно здатні бути використаними як рекламні теги у просуванні торгового бренду модного одягу. При цьому **метою нашого розгляду** в даній статті є виокремлення активних естетичних категорій, що впливають на маркетингові процеси, та доведення актуальності їх використання як практичних складових в управлінні PR і рекламою в просуванні торгового бренду модного одягу – рекламних тегів, у випадку використання технологій інтернет-реклами.

Виготовлення одягу в сучасному суспільстві відбувається переважно в умовах промислового виробництва. Отже, предмети одягу – це ні що інше, як продукти виробництва, матеріальні речі. Умови сучасного промислового виробництва пов'язані зі стандартизацією, використанням конвеєрних технологій, виготовленням масових серій продукції.

Розвиток індустриальних технологій виготовлення одягу у розвинутих країнах у ХХ-ХХІ ст. обумовили фактичне становище надлишкового виробництва одягу й накопичення його у споживачів. Водночас суттєво змінилася сама психологія ставлення до одягу. Якщо колись якісні предмети одягу зберігалися десятиріччями, а інколи й були предметом речової спадщини, сьогодні таке ставлення можливо лише до музейних експонатів або до речових об'єктів фан-колекціонування.

Таким чином, подальше виробництво одягу стикається вже не з нагальною потребою в одязі його потенційних покупців (споживачів), а з зовсім іншими, надлишковими потребами. Сукупність потреб, що обумовлюють ставлення до одягу за межами його нагальної необхідності для забезпечення

комфортного існування індивідуума, є достатньо складною. Тут і вимоги багатьох видів професійної та дозвіллевої діяльності, й потреби успішної соціальної адаптації та інкультурації. Для багатьох одяг є засобом індивідуалізації, самоусоблення, соціального самозатвердження тощо.

Для більшості сучасних споживачів (покупців) одягу їх ставлення до одягу так чи інакше пов'язане з уявленнями про моду, а також із прагненням до естетичного вигляду (“бути гарним”, “виглядати привабливо”, “носити красивий одяг”). Неправомірність ототожнення поняття “мода” з поняттями “краса”, “гарний одяг”, “привабливий вигляд” повинна розглядатися окремо. В даній статті ми звертаємо особливу увагу на те, що у сфері уявлень споживачів (покупців) одягу про моду функціонує декілька значущих естетичних категорій, які потенційно мають здатність бути регулятивами споживацької поведінки – формувати увагу, формувати шопінгові наміри, підштовхувати до купівлі окремих груп та видів товарів.

Серед змістових естетичних категорій, що мають відношення до питань оформлення зовнішнього вигляду людини та її одягу, такі, як “естетичний”, “прекрасний”, “краса”, “красивий”, “гарний”, “гармонійний”, “витончений”, “вишуканий”, “елегантний”, “пейзан”, “фолк”, “рококо”, “класичний”, “модерн” тощо. Сучасність додала до традиційних категорій й такі стилістично-оціночні інновації, як “кітчєвий”, “хіповий”, “сексапільний”, “гламурний”, “вінтажний”, “бохо” тощо. Цей перелік є за своєю суттю тезаурусом – спеціалізованим словником, за допомогою якого відбувається комунікативно-поведінкова діяльність сучасної людини у сфері її взаємодії з одягом.

Нашим виокремленим завданням, вирішення якого повинно бути розпочатим в даній статті, є пошук у цьому переліку найбільш активних естетичних категорій, які впливають на судження покупців про якість та ознаки одягу, вибір одягу, наміри та готовність до його купівлі тощо. Такі категорії можуть бути використані в якості рекламних тегів – ключових слів, що звертають до себе увагу людину, яка цікавиться одягом. Такі категорії у деяких умовах завдяки своїй емоційній насиченості здатні бути рушіями шопінгової

поведінки, тобто підштовхувати до планування та здійснення покупки деяких предметів одягу.

Це завдання вимагає осмислення деяких принципових особливостей функціонування визначених естетичних категорій. Перелік естетичних категорій (тезаурус) функціонує в мові. Мова, у свою чергу – зовнішня оболонка свідомості людини. Словник у своєму повному обсязі є набуттям соціокультурного розвитку усього людства. Тобто наявність конкретних категорій у тезаурусі “людина – одяг” або “людина – мода” не означає їх обов'язкову присутність у мисленні та шопінговій поведінці кожного окремого суб'єкта. Отже, постає питання вивчення індивідуальних словниково-мисленневих активних надбань кожного окремого індивіда, об'єктом цікавості якого є одяг.

Концепт тезаурусного підходу до завдань вивчення оціночної та поведінкової діяльності у сфері “людина – одяг” вимагає розділення сукупності потенційних клієнтів (споживачів – покупців одягу) за рівнями їх освітньої підготовленості, віку, статі, соціокультурної та професійної належності тощо.

Нашою **гіпотезою** є припущення, що у якості рекламних тегів (ключових слів – категорій, що є символами значущих соціокультурних потреб) здатні працювати тільки ті категорії, які є відомими, зрозумілими для кожної окремої вікової чи соціокультурної групи клієнтів. Рівень індивідуального знайомства з естетичними категоріями, що віддзеркалюють сферу діяльності “людина – одяг”, також планується вивчити у системі загальних завдань нашого дослідження.

Відтак ми отримаємо підстави для формулювання переліку найбільш активних естетичних категорій - ключових понять естетичної свідомості окремих груп клієнтів, що реально можна рекомендувати для використання в якості рекламних тегів у просуванні торгового бренду модного одягу.

Ми очікуємо на такі результати дослідження:

1. Теоретична розробка та обґрунтування (виробничої, комунікаційної, економічної) доцільності нової практичної складової, що доповнює технологію управління PR та рекламою торгового бренду модного одягу;

2. Опрацювання розробленої нової практичної складової, що доповнює технологію управління PR та рекламою торгового бренду модного одягу (або підготовка тексту рекомендацій щодо її майбутнього опрацювання у визначеній часовій перспективі);

Практична оптимізація сайту інтернет-магазину як практична складова управління PR і рекламою в просуванні торгового бренду модного одягу.

Тематика: Інші професійні науки

(філологічні науки)

ДИАЛОГИЧЕСКАЯ РЕЧЬ: ЭТНОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Эминли Беюкханум Ибрагим кызы

доцент, кандидат филологических наук

Сумгаитский государственный университет, Азербайджан

Ключевые слова: диалог, этнокультура, лингвокультурология, культура общения, разговорный язык, художественный диалог.

Этнокультурология - как культурологическая сфера, является важнейшим определяющим фактором культурной среды развития этноса, развития всего общества. Этнокультурное изучение диалогической речи отражает направление актуальных исследований в современной лингвистике. Известно что, когда мы говорим об изучение речевой деятельности в первую очередь имеем в виду диалогическую ситуацию общения.

В настоящее время наблюдается влияние культуры на социальную жизнь общества, роль культуры как социальной активности человека, заверение людей как основы и причины социальной активности в культуре. Социальная

культура общества регулирует социальную активность людей, определяет культурную самооценку, гуманитарную направленность, мировоззрение населения, социальную адекватность их поведения и общения. Основное место в этих процессах занимает этническая культура, которая является коллективной общественной силой этноса, ресурсов, сохранения и обновления культурной жизни социума.

Теория диалога относится к широкому кругу языковых проблем и выходит за пределы лингвистических рамок. В каждом месте, где люди заинтересованы в человеческих отношениях, есть интерес к диалогу, когда мы взаимодействуем с нашим диалогом о нашем общении, взаимодействии, контакте. В последние годы развивается комплексный подход к диалогу, основанный на концепции разнообразных человеческих действий, которые воплощают теоретические достижения психологии речи и социальной психологии. Коммуникативная функция языка определяет правильное использование национальных языковых единиц для разнообразия отдельных членов общества в зависимости от обстоятельств общения и целей людей.

Диалогическая речь отражает блестящее выражение коммуникативной функции языка как функционального стиля разговорного разнообразия национального языка. Таким образом, в диалоге информация проходит через последовательное взаимодействие человеческой команды. Диалог является частью повседневной жизни в Интернете, на телевидении и на радио (интервью).

Диалог - это речь, которая требует немедленной реакции. Таким образом, диалог говорит за респондента во время речи: либо вопросы, либо подтверждает, либо отрицает. На этот аспект диалога влияет способ, которым говорящий использует идею рз и направляет ее в определенной степени. Другими особенностями диалоговой речи являются эмоционально-выразительные связи говорящих. В этом случае участники диалога непосредственно воспринимают друг друга и оценивают свое эмоциональное состояние. Наконец, особенность диалектической речи заключается в том, что

она связана определенным обстоятельством или объектом. В этом смысле он носит ситуативный характер, так как меняется предмет разговора, а также направление и характер диалога.

Диалогическая речь широко изучается в азербайджанской и мировой лингвистике, но она не является системной и полной. Различные языки, а также словесные и литературные произведения считаются необходимыми для исследования. Диалог начался с 40-50-х годов прошлого века. Основы теории диалога заложены в трудах Л.П.Якубинского, Л.С.Шерба, В.В.Виноградова, М.М.Бахтина по русскому языкознанию. Большие исследовательские работы на диалекте доказывают сложность и многогранность этой концепции. Диалог - это специфический язык в определенных средствах, форма речевого общения, создание человеческих речевых сфер и форма языка. В первом случае интерпретируется диалектическая речь, анализируется речевая структура, созданная во время собеседования, а во втором - исследователь сталкивается с возникновением и взрывом речи, а в третьем случае проблема диалога связана с языковой функцией языка. Говоря о диалоге, все исследователи ссылаются на следующие особенности: наличие как минимум двух собеседников; необязательный характер речи, изменение адреса речи, абсолютный тип речи, одновременное принятие, подготовка и осуществление речевого обмена; важность неустанных коммуникативных средств; постоянное изменение языковой ситуации.

В его первых исследовательских работах отношение к языковым проблемам диалога теперь примирилось с различными видами человеческой деятельности.

Л.П. Якубинский писал, что язык - это разнообразие человеческого поведения, психологическое явление, проявление человеческого тела, социологический факт и сочетание человеческой деятельности. [3, с. 19] Все особенности диалога связаны с его происхождением, экспозицией что при некоторых обстоятельствах создает устное спонтанное выражение собеседников.

Диалог в художественной литературе носит двойной характер. С одной стороны, развитие диалога его автором, с другой стороны, основано на живой разговорной речи. Тема диалога, естественно, зависит от воли автора. Поэтому в художественных произведениях разговоры о бытовых ситуациях встречаются редко. Также в художественной речи нет паузы, в диалоге нет скандала. Эти ситуации происходят каждый день в живом разговоре. Диалог драматичен как художественное слово, а также встречается в эпических произведениях. Диалог также существует как независимый публицист, философский жанр. (например, диалог Платона)

В художественном диалоге имитируются особенности разговорной речи, насколько возможно устное общение. Однако этот процесс характеризуется вдумчивыми, спланированными действиями автора, что противоречит стихийному характеру речевого общения. Речи персонажей художественного текста представляют собой письменную имитацию устного общения в воображении автора, и в этом диалоге сочетаются устные и письменные речи. Особенность художественного текста заключается в существовании «внутренней» (между персонажами) и «чужой» (между автором и читателем) коммуникации.

Речевой диалог отражает следующее: использование многочисленных речевых единиц и обучающих слов, широкое использование эмоционально-выразительной лексики и синтаксических единиц - простых предложений и несопряженных предложений, фразеологической единицы национального колорита, важной роли интонации. Поскольку разговорный язык требует коротких, незавершенных простых конструкций, особое место приобретает интонация, мимика. Диалог о неосторожных речевых формах отражает особенности наиболее распространенного разговорного языка.

В зависимости от контекста диалога отношения логического значения между частями диалоговой ассоциации связаны с содержанием речи. Существует несколько типов реплик, диалогов, связанных с этим: транспортно-

познавательный, диалог с исповедью и доносом, эмоциональный диалог, диалог о противоречиях и конфликтах, интеллектуальный диалог и так далее.

Характер диалога подразумевает его сложность. Инструмент диалога - это логический инструмент выражения, суждения и речевой последовательности, который взаимодействует с содержанием диалога, где два слова образуют идею, структуру, и предмет определяется между двумя людьми. [2, с. 123] Как сложная единица, специфика диалога тесно связана с его тематической целостностью, природой его содержания и движением идеи.

Характер диалога состоит из следующих факторов: цель и предмет, уровень готовности говорящих, отношение говорящих, их отношение к конкретной среде общения.

По словам Л.Якубинского, речь нуждается в слушателе, который понимает, в чем проблема. [3, с. 22] Инструменты, которые имеют дополнительную информацию, являются имитацией, жестами, различными движениями тела и связаны с интеллектуальным и эмоциональным состоянием говорящего. Этот коммуникативный инструмент является основой для большего диалога и широко признан исследователями диалога и является ключевой частью исследования теории информации и сигналов. Одним из важных аспектов диалога является роль интонации как информативного инструмента в сочетании диалога со сложными структурами. Различные функции интонации могут быть взаимосвязаны. Влияние всех внешних факторов на речь отражается на структуре диалога. Характер реакции определяется модальностью диалога.

Главной особенностью разговора является короткая репликация, неполные высказывания, широкое использование невербальных средств общения, интонация, свобода, безмолвие, владение лексикой (сленг, жаргонизм и т.д.), характерной для разговорной речи, обусловлено. [1, с. 59] Эти артефакты отражены в заметках автора. Основной тип диалогового блока - комплекс вопросов и ответов. Большое внимание уделяется характеру реакции. В связи с этим противоречия, консенсус, дополнительные реплики, реплики,

которые сопровождают предмет и направляют его в другое измерение. Соответствующие типы диалога выбираются в зависимости от характера реакции. Как правило, ответ вызывает следующий вопрос. Повторы также играют важную роль в это время. Реплики, однако, отражают внутренние предложения (словосочетания) и элементы диалога.

Список литературы:

1. Бырдина Г.В. Динамическая структура протокола диалога. Тверь, ТГУ, 1992, 84 с.
2. Винокур Г.О. Об изучении языка литературных произведений. // Филологические исследования: Лингвистика и поэтика. -М.: Наука, 1990. - с.112-140.
3. Якубинский Л.П. О диалогической речи. Избранные работы: Язык и его функционирование. - М., 1986. - с. 17-58

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

РОЗРАХУНКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ КОТЛОАГРЕГАТУ СТ.№3 ТРИПІЛЬСЬКОЇ ТЕС В ЧАСТИНІ ВИКОРИСТАННЯ НЕПРОЕКТНОГО ПАЛИВА

Юрасова О.Г.

ст. викладач

кафедри теплоенергетики, теплових
та атомних електричних станцій

Національного університету «Львівська політехніка»

Робота передбачає передпроектне виконання розрахунків технологічних схем по системі приготування пилу, подачі пилу в котел та спалюванню в котлі ТПП-210А блоку ст.№3 Трипільської ТЕС вугілля марок Г та ДГ з

максимальним збереженням компоновки наявного обладнання при різних навантаженнях, пусках та зупинах, оцінка досяжного діапазону потужності блоку при роботі на вугіллі марок Г та ДГ та обґрунтування сукупності технічних рішень для переведення котла ст. №3 на газове вугілля.

Виконано повірочні теплові розрахунки котла ТПП-210А ст. №3 згідно з Нормативним методом з використанням довідкових даних з метою визначення можливості несення котлом номінального та часткових навантажень. Загалом було виконано 9 варіантів розрахунків на двох розрахункових паливах на навантаженнях 100%, 90%, 80% та 70% від номінального). При розрахунку використовувались фактичні значення присмоктів в топку, елементи конвективної шахти та РПП.

Підтверджено можливість та доцільність реалізації схеми зі скиданням відпрацьованого сушильного агенту до скидних пальників як витратно-швидкісними розрахунками пилосистем і пальників, так і повірочними позонними розрахунками топки для обох видів розрахункового вугілля на навантаженнях від 100 до 70% від номінального.

Ключові слова: антрацит, газове вугілля, пиловидне спалювання, пилоприготування, тепловий розрахунок.

Вступ. Згідно з Указом Президента України № 37/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 лютого 2017 року «Про невідкладні заходи з нейтралізації загроз енергетичній безпеці України та посилення захисту критичної інфраструктури», на виконання графіку ремонту основного обладнання теплових електростанцій (Додаток №2 до наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України №622 від 25.09.2017 р. «Про підготовку обладнання електростанцій і теплових мереж до надійної та ефективної роботи у 2018 р. та осінньо-зимовий період 2018/2019 року»), і виникла необхідність в розробці проектної документації та у виконанні заходів з переведення пилувугільного енергоблоку 300 МВт ст.№3 Трипільської ТЕС на використання газового вугілля.

Об'єкт дослідження – котлоагрегат ТПП-210А і допоміжне обладнання блоку №3 Трипільської ТЕС ПАТ «Центренерго».

Предмет дослідження – сукупність технічних рішень для переведення котла ТПП-210А ст. №3 Трипільської ТЕС на газове вугілля.

Мета роботи – виконання витратно-теплових розрахунків по системах приготування пилу, подачі пилу в котел та спалюванню в котлі ТПП-210А вугілля газової групи для визначення основних технічних рішень з переведення котла ст. №3 на спалювання вугілля газової групи.

Наукова новизна дослідження. Представлено результати передпроектного виконання розрахунків та аналізу варіантів технологічних схем по системі приготування пилу, подачі пилу в котел та спалюванню в котлі ТПП-210А блоку № 3 Трипільської ТЕС вугілля марок Г та ДГ з максимальним збереженням компоновки наявного обладнання при різних навантаженнях, пусках та зупинах, а також виконання оцінки досяжного діапазону потужності блоку при роботі на вугіллі марки Г та на вугіллі марки ДГ.

Виконано позоний тепловий розрахунок топки за визначеними варіантами при різних навантаженнях. Проведена розрахункова оцінка діапазону навантаження для забезпечення умов РШВ, запобігання шлакуванню ширм та збереження наявних температурних умов експлуатації стінок НРЧ при спалюванні газового вугілля різної якості.

Відповідність результатів розрахунків по АШ до фактичних показників котла свідчить про правомірність методу розрахунку та вихідних даних.

Практична значущість отриманих результатів. Результати свідчать про можливість спалювання в котлі ТПП-210А газового вугілля при збереженні основних характеристик та збільшенні ККД на 3-4% за рахунок зменшення механічного недопалу;

Підтверджено можливість та доцільність реалізації схеми зі скиданням відпрацьованого сушильного агенту до скидних пальників як витратно-швидкісними розрахунками пилосистем і пальників, так і повірочними

позонними розрахунками топки для обох видів розрахункового вугілля на навантаженнях від 100 до 70% від номінального.

Показано, що температура газів та питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні у всіх зонах топки при спалюванні газового вугілля не перевищують ті, що реалізуються при спалюванні антрациту, що свідчить про непогіршення наявних (як при спалюванні антрациту) температурних умов експлуатації стінок НРЧ при спалюванні газового вугілля у всіх зонах топки.

Результати дослідження.

Результати повірочних розрахунків котла ТПП-210А та топкової камери при спалюванні газового вугілля. Повірочні теплові розрахунки котла ТПП-210А ст. №3 виконувались згідно з Нормативним методом [7, 8] з використанням довідкових даних [9] з метою визначення можливості несення котлом номінального та часткових навантажень. Загалом було виконано 9 варіантів розрахунків:

- на антрациті з калорійністю 5500 ккал/кг на номінальному навантаженні – для верифікації застосованого методу та вихідних даних по котлу;
- на двох розрахункових паливах на навантаженнях 100%, 90%, 80% та 70% від номінального.

При розрахунку використовувались фактичні значення присмоктів в топку, елементи конвективної шахти та РПП. В табл. 2 представлені основні результати, які свідчать про наступне:

- відповідність результатів розрахунків по АШ до фактичних показників котла свідчить про правомірність методу розрахунку та вихідних даних;
- результати свідчать про можливість спалювання в котлі ТПП-210А газового вугілля при збереженні основних характеристик та збільшенні ККД на 3-4% за рахунок зменшення механічного недопалу;

– при продуктивності димосмоку ДО-31,5 900 тис. м³/год. наявне обмеження орпусу по номінальному навантаженню. При роботі на газовому вугіллі обмеження по сушильній продуктивності млинів не очікуються, проте внаслідок збільшення питомої витрати відхідних газів слід очікувати обмеження номінальної теплопродуктивності котла на 8-10% внаслідок обмеження тяги при наявному рівні присмоктів до котла.

Таблиця 2

Основні результати повірочних теплових розрахунків котла ТПП-210А ст. №3 при переході на спалювання газового вугілля

Паливо	АШ	ДГР				Суміш 40% серт.№186 + 60% серт.№204			
		серт. №22							
Навантаження котла (2 корпуси), Гкал/год.	590	590	530	474	417	590	530	474	417
Повна витрата палива, кг/с	15,77	18,47	16,71	15,09	13,39	17,48	15,81	14,29	12,67
Питома витрата димових газів, нм ³ /кг	10,830	9,379	9,379	9,379	9,379	9,649	9,649	9,649	9,649
Витрата димових газів, нм ³ /с	170,8	173,2	156,7	141,6	125,6	168,6	152,6	137,9	122,3
Температура відхідних газів, °С	160	165	165	165	165	165	165	165	165
Витрата відхідних газів, тис. м ³ /год.	975	1041	942	851	755	1014	917	829	735

Слід зазначити, що зменшення номінальної теплопродуктивності котла не супроводжується зменшенням номінальної паропроодуктивності внаслідок згаданого вище директивного пониження параметрів свіжої та вторинної пари.

Метод і результати повірочних позонних розрахунків топки при різних навантаженнях. Витратно-швидкісні розрахунки пилосистеми та пальників підтвердили можливість реалізації схеми зі скиданням запиленого сушильного агенту до скидних пальників, подачі пилу в центральний канал основних пальників трубою ПВКр і подачі центрального, первинного і

вторинного повітря до всіх основних пальників з відглушкою або переведенням в режим захисного дуття зовнішнього каналу.

Результати повірочних розрахунків котла ТПП-210А та топкової камери при спалюванні газового вугілля на навантаженнях 100 і 70% наведені в табл. 3,

Таблиця 3

**Основні результати повірочних позонних теплових розрахунків
топкової камери котла ТПП-210А при переході на спалювання газового
вугілля (ДГР серт. №22)**

Паливо	ДГР серт. №22			
	Навантаження котла (2 корпуси), Гкал/год.	653,4	591,2	534,1
Адіабатична температура горіння, °С	1775,3	1779,7	1784,7	1791,4
Температура газів на виході з топки, °С	1081	1051	1021	984
Відносна висота 1 зони	0,172	0,172	0,172	0,172
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,8117	0,8117	0,8117	0,8117
Температура газів на виході з 1 зони, °С	1649,1	1649,1	1649,1	1649,0
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 1 зони, кВт/м ²	111, 1	111,1	111,1	111,1
Відносна висота 2 зони	0,29	0,29	0,29	0,29
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,96	0,96	0,96	0,96
Температура газів на виході з 2 зони, °С	1571,5	1553,7	1533,6	1507,8
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 2 зони, кВт/м ²	122,4	117,8	112,7	106,4
Відносна висота 3 зони	0,349	0,349	0,349	0,349
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,97	0,97	0,97	0,97
Температура газів на виході з 3 зони, °С	1537,4	1517,3	1495,2	1466,3
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 3 зони, кВт/м ²	280,1	268,0	255,1	238,9
Відносна висота 4 зони	0,523	0,523	0,523	0,523
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,995	0,995	0,995	0,995
Температура газів на виході з 4 зони, °С	1416,5	1390,2	1362,3	1328,7
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 4 зони, кВт/м ²	210,1	197,5	184,7	170,1
Відносна висота 5 зони	0,823	0,823	0,823	0,823

Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,995	0,995	0,995	0,995
Температура газів на виході з 5 зони, °С	1216,3	1186,5	1155,7	1116,2
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 5 зони, кВт/м ²	124,5	114,9	105,7	94,5
Відносна висота 6 зони	0,8601	0,8601	0,8601	0,8601
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,995	0,995	0,995	0,995
Температура газів на виході з 6 зони, °С	1199,7	1169,6	1138,8	1098,7
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 6 зони, кВт/м ²	118,7	109,4	100,5	89,7
Відносна висота 7 зони	1	1	1	1
Ступінь вигорання палива на виході з зони	0,995	0,995	0,995	0,995
Температура газів на виході з топки, °С	1113,4	1081,7	1049,6	1013,1
Середнє питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні 7 зони, кВт/м ²	92,4	84,4	76,7	68,7

Таким чином, можливість та доцільність реалізації схеми зі скиданням відпрацьованого сушильного агенту до скидних пальників підтверджено як витратно-швидкісними розрахунками пилосистем і пальників, так і повірочними позонними розрахунками топки для обох видів розрахункового вугілля на навантаженнях від 100 до 70% від номінального.

Отже, температура газів та питоме теплове навантаження променесприймаючої поверхні у всіх зонах топки при спалюванні газового вугілля не перевищують ті, що реалізуються при спалюванні антрациту.

Висновки.

Представлено результати передпроектного виконання розрахунків та аналізу варіантів технологічних схем по системі приготування пилу, подачі пилу в котел та спалюванню в котлі ТПП-210А блоку № 3 Трипільської ТЕС вугілля марок Г та ДГ з максимальним збереженням компоновки наявного обладнання при різних навантаженнях, пусках та зупинах, а також виконання оцінки досяжного діапазону потужності блоку при роботі на вугіллі марки Г та на вугіллі марки ДГ.

Виконано позоний тепловий розрахунок топки за визначеними варіантами при різних навантаженнях.

Повірочні теплові розрахунки котла ТПП-210А ст. №3 виконувались згідно з Нормативним методом з використанням довідкових даних з метою визначення можливості несення котлом номінального та часткових навантажень. Загалом було виконано 9 варіантів розрахунків (на антрациті з калорійністю 5500 ккал/кг на номінальному навантаженні – для верифікації застосованого методу та вихідних даних по котлу; на двох розрахункових паливах на навантаженнях 100%, 90%, 80% та 70% від номінального). При розрахунку використовувались фактичні значення присмоктів в топку, елементи конвективної шахти та РПП. Представлені основні результати, які свідчать про наступне:

- відповідність результатів розрахунків по АШ до фактичних показників котла свідчить про правомірність методу розрахунку та вихідних даних;
- результати свідчать про можливість спалювання в котлі ТПП-210А газового вугілля при збереженні основних характеристик та збільшенні ККД на 3-4% за рахунок зменшення механічного недопалу;
- при продуктивності димосмоку ДО-31,5 900 тис. м³/год. наявне обмеження корпусу по номінальному навантаженню. Це обмеження фактично не впливає на роботу котла на АШ, оскільки співпадає з обмеженням по сушильній продуктивності пилосистем. При роботі на газовому вугіллі обмеження по сушильній продуктивності млинів не очікуються, проте внаслідок збільшення питомої витрати відхідних газів слід очікувати обмеження номінальної теплопродуктивності котла на 8-10% внаслідок обмеження тяги при наявному рівні присмоктів до котла.

Показано, що температура газів та питома теплове навантаження променесприймаючої поверхні у всіх зонах топки при спалюванні газового вугілля не перевищують ті, що реалізуються при спалюванні антрациту, що свідчить про непогіршення наявних (як при спалюванні антрациту)

температурних умов експлуатації стінок НРЧ при спалюванні газового вугілля у всіх зонах топки.

Список літератури:

1. Лис С.С. Аналіз методів збільшення терміну експлуатації котлоагрегата ТП-100А енергоблоку № 10 Бурштинської ТЕС / С.С. Лис, О.Г. Юрасова // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2018. – Вип. 28(1) – С. 99–103.

2. Чернявський М.В. Історія і перспективи використання вугілля на ТЕС України з огляду на мету скорочення викидів парникових газів / М.В. Чернявський, О.В. Моїсеєнко, Т.М. Монастир'ова // 13-а Міжнар. наук.-практ. конф. «Вугільна теплоенергетика: шляхи реконструкції та розвитку»: Зб. наук. праць. – Київ: ІВЕ НАН України, 2017. – С. 21-27.

3. Аналіз варіантів та розрахункове обґрунтування технічних рішень для подальшої розробки та реалізації проекту «Технічне переоснащення котлоагрегату ст.№4 Трипільської ТЕС в частині використання непроектного палива (вугілля марок Г, ДГ) на вул. Промисловій, 1, м. Українка Обухівського району Київської області»: Звіт про НДР за договором № 15/17 від 31.05.2017 (заключний) / Наук. керівник Чернявський М.В. – Київ, ІВЕ НАН України, 2017.

4. Чернявський М.В. Аналіз варіантів та розрахункове обґрунтування технічних рішень для переведення котла ТПП-210А Трипільської ТЕС на спалювання газового вугілля / М.В. Чернявський, Є.С. Мірошниченко, О.Ю. Провалов // 13-а Міжнар. научн.-практ. конф. «Вугільна теплоенергетика: шляхи реконструкції та розвитку»: Зб. наук. праць. – Київ: ІВЕ НАН України, 2017. – С. 86-90.

**ТЕРМІНОЛОГІЧНА ДИХОТОМІЯ ПОНЯТЬ «ТЕХНІКА» І
«ТЕХНОЛОГІЯ» У СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І
ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ**

Юрженко В.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки, ORCID ID 0000-0002-4184-8900, e-mail: v_iurzhenko@ukr.net

Аналіз визначень понять «техніка» і «технологія», котрі сягають своїм історичним корінням більше двох століть, беззаперечно доводять, що базовим, тобто визначальним, фундаментним для технологічної освітньої галузі є поняття «техніка». І це ґрунтується як на логіці її визначень, так і на тлумаченні інших понять, які близькі до значень «техніка» і «технологія». Наприклад, у літературному джерелі [6, с. 356, 375–376] так визначаються «технічні науки»: «науки, що вивчають закономірності розвитку *техніки* і визначають способи найефективнішого її використання». Однак «способи найефективнішого її використання» – це ж і є технологія. Водночас сам термін «технологія» навіть як вторинний, як не дивно, не згадується, бо першоджерелом розвитку технологій спочатку і є, як правило, поява нових видів техніки, а вже потім – розробка певного виду технологій під неї. Відтак варто зазначити, що в сучасних реаліях четвертої і п'ятої технологічної хвилі процес розробки технічного об'єкта і технологій його використання відбувається одночасно з формуванням ідеї їх реалізації як маркетингової ідеї. У більшості використаних в дослідженні довідникових літературних джерел є визначення поняття «техніка», окрім енциклопедичного словника Брокгауза-Єфрона [5, с.129–133]. Але коли заглибитися у зміст цієї статті, яку написав учений зі світовим ім'ям

Д.І.Менделєєв, то стає зрозумілим, що при назві «технологія» істотно вона розглядає історію техніки, і мова йде про те, що наприкінці 18 ст. (між 1761р. і 1778 р.) з'явилися 26 томів трактатів у листах і малюнках під спільною назвою «Descriptions des Arts et Metiers, faits ou approuvees par Messieurs de l'Academie Royale des Sciences». Саме в них уперше називається поняття «технологія». А стаття Д.І.Менделєєва, як ніщо інше, доводить, що технологія, і як термін і як її суть, є похідною від техніки. Учений дає дуже вдале визначення технології, вважаючи головним підґрунтям вибору способів обробки сировини в готову продукцію (технологія) тільки економічну доцільність, вказуючи, що технологія виникла як наслідок появи фабрично-заводських виробництв: «...пізніше за часом виникнення технології або вчення про найвигідніші (тобто ті, що поглинають найменше людської праці й природної енергії) способи переробки природних продуктів у продукти споживання (необхідні або корисні чи зручні) для використання в житті людей» [5,с. 130].

Розглянемо рядоположність таких понять як «техніка» і «технологія», що є складовими продуктивних сил виробництва. З позиції поняття «виробництво» вони рядоположні, оскільки на сучасному етапі є рівнозначними елементами, поряд з економікою й управлінням (виробничі відносини). А от змістове навантаження понять «техніка» і «технологія» дещо різниться [7]. Якщо скористатись тлумачними й енциклопедичними словниками різних років, то можна побачити, що поняття «техніка» може визначати як матеріальне відображення культури певної історичної епохи, так і принципи взаємодії штучного матеріального об'єкту з людиною. Тобто поняття «техніка» одночасно здатне позначати як об'єкт, так і дію, і сутнісно бути явищем. «Технологія» ж описує послідовність дій людини, або людини і матеріальних об'єктів, або тільки матеріальних об'єктів (якщо процес суто автоматичний), тобто умови для виготовлення необхідної продукції при найменших затратах.

Прикладом цієї спорідненості може слугувати такий ряд: «людина – наука – техніка», або «техніка – наука – виробництво – культура» [2]. І до одного, і до іншого ряду доволі складно додати таке поняття як «технологія».

Якщо вести мову про технології як про вузькоспеціалізовані способи виготовлення конкретної продукції, то це взагалі не передбачає їх розгляду як системоутворюючого явища, а лише як специфічного виду діяльності в конкретних умовах виготовлення продукції. Тут можна прирівняти технологію до ремісничих навиків виготовлення продукції у конкретного майстра.

Необхідно визначитись з автентичністю перекладу термінів «техніка» і «технологія» з інших мов. Зупинимось на автентичності перекладу вище означених понять з англійської мови як найбільш розповсюдженій у світі й такої, що має статус мови міжнародного наукового спілкування.

Цей аналіз є необхідним ще й з тієї позиції, що у свій час, це на початку 90-х років минулого століття, в Російській Федерації започаткували зміну напрямів трудової підготовки, взявши за основу англійський варіант цієї системи і переклавши назву «Technology» як «технологія». Невідомо, чому переклад на російську мову призвів саме до появи поняття «технологія», але якщо прочитати статтю В.К.Сидоренка, то стає зрозумілим, що це сталося з кон'юнктурних причин [4]. У нас зазвичай, оглядаючись на «великого сусіда», взяли за основу цей невважений підхід до настільки складного з позиції відповідності його термінологічному ряду і того, що термін «technology» в англійській мові, залежно від контексту, може одночасно бути визначений автентично як поняття «техніка» – у трактуванні його українською мовою, тобто об'єкт техніки (матеріальне відображення наукових відкриттів, матеріальний об'єкт) або процесуальна складова діяльності людини чи об'єкта техніки – тобто опис процесуальної складової, так би мовити інформаційна складова процесу виробництва.

Тому наразі й виникла нагальна необхідність розглянути питання автентичності перекладу поняття «техніка» і «технологія» з англійської мови.

Тож звернемося спочатку до фундаментального довідкового видання, яке було надруковане в паперовому вигляді останнім за часом, що трактує термін-поняття «technology» у перекладі з англійської мови на російську. Це «Большой толковый социологический словарь (collins)», виданий у Москві в 1999 році.

Ось як він пояснює поняття «технологія»: «практичне використання знання і використання методів у виробничій діяльності». Далі йде роз'яснення: «іноді технологія, у вузькому розумінні, трактується як машини, але в ширшому значенні має на увазі виробничі системи в цілому і навіть організацію та поділ праці». Тобто цей тлумачний словник дає пояснення, що в англійській мові під словом «technology» одночасно може розумітися і «техніка», і «технологія», у нашому розумінні цього поняття. Це ж підтверджують і спеціалісти-знавці англійської мови, які наголошують, що зрозуміти, що означає в кожному конкретному випадку слово «technology» можливо лише з контексту цілого речення, а іноді тільки зі значної частини розмови, лекції або статті [1]. І ця проблема стає зрозумілою навіть із назви тез, що перекладені англійською на початку. Таку ж думку підтверджують численні словники, використані як мовленнєва база для аналізу важливих наукових понять.

Потрібно зазначити, що методологічні й семантичні положення, розкриті в даному дослідженні, необхідні з позицій визначення змістового поля технологічної освітньої галузі та загальноосвітніх предметів «Трудове навчання» і «Технології». Невизначеність сталих, базових, реперних понять у сфері освіти і зокрема в технологічній освітній галузі призводить до катастрофічних змін у підходах і насиченні змістового поля цієї освітньої галузі неперевіреними поняттями, неадекватними їй завданням і підходам. Це наражає означену освітню сферу, що має значний історичний шлях з його підйомами і стагнаціями, на невиправданий ризик у контексті можливого закриття, знищення або механічного злиття з іншими освітніми галузями та створення такого освітнього конгломерату, який не зможе усвідомити й засвоїти дитяча свідомість, не дивлячись на всю її гнучкість й адаптивність. Названі недоліки існуючого положення означених вище сенсів негативно впливають на вибір засадничих положень самої технологічної освітньої галузі та на визначення змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технологій), на рівень їхньої готовності працювати в умовах розбудови Нової української школи [3]. Тому обґрунтування базових понять і адаптація нових понятійних

систем до змісту і структури технологічної освітньої галузі, її методів та методик і є одним з основних завдань учених, чії наукові інтереси і доробки мають прямий стосунок до цієї освітньої сфери.

Список літератури:

1. Большой толковый социологический словарь – Collins dictionary of sociology: Рус.-англ. Англ.-рус. / Дэвид Джери, Джулия Джери. Москва : Вече : АСТ, 1999. Т. 2: П–Я. 527 с.

2. Мачача Т.С. Проблема формування сутності поняття «проектно-технологічна культура» // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені Драгоманова. Серія № 13: Проблеми трудової і професійної підготовки. Випуск 6: збірник наукових праць. Київ: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2010. С. 120–125.

3. Піддячий М. І. Освіта і наука України : соціально-трудоий розвиток молоді" / Микола Іванович Піддячий. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2017. №13. С. 75–80.

4. Сидоренко В.К. Чи не занадто ми захоплюємося або Роздуми про виправдану доцільність технологізації трудового навчання школярів // Освіта. 2002 р. № 53 (5011) від 13–20 листопада. С. 4–5.

5. ТЕХНОЛОГІЯ / Д. Мендельєв/ Энциклопедический словарь Ф.А.Брокгауза, И.Е.Фрона. Том 33. Петербург: Типография Акц. Общ. «Издательское дело», Брокгауз – Ефрон, 1901. 478с.

6. Трудовое воспитание и политехническое обучение. Краткий словарь для учителя. Под. ред. М.Н.Скаткина и В.А.Полякова. Москва: «Просвещение», 1968. 480с.,

7. Юрженко Володимир, Юрженко Лілія. Техніка і технологія як понятійні системи у сучасному соціокультурному контексті освітнього процесу // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2017. Т 1. С. 401–410.

УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ

Юрійчук Н.Д.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української лінгвістики

та методики навчання ДВНЗ

«Переяслав-Хмельницький

ДПУ імені Григорія Сковороди»

E-mail: nd711@ukr.net

ORCID iD: orcid.org/0000-0001-8308-3283

Важливу роль у піднесенні мовної культури, забезпеченні належного рівня володіння українською літературною мовою відіграє курс «Українська мова за професійним спрямуванням», що вивчається усіма без винятку студентами. Він є вкрай необхідним, оскільки має певною мірою ліквідувати, прогалини у навчанні української мови в закладах загальної середньої освіти і сприяти підготовці фахівців належного професійного та інтелектуального рівня у закладах вищої освіти.

На сьогодні «Українська мова за професійним спрямуванням» є єдиною філологічною дисципліною, що вивчається студентами перших курсів усіх спеціальностей.

У методичних журналах постійно з'являється значна кількість публікацій, теми яких торкаються специфіки викладання української мови за професійним спрямуванням. Проте, на жаль, на вивчення курсу виділено мізерну кількість годин, хоча цілком очевидно, що це універсальний курс, спрямований на формування базових і професійних компетентностей студентів закладів вищої освіти України.

Однією і найголовнішою проблемою залишається упровадження української мови у всі сфери життєдіяльності держави, вона є ще далекою від розв'язання, багато треба зробити для того аби українська мова зайняла належне місце в усіх сферах суспільства.

Курс української мови за професійним спрямуванням не повинен дублювати шкільної програми: він має зовсім інше спрямування й ставить перед собою значно ширші завдання, зокрема він має сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом, які вільно володіють українською мовою, користуються нею у всіх сферах і особливо – у професійній та офіційно-діловій.

Суть викладання курсу полягає у тому, щоб поглибити знання студентів з української мови, в основу яких покладено фахову термінологію, тобто під час вивчення будь-якої мовної теми, добираємо приклади відповідно до фаху, що здобуває студент.

Курс базується на тих розділах з української мови, що вивчаються в закладах загальної середньої освіти. Крім того, він включає матеріал зі стилістики, культури мови, термінознавства, історії української мови та діловодства. Зміст курсу української мови за професійним спрямуванням зумовлюється тими завданнями, що ставляться перед ним. До основних завдань відносимо:

1. Дати студентам чіткі відомості про нормативність української мови, виробити у них практичні уміння й навички правильного використання різноманітних мовних засобів залежно від сфери й мети висловлювання;
2. Піднести рівень культури усного й писемного мовлення студентів;
3. Розвивати професійне мовлення студентів, збагачувати словниковий запас термінологічною, фаховою лексикою та лексикою загально інтелектуального характеру;
4. Дати студентам основні відомості з історії української мови, стилістики, культури професійного мовлення тощо;
5. Формувати вміння і навички складати ділові папери, приділяючи

основну увагу документам низького рівня стандартизації, що передбачають мовленнєву творчість автора, а не просто заповнення бланка (автобіографія, характеристика, заява, службові записки, протокол та ін.);

б. Навчити працювати з текстами різних стилів мовлення, що в результаті дає можливість забезпечити їм у мінімальному обсязі ту лінгвістичну освіту, яка необхідна кожній людині будь-якого фаху.

Робота над культурою професійного мовлення студентів проводиться з урахуванням двох аспектів: піднесення загальномовної культури майбутніх фахівців і піднесення їх фахової мовної культури. Обидва аспекти тісно переплітаються, хоча кожен з них має свою специфіку.

Оскільки матеріальну основу мови становить лексика, основна увага на заняттях з української мови зосереджується на різних видах словникової роботи, що має на меті насамперед збагатити словник студентів, особливо термінологічною, фаховою лексикою, виховати в них чуття слова, навчити вільно орієнтуватися в словниковому запасі української мови, правильно використовувати його, залежно від сфери й мети спілкування.

Під час опрацювання фахової та ділової термінології студенти виконують різні види роботи, зокрема, виписують зі словників відповідні терміни, визначають етимологію, значення, сферу вживання, вчать правильно їх писати, вимовляти, впроваджувати у відповідні контексти тощо.

Сприяють піднесенню мовної культури майбутніх фахівців справи на редагування речень, аналізуються поширені в усному мовленні типові помилки у вживанні лексичних засобів, у побудові словосполучень тощо. Все це сприяє піднесенню загальномовної і фахової мовної культури майбутніх фахівців, підвищує рівень знань, умінь та навичок студентів.

Протягом навчання студенти повинні оволодіти такими вміннями та навичками: застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці; спілкуватися українською мовою з дотриманням правил літературної вимови; грамотно писати, дотримуючись правил орфографії та пунктуації; визначати стиль і жанр

тексту; правильно складати ділові папери; розрізняти види тексту (опис, розповідь, роздум); користуватися різними словниками, довідниками тощо.

Проблема полягає у тому, що українська мова за професійним спрямуванням вивчається на першому курсі, коли студенти ще недостатньо ознайомлені з фаховою термінологією, оскільки згідно навчальних планів фахові дисципліни читаються з другого курсу.

Вважаємо доцільним збільшення годин на вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням», варто було б на перших курсах усіх закладів вищої освіти ввести практичний курс української мови, оскільки важливо, щоб студенти оволоділи навичками грамотного письма державною мовою.

Таким чином, питання мовленнєвої культури студентів закладів вищої освіти повинні стати першочерговою турботою державних керівників усіх рангів, причетних до освіти учнівської молоді, оскільки від цього залежить наше національне самовизначення і наш культурний вимір у світовій спільності.

Список літератури:

1. Юрійчук Н. Д. Роль української мови (за професійним спрямуванням) у формуванні професійного мовлення студентів неспеціальних факультетів. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka*. Wydanie specjalne. Warszawa. № 52. 2020. С. 6 – 9.

2. Юрійчук Н. Д. Українська мова (за професійним спрямуванням). Навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. переробл. і доповн. Переяслав-Хмельницький. 2020. С. 5 – 6.

3. Юрійчук Н. Д. До питання організації самостійної роботи студентів ВНЗ з української мови. *Теоретична і дидактична філологія : Збірник наукових праць*. Вип. 12. Переяслав-Хмельницький. 2012. С. 138 – 142.

4. Юрійчук Н. Д. Роль української мови (за професійним спрямуванням) у фаховому становленні студентів ВНЗ. *Теоретична і дидактична філологія : Збірник наукових праць*. Вип. 18. Переяслав-Хмельницький. 2014. С. 153 – 154.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ЯК ВАГОМИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я

Юрченко С.Т.

Ковалів М.О.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
к. мед. н., кафедра загальної гігієни з екологією
ID ORCID: 0000-0002-4055-6367, +380953084162, zubsvitlana@gmail.com

Сучасний спосіб життя з характерним для нього надлишком у раціоні калорійної їжі, недостатнім вживанням фруктів, овочів, харчових волокон, гіподинамією, стресами і порушеною екологією зумовив появу нових та значне зростання поширеності відомих захворювань. У їх переліку з'явився термін “хвороби цивілізації”: синдром хронічної втоми, атеросклероз, ожиріння, серцево-судинні, ендокринні, онкологічні та інші захворювання [1, с. 5; 2, с. 201, 211]. Попередити розвиток цих патологічних станів не завжди можна шляхом дотримання принципів традиційного раціонального харчування, особливо з огляду на те, що для повного задоволення життєвих потреб їжа людини повинна містити понад 20 тисяч різних харчових сполук рослинного, тваринного та мікробного походження [3, с. 61]. Мабуть, саме тому у світі набуває популярності функціональне харчування, принципи якого базуються на додаванні спеціальних функціональних продуктів до звичайного раціону [4, 24].

Японські дослідники виділили три умови, що визначають функціональну спрямованість харчових продуктів: 1) продукти харчування, які приготовані з натуральних природних інгредієнтів; 2) продукти, які вживаються постійно у складі щоденного раціону; 3) при споживанні ці продукти мають певну дію, регулюючи окремі процеси в організмі, наприклад посилення механізму

біологічного захисту, попередження певного захворювання, контроль фізичного та душевного стану, уповільнення процесу старіння [1, с. 167].

Для розуміння суті функціонального харчування можна навести приклад першого функціонального продукту, з яким стикається людина – материнське грудне молоко, склад якого ідеально збалансований за кількістю мікронутрієнтів [4, с. 25].

Концепція функціонального харчування не нова, на сьогодні науковцями вже напрацьована велика база інформації щодо того, як саме той чи інший продукт впливає на організм людини [4, с. 24].

Усі продукти функціонального призначення містять інгредієнти, які надають їм функціональних властивостей. Фізіологічно функціональний харчовий інгредієнт – речовина або комплекс речовин тваринного, рослинного, мікробіологічного або мінерального походження у складі функціонального харчового продукту, яка має властивість сприятливо впливати на одну або декілька фізіологічних функцій, метаболічних та/або поведінкових реакцій організму людини при систематичному вживанні в кількості, які не перевищують 50% від добової фізіологічної потреби [5, с. 22]. Спочатку основними категоріями фізіологічно функціональних інгредієнтів, які застосовували для функціональних харчових продуктів, були молочнокислі та біфідобактерії, олігоцукриди, харчові волокна та ω -3 жирні кислоти. Сьогодні ефективно використовується сім основних видів функціональних інгредієнтів [1, с. 172]: харчові волокна (розчинні та нерозчинні); вітаміни (А, групи В, D тощо); мінеральні речовини (кальцій, залізо, йод, селен та ін.); поліненасичені жирні кислоти (ω -3 та ω -6 жирні кислоти); антиоксиданти (β -каротин, аскорбінова кислота, α -токоферол тощо); пребіотики (фруктоолігоцукриди, інулін, лактоза, молочна кислота та ін.); пробіотики (біфідо- та лактобактерії, дріжджі, вищі гриби). Серед фізіологічних інгредієнтів виділяють особливу групу - мінорні біологічно активні речовини, які виявляють виражену фармакологічну дію. На основі принципів доказової медицини отримані нові дані відносно біологічної ролі для людини цієї групи активних речовин. Це

насамперед стосується таких біологічно активних сполук, як різноманітні групи флавоноїдів, індоли, екзогенні пептиди та окремі амінокислоти харчового походження та їхні суміші, органічні кислоти, фенольні сполуки [1, с. 184].

Впровадження функціонального харчування доцільне у медичній практиці для лікування пацієнтів з хронічними захворюваннями, хворих, які не можуть самостійно приймати їжу, новонароджених дітей тощо. Крім цього, профілактичне вживання продуктів, збагачених спеціальними активними функціональними нутрієнтами, допомагає запобігти виникненню захворювань та полегшує перебування людини в умовах, несприятливих для її фізичного або розумово-психологічного здоров'я [4, с. 26].

Отже, функціональні харчові продукти становлять істотну цінність у забезпеченні повноцінного харчування і профілактиці значної низки захворювань.

Список літератури:

1. Інноваційні технології харчової продукції функціонального призначення: монографія : за ред. О.І. Черевка, М.І. Пересічного. Ч. 1. Х. : Харківський держ. унів. харчув. і торгівлі, 2017. 940 с.
2. Сімахіна Г.О., Науменко Н.В. Харчування як основний чинник збереження стану здоров'я населення. *Проблеми старення и долголетия*. 2016. 25, 2, 204-214.
3. Івашків Л.Я. Нові класи інгредієнтів продуктів харчування та їхні функціональні властивості. *Проблеми харчування*. 2010. 3-4, 61-66.
4. Шемета О.О., Дожук К.М. Функціональне харчування – новий підхід до здорового способу життя. *Ліки України*. 2015. 1 (186), 24-27.
5. Чумак Н.Е., Голинько О.Н., Подрушняк А.Е. Оптимизация рационов питания с помощью функциональных пищевых продуктов. *Проблеми харчування*. 2005. 4, 21-25.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШАХІВ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ

Янків І.Т.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри стрільби та технічних видів спорту Львівського державного університету фізичної культури

Постановка проблеми.

Шахи - це недорога діяльність, яка виявила позитивні освітні та соціальні переваги для всіх дітей. Гра в шахи може розвинути здатність до розв'язання задач, розпізнавання візерунків та логічних міркувань, важливих для математики навичок. Для ширшої навчальної програми шахи допомагають покращити навички концентрації, критичного мислення та творчості. Шахи допомагають дітям зрозуміти важливість прийняття позитивних рішень, прийняття відповідальності за ці рішення та їх наслідки .

Шахи – надзвичайно важливі для всебічного та гармонійного розвитку дитини. За даними Міжнародної федерації шахів ФІДЕ на сьогоднішній день понад 600 мільйонів людей у всьому світі грають у шахи, і сьогодні проект «Шахи у школі» є пріоритетним проектом ФІДЕ. Як про це свідчать результати багатьох міжнародних досліджень, гра у шахи не лише допомагає покращити академічні результати дитину у точних та гуманітарних науках та розвинути навички логічного мислення, аналізу, стратегічного планування, а також формує навички соціальної взаємодії, сприяє розширенню кола спілкування, вчить досягати цілей та мислити як переможець [5].

Метою дослідження було аналіз перспектив і проблем запровадження шахів в школі.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів.

Аналіз науково-методичної літератури та практичного досвіду показує, що шахи активно використовуються в освітньому процесі багатьох країн світу. В 1984 році була заснована комісія ФІДЕ «Шахи в школі» основним напрямом діяльності, якої є використання шахів у навчальних рамках для покращення результатів навчання. В 2012 році Європейський парламент прийняв декларацію про введення програма «Шахи в школі» в освітніх системах Європейського Союзу. Шахи використовуються в освітньому процесі в Англії, Уельсу, Іспанії, Італії, Швеції, Румунії, Росії, Німеччині, Грузії, Вірменії.

У Вірменії з 2012 року шахи введені в навчальний процес, як окремий урок шахів для дітей 1-4 класів. Дослідження ефективності вивчення шахів в школах проводилося в Вірменії з першого дня введення предмета в навчальну програму. Ефективність програми з навчання школярів шахів багато в чому залежить від компетентності вчителів, їх навичок і знань, велику роль також відіграє освіта батьків дитини і соціальне середовище, в якій він росте, показують дослідження Центру освітніх досліджень шахів [2].

Наразі шахові науково-освітні проекти тривають у Великобританії, Іспанії, Туреччині, Німеччині та Італії, серед інших країн. Коментуючи великий проект, який запровадив шахи в навчальну програму 175 шкіл Великобританії, майстер шахів Джеррі Майєрс заявив, що шахи «безпосередньо сприяють навчальній діяльності. Шахи роблять дітей розумнішими». Європейський Парламент висловив свою позитивну думку щодо використання шахових курсів у школах як навчального інструменту, а також Парламент Іспанії схвалив проведення шахових курсів у шкільні години. Ці ініціативи були проведені тому, що шахи вважаються ефективним навчальним інструментом, здатним вдосконалити не лише математичні навички, а й інші академічні навички, такі як читання та загальні пізнавальні здібності, такі як концентрація та інтелект, і навіть дитяча евристика та звички розуму. Критично, зусилля з просування

шахів у школах сприймаються як належне, що шахові навички передаються в інші сфери [3].

В Україні показовим є приклад міста Львова у запровадженні шахів в школах. В 2015 році у Львові прийнято міську програму розвитку шахів у загальноосвітніх закладах Львова. Програма передбачає створення гуртки із шахів у всіх львівських школах. Згідно з міською програмою, освітні заклади отримали усе потрібне для розвитку цього інтелектуального виду спорту. Заняття для дітей безкоштовні [1].

Обговорення і висновки. Шахи - це недорога діяльність, яка виявила позитивні освітні та соціальні переваги для всіх дітей. Для занять шахами в школі потрібно невеликі фінансові затрати, *ідеється про набір, який включає 10 шахових дошок, демонстративна дошка, методична література і путівник для вчителя, та для занять можна використовувати будь-який навчальний клас.* Як показує аналіз досвіду різних країн світу у впровадження шахів у освітній процес і досвід запровадження шахів у школах міста Львова, найбільш сприятлива форма для проведення занять є факультативна. Одна з основних проблем запровадження шахів в школах є недостатність кваліфікованих вчителів і тренерів. Ця проблема є у всіх країнах світу, які запроваджують шахи в освітній процес. Один з механізмів вирішення цієї проблеми може бути запровадження системи тренінгів і курсів для вчителів з основ шахової гри, в університетах особливо педагогічного спрямування, включення в навчальний процес дисципліни шахи.

Список літератури:

1. Звіт ЛОШФ про реалізацію програми розвитку шахів у Львівській області у 2017 році. URL: <https://chess.lviv.ua/news/1036> (дата звернення: 24.03.2020).

2. Хачатрян А.С., Саргсян А.М., Лпутян Г.Ж. Экспериментальное исследование интеллектуальной лабильности младших школьников, Интеграция науки и образования в XXI веке: психология, педагогика, дефектология, Материалы Всероссийской с международным участием научно-

практической конференции «Интеграция науки и образования в XXI веке: психология, педагогика, дефектология» 3–4 декабря 2015 г., Саранск, - С. 260-264.

3. Do the benefits of chess instruction transfer to academic and cognitive skills.

URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1747938X16300112>

(дата звернення: 27.03.2020).

4. Special Educational Needs. URL:<https://www.chessinschools.co.uk/special-educational-needs>

(дата звернення: 29.03.2020).

5. Introduction of the programme 'Chess in School' in the educational systems of the European Union. URL: <https://cis.fide.com/ru/documents> (дата звернення: 24.03.2020).

*Тематика: Інші професійні науки
(медичні науки)*

ПИТАННЯ КОНСЕРВАТИВНОГО ЛІКУВАННЯ ГОСТРИХ ТОВСТОКИШКОВИХ КРОВОТЕЧ

Ярошенко К.О.

к.м.н., асистент кафедри хірургії №1

Маліновський С.Л.

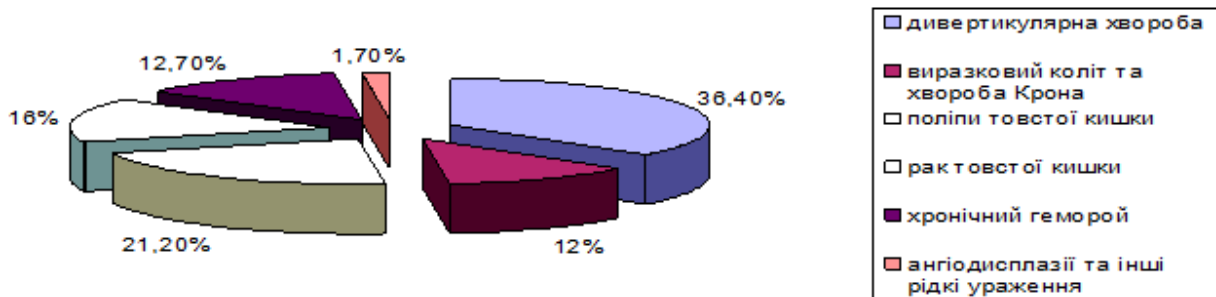
к.м.н., доцент кафедри хірургії №1

Державний заклад «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,
м. Дніпро, Україна

Найбільш важкою задачею для лікаря будь-якого фаху є надання допомоги пацієнтам з гострою шлунково-кишковою кровотечею. Гострі товстокишкові кровотечі (ГТК) частіше бувають не профузними та складають до 12-15% в структурі всіх шлунково-кишкових кровотеч. Основними причинами ГТК є: дивертикулярна хвороба (36,4%), виразковий коліт та

хвороба Крона (12%), поліпи товстої кишки (21,2%), рак товстої кишки (16%), хронічний геморой (12,7%), ангіодисплазії та інші рідкі ураження (1,7%). Див. діаграму 1.

ДІАГРАМА 1. Причини гострих товстокишкових кровотеч



Кількість пацієнтів з ГТК щорічно залишається на стабільно високому рівні, при цьому співвідношення кровотеч на тлі онкопатології товстої кишки до ГТК, обумовлених іншими причинами 1: 6, але за останні роки ця тенденція збільшується в бік онкопатології.

За даними обласного проктологічного центру: вік пацієнтів з ГТК коливається у межах 29 – 87 років, кількість пацієнтів молодого віку – 5%, зрілого – 18%, похилого – 40%, старечого – 37%. Співвідношення за статтю: чоловіків 42,1%, жінок 57,9%. За локалізацією джерела кровотечі частіше зустрічаються дивертикули ободової (в 23,6% випадків) і сигмоподібної (36,9%) кишки та поліпи ободової кишки у 10% пацієнтів, сигмоподібної - 7,3%, прямої - 10%.

При надходженні пацієнтів проводиться детальне клінічне, лабораторне і інструментальне (колоноскопія, іригографія, УЗД, КТ, віртуальна колоноскопія та ін.) обстеження для верифікації діагнозу. Пацієнтам призначається консервативне лікування, яке включає корекцію крововтрати (згідно ступеню крововтрати) та системну гемостатичну терапію (застосовуються різноманітні

гемостатики, вибір гемостатичного препарату проводиться індивідуально, враховуючи стан системи коагуляції пацієнта, супутню патологію та можливість виникнення тромбоемболічних ускладнень, ризик яких збільшений при онкопатології). Нажаль можливості проводити ендоскопічні методи гемостазу вкрай обмежені, у 3% пацієнтів з активною кровотечею, яка не зупинялась при консервативному лікуванні, був виконаний ендогемостаз шляхом ендоскопічної поліпектомії, без ускладнень.

При неефективності призначених консервативних заходів проводиться оперативне лікування (в 23% випадків). Види хірургічних втручань, які виконуються з приводу неефективного гемостазу та рецидиву кровотечі наступні:

- дивертикулярна кровотеча: лівобічна геміколектомія (10,8%), обструктивна резекція сигмоподібної кишки (6,5%), операція Гартмана (12%);

- кровотеча при злоякісних пухлинах товстої кишки: правобічна геміколектомія (4,3%), операція Гартмана (10,6%);

- поліпи товстої кишки: низька передня резекція (10,8%), лапаротомія з поліпектомією (12,5%), трансанальне видалення кровоточивих поліпів прямої кишки (23,3%);

- кровотеча при хворобі Крона: Операція Гартмана (6,2%) (див.таблицю 1).

При аналізі даних виявлено, що частіше рецидиви кровотеч виникали при дивертикулярній хворобі з локалізацією в сигмоподібній кишці та поліпах прямої і сигмоподібної кишки, які за гістологічною структурою в 87% випадках ворсинчасті аденоми.

Ефективність стаціонарного лікування у пацієнтів оцінюємо за показниками післяопераційної та загальної летальності. Загальна летальність складає у середньому 10%, післяопераційна – 2,1%.

Основні методики хірургічного втручання при гострих товстокишкових кровотечах в залежності від джерела кровотечі

№ п/п	Вид хірургічного втручання	Джерело кровотечі	Відсоток пацієнтів
1.	Лівобічна геміколектомія	дивертикулярна кровотеча	10,8%
2.	Правобічна геміколектомія	злоякісні пухлини сліпої кишки	4,3%
3.	Низька передня резекція	поліпи прямої кишки	10,8%
4.	Обструктивна резекція сигмоподібної кишки	дивертикулярна кровотеча	6,5%
5.	Лапаротомія. Поліпектомія	поліпи сигмоподібної кишки	12,5%
6.	Операція Гартмана	- злоякісні пухлини товстої кишки - Хвороба Крона - Дивертикулярна кровотеча з дивертикулів сигмоподібної кишки	10,6% 6,2% 12%
7.	Ендоскопічна поліпектомія	поліпи ободової кишки	3%
8.	Трансанальне видалення кровоточивих поліпів прямої кишки	поліпи прямої кишки	23,3%

Таким чином, пацієнти з ГТК складають велику групу в масі усіх пацієнтів проктологічного профілю. В лікуванні пацієнтів важливий індивідуальний підхід при виборі як препаратів для консервативного лікування, так й вибору методу хірургічного втручання. Призначення гемостатичного засобу повинно бути патогенетично обґрунтованим, базуватись на визначені дійсного стану системи гемостазу і враховувати можливі ускладнення, особливо у пацієнтів з онкологічною патологією. Метод хірургічного втручання повинен не тільки зупинити кровотечу, але й, по можливості, ліквідувати основне джерело кровотечі та попередити виникнення повторної геморагії. Ендоскопічний гемостаз перспективний метод для тимчасової зупинки ГТК, який може застосовуватись як превентивні заходи перед терміновим (або відстроченим) радикальним хірургічним лікуванням.

ЗМІСТ

Мелашенко С.І. ВПЛИВ ЯКОСТІ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ НА МЕРЕЖУ ОСВІТЛЕННЯ	4
Мельниченко С.Г., Бабушкіна Р.О. АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ	7
Мельничук В.І. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	11
Мильнікова М.Д., Журавель Н.М. ДОСЛІДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ БЕРЕЗИ ПОНИКЛОЇ (<i>BETULA PENDULA</i> ROTH (<i>BETULA VERRUCOSA</i> ENRH.))	16
Михайленко Ю.О., Журавель Н.М. ЛИШАЙНИКИ – ЯК ЗАСІБ ДІАГНОСТИКИ СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	21
Міненко Г.М., Осіпов І.В., Толмачова І.Г. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	26
Міхєєнко В.М. ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІ РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ РОСЛИН	32
Могілей І.В. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ М. МЕТНЕРА	37
Мосиашвили А.В. ПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В ГРУЗИИ В 1988-1989 ГГ.	41
Москаленко О.Л. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЧИ ВІРУС НЕЧЕСНОСТІ У ЗВО	44
Москаленко Д.О. МЕХАНОХІМІЧНА АКТИВАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ	47
Mostova D. A STRATEGIC NARRATIVE: KEY POSITIONS	52
Мудра О.В. МОЖЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО	

СПІЛКУВАННЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В УКРАЇНІ	55
Мурач О.М. ІНОКУЛЯЦІЯ НАСІННЯ ТА РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ СОЇ	60
Мушеник І.М., Гаврилюк В.М. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	65
Мягка К.С., Костюк М.В., Меженська Н.А., Семенчук О.С. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ МЕДУ НАТУРАЛЬНОГО ЗА ВМІСТОМ ЗАЛИШКІВ АНТИМІКРОБНИХ ПРЕПАРАТІВ В УКРАЇНІ ЗА ВИМОГАМИ ЄС	70
Невеселий М.О. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ СФЕРОЇДНОЇ ГЕОДЕЗІЇ	75
Невмержицька К.О., Журавель Н.М. ВИКОРИСТАННЯ, ІНТРОДУКЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЛОФАНТУ АНІСОВОГО (<i>LORHANTHUS ANISATUS</i> L.(BENTH.)) В УКРАЇНІ	77
Невмержицький О.П., Сулковський А.В. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	81
Нейман М.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	85
Nesterko Y.P. SOLVING THE PROBLEM OF PAAS FLEXIBILITY	89
Новікова Н.В., Антоненко Н.М. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ НАССР ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ЗЕРНОВИХ ХЛІБЦІВ	91
Новікова Л.О., Волинець В.М. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	94
Новосельський І. НОВІ КОНВЕРГЕНТНІ МЕДІА ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	99
Оберська Н. ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ	106

Обіход І.В. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДХОДІВ	111
Ovchar N.P. CURRENT ISSUES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN CANADA	116
Овчаренко Н.А. ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	121
Окара О.П. ВПЛИВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ НА СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	124
Оксанич М.П. ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОЛУЧНИКІВ У СКЛАДНОПІДРЯДНИХ ДОДАТКОВИХ РЕЧЕННЯХ СЕРЕДНОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОЇ МОВИ	128
Опенько П.В., Барабаш О.В. АНАЛІЗ МІСЦЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ЩОДО ВІДОМИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	133
Оробінський П. КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ ОБРОБКИ ДАНИХ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ АНАЛІЗІ МЕДИЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ	138
Осадчук С.В. РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В ДОХОДАХ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	142
Острянко О.В. ПРИСТРІЙ ДЛЯ ПОРІВНЯННЯ РОБОТИ БЛОКУ УПРАВЛІННЯ АВТОМАТИЧНОЮ КОРОБКОЮ ПЕРЕКЛЮЧЕННЯ ПЕРЕДАЧ ТА КЛІМАТ КОНТРОЛЮ	145
Ravlenko E. LEARNING OBJECTIVES IN GYMNASTICS	150
Павленко О.І. МОЯ ПРОФЕСІЯ ТЕХНІК-ДИЗАЙНЕР	157
Павлов В.В. СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ	159
Павлова Н.В. РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКИ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ	162

Паливода Д.С., Записочный А.Н. ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ: ВНЕДРЕНИЕ И РАЗВИТИЕ	165
Панченко Г.О. РЕІНЖІНІРІНГ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	173
Панько В.В., Бурлака Н.І. УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	176
Парфенюк О.В. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ І МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗЕВОГО МАШИНОБУДУВАННЯ ЗАСОБАМИ ЧОТИРИВИМІРНОЇ ГРАФІКИ	179
Пасічник О.А. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОЦЕСІВ ЗНОШУВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ ВУЗЛІВ ТЕРТЯ	184
Пасічник А.М., Медведєв Є.П., Пасічник А.В. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНОК ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	188
Паша Л.Г. СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ТА ЗМІСТ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ	194
Пелих В.Г., Ушакова С.В. РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ	196
Петльований М.В., Халимендик О.В., Шерстюк Є.А. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДПРАЦЮВАННЯ МАЛОПОТУЖНИХ ВУГІЛЬНИХ ПЛАСТІВ ЗАХІДНОГО ДОНБАСУ	199
Петровська І.І. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ	204
Петрук Д.С., Коткова В.В. МЕДІАОСВІТА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	207
Пефті Ю.С. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТИСТИКИ ЛОР	

ЗАХВОРЮВАНЬ МАРГУПОЛЬЦІВ В РІЗНІ ПОРИ РОКУ	212
Пильтяй О.М. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	215
Пивнева Л.Н. ВЫЗОВЫ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ ИНСТИТУТА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	220
Півторайко В.В., Кабанець В.В. СОНЦЕВИК БУДЯКОВИЙ (<i>VANESSA CARDUI</i> L.) НЕБЕЗПЕЧНИЙ ФІТОФАГ КОНОПЕЛЬ ПОСІВНИХ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	224
Пігарєв Ю.Б. ВИБІРКОВИЙ БЛОК «ЦИФРОВЕ ВРЯДУВАННЯ» ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	230
Пігур М.В. ДЕРИВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ МОВИ	235
Піонтківська С.І., Чорна Т.М. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	240
Пісна Т.М. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА	245
Плакса В.І. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ В ХОДІ РЕАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	249
Poble D. QATAR CRISIS IN THE MIDST OF PROXY WARS IN THE REGION	255
Погорела Ю.В., Ващенко О.М. ОСОБЛИВОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	265
Пономаренко Я., Пізняк Т.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	269

Пристай Г.В. ПРАГМАТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	274
Прокопенко А.П., Чайченко Н.Л. ДОПІНГ – ЗАБОРОНЕНА ПЕРЕМОГА	277
Прокопчук М.М. НОРМАТИВНА БАЗА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»	280
Проць І.М., Півень С.Г. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ	284
Проць І.М., Ярема О.Г. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПОДАТКОВОЇ ТАЄМНИЦІ	287
Радченко Н.М. СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ІСТОРИЧНОМУ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВІ	290
Радченко Н.Г. ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ - НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	294
Разводова Т.О., Пелих М.С. АРТ-МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	298
Раковець О.Ю., Раковець С.В. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	303
Рекун Н.М. ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ	307
Ремінна А.А. EXPLOITATION OF NEURAL NETWORKS IN AUTOMATION PROCESS	312
Рибальченко А.М. НАЙБІЛЬШ АКТИВНІ ШКІДНИКИ НА СОСВИХ ПОЛЯХ В УКРАЇНІ	313
Рибіна О.І., Лазоренко В.Є. ПЛАН ВПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «СУМСЬКА БІОЛОГІЧНА ФАБРИКА»	318

Рыков С.А., Венедиктова О.А. МАРКЕРЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОККЛЮЗИИ ВЕН СЕТЧАТКИ ПОСЛЕ КАРДИОХИРУРГИЧЕСКИХ ВМЕШАТЕЛЬСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО КРОВООБРАЩЕНИЯ	321
Риндюк І.І. БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ: СТАТИСТИЧНІ ДАНІ	323
Рогоза В.В. НАРАТИВИ ЕКОФІЛОСОФІЇ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ЦІННІСНОЇ КОМПОНЕНТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК	326
Rodinadze S., Mikeladze T., Bezhanovi Z., Abashidze M., Zarbazoia K. IMO STANDARD MARINE COMMUNICATION PHRASES AND THE NECESSITY OF TEACHING THEM TO MARITIME STUDENTS	329
Рубанова С.Я. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	333
Рубцова Н.М. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ	337
Rubtsova K. THE IMPETUS FOR AN EXAMINATION OF THE CULTURAL ATTRIBUTE IN TRANSLATION	342
Руда М.В. РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	347
Рудницький С.О. ВИКОРИСТАННЯ ГЕОМЕТРИЧНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ ВИРАЗІВ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ	350
Rud K.K. IMPROVING THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL EQUIPMENT SERVICES	354

Рыжко Ю.А. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА ЧЕШСКОЙ И СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИК	356
Савенко П. ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ БЕЗКОНТАКТНОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ	359
Савіна М.В. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	363
Саєнко Н.В., Григоренко О.М. ВАЖКОГОРЮЧІ ЕПОКСИДНІ МАТЕРІАЛИ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ДИМОУТВОРЕННЯМ	366
Саєнко Л.В., Дзюба О.П., Перцевий М.С. АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВІБРОГРОХОЧЕННЯ ДИСПЕРСНИХ МАТЕРІАЛІВ	370
Салім М.С. РОЗРОБКА БЛОКУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТЛЕННЯМ В ПРИМІЩЕННЯХ	375
Санівський О.М. ВИХОВАННЯ ЛЮБОВІ ДО ЗЕМЛІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛІНСЬКОГО	379
Сасовська О.В. ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ РАКУРС ПРОБЛЕМИ	383
Свириденко В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ І СУСПІЛЬСТВА	388
Свяцький В.В., Крючков Г.М. МІНІМІЗАЦІЯ ЕНЕРГОСИЛОВИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОЦЕСУ ПРЕСУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ DEFORM 2D/3D	391
Sevda S. Huseynova OSCAR WILDE AS A CHARACTER IN PETER ASKROYD`S NOVEL	397
Семаньків М.В. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	399
Semenko V.S. STEAM GENERATOR SAFETY FROM FAILURES	

AUTOMATIC WATER FLOWS CONTROL SUBSYSTEM (AWFCS)	403
Сергієнко Т.І. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	405
Сєвонькаєва О.О. ЕТИКА В ОСОБИСТИХ КОМУНІКАЦІЯХ	410
Сівачук А.Л. ІНКЛЮЗІЯ ЧИ СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА?	413
Skliarenko O.V. FRAME ANALYSIS AS PART OF COGNITIVE ANALYSIS	418
Славінська Г.М. СВІТЛО ЯК ГОЛОВНИЙ ФОРМОТВОРЧИЙ АСПЕКТ	421
Слободянюк С.О. ЧАСТИНА ІІІ МОНОГРАФІЇ ТЕОРІЯ ТРИВАЛОЇ МІЦНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ СТЕРЖНЕВИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ СИСТЕМ	426
Смеречак Л.І. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	433
Соболева Г.Г. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	437
Степуріна С.О., Ситникова А.Д. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	441
Сторощук Б.Д. ЕКОНОМІЧНА ВЛАДА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КРИЗИ	445
Строкун М.Я., Когут Ю.В. ЛЕГКА АТЛЕТИКА ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ	453
Стуканова Ю.Р. ОБРАЗ ЛІКАРЯ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ В 1950-1960-ті РОКИ	457
Сук П. МЕТОДИ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	462

- Сушко О.А. ПОБУДОВА ПРОГРАМНОГО МОДУЛЯ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КАНЦЕРОГЕНІВ У ВОДНИХ РОЗЧИНАХ** 467
- Терницька Н., Маркович М. ОХОРОНА ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ** 470
- Тетерук О.В. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВОГО СКЛАДУ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ** 475
- Телєтова С.Г. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ** 478
- Tkachuk T.M. PROBLEMS AND PROSPECTS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE** 484
- Топорівська Я.В., Тріпак М.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ** 487
- Топчийова В.Є., Демочко Г.Л. ПОНЯТТЯ ЗАХІДНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ЯК БАЗА РОЗУМІННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ** 492
- Троша Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНІХ КОНЦЕПТІВ УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА)** 496
- Трус О.М. ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ І НОРМ ДОБРИВ НА ГУМУСОВИЙ СТАН ҐРУНТУ** 501
- Трус І.М., Гомеля М.Д., Воробйова В.І., Іваненко О.І., Сенькова К.С. РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЙ ОПРІСНЕННЯ ВИСОКОМІНЕРАЛІЗОВАНИХ ВОД** 506
- Трушкіна А.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ АТЕСТАЦІЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ МИТНИХ ОРГАНІВ** 511
- Тутик П.Г. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ЧЕРЕПНО-**

МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ НА ПОСТКЛІНІЧНОМУ ЕТАПІ	515
Тютюнник О.Є. СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВБИВСТВ	519
Усик С.В. ВОДНИЙ РЕЖИМ ҐРУНТУ ПІД ПОСІВАМИ БУРЯКА ЦУКРОВОГО ПРИ ВИРОЩУВАННІ ПІСЛЯ РІЗНИХ ПОПЕРЕДНИКІВ У 5 ПІЛЬНИХ СІВОЗМІНАХ	524
Усик С.В. ВПЛИВ ПОПЕРЕДНИКІВ НА КІЛЬКІСТЬ ДОСТУПНОЇ ВОЛОГИ ПІД ПОСІВАМИ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ПРИ РОЗМІЩЕННІ В 5-ПІЛЬНИХ СІВОЗМІНАХ	529
Utechenko M., Prylipko T., Bukalova N., Bogatko N. DIAGNOSIS OF EPULIS IN DOGS	533
Ушкаренко В.О., Шепель А.В., Руденко А.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПОСІВНИХ ПЛОЩ ОЗИМОГО АБО ЗИМУЮЧОГО ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	536
Фарина А.С., Галан О.М. СУЧАСНИЙ ТЕАТР ЯК ОДИН ІЗ ОБ'ЄКТІВ ВИВЧЕННЯ КУРСУ КУЛЬТУРОЛОГІЇ	540
Федорченко А.Б., Придатко С.І., Корнєва С.П., Диндар П.Г. РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ - ЯК ЗАСІБ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ І РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ	544
Федорчук Н.В. АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	551
Філіна К.В. ПЛИННІСТЬ КАДРІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ	555
Фірсова Л.В. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ	558
Фокіна Т.О., Циганок О.М., Єфімов Г.П. СЕГМЕНТАРНЕ НАВЧАННЯ І КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ	562
Fomenko K.M., Sharoval O.V. USING MODERN TECHNOLOGIES TO RESTORE VISION	566
Фрідріхсон Н.В. КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ	571

Харченко О.В. ЛІТЕРАТУРНА ЖУРНАЛІСТИКА. АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕНТ. РІЗНОВИДИ ЗАКІНЧЕНЬ	576
Khechoshvili I. ORGANIZATIONAL CULTURE IDENTITY: JOB INVOLVEMENT AS A POSITIVE IDENTIFICATION	583
Khodos B. NEW APPROACHES TO EDUCATION REFORMING	589
Хомич Н.П., Корецька І.Р. КОСМО-ТУРИЗМ: ВІДВІДАЙ НЕЗВІДАНЕ	593
Храпко Л.О., Баляснікова О.А. ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ІНЖЕНЕРНІЙ ГРАФІЦІ	598
Хрін І.В. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	603
Цибуліна І.В. ПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДУ ЯК ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ЗАСУДЖЕНИХ	606
Циганок О.О. ХАТА – ВАЖЛИВИЙ ВИХОВНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ	609
Tsuranova O., Pogoda O. ROLE OF STUDENTS 'CREATIVE ACTIVITY IN DEVELOPMENT THEIR RESEARCH INTEREST	614
Чеботаренко О.В. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОГО СТИЛЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ	617
Чепурненко Є.В. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ВНУТРІШНЬОСУГЛОБОВИХ УШКОДЖЕННЯХ ПЛЕЧОВОГО СУГЛОБА	620
Черпаха Д.В. ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ У БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ	625
Черненко Т.В., Журавель Н.М. ДОСЛІДЖЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ <i>TARAXACUM OFFICINALIS</i> L.	629
Чернишов О.Ю. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ	636

- Чернишова А.М. ПРОФЕСІЙНО-ХОРЕОГРАФІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ** 640
- Чечельницька Г.В., Гнатко Я.М., Новіков М.Ю. ЕКСПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК PR-ІНСТРУМЕНТ** 644
- Чобіт М.Р., Васильєв В.П., Слободянюк А.С. ВПЛИВ ВМІСТУ РОСЛИННОЇ ОЛІЇ НА ВЛАСТИВОСТІ ПОЛІМЕРНИХ КОМПОЗИТІВ** 649
- Чобіт М.Р., Панченко Ю.В., Гевал Д.В., Гевал М.В. ОДЕРЖАННЯ ПОЛІМЕРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ГАЛОГЕНОВАНОЇ РОСЛИННОЇ ОЛІЇ** 652
- Чорноплат І.О. ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ, ПОКАЗНИКІВ ТА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ** 655
- Чувпило Р.І. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИКИ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ** 659
- Чуйко Н.В., Матейко Г.Б., Веприк Т.В., Матвісів М.В., Диблюк Х.В. ВИКОРИСТАННЯ ФОТОСВІТЛИН НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «ДИТЯЧІ ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ», ЯК МЕТОД ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ** 663
- Чукаєва А.В. ВИКОРИСТАННЯ АНТИПЛАГІАТНИХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЮРИДИЧНОЇ НАПРАВЛЕНOSTІ З МЕТОЮ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТАМИ НАУКОВИХ РОБІТ** 666
- Чупрун Н. МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВЗО** 671
- Чурілова А.В. ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ В УКРАЇНІ** 674

- Шанідзе Н.О. СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ ТА МОВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ** 677
- Шанскова Т.І. АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ** 682
- Шапакидзе Е. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ТЕХНИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА В ШЕЛКОВОДСТВЕ ГРУЗИИ** 686
- Шафі Н.І., Кияшко О.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** 690
- Швець В.Є., Павлік І.Є. ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У КАТЕРИНОСЛАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ** 697
- Швидкий С.М. РОЛЬ ТЕХНІЧНИХ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ** 701
- Швирид Н.В., Коробчук Т.І. НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ** 706
- Шевчук В.В. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ** 709
- Shyker V.Y., Shchurachova D.S. SOLVING THE PROBLEM OF DEPLOYING APPLICATION IN DIFFERENT ENVIRONMENTS** 714
- Шиман І.А. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ** 716
- Шишман В.С., Коткова В.В. РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ** 721
- Шпінда Є.М. ДИСКОВІ ГАЛЬМІВНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕНОЇ ДОВГОВІЧНОСТІ** 725
- Щербина-Яковлева О.Ю., Ольшанська В.В. ЕСТЕТИЧНІ**

КАТЕГОРІЇ ЯК РЕКЛАМНІ ТЕГИ В ПРОСУВАННІ ТОРГОВОГО БРЕНДУ МОДНОГО ОДЯГУ	730
Эминли Б.И. кызы ДИАЛОГИЧЕСКАЯ РЕЧЬ: ЭТНОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	734
Юрасова О.Г. РОЗРАХУНКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ КОТЛОАГРЕГАТУ СТ.№3 ТРИПЛЬСЬКОЇ ТЕС В ЧАСТИНІ ВИКОРИСТАННЯ НЕПРОЕКТНОГО ПАЛИВА	739
Юрженко В.В. ТЕРМІНОЛОГІЧНА ДИХОТОМІЯ ПОНЯТЬ «ТЕХНІКА» І «ТЕХНОЛОГІЯ» У СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ	748
Юрійчук Н.Д. УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ СТУДЕНТІВ	753
Юрченко С.Т., Ковалів М.О. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ЯК ВАГОМИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я	757
Янків І.Т. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШАХІВ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ	760
Ярошенко К.О., Маліновський С.Л. ПИТАННЯ КОНСЕРВАТИВНОГО ЛІКУВАННЯ ГОСТРИХ ТОВСТО- КИШКОВИХ КРОВОТЕЧ	763